

Th. U. 473ⁿ / (3)

<36611710120015

<36611710120015

Bayer. Staatsbibliothek

JO. LAURENTII BERTI

FRATRIS EREMITÆ AUGUSTINIANI

THEOLOGI PRÆCLARISSIMI

LIBRORUM XXXVII.

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

ACCURATA SYNOPSIS

QUAM

AD USUM SEMINARII AUXIMATES CONCINNAVIT

*Notis perpetuis, ac novis quibusdam Dissertationibus auxit,
& in lucem nunc primum edidit*

F. HIERONYMUS MARIA BUZIUS

AUGUSTINIANUS

In eodem Seminario Sacræ Theologiæ Professor.

ACCEDUNT

De Locis Theologicis Libri X., qui in Auctore desiderantur.

TOMUS III.

CONTINENS DISSERTATIONES DE VERBO FACTO
HOMINE, TUM DE SACRAMENTIS IN GENERE,
AC DE BAPTISMO.



NEAPOLI, MDCCLXIX.

Sumptibus GREGORII, ET MICHAELIS STASI.

TYPIS JOSEPHI DE DOMINICIS.

Superiorum Facultate ac Privilegio.

W6/69/1172

Bayerische
Staatsbibliothek
München

DISSERTATIONES THEOLOGICÆ

DE VERBO FACTO HOMINE, TUM DE SACRAMENTIS
IN GENERE, AC DE BAPTISMO.



LTISSIMUM Dominicæ Incarnationis
Myſterium, atque reparationis noſtræ
mirabilis œconomia, qua Dei Filius
pro nobis in ara Crucis oblatus languo-
ribus noſtris pharmaca efficaciſſima ſa-
lutis inſtituit, quibus incanti protopa-
rentis macula per lavacrum generatio-
nis abſtergitur, & innumera gratiarum
beneficia conferuntur ſervandis legibus,
formandis moribus, ac virtutibus comparandis aptiſſima,
quæ omnia ſuperiori volumine attigimus, in eo, qui mox
ſequitur, vobis proponimus contemplandum: quod quidem
claritatis gratia dividimus in partes duas. Quarum I. erit
de Verbo factò homine, II. de Sacramentis in genere, ac
de Baptiſmo.

PARS PRIMA

DE VERBO FACTO HOMINE.

DIVINÆ ſapientiæ theſaurus ex Ap. ad Coloff. hoc my-
ſterio comprehenſos complectimur libris quinque, quo-
rum I., qui ſervato auctoris ordine erit XXV. adverſus
Judæos & Gentiles oſtendet reparatoris adventum, XXVI.
præcipua divinæ Incarnationis dogmata exponet, XXVII.
aget de variis Chriſti nominibus, XXVIII. de ſatisfactio-
ne, ac merito Chriſti, XXIX. de perfectæ Redemptionis
tempore verba faciet.

LIBER XXV.

Demonstrans adversus Judæos & Gentiles reparatoris adventum.

Hoc mysterium Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitia, teste Apostolo, visum est. Eos ergo refellere duplici dissertatione curabimus.

DISSERTATIO I.

In qua ostenditur contra Judæos Messiam adventasse.

Proferemus hoc loco Jacobi, Danielis, & alia Scripturarum oracula. Item Josephi Hebræi testimonium germanum esse ostendemus. Tandem Jesum Nazarenum ipsum esse Messiam in lege promissum.

CAPUT I.

De Jacobæo vaticinio Gen. 49., unde Messia adventus ostenditur.

Not. I. Hoc vaticinium tum Judæos depravare tentasse, cum catholicos suis disputationibus obscuriorem reddidisse. Lyranus enim, alique post Origenem sceptrum de Juda non defecisse putant regnantibus Assamonæis, quod hi materno genere essent de tribu Juda. Imo Baronius, & Genebrardus Assamonæos etiam paterno genere exortos esse a Juda opinantur. Eusebius, Casaubonus, alique Judæ nomen de tota Judæorum gente dictum putant. (1) Huetius, & Ca-

(1) Hanc sententiam novissime amplexus est vir nostri ævi doctissimus Symmachus Mazochius Tom. I. Diff. 8. Spicil. Bibl. pag. 226. ubi observat, post solutam Babilonicam captivitatem, & aliquot sæculis ante Christum omne tribuum defuisse descrimen, nec ultra e. g. terram Zabulon, Nephtali &c. fuisse appellatam, excepta tribu Juda, quæ Jerosolymis, & in Judæa sedes pristi-

nas nomenque retinuit. Imo, ait V. cl. tribus eadem ita ab aliis observabatur, ut gens tota in Judæum nomen tandem concesserit: quasi Juda tribus omnes veluti absorbens alias complecteretur, aut istæ in eandem cum Juda familiam incorporatæ essent aut arrogatæ. Ac sicuti Jure Rom. five adoptio, five arrogatio generationem per omnia imitabatur, transeuntibus arrogatis in arro-

& Cajetanus docent, Judæ tribum ab aliis ibi distinctam, non quia dux ex femore Judæ prodierit, sed quia vel jus habuit ad regnum cum temporale tum æternum, vel quia tribus Juda loco depositi imperium tradidit Assamonæis, ut ait Canus: vel quia principes regnaturi, licet sanguine extranei, in tribum Juda copulabantur, ut censet Petavius. Vel denique quia sola tribus Juda fuit regno destinata, sola post captivitatem integra permansit &c.

Not. II. *Ducem de femore Judæ* intelligi principem vere ex lumbis Judæ progenitum: hinc Assamonæi materno tantum genere ex tribu Juda prognati *de femore Judæ* dici non possunt. Ut ergo Judæos revincamus, ostendemus ex ipsis hebraicis monumentis, numquam a Davide ad Christum principem defuisse, qui leges ferret, & sceptri auctoritatem haberet. Sit ergo

PROPOSITIO. Ex vaticinio Jacob Genes. 44. Messiam adventasse invicte demonstratur.

Prob. ubi legit Vulgata: *Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est;* Hebraica habet: *Non recedet virga Juda, & legislator de*

A 3

inter

gantium patriam potestatem, in nomina, in tribum, in sacra, & in ipsum jus ad regnum, sic ubi reliquæ decem tribuum ab Juda in domum unam recollectæ fuerunt, ex iis prognati non ut hospites & amici, sed quasi *ἀποσπύλοι* tribules in posterum habiti sunt. Hinc Assamonæi, qui diu Remp. rexerant, non ut Levitæ, sed ut veri Judæi, & quasi tribules illius principis, quæ quamvis per Levi arrogatum a se, cum aliis regnare semper ipsa putabatur. Hinc vers. 8. Jacobæi vaticinii: *Juda te laudabunt fratres tui*, ita vertit Targum Jonathanis, Ben-Uziel & Jerosolymitanum: *Juda te laudabunt fratres tui, & vocabuntur Judæi de nomine tuo*. Putarunt ergo hi paraphrastæ τὸ *Laudabunt te fratres tui*, tantumdem esse, ac, *Vocabuntur de*

nomine tuo Judæi, non quasi fratres, sed quasi de tua tribu descendentes. Sicut ergo in aliis tribubus post nomen cujusvis Israelitæ addebatur, v. g., *רובי*

Rubeni, idest *Rubenita*, ita ante Christi adventum post proprium cujusque nomen subjicietur *יהודי*

Jeudi, idest *Judæus*, tamquam propriæ nomen, ac veluti ex vi arrogationis & sacra, & tribum ipsam adoptantis consecutus, sicut in adoptatis & arrogatis fiebat. Quocirca, cum Assamonæi proprie ad Judæ tribum pertinerent; hinc quamdiu hi regnarunt non est ablatum de Juda sceptrum. Tum vero ablatum est, cum dominatus ad Romanos transiit: quando & Judæi facti sunt, se non habere regem, nisi Cæsarem.

inter pedes ejus usquequo veniat Siloh; ergo venit Messias. Prob. conf. Ibi enim Jacob prænuntiat, non recessurum principem ac legislatorem ex successione Davidis, donec veniret Messias: atqui a regno Herodis Afcalonitæ cessavit in tribu Judæ princeps & legislator; ergo &c. Prob. maj. I. Ibi enim habetur in Hebr. שֶׁוֹט *scevet virga*, atqui *scevet* non virgam afflictionis significat, sed aut regiam auctoritatem, ut Ps. 44.: *Virga regni tui*, Num. 24., & Ezech. 21.: vel tribum, ut Judic. 18., & II. 19.; ergo &c. Prob. min. ex testimonio veterum Rabbiorum, & Talmudi, qui *scevet* pro virga dominationis accipiunt. II. Chaldæus pro *scevet* legit, *Faciens potestatem*. III. *scevet* solum cum adjuncto furoris tyrannidem sonat, ut Ps. 2., & II. 10.. IV. Cum *scevet* ibi additur, *Dux & legislator de femore ejus*; ergo non innuitur extraneus, nec tyrannus. V. Cuncta ibi prospera enuntiantur; ergo &c. VI. A Davide ad Sedeciam, & a captivitate ad Herodem non fuerunt Judæi sub virga tyrannidis; ergo &c. Si vero nomen *scevet* pro tribu Juda accipiatur, sensus est, eam usque ad Messiae adventum non ablatum iri: atqui jamdiu ablata est tribus Juda; ergo Messias advenit.

II. Habetur ib. מֹחֶקֶק *Umechokek* (latine *dux*, Græce ἡγούμενος) quæ hebraica vox per R. Kimki *dominatorem* significat, *qui legem sancit, & exercet judicia*. Per R. Salomon *magnum principem leges præscribentem*. Per Onkelon *scribarum magistrum*. Hinc Jud. 5. מֹחֶקֶקִים *mochokekim duces*, dicuntur Scribæ Issachar. Et sensus est, semper mansurum de Semine, & progenie Juda legislatorem, ac principem sive regia præditum auctoritate, sive legislativa, cum civili potestate judicia etiam capitalia exercendi usque ad Christum: atqui Judæis ad Christum usque semper aliquis præfuit de semine Judæ sive rex, sive Synedrii princeps cum ea facultate; ergo &c. Prob. maj. Habetur enim ib. מִבֵּין רַגְלָיו *mibben raglau, de inter pedes ejus* (2), quæ ver-

(2) Horum verborum novam interpretationem profert eruditiss. Mazochius loco cit. pag. 229. ubi notat a רַגֶל *regel* pes oriri רַגְלֵי *ragli* peditem, quæ vox ex-

stat c. 12. Exod. 37. Istud vero רַגְלָיו *raglau*, quod in hac prophetia occurrit, duale vulgo censeri, ut *mibben raglau* sit: *De inter pedes ejus*, sed *raglau* hujus loci

verba honesta phrasi genitalia, & posteritatem significant, Deut. 28., ubi de secundinis dicitur: *Quæ egrediuntur de inter pedes ejus*, Græca habet: *Ἐκ τῶν ποδῶν de femoribus*, latina *de femore*. III. Targum vertit: *A filiis filiorum*, Jonathan *de semine ejus*; ergo &c. Prob. min. Num. 11. præcepit Dominus Moyfi, ut congregaret 70. viros, quibus judiciaria potestas commissa est: cumque Deut. 17. fiat mentio sacerdotis & judicis, duo magistratus sunt instituti, ecclesiasticus, aut synagoga, & politicus, seu Synedrium: & illi præfuit princeps sacerdotum de tribu Levi, huic vero semper unus de tribu Juda: atqui Synedrii princeps etiam Machabæorum tempore summam habuit auctoritatem, eaque duravit usque ad Christum; ergo &c.

Prob. min. quoad 1. part. I. Ex testimoniis Rabbiorum. In chronico *Sepher olam* apud Genebrardum habetur: *in templo secundum hæc fuit consuetudo, ut rex ex familia Hasmonæorum educeret, & reduceret exercitum, curaretque omnia, quæ ad regem pertinerent, verum quæ ad legem, statuta, & judicia ad os principis de domo David fuere facta*. R. Zemach etiam ait, quod tempore Hasmonæorum, & Herodis semper fuit princeps de domo David, ad cujus nutum statuta & judicia administrabantur. In *Berescit Rabba* exponitur hoc vaticinium de sedentibus in *Sanhedrim magna*, & de *Sanhedrim potestate judicandi judicia*. In Talmud cod. de *Sanhedrim* habetur: *Non recedet virga: Hi sunt capita captivitatis in Babylone, & regunt Israelem virga: & legislator, hi sunt filii filiorum Hillel, qui multos docent legem*; ergo Synedrii princeps, qui semper fuit ex progenie David, summam semper habuit auctoritatem. Vide

A 4

Ga-

loci non a duali *raglaim*, sed a plurali *raglim*, idest *pedites* profectum putat, ut sensus sit: *Non recedet sceptrum de Juda, nec legislator de peditibus ejus, donec* &c. ubi *peditem* idem esse ac *popularem* demonstrat, quia ab antiquissimis temporibus mares quilibet ad patriæ defensionem se se prognatos reputabant, & a primæ ætate nomen militiæ dabant, unde *Peditis Civisque* vocabula synonyma habebantur. Nam sicut

Romæ ex censu Ser. Tullii cives quoslibet, utpote ad militiam natos, in aliqua classium a Servio institutarum fuere censiti; hoc idem in populo Hebræorum factum est: ut patet ex citato loc. Exod. 12. 37. ubi 600. m. peditum numerantur, qui in terram Chanaam militari forma processere; licet non plures numero essent Israelitæ omnes ex Aegypto prodeuntes.

Galatinum, Helvicum, Bartholaccium, Imbonatum &c. Prob. II. ex historicis Hebr. Habetur enim apud Jos. Ben-Gorion l. 5. c. 4., & Josephum l. 14. Antiq. c. 9. oratio R. Sameas Synedrii principis, qui Herodem cædis accusatum compulit ad dicendam causam coram Hircano; ergo Synedrium majorem habuit auctoritatem ipso rege. Prob. III. ex PP. Epiph. hom. 29.: *Davidica sedes*, inquit, *perpetua successione ad Christum usque permansit*, cum nullo tempore de tribu Juda principes desissent, donec ille venit, cui reposita erant, sed hoc falsum est, nisi de Synedrii principe intelligatur; ergo &c. IV. Nullus ex Judæ femore, regnantibus Hasmonæis & Herode, princeps invenitur præter caput Synedrii; ergo &c.

Prob. II. pars. I. In cod. Jotta p. 53. habetur, sceptrum sub Gamaliele cessasse, sed is obiit an. 18. ante excidium Jerosolymæ; ergo &c. In *Berescit Rabba* perdurasse usque ad transmigrationem in alium locum, nempe an. 40. ante excidium juxta Talmud Jeros. quod Galatinus communi Rabbiorum traditione confirmat. II. Josephus loc. cit. ait, quod *Herodes regnum indeptus omnes, qui tum fuerant in Synedrio, & Hircanum ipsum interfecit &c.* Tunc ergo, ait Galatinus, *vere de tribu Juda sceptrum ablatum fuit.* III. Habetur ibid. ער כי יבא שילה *ad chi javd Silo, donec veniat Silo*, quod male vertit R. Bechai: *In æternum postquam venerit Messias sceptrum de Juda non defuturum*, eo quod sub ער *ad* sit accentus *Jethibh* eam disjungens a כי *chi*. Atqui Gen. 16. utraque particula significat *donec, usquequo*, & ita vertunt Onkelos, Jonathan, alique passim; ergo &c. IV. Habetur שילה *Silo*, sed hoc est nomen Messiae ex Talmud cod. Sanhedr. ex R. Jonathan, Schela, aliisque: unde Onkelos reddidit: *Donec veniat Messias*, & Jerosol. *Donec veniat rex Messias*; ergo &c. V. vel *Silo* significat *filium virginis, & parvulum filiorum*, ut vertit Jonathan, & est Messias sic dictus Is. 7. & 9., vel dominatorem, & throni Davidici heredem designat, ut vertit Onkelos, & est Messias ex Ps. 131., & Dan. 7.: vel interpretatur *pacificus*, ut vertit Samaritanus vel *mittendus* ut Vulgata, & Messias ita dicitur Is. 9., Matth. 5., Hab. 2., & Agg. 2.; ergo de Messia exponenda est vox *Silo*. Adeoque ex eo vaticinio eruitur Messiam adventasse.

Ob. I. Judæi: vaticinium illud refertur ad Urbem Silo, & sensus est: *Non auferetur &c., usque dum destruat* Silo; ergo &c. Prob. aut. Verbum **נל** *javè* non significat *veniat*, sed *destruetur*, ut Ps. 78.: *Non repulit tabernaculum in Silo*; ergo &c. R. neg. ant. Ad prob. neg. ant. Nusquam enim **נל** *javè* sumitur pro *devastari*, aut *everti*. II. quando Urbem significat scribitur **שילו** Silo non **שילה** Sila III. Urbs Silo permansit etiam post Babylonicam captivitatem. IV. Ante dirutam Urbem Silo regnavit David & ejus posterii: post captivitatem vero regnarunt Aechmalotarchæ; ergo &c.

Ob. II. Particula **ו** *ad donec* sæpe continuationem significat, & in affirmativis valet *semper*, ut Ps. 110.: *Donec ponam &c.* & Matth. 28.: *Usque ad consummationem sæculi*, ubi perenne Christi regnum & protectio significatur, at in negativis sumitur pro *nunquam*, ut Gen. 8.: *Non revertebatur, donec siccarentur aquæ*, Matt. 1.: *Non cognovit eam, donec peperit*, ubi non sequitur corvum postea rediisse, aut Josephum post partum Mariam cognovisse, sed Scriptura quod factum non sit ostendit; ergo *donec* ibi significat post Messiam nunquam sceptrum ablatum iri. R. I. retorq. argumentum. Recte enim ex iis verbis eruitur, neque corvum rediisse, priusquam siccarentur aquæ, neque Josephum Mariam cognovisse ante partum; ergo etiam ex verbis vaticinii, *donec veniat* &c. eruitur sceptrum semper in tribu Juda futurum usque ad Messie tempore. R. II. dist. ant. Significat continuationem tantum, neg., etiam conc. Significat enim etiam terminum temporis, quod ante illud removetur, ut Lev. 12.: *Non ingreditur sanctuarium; donec impleantur dies purificationis sue*. Porro in prophetia Jacob *donec* non valet *semper*, aut *nunquam*, quia sceptrum aliquando ablatum est; ergo significat terminum temporis. Adde ex Rabbiorum consensu, scopum Jacobi fuisse tempus Messie præfigere; ergo &c.

Ob. III. Defecit sceptrum de Juda in captivitate Babylonis, & regnantibus Machabæis, atqui per Christianos tunc Messias non venit; ergo &c. R. neg. ant. Nam præter Joachim, & Sedeciam habuere Judæi in captivitate & postea Legislatorem, & caput Synedrii de tribu Juda, in quo stetisse Judæ sceptrum consentiunt Rabbini: ut num. 2. dictum est supra; ergo &c. Reapse usque ad Nehemiam,

ex l. 2. Esdr. 12., & Agg. c. 1. præfuit Zorobabel, & Daniel ex Dan. 2. ambo de tribu Juda. Nehemias etiam c. 5. alios ante se duces memorat, quos vocat פֶּחָה *Pechà* quod supremum præfectum significat. Ipse *Nehemias* ex Tribu Juda, & ex semine David dicitur ab Eusebio in Chron. ex constanti Hebræorum opinione. Nec obstat ipsum recenferi inter Sacerdotes c. 10. Esdræ: recensetur enim ut princeps & rector populi, non ut unus ex iis: habetur enim ibidem litteras obsignasse Principes, Levitas, & Sacerdotes, unde ibi dicitur *Athersatha*, quod Persica lingua significat ducem, & principem. Hinc R. Salom. ait: *Scevet significat principatum inferiorem, suntque ii, qui gubernant populum indultu Regum Persarum.* Et Rambam: *Aechmalotarchæ locum regis obtinent, quia dictum est: Non auferetur sceptrum &c.*

Ob. IV. Scilo designare potest I. Moysem, 2. Saulem primum Regem constitutum, cum in Silo servaretur sacrum oleum, & Arca, 3. David, 4. Jeroboam, a quo decem tribus scissæ sunt, ut prædixit *Ahiah Silonites*. 5. Nabucodonosor, Pompejum, Herodem, Vespasianum; ergo &c. R. ad I. neg. ant. I. enim Moyses non est de femore Judæ, sed Levi. II. Quia ante Moysen non fuit sceptrum in tribu Juda. III. Nec regni initium, sed finem Jacob prænuntiavit. Ad II. neg. ant. Sub Saule enim non defecit sceptrum de Juda, sed cœpit. II. Saul a Deo reprobatus non fuit *expectatio gentium*. III. Saul unctus est rex in Masphath, non in Silo. Ad III. neg. ant. Nam in Davide cœpit, non defecit sceptrum de tribu Juda. Jeroboam vero sceptrum imminuit, non abstulit, neque in Silo unctus est, sed in Sichem. Nec de viro Silonite *Silo* dici potest, nec de urbe, aut cive. Vide R. ad I. obj. Ad IV. neg. ant. I. Quia non sunt illi de femore Judæ, nec *expectatio gentium*. II. Quia nec per Nabucod., nec per Pompejum ablatum est regnum, is enim devicto Aristobulo Hircanum regem constituit, ille Sedeciam.

Ob. V. יִקְהָה עַמִּים *Ichead gamim, Expectatio gentium* verti debet, *contusio*, & *oppressio* a יָהָה *chahà contundere*, & significat, veniente Messia gentes conterendas, sed hoc nondum est completum; ergo &c. R. neg. ant. I. enim littera Jod ostendit יִקְהָה *Ichead* esse a radice יָקָה *Jachà audire, obedire*, unde Onkelos vertit: *Et illi obedient populi,*

puli, & in Berescit Rabba legitur: *Futurum est ut gentes deferant munera Messiae*; ergo &c.

Ob. VI. Si **יִשְׁמְעוּ** *ichead* significat obedientiam **וְיָגָמִין** *gamim* non gentes, sed Judæos significat, ergo adhuc expectandus est Messias. R. Judæos unum populum esse, non plures, nec dici *gamim*, sed **וְיָגָמִין** *gam*: nec stare potest cum ablatione sceptri felix auspiciū.

Ob. VII. Exstat adhuc in Asia de tribu Juda Aecmaloarcha, & in Syria regnum florentissimum trans Sabbaticum flumen. II. Turcarum Imperator, alique principes ex Judæis oriuntur; ergo &c. III. Judæi retinent adhuc jus ad regnum; ergo &c. R. ad I. neg. ant. Nam in Talmud Jerof. habetur: *Vae nobis, quia ablatum est sceptrum*, & R. Bechai: *Hodie, inquit, non habemus regem, neque principem*. Item ex Hebræorum proloquio: *Mentiri dicendus est, qui procul facit testes suos*. Ad II. neg. conf. Licet Orientis principes orti essent ex decem tribubus, non servant tamen Moisaicam legem, nec spectant ad tribum Juda, quæ stetit in Chananæa. Narrat Eusebius l. 3. H. E. 20., Domitianum duos tantum e regia Davidis stirpe, eosque pauperrimos invenire potuisse. Ad III. neg. ant. Fictitium est enim jus illud, cum stirps Davidica cessaverit, & urbe diruta populus undique dispersus sit. Hinc Os. 3. habetur: *Dies multos sedebunt filii Israel sine rege* &c.

Ob. VIII. Plures prædictiones in sacris litteris ob peccata non implentur, sed talis est promissio Messiae; ergo &c. R. Peccatum istud maximum esse occidisse Christum, quod ex Dan. 9. subsequuta est *vastitas, & desolatio*. Dices: cur ergo Christus non ostendit sceptrum jam ablatum esse, quod signum fuisset sui adventus manifestissimum? R. Quia Judæi suis oculis id spectabant, & persuasum iis erat proximum esse Christum venturum, aut jam venisse, unde quidam ex iis se se Messiam jactitarunt, & apud Gentiles etiam ex Tacito Hist. l. 5. fama erat, ex Judæa magnum regem egressurum, qui rerum potiretur.

Ob. IX. Catholici: melius revinci Judæos, si dicamus sceptrum in Juda stetisse usque ad Herodem Ascalonitam, eo quod Machabæi de tribu Juda materno genere essent; ergo &c. R. neg. ant. I. enim demonstrat Huetius, a Judæis non censi maternam stirpem, II. incredibile est, omnes Sacerdotes de extranea Judæe tribu uxores accepisse, III. Christus dicitur de tribu Juda, licet Maria materno gene-

genere esset de tribu Levi; ergo Machabæi sunt de tribu Levi, licet ex matre essent de tribu Juda, IV. *De femore Judæ* non est, qui ab eo stirpem per patrem non trahit, ergo &c.

Ob. X. In I. Mach. 65. Hasmonæi dicuntur *viri Judæ*; ergo paterna etiam linea erant de tribu Juda. R. neg. conf. Ibi enim non Judæ tribus, sed proprium nomen describitur, ut constat ex vers. præced. *Non audierunt Judam*. II. Laud. vers. 65. habetur græce: *Et vir Judas, & fratres* &c. III. Mathathias Machabæus dicitur *sacerdos* ib. c. 2. 1., atqui *nullus* de tribu Juda *altari præsto fuit* ex Ap. Hebr. 7.; ergo &c. Sed etsi daremus, Machabæos fuisse de tribu Juda, non salvatur tamen sceptrum non defecisse, cum soluta captivitate ab anno mundi 3475. usque ad 3837. intercesserint anni 362.

Ob. XI. Ipsa Judæ tribus Hasmonæos elegit, eisque loco depositi sceptrum commisit; ergo jus sceptri retinuit. R. neg. ant. I. Enim ex concessione Regum Persarum Principes Sacerdotum Remp. Judaicam administrarunt. II. Mathathias non est electus a viris Judæ, sed collecto piorum exercitu, thronum conscendit ib. c. 2. v. 47. III. Judæ a Mathathia (a), Jonathæ ab amicis (b), Simoni ab exercitu (c) imperium commissum est; ergo &c. IV. Si defuit Judæ tribui contribulis sceptro idoneus, defuit *dux de femore ejus*; ergo &c.

Ob. XII. In eo vaticinio aliæ tribus comprehenduntur nomine tribus Judæ, quæ aliis est dignitate præstantior, unde Judæi ab ea dicti sunt. R. neg. ant. *Dux* enim & *Legislator* singularem personam, non plures designant. II. De sola Judæ tribu alia verba enuntiantur; ergo & ista. III. Duces aliarum tribuum non sunt ex uno femore. IV. Non sceptri dignitate tribus Juda nomen fecit Judæis, sed quia sola cum parte trib. Simeon & Benjamin scisso regno adhæsit Roboamo (d).

Ob. XIII. Significatur per sceptrum de Juda vel persona dominatoris, vel regia urbs, vel thronum; ergo &c. R. neg. ant. I. enim de iis dici nequit esse *de femore Judæ*. II. Si ea disjunctive accipiantur non est ablatum sceptrum, neque sub Herode alienigena, qui Jerosolymis tenuit imperium. III. Nomen *Judæ* ibi significat tantum unum de filiis,

(a) *Jb. vers. 66.* (b) *Cap. 9. 28.* (c) *Cap. 13. 8.* (d) *Vid. not. 2.*

filiis Jacob, cui fratrum laudes prænuntiat; ergo ea verba *de femore* solam illius viri legitimam potestatem significant.

Ob. XIV. Sceptrum permansit in tribu Juda usque ad Christum, quia a jure sceptri non excidit; ergo &c. R. neg. ant. I. enim hoc jure etiamnum gloriantur Judæi. II. Adinventi sunt a Domitiano Davidis posterī an. 95. Ær. V.; ergo penes eos comminisci poterunt Judæi jus regni existisse. III. *Scevet*, & *Mechokek* virum designat actu judicā exercentem; ergo non exprimit solum jus.

Ob. XV. Sententia nostra de Synedrio derivatur a Rabinorum commentis. II. Synedrii assessores non fuere ex una tribu; ergo &c. III. Si reges imperabant, illi sceptrum non tenere; ergo &c. R. ad I. Facilius revinci Judæos ex magistrorum suorum sententia, quæ non sola nos movet, sed etiam aliarum opinionum incohærentia, & plurā momenta supra relata. Ad II. neg. conf. Non enim de Synedrii assessoribus, sed de ejus principe vaticinium exposuimus, eumque de tribu Juda fuisse vel ex Scripturis, vel ex adversariis ostendimus. Ad III. neg. ant. Nam etiam sub alienis regibus potuit in tribu Juda remanere *Legislator* & *Dux* usque ad Synedrii dispersionem, de qua sup. num. 2. c. I.

C A P U T II.

De celeberrimo vaticinio Danielis c. 9. vers. 24. & seq.

Non conveniunt scriptores in chronotaxi hujus vaticinii. Eusebius supputat hebdomadas ab anno 1. regni Cyri. Josephus Scaliger, aliique ab anno 2. Darii Nothi usque ad urbis excidium. Lyranus, Galatinus aliique a revelatione facta Danieli. Duæ sunt tamen magis receptæ sententiæ. I. hebdomadas putat ab an. 7. Artaxerxis Longimani, eique subscribunt Cappelli duo, Gravesonius, noster Bonjur, aliique; altera ab an. 20. Artaxerxis cum Ufferio, Huetio, Nat. Alex. nostro Bouges, Lamy &c. Ab his discrepat chronotaxis Hebræorum, qui non alios Persarum reges post Balthasarem enumerant, præter Cyrum, Cambisem, Assuerum, & Darium. His prænotatis sit

PROPOSITIO. Ex vaticinio Danielis Messiam adventasse invictè demonstratur.

Prob. I. ex verbis Profetiæ, quæ sic effertur hebraice:
LXX. hebdomadæ decise sunt (a) super populum tuum, & super

(a) (*Vulgata habet abbreviatæ*).

super civitatem sanctitatis tuæ (a) ad consumendam prævaricationem, & ad sigillandum (b) peccata, & ad expiandam iniquitatem, & ad ungendum sanctitatem sanctitatum... (c) Ab exitu sermonis ad reverti faciendum, & ad edificandam Jerusalem, usque ad unctum ducem hebdomades 7., & hebd. 62., & post hebd. 62. excidetur unctus, (d) & non ei (e), & civitatem, & sanctitatem corrumpet populus ducis venturi. Et usque ad finem belli decisæ desolationes, & roborabit pactum multis hebdomada una, & dimidio hebdomadæ cessare faciet sacrificium, & munus. Quare hebraica lectio a vulgata parum differt, ut constat ex collatione utriusque. Hic autem Hebræi omnes cum Aben-Ezra hebdomades intelligunt de annis, ac si dixisset 70. sabbatici sunt decisæ. Nam Levit. 25. anni 49. dicuntur 7. hebdomadæ, seu 7. sabbata, II. nihil eorum, quæ ibi Daniel prænuntiat, evenit intra dies 490. cum solum templum 46. annis edificatum sit ex Jo. 2. III. nec Jubilæorum hebdomadæ dici possunt nullibi a Scriptura recensitæ. Ex quibus sic arguitur: prædixit Daniel, ab exitu sermonis usque ad Christum elapsuros annos 490. sive annos sabbaticos 70. & post eos Christum esse occidendum, atqui hoc spatium præteriiit; nec Christi nomine alius intelligi potest præter verum Messiam; ergo Messias venit. Prob. min. Vocatur enim ibi Messias absolute, item dux, & restor populi, nec non sanctus sanctorum, atqui hi sunt characteres veri Messiae Is. 55. & Mich. 5. ergo &c.

Prob. II. ex adjunctis. Ait enim Daniel delendam iniquitatem, sed hoc de Messia prædicitur Is. 1. , & Ps. 129. ergo &c. Ait ipsum firmaturum pactum, sed hoc etiam de Christo ait Ps. 88. Eccl. 45. &c.; ergo &c. Ait, quod deficiet hostia, abolebit, seu cessare faciet sacrificium, sed hoc de Messia dicitur Is. 1.; ergo &c. Prob. III. ex prænuntiata Christi morte, quam etiam prædixit Ps. 2. Is. 53. Jer. 21. A suis relinquendum prædixit Ps. 68. Is. 63. Immolandum pro peccatis ait Is. 53. Jer. Thr. 20.; ergo Christus est verus Messias. Prob. IV. ex desolatione a Daniele prædicta, atqui hanc prædixere etiam Is. 6. & 25. & Zach. 13. Confirmatur ex quo desolatio in finem persevera-

(a) (Vulg. sanctam tuam) .

(b) Vulg. ut finem accipiat .

(c) Vulg. sanctum SS.

(d) Vulg. Occidetur Christus .

(e) Vulg. Et non erit ejus populus &c.

ratura prædicatur. Unde *semel, bis, ac tertio instaurare templum aggressi sub Hadriano, Constantino, & Juliano repressi sunt*, ex Chrys. Or. 3. contra Jud. Prob. V. ex Rabbin. confessione. In Berescit Rabba c. 14. habetur: *Rex Messias est, de quo scriptum est, Dan. 9. ad adducendam justitiam seculorum*. R. Moyles: *Sanctitas sanctitatum est Messias sanctificatus de filiis David*. Alios vide apud Raymundum Martini, Galatinum, Hadrianum Fini &c.; ergo &c.

Ob. I. Messias, de quo Daniel loco cit., est Cyrus, ait enim Is. 45.: *Hac dicit Dominus Christo meo Cyro*; ergo &c. R. neg. ant. I. enim Messias, de quo Dan., est *Messias principalis, & dux Judæorum*; atqui Cyro Messiae nomen non convenit principaliter; ergo &c. II. de Cyro dicitur Is. 5. quod non novit Dominum; ergo non est *sanctitas sanctitatum* &c. III. Cyrus neque oleo Spiritus S., nec corporali unctus est. IV. Præter supra laudata Rab. testimonia ait Aben-Ezra: *Opinio ejus, qui dixit Cyrum esse Messiam, non est congrua*; ergo &c.

Dices: cur ergo Cyrus Messias dicitur. R. I. Catholicis: Cyrum dici Christum, sive unctum allusione ad reges Hebræorum, qui unctione consecrabantur, & quia erat figura Christi, qui nos a dæmonis captivitate liberavit. R. II. Hebræis: in Talmud ea verba non ad Cyrum, sed ad solum Messiam referri, unde LXX. etiam pro Cyro *regis Domino reddidere*.

Ob. II. Daniel duos ibi prænunciat Messias: unum post hebdomadas 7. alium post 62. quas juxta Hebræorum Chronicon ab excidio I. templi, earum initium est ab an. m. 3338. quibus si addas an. 49. 7. hebdomadum erit an. m. 3387. ac primus Cyri, si vero addas an. 434. hebdomadum 62. anno m. 3338. pervenies ad an. m. 3772. quo Agrippas occisus est, ergo primus Messias est Cyrus, secundus Agrippa. Si vero supputes hebdomadas 7. ab an. 1. Darii juxta Cron. Hebræorum, ab an. m. 3389. venies ad an. m. 3438. ad tempora Nehemiæ, aut Josue: si vero ab an. Darii supputes an. 434. hebdom. 62. venies ad Jerosolymæ vastationem, atque ita primus Messias erit Nehemias, vel Josue, secundus Agrippa filius Aristobuli. R. neg. ant. I. enim de Cyro dictum supra. II. Juxta Chronicon Hebræorum, ut c. 6. ostendemus, utcumque supputentur hebdomadæ, neque in Cyro, neque in Nehemia, neque in Josue, neque in Hircano, neque in Agrip-

Agrippa finem habent. III. Hebr. Chronotaxis scatet erroribus, ut demonstrat cl. Auctor. IV. Neque laudatis viris competunt Messiae characteres. V. Rabbinī ad Messiam referunt hoc vaticinium; ergo &c.

Ob. III. cum Marshamo: completæ sunt hebd. 7. & 62. in Antiocho Epiphane, qui sacra profanavit ex 1. Mac. 1. Nam a visione Danielis ad finem captivitatis fluxere ann. 49. sive 7. hebdomadæ. A templo exusto ad Antiochum an. 434. idest hebd. 62. Nam templum a Chaldæis profanatum est ann. m. 3397. quibus si addas 434. exurget an. m. 3831. Post an. 10. Judas Machabæus templum ab Antiocho pollutum purgavit, idque in medio hebdomadis, idest 3. annis & 6. mens. post profanationem.

R. neg. ant. I. quia Antiochus nec sanctitatem adduxit, nec peccatum delevit, sed auxit. II. Si Judas post dimidium hebdomadæ purgavit templum; ergo non defecit hostia. III. Prædicat Daniel, plateam ac muros ædificandos, postea unctum occidendum; pervertit ergo Marshamus angeli verba fingendo prius defecisse sacrificia, postea Urbem ædificatam, cum nequeat ante profanationem constitui perfecta a Juda purgatio. IV. Hebdomadam initium ibi statuitur ab exitu sermonis; ergo 7. hebdomadæ a 62. non sunt sejungendæ, ut illæ a visione Danielis, istæ ab invasione Chaldæorum initium ducant. V. Marshami Chronotaxis neque cum Hebræorum, neque cum Chronologorum calculis cohæret; ergo &c.

Ob. IV. Danielis vaticinium spectat ad Templi excidium; ergo &c. Prob. ant. Spectat enim ad Templi consecrationem illud: *Excidetur Christus*, vel *unctus*, quod Græci legunt. *Peribit unctio*, idest sacerdotum ministerium, ut exponit etiam Eusebius. Hinc Christus Matth. 24. eam vocat: *Abominationem desolationis*; ergo &c. R. neg. ant.

Ad prob. neg. ant. I. quia **יקר** *Ichareth*, denotat supplicium mortis ut Lev. 13. 18. ubi eodem verbo designatur mors per sententiam judicis inflicta. Conveniunt Rabbinī apud Martinium loc. cit. II. Templum nullibi *unctum* dicitur, aut *unctio*: nec dici potest *Messias Naghid*, Christus princeps. III. Secundum templum unctione caruit, & in ejus excidio non fuit peccati finis, sed supplicium. Eusebius ergo fallitur ex Græca lectione, ubi *unctio* substantivum pro adjectivo *unctus* sumitur hebraica phrasi: unde Aquila habet: *Peribit unctus*, & vulgata: *Occidetur Christus*.

sus. Abominationem vero desolationis prænuntiat Daniel post hebdomadas jam exactas.

Ob. V. Christus a Daniele prænuntiatus est Onias, quo occiso populus desertus est, & Antiochus Urbem, & Templum exspoliavit. II. quia tunc periit unctio. III. Onias *pactum confirmavit*, cum Mathathias foedus iniit contra hostes. IV. Hebdomades supputandæ sunt ab exitu sermonis ab anno 4. Joachim, quo Jeremiæ prædictus est a Deo finis captivitatis: ab eo enim usque ad Cyrum fluxere hebdomades 7. sive anni 49. ab eodem anno 4. Joachim usque ad an. 148. Græcorum, quo Judas pulso Antiochi exercitu templum purgavit, anni sunt 441. sive hebdomades 63. Templum profanatum erat ante dimidium hebdomadæ, Onias autem ante integram hebdomadam jugulatus ann. Græc. 141.: ita hebd. 7. in Cyro fluxere, 62. in Oniæ cæde, & dimidium in templi profanatione. R. neg. ant. Hoc Harduini systema est aliorum, quos refutavimus, monstruosa compago, & cum iis ex dictis expunctum. Ad I. & II. R. post Oniæ cædem populum non fuisse a Deo derelictum; surrexit enim paullo post Judas, qui impios debellavit, templumque purgavit; nec sub Antiocho sacra defecere, si illa restituit Judas. Ad III. R. Pactum, de quo Daniel, esse pactum firmandum per Christum, & Mathathias loquitur de zelo legis ostendendo per populum. Ad IV. neg. ant. I. non enim repugnat, ut ait Harduinus *ab exitu sermonis* posse significare regis decretum, II. si ad revelationem detorqueat, cur potius non refert ad revelationem factam ipsi Danieli, de qua ait Angelus: *ab exordio precum tuarum egressus est sermo*? Adde 7. & 62. hebdomadas simul a Propheta comprehendere, & ad unum terminum referri; ergo hebdomades illæ a Jeremia non ducunt initium. Male etiam constituitur terminus 7. hebdomadarum in Cyro, & in exitu captivitatis. Nam annus quartus Joachim incidit in an. M. 3398. Cyrus vero monarchia potitus est an. 3468. qui est ultimus captivitatis: ita ut quartus annus Joachim sit servitutis primus, & primus Cyri ultimus servitutis, ideoque ab anno 4. Joachim non fluxerunt anni 49. sed 70.

C A P U T III.

De epocha regni Artaxerxis.

CUM Danielis hebdomadæ annorum 486. in morte Christi completæ sint, & ab edicto regis Persarum supputandæ ex dictis, quatuor decreta in Scripturis deprehen-

duntur. I. Anno primo Cyri, II. 44. II. An. 2. Darii Hytaspidis 1. Esdr. 4. III. Anno 7. Artaxerxis Longimani ib. c. 7. IV. Anno ejusdem 20. 2. Esdr. 2. sed non conveniunt de ejus epocha : qui enim hebdomadas supputant ab anno ejus 7. ajunt, regnum iniisse an. ante Ær. V. 464. ; ergo annus septimus est 457. ante Ær. V. quibus si addas 29. Ær. V. quo Christus mortuus est, pervenitur ad an. 486. dimidium hebdomadæ 70. Qui vero eas putant ab an. 20. Artaxerxis, ajunt, eum regno potitum anno ante Ær. V. 473. ; ergo annus vigesimus est 433. ante Ær. V. quibus si addas annos 33. mortis Christi, pervenitur ad an. 486. dimidium hebdomadæ 70. Pendet ergo difficultas ab epocha Artaxerxis. Sit ergo

PROPOSITIO I. Artaxerxes regno potitus est an. M. 3540. P. Jul. 4250. ante Ær. V. 464.

Prob. I. Eusebius in Chron., quem sequitur Sigonius, alique, statuit annum primum regni ejus an. 1. Olymp. 79. sed is est omnium consensu ante Ær. V. 464. sive M. 3540. ergo &c. II. Julius Africanus scribit, annum Artaxerxis vigesimum esse 83. *Olymp. annum quartum* ; ergo regni initium est an. 1. Olymp. 79. III. Diodorus l. 11. Biblioth. ait, Xersem ejus patrem ab Artabano occisum an. 4. Olymp. 78. , sed ex historicis Artaxerxes statim patri successit ; ergo primus regni ejus fuit ineunte Olymp. 79. IV. Idem l. 12. ait, Artaxersem vita functum an. 4. *Olymp. 88. , cum regnasset an. 40.* sed hi non desinunt in an. 1. Olymp. 88. , nisi supputentur ab an. 1. Ol. 79. ; ergo &c. V. Xerxes regnare cœpit an. m. 3519. ante Ær. V. 485. atqui regnavit ann. 21. aut 20. & menses aliquot ex Eusebio, Sulpitio, Sigonio &c. computati ergo anni 21. aut 20. ab anno M. 3519. , & ante Ær. V. 485. desinunt in an. M. 3540. ante Ær. V. 464. Is ergo est initium regni Artaxerxis, ergo &c.

PROPOSITIO II. Nequit annus 20. Artaxerxis statui in anno M. 3551. P. Jul. 4261. ante Ær. V. 453.

Prob. I. Initium regni Artaxerxis est an. M. 3540. ante Ær. V. 464. ; ergo vigesimus est an. M. 3560. ante Ær. V. 444. II. Xerxes occisus est an. 4. Olymp. 78. post annos regni 21. atqui regnare cœpit an. M. 3519. ; ergo an. 3540. mortuus est ; ergo vigesimus Artax. est an. M. 3560. III. Si annus 20. Artaxerxis ad an. M. 3551. referatur, cum pater ejus regnum inierit an. 3519. sequitur regnasse annis 12. sed regnavit an. 21. ; ergo &c. IV. Dicit nequit
cum

cum Usserio annum 1. Artaxerxis ab an. Xerxis 12. supputandum, quo filium successorem-regni constituit ante expeditionem ad bellum Persicum, sic enim patris successor esset designatus, non rex constitutus. II. Cum Xerxes ad bellum Pers. processerit an. 1. Olymp. 75. & regnum inierit an. 3. Olymp. 73. occisus autem ex Sigonio an. 4. Olymp. 78. sequitur regnasse an. 5. non 12. III. Cum ex Just. l. 3. constet, Artaxersem fuisse puerum, cum Xerxes occisus est; ergo magis puer fuit anno ejus 12.; ergo &c. Nec statui potest cum Usserio epocha regni Artaxerxis an. M. 3531. ante Ær. V. 473. Nam Ptolomæus, Diodorus, Eusebius &c. Xerxi tribuunt annos 21. Artax. 40. vel huic 41. illi 20.; non ergo illi 12. huic 48. tribuendi sunt. Adde, Xersem an. 4. Olymp. 78. occisum esse; ergo &c. Ex quibus constat tabulas chronologicas regum Persarum esse emendandas ut infra.

A.M. ante Æ.V.

A.M. ante Æ.V.

Cyrus fundavit Mon. P.	3468	536	Darius Nothus	3581	423
Cambises iniit regnum	3475	529	Artax. Mnemon	3600	404
Darius Hyft.	3483	521	Ochus An. M.	3643	361
Xerxes	3519	485	Arsen	3666	338
Artax. Long. An. M.	3540	464	Darius Codom.	3668	336
Xerxes II.	3580	424	Regnavit an. 6.	3674	330

PROPOSITIO III. Danielis hebdomadæ ab an. 7. Artaxerxis Longimani initium ducunt.

Prob. I. Christus enim mortuus est an. Ær. V. 29. P. Jul. 4742. an. 1. Olym. 202. Mortuus est autem in medio hebd. 70. seu post an. 486. atqui si ab an. Ær. V. 29. P. Jul. 4742. &c. retrocedas per an. 486. venies ad an. M. 3547. P. J. 4257. ad an. 4. Olymp. 80. qui est 7. Artaxerxis; ergo &c. II. Hebdomadæ referuntur ad mortem Christi, quæ contigit an. 29. Ær. V.; ergo an. 457. ante Ær. V., qui est Artax. Long. 7. erit initium hebd. 70. Nam si annis 457. addas 29. habes an. 486. dimidium hebd. 70. III. Supputandæ sunt hebdomadæ 70. ab exitu sermonis ad reverti faciendum, & ad edificandam Jerusalem, atqui hoc decretum exiit an. 7. Artaxerxis; ergo &c. Pr. min. ex verbis decreti Esdræ concessi an. 7. *A me decretum est* (i. Esdr. 7.) *ut cuicumque placuerit de Israel ire in Jerusalem, tecum vadat: en redeundi facultas. A facie enim regis missus es, ut visites Judæam, & Jerusalem in lege Dei tui, quæ est*

in manu tua: en potestas utendi suis juribus. *Eme vitulos* &c. & offer ea super altare templi Dei vestri: en restitutus Dei cultus; ergo ab an. 7. Artaxerxis hebdomadæ incipiunt.

Inst. decretum illud non est de Urbe reædificanda; ergo &c. R. dist. ant. Non est *explicite*, conc. *implicite*, neg. Ibi enim rex *omnem petitionem* dedit Esdræ supplicationibus. II. populum a vectigalibus immunem fecit. III. Permisit suis legibus uti, & argentum insumere in omni opere, quod ei placuisset; ergo potuit etiam insumere in moenibus exstruendis. Reapse ab. an. 7. cœpit Jerusalem ædificari. IV. Anno Artax. 20. non primum, sed vel secundum exiit diploma regis, vel prioris confirmatio de Urbe reædificanda, quia ædificium ab Esdra cœptum a finitimis hostibus fuerat dissipatum, quod audiens ab Hanano Nehemias amare flevit, novumque a rege reædificandæ urbis decretum an. 20. impetravit. Vide l. 2. Esdr. c. 1.

Prob. II. Ex hebdomadum partitione. I. enim Daniel enumerat hebdomadas 70. absolute. II. Ab edicto de urbe reædificanda 7. & 62. III. Ait occidendum Christum post hebd. 62. IV. Confirmandum *pactum hebdomada una*, & *in medio hebdomadæ Christum occidendum*. Revelavit enim Gabriel decisa, seu celebranda esse a Judæis in Jerusalem sabbata sabbatorum 70. ante finem peccati, & tot reapse celebrata sunt. Si enim primum sabbatum incipit an. ante Ær. V. 457. septuagesimum incipit an. Ær. V. 26. posita ergo Judæorum *autonomia*, idest facultate vivendi suis legibus in an. 7. Artaxerxis, habes 70. hebdomadas decisas super populum. Ab ea *autonomia*, sive ab an. 457. ante Ær. V. ad 26. Ær. V. quo Christus baptizatus est, sunt hebd. 7. & 62. idest an. 483. & 7. hebdomadæ continent annos 49. inter unum, & alterum Jubilæum. Posito ergo 1. anno sabbatico in anno 7. Artaxerxis an. 457. ante Ær. V., Jubilæum erit an. ante Ær. V. 408. Si ergo Christus passus est an. Ær. V. 29. passus est post hebd. 62., idest post an. 434., & in dimidio seq. hebdomadæ. In ultima autem confirmasse pactum, & in medio affixum cruci satis constat; ergo &c.

Ob. I. Cyrus omnium primus facultatem Judæis fecit urbis reædificandæ Is. 45. & Esdr. 1.; ergo &c. R. neg. ant. Nam ea facultas extenditur tantum ad templi ædificationem, non ad muros urbis, ut patet ex 1. Esdr. Completum tamen in eo dicitur Isaia vaticinium, vel quia facta Judæis potestate redeundi Cyrus fuit primus restauratio-

nis

nis urbis auctor, vel quia id per filios, ac successores complevit. Ceterum, cum ab an. 1. Cyri ad Christi mortem anni effluxerint 563. ab eo sumi nequit hebdomadam Danielis initium.

Ob. II. Cum Scaligero: hebdomades putandæ sunt ab an. 2. Darii Nothi, qui hanc facultatem dedit Judæis ex l. 1. Esdr. c. 6. R. neg. ant. Nam annus 2. Darii Nothi est ante Ær. V. 422. quibus si addas an. 29. mortis Christi, erunt 451. atqui hebdomades 70. annos habent 486.; desunt ergo an. 35. II. Decretum Darii est idem ac Cyri, & spectat ad solam templi ædificationem ex l. Esdr. 6. III. Ex sententia Scaligeri sequitur, Zorobabelem Judæorum principatum tenuisse annis 114. nam anno 1. Cyri erat dux hebræorum, sed annus 1. Cyri incidit in an. M. 3468. & 2. Darii Nothi in an. 3582.; deceptus est ergo Scaliger a nomine Artaxerxis, quod legit c. 4. l. 1. quodve Persarum regibus commune fuit.

Ob. III. Hebd. 70. initium ducunt ab anno Artaxerxis Long. 20. cum facultatem fecit Nehemiæ urbis reedificandæ; ergo &c. R. ab eo an. ad 29. Ær. V. annos fluxisse tantum 473. ex prop. I. Nec recte ab Usserio annum Artaxerxis 20. alligari anno 453. ante Ær. V. ex prop. II. Falsum est etiam Esdram anno 7. non habuisse facultatem urbis condendæ ex prop. III. ergo &c.

Ob. IV. Daniel enumerat hebdomadas annorum Lunarum, ut post Africanum censuit Theodoretus, Huetius &c. Numerant enim Hebræi juxta lunæ cursum; & Daniel ait hebdomadas abbreviatas; ergo &c. R. neg. ant. Hebræi enim juxta lunæ cursum menses numerant non annos. Nam quotannis pascha celebrant luna 14. primi mensis. Incipiunt autem annum suum a luna proximiori Æquinoctio verno, alias cum annus solaris lunarem superet diebus undecim, haberent aliquo anno bis pascha, quod incommodum vitant usu mensis embolismalis, quo luna compleat annuam solis lustrationem II. Celebrant festum Tabernaculorum, *quando redeunte anni tempore cuncta conduntur*; ergo annum solarem observant. Nam hoc festum singulis annis 7. aperiebat in autumnio sabbatum terræ; ergo & Daniel solares annos non lunares spectavit. III. Lunares anni 490. non cadunt præcise in annum Passionis Christi, ut quisque deductis calculis potest experiri; Daniel ergo *abbreviatas* dixit hebdomadas 70. quia numerus est

decisus, & definitus, nec in fine hebdomadis, sed in medio occisus est Christus. Subjicimus infra numericum hebdomadam paradigma.

Hebd. A. ante Æ.V.		Hebd. A. ante Æ.V.		Hebd. A. ante Æ.V.		
Incipit	1	457	25	289	49	121
	2	450	26	282	50	114
	3	443	27	275	51	107
	4	536	28	268	52	100
	5	429	29	261	53	93
	6	422	30	254	54	86
	7	415	31	247	55	79
	8	408	32	240	56	72
	9	401	33	233	57	65
	10	394	34	226	58	58
	11	387	35	219	59	51
	12	380	36	212	60	44
	13	373	37	205	61	37
	14	366	38	198	62	30
	15	359	39	191	63	23
	16	352	40	184	64	16
	17	345	41	177	65	9
	18	338	42	170	66	2
	19	331	43	163		
	20	324	44	156	67 A. Æ.V. 5	
	21	317	45	149		
	22	310	46	142	68	12
	23	303	47	135	69	19
	24	296	48	128	70	26

hoc anno baptizatus

*Dimidium hebdomadæ Anni 3. Ær. V. 29. est Christus.
Hoc anno Christus passus est.*

C A P U T IV.

In quo ex aliis Scripturæ locis Judæi refelluntur.

PRæcipua loca petuntur ex Deuteronomio, ex Daniele, Michæa, & Aggæo prophetis: & quidem Deut. 18. ait Moyses: *Prophetam de gente tua sicut me suscitabit tibi Dominus, ipsum audies, quæ verba exponunt Rabbini de Josue, & Jeremia, & de omni propheta. Sit itaque*

PROPOSITIO I. Locus Deut. 18. vers. 15., & 18. de Christo accipi debet.

Prob. I. Ex Act. 3., ubi Petrus testatur, a Moyse Christum prænuntiatum iis verbis Deut., quod etiam confirmat Stephanus

nus

nus ib. c. 7. Christus ipse ex PP. illuc respexit dum ait: *De me enim ille scripsit*. II. Conveniunt PP. Auctor QQ. ad Orth. (a), Irenæus (b), Tertullianus (c), Cyprianus (d), Cyrillus (e), Athanasius (f), Augustinus (g), Eusebius (h), aliique a Lorino laudati. Accedunt Correctores biblicorum, qui Deut. locum litteris grandiusculis distinguunt; ergo &c. III. Urgeri potest contra Judæos, quod nullus, præter Christum, potest cum Moyse comparari, ut constat ex Deut. 34. *Non surrexit ultra propheta in Israel sicut Moyses*. Præterea etiam ætate Christi persuasum fuisse Judæis venturum eximium prophetam a Moyse prædictum, ex ipsa interrogatione Jo: *Propheta es tu?* aperte colligitur: ubi non vulgarem, sed insigniorem prophetam intelligi ex ipso græco articulo evincitur. Hinc suscitato viduæ filio clamabant: *Propheta magnus surrexit in nobis, & multiplicatis panibus: Hic est vere propheta, qui venturus est in mundum*; ergo &c. Judæos quoque Africanos vivente Aben-Ezra suscitasse tumultus, quod non adventaret prænuntiatus a Moyse propheta illi similis, res est notissima. Tandem nemo Moyfi fuit similior Jesu Nazareno: uterque pauper nascitur, utrique mors intentatur, fugam uterque arripuit, & jejunavit 40. diebus: in 12. exploratoribus 12. Apostoli, in 70. senioribus 70. discipuli exprimuntur. Duplex Christi adventus in duplici descensu Moysis de monte, in splendenti hujus facie illius transfiguratio: uterque legislator, & populi liberator; ergo &c. Vide auctorem.

Ob. I. Locus Deut. accipiendus est de Josue, qui fuit dux & rector Israelitarum, vel de Jeremia, qui *excelsus Domini* dictus est, vel de omnibus prophetis, jubet enim ib. ut ariolos, & Pythones devitent; ergo &c. R. neg. ant. Nam Moyses loquitur de Propheta in posterum suscitando, atqui Josue jam erat electus ex c. 3. Deut.; ergo &c. II. Nec Jeremias, nec Isaias &c. fuit populi liberator, aut legislator, ut Moyses. III. Dato etiam quod ibi prophetae alii comprehendantur, unus tamen assignandus est Moyfi similis, atqui solus Jesus Nazareus fuit Moyfi similis ex dictis; ergo &c.

Ob. II. Christus Deus est, natus ex Virgine, ex vo-

B 4

lun-

(a) Apud Just. 4. 101. [b] l. 3. c. 12. (c) l. 4. contra Marc. 22. (d) l. 1. contra Jud. 18. (e) l. 3. contra Jul. 7. (f) l. 2. contra Ar. (g) l. 16. contra Faust. 15. (h) l. 3. D. E. c. 2. & l. 9. c. 2.

luntate passus, & mortuus est; atqui Moyſes homo fuit; ex concubitu genitus, & Deo iubente mortuus est; ergo Christus non fuit Moyſi ſimilis. II. Prophetæ in enigmate vident, Christus clare & perſpicue; ergo &c. R. diſt. conf. Non fuit ſimilis in omnibus, conc., in pluribus, neg. Obſervat enim S. P. l. i. contra Fauſtum 15.: *Non ea tantum, quæ unius nature ſunt, eſſe inter ſe ſimilia, ut gemini homines; verum etiam nature diſpares eſſe, & dici multa ſimilia, ut oliva oleaſter, & far tritico*: in quo vero ſimilis Chriſto fuerit Moyſes, conſtat ex dictis. Ad II. neg. conf. *Propheta enim vocabatur olim videns* ex 1. Reg. 9.; ergo Moyſes, quem novit Dominus facie ad faciem Deut. 34., prophetas alios antecellit, Christus autem in ſinu Patris omnia videns eſt Moyſe præſtantior.

PROPOSITIO II. Idem evincitur ex ſomnio Nabuch. Dan. 2.

Prob. Somnium fuit viſio ſtatue, cujus caput aurum, pectus & brachia argentum, tibiæ ferrum, pedum pars erat ferrea, pars fictilis. Interpretatio Prophetæ eſt. I. in auro designari imperium Nabuchodonosor, quod debellatis Ægyptiis, Aſſyriis, & Judæis fuit mirifice propagatum: perduravit an. 68., & deſiit in Balthaſſare anno mundi 3466., ante Ær. V. 538. II. In argento regnum Medorum, & Perſarum, quod uſque ad an. 6. Darii Codomani ab Alexandro devicti perduravit, & deſiit an. ante Ær. V. 330. III. Ferreum eſt regnum Græcorum, quod poſt obitum Alexandri inter ejus pueros diviſum perduravit uſque ad tempora Herodis, & Cleopatrz, & deſiit ante Ær. V. 46. IV. Eſt regnum Romanorum, qui Occidentem & Orientem domuere. Poſt quatuor regnorum declarationem ſubdit Daniel: *In diebus regnorum illorum ſuſcitabit Deus regnum, quod in æternum non diſſipabitur, & regnum ejus alteri populo non tradetur: & conſumet omnia regna hæc, & ipſum ſtabit in æternum*. Sed ex his evincitur Meſſiam veniſſe, cujus regnum ſpirituale eſt, æternum, & in ſui obſequium trahens regna quælibet temporalia. Prob. min. Illa enim regna jam conſumta ſunt; ergo viget Chriſti regnum in tempore illorum regnorum ſuſcitandum.

Opp. I. Perſiſtit adhuc Rom. Imperium; ergo &c. R. diſt. ant. Perſiſtit nomine, conc., re, neg. In Occidente enim Gothorum, Vandalorum, &c. incurſionibus everſum eſt: in Oriente vero Paganorum, ac Turcarum tyrannide. Porro ſi ex nomine Imperii Rom. evinceretur quarti regni

regni existentia, etiam tertium Græcorum subsistet, cujus nomen Turcæ assumunt.

Opp. II. Christi regnum vi & armis ceteris non prævaluit; ergo &c. R. neg. conf. Christus enim *domuit orbem non ferro, sed ligno*, ac spiritualibus armis: nec statim omnia regna erant subjuganda ex Daniele, sed aliis comminutis Christi regnum erat perpetuo duraturum.

PROPOSITIO III. Idem probatur ex Micheæ vaticinio c.4.

Prob. I. Mich. 5. habetur: *Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus Juda, ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus ejus ab initio a diebus æternitatis*. Sed is est Messias; ergo &c. Prob. min. Nulli enim mortalium convenit *egressio ab initio, a diebus æternitatis*. Hinc Herodi sciscitanti: *Ubi Christus nasceretur?* responderunt Scribæ, & Sacerdotes: *In Bethlehem Juda*, Matth. 2. v. 5., *sic enim scriptum est per Prophetam: & tu Bethlehem &c.*

Opp. Micheas ibi loquitur vel de Davide & Elimelech, vel de Ezechia, & Zorobabele; ergo &c. R. neg. ant. Non de duobus primis, quippe tempore Micheæ jamdiu exierant, nec de duobus aliis, nam Ezechias Jerosolymis, Zorobabel Babylone natus est: nec iis convenit nomen *æternitatis*.

PROPOSITIO IV. Nec non est Aggæi c. 2. v. 7., & 10.

Prob. Aggæus enim loco cit. ait: *Veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam gloria, dicit Dominus*. Et infra: *Magna erit gloria domus istius novissimæ plusquam primæ*: atqui templum secundum non fuit majus gloria primo templo a Salomone constructo, nisi ex adventu Messie; ergo cum secundum hoc templum sit devastatum, Messias illud sua præsentia exornavit.

Opponunt Rabbinii: hoc vaticinium referendum ad tertium templum ab Herode exstructum; ergo &c. R. neg. ant. I. Enim Aggæus pronomine demonstrativo domum a Zorobabele constructam significat, II. Templum Herodianum, ut infra videbimus, non fuit a secundo diversum, nec primum gloria superavit.

Opp. II. Gloria secundi templi fuit major prima tum diuturnitate, tum ornatu, tum tranquillitate Judæorum. R. neg. ant. *Gloria enim magnæ secundæ domus statui non potest duratione unius decennii, quo hæc primam superavit*: falsum est etiam secundam ornatu primam superasse, cum non existerit in novo templo Arca fœderis, ignis perpetuus, &c.

&c. Falsus denique pacem Judæos expertos hoc secundo templo durante, in quo abominatio desolationis à Daniele visa est, & Judæi ferro, ac fame innumeri periere.

Ob. III. Gloria secundi templi desumitur ex adventu Alexandri Magni; ergo &c. R. neg. ant. Stulte enim gloria secundi templi censetur ex adventu hominis idololatæ, qui hanc gloriam etiam templo Apollinis exhibuit.

Ob. IV. Templum Christi ætate persistens fuit Herodianum, de quo Jos. 15. Antiq. 11. ait, quod Herodes *sublatis veteribus fundamentis, & jactis aliis templum super eis erexit in longitudinem cubitorum 100., & in altitudinem totidem & 20. amplius*; ergo &c. R. neg. ant. Quamvis enim Herodes domum Dei a fundamentis extruxit, ut ait Josephus loc. cit., erat tamen hæc domus eadem cum secunda, quia Herodiana non ex ruinis excitata est, sed paullatim per partes innovata, itaut semper persisteret sacer cultus & sacrificia, ut observarunt Ribera, Grotius, Scaliger, & Hudsonius. Hinc Judæi Herodianum templum idem esse ac secundum ubique fatentur, hinc etiam templum eversum a Tito vocant domum secundam. Vid. Talm. c. ult. de Synedr.

C A P U T V.

De celeberrimo Josephi testimonio.

Habetur hoc testimonium l. 18. c. 4., ubi ait Josephus: *Fuit hoc tempore Jesus vir sapiens; si tamen virum illud oportet dicere. Erat enim mirabilium operum effector, & plurimos ex Judæis, plurimos etiam ex gentibus ad se pertraxit. Hic erat Christus. Cumque eum a primoribus gentis sue accusatum Pilatus ad crucem damnasset, post tertiam diem redivivus apparuit: cum divini vates hæc aliaque admiranda de eo prædixissent. Neque ad hanc diem defecit denominatum ab eo genus Christianorum. Hoc insigne Christianæ religionis monumentum tum Judæi, cum Christiani evertere conati sunt. Itaque*

PROPOSITIO I. Hoc testimonium est genuinum.

Prob. I. ex Eusebio, qui illud profert l. 3. Dem. E. c. 5., & l. 1. H. E. c. 10., sed dici non potest, Eusebium in mss. interpolata incidisse, aut fraude illud supposuisse; ergo &c. Prob. min. I. enim Eusebius usus est antiquissimo cod. Jerosolymitano, quem depravatum immerito suspicantur. II. Exstat in mss. vetustissimo Palatino, in Cæsareo olim Constantinopoli a Busbequio comparato: in duobus Bibl. Mediceæ, in eo, quod legit Hieron. alio ab Eusebiano, in

in alio a Cassiodoro latine reddito ; ergo verosimilius est illud a Judæis expunctum , ut censet Baronius , quam a Christianis insertum , quod etiam probat ex veteribus membranis codicis ex græco in hebr. versi , ubi liquet fuisse interpolatum . III. facile fuisset Judæis Eusebii fraudem revincere , cum essent tunc temporis ad omnium manus codices antiquissimi . Prob. II. ex PP. & scriptoribus cl. Nam hoc testimonium laudarunt Hieronymus , Hegesippus , Rufinus , Isidorus Pelus. , Sozomenus , Nicephorus , Zonaras , Freculphus , Bellovacensis , aliique usque ad Gifanium , & Osiandrum , quos sequitur Salmasius , Blondellus , Tanaquil-lus , aliique , quibus opponimus Sixtum Sen. , Picum , Bel-larm. , Fevardentium , Possevinum , Huetium , Magdeb. , Usserium , Vossium &c. ; ergo &c.

Ob. I. cum Osiandro , Dupin &c. silentium veterum . I. enim non urget hoc testimonium adversus Triphonem Justinus M. Nec Clemens Alex. , qui plura ex Josepho pro Christi fide produxit . II. Nec Origenes , qui miratur Josephum magnifice de Jacobo sentire , & de Christo silere . III. Nec Photius ipse , qui Josephi scripta recenset .

R. neg. conf. Argumentum enim negativum nullum est , ubi suppetunt positiva : ad I. ergo dicendum Justinum cum Triphone controversiam non fuisse , an Jesus mira patraverit ; sed an illi latriæ cultus deberetur ? neque ad profanos scriptores illum provocat , sed ad prophetas . Ob primam rationem non urget Clem. Alex. hoc testimonium , cujus tamen opera plurima periere . Ad II. dicimus , Origenem mirari Josephum noluisse in Christum credere ; ait enim , quod *populus ratus est* , excidium , *propter Jacobum fuisse perpeffum* , cum Josephus & Christi nomen audierit , & de eo tam præclara scripserit . Hinc Theodoretus ait : *Quod Josephus christianam capere noluit professionem , & tamen veritatem occultare non potuit* ; ergo &c. Ad III. respondetur , Photium sola librorum Josephi argumenta perscribere . Videtur tamen hoc testimonium non ignorasse , nam iisdem verbis de Christo loquitur cod. 128. : licet ibi Josephi non meminerit , ut etiam facit cum de Jacobo ea profert , quæ solus Josephus profert de causa Jeros. excidii , sicut ergo hoc , ita illud a Josepho exscripsit &c.

Dices : Photius Josepho abjudicat librum de universo , quod ibi sermo sit de æterna Christi generatione ; ergo &c. R. I. Potuisse Josephum credere Christi virtutes , & non divinam generationem , quæ captum superat . R. II. alii ,
Phe-

Photium loqui in aliena sententia, ait enim *ambigendi fortasse cuiuspiam causam præbeat*.

Ob. II. Incredible est, Judæum tam eximie Christum laudasse, dum ergo ait: *Hic erat Christus*, manifeste Christianum se prodit. II. Ea verba: *Si tamen virum illum oportet dicere*, Christi divinitatem exprimunt. III. Josephus de Bello Judaico Vespasiano tribuit, quæ sacri vates de Messia prædixere; ergo non potuit in libris Antiqu. alium Christum celebrare. R. neg. ant. Josephus enim, licet Pharisæus, debuit boni historici partes exequi, ne videretur studio partium rem notissimam occultare, præsertim cum scriberet hortatu Epaphroditi Neronis Liberti, qui nomen dederat Christo. Hujus ergo, non secus ac Joannis, & Jacobi meminit. Ad II. neg. ant. Ibi enim habetur usitata rethorica amplificatio. Ad III. neg. conf. forte Josephus Vespasiano assentatur ei tribuendo, quod sacri vates Christo tribuunt.

Ob. III. Hoc testimonium deest in Mediceo codice ex Græco in hebr. translato; ergo &c. II. Filum orationis interfecat; ergo &c. R. ad I. neg. conf. Nequeunt enim ea, in quibus deest, cum iis, quæ supra laudavimus, comparari: Mediceum vero MS., ex quo hebraice redditum sit, Judæi scriptoris fidem suspectam reddit, maxime cum codicem hunc laudaverit omnium primus auctor Judæus *Prop. veritatis*, cujus judicium nemo recipit. Judæi enim non alium Josephum quam Gorionidem agnoscunt omnium eruditorum telis confossum, cui opponimus græca autographa, & alia duo MSS. Mediceæ Bibl. sup. laudata a Vossio, & Bigotio summa diligentia examinata. Ad II. neg. ant. Inseritur enim hoc testimonium Jos., ubi de Pilato sermonem habet, sub quo Christus passus est.

PROPOSITIO II. Ejus stylus est Josepho conformis.

Prob. Habetur enim in græcis codicibus: *Fuit autem*, sic etiam habetur l. 18. c. 12. addit: *Hoc tempore*, & ita etiam habetur l. 13. c. 21.; *Vir sapiens* est idem ac *vir justus* l. 1. c. 8. sequitur: *Si tamen virum illum oportet dicere*, at similia habet de Moyse l. 3. 13. ac de Eliseo l. 9. c. 9.; subdit: *Erat enim mirabilium operum effector*. Non debent hæc rejici, ex quo Josephus Judæus fuerit; similia enim habent Pharisei Jo. 11. Sequitur: *Magister hominum, qui vera amplectuntur*, eadem habet l. 17. c. 14.. Subdit: *Et plurimos ex Judæis & gentibus ad se pertraxit*; eadem ha-

habet in lib. vitæ suæ. Verbum ἀπηνάγχετο *pertraxit* (1) quod adversariis displicet, exstat l. 13. c. 22. Sequitur : *Hic erat Christus*, supple : *Qui vocatur* ; quo sensu scripsit Pilatus : *Jesus Nazar. Rex Judæorum*. Quod addit de prodigiis, partim exstant l. 18. c. 10., partim l. 2. contra App. Postrema verba : *Ad hanc usque diem* germana esse constat ex l. 1. de Bell. Jud. c. 4., & l. 6. 13. Vide auctorem.

Opp. Faber : habetur ibi : *Jesus quidam*, etsi Josephus Jesum non ignoraret ; ergo &c. R. neg. conf. Nam illud pronomen addit Josephus Abrahamo l. 1. c. 8., Jeroboamo l. 8. c. 2., & Nehemiæ l. 11. 5. Adde pronomen *is quidam* desiderari in vet. codicibus, & omitti ab Eusebio in Dem. Ev.

CAPUT VI.

De Jesu Nazareno vero Messia.

ADvenisse Messiam quidam falsi sunt : sed ne Jesum crucifixum agnoscerent, Dositheum, Simonem, Barcoabam, Davidem, ac Vespasianum ipsum maluerunt ut Messias intrudere ; cum ergo constet impostores fuisse eos omnes, sit

PROPOSITIO, Jesus Nazarenus est verus Messias.

Prob. I. Ex vaticiniis, quæ omnia in Christo impleta fuif-

[1] Hæc verba falsitatis redarguit Blondellus confidenter pronuncians, nonnisi duas foeminas ex gentibus Christo adhæsisse, quod quidem non uno Evangelii testimonio revinci posset. Dicimus tamen, Josephum iis verbis non solum Christi personam, sed ejus quoque doctrinam indigitasse longe lateque ab Apostolis propagatam, quæ sane, quando hæc Josephus scribebat, plurimos ex gentibus ad Christum *pertraxerat*, ut ex novo Testamento, & E. H. compertum est. Sicut enim, si quis asserat, e. g., Newtonum plerosque philosophos ad se *pertraxisse* non de persona, sed de ejus doctrina hæc dici facile quisque intelligeret ; ita quod de Christo Josephus ait, non ad personam Christi, dum viveret, sed ad institutam ab eo religionem

referre dicendum est, ut optimè arguit vir. cl. Nic. Aug. Chignolius de Deo homine factio prop. 17. Ceterum, quoad styli discrepantiam, præter quamquod nihil inde confici adversus codicum fidem conveniunt eruditi, nullam istiusmodi discrepantiam in eo testimonio se deprehendisse uno ore testantur emunctæ naris critici Pearsonius, Casaubonus, Usserius, Spencerus, Vossii duo, H. Grotius, Huetius, alique græci sermonis peritissimi : imo cum Ant. Pagius, & Daubuzius ex styli consonantia, & verborum colore Hellenistis familiari ejus autographiam vindicaverint, nullo modo audiendi sunt Blondellus, Salmasius, Faber &c. varietatem styli opposcentes, qui cum laudatis viris comparari omnino non possunt.

fuisse supra demonstravimus. Prob. II. Ex Jesu Nazareno, & Messiae characteribus. I. Messias erat ex stirpe Davidis nasciturus, Ps. 88., atqui ex ea natus est Jesus, Matt. 1.; ergo &c. II. Ex Virgine, Ezech. 44., & Is. 7., sed ex ea natus est Jesus, Luc. 1.; ergo &c. III. In Bethlehem Judæ ex Mich. 5., at ibi natus est Jesus Matth. 2.; ergo &c. IV. Munera ei delaturos Magos ait Isaias, idque impletum narrat Matthæus ib. V. Fuga Christi in Ægyptum, & cædes infantium, ab Os. 11., & Jerem. 31. prædicitur; ergo &c. VI. Prædicationem Joannis, vocationem Apostolorum, eorumque diffusionem in omnem terram vaticinantur Is. 45., Jer. 16., & Ps. 18. VII. Christi triumphalis ingressus (a), proditio discipuli (b), flagellatio, & crucifixio (c), resurrectio, & ascensio (d) describitur; ergo &c.

Prob. III. Ex Christi miraculis. Cæcis enim visum, surdis auditum reddidit, claudosque sanavit, & mortuos revocavit ad vitam, ut prædixerat Is. 35., & 26. Hinc Jo. discipulis rogantibus, num vere esset Christus? respondit Matt. 11.: *Renuntiate Joanni, quæ audistis, & vidistis: cæci vident*, &c. Adde mirabilem stellam in ejus nativitate visam in Oriente, & visibilem Spiritus S. descensum in Baptismo, quæ ab Is. 11., & 60. prænunciatur; tum solis obtebrationem in plenilunio, quam prædixit Amos 8., alique; ergo &c.

Ob. I. Judæi: Messiae characteres sunt pactum, & Mosaicam legem confirmare (e), Sacerdotium Leviticum perpetuum reddere (f), contere gentes Moab, & filios Seth (g), debellare Hog, & Magog (h) construere templum amplissimum (i), & Judæos salvare (k); sed hæc non fecit Jesus; ergo &c. R. dist. ant. Et hæc spiritaliter erant adimplenda, conc., litteraliter, neg. Christus enim transtulit legem, sacerdotium, & victimas in Evangelium, in ordinem Melchisedech, & in sacrificium incruentum, subversisque idolis retulit de omni natione triumphum: & in Ecclesia, quam acquisivit sanguine suo, amplissimum templum extruxit: offerens tandem seipsum in ara crucis salvavit Israel; hinc Isaias ait: *De Sion exhibit lex c. 2. Novum pactum firmandum prædixit Jerem. 31.*, idque *in corde non*

iii

(a) Zach. 9.

(b) Zach. 11.

(c) Is. 50.

(d) Ps. 3. 67.

(e) Dan. 9.

(f) Jer. 33.

(g) Num. 24.

(h) Ezech. 39.

(i) Ib. c. 14.

(k) Is. 41.

in tabulis. Oblationem mundam ubique offerendam, ait Malach. 2. Gentes etiam ad sacerdotium eligendas ait Is. 66. Holocausta abjicienda Amos 5. ; ergo &c. Secundi templi desolationem perpetuam fore ait Daniel. Messiae arma *Iustitiam*, & *equitatem* ait Is. 11. : Pro ovibus Israel venisse Christum habetur Matth. 15. ; iussit proinde discipulis : *Ne abirent in viam gentium*, sed a Judæis pulsi ad gentes conversi sunt ex Act. 13. juxta vatic. Gen. 22., & Ps. 2.

Ob. II. Repugnat gloriæ promissi Messiae Jesu vilitas, mors contumeliosa, in quam viri etiam probi, & principes sacerdotum conspirarunt ; ergo &c. R. neg. ant. Messiam enim *percussum a Deo*, quoniam *posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*, ait Is. 53. *Astiterant* utique adversus Messiam *reges terræ* &c., *ut eum morti traderent*, sed hoc prædixerat David Ps. 2. Pilatus tamen nullam invenit in eo mortis causam, Principes Sacerdotum & Scribæ convenerunt adversus regem suum, sed illum *lapidans* *offensionis* futurum prædixerat David Ps. 108., & Is. c. 8. Neque id Judæis novum est, *quem enim prophetarum non sunt persecuti patres eorum?* qui seditiones in Moyse, & David excitarunt, Zachariam trucidarunt, Jeremiam necem intentarunt, Isaiam secure &c. ; ergo &c.

Ob. III. Ob hæc peccata dilatum esse Messiae adventum ; ergo &c. R. neg. ant. Christus enim venit ad peccata delenda ; ergo &c. est etiam Messias *placator*, & *medicus* ; ergo non debuit post sanitatem, & pacem venire. Dum ergo regnabat iniquitas adstitit opportune redemptor.

Ob. IV. Jesu miracula, vel fictitia sunt, vel ope dæmonum, aut sublato de templo arcano Dei nomine facta sunt ; ergo &c. R. neg. ant. Ad I. R. Judæos ipsos testes fuisse mirabilium, quæ Jesus patravit, eaque narrat Josephus sup. laud. & libri Talmudici *Avoda Zara*, et *Midrasch Cohelet*. Accedit testimonium Joannis, dæmonum, atque ipsius Juliani apost. apud Cyrillum l. 6. Mahum. Azora 5. 11., et 13. Tandem vera sunt miracula Moyse, licet ab ipso conscripta, ac plura in Horeb, in Sina, in deserto ab omnibus remotus gesserit ; ergo vera etiam sunt Christi miracula a quatuor Evangelistis conscripta, & omnia coram multitudine peracta. Ad II. neg. ant. Non enim ope dæmonum Christi miracula facta sunt, cum ipse dissolverit opera diaboli : vide l. 10. c. 20. Ad III. R. I. retorq. argumentum. Si enim arcano Dei nomine Christus patravit miracula ; ergo non ope dæmonum, nec ficta miracula patrata sunt. R. II. Fa-

Fabulam esse quod quidam *de arcano Dei nomine* effutiunt, quod ajunt lapidi inscriptum cui hærebat arca, illudque aureis canibus, & leonibus custoditum.

D I S S E R T A T I O II.

Ubi contra Gentiles veritas Christianæ Religionis ostenditur.

Proferemus hoc loco Christianorum momenta, atque ethnicorum sophismata diluemus: tum causam proferemus, cur Messias carnem humanam assumere dignatus est.

C A P U T I.

Qua via Gentiles ad Christi fidem trahi possint.

Præter ea, quæ lib. 22. pro veritate Christianæ fidei producta sunt, plura argumenta distinctis propositionibus subjiciemus. Sit itaque

PROPOSITIO I. Ex Christi persona veritas fidei demonstratur.

Prob. Nam Jesum vixisse imperante Tiberio testantur Tacitus, Svetonius, Plinius, & Judæi hostes ejus infensissimi. Constat, natum in Bethlehem regio quidem genere, sed parentibus pauperrimis. Nullæ ipsi divitiæ, aut principum favor, aut plebis famulatus. Mariæ filius fuit, fabri proles putatus. Socios sibi adscivit pauperculos, & cruci affixus inter latrones efflavit animam. Ex tunc pauperes illi, cum essent antea timore perculsi, ignari, ac despecti, facti Evangelii præcones, hominem illum crucifixum prædicantes Judæorum, & Gentilium innumeros ad eum traxere: atqui hæc nonnisi Dei virtute fieri potuere; si enim prædicatores spectes, nec vi, nec armis, nec virtute sectatores innumeros nacti sunt; si confluentes ad ipsos, erant crucifixi hostes acerrimi, invitabantur ad necem & ignominiam, deserebant parentes, filios, uxores, agros &c. idque non terrenarum rerum cupidine, non institutis majorum, non vi educationis, aut Apostolorum imperio; ergo veritatis vi, & Dei potestate.

PROPOSITIO II. Idem evincitur ex Apostolica prædicatione.

Prob. I. Ex Augustino l. 22. de C. D. c. 7. Apostoli enim florente eruditione mysteria annuntiantes, quæ captum superant, contradicentibus tam multis persecutoribus effecerunt, ut Christus adoraretur, & crederetur resurrectio, & immortalitas carnis; ergo &c. Confirm. ex Ambrosio, qui in Luc. 5. ait, divino consilio factum esse, ut Christus eligeret non sapientes, divites, nobiles &c., sed piscatores, & pu-

& publicanos, ne videretur, ut prudentia, aut divitiis &c. homines ad fidem traxisse; & Chrysostomus observat, in mundi conversione discipulos non armis, aut pecuniis usos, sed verbo simplici mutos reddidisse philosophos, & Græcis, Barbarisque imperasse.

Prob. II. ratione Augustini loc. cit. Vel enim Apostoli res credibiles prædicarunt, & stolidi sunt, qui non credunt, vel incredibiles, & incredibile admittitur, nempe mundum res incredibiles firmiter credidisse.

PROPOSITIO III. Idipsum probatur ex Martyrum constantia.

Prob. Licet tyranni per 300. circiter annos infestaverint Ecclesiam Christi, nusquam *portæ inferi prævaluerunt adversus eam*; adeoque vinctis, fugatis, ac trucidatis Apostolis, & discipulis Christi fideles evasere ferventiores, imo Christo nomen dedere persecutores, carnifices, atque lictores, ut Paullus, Justinus, Claudius tribunus, alique Christianorum hostes infensissimi. Quid plura? ipsi etiam mimi & histriones ut Ginesius, Porphirius, alique dum mysteria nostra irriderent, repente conversi pro iis martyrium subiere.

PROPOSITIO IV. Item ex miraculis Christi, & discipulorum.

Prob. Plura exstant in Evangeliiis, & in Act. Ap. atque ea nec ope dæmonum facta sunt, cum dissolverint opera diaboli, nec sensus illusionem, cum facta sint coram populo, ac testium depositione comprobata, ut Lazari suscitatio, ac cæci nati illuminatio; ergo &c. Nec dici potest, conficta hæc a discipulis. I. Quia nec ea negant fidei hostes Celsus, & Julianus. II. Quia Petrus narrans Judæis virtutes Christi unica concione 3. m. virorum, in alia 5. m. convertit. Incredibile est autem, hos fictis prodigiis fuisse commotos. III. Quia Apostoli hæc narrantes non ut mendaces, sed ut malefici repulsi sunt. IV. Evangelistæ probra magistri, ignominias, verbera, & crucem ipsam non tacere; ergo &c. V. Cui bono hæc mira finxissent, mendacium enim iis corpori, & animæ nocuisset; ergo &c.

PROPOSITIO V. Item ex Christi resurrectione.

Prob. Illa enim nec alterius corporis contactui tribui potest, cum Christus in monumento novo positus sit, nec per cuniculos sublatus, cum monumentum excisum esset in petra, nec per ostium, cum lapis signatus fuerit, & munitus custodibus. Quod vero iis dormientibus dixerint cu-

stodes sublatum pecunia corrupti, Judæorum pervicaciam prodit, quæ *dormientes testes adhibet*, ut ait Augustinus in Ps. 63. Nec dicere possunt Judæi, Christum non fuisse mortuum, cum ex transfixo corde exierit sanguis & aqua, aut non surrexisse, cum Apostolus 1. Cor. 15. provocet ad testes 500. aut nimis credulos fuisse Apostolos, cum non crediderint, nisi postquam viderunt, & tetigerunt: aut eos corrupisse militem custodem sepulchri, cum id neque eorum simplicitati, neque timiditati cohæreat, neque Judæorum sagacitati, qui ne Apostoli cadaver surriperent: *Munierant sepulchrum signantes lapidem cum custodibus*; si ergo Apostoli illud surripuissent, facile probassent, & præfidi eos detulissent; ergo &c.

PROPOSITIO VI. Idem ostenditur ex oraculis, quæ Christum prænuntiarunt.

Prob. Vera enim oracula solum Deum auctorem habere lib. 10. c. 12. dictum est: atqui Christus & Judæis prænuntiatus est, & gentilibus, ut Moabitibus a Balaam, & a Job Idumæis: immo ex vaticiniis prophetarum dæmones suam per Christum eversionem nuntiarunt. Hinc ex Judæa proditurore dominatorem universi imperante Augusto Tacitus, & Suetonius scripsere. Orta hinc opinio, Vespasianum esse Christum. Cum autem in illum non quadrarent oracula, his lectis Jesum agnovere Verianus Pictor, & Marcellus Orator. Adde, ante Christum oracula obmutuisse, ex vatic. Zach. 13. Fertur enim Apollinem hoc responsum Augusto dedisse: *Me puer hebræus cedere sede jubet*. Vid. Nicephorum l. 1. Hist. 17., Suidam in Aug. Et licet id fabulosum opinetur Serryus Exerc. 32., cum longe ante Christum minori esset in pretio oraculum Delphicum, nec penitus obmutuerit post ipsum; id tamen nil officit: sicut enim longe ante Christum cessarunt insigniores Prophetæ in signum proxime venturi Messiae, ita etiam celebriora oracula eo adventante cessarunt, & sicut post illos prophetarunt Simeon, Anna &c., ita quidam Dei judicio dæmonum responsis decepti sunt.

PROPOSITIO VII. Item ex Pilati Actibus.

Prob. Pilatus enim tam insignia habet de Jesu Nazareno in suis actibus, ut de ejus apotheosi ageretur apud Senatum, atqui hæc Pilati acta immerito apocrypha censent Fabricius, Clericus, & Basnagius; ergo &c. Prob. min. ex PP. Justinus enim, Tertullianus, & Lucianus ad hæc acta Gentiles provocarunt: eaque receperunt Eusebius, Chry-

Chrysostomus, Orosius, Petavius, Serryus, Pearsonius &c.; ergo &c.

Ob. I. Basnagius: Tertullianus Apol. 21. ait: *Ea omnia super Christo Pilatus Cæsari tunc Tiberio nuntiavit*, atqui *nuntiare* est verbis alloqui, Pilatus autem non potuit Tiberium alloqui, cum Romam venerit, Josepho teste, jam defuncto Tiberio; ergo &c. II. Nec potuit Christi resurrectionem *nuntiare*, cum Judæi, ac milites Matt. 28. *nuntiaverint* a Discipulis fuisse sublatum; ergo &c. R. Ad I. neg. min. Constat enim ex Ep. 17. Cic. ad Atticum, *nuntiare* interdum usurpari pro narratione facta per litteras. Ad II. neg. ant. Præses enim terræmotu, sparsoque rumore novitatis permotus re diligentius quæsitā veritatem invenit.

Ob. II. Incredibile est Tiberium adeo Judæis infensum viro Judæo petiisse a Senatu apotheosim, idest consecrationem, aut si petiit, non obtinuisse: præsertim cum Principes mortuorum dignitati non invideant; ergo &c. R. neg. ant. Et retorq. arg. Cum enim Judæis esset infensus, credibile est Christi Judæis invisi petiisse apotheosim, quam tamen non obtinuit; non quod principes defunctorum invidiant dignitati, sed quia Christus unum Deum coli mandavit, & deorum cultum prohibuit. Vid. August. de Conf. Evang. 18.

Ob. III. Spurias esse Pilati epistolas ostendit stylus alienus ab ævo Pilati: nec est verisimile Pilatum scripsisse, a se cælestem illum virum esse damnatum; ergo &c. R. Quidquid sit de Pilati epistolis, dicimus germana esse acta Pilati; causam vero mortis Christi potuit in Judæos accusantes refundere.

Ob. IV. Justinus accipiendus est de gestis Christi in Evangelio narratis, ait enim loco citato: *Ex actis sub Pontio Pilato*, non ait: *a Pontio Pilato*; ergo &c. II. Præfides non scribebant ad Cæsares nisi negotia politica. III. Acta Pilati fuerunt primitus a Maximino in Christi dedecus supposita, atqui iis germana Christiani opposuissent, si reapse exstitissent; ergo &c. R. neg. ant. Stulte enim Gentiles provocasset Justinus ad Evangelium ab iis rejectum. Adde Tertullianum, & Lucianum mart. scribere, hæc *acta* apud Gentiles exstare, etiam in Rom. Annalibus. Tandem nullum Evangelium, nisi anno V. Ær. 61. aut paullo ante conscriptum est, atqui Pilatus Judææ administratione privatus est anno 35. ergo &c. Ad prob. neg. conf. Recte enim ait Justinus, *ἐπὶ τῷ Πιλάτῳ* *sub Pontio Pilato*:

non enim præsides acta scribebant, sed notarii. Ad II. R. I. neg. conf. Spectat enim ad politicum regimen detegere Judæorum fraudes. R. II. neg. ant. Præsides enim etiam commentaria rerum quotidianarum ad Cæsarem ex Philone mittebant. Ad III. dist. min. Nisi ante Maximinum conficta essent alia acta Pilati, ut demonstrat Valesius, conc. secus, nego.

PROPOSITIO VIII. Idem evincitur ex Christianæ religionis excellentia.

Prob. I. Ex lege Evangelica, in qua Dei cultus, & amor proximi suadetur, vetantur furta, adulteria, cædes, jurgia &c. Statuitur bene operantibus præmium cœleste, impiis vero gehennæ supplicium; ergo &c.

Prob. II. Ex Gentilium testimoniis, ex epistola Plinii ad Trajanum, & Trajani ad Plinium, nec non Hadriani ad Minucium Fundanum, & Severianum Consulem, quas Vossius illustravit.

Dices: Primitivi Christiani athei, malefici, & Thieftis epulis execrabiles ab Ethnicis dicti sunt; ergo &c. R. dist. ant. Dicti sunt injuste & re non explorata, conc., juste & re cognita, neg. Nam vita Christianorum diligentius inspecta habiti sunt homines moribus integerrimis, ut patet ex testimoniis Prop. II. citatis.

Ob. I. Julianus apostata: nil fecit Christus Socrate, Lycurgo, Alexandro, (addunt alii) Vespasiano, aut Apollonio præstantius. II. Doctrinam suam persuasit paucissimis, quos potentiores oppugnant, III. Feliciores fuere Simon, cui statua erecta est hac epigraphe: *Simoni Deo sancto*, & Mahumetes, quem populi innumeri coluere; ergo &c. R. neg. ant. Socrates enim fuit mulierosus & iracundus, ejusque doctrinam refutarunt Athenienses, sicut Lycurgi leges eo superstite Spartani emendarunt. Alexander vero orbem domuit militum copiis, non verbi prædicatione, unde eo defuncto corruit Græcorum imperium, cum Ecclesia ab inermi & pusillo Apostolorum numero propagata perseveret, ac fiat in dies amplior ipsa martyrum nece. Vespasianum, & Apollonium vera patrasse miracula ipsi negant gentiles, at Christum patrasse non inficiatur Julianus. Ad II. R. I. neg. ant. Non enim Simoni Mago, sed *Semoni Sango Deo Phidiao*, idest Herculi statuam illam erectam putant nonnulli ex Grutero.

R. II. Simonem ipsum agnovisse & præoptasse Apostolorum virtutem oblata pecunia, ex Act. 8. nec diu stetit
ejus

ejus cultum; ut fileam de infelici ejus exitu, cum ex aere ruit contractis cruribus: Mahumetes vero vi armorum et morum licentia propagavit imperium, & furti reum cives ejus morte damnarunt. Christus vero pauper et innocens severiorem disciplinam tradens Ecclesiam statuit, quam acquisivit sanguine suo.

Ob. II. Christus fuit Cæsaris subditus, ac desertus a suis; ergo non fuit Deus. Si vero Deus; ergo non filius Virginis: vel si hoc; ergo non filius Davidis, nec de tribu Judæ. Absurdum est etiam, Deum nasci ex muliere, fieri servum, et in cruce immolari; iniquissimum, in fontem plecti pro noxiis; ergo &c. R. ad I. Fuit subditus &c. secundum naturam humanam, conc. secundum divinam, neg. Duplex enim in Christo natura fuit: in illa est conceptus ex Virgine sub imperio Augusti, in ista ante Luciferum genitus rex regum est, et conditor universorum: per illam quoque ex regio Davidis sanguine propagatam, dicitur ortus de tribu Juda. Neque indignum est, Deum hominis conditorem ejus saluti prospicere, sed opus est Dei majestate, ac justitia dignissimum: tandem cum innocens non reluctans pro impio punitur, apparet ex Bernardo ep. 190. *Iniquitas malignantium, & pietas patientis.*

Ob. III. Repugnat, Verbum descendisse in uterum Virginis, ergo &c. Prob. ant. Deus enim ubique est; ergo non est factus præsens ubi non erat. II. Deus est immutabilis; ergo non potuit in hominem mutari. III. Ex unionem hypostatica sequitur, quod divinitas sit pars Christi. IV. Imperceptibile est, humanam naturam in Christo perfectam esse, et subsistentia carere, et in duplici natura unam personam subsistere; ergo &c. R. neg. ant. Ad prob. dist. ant. Deus ubique est per immensitatem, conc. per effectus, neg. Fuit ergo a creatione Virginis ei præsens Dei verbum immensitate, et in incarnatione factum est præsens assumptione humanitatis. Ad II. dist. conf. Non potuit mutari conversione divinitatis in carnem, conc. non potuit mutari, hoc est novam denominationem accipere assumptione humanitatis in Deum, neg. Vid. l. 2. c. 4. Ad III. neg. ant. Nam in Verbo divina natura non est pars ab humanitate existentiam recipiens, sed est ipsum Verbum humanitati communicans suam subsistentiam. Ad IV. neg. ant. Ex quo enim natura humana propria careat subsistentia imperfecta putanda non est; neque enim subsistentia formam addit, vel entitatem substantiæ, sed eam reddit sui juris, melius

lius est autem juris esse divini, quam humani.

Ob. IV. Saraceni: Christus sanctificatus est a Joanne; ergo non erat sanctitatis plenitudo. II. veniente Moyse damnata est idololatria, sicut veniente Christo lex Moyfis; ergo veniente Mahumete cessavit lex Christi. R. ad I. neg. ant. Christus enim a Joanne baptizatus est, non ut sanctificaretur ab eo, sed ut exemplum præberet humilitatis, & sanctificaret sui baptismatis elementum. Ad II. neg. conf. & parit. Christus enim veniens post Moysen est verus Messias, quia ab ipsa lege Moyfis habet testimonium; Mahumetes vero veniens post Christum nequit esse verus propheta, quia in Evangelio, in quo Spiritus S. locutus est, non prædicuntur nisi pseudo-prophetæ.

C A P U T II.

De causa incarnationis dominicæ.

Censent Scotistæ, præfinitam incarnationem Verbi, priusquam productio hominum a Deo statueretur: postea vero prævisa Adæ culpa definitam fuisse incarnationem Filii Dei, ut hominem redimeret; causa ergo incarnationis per ipsos est, ut Christus magisterio suo hominem exornaret. Sit itaque

PROPOSITIO. Causa incarnationis fuit hominis reparatio.

Prob. I. ex S. litteris. Matth. 18. habetur: *Venit filius hominis salvare, quod perierat.* Jo. 3.: *Misit Deus filium suum, ut salvetur mundus per ipsum.* Apostolus Hebr. 2. ait: *Participavit eisdem, ut per mortem destrueret diabolum.* Jo. ep. 1. c. 3.: *Ille apparuit, ut peccata nostra tolleretur;* ergo &c. R. Scotistæ: his locis assignari causam aliquam, non principem, seu *motivam*. Sed contra: Matth. 18. utitur Christus exemplo pastoris errantem ovem querentis in solitudine; atqui non adiret pastor loca deserta, nisi ovis errasset; ergo nec venisset Christus, nisi homo peccasset. Item Jo. 3. Non alia causa assignatur incarnationis, quam salus mundi: neque putandum est, dum fidei mysteria proponuntur, confectaria argumenta, non autem præcipua proponi. Paullus quoque, ac Joannes non alia de causa ait, Verbum factum carnem, nisi ut destrueret Diabolum, & peccata; ergo &c.

Prob. II. Ex PP. Irenæus l. 5. 14. ait: *Si non haberet caro salvari, nequaquam Verbum Dei caro factum esset.* Athan. Or. 2. contra Ar. *Verbum nequaquam homo factum esset, nisi causam præbuisset hominum necessitas.* Naz. Or. 36. ait:

36. ait: *Quæ humanitatis a Deo susceptæ causâ exstitit? Profecto ut nobis salus pararetur.* Origenes hom. 24. ait: *Si non fuisset peccatum, nec opus fuerat Filium Dei agnum fieri.* S. P. de V. Ap. *Si homo non periisset, filius hominis non venisset.* Eadem habet Ambrosius (a), Leo M. (b) &c. Atqui laudati PP. cit. loc. non unam ex multis causis incarnationis producant, sed ajunt nullam aliam præter illam afferri posse, eaque sublata, Christum non venturum fuisse; ergo &c. Nec dicunt, in eo casu venturum in carne impassibili; si enim nullam aliam habuit causam, nisi ut salvaret peccatores, non est cur adsumeret corpus impassibile, sic enim etiam caro fieret, nec maneret tantum Deus Verbum: atqui PP. laudati ajunt, quod nisi Adam peccasset, nec Verbum caro factum esset &c.; ergo &c.

Ob. I. Christus prædestinatus est ante præscientiam peccati Adæ; ergo &c. Prob. ant. Prov. 8. habetur: *Dominus possedit me in initio viarum suarum.* Coloss. 1. Christus dicitur *Primogenitus omnis creaturæ*, et Rom. 1.: *Prædestinatus priusquam fieret.* Eph. 1.: *Caput super omnem Ecclesiam.* Hebr. 1.: *Heres universorum*; ergo &c.

R. neg. ant. Ad I. prob. neg. conf. Nam locus ille de divina generatione accipiendus est. Ad II. R. Christum dici ab Apostolo *primogenitum omnis creaturæ*, idest præexcelsum, et præstantissimum, vel dicitur *primogenitus* in nova generatione, *quia habemus remissionem per sanguinem ejus*: vel quia secundum formam Dei ante omnes creaturas genitus est, ut explicat S. P. l. 1. de Trin. 12., et eruitur ex verbis Apostoli ibi: *Quoniam in ipso condita sunt universa, & ipse est ante omnes.* Rom. 1.: *et prædestinatus* idem est ac *manifestatus* per miracula et resurrectionem, ait enim Apostolus: *Prædestinatus est Filius Dei in virtute ex resurrectione mortuorum.* Eph. 1. dicitur: *Caput super omnem Ecclesiam*, quia Pater suscitans illum a mortuis, & constituens ad dexteram suam exaltavit eum super omnem Ecclesiam, & militantem, & triumphantem. Hebr. 1. eum vocat: *Heredem universorum* ratione divinæ substantiæ, cui in incarnatione humana natura hypostatice unita est: addit, ipsum esse gloria coronatum ob passionem; ergo &c.

Ob. II. Christus est legislator & pastor, sed talis est etiam sublata culpa; ergo &c. R. retorq. arg. Christus enim

(a) De Incarn. 6.

(b) Serm. 3. Pent.

est pastor ut homo, quia missus fuit ad oves, quæ perierant, ac pro iis posuit animam suam.

Ob. III. Tertullianus de Resurrectione c. 6. ait, Christum in Adamo fuisse præintendum, *cum limus exprimebatur*. Irenæus l. 3. 33. ait: *Adamum Christi fuisse typum*. S. P. l. 1. de Nupt. ait, in Adam, & Evæ nuptiis Christi & Ecclesiæ præfiguratum Sacramentum; ergo &c. R. neg. conf. Fatentur enim Scotistæ, Christum non venturum in carne passibili, nisi Adam peccasset, & tamen per Augustinum in sopore Adæ figurata est Christi mors, & in productione Evæ ex Adæ latere ædificatio Ecclesiæ ex vulnere lateris Christi; ergo potuit Christus præfigurari in formatione Adæ innocentis, licet prædestinatus post prævisam Adæ culpam.

Ob. IV. Ex ratione. I. Debuit summa Dei bonitas se se ad extra perfectissimo modo communicare; ergo &c. II. Derogatur hujus mysterii excellentiæ, si dicatur statutum esse causa peccati. III. Nec salvatur immunitas B. M. V. a culpa originali. IV. Sequitur, medium præstantissimum ad finem ignobiliorem referri. V. Quodve de peccato gloriari possimus; ergo &c. R. I. neg. ant. Nam ubi de gratia agitur debitum non habet locum.

R. II. neg. conf. Communicat enim se Dei bonitas perfectissimo modo omnia ad perfectissimum finem disponens. Ad II. neg. ant. Incarnatio enim Christi est opus misericordiæ, quæ eo major est, quo exhibetur indignioribus. Ad III. neg. ant. Licet enim B. V. non fuerit expers a debito contrahendi originale peccatum, fuit tamen singulari privilegio a macula præservata. Ad IV. neg. ant. Finis enim incarnationis est manifestatio divinæ misericordiæ &c. qui est præstantissimus finis. Ad V. neg. ant. Non enim de peccato, sed de misericordia Dei nobis gloriandum est, qui novit de malis bona facere, unde canit Ecclesia: *O felix culpa &c.*

APPENDIX AD CAP. I. LIBRI XXV.

Præter ea, quæ ex Cl. Mazochio pag. 5. & 7. supra adnotavimus in celeberrimo Jacobeo vaticinio, prætereunda non est vox hebraica **שׁוּב**

scevet, quæ etiam de tribu accipi potest, tribus enim est populi cœtus sub uno sceptro, quo sensu sumitur Deut. 18., I. Reg. 10., & alibi. Qua de re Hebræorum nonnulli sic ex-

explicant vaticinium: *Tribus non auferetur a Juda*, hoc est, *tribus Juda non exstinguetur, semperque subsistet donec veniat Messias*. Putant enim Judæ tribum puram absque ulla mixtione adhuc subsistere, imo eam trans Euphratem florere sub principe, qui recta linea ab ipso Juda descendit. Vid. Itiner. Beniamini Tudela, & Peritzol. Sed gerræ istæ sunt, cum omnia monumenta genealogiæ familiarum prorsus interierint apud Hebræos, ut ostendit noster cl. Auctor. In epistolis ædificantibus habetur, a Missionariis Apostolicis Hebræos repertos esse apud Sinas, eorumque religionem a Sinensibus dici: *Tiao-Kin-Kiao*, quod significat, Judæos a sanguine animalium abstinere, nervosque, ac venas eorum abscindere, ut exeat, eosque legem suam: *Kou-Kiao legem veterem, Tien-Kiao legem cœli, Iselalh--Kiao legem Israelis* appellare; atque illuc ante J. C. adventum appulisse, quæ traditio ad hæc usque tempora servata est. Verum, præterquamquod in nullo Sinensium libro hæc Judæorum Religio memoratur, eam certe nunquam publice, & libere exercuere, ex qua tribu, aut familia descenderint prorsus ignorant, & ibi etiam, ut ubique terrarum, in miserrima servitute versantur.

Interpretes hæretici, ut Junius, Tremellius, Altingius, Jouncurt, Villet, Ainsworth illud vaticinium sic exponunt: *Sceptrum; idest suprema auctoritas in tribu sua non auferetur a Juda*. Ac I. ajunt, ibi non agi de sceptri concessionem, immo cum dicat Jacob: *Non auferetur &c.* supponit actu in tribu Juda sceptrum exstitisse. II. Jacob non loqui de sceptro soli Judæ super alias tribus collato, nam quælibet tribus suum sceptrum, principem, & Judicem habuit ex Gen. 49. vers. 16.: *Dan judicabit populum suum, sicut & alia tribus*, sive ut legit Hebræus: *Sicut una tribuum Israel*. Reapse Num. 1. quævis tribus suum habet caput & principem, unde inferunt, Jacobum fuisse locutum de *Scevet* Judæ, sicut Dan, aliarumque tribuum. Verum, ubi loquitur de Judæ *Scevet*, idest de ejus principatu, prædixisse nunquam ab ea ablatum iri. Hæc interpretatio ad Rabbinicam accedens profert tamquam signum adventus Messie abolitionem *Judicis*, aut *Principis* de tribu Juda, cumque jamdiu utrumque fuerit ablatum tribui Judæ, eaque post Christum confusa fuerit, atque permixta, ex ea etiam Messiam adventasse contendunt.

Verum falso opinantur, a Jacobo supponi sceptrum Judæ,

da, non secus ac aliis tribubus, fuisse concessum. Supponit Jacob collatum sceptrum, sicuti distributam supponit terram Chanaan, idest in prophetico spiritu, quo futuram sceptri collationem, veluti presentem in Dei decreto pronunciat. Ait enim ibidem vers. 1.: *Congregamini, ut annuntiem, quae ventura sunt vobis in diebus novissimis*, non ait, *quae facta sunt in diebus praeteritis*. Unde praedicat etiam terminos regionum, quae cuique filiorum obtigissent in terra Chanaan, quam nondum attigerant. Quod vero sceptrum Judae regiam dignitatem, atque imperium supra tribus alias designet patet ex iis verbis: *Adorabunt te filii patris tui*, quae soli Judae, non aliis filiis dirigit ibi Jacob, quibusve sceptrum, & imperium Judae supra tribus alias exprimitur, ac de eo proxime ait: *Non auferetur* &c. Mirum proinde Novatores hac in parte ne dum a Ss. PP., & a catholicis, sed etiam a plerisque acatholicis expositoribus recessisse. Alii per το *Scevet* non regiam dignitatem accipiunt, nec *Ducalem* in specie, graece, ἡγεμονικόν, sed dominium in genere sub quavis Reip. forma: sed plane falluntur; nam in eo vaticinio regia dignitas, praesertim Judae praedicatur.

Nec minus inter se discrepant philologi Hebraei circa sensum vocis **שֹׁפֵט** *umechokek*, quam aliqui judicem, magistratum, atque legislatorem, aut dignitatem regia minorem designare arbitrantur Num. 21. 18., Jud. 5. 9., Ps. 60. 19. &c., qualem fuisse ajunt Zorobabelem sub rege Persarum, Machabaeos sub regibus Syriae, donec ea dignitate exspoliati sunt ab Herode, & a Romanis, quando venit Messias Christus Jesus. Observant praesertim, in aequales periodos dividi pro regibus & legislatoribus totum temporis spatium, quod a suprema potestate tribus Judae usque ad ejus totalem extinctionem effluxit. Nec obstat, Machabaeos fuisse de tribu Levi, ajunt enim, Jacob non praenuntiasse, omnes gubernatores Judae ab ejus tribu originem esse ducturos, sed tantum in Judae tribu semper gubernatores esse futuros usque ad Messiae adventum, qua de re Judae nomine Judaei omnes intelliguntur, non prout omnes alias undecim tribus complectuntur, sed duas tantum Benjamin, & Levi, quae una cum Judae tribu Regnum Judae efficiebant. Quo sensu Mardocheus, quamvis de tribu Benjamin, Judaeus dicitur Est. 2. 3. Constat etiam in Jeroboami schismate Levitas in Judae tribum fuisse adlectos;

Etos ; adeoque Machabæos nedum nomine , sed etiam jure *aggregationis* ad Judæ tribum spectasse , nec proinde in tribu Juda defuisse *Mechokekim* , idest legistatores , gubernatores , aut principes , quo tempore ipsi Remp. administrarunt .

Alii opinantur Legislatoris nomen tribui Judæ non convenire , quæ nec Davidis , aut Salomonis tempore leges aliis tribubus dedit (quævis enim tribus suas habuit leges sub proprio capite) cum sola lex Moyfis esset norma universalis in omnibus negotiis tum civilibus , cum ecclesiasticis . Censent itaque , *וֹ מֶכֹּהֶקֶל* *Mechokek* melius accipi pro *Judice* , quam pro *legislatore* , quæ expositio , utcumque posset admitti , si *legislatorem* excludere velint Moyfi similem , ac novæ legis conditorem , quo sensu nemo accipit hoc loco *legislatorem* , qui quidem etiam de *Judice* & Magistratu potest intelligi , qui juxta Moisaicam legem publicis judiciis præsit Judaicæ nationis , atque illi similis , qui fuit in tribu Dan Gen. 49. v. 16. Verum hæc interpretatio non convenit sensui vaticinii , in quo prænunciantur *judex* , *dux* , & caput supremum , quod omnibus præsit in singulis tribubus . Quod ergo ait hæreticus de Joncourt , græca nomina *ἀρχων* , & *ἡγούμενος* , queis LXX. *Scevet* ,

& *Mechokek* reddidere , quadam nationalis arrogantia specie fuisse usurpata , mera calumnia est , quæ falsitatis revincitur ex hebraico textu , quem recte expenderunt Doctores Christiani hebraicæ linguæ peritissimi .

Ubi nota , LXX. ea voce *ἀρχων* , quæ heic responder hebræo *Scevet* , regiam , ac supremam dignitatem intellexisse , ab ea , qua pollebant *ἀρχωντες* Athenienses , Rerum public. administratores , qui ab alia superiore potestate pendebant , plane diversam : & cui *ἡγούμενος* versionis LXX. & *Dux* vulgatæ aliquallyter respondet : quæ voces magistratum insignem , sed supremæ majestati subjectum significant . Fateor tamen , *מִבֵּן רֵגְלֵי* non semper verti *ἡγούμενος* , sed reddi modo *ἀρχων* , modo *Βουλευτής* &c. Rabbi Salomon , Kimki , &c. , quos sequitur Wagenfeil Diss. de Loco Gen. 49. , *Scevet* magistratum summum , *Mechokek* inferiorem accipiunt . Alii *Mechokek* interpretantur belli ducem , sed hos refellit Wagenfeil ; ex quo in Judæorum Rep. non duo , sed unus idemque fuerit , qui regia cum civili , tum militari potestate polleret . De loco etiam *מִבֵּן רֵגְלֵי* *mibben reglau* , præter eam , quam pag. 6. posuimus ex cl. Mazochio , quinque sunt interpretum opiniones ; L. vera est & Rab-
bino-

binorum doctiorum calculis comprobata, quæ hunc locum accipit de *posteritate, stirpe, ac semine Juda*, quo sensu accipitur Deut. 28., Ezech. 17., et alibi. II. est laud. Wangenseil hæc verba exponentis de *fine & casu extremae Reip. Judæorum*, ut ex pedibus *Judæ ii* (Mechokekim) auferendi dicantur, quibus *seri illius nepotes carituri erant, quos ultima Reip. ætas amissos luxit*. Nam *pedes* hic, et alibi de ultimis temporibus rei, ad quam institutum pertinet, accipi putat.

III. Est Wisthonii opinantis, horum sensum accipi debere in imagine leonis accubantis, cui vers. præc. Judas assimilatur. Ut autem quidquid leo cubans *inter pedes* tenet, in ejus potestate esse dicitur, sic etiam *ex pedibus*, idest *de potestate, ac dominio Judæ* non esse auferendum *Scevet, nec Mechokek*, donec veniet Messias, opinatur. IV. Ex corrupto Samarit. textu, vel ex similitudine litterarum ך & ך quidam deceptus scripsit *daglau* pro *raglau* & sic vertit: *Non auferetur dux belli de vexillis ejus*. V. Alii *Mechokek* Doctorem exponunt de sessione scholastica: solebant enim discipuli *ad pedes* doctorum legis erudiri.

Inter tam multas de vo-

ce שילה *Scilo* interpretationes futilissima est R. Nisan expositio, qui eam vertit: *Error ejus*, putans in Salomone impletum Jacobicum vaticinium, quando ob ejus lapsum scissæ sunt X. tribus: quod ex analogia vocum שלי *Sceli*, & של *Scal*, quæ 2. Reg. 3. *peccatum* significant, desumit R. Abravanel, ut sensus sit: *Non recedet &c., donec veniat peccatum ejus*, nempe transgressio Salomonis, a quo sceptrum auferetur super omnes Israelitas; remanebit tamen Salomoni subjectio, et *obedientia populorum, ichead hamim*, idest tribus Juda, & Benjamin, quæ populorum nomine intelliguntur.

Sed nugæ istæ sunt: nam præterquamquod *Sciloh* a *Scal* vel *Sceli* quàm longe abest, nequit ibi exprimi peccatum Salomonis, de quo in toto vaticinio ne verbum quidem, quod vel leviter ejus personam attingat. Deinde scissio tribuum non est ablatio sceptri, de qua Jacob aperte loquitur, nec ablatio *Mechokek*, qui mansit etiam post schisma in regno Judæ.

Ad Synedrium quod attinet, quamvis cl. Auctor viros rerum hebraicarum peritissimos consentientes habeat, non desunt tamen scriptores magni nominis, qui non duo, sed unum tantum tribunal agno-

agnoscunt, quod Synedrium appellant, de quo num. 11. v. 16. Dicitur quidem Deuter. 17. *Venies ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore*, sed R. Maimonides, aliique apud Seldenum de Synedr. l. 2. c. 8. observant, in senatum LXX. solos Sacerdotes, & Levitas, aut laicos illustriores fuisse adlectos: censent tamen, hunc senatum legitimam auctoritatem obtinuisse, licet nulli in eo Sacerdotes, aut Levitæ fuissent, sed soli laici, quibus præesset *Nasci princeps* de tribu Juda, ubi ratio temporum id postulare. Fatentur enim, Pontificem Max. Synedrio præsidere. Porro laicos indicari putant sub nomine *judicis*, quo plurimum numerum hebraica phrasi significatur: sic vers. 12. sequenti sacerdos pro sacerdotibus ponitur. Hæc Rabbini

Quidam Catholici interpretes *וְאֶל הַיָּדֵינִי* & *ad Judicem* &c. disjunctive, idest, *aut ad Judicem* accipiendum putant, nam hebraica particula *וְ* non secus ac *et* græca sæpe disjunctive sumitur; adeoque non magni Synedrii senatores, sed iudices heic intelligi putant, quales fuere Gedeon, Jephthe Samuel &c. Sic autem magnus senatus, ibi locandus, ubi erat Sanctuarium, ex Sacerdotibus, & Levitis fuisset ab initio constitutus.

Quandiu vero in sua primæva forma Synedrium steterit, non una est eruditorum opinio: quidam nullum ejus vestigium in libris Judicum & Regum deprehendentes, illud Moyse vita functo aut decessisse, aut a pristino statu declinasse, sed a Rege Josaphat restitutum esse in Jerusalem ex 2. Paral. 19. arbitrantur. Alii dubitant, an hoc Synedrium ex LXX. viris constaret, licet ad normam Mosaiici videatur fuisse restitutum. Cumque captivitatis tempore rursus defecerit, incertum est, an post ipsam ab Esdra, aut Nehemia ad pristinam formam fuerit revocatum, quamvis id Machabæorum ætate factum esse convenienter eruditi. Quæ cum ita sint, & constet aliunde ex Josepho, ac vetustissima Hebræorum traditione, hoc Synedrium (cui semper præfuit *Nasci*, seu princeps de tribu Juda) usque ad excidium Hierosolymitanum viguisse, rejectis pluribus Rabbiorum commentis stat Auctoris sententia de *Nasci*, seu Synedrii principe non defuturo ex tribu Juda, donec veniat Scilo, sua soliditate firmissima. Opinor tamen *Nasci*, seu Synedrii principem *Mechokek*, seu legislatoris judicis, vel magistratus, non *Scevet*, idest sceptri, seu regis dignitatis nomine indicari in Jacobeo vati-

vaticinio, de quo hæc pauca notasse sufficiat.

De altero celeberrimo Danielis vaticinio, de quo supra c. 2. plura habet noster eruditissimus Bonjur in Dis-

sert. de LXX. Dan. Hebd.,
cujus systema expendemus lib. 29. ubi de anno, ac die, quo Christus suffixus est cruci, sermo erit.

L I B E R XXVI.

*In quo præcipua circa Verbi incarnationem
dogmata declarantur.*

NON solum Judæi, ac Gentiles, sed etiam Hæretici adversus Christum Dominum domesticum bellum indicunt: quorum alii in solam Christi carnem, ut Valentinus, Basilidis, ac Saturnini discipuli, alii in animam ejusque potentias, ut Apollinaristæ, ac Monothelitæ venenata tela vibrarunt. Alii denique humanæ, divinæque ejus naturæ admirabilem nexum funditus evertere conati sunt, ut Nestoriani & Euthichiani, quos omnes curabimus trina dissertatione refellere.

DISSERTATIO I.

De catholico dogmate circa veram Christi carnem.

AGemus hoc loco de Virginis Conceptione, & assumpta in ejus utero a Verbo Dei humana ac vera carne, tum Christi genealogiam explanabimus: nonnullas etiam de Christi corpore quæstiones expendemus: tandem de Christi doloribus pertractabimus.

C A P U T I.

De Virginis Conceptione, ac de humana Christi carne.

EBion hæreticus docuit, teste Epiphanio, Christum ex semine viri esse genitum. Carpocrates etiam, & Cerinthus ex semine Joseph natum esse tradiderunt, ut scribit de Præscr. Tertullianus. Idem sentiunt Judæi negantes, Messiam ex virgine nasciturum. Alii cum Helvidio putant, Mariam post Christum alios ex Josepho filios peperisse. II. Valentiniani, Basilidiani, & Marcionitæ opinati sunt, formatum Christi corpus in cælis, ex Irenæo c. 1. l. 1. vel de sideribus ejus carnem cum Apellejanis Marcionis angelis mutuam, ut ait l. 1. de Carn. Christi Tertullianus. III. Tandem Menander & Saturninus Simonis discipuli asserabant, Christi carnem non solidum fuisse corpus, sed apparens, & inane, quasi magica ludificatione. Sit itaque

PRO-

PROPOSITIO I. Christus de Virgine conceptus est.

Prob. I. ex. Is. 7. *Ecce virgo concipiet, & pariter filium &c.* ergo &c. R. Adversarii hebraicam vocem **חַלְמָה** *Halma* non incorruptam virginem, sed puellam *absconditam* significare a radice **חָלַם** *abscondit*. Sed contra: virgo enim *abscondita* dicitur, quia a virorum aspectibus est segregata: & ideo Ammon 2. Reg. 13. *propter amorem, Thamar, agrotavit, quia cum esset virgo, difficile ei videbatur, ut quidpiam inhoneste ageret cum ea*. II. *Halma* de Rebecca, & Maria dicitur adhuc viris incognitis Gen. 14. & Exod. 2. III. **חַלְמָה** 1. Reg. 37. puerum celibem, & domi latitantem significat. IV. Tria sunt apud Hebræos nomina mulieris adolescentulæ, nempe *Halma*, *Betula*, & *Nahara*, sed *Betula* etiam nuptæ convenit, *Nahara* etiam viduæ ex Jo. 1. ergo sola vox *Halma* virginem exprimit. V. Emphaticum **וְ** additum voci *Halma* spectabilem ibi virginem exprimit, sed talis non est mulier a viro compressa; ergo &c. VI. *Halma* in sacris litteris *incorruptam* ubique, Hieronymo teste, significat etiam in lingua Punica, quæ ex hebræa derivatur: *virginem* quoque reddit versio LXX. Caldai- ca, Syriaca, Arabica, & R. David Kimki. VII. Isaias ibi signum promittit Aëhaz mirabile & inauditum, sed tale non est puellam virili semine parere; ergo de integra, non de corrupta muliere locutus est Isaias.

Prob. II. ex Matth. 1. *Cum esset desponsata &c. antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu S. unde ait Angelus Joseph: Noli timere accipere Mariam quod enim in ea natum est, de Spiritu S. est; ergo &c.*

Prob. III. ex PP. congruentiis, cum nulla de eorum traditione sit dubitatio. Irenæus probat, Christum non esse ortum ex semine Joseph, quia sic non fuisset Davide, aut Salomone præstantior, addit, quod Christus de Maria Virgine, sicut Adam de virgine terra plasmatus est; ut eadem esset plasmatio creata, & redempta, & sicut Evam virginem angelus satanæ seducens ruinam induxit, ita Maria virgo, angelo Dei assentiens redemptionem incepit. Eadem habet Tertullianus &c.

Ob. I. Aquila & Symmachus *Halma* reddunt mulierem *absconditam*, non virginem; ergo &c. II. Prov. 30. ubi Vulgata habet: *Viam viri in adolescentia*, hebraice habetur, *adhalma*, & v. seq. additur: *Talis est via mulie-*
ris

ris adulteræ; ergo &c. III. Cant. 6. una cum concubinis numerantur *halmot* ad regis voluptatem servatæ; ergo &c. R. I. neg. conf. Nam Aquila, utpote Judæorum profelytus, & Symmachus Ebionita audiendi non sunt. R. II. virginem recte *absconditam* dici, cum virorum subtrahatur aspectibus, et *revelata non sit illius turpitudine*, qua phrasi viri cum muliere concubitus designatur. Ad II. neg. conf. *Adhalma* enim significat: *In adolescentia virginum*, et sensus est difficillimum esse noscere quales futuri sint impuberes, qui sub parentum custodia delitescunt: quid enim difficultatis est virum ad scortum ingredi? Nec recte dicitur *abdita* mulier etiam caute sui copiam faciens. Vide auctorem. Ad III. neg. ant. *Halmoth* enim expresse ibi separantur a reginis, & concubinis; ergo *Halmoth* erat chorus puellarum virginum.

Ob. II. Promittit ibi Isaias Achaz signum liberationis Jerusalem obsessæ, sed signum debet rem promissam præcedere; ergo non refertur ad Christum, qui advenit longe post. R. neg. maj. Is enim arguit ibi Achaz incredulitatem, qui putabat, Isaiam, quasi ariolum falso signum liberationis Jerusalem promittere. Ait ergo, immerito hanc Deo injuriam irrogari, cum signum alterum longe præstantius liberationis domui David sit Dominus præstiturus, ortum nempe Emmanuelis ex virgine. Ibi ergo non Achaz alloquitur Isaias, sed domum David, ex quo Virgo Dei Mater exorta est.

Ob. III. Signum, de quo Is. 7. est filius ab eo ex sterili uxore conceptus, ait enim ibi: *Accessi ad prophetissam, & concepit &c.* vel est Ezechias filius Achaz, aut alius ab eo ex incestu cum Achor conceptus, quam ignorabat esse prægnantem. II. Christus, nec Emmanuel est dictus, nec butyrum comedit; ergo &c. R. neg. ant. Prædicatur enim ibi partus virginis, ut divinæ promissionis signum singulare, nec de Isaiæ filio verificari potest auferenda esse spolia Samariæ, antequam puer *vocaret patrem, & matrem*, cum Samaria eversa sit an. 6. Ezechiae ex l. 4. Reg. 18. & Isaias narret, quæ evenere sub Achaz. Neque ad Ezechiam filium Achaz prophetia referri potest, Ezechias enim decem annis natus erat, cum pater regnare cœpit, is enim 16. annis regnavit, 4. Reg. 16. Ezechias vero 25. annorum erat, cum regnum iniit, 4. Reg. 18.; ergo &c. Ad. II. neg. ant. Christus enim est Emmanuel, idest *Nobiscum Deus, quia Verbum caro factum est, & habitavit*

bitavit in nobis. Nomen autem hoc loco divina attributa significat, ut II. 9. *Nomen ejus, admirabilis, consiliarius &c.* Butyrum autem & mel lenitatem, & donorum copiam in Christo spiritualiter significant, litteraliter cibi genus, quo Hebræorum more pastus est puer Jesus, de quo canitur: *Et lacte modico pastus est.*

Ob. IV. Ap. ad Gal. 4. ait: *Misit Deus filium suum factum ex muliere*, sed mulier latine compressam a viro significat; ergo &c. R. dist. maj. & mulier ibi ad sexum pertinet, ut constat ex Tertulliano de Vel. Virg. 5. conc. ad gradum sexus, neg. Apostolus enim I. Cor. II. ait indiscriminatim; *omnis mulier velet caput suum*, & I. Tim. 2. *Mulieres laudat in habitu ornato.*

Ob. V. Helvidius: Matth. I. *Antequam convenirent inventa est &c.* atqui non recte dicitur de non pransuro: *Antequam pranderet*; ergo nec recte dicitur de non conventuris: *Antequam convenirent*. R. Hieron. ex quo dicitur: *Antequam convenirent*, non sequitur quod postea convenerint, sed scriptura quod factum non sit ostendit, quare neg. min. Recte enim dicitur: *Antequam pranderem* in portu in Africam navigavi, etiamsi in portu prandendum non sit, recte etiam dicit Apostolus, quod antequam in Hispaniam pergeret, in vincula conjectus est, & Helvidius, antequam poenitentiam ageret, morte præventus est; licet nec Paullus postea in Hispaniam perrexerit, nec Helvidius post mortem egerit poenitentiam. Hæc Hieronymus.

Ob. VI. Helvidius: Matth. I. v. 25. habetur: *Et non cognoscebat eam, donec peperit*, atqui ex particula *donec*, & ex ipsa voce *primogeniti* evincitur, Mariam alios filios ex viro genuisse post primum: ergo &c. R. Hieronymus, posse verbum *cognoscere* ad actum scientiæ non conjugii referri, ut Luc. 2. *Non cognoverunt parentes*. R. II. Et si ad actum conjugii referatur, particulam *donec* negare tantum cognitionem ante partum nihil statuendo de tempore posteriori, ut Reg. 2. c. 6. *Michol non est natus filius, usque in diem mortis sue*. *Primogenitus* autem dicitur Christus dignitate, respectu omnis creaturæ, non generatione. Si enim primogenitum non diceretur *omne masculinum adaperiens vulvam*, posset, ait Hieronymus, genitor recusare solutionem fidei Num. 13. pro primogenito indicli, usque dum oriatur secundus.

Ob. VII. Cum eodem Helvidio: Matth. 13. recensentur fratres Christi *Jacobus, & Joseph, & Simon, & Judas;*

das ; ergo &c. R. Hieron. dist. ant. Recensentur fratres *natura*, ut Esau, & Jacob, neg. *cognitione*, ut Abraham, et Lot, conc. Jacobus enim aut major fuit, aut minor, sed alter dicitur Zebedæi filius, alter Alphæi; ergo &c. falluntur ergo, qui fratres Domini esse filios Joseph putant ex alia uxore pro-
genitos, potest proinde quis recte tueri perpetuam Josephi virginitatem, quam tenet pia fidelium devotio, licet plenissima traditione firmari non possit. Ex his patet, Josephum esse Christi Patrem, ut ajunt, *putativum*: *Ut putabatur filius Joseph*, ait Lucas 3. Et Hieron. loc. cit. *patrem* dici ait, *non quod vere Joseph pater fuerit Salvatoris, sed quod ad famam Mariæ pater sit ab omnibus existimatus*. Specialiter etiam dictus est, *Pater Christi*, ex Augustino de Conf. Ev. i. *copulatione conjugii, quia ex ejus conjugate natus est*. Quo etiam titulo Christus specialiter filius Joseph fuisse dicitur, & plusquam adoptatus, sed non verus & proprius.

C A P U T II.

De carne Christi.

PRæter Valentinum, Basilidem, & Marcionem, Manichæi etiam Christo corpus phantasticum tribuunt. Sit itaque

PROPOSITIO I. Verbum divinum veram carnem assumpsit.

Prob. I. Scripturis, Jo. i. ait: *Verbum caro factum est*, et Ep. i. Jo. 4. *Qui confitetur J. C. in carne venisse ex Deo est*: Item Christus dicitur natus, passus, mortuus, et redivivus. Ideo Matth. 14. se se palpabilem præbuit discipulis opinantibus phantasma esse, quibuscum manducavit, et bibit &c.; ergo &c.

Prob. II. argumentis Tertulliani l. de Carn. Christi: I. est ex Christi passione: *Tacentibus quoque prophetis ipsæ passiones loquuntur. Esuriit sub Diabolo, sitivit sub Samaritide, lacrymatus est super Lazarum, trepidavit ad mortem, caro inquit, infirma sanguinem fudit*; ergo &c. II. est ex attactu corporis, Christus enim Luc. 4. ægros curabat, *singulis manus imponens, utique sentiendas*, ait Tertull. l. 4. contra Marc. Et c. 20. affert curationem mulieris ex contactu vestimenti, quod si verum fuit, verum quoque fuit *inditum corpus*. Addit c. 8. Christi corpus admisisse contactum etiam violentum, dum *captus est*, cum Lucretio dicens: *Tangere enim & tangi, nisi corpus, nulla potest res*.

III. Petitur ib. c. 43. ex Luc. 24.: *Palpate, & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis*

tis habere. Ubi ait Tertull. : Cur inspectui eorum manus & pedes offert quæ membra ex ossibus constant, si ossa non habebat? Aut si phantasma erat, cur illos phantasma credentes increpabat? Propterea cibum desideravit, ut se ostenderet etiam dentes habere. IV. ex verbo exspiravit Luc. 23., quod mortem Christi exprimit, sic arguit ib. c. 42. Vel exspiravit caro spiritum, & caro fuit, vel fuit phantasma confictum a spiritu; ergo dum spiritus exspirando discessit, etiam phantasma discessit: Nihil ergo remansit in ligno post expirationem, nihil de patibulo detractum, nihil sepulcro conditum: atqui non nihil: quid ergo illud erat? Si phantasma; adhuc ergo inerat & Christus. Si discesserat Christus; ergo abstulerat phantasma.

Dices: Scripturæ Christo tribuunt corpus apparens, in quo humanos affectus simulando omnia specie patravit; ergo &c. R. neg. ant. Si enim fictum fuit corpus Christi, apparenter mortuus est, & resurrexit, nec homines redemit, corrumpitque fides, ac spes nostra: fuisset etiam Christus fallax mortis & resurrectionis suæ prænuntiator, mendax, & seductor. Quis ergo, ait S. P. l. 26. contra Faust. c. 8., tibi concessurus est, quod omnes humanæ conditionis simulavit affectus. Dixit Evangelista, dormivit Jesus, esurivit, contristatus est, quæ ita narrata sunt, ut non eum simulasse, sed plane fecisse conscripta sint.

PROPOSITIO II. Dei filius humanum corpus non aliunde, sed materna traxit ex carne.

Prob. I. ex Matth. 1., ubi Jesu Chr. genealogia contextitur usque ad Joseph virum Mariæ, de qua natus est Jesus. R. Hæretici hanc genealogiam non esse Matthæi. Verum hoc ex auctoritate Ecclesiæ, atque ejus traditione ab Apostolicis sedibus usque ad præsentis episcopos certa successione perducta, demonstrat August. l. 28. contra Faust. Idem narrat Lucas, qui c. 1. refert verba Gabrielis Archangeli: Quod nascetur ex te sanctum, & Ap. Rom. 1. ubi ait: Factus est ei ex semine David secundum carnem, & ad Gal. 4. ait: Misit filium suum factum ex muliere. Dicitur etiam Christus passim in Evang. Filius Hominis, sed talis vere non diceretur, nisi originem haberet ex homine, ait Bedas in Luc. 24.; ergo &c.

Ob. I. Phantasiastæ: Ap. Philipp. 2. ait de Christo: In similitudinem hominum factus &c.. Et Rom. 8.: Misit filium suum in similitudinem carnis peccati. I. Cor. 15.: Caro, & sanguis regnum Dei possidere non possunt, et 2. Cor.

15. : *Et si cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus; ergo &c.* II. Indignum Deo est humanam carnem induere, ac se se filiorum Adæ conditioni subicere et fieri angelis deteriolem, cum ea carnis assumptio Deum reddat mutabilem; ergo &c. III. Christi corpus prodiit ex Virgine, clauso monumento resurrexit, clausis januis adiit Apostolos, evanuit ab oculis eorum gradiens super undas, & per aera sublatum est; ergo &c.

R. ad I. dist. ant. *In similitudinem &c.* quoad carnis substantiam, neg., quoad hominum existimationem, conc. Hortatur enim ibi fideles Apostolus ad humilitatem, ne quærant inanem gloriam exemplo Christi: *Qui cum in forma Dei esset, humiliavit semetipsum in similitudinem vularium hominum factus, ac si esset unus de plebe.* R. II. Tertull. *In similitudinem hominum factum ratione conceptionis, quamvis enim de Spiritu S. esset, putabatur filius Joseph.* R. III. Ambrosius Ep. 46. *Quod sicut Christus dicitur, quasi unigenitus Dei filius, ita quasi homo dicitur & perfectio fuisse in eo hominis non negatur.* Rom. 8. dicitur factus in similitudinem &c., quia carnem habuit non peccatricem, sed similitudinem gerentem peccati: quia morti obnoxiam, quæ de peccato est ait S. P. in Adim. 21. Hoc sensu, quia per peccatum vita hominis carnalis efficitur, & caro nominatur, quamdiu ita est, regnum Dei non possidebit, ait S. P. de Ver. Rel. 12. Ad locum 2. Cor. 5. R. cognoscere sumi pro existimare, & sensus est, neminem existimandum secundum carnem, idest secundum præsentem conditionem, sicut Christus, qui olim despectus, & novissimus virorum, nunc gloria, & honore coronatus est.

Ad II. R. neg. ant. Non est enim Deo indignum induere, quod ipse plasmavit absque peccato, sed indignum sentire cum Manichæis, Deum posse mentiri, quia summa veritas mendacio inquinari potest, non carne, ait Tertull. (a), et August. (b). Nec officit Dei majestati, quod filius Dei paullo minus ab angelis minoratus est ex Ps. 8., quia carnis assumptio non est in eo necessitas conditionis, sed præconium humilitatis, per quam nos salvos fecit, et suæ gloriæ consortes. Nec inde mutatus est: *Assumpsit enim*, ait S. P. (c), *humanitatem, non amisit divinitatem.* Ad III. neg.

(a) l. 3. c. Marc. 7.

(b) De Agone Chr. c. 13.

(c) l. 2. Act. Fel. Men. 19.

neg. ant. et retorq. arg. Corpus Christi est pannis involutum, reclinatum in præsepio, funibus colligatum, flagellis cæsum, clavis confixum, lancea vulneratum, sepulcro reconditum, & a discipulis contrectatum; ergo verum est corpus. Prodigia vero enunciata Dei omnipotentiam non excedunt, quorum plura etiam præstitit per Moysen, Eliam &c.

Ob. II. In veteri Testam. Filius Dei, et angeli apparere absque ullo corpore; ergo etiam in novo. II. Possunt angeli visibiles fieri sola aeris motione; ergo et Christus. III. Christo adhæsit caro, ut Spiritui S. columbæ species, sed ea species non fuit propria Spiritui S.; ergo nec caro Christi. IV. Cur non dicamus cum Mahumete, non Christi corpus suspensum, sed Cyrenæum, Judam Iscariotem, aut diabolum etiam cum Manichæis?

R. ad I. neg. conf. Licet enim id posset Christus, voluit tamen circumdari carne mortali, ut nos de morte eriperet: *Quod fecisse non dubitamus, quia evangelio credimus*, ait S. P. l. 29. contra Faust. 4. Deinde angeli aerea corpora cibi abstinentia monstrarunt, Christus autem manducavit, et bibit. Ad II. neg. conf. Nam corpus phantasticum non videtur ab omnibus, sed ab iis tantum, in quibus radiorum flexione visio imaginaria excitatur; ergo Christus, quem omnes viderunt, palparunt &c. (quod a nullo angelorum factum est) est verum corpus.

R. dist. maj. adhæsit eodem modo, neg., diverso modo, cont. Nam Spiritui S. adhæsit corpus assumptum, Christo vero proprium: *Quia Spiritus S.*, ait S. P. c. 22. de Ag. Chr., *non venerat columbos liberare* (ut Christus homines) *sed eis significare innocentiam, quod in columbæ specie figuratum est*. Ad IV. neg. ant. Christus enim, antequam Cyrenæus tolleretur crucem ejus, jam eam per urbem detulerat; frustra ergo fingitur iste crucifixus, ne ludibrio afficeretur Filius Dei. Judas vero non cruci affixus est, sed laqueo se suspendit ex Matth. 24., & Act. 1. Manichæis respondet S. P. de Fid. 33.: *Miseri non timetis, ut dicatur vobis in judicio: ite, ille vos liberet, cui meas adscribitis passiones?*

Ob. III. Christus negat Mariam esse matrem suam; hinc Jo. 2. illi ait: *Quid mihi, & tibi mulier?* II. Matth. 12. ait: *Quæ est mater mea?* III. Luc. 2. clamante muliere: *Beatus venter, qui te portavit* &c. respondit: *Quinimmo beati, qui audiunt verbum Dei*. IV. Jo. 19.: *Mulier*, ait Christus Mariæ, *ecce filius tuus*; ergo &c.

R. neg. ant. Sic enim Christus exemplo suo docebat, negandos esse parentes propter Deum, ait S.P. de Fid. c.23. Ad prob. neg.conf. Nam Jo. etiam scribit: *Erat mater Jesu ibi, dicit mater Jesu &c.* Caveat ergo Manichæus, ait S.P. Tr.8.n.7., ne cogatur credere Evangelistam fuisse mentitum, quia ait: *erat mater Jesu &c.* R.II. S.P. ibidem n.9. ait: *Jesus Christus, secundum quod Deus erat, matrem non habebat: miraculum autem secundum divinitatem facturum erat, non secundum infirmitatem.* Ad II. R. cum Tertull. de carn.Ch. c.7. Christum ad percutiendam incredulitatem foris stantium, vel ad excutiendam importunitatem ab opere revocantium, hæc dixisse. Ad III. neg.conf. Ibi enim matrem felicem fuisse ait: *Non quia in illa Verbum caro factum est, sed quia custodit ipsum Verbum Dei, per quod facta est,* ait S. P. Tr.10. in Jo. Ad IV. retorq. argum. Ait enim ib. Jo. *Stabat mater ejus, cum vidisset Jesus matrem &c.* Christus ergo matrem commendans Joanni eam agnovit, de qua fuerat mortaliter natus.

Ob. IV. I. Cor. 15. habetur: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis,* sed corpus Adæ fuit vere terrenus; ergo Christi corpus spiritale fuit & sidereum: hinc in Græco habetur: *Ὁ ἀρχαῖος ἐξ οὐρανό* Dominus de cælo. R. dist. maj. Et Apostolus ibi loquitur de corpore Christi passibili, neg., de corpore resurgentium impassibili, conc. ait enim: *Seminatur corpus animale, ex Adam, & surget corpus spiritale, & incorruptibile propter regenerationem in Christo.* In græca versione Christus dicitur: *Homo cælestis, vel Dominus de cælo, quia filius Dei de cælo venit ad carnem, qua suscepta, & homo exterius fieret, & Deus interius permaneret,* ait S. P. contra Faust. l. 2. c. 4. vel quia Apostolus loquitur de Christo post resurrectionem.

Ob. V. Si Filius Dei voluisset veram carnem suscipere, illam ex nihilo creasset; ergo &c. R. cum Augustino ib. l.22. neg.conf. Potuit enim Deus veram carnem ex nihilo, aut de limo terræ producere, sed voluit ex Virgine vere nasci, et vere mori: *Quia utrumque sexum hoc modo commendandum judicavit, assumendo formam viri, & nascendo de femina.*

CAPUT III.

De Christi genealogia apud Matthæum, & Lucam.

PRæter Manichæos Christi genealogiam evertere conati sunt Porphyrius, Celsus, Julianus apostata &c. eo quod diversa ratione illam Matthæus c. 1. et Lucas c. 3. contexunt. Sit itaque

PROPOSITIO I. In Christi genealogia nulla est contradictio.

Prob. ex variis expositionibus: I. est Aug. de Conf. Ev. l. 2. c. 3. ubi ait, Josepho duos olim fuisse patres, unum natura, idest Jacob, alterum adoptione, idest Heli, quæ probabilis sententia est, nec ab Augustino retractata. Filios enim etiam adoptione dici ostendit S. P. ex 5. Gen. ubi a Jacob Ephraim, et Manasse filii Joseph, sicuti Ruben et Simeon, tamquam sui reputantur. II. ait, in tota genealogia Matthæum uti verbo *ἐγέννησε* genuit, quod Lucas prætermisit; significat ergo, Jacobum natura patrem esse Josephi, & adoptione filium Heli. III. Matthæus Hebræis scribens Evangelium debuit ex Abrahamo, & Davide texere generationem, quibus Christus est repromissus; ergo Lucas scribens Evangelium gentibus in Christi hereditatem adoptandis etiam patres adoptionis commemorat, & genealogiam perducit usque ad Adam, *qui fuit Dei*, ut ostenderet, Redemptorem pro omnibus gentibus advenisse. Obicientibus ergo Matthæi a Luca dissonantiam, responderetur cum Augustino: *Joseph duos patres habere potuisse, unum a quo genitus, alterum a quo fuerit adoptatus.*

II. est Julii Africani docentis, Josephum fuisse natura filium Jacob, lege filium Heli. Uterini enim fratres erant Heli, & Jacob. Hinc Heli absque prole moriente, Jacob illi *semen suscitavit*, & genuit Joseph ex natura sibi ipsi, Heli autem lege Deut. 25. Quæ sententia innititur I. antiquitati auctoris, qui vixit ann. 220. Æ. V. II. quia testatur Africanus, se de his contulisse cum iis, qui adhuc supererant ex Domini cognatione. III. quia S. P. l. 2. Retr. 7. ait, hoc in eorum litteris contineri, *qui recenti memoria post ascensionem Domini de hac re scripsere.* IV. quia a PP. communiter recepta est.

Dices: Africanus Melchim statuit tertium a Joseph, cum intermedii sint Mathat, et Levi. II. Si Jacobus sine prole mortuus est, prolem ei suscitare debuit consanguineus, non uterinus; ergo &c. R. ad I. vel Africanum prætermisisse intermediarias illas generationes, quæ non exstabant

in omnibus codicibus, unde eas etiam prætermittit Irenæus l. 3. vel Mathat etiam Melchi esse appellatum. Ad II. neg. conf. Heli enim prognatus ex Nathan, & Abiud, non solum fuit frater Jacobi uterinus, sed ei etiam proximior ex stirpe Davidica. Vide auctorem.

III. Sententia est, Heli fuisse patrem naturalem Josephi, & hunc dici a Matthæo Jacobi filium ratione hereditatis: quod prob. I. ex quo Salathiel a Matthæo dicitur filius Jeconia, cui Dominus prolem interdixit Jer. 22. & a Luca filius Neri; Matthæus ergo jus successionis spectat, Lucas jus sanguinis. II. Matthæus plures generationes omittit, ut inter Joram, & Oziam: præterea Ochoziam, Joam, & Amasiam, idque eorum more, qui de sola juris successione loquuntur. III. Matthæus Generationes incipit ab Abraham, cui promissiones factæ sunt, Lucas ab Adam naturali omnium parente; ergo hic generationes naturales contexit. Hæc Grotius. Sed R. ad I. Jeconiam ex Jerem. 22. non genuisse filios regni heredes, sed reapse genuisse Asir, et Salathiel ex 1. Paral. 3. Ad II. R. nihil referre quod Matthæus generationes aliquas omittat, cum Ozias non solum successione juris, sed et sanguine sit filius Joram, licet immediate genitus ab Amasia. Ad III. R. Matthæum ab Abraham generationes subducere, Lucam ab Adam, quod ille Hebræis, hic gentibus principaliter scripserit.

IV. Sententia est Erasmi, Wossii, Bafnagii &c. Matthæum nempe Christi genealogiam texere ex Josephi proavis, Lucam vero Mariæ genus: ita ut Heli fuerit pater Virginis, socer Josephi, et avus Christi. Nec obstat de Josepho dici: *Qui fuit Heli*, tum quia gener filius dicitur Ruth 1. tum quia ea verba ad Jesum sunt referenda, ut sensus sit, Jesum putatum esse filium Joseph, cum esset filius Heli, idest Mariæ filia Heli. Verum licet generi etiam filii dicantur, cum tamen ea phrasi, *Qui fuit*, ubique veros filios designet Lucas, non videtur ibi absque ullo signo generum designare. Neque ad Christum ea verba referri possunt, cum immediate præcedat Joseph. Adde, Heli defunctum esse sine liberis ex Africano & Damasc. l. 4. de Fid. Orth. 15. Cum ergo prima sententia sit fere ab Augustino retractata, tertia & quarta repugnet PP., secunda tenenda est, eaque Manichæi, et increduli refelluntur (1). Ex hac

(1) Optime observat Jacquelo- tius, difficultates in Christi genea-

hæc postrema sententia infert Basnagius, et Serryus, falsam esse traditionem, *quæ non Heli, sed Joachimum patrem Virginis dicit*: sit itaque

PROPOSITIO II. Parentes virginis sunt revera Joachimus, & Anna.

Prob. I. ex PP. Damasceno loco citato, Epiphanio H. 78. et ex Martyrologio 13. Kal. Apr. Item ex Menologio Græcorum 19. Sept. Prob. II. Ex ipsa adversariorum sententia. In ea enim Maria fuit Heli filia, sed Heli, et Joachim idem significant proprio nomine singulari; ergo &c. Prob. min. Nam rex Judæ Eliakim Joachim dicitur 4. Reg. 23. et idem Pont. Eliakim Jud. c. 4. Joackim dicitur c. 15. Joachim ergo et Eliakim idem sunt, sed Heli est ipsum nomen Eliakim contractum ex Vossio (a), & Erasmo (b); idem ergo est Heli; Eliachim, et Joachim. De Anna dicitur a pluribus filiam fuisse Gaziri de tribu Juda, at patrem ejus fuisse Mathat sacerdotem scribit Nicephorus l. 2. c. 3. qui etiam laudat Hippolytum Portuensem. Nec Joachim, et Annæ nomina supposita dici debent eo quod unum *preparationem Domini*, aliud *gratiam* significet; omnia enim hebraica nomina propria suam habent significationem.

Ob. I. Serryus, censet Hieronymus c. 7. contra Helvidium, Mariam Cleophæ sororem Virginis non a marito dictam, sed a patre; ergo Cleophas non Joachim erat pater Virginis. R. neg. ant. Non enim ait Hieronymus, Mariam denominatam a patre proximo, sed ab eo qui familiæ nomen dedit, ait enim: *A patre, sive a gentilitate familia.*

Ob.

nealogia occurrentes uni ignorantie nostræ tribuendas esse, quippe qui nimirum ab ea ætate distamus, in qua res erant clarissima in luce positæ maxime post celeberrimum Augusti edictum, quo singuli jussi fuerant familiarum suarum genealogias ex indito censu contexere. Neque obscuritas, si quæ adsit, Evangelistis adscribi debet, cum eadem occurrat in vetustis quibusque He-

bræorum genealogiis, idque præsertim ex *leviratus* lege, & adoptionis consuetudine, qua sæpe fit, ut duo unius ejusdemque filii patres occurrant, ac diversis nominibus unus idemque exprimitur; sicut ergo hæc obscuritas Hebræorum genealogiis non officit, ita nec officit Christi genealogiæ a Matthæo & Luca descriptæ.

(a) *Diff. de Gen. Ch. 4.*

(b) *Ad 3. Luc.*

Ob. II. S. P. l. 23. contra Faustum 9. ait. *Quod patrem habuerit (Maria) ex tribu Levi nomine Joachim, quia canonicum non est, non me constringit; ergo &c.* R. neg. conf. Rejicit enim ibi S. P. apocrypham Mariæ genealogiam Seleuci Manichæi, negatque: *Joachimum ex tribu Levi, non ex tribu Juda fuisse.* Addit enim: *Ipsam potius Joachim dicerem aliquo modo ex tribu Juda in tribum Levi fuisse adoptatum;* August. ergo de progenie Mariæ disputat, de Patris nomine non dubitat.

CAPUT IV.

De Cainanis nomine in genealogia Christi.

Non desunt, qui Cainam in Lucæ Evangelium et in versionem LXX. opinantur intrusum, alii a Judæis sacrum textum esse corruptum: quidam a Luca, et a LXX. descriptum, nec tamen vetus Test. pugnare cum novo: alii a Moyse consulto Cainan omissum, ut certas servaret decades: alii demum Sale, et Cainan eandem esse personam. Sit itaque

PROPOSITIO I. Judæi non abraferunt Cainan ex Gen. 10. & 11.

Ita Sentiunt N. Alexander, Serryus, Grotius, Usserius, Petavius, Wossius &c., et prob. I. Deest enim in omnibus Hebræorum cod., sed hos tam longe diffitos vitare non poterant Judæi; ergo &c. II. Integra sunt vaticinia de Christi adventu; ergo a fortiori generationes. III. Cainan desideratur in antiquis versionibus, in Paraphrasi Jonathanis, et Onkelosi, in Samaritana, Syriaca, Arabica, ut constat ex Polygl. Regiis, et Walt. immo in ipsa Vulgata; ergo &c. IV. Omittit Hieronymus (a), Josephus, (b) Berofus, Eusebius, alique complures. V. Historici omnes tradunt vixisse Abraham decima generatione post diluvium, sed decem non essent, si Cainan adnumeretur; ergo &c. VI. Nec Cainanis meminit liber Paralip. licet in eo albi *prætermissa* colligantur; ergo &c.

PROPOSITIO. II. Nomen Cainan apud Lucam non est intrusum.

Prob. I. Exstat enim Gen. 10. et 1. Paral. 1. in versione LXX. quam Lucas secutus est. II. LXX. Cainan posuisse eruitur ex Syxtina, ex vet. MS. Alexandrino apud Walt., ex MSS. Oxonien., ex Complut., et Aldina. III.

(a) *Quest. in Gen., & ep. ad Evang.* (b) *l. 1. Antiq. 8.*

III. Ex Græcis PP. solus Epiphanius omittit. Ex Latinis admittit Ambrosius, Beda, Hieronymus; ergo &c. IV. Exstabat ex Hieronymo etiam in græca vet. Test. Versione, quæ obtinebat tempore Apostolorum. V. Probant Critici, Cainan in veteribus Codd. vet. Testamenti non existisse, quia non exstat in antiqua alia versione, græca excepta, atqui Cainan habetur in genealogia Lucæ, & in omni versione, nempe in Vulgata, Græca, Persica, Arabica, Æthiopica, ut liquet ex Polygl. Regiis, Walton., Compl. &c.; ergo &c. VI. In correctione Vulgatæ, sicuti ob vet. codicum concordantiam Cainan non est insertus, ita non est expunctus ex novo.

Ob. I. Posita generatione Cainanis corrumpit Vulgatæ, & Hebraici textus chronotaxis; ergo &c. R. neg. ant. Discrepantia quippe annorum inter Hebræos, Græcosque codices, non malitiæ Judæorum, aut errori Lxx. tribuenda est ex Augustino, sed scriptori, qui primus omnium ex bibliotheca Ptolomæi codicem descripsit. II. Potuit Arphaxad ex Genebrardo (a) generare Cainan anno æt. suæ 18., & Cainan generare Sale an. 17., sicque posita etiam generatione Cainan, Sale genitus erit an. 35. Arphaxad ex Hebræo & Vulgata. III. Licet Cainan non exstaret in authographo Alexandrino, erat tamen per Usserium in versione, quæ obtinebat tempore Apostolorum: nam ex Demetrio apud Eusebium (b) ab Adam usque ad Jacobi descensum in Ægyptum numerantur anni 3624., in quibus sane continentur anni Cainan 130., ex quibus viri docti probant, Cainan existisse in versione, qua utebantur Judæi ante Christi tempora, ideoque noluit Lucas, ac Hieronymus Cainan prætermittere adversus scripturam, quæ fuerat in gentibus divulgata.

Ob. II. Philo, Africanus, Irenæus, Epiphanius, aliique, qui Lxx. sequuntur, annos Cainan omittunt; ergo in antiqua versione Lxx. non existit. Omittit etiam Chronicon Eusebii, Origenis Exapla, Theophilus Antioch.; ergo &c. III. Deest in editione Romana Carafæ, & in emendationibus Græcis. IV. Neque nunc exstat in omnibus Græcis codicibus c. i. Paral. ex Woffio, & Grotio; ergo &c. R. neg. conf. Potuit enim Philo, Africanus, aliique Cainan interponere inter Arphaxad, & Sale ut supra dictum est.

(a) In Chron. ad an. mundi 1656. (b) Lib. 9. Præp. Ev.

est. Vel dici potest cum Usserio, aliam fuisse versionem græcam ab ea, quam adornarunt Lxx., quam Philo, & Græci PP. secuti sunt, cum plures Origenis ævo exstiterint græcæ versiones, ut constat ex ejus Tetraplis. Hieron. præf. ad lib. Paral. ait Alexandriam, Ægyptum, Antiochiam &c. legere codices ab Hesichio, Luciano M., aut ab Origene elaboratos: opus est ergo ut adversarii ostendant, a PP., qui Cainan omisere, lectam esse versionem Lxx. puram non communem, & Lucianæam. Ad II. neg. conf. Eusebius enim in Præp. Ev. l. 9. c. 21. etiam annos Cainan enumerat, in Chronico sequitur Origenem. Ad III. & IV. neg. conf. His enim oponimus innumeras alias versiones, & MSS. supra citata; in paucis ergo, ubi deest nomen Cainan, forte adest corruptio.

Ob. III. Generatio Cainan aut Moyse nota fuit, vel non; si primum, cur omisit? si secundum, unde norunt Lxx.? Hi ergo non apposuerunt, adeoque nec Lucas, ut ex codice Cantabr. critici demonstrarunt. R. Moysen eam forte omisisse, ut generationum seriem usque ad Abraham in certas decades distribueret, idem præstitit Matthæus c. 1., quia numerare voluit per *tessera decades*, non sequitur tamen, ex quo Moyses omiserit, Lxx. omisisse, poterant enim Lxx. Cainan addere ex traditione, vel ex libris genealogiarum a Judæis servatis. Ceterum aut Lxx. Cainan meminissent, aut non, si exstabat in codicibus per orbem sparsis, recte illum Lucas apposuit, ne in re parva nascentem turbaret Ecclesiam, ut docent Syxtus Sen., Steuchus, Genebrardus, Junius &c.

C A P U T V.

De proprietatibus Christi corporis.

Julianus Halicarnassæus, & Gainus Eutychiani putarunt, fuisse ex Virgine assumptam carnem ante passionem incorruptibilem: quo errore detentos primarios Hierarchas, & Monachos, immo ipsum Justinianum, scribit Niceph. l. 17. H. E. 28. Censent Serryus, Juenin, Tournelyus &c. Christum forma fuisse nec insigniter venusta, nec turpi, sed quam præcise habuerit incertum est. Alii Christo tribuunt singularem venustatem in apta partium dispositione, statura, & colore constitutam. Ita Calmet, Sandinus, alique. His notatis sit

PROPOSITIO I. Christi corpus, prout passionibus subditum, fuit corruptibile, non prout in elementa dissolutum.

Prob. I. pars Scripturis. Nam Matth. 4.: *Esuriit*, Jo. 4. fuit

4. fuit *itinere fatigatus*. Marc. 14. : *Cæpit parere*, Luc. 23. : *Expiravit*; ergo &c. R. Adversarii : Christum etiam post resurrectionem manducasse, passum vero & tristatum non conditione carnis, sed dispensatione divina. Sed contra : post resurrectionem Christus manducavit ex dispensatione divina, ut veritatem sui corporis ostenderet, cum id antea præstiterit naturali affectione, quia esuriit, sitivit, & ex infirmitate est *crucifixus* ex 2. Cor. 13., sed nullibi legitur, ante resurrectionem manducasse esurgentem &c.; licet ergo non invitus, sed volens humanitatem exerceret actus suos, ex conditione tamen naturæ esuriit, sitivit, &c. Prob. II. ex PP. Augustinus l. 1. de Pecc. mer. 27. plura hac de re profert ex sacris litteris, et l. 2. c. 19. illud inter Christum, aliosque homines statuit discrimen, quod hi ex carne peccati motibus irrationalibus perturbantur; Christus vero habuit corpus corruptibile sine peccato. Eadem habent alii PP. Prob. III. ratione supra c. 2. producta: Christus enim de peccato damnavit peccatum in carne; ergo exceptis vitiis, concupiscentia &c., naturales passiones assumpsit.

Prob. II. pars I. Scripturis. Pl. 15. habetur: *non dabis sanctum tuum videre corruptionem*; ergo &c. Prob. II. ex PP. Cyrillus l. 9. de Ador. *Incorruptibile est Christi corpus*. S. P. Ep. 146. ait: *Quod licet corpus Christi clavis, & lancea perrumpi potuit, nunc in incorruptione manere*. Fulgent. Ep. ad Rheginum c. 4. ait: *Christus non vidit corruptionem, quia nullam sensit caro ejus putredinem*; ergo &c. Prob. III. ratione. I. ex celeritate resurrectionis. II. Redemptio consummata est Christi morte; ergo non opus erat in cineres resolutione. III. negandum non est Christi carni, quod sanctorum carni conceditur; ergo &c.

PROPOSITIO II. Christus fuit egregia forma.

Prob. I. Nicephorus l. 1. c. 4. ait, a majoribus traditum, Christum *egregio vividoque vultu fuisse, corporis statura ad palmos 7., cesariem habuisse subflavam, nec admodum densam* &c.; ergo &c. II. Euseb. l. 7. H. E. 18. narrat, erectam illi statuam in urbe Paneade ab Hæmoroïssa: quod etiam Asterius, et Gregor. II. affirmant. Aliud Christi simulacrum a muliere servatum narrat Calmet ex Lampridio, & ab Alex. Severo historici communiter. Adde imagines non manufactas, nam ut fileam de missa ad Abgarum, certe Sudarium Romæ asservatum, tum sancta Sindon Augustæ Taurinorum eandem Christi referunt formam, si unum colorem excipias, quam describit Nicephorus; ergo &c. Prob.

Prob. II. ex Ps. 44., ubi legitur: *Speciosus forma præ filiis hominum*: quem locum non solum de virtutibus animi exponunt Chrysostomus, et August., sed etiam de forma corporis Hom. 23. in Matth. Hieronymus Ep. ad Principiam ait, in illius vultu *quoddam fuisse sidereum*. Hinc Bernardus Serm. 1. Omn. Ss. de Christo ait: *Cujus vox suavis & facies decora*. Prob. III. ratione D. Thom., quod pulchritudo maxime competebat ad statum, & reverentiam suæ conditionis. Adde corporis ejus artificem Spiritum S. fuisse; ergo &c.

Ob. I. Origenes, Clem. Alex., Tertull. Christo tribuunt vultus obscuritatem: et S. P. Ser. 20. ex Is. 53.: *Non est species ei &c.* ait, quod speciem non habuit ut homo; ergo &c. II. Eusebius ait, Christi imaginem exprimi non posse. III. Gloriosius Deo est dicere Christum, uti paupertate, ita vili forma doctrinam suam propagasse. IV. S. P. scribit, Christi faciem a singulis, ut lubet, variari; ergo &c. R. ad I. PP. loqui de Christo cruci affixo, et posito inter manus hostium, ut ait Is. 53., et S. P. loco citato, et Ps. 127., vel negant Christo formam muliebrem, quæ allicit carnales oculos, non gravem illam, quæ corda trahit. Ad II. dist. ant. Ait exprimi non posse ad vivum, ob gloriam etiam in vultu splendentem, conc., nullo modo pingi posse, neg. Significat ergo Eusebius Constantiæ veras imagines, quales optabat Augusta, esse *Acheropetas*, idest non manu factas, ut sudarium Veronicæ, S. Sindon &c., at plures exstitisse Christi imagines ipsum aliquater referentes constat ex dictis. Ad III. neg. ant. Non enim speciosum Christum annuntiamus, sed crucifixum, licet Bernardus et Hieronymus scribant, ei populos adhæsisse etiam speciei venustate. Ad IV. exprimit S. P. pictorum licentiam, quæ tamen non elevat veritatem prototyporum.

C A P U T VI.

An Christus veros dolores fuerit expertus.

NOt. I. Christum veros dolores sensisse negarunt Phantasiastæ, dicentes Christum phantasmate passum, quorum error argumentis cap. II. refellitur. Aphtartodocitæ etiam ab Entychianis exorti incorruptibilem carnem Christo tribuentes, eum non vere passum & mortuum esse opinati sunt. Ab his tamen erroribus toto cœlo distant Clemens Alex., S. Maximus, alique docentes, miraculo opus fuisse, ut Christus pateretur. Hi enim nec Christum divinita-

mitate passum, nec humanam ejus naturam suis affectionibus exaunt, sed ajunt hypostatica unione adeo fuisse roboratam, ut sola Dei virtute passioni subjiceretur.

Not. II. Certum est, fuisse in Christo passiones ejus humanitati connaturales. Sed Magister *passionem*, quæ fit in motibus inordinatis a *propensione*, quæ fit in motibus ordinatis, secernit ex Hieronymo in Matth. 16., ubi de Christo ait: *Non passio ejus dominatur animo, verum propensio est*. Porro ex Leontio Biz. Christus dicitur passus dupliciter, I. quod passio acciderit in carne, permittente Verbo, neque ex necessitate, sed voluntate passus est. II. quod mors, & passio non fuerit ex naturali potentia, sed ex divina virtute: sit ergo

PROPOSITIO I. Nulla fuit in Christo passio involuntaria.

Prob. I. Scripturis. Is. 53.: *Oblatus est, quia ipse voluit*, Jo. 10.: *Ego pono animam meam a me ipso*, Marc. 14.: *Non quod ego volo, sed quod tu*. Ex quibus sic arguitur: Christus voluntate sua oblatus est, posuit animam suam a se ipso, et in agone petiit ut patris voluntas impleretur; ergo &c. Prob. II. ex PP. Clem. Alex.: *Ipse passionis erat expers, ut quem nullus subiret motus affectionis, neque voluptas, neque dolor*. Et S. P. Tr. 49. in Jo.: *Turbatus est Christus, quia voluit, esurivit, contristatus est, mortuus est, sed quia voluit*. Prob. III. ratione. Motus enim inconsideratus recto ordini repugnat; ergo non debet in Christo admitti. II. *Anima & caro Christi cum Verbo Dei una persona est, ac per hoc, ubi summa potestas est, secundum voluntatis nutum tractatur infirmitas*, ut ait S. P. loco citato; ergo &c.

Dices: Christus Jo. 12. ait: *Nunc anima mea turbata est*; ergo &c. R. dist. ant. Et hæc turbatio fuit ordinata, ac voluntaria, conc., secus, neg. Sponte enim voluit caput nostrum membrorum suorum affectus suscipere, ut exemplo suo ad vitæ contemptum nos redderet alacriores, et ideo *ab aliquo non est turbatum, sed turbavit semetipsum*, ait S. P. Tr. 52. in Jo.

PROPOSITIO II. Christus veros dolores passus est.

Prob. I. Scripturis: Ps. 87. de Christo ait: *Repleta est malis anima mea*, Is. 53.: *Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit*, Matth. 16.: *Tristis est anima mea usque ad mortem*, Hebr. 2.: *Debuit per omnia fratribus assimilari. In quo enim passus est ipse, potens est eis auxiliari*; ergo &c. Prob. II. ex PP. Ambrosius,

sius, in Luc. 22.: *Tristis videbatur, & tristis erat*; et lib. 2. de Fid. ait: *Ut homo turbatur, quia suscepit animæ passionēs*. Hieron. in 53. Ps. *Vere languores &c.* ait: *Non putative, sed vere crucifixus est, vere doluit*. S. P. in Ps. 93.: *Tristitiam assumpsit, quomodo carnem*: sed hæc vera fuit; ergo et illa.

Prob. III. ratione Augustini: sicut enim ex Scripturis credendum est incarnationis mysterium, ita et veritas passionis. II. 1. Petr. 2. proponitur Christi passio, *ut sequamur vestigia ejus*; ergo vere passus est. Hæc autem passio fuit in Christo naturalis, quod patet I., quia Christi natura non fuit in divinam mutata, ut errabant Eutychiani, nec Christus divinitate passus est, ut infra videbimus. II. quia ex Scripturis ac PP. constat, Christum *ex infirmitate, secundum humanæ fragilitatis assumptionem, & per naturam hominis crucifixum ac mortuum esse*, non ex virtute, aut divinitatis omnipotentia, nec per supernaturalem in assumptam humanitatem influxum, ut Aphthartodocitæ somniabant; ergo &c.

Ob. I. Christus dicitur secundus Adam, atqui Adam innocens nullam poenam subiit; ergo nec Christus. R. I. retorq. argum. Adam enim Dei gratia non natura fuit immortalis, eoque peccante mors fuit illi naturalis: ita ergo Christi caro naturaliter mortalis erat, et doloris capax, et reapse doluit, hoc tamen discrimine, quod dolor et mors Adamo accidit in poenam peccati, at Christus doluit, et mortuus est in peccati remedium. R. II. dist. maj. Dicitur secundus Adam ob spiritalem generationem, quæ a Christo est, ut carnalis ab Adam, conc., ob carnem assumptam, neg. Christus enim venit ut salvaret peccatorem; ergo venit in similitudinem carnis peccati.

Ob. II. Clem. Alex. (a) ait, Christum fuisse passionis expertem, *quia ejus corpus necessaria non postulabat ministeria, vel quia passio ei dominari non poterat*, ait Hieron. (b), *vel quia Ecclesiæ gerebat personam*, ait S. P. (c); ergo &c. R. neg. conf. Clemens enim et Hier. loquuntur de passionibus necessariis, & invito animo toleratis; S. P. vero ait non timuisse Christum, prout personam Ecclesiæ gerebat, quia libere animam posuit, quam Martyres ejus membra vi tormentorum immolarunt.

Ob. III.

(a) l. 6. Strom.

(b) In 26. Matth.

(c) In Ps. 21.

Ob. III. Christus oblatus est, quia voluit; ergo vere non doluit. R. neg. conf. Passiones enim nos etiam invitos excruciant, at in Christo sponte susceptæ sunt, et ad voluntatis imperium sævientes, unde S. P. Tr. 49. in Jo. ait: *Turbaris tu nolens, turbatus est Christus, quia voluit &c.*; ergo &c.

Ob. IV. Christus semper beatus fuit; ergo &c. R. neg. conf. Nam ob summam potestatem exercendi omnipotentiam, et infirmitatem tractandi tristatus, ac passus est, *quia voluit*, si enim nolisset, nulla vis eum posset cedere, vulnerare, et occidere.

C A P U T VII.

De Hilarii mente circa dolores Christi.

Hilarius Pictaviensem de veritate carnis Christi hæsitasse putavit Erasmus, et Scultetus; veros etiam dolores ab eo removisse censuit Berengarius, et Vellofillus, licet Aphthartodocitæ nullum pro se testimonium ex Hilario protulerint. Sit itaque

PROPOSITIO I. Hilarius tribuit Christo verum corpus.

Prob. I. Hilarius enim expresse docet, Christum ex Abrahamo, ac Davide carnem sumsisse ergo &c. Prob. ant. Nam Comm. in Ps. 59. ait de Christo: *Ex Juda, & Moab originem sumens*. Et in Ps. 67. natum scribit *de Juda frutice*. Eadem habet in Ps. 131. In Ps. 138. ait: *Ex utero Virginis carnem assumsisse*, eadem habet in Ps. 65. & 118. III. l. i. de Trin. n. 13. docuit, Christi carnem esse nostræ consubstantiali, dicens: *Carnem peccati recepit, ut assumptione carnis nostræ delicta donaret*; ergo &c.

Ob. I. Hil. l. x. de Trin. 16. ait: *Non enim ex se corpori (Christi) Maria originem dedit*; ergo &c. II. l. 3. n. 29. ait, quod M. V. *non suscepit, quod edidit, sed caro carnem sine elementorum pudore provexit*; ergo &c. III. l. 10. Christum vocat habentem corpus *spiritalis conceptionis*; ergo &c. R. ad I. dist. ant. Non dedit, quia non genuit, neg. quia concepit de Spiritu S. conc. Ad II. dist. ant. *Sine pudore &c.*, hoc est *nullo terreni seminis admixto contagio*, ut ait l. 10. conc. *sine elementis ex carnis nostræ natura*, neg. Ad III. dist. ant. Fuit *spiritalis conceptionis* ratione substantiæ, quam Virgo genuit, neg. ratione virtutis Spiritus S. concedo.

Ob. II. Hil. l. 10. n. 25. ait: *Hominis habitus est origo, non hominis*; ergo in Christo non est origo hominis, sed ejus similitudinis. R. neg. conf. Negat enim in Chri-

sto illam tantum originem hominis vitio humanæ conceptioni permixtam, unde producitur *caro peccati*, non originem a vitio humanæ conceptionis alienam, per quam Christus factus est in *similitudinem carnis peccati*.

PROPOSITIO II. Hilarius non asseruit in Christo indolentiam.

Prob. I. Nullus enim ex veteribus sinistram protulit de Hilario iudicium, licet celeberrima esset ejus fama, verum etiam plures pro ipso scripsere, ut Lanfrancus, D. Thomas, Bonavent. Guillelmus Paris. , alique Scholastici, ac PP., inter quos Hieronymus ait: Hilarii scripta posse quemque *inoffenso pede decurrere*; ergo &c. Prob. II. ex ipso scopo verborum Hilarii. Disputat enim Hilarius c. 21. in Matth. et l. 10. de Trin. (quæ loca in suspicionem trahunt adversarii) contra Apollinaristas, et Arianos, quorum alii affirmantes Verbum supplevisse vicem animæ, alii opinantes ipsam Verbi divinitatem infirmam, hanc doluisse, dum caro figeretur in cruce, impie asseriebant, ut patet ex l. 2. Theodoreti 2. et ex Rom. Synodo sub Damaso celebrata. Hinc in Matth. 31. ait Hilarius: *Volunt ex infirmitate corporis ærumnam spiritui adharere, ac si æternitas naturam fragilitatis acceperit*, et l. 10. de Trin. n. 9. ait: *Volunt enim (Arianæ) non in natura eum impassibilis Dei fuisse, ut qui timuit, & doluit fuerit inferioris a Patre naturæ, & humanæ passionis trepidaverit metu*; ergo utrobique Hilarii scopus est hæreticos refellere.

Prob. III. Ex propria ejus sententia: Nam Comm. in Ps. 53. ait: *Omnia secundum hominem passus est . . . Hinc est quod esurivit, sitivit, dormivit, flevit, passus, & mortuus est*. Et in Ps. 59. *In eum omnia, quæ nostræ necessitatis sunt, irruerunt, sed ab eo virtute suscepta sunt*, et in Ps. 68. *Dolet extra necessitatem & timoris positus, & doloris*: quæ adeo perspicua sunt, ut quidam dixerint, commentaria in Ps. *librum ejus retractationis*. Prob. IV. Ex locis, quæ urgent adversi. Nam c. 31. in Matth. num. 5. ait: *Metuebat ne se Deum abnegarent (discipuli) quem casum & crucifixum essent contemplaturi*. Et num. 10. *Passuris discipulis omnem in se corporis nostri infirmitatem assumpsit. Ideo peccata nostra portat, & pro nobis dolet*; ergo Hilarius agnoscit metum, et passionem in Christo, licet causam non repetat ex violenta morte, quæ in Dei Filio non habuit locum, sed ex hominum culpis &c. Et l. 10. de Trin. num. 47. ait: *Passus est omnes passionum*

nostrarum infirmitates, sed passus virtute naturæ suæ, ut virtute naturæ suæ natus est; ergo Hilarius negat in Christo passionis necessitatem, et dolorem, non passionis sensum, veramque tristitiam.

Ob. I. Hil. l. 10. de Trin. num. 10. rogat: *An ratione subsistat, ut mori timuerit, qui Apostolos ad martirium sit adhortatus; ergo &c.* II. Num. 36. ait, Christum non fuisse tristem propter mortem: *Sic enim ipsa mors causa tristitiæ est.* III. Num. 2. ait: *Humano generi mortem, aut vis, aut natura senio victa concedit, Unigenitus autem Dei potestatem habens ponendæ animæ suæ &c. ergo &c.* IV. Num. 27. *Anne timuit mori, qui armatis obuius prodit?* ergo &c. R. ad I. neg. conf. Nam ibi loquitur Hil. in hæreticorum sententia, qui ajunt, Christum non in natura impassibilis Dei fuisse, sed inferioris naturæ a Deo Patre. Negat ergo Hil. Christum doluisse secundum naturam divinitatis, et timuisse metu passionis humanæ, in cuius potestate non est poenam abjicere. Ad II. dist. ant. Negat fuisse tristem necessitate, conc. voluntate, quia tristitiam sponte suscepit causa nostri, neg. Vid. prob. IV. Ad III. et IV. R. Hilarium id unum velle, quod sponte Christus, neque invitus mortem subierit, non negat tamen veros dolores sensisse.

Ob. II. Hil. ib. num. 23. ait, in Christum aut ictus incideret, aut vulnus descenderet &c. *afferrent quidem hæc impetum passionis, non dolorem passionis inferrent; ergo &c.* II. Negat doloris sensum, ait enim, quod sicut non patitur aer, ignis, aut aqua, si eam telum aliquod foret, compungat, aut vulneret; dum in natura non est, vel aquam forari &c. Ita Christus, cuius natura est impassibilis, pati non potuit. R. dist. conf. Negat sensum doloris irruentem in divinitatem, vel torquentem invitum, conc. afficientem infirmitatem corporis, et ex Dei voluntate inferentem passiones, neg. Ad II. dist. ant. Et Hilarius iis exemplis utitur contra hæreticos affirmantes, Christi divinitatem fuisse inferioris naturæ a Deo Patre, et humanæ passionis metu trepidasse, conc., ut passiones ac dolores in Christo excluderet, neg. Vid. prob. II. et III.

Ob. III. Hilarius ib. ait: *Passus quidem est Dominus, dum ceditur, dum moritur, sed in corpus Domini irruens passio nec fuit passio, nec naturam passionis exeruit.* II. ait, Christi corpus habuisse doloris nostri naturam, si corpus nostrum id naturæ habet, ut super fluctus eat &c. at-

qui corpus nostrum *id naturæ* non habet; ergo nec corpus Christi. III. Homo ille, inquit, *de Deo est, habens quidem ad patiendum corpus, sed non habens ad dolendum*; ergo &c. R. ad I. neg. conf. Hilarius enim *per virtutem corporis* ipsam intelligit impatibilem divinitatem, nam in Matth. 9. ait: *Fragilitatem corporis virtus assumpsit*; sensus ergo Hilarii est, in corpus Domini irruisse passiones, sed has *virtutem*, idest divinitatem, absque dolore excepisse. Ad II. R. Hilarium nomen naturæ accipere pro sola divinitate, quo sensu l. 10. de Trin. ait: *Cum infirmitas esset ex forma servi, & natura maneret ex forma Dei*; Corpus ergo Christi non habuit naturam dolendi, prout Christi natura, idest Verbum, passionem voluntarie suscepit, nec *passio illa fuit conditionis & generis, ut Dei naturam offenderet*, quod constat exemplis ibi productis, Christus enim *calcavit undas &c.* non conditione sui corporis, sed virtute divinitatis. Ad III. dist. ant. Non habuit naturam ad dolendum in se spectatam, neg. prout unitam divinitati, quæ sponte passioni corpus subjecit, concedo.

DISSERTATIO II.

De anima Christi.

Quæremus hoc loco, an Christus animam humanam, et intellectualem assumerit, quibusve dotibus præditam, tum de ejus duplici voluntate, et utriusque perfectionibus pertractabimus.

CAPUT I.

De Christi anima, ejusque intellectu.

Plerique Ariani vices animæ in Christo præstasse divinitatem ajebant, ut hanc patibilem, et natura Patris ostenderent inferiorem, ut refert Athanasius, Epiphanius, et Augustinus. Apollinarius tamen, ejusque affectis hic error præcipue tribuitur, qui tandem *testimoniis victi*, ait Augustinus, animam in Christo sensitivam admisere. Idem docent Athanasius, Cassianus, Lirinensis, alique. Sit ergo

PROPOS. I. Divinum Verbum animam humanam assumpsit.

Prob. I. Scripturis. Jo. 10. ait Christus: *Ego pono animam meam pro ovibus meis*, atqui hæc anima non est Verbum ipsum, hoc enim eadem persona est, quæ animam posuit, et reassumpsit; ergo &c. Nec dicas, animam esse vitam ipsam, atque animam ponere esse mortem subire; mors enim est animæ separatio a corpore, si ergo Christus potuit mori, animam habuit, quæ a corpore posset se-
jungi.

jungi. II. Scripturæ Christo tribuunt passiones animæ,urbationem, et tristitiam. Nam Jo. c. 12. ait: *Anima mea turbata est*, Matth. 26.: *Tristis est anima mea*, sed divinitas non tristatur &c. ergo anima humana tristata est.

Prob. II. Ex PP. Athanasius l. 1. contra Apollin. ait: *Quomodo tristis, & animo turbatus non habuit animam? Tribuere enim talem sensum materiæ insensibili absurdum: Deo immutabili adscribere blasphemum. Et infra: Quomodo fieri potuit, ut qui animam non haberet ad inferos descenderit? An alia ejus pars in sepulcro, alia apud inferos exstitit.* Theodoretus de Hær. fab. ait: *Si Verbum animam non assumpsit, nec liberare eam potuit.* S. P. Ep. ad Dard. addit, quod Christus non foret homo perfectus, si vel anima carni, vel animæ mens humana defuerit. Hinc Syn. C. P. statuit, Christi corpus nec anima, nec mente destitui.

Prob. III. ratione. I. Christus est verus homo; ergo &c. II. Hominem assumpsit, ut eum redimeret, atqui animarum potius, quam corporum est redemptor; ergo &c. III. Passiones animæ divinitati non conveniunt; qui ergo ajunt, solam rationalem animam esse dolendi ac sentiendi capacem, omne effugium claudunt Apollinaristis tristitiam Christi repetentibus ex ejus anima. Reapse Athanasius, *sensum tribuere materiæ insensibili censet absurdum.*

PROPOSITIO II. Dei Verbum humanam mentem assumpsit.

Sequitur ex dictis: Nam Christi anima apprehendit, subsistit sejuncta a corpore, perfectum constituit hominem ex I. prop. ergo &c.

Opp. Jo. c. 1. ait: *Verbum caro factum est*, nec meminit animæ, aut mentis; ergo &c. II. ait: *Et habitavit in nobis*; ergo venit Christus, ut cum hominibus conversaretur, sed ad hoc non opus fuit anima; ergo &c. III. Inutilis erat anima in Christo; ergo &c. Non enim ea opus erat, ut Christus moreretur, cum mors in corpus vim habeat, non in animam, neque ut descenderet ad inferos, illuc enim divinitas, aut persona descendit, neque ob miracula, hæc enim sunt opera omnipotentiae; ergo &c. R. ad I. neg. conf. Joannes enim carnem posuit pro toto homine, ut Gen. 6. Is. 40. Matth. 24. &c. Carnem etiam memorat adversus emergentes hæreses, quæ negabant, Christum in carne venisse, vel ut Christi humilitatem magis ostenderet, ait S. P. Ep. 120. Ad II. neg. conf. Non enim Christus venit tantum, ut habitaret nobiscum, sed

ut nos redimeret, et pro nobis poneret animam suam. Ad III. neg. ant. Non enim fieri potest separatio a corpore, descensus ad inferos, et resurrectio absque anima. Vid. prop. I.

C A P U T II.

De perfectionibus animæ Christi.

ARiani, alique, ut Christi divinitatem impugnarent, ejus animam scientia expoliarent. Non heic loquimur de divina, sed de humana Christi scientia, eaque Christum fuisse præditum contra Jo. de Ripa, et Hugonem Victorinum ostendemus, tum de acquisita, ac beatifica sermo erit. Sit ergo

PROPOSITIO I. Præter divinam scientiam habuit Christus etiam infusam, et humanam.

Prob. I. VI. Synodus gener. statuit, duas esse in Christo *notitias impermixtas*; ergo &c. II. Anima Christi omnem perfectionem habuit; ergo omnem scientiam. III. meruit Christus per intellectionem humanam, atqui Christus non potuit in merito proficere, alioquin imperfectam animam habuisset; ergo perfectam scientiam semper habuit. IV. Ex Scripturis. Is. 11. habetur: *Requiescet super eum spiritus sapientiae*. Jo. 1. dicitur: *Plenus gratia & veritatis*. Coloss. 2. *In quo sunt omnes thesauri sapientiae absconditi*; ergo &c. V. ex PP. Ambrosius l. 5. de Fide: *Nihil fuit, quod ignoraverit Dei filius*. Hieron. in c. 7. Is. *Plenam habuit scientiam*. S. P. in Ps. 64. omnem ab eo removet ignorantiam. VI. Non decebat imperfectam a verbo animam assumi; ergo &c.

PROPOSITIO II. Fuit in Christo etiam scientia acquisita.

Prob. I. Hebr. 5. habetur: *Didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam*, et Luc. 2. *Proficiebat sapientia & ætate*; ergo &c. Prob. II. Ex PP. qui admittunt in Christo sapientiæ manifestationem, quod fit experimento et efficientia, ut ait Cyrillus; ergo &c. Prob. III. ratione. Scientia infusa a sensuum ministerio non pendet, ut acquisita, atqui anima Christi ope sensuum percepit objecta præsentia, ut Apostolorum obedientiam, Phariseorum fraudes &c.; ergo &c.

PROPOSITIO III. Fuit in Christo scientia Beatorum.

Prob. I. Scripturis. Jo. 1. et 3. Christus Dominus adhuc vivens ait, se in cœlis, et in sinu Patris fuisse. Testatur Jesus ibid. annuntiari a se Trinitatis arcana, quæ no-

rat

rat et viderat; ergo &c. Prob. II. Ex PP. Eusebius l. 10. Dem. Ev. c. 21. de Christo exponit illud Ps. 21. *In te projectus sum ex utero: cum enim adhuc in utero laterem, te Deum meum intuebar.* S. P. l. 1. de Pecc. mer. ait: *Quod per unitatem personæ, qua utraque substantia unus Christus est, & Filius Dei, ambulabat in terra, & Filius hominis manebat in cælo.* Fulgentius ad Ferr. Diac. ait: *Non existimo illi animæ plenam divinitatis deesse notitiam, cujus una est persona cum Verbo.* Prob. III. ratione. Christus enim plenus fuit gratiæ et veritatis, requievit super eum spiritus sapientiæ; ergo &c.

PROPOSITIO IV. Christus ut homo non fuit comprehensor.

Prob. I. Nam comprehensiva scientia debet divina omnia scrutari, et divinorum attributorum singula objecta, et creaturas quasque possibiles, sed ad hoc virtus infinita requiritur; ergo &c. II. Damata est sess. 2. Conc. Basil. propositio Augustini de Roma: *Anima Christi Deum videt tam clare, quam Deus videt seipsum.* III. Anima Christi sapientiam recepit per spiritum in ea habitantem ex Is. 11. non est autem Christi anima suamet sapientia, sed sapientia recepta in anima non omnia comprehendit, sed est finita; ergo &c.

Ob. I. Luc. 2. habetur: *Jesus proficiebat sapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines,* ergo &c. II. Matth. 8. *Audiens Jesus (Centurionis fidem) miratus est;* ergo eam ignorabat. III. 2. Cor. 5. ait Apostolus: *Quod non noverat peccatum;* ergo &c. IV. Is. 8. De eo est prænuntiatum: *Antequam sciat puer vocare patrem suum;* ergo &c. V. Marc. 13. habetur: *De die illo (Judicii) nemo scit, neque Filius, nisi solus Pater;* ergo &c.

R. ad I. dist. ant. Proficiebat scientia acquisita, & experimentalis, conc. infusa aut divina, neg. Ambrosius enim lib. de Incarnatione ait: *quod Christus proficiebat sapientia hominis.* Hoc sensu ait ib. *quod Deus suscepit perfectionem naturæ humanæ, et sensu hominis profecit, quia mentem habuit plena scientia exornatam: hæc tamen scientia incrementum habuit, et in melius mutata est, quoad operum experimentum.* Sic Apostolus Hebr. 5. ait: *Didicit, Christus, ex iis, quæ passus est, obedientiam.*

Inst. Jesus proficiebat coram Deo; ergo revera proficiebat. Deinde vere augebatur ætate; ergo et sapientia. R. dist. cons. Vere proficiebat singulis præbens experimentum

exercendo virtutes, conc. secus, neg. Hoc sensu etiam Deus ait Gen. 22. *Nunc cognovi, quod times Deum*. Dici etiam potest, ea verba: *Sapientia & etate*, non referri ad illa: *Apud Deum, & homines*, sed *gratia* proficiebat apud Deum et homines, opera nempe Deo et hominibus grata faciendo.

Ad II. neg. conf. Miratus est enim Jesus ad novum, et insolitum objectum, licet prævium, sicut Joannis c. 10. turbavit se ob Lazari mortem, quam multo ante cognoverat. Ita Matt. 8. Centurionis fidem, et Marci 6. civium suorum pervicaciam miratus est, ut illam laude, hanc execratione dignam ostenderet.

Ad III. dist. ant. Non noverat, idest reprobaverat, conc. idest notum non erat, neg. Eo ergo sensu ait Apostolus: *Christum non novisse peccata*, quo Matth. 25. dicitur: *Nescio vos*, idest *reprobo, damno* &c. Ad IV. neg. conf. Loquitur enim Isaias de impedimento membrorum, quo sensu de puerulis dicimus: *Nesciunt*, idest *non valent ambulare*. Hinc in Hebr. textu legitur: *Antequam sciat puer vocare: Pater mi*. Ad ultimum dist. ant. Nescit, prout est Ecclesiae caput, et paternorum consiliorum administrator, conc. absolute, neg. Hoc sensu Regum legati plura se nescire profitentur, quæ manifestare non expedit. Vid. l. 7. c. 12.

Dices. Nunnulli PP. contra Arium disputantes docent, Christum ut hominem revera ignorasse Judicii diem, ut scribunt Eustathius, Nazianzenus, Hilarius, Athanasius, aliique apud Petavium l. 2. de Trin. 3. ergo &c. R. dist. ant. et hi PP. loquuntur de ignorantia, prout subest humanæ Christi naturæ, prout humana est, conc. prout est hypostatice divinitati conjuncta, neg. R. II. neg. conf. Cum enim PP. illi cum Arianis congredierentur, ut eorum sophismata declinarent, affirmarunt ex ignoratione ultimæ diei non evinci inferiorem naturam in verbo, quippe quæ, si daretur, non caderet in divinam Filii mentem, sed in humanam.

Ob. II. Jo. 7. ait, Christum in hac vita nondum fuisse glorificatum, ergo non habuit scientiam Beatorum. II. Ex Matt. 17. patet, eum vix gloriæ libamen in trasfiguratione gustasse. III. Lucæ 22. *Apparuit ei Angelus de cælo confortans eum*. IV. Clamavit in cruce, se a Deo derelictum; ergo &c. R. dist. ant. Non dum fuerat glorificatus manifesta in cœlum ascensione, conc. nullo modo, neg.

neg. Sicut enim ait ibid. Jo. *Spiritum S. nondum fuisse datum*, quia ex Augustino Tr. 32. *Antea non apparuerat*, datum tamen erat absque *apparitione* Mariæ, Annæ, Zachariæ &c. ita Christi anima, priusquam in corpore glorificato resurgeret, Dei visione fruebatur. Ad II. R. Ex transfiguratione Domini in monte satis ostendi in ejus potestate fuisse, ut gloriæ splendor appareret extrinsecus, aut subtraheretur. Ad III. neg. conf. Nam Christi tristitia arguit infirmitatem carnis assumptæ, non spiritus beatitudinem. Ad IV. dist. ant. Clamavit humili deprecatione, cum experimento voluntatis humanæ, conc. desperatione, aut diffidentia, neg. Si enim fiduciam in Patrem non habebat, cur ad ipsum confugit dicens, *Deus meus*? ait l. 2. c. 9. Harm. Germ. Wossius, et Grotius in Matth. ostendit *ἐν τῇ*, ut *quid*, vocem esse deprecantis, ex c. 32. Exo. et Ps. 11.

Quæres: quomodo cum intuitiva Dei visione consisteret tristitia, deprecatio patientis, et Angelicæ consolationis officium. R. Prætermissa Cani respons. qui l. 12. de Loc. c. 13. ait, in Christi passione omnem voluptatem fuisse repressam, quæ ex Dei visione proficiscitur; dicimus, quod anima Christi secundum superiorem rationem, prout divinitati adhærebat, semper fruebatur. Sed secundum rationem inferiorem, seu *sensualitatem*, dolore afficiebatur, ut docent Scholastici in 3. Sent. dist. 15. Quod ex D. Thoma non repugnat, quia gaudium et dolor sunt hoc pacto secundum diversam operationem, et oppositum objectum, neque ad invicem adversantur.

Dices: visio beatifica ita animum absorbet, ut dolere non possit; ergo &c. R. dist. ant. Nisi habeat super omnes animi facultates plenam potestatem, conc. secus, neg. Christus enim, sicut pati, ac mori potuit subtrahendo suam omnipotentiam, ne regat infirmitatem; ita cohibere potest gaudium in mente, ne disfluat in sensus. Non sic alii, qui nec mortem libere, nec gaudium sistere possunt. Vid. August. Tr. 49. in Jo.

C A P U T III.

De duplici voluntate Christi Domini.

NOt. I. Ebionitas, Apollinaristas, Eutychianos, aliosque unicam in Christo naturam agnoscentes duplicem in Christo voluntatem, et operationem negasse, adeoque Monothelitas posse jure appellari. Proprie tamen Monothelitæ sunt, qui duas in Christo naturas non expresse negan-

gantes, unicam in Christo voluntatem, et operationem agnoscunt. Cujus sectæ primordia refert S. Maximus ad conciliabulum Alex. a Cyro coactum.

Not. II. Horum ducem fuisse Athanasium quemdam Jacobitarum Patriarcham Eutychianum, qui anno 629. Heraclio Imperatori Monothelismum instillavit. Is confu-
luit Sergium C. P. Antistitem, qui etiam Cyrum Alexan-
drinum Patriarcham illaqueavit. Tum Sergius fictis sub
Mennæ nomine libellis callide cæpit hæresim disseminare,
turbisque excitatis, earum auctorem fecit Sophorinum Hie-
rosolymæ Episcopum, quem vindicavit S. Maximus. Tra-
xit autem ad se Heraclium Sergius, tum specioso titulo
unionis inter utramque Christi naturam, tum execratione
hæreseos Nestorianæ, cui favebat Cosroas ejus hostis. Hera-
clius anno Imperii sui 23. Synodum Armenam coegit, cui
adstiterunt inter alios Jo. cognomento *Eleemosynarius*.

At Sergius, defuncto Honorio, *Ectesim* composuit, seu
fidei formulam anno 630., eamque Heraclii nomine vulga-
tam Ecclesiæ C. P. valvis affixit, licet eam Imp. in ep.
ad Joann. IV. proscripserit. Anno 639., defuncto Sergio,
Pyrrhus ejus successor a S. Maximo convictus, Monotheli-
smum ejuravit, sed rediens ad vomitum a Theodoro in
Romana Synodo anno 648. damnatus est. Intrusus ab Im-
peratore Constante in sedem C. P. Paullus *Typum*, seu fidei
formulam composuit, qua simulato zelo silentium circa duas
voluntates imposuit: eamque jure damnavit Martinus in
Synodo Lateranensi anno 649. Itaque Monotholismus va-
rias fortunas subiit usque ad annum 680., in quo a VI.
Syn. generali una cum Cyro, Sergio, Pyrrho, & quorun-
dam sententia etiam Honorio, proscriptus est: ejusque acta
a Leone II. Romano Pontifice confirmata sunt. His no-
tatis sit

PROPOSITIO I. Duo sunt in Christo voluntates.

Prob. I. De voluntate divina, de qua tamen conve-
niunt Monothelitæ. Lucæ 13. ait Christus: *Jerusalem quo-
ties volui congregare filios tuos &c.*, atqui hoc non dixit
Christus ut homo, ut observat in disp. cum Pyrrho S. Ma-
ximus, siquidem recenter factus erat homo; ergo hoc di-
xit ut Deus. Prob. II. de voluntate humana. I. Argumen-
tis ab Agathone Papa in ep. ad Const. ex Scriptura peti-
tis. Matth. 26. Christus ut homo Patrem rogavit dicens:
*Transseat a me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed
sicut tu:* et Luc. 22.: *Non mea voluntas, sed tua fiat.*
Hinc

Hinc evincit Ambrosius Comm. in Luc. quod fuerint in Christo voluntas hominis temporalis, & voluntas divinitatis aeterna, et S. P. l. 2. contra Maxim. c. 20. scribit: In eo quod ait: Non quod ego volo, aliud se ostendit voluisse, quam Pater, quod nisi humano corde non potest. Athanasius contra Apoll. Duas voluntates hic ostendit. Humana recusat passionem, divina est prompta. Qua declaratione, ait Agatho, quid potest cognosci verius? Urget etiam Pontifex Christi verba Jo. 6.: Descendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, et Ps. 29.: Scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam: Deus meus volui. Hinc S. Leo ad Imp. Leonem ait: Secundum formam servi non venit facere voluntatem suam, sed ejus, qui misit eum. Ex quibus sic arguitur. Fuit in Christo voluntas assumpta, Deoque subiecta, & obediens, ergo &c.

II. S. Maximus profert illud Matth. 27.: Cum gustasset, noluit bibere; sicut ergo ex humanitate, sitivit; ita ex humanitate, renuit. Item in Evangelio legitur, quod ex metu Judaeorum nolebat in Judaeam ambulare, quod non potuit latere, quod Pascha comedit, sed haec soli humanae voluntati conveniunt; ergo &c. III. Ex 2. ad Philipp. Christus factus est obediens usque ad mortem; hinc S. Maximus ita arguit: aut volens obedivit, aut nolens, si hoc, tyrannis fuit non obedientia, si illud; fuit ergo in Christo humana voluntas, nam ut Deus nec obediens fuit, nec inobediens. Agatho vero ait: Quis audeat dicere J. C. voluntate sua divinitatis Patri obedisse, cui est aequalis in omnibus; ergo &c.

Prob. II. ratione: Christus perfectam assumpsit humanam naturam; ergo ejus intellectum, et voluntatem. Ita Sophronius in Synod. Lateran. Agatho etiam Ep. cit. ait: Christum perfectum esse in divinitate, & in humanitate; ergo &c. III. Stat in Christo differentia naturarum ex Pyrrhi confessione; ergo et differentia voluntatum. IV. Absurdum est, eandem voluntatem ante incarnationem omnia ex nihilo fecisse, & post illam esurire, pavere &c.

PROPOSITIO II. Duæ voluntates in Christo sunt naturales.

Prob. I. Augustinus ab Agathone laudatus contr. Jul. ait: Anima est natura: quamobrem voluntas est motus naturae, quoniam est motus animae; & rursus: Ab angelo est

Voluntas angeli, ab homine hominis; cur ergo negas ex natura hominis enasci hominis voluntatem? II. Monothelitæ binas naturas profitentur in Christo, atqui divinitas non habet ratione naturæ voluntatem humanam, nec vicissim; ergo hæc ab illa diversa est naturaliter. III. Homo naturaliter est liber, sed libertas voluntas est; ergo &c.

R. I. Macharius: quod Christus est unus ratione personæ; ergo habet tantum unam voluntatem *personalem*. Verum si ex unitate personæ una esset voluntas, cum in Trinitate tres sint personæ, tres essent personales voluntates, atqui una est voluntas, ubi una est natura; ergo &c. II. alia est unitas operantis, alia operationis, illa sumitur ab unitate personæ, hæc ab unitate naturæ; sicut ergo ex illa dicitur Christus unus volens, ita ex distinctione naturæ dici debent in Christo duæ naturales voluntates. R. II. Pyrrhus: in Christo unam esse voluntatem *gnome*, seu *sententia*. Sed contra: nam aut *gnome* ipsa voluntas est, aut quod ex voluntate promanat; sicut ergo dici nequit voluntatis, nisi ubi est una natura, ita dici nequit una voluntas *sententialis*. R. III. alii: unam dici secundum modum, et habitudinem. Verum habitudo solam naturam humanam potest afficere; ergo in Christo, ubi duæ naturæ sunt, non habet locum.

PROPOSITIO III. Non est in Christo unica operatio.

Constat ex dictis: sicut enim unitas voluntatis, ita unitas operationis est unius naturæ argumentum, ut enim ait Basiliius: *Quorum operatio una est, horum essentia una est*. Et e contra: *Quorum diversa natura est, diversa est actio*. Deinde, ut ait S. Martinus, operatio illa Deo-virilis Monothelitarum nec simplex est, nam etiam Patri competere, neque composita, alias Filius alius esset substantia a Patre, qui ea caret, nec naturalis, alias caro erit consubstantialis Verbo habenti naturaliter eandem operationem: non denique una personalis, quia persona Verbi non est Patri extranea secundum modum operationis, ergo &c.

Opp. I. Dionys. Ep. ad Cajum ait: *Deo viro facto unam quandam theandricam operationem expressit*; ergo &c. R. I. neg. ant. Habetur enim in Græco: *καινήν* novam conversationem secundum unionem esse inexplicabilem. Si vero operatio illa theandrica una esset naturaliter, cum Patris ac Filii opera eadem sint ex natura divinitatis, esset in patre eadem operatio theandrica, quod est absurdum, ergo &c.

Opp.

Opp. II. Cyrillus Alex. l. 4. in Jo. ait, fuisse in Christo unam quandam operationem per ambas naturas; ergo &c. R. dist. ant. Ait fuisse unam &c. naturalem operationem divinitatis Christi, & humanitatis, neg. unam operationem divinam, et paternam, conc. Volebat enim ostendere, unam esse divinitatis sine carne, et cum carne operationem, quæ tam Patri, quam Verbo essentialiter inest. Nam Verbum caro factum una cum Patre corporaliter operetur.

Ob. III. Humanitas Christi erat instrumentum divinitatis, ex Cyrill. (1), atqui eadem est operatio instrumenti, et causæ; ergo &c. R. dist. min. Si instrumentum ejusdem naturæ sit cum causâ principe, aut passivum, conc., si sit diversæ naturæ, & activum, nego.

Ob. IV. S. Clem. Alex. 6. Strom. ait: *Voluntas enim erat solius divinitatis*; ergo &c. R. neg. conf. Loquitur enim S. Clemens de incarnatione dominica, quam dicit voluntate solius divinitatis esse peractam.

Ob.

(1) Cyrilli Alex. mens aperte dignoscitur ex tract. 4. in Jo. c. 14., ubi ait: *Quoniam Salvatoris caro conjuncta Verbo Dei, vivifica effecta est, in exsuscitandis mortuis, non solum verbo, & imperio quasi Deus utebatur, sed etiam carnem suam quasi cooperatricem adhibebat, ut ostenderet, carnem suam, quoniam sibi conjuncta est, vivificam esse, & corpus non alterius, sed suum esse: Nam quando Synagoga Principis filiolam suscitavit, manum ejus apprehendit dicens, puella surge: Ita Deus & verbo, & carnis sue tactu eam excitavit, unam ab uno se Christo Deo & homine operationem produciens.* Ubi Cyrillus suscitationem illam verbo, tactuque carnis a Christo factam unam operationem appellat, & ab uno Christo Deo, & homine prodeuntem, non quod instrumenti, & causæ principalis, idest humanitatis, & divinitatis eadem sit in

Christo operatio, ut Monothelitæ somniarunt, sed cum Christus corporeo tactu ad miracula perpetranda veluti instrumento uteretur, atque una sit instrumenti, quod a principe causâ movetur, & præcipui moventis operatio; ideo operatio humanitatis in Christo, ut ait D. Thomas l. 4. contr. Gent., prout erat deitatis instrumentum, ab operatione divinitatis alia non est: prout autem Christi humanitas quædam natura est sua forma instructa, suam habet operationem a Deitatis operatione distinctam. Quare in edendis miraculis, sicut Dei proprium erat curatio, suscitatio, peccatorum remissio; ita proprium erat humanitatis contactus, vox, insufflatio &c., attamen unus semper idemque fuit ambarum operationum effectus; quia humana natura semper cum divinæ communicatione opus suum exercebat.

Ob. V. Quod est naturale est necessarium, atqui voluntas, et operatio naturalis libera est; ergo non sunt in Christo duæ voluntates & operationes naturales. II. Si daretur naturalis voluntas, naturale esset omne peccatum, cum sine voluntate nullum fiat. III. Dei ac sanctorum una voluntas est, non tamen una natura; ergo &c. R. ad I. et II. naturale esse et quod est inditum naturæ, et quod non est invitum, ut ait Cyr. c. 3. contra Reprehens. Theod. Primo sensu quod naturale est dicitur necessarium nec liberum, II. sensu naturale est, quod ex natura cum libera electione procedit, ut peccatum. Ad III. dist. ant. Una est &c. relate ad objectum, seu ad id quod sancti volunt, conc., quoad substantialem voluntatem, nego.

Ob. VI. Christus est una persona; ergo et una operatio. R. neg. conf. Ex quo enim actiones sint suppositorum, sequitur, unam esse personam operantem, non unam operationem personæ.

Ob. VII. Duæ voluntates in Christo essent oppositæ; ergo &c. R. neg. ant. Divina enim voluntas non præcepit mortem sine dolore subeundam, neque humana voluntas obtemperavit invita: *Spiritus enim promptus est, caro autem infirma*, ait Christus Marc. 14. Hinc patet *Theandricas* operationes etiam a PP. admitti, sed non unam, atque indivisam, ut errabant Monothelitæ. Cum enim Deus sit et homo, quævis ejus operatio est *Theandrica*, sive enim operationis principium sit natura divina, sive humana, omnis operatio est Dei hominis. Quia vero nulla operatio proprie dicitur personalis, sed naturalis dicenda est, illam proprie *Theandricam* operationem dicimus, quæ est ab utraque natura efficienter, ut miracula tactu carnis a divinitate patrata.

C A P U T IV.

An Honorius Romanus Pontifex adhæserit Monothelitis.

NOt. I. Honorii exemplo præsertim Novatores abuti, ut probent R. Pontificem in fide errare posse, et a Synodo generali damnari. II. Eodem etiam utuntur Galli, ut probent Concilium esse supra Papam. Distinguenda est autem quæstio de Honorii doctrina, ab ea, quæ est de lata a Syn. VI. sententia. Quoad I. defendunt Honorium Jo. Papa IV. S. Maximus, Anastasius Biblioth. Bellarminus, Baronius &c. De Honorio agunt nostrates, Lupus, Czepanskius, Desirant, qui ostendit, aliam fuisse epistolam Sergii ad Honorium missam, aliam in IV. Synodo exhibi-

hibitam, et illam sensu catholicam ab Honorio probatam, hæc autem aperte Monothelismum profitebatur, ideoque PP. falso putantes ab Honorio probari, anathema ei dixere.

Not. II. De hoc anathemate censet Pighius, VI. Synodi exemplaria fuisse corrupta, Anastasius Biblioth. ait Synodum recipiendam usque ad canonum prolationem: Canus, Combesius, Petitdier volunt, epistolam Honorii ad Sergium fuisse privati doctoris iudicium, non fidei definitionem ex cathedra: Baronius, Binius, Bellarminus, aliique intrusum putant Honorii nomen in acta VI. Synod. Eam errasse errore facti censet Turrecremata. Tandem œconomia quadam Honorium damnatum scribunt Lupus, Pagius &c. Sit ergo

PROPOSITIO I. Honorius Monothelitis non adhæsit.

Prob. I. Ex ep. Jo. Papæ ad Constant. ubi ait, Honorium Sergio eo sensu scripsisse: *Quia in Salvatore nostro due voluntates contrariæ, idest mentis, & carnis non consistunt, quoniam nihil vitii traxit ex prævaricatione i. hominis ergo &c.* II. S. Maximus ep. ad Marin. ait: Honorium non diffiteri in Christo voluntatum dualitatem in epistola ad Sergium, eo quod unam dixerit voluntatem; Nam hoc non in reprobationem dixit humanæ voluntatis, sed quod nullatenus conceptionem ejus præcesserit voluntas carnis: Per id vero, quod ait, non esse voluntatis ejus diversitatem, contrarium quid non eum habere perhibet, sed conveniens. Si enim contrariam non habuit, naturalem habuit, tamquam homo. Hinc Joannes Papa, qui eam epistolam conscripsit jussu Honorii, ut ait Maximus, in ep. ad Imperatorem Constantinum ait: *Cum Sergius scripsisset, quod quidam in Christo duas voluntates contrarias dicerent, diximus, Christum non duas voluntates contrarias habuisse carnis & spiritus, sed unam tantum; ergo &c.*

Prob. II. Ex Honorii epistolis. Nam in I. ad Sergium (a), ait: *Unde, & unam voluntatem fatemur D. N. J. C., quia profecto divinitate assumpta est nostra natura, non culpa.* II. ait abstinendum a vocabulo unius, aut geminæ operationis, ne simplices ex iis arbitrentur, Nestorianam, aut Eutychianam hæresim a nobis profiteri. III. Hortatur, ut novitatis vocabulis repudiatis: *Unum J. C. in duabus, naturis operatum divinis, & humanis unitate catholica prædicemus; mens ergo Honorii in iis epistolis fuit omnem aditum Nestorianis, & Eutychianis præcludere,*

(a) Act. 12. Syn. IV.

dere, ratus proinde reticendum unius vel geminae operationis vocabulum, ne quis inferret, aut unam esse in Christo naturam, aut duas in Christo personas. IV. Idem evincitur ex ep. relata Act. 12. Syn. VI., ubi Honorius ait: *Pro una, quam quidam dicunt operatione, oportet nos unum operatorem Christum Dominum in utrisque naturis confiteri, etiam ablato geminae operationis vocabulo ipsas potius duas naturas in una persona unigeniti Dei Patris inconfuse praedicare propria operantes; ergo &c.*

Prob. III. Ex actis VI. Syn. Nam Act. 2., probata est S. Leonis Papae sententia docens, Christum *utraq; forma agere, quod proprium habuit: Verbo quidem operante, quod Verbi est, carne autem exequentem, quod carnis est &c.*, atqui eadem docuit Honorius in ep. 2., ubi ait: *Utrasque naturas in uno Christo operantes confiteri debemus, divinam, quae Dei sunt, & humanam, quae carnis sunt exequentem, non divise, neque confuse &c.* Eadem ferme habet Agatho in ep. adv. Monothel.; ergo &c.

Dices. Vetuit Honorius, non oportere unam vel duas operationes praedicare; ergo &c. R. dist. ant. Vetuit vocabulum oeconomicae causa, conc., vetuit dogma, neg. Vetuit ergo Honorius geminae operationis vocabulum in sensu Nestorii, quia videbatur simplicioribus, duas in Christo admitti personas. Sic *omousion* rejecit Antiochena Syn. contra Samosatenses, & consecravit Nicæna contra Arianos. *Unum in Trinitate passum* in sensu Eutych. respuit Hormisdas, in sensu cath. admisit Vigilius: *Deipare* nomen contra Nestorium receptum reticuit V. Synodus contra Eutych., sed idem praestitit Honorius; ergo &c.

Ob. I. Honorius ait: *Unam voluntatem fatemur Domini nostri Jesu Christi; ergo &c.* R. dist. ant. Unam per exclusionem voluntatis repugnantis carnis, et Spiritus, conc., divinae, & humanae, neg. Sequitur enim: *Quia divinitate assumpta est nostra natura, non culpa: ex quibus inferitur, non habuisse Christum voluntatem pugnantem adversus spiritum. Nec est improbabile, Monothelitas, sicut Dionysii, ita Honorii epistolam, quae Dionysianae cohæret, corrupisse, unam pro novam posuisse. Incredibile est enim, unius vel geminae operationis vocabulum a se stricte vetitum ibi usurpasse. Addit S. Maximus: Johannem Symphonum, qui hanc epistolam latine dictaverat, affirmasse, quod nullo modo mentionem in ea fecerit UNIUS VOLUNTATIS, licet nunc dua-*

*hoc sit fictum ab iis, qui hanc in græcam vocem interpreta-
ti sunt.*

Ob. II. Monothelitæ docebant, Jesum Christum omnia operatum *media humanitate*, sed hoc ait etiam Honorius; ergo &c. R. dist. maj. Media humanitate tamquam instrumento passivo, conc., ut natura, quæ sua sunt exequente, neg. Vid. cap. præc. Honorius e contra ait, utraque naturas in Christo esse operatrices, et divinam, quæ Dei sunt, humanam, quæ carnis sunt, fuisse executam; ergo ubi ait, Jesum Christum divina operatum media humanitate, non censuit hanc mere passive se habere.

Ob. III. Honorius negans in Christo duas voluntates contrarias idem ait, quod Macarius Monothelita in sua confessione; ergo &c. R. neg. ant. Macarius enim, ubi duas voluntates contrarias explosit, ait etiam humanæ naturæ *tribuendam esse solam passionem, totam denique conspersionem nostram adimpleri una voluntate divina*; negat ergo Macarius, humanitatem exequi, quæ carnis sunt.

Ob. IV. Honorius eadem sensit, et scripsit ac Sergius; ergo &c. R. dist. ant., quoad aliqua, conc., quoad omnia, neg. Plura equidem a Monothelitis fuere prolata, ut catholicis fucum facerent, puta verbum *inconvertibiliter*, & *inconfuse* fuisse operatum, contrariam non habuisse voluntatem &c.; nusquam tamen cum Honorio confessi sunt, utraque naturas fuisse operatrices, imo agebant, humanitatem esse tantum organum motum et mobile, et Dorensem Episcopum, aliosque Catholicos religionis causa vexarunt; ergo &c.

Ob. V. In Typo Constantis prohibetur tantum vocabulum unius, aut duplicis operationis, atqui idipsum fecit Honorius in suis epistolis; ergo &c. R. dist. min. Idipsum fecit catholico animo, conc., perverso, ut hæretici, neg.; Paullus ergo promulgatione Typi contendebat dogma de duplici voluntate, et Sergii, ac Pyrrhi damnationem sepelire silentio, jure ergo fuit Typus a S. Martino proscriptus; Honorius contra decreto suo impugnabat hæresim Eutichetis, et Nestorii.

Ob. VI. Honorius probavit doctrinam Sergii; ergo &c. R. dist. ant. Probavit, prout duplicem operationem rejicit in sensu Nestorii, conc., prout ait, humanitatem mere passive se habere, nego.

Ob. VII. Honorius ait, illud Evangelii: *Non quod ego*
Tom. III. F volo

volo &c. non esse diversæ voluntatis, sed humanitatis assumptæ; ergo &c. R. dist. ant. Non esse diversæ, hoc est contrariæ voluntatis, et repugnantis præcepto, conc. diversæ, quoad substantiam, neg. Vid. R. ad I.

Ob. ultimo. VI. Synodus Act. 13. ait: *Epistolas a Sergio ad Honorium, & ab Honorio ad Sergium inveniētes alienas ab Apostolicis dogmatibus sequi falsas doctrinas hereticorum, execramur.* Damnat subinde cum aliis Monothelitis Honorium, eo quod per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, in omnibus ejus mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit; ergo cum persona Honorii, tum doctrina proscripta est. R. I. Anastasius Bibliothecarius, VI. Synodum recipiendam esse, usque ad prolationem tantummodo canonum; idque ex Gregorii Papæ sententia. Addens: *Licere nobis de illa sentire, quæ SS. PP. nostros de Calcedonensi sensisse non ignoramus.*

R. II. Turrecremata: concilium deceptum errore facti, quod de Honorii epistola iudicium tulit juxta exemplar in græcam linguam a Monothelitis versum. Addit, Honorii epistolam Monothelitarum fraude fuisse vitiatam, ut scribit ad Marinum S. Maximus in R. ad I. laudatus. Deinde, si verum est, Græcorum dolo VI. Synodi acta fuisse corrupta, insertamque iidem Honorii condemnationem, ut pluribus Platina ostendit, mirum non erit, Monothelitas litteras Sergii vitiasse. Reapse, si depravationes, quas Desiderantius insertas putat, a Sergii epistola abscindantur, nihil in ea falsitatis occurret.

R. III. alii: quod accusantibus compluribus Honorium de hæresi, et nemine illum excusante, excerptisque ex epistolis Honorii, ac Sergii similibus sententiis, PP. VI. Synodi Honorium damnaverint. Licet enim revera in hæresim non sit prolapsus, fuerat tamen super hæresi accusatus, ait Hadrianus Act. 5. Syn. VIII. proptereaque ei dictum est anathema, quia supponebatur hæreticus.

R. IV. Nat. Alex. Marca, Guarnerius, Tamagninus, Lupus, Pagius &c. damnatum Honorium œconomix causa, tamquam nimix facilitatis reum, non tamquam hæreticum, vetans enim geminæ operationis vocabulum, ansam hæreticis præbuit dogma suum promovendi. Nam Leo II. in ep. ad Hisp. Ep. ait de Honorio: *Flammam hæretici dogmatis, non ut decuit exstinxit, sed negligendo confovit.* Et in ep. ad Const. Pogon. ait: *Ecclesiam maculari permisit.* Et in diurno Rom. PP. apud Pagium legitur:

Da-

Damnatum Sergium Pyrrhum cum Honorio, qui pravis eorum assertionibus fomentum impendit. Ex his constat, Honorium non dogmate, sed conniventia Monothelismum fovisse. Qua in re eum excusabilem esse censemus, timebat enim, ne unius vel geminae operationis prætectu Nestoriana, vel Eutychiana hæresis instauraretur. Imo alia vocabula subrogavit, quibus duas operationes professus est; ergo &c.

PROPOSITIO II. Factum Honorii non obstat Rom. Pontificis asphaliæ, seu infallibilitati.

Ita Bellelli, De-zallier, Petittier, aliique. Sequitur ex dictis, et prob. I. enim fieri potest, Honorii epistolam fuisse a falsariis corruptam, aut a Joanne Abb. suppositam. II. Dici potest post Canum, Honorium ut privatum doctorem errasse; ergo &c.

C A P U T V.

De Christi voluntatis perfectionibus.

NOT. I. Perfectiones voluntatis Christi sunt sanctitas, impeccantia, et libertas. Ac de prima quidem, quæ in habituali gratia sita est, quæri solet; an Christi anima sancta dicenda sit essentialiter, ac accidentaliter, et an fuerint in ipso virtutes.

Not. II. In quavis creatura sanctitas accidentaliter dici debet, quia est extra naturæ ordinem, et amissibilis, necnon creata, quia licet efficaciter considerata sit Spiritus S. inhabitans, sed formaliter est inhærens qualitas, atque animi rectitudo ejus dono collata. At in Christo, qui est Deus et homo, non dicitur gratia accidentaliter, eo quod amitti possit, vel ad naturalem dignitatem non pertineat: nec creata, eo quod per solam hypostaticam unionem non redderetur humanitas Christi sanctitate cumulate exornata. Itaque duo gratiæ munera sunt distinguenda, primum est inhærentem justitiam præstare: secundum hominem Dei filium constituere, jus ad hæreditatem tribuere, et ejus opera reddere Deo grata et accepta. Quoad primum, gratia creata est, quoad secundum, increata. Sit ergo

PROPOSITIO I. Fuit in Christo sanctitas increata, et creata.

Prob. I. pars. I. ex Luc. 2. *Quod nascetur ex te sanctum vocabitur &c.* ubi causa sanctitatis repetitur ex unione hy-

postatica, ut patet ex iis verbis: *Virtus altissimi obumbrabit tibi*: et ex vocabulo *sanctum* neutrius generis, ut l. 7. c. 9. dictum est. II. PP. ex unitate personæ inferunt, inesse Christo gratiam naturalem, et unctionem Spiritus S. esse in eo humanitatis susceptionem, ut ait Nazianzenus, et Augustinus. III. Christus est Filius Dei naturalis, ut suo loco ostendemus; ergo naturaliter jus habet ad hæreditatem sine dono adventitio. Prob. II. pars. Sanctitas animam justificans est caritas habitualis diffusa in cordibus per Spiritum S. inhabitantem, sed humanitas Christi non redditur formaliter amans per ipsum Verbum sibi intrinsece unitum; ergo humanitas Christi non est sancta per solam sanctitatem divinam, et increatam. Prob. min. Licet verbum sit substantialiter sanctum, cum tamen ejus humanitas habeat proprietates, quæ ipsam in suo genere complent, nequit Christi humanitas reddi *formaliter* volens per voluntatem, ut errabant Monothelitæ, atqui etiam sanctitas est animæ perfectio Christo inhærens etiam præcisa unione hypostatica; ergo Christi humanitas non redditur formaliter sancta per Verbum.

Opp. I. Dionysius Alex. Basilus, alique vocant sanctitatem Christi substantialem, eamque in aliis adventitiam putant, in Christo vero naturalem & consequentem ex unione hypostatica; ergo &c. II. Hæc unio intimior est humanæ voluntati Christi, quam modificatio accidentalis, atqui hæc eam reddere potest *formaliter* sanctam; ergo & illa. III. Sanctitas adventitia nos reddit filios Dei adoptivos, sed Christus est Filius Dei naturalis; ergo &c. R. ad I. dist. ant. Vocant substantialem, prout hominem elevat in consortium divinitatis &c. conc. prout est proprietas, et modificatio humanitatis, neg. Repugnat enim, divinitatem fieri modificationem humanitatis; ad constituendam ergo Christi voluntatem formaliter sanctam requiritur habitus adventitius, qui efficienter est ab ipsa divinitate, *formaliter* est recta animæ Christi dispositio. Ad II. dist. mai. Intimior est in genere causæ efficientis, conc. in genere causæ formalis, neg. Repugnat enim ex dictis, ut divinitas cuiquam inhæreat ut modificatio, vel qualitas. Ad III. neg. ant. Filiatio enim non ad naturam humanam proprie spectat, sed ad personam.

PROPOSITIO II. Anima Christi fuit impeccabilis.

Prob. I. Jo. 8. ait Christus: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Hebr. 4. dicitur, *Absque peccato*, & e. 7. habetur:

betur: Decebat ut nobis esset Pontifex impollutus, sanctus, segregatus a peccatoribus. 1. Petr. 2. habetur: Peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus; ergo &c. Eadem ferme habet S. P. l. 2. de Pecc. mer. c. 2. Accedit ratio August. Nisi enim Christus fuisset impeccabilis, debuisset etiam pro suis delictis hostias offerre, indignuisset etiam ipse redemptore, nec Patri pro nobis satisfactionem exhibuisset, quia debitum ipsi fuisset crucis supplicium. Tandem humanitas Christi a divinitate regebatur; ergo &c.

Opp. Christus in cruce clamans: Deus meus ut quid dereliquisti me? desperavit; ergo &c. II. Appellavit sua peccata nostra; ergo ut nos ita ipse peccavit. III. Ap. 2. Cor. 5. ait, Christum pro nobis peccatum fecisse; ergo &c. R. ad I. neg. ant. de quo vid. auctorem c. 9. ubi ex Grotio observat τὸ. *Ut quid?* vocem esse deprecationis non desperantis. Ad II. dist. ant. Appellavit sua figurate, & quia pro iis poenam subtulit, conc. proprie, neg. Ad III. dist. ant. Peccatum fecit, hoc est sacrificium obtulit pro peccato, conc. secus, neg. Nam in Exo. c. 29. & in Levit. sacrificium pro peccato *peccatum* hebraice appellatur. Hinc Oseæ 4. habetur: *Peccata populi mei comedent*, idest factas pro peccatis oblationes.

Dices. Nil obstat, Christum dici pauperem, & mortuum; ergo nec peccatorem, nam Deo utrumque repugnat. R. neg. conf. Mors enim malum est poenæ, non culpæ; ideoque subest regimini divinæ personæ, prout malum poenæ in rectum finem dirigit; potuit ergo Christus mori, ut nos redimeret a peccato: at peccatum malum morale est, nec potest dirigi in rectum finem; adeoque redemptionem labefactasset.

PROPOSITIO III. Christus est impeccabilis ob unionem hypostaticam.

Prob. I. Ex Conciliis. VI. Syn. declarans, non esse in Christo oppositas voluntates ait: *Quemadmodum corpus nostrum regitur ab anima, ita in Christo tota humana ejus conspersio ab ejusdem Verbi divinitate in omnibus mota Deo mobilis fuit.* Ex quibus sic arguitur: Christus est impeccabilis, quia habere nequit voluntatem pravam, sed hoc fit ob unionem, qua tota ejus conspersio a divinitate regitur, ait VI. Synodus, ut corpus ab anima; ergo &c.

Prob. II. Ex PP. Dionysius Alexandrinus epist. contra Samos. ait: *Nisi Christus esset Deus Verbum, non poterat esse alienus a potestate peccandi.* Cyrillus Alexandrinus l. 6.

in Jo: *Fieri nequit, ut in peccatum incidat, qui ex Deo prodiit Deus verus.* S. P. de Corr., et Gr. 11. ait: *Ipsa susceptio, humanitatis, in unitatem personæ talis erat, ut natura hominis nullum in se motum malæ voluntatis admitteret.* Fulg. l. 3. ad Traf. c. 29.: *Christi humanitas sine peccato permansit, quia eam in unitate personæ divinitas accepit; ergo &c.*

Prob. III. ratione. Si peccare posset humanitas Verbo conjuncta refundi posset peccatum in Verbum, cui competit regere humanitatem intimo dominio, quo ejus mentem veritatis cognitione, et Spiritus S. gratia perfundit. Adeoque Christi voluntas debuit semper inter æquitatis jura amoris rectitudine contineri, qui amor est impeccantiæ ratio *formalis*. Non potest ergo excogitari in Christo proxima peccandi potentia, attentò divinitatis regimine, et amoris rectitudine; quorum primum est impeccantiæ causa efficiens, secundum *formalis*.

PROPOSITIO III. Christi impeccantia non tollit ejus libertatem.

Not. I. Christum libere mortem subiisse conveniunt omnes, discrepant tamen in hac libertate concilianda cum ejus impeccantia. Nam si potuit Christus non mori, potuit etiam præceptum Patris de morte subeunda violare; adeoque peccare: vel si peccare non potuit, necessario non libere mortuus est. Ut nodum hunc solverent negarunt quidam, Christo impositum fuisse moriendi præceptum; alii putarunt non fuisse absolutum, sed conditionatum, alii docuerunt, liberum fuisse Christum ad moriendum in sensu composito, alii ad merendum necessariam in eo negarunt indifferentiæ libertatem.

Not. II. Ad libertatis essentiam requiri, posse agere, & non agere. Licet ergo voluntas, ut natura est, in bonum necessario tendat, prout est tamen liberum arbitrium, agit indifferenter. Quare voluntas in bonum in communi, et in bonum summum necessario fertur, cum nequeat in iis speciem ullam mali apprehendere; itaque stare non potest cum visione intuitiva indifferentia libertatis, quæ attendi solum debet relate ad media, quæ ad consecutionem finis eliguntur; adeoque vis est, et potestas electiva mediorum unde evincitur non spectare ad essentiam libertatis posse peccare: quod non est perfectio libertatis, sed defectus, sicut defectus est intellectionis ratiocinia inordinate contexere.

Not.

Not. III. Ad veram libertatem sufficere, quod medium sit indifferens secundum se, licet ex suppositione cum fine connexum sit; nec possit absque mutabilitate non eligi. Sic liber est Deus ad hominem creandum, vel non; licet posito decreto non possit non creare, quia Deus est immutabilis: liber est homo ad nubendum, facto tamen religionis voto, non potest illud inculpate non exequi; licet libere exequatur. His notatis sit

PROPOSITIO: Christus plenissima libertate mortuus est.

Prob. I. Scripturis. Matth. 26. ait Christus Petro: *Possū rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum*, quibus verbis ostendit, se posse mortem absolute vitare. Subdit tamen: *Quomodo implebuntur scriptura, quia sic oportet fieri*: Habuit ergo Christus plenissimam moriendi, vel non moriendi libertatem, cum plura alia posset eligere media ad finis consecutionem, at spectata morte, prout definita a Patre; non poterat, ut docent Contensonius, Massoulieus, Du-Hamel &c.

Prob. II. ratione. Libertas enim est electio mediorum, quæ proponuntur cum indifferentia iudicii, etiam cum Deus mandat; hoc determinate medium esse eligendum, quia Dei mandatum non facit, ut medium ipsi appareat per se summum bonum, adeoque nec tollit indifferentiam, imo cum in finem naturali necessitate trahatur, non potest non eligere medium, quod unice ad finem ex Dei decreto conducit: et tamen libere eligitur, quia non est medium, sed finis, qui in se necessarium amorem voluntatis trahit, atqui mors Christo proposita non exhibet plenitudinem voluptatis: neque præceptum efficit, quin illa tristitiam, & amaritudinem pariat; ergo etiam præcepto supposito mors cum indifferentia eligitur: licet spectata connexionione finis, ac proposito legem implendi Christus non potuerit non mori. Nec dici potest, rigorosum mortis præceptum non fuisse Christo impositum, cum dicat: *Hoc mandatum a Patre accepisse*, & Philipp. 2. dicitur: *Factus obediens usque ad mortem*, atqui obedientia mandatum supponit; ergo &c. Nec dicas, præceptam Christo mortem, non circumstantias, primo quia istæ per Isaiam fuerant prænuntiatae, deinde Apostolus exprimit *mortem crucis*; ergo &c.

Ob. I. Si Christus poterat non mori, poterat transgredi præceptum Patris, sed si hoc, peccare poterat; ergo &c. II. Christus promeruit, sed ad merendum requiritur libertas indifferentiæ; ergo &c. III. Mors cum præcepto

connectitur, sed hoc Christus violare non potuit; ergo non potuit non mori. R. dist. maj. Si poterat non mori morte in se inspecta; neg. si poterat spectata connexionem mortis cum præcepto, conc. maj. Ad II. dist. min. Requiritur servato ordine finis, conc. eo perturbato, neg. Ad III. dist. conf. Non potuit spectata morte in se, neg. prout subest præcepto, subdist., & hoc inducit necessitatem ex voluntate eligentis, neg. ex connexionem finis, & voluntate Deo immutabiliter adhærente, conc. Si ergo mors absolute spectetur proponi nequit, nisi cum indifferentia judicii. Si vero spectetur, prout cadens sub præcepto vitari nequit, nisi perturbato ordine finis: neque ibi est libertatis interitus, sed perfectio. Item in executione præcepti spectari debet motus voluntatis, prout fertur in opus, quo præceptum completur, & prout medio hoc opere fertur in finem. I. modo motus voluntatis tendit in media, II. in finem. Cum ergo libertas spectetur in ordine tantum ad media, ut Christus dicatur liber, sat est, quod ejus voluntas libera fuerit relate ad operis executionem, licet non posset opus omittere, prout Deo adhærebat.

Ob. II. Actus voluntatis Christi, prout tendit in finem ultimum fuit necessarius: atqui præceptum Patris implevit voluntate tendente in finem ultimum; ergo necessario implevit. R. dist. min. Implevit eodem actu, quo implevit præceptum, neg. diverso actu, conc. Dico autem actum *diversum* connotative, sicut Deus diverso modo amat semetipsum & creaturas, licet is amor sit ab illo indistinctus.

O. III. Sufficit ad meritum Christi libertas lubentiae, non enim ad Christum spectat quarta Jansenii Propositio, quæ de statu naturæ lapsæ profertur. Hinc S. Thom. in 3. dist. 18. art. 2. ad 5. ait: *Etiam si liberum Christi arbitrium esset determinatum ad unum, non amisit libertatem, aut rationem meriti, quia in illud non coacte, sed sponte tendit.* II. Christus Deum necessario diligebat, quia illum intuebatur in se; si ergo meruit servando præcepta, meruit etiam diligendo Deum absque indifferentia judicii. R. neg. ant. Ea enim sententia est Janseniana, de qua vide l. 16., ubi ostendimus, non dari absque indifferentia veram libertatem, neque in Christo, neque in beatis, neque in nobis. Ibi etiam c. 3. auctoritati D. Thom. satisfacimus. Ad II. dist. ant. Christus Deum necessario diligebat amore derivato ex visione beatifica, conc., amore derivato a scientia viatoris, aut infusa, aut acquisita, neg. Hoc autem amore, non illo Christus promeruit. DIS-

De unione hypostatica.

Hoc mysterium impugnarunt Nestoriani præsertim, & Euthychiani; quapropter de Nestorii doctrina, atque ab eo repudiata voce *Deipara* sermo erit: tum de Cyrilli Alex. ejusque adversariorum Orthodoxia; tandem de tribus Capitulis, ac de Eutychiano dogmate disputabimus.

C A P U T I.

De hæresi Nestoriana.

Not. I. Nestorius ex Monacho renunciatus C. P. Episcopus circa an. 427. hæresim spargere cœpit. Eo enim sedente Anastasius presbyter eum hortatus est, ne B. V. *Deiparam* appellaret. His accessit Dorotheus alter Nestorii affecla, qui in concione ait: *Si quis Mariam Deiparam dixerit, sit anathema*, quod audiens Cælestinus Romanus Pontifex Nestorium admonuit, ut rediret in viam, sed perperam: nam majori audacia virus evomuit, & S. Cyrillum, qui contra Nestorium quædam capitula scripserat, ut Apollinaristam traduxit. Quamobrem annuente Cælestino, coacta Synodo Ephesina anno 431. proscriptus, exul, profugus, in blasphemias erumpens efflavit animam.

Not. II. Joannem Antiochenum Antistitem Nestorii fama permotum ejus definitionem suscepisse, ac damnatione Synodi rejecta Cyrilli capitula proscriptisse; quia tamen alia fidei suæ præbuit specimina, ac tandem etiam cum Cyrillo fœdus iniit, merito quæritur, an revera hæresim probaverit Nestorianam. Plura de hac hæresi Petavius (a) Lupus (b) & Norisius (c). Sit ergo

PROPOSITIO I. Nestorius negavit unionem hypostaticam, & B. M. appellandam esse *Deiparam*.

Prob. I. Ex S. Leone M. Vincentio Lirinen. Cassiano, Evagrio, Liberato Diacono, Facundo Herm. & ex Apostolicæ Sedis, ac Ephesinæ Synodi judicio, quo ille damnatus est.

Prob. II. Ex ejus scriptis, in quibus asseruit I. Mariam V. Non peperisse Deum Verbum, sed Verbum in illo homine habitasse; ergo &c. Prob. ant. Ex anathematismo I. adv. Cyrill., ubi ait: *Si quis dixerit eum, qui est Emmanuel, Deum verum esse, & non potius Nobiscum Deus, hoc est inhabitasse eam, quæ secundum nos est, naturam*

(a) l. de Incarn. c. 7.

(b) In Schol. ad Syn. Ep.

(c) In Controv. de Uno in Trin. passo.

turam : Matrem etiam Dei Verbi nuncupaverit , ipsumque Dei Verbum in carnem versum esse , anathema sit ; ergo &c. II. Ex relatione Cleri C. P. asseruit , Christum plenum fuisse Deo Verbo , quomodo Joannes Baptista Spiritu S. nec plus B. V. Dei matrem esse dicendam , quam Elisabeth mater dicitur Spiritus S. atqui inter Joannem Baptistam , & Spiritum S. non fuit unio substantialis ; ergo &c. Item in scripto Nestorii lecto Act. I. Synodo Ephes. habetur , Christum eadem ratione dici Filium Dei , ut Moyses Deus Pharaonis , & Saul & Cyrus dictus est Christus III. Docuit in Anath. 5. non unum esse Dei Filium , qui ex Virgine natus est , & quem Pater genuit ante Luciferum : ait : Si quis unum esse post assumptionem hominis naturaliter Dei Filium audet dicere , cum sit Emmanuel , anathema sit . IV. Nestorius ep. ad Cyrillum docuit , Verbum in Christo homine tamquam in templo habitasse , & Deiferum fuisse non Deum ; Dominicum non dominum , sed etiam Sancti templum Spiritus S. & Deiferi ab Apostolo vocantur , licet Spiritui S. non sint hypostatice conjuncti ; ergo &c.

V. Convictus est has blasphemias pronunciasse : Maria Verbum non peperit ; qui ex Virgine natus est , homo est : Et facta utriusque collatione compertum est , Nestorium Paulo Samos. plenissime adstipulari . Nam quod ait , non posse naturam propria subsistentia exspoliari : Ubi natura est perfectio , ait apud Cyrillum epist. ad Success. si hominis natura non subsistit ? Cum ergo Nestorius duas in Christo naturas agnosceret , debuit in Christo duas subsistentias admittere ; adeoque Mariam non esse Deiparam , cum non genuerit nudam divinitatis naturam asserere , ut ait Cyrillus in Apologetico ; ergo &c.

Ob. I. Joannes Antioch. ep. ad Nestorium ait , sibi constare ex relatione multorum : Quod solam vocem Deipara , non piam vocis rationem averlaretur , et ep. ad Firmum : Solum nomen cavisse ob Apollinarii sequaces ex eo probat , quia cito , inquit , constitit admonentibus nobis , & ipsum nomen accepit : Et in 2. Serm. ait : Sanam fidei expositionem nobis direxit . Idipsum testatur Acacius ep. ad Cyrillum ; aliique apud Lupum , et Socrates l. 7. de Nestorio ait : Nec Paullum Samos. nec Photinum imitatur , neque Dominum hominem solum esse dicit , sed vocem DEIPARA tamquam larvam reformidat ; ergo &c.

R. neg. conf. Ut enim ait Ephes. Syn. in Rel. ad Theod. Quidam sancti Episcopi occultato a Nestorio errore decepti sunt,

sunt, qui tamen patefacta ejus blasphemia condemnationis sententiam adversus illum tulerant. Ita Johannes Antiochenus deceptus subdola Nestorii Epistola, inita postea cum Cyrillo pace, omnes Nestorii fraudes detexit, eumque proscripsit, sic etiam Theodoretus antea Nestorianis addictus, postea Nestorium inter hæreticos censuit l. 4. c. 12. Nil mirum itaque, si etiam Sozomenus deceptus est.

Ob. II. Nestorius in Serm. habito C. P. ait, B. V. a se appellari: *Christotocon*, non *Theotocon*: Quoniam Christus nomen significativum est utrorumque, idest Dei, & hominis: Non enim ait Evangelista: Liber generationis hominis, neque Verbi Dei, ne purum hominem videretur ostendere, neque divinitatem ex parte humanitatis induceret; ergo &c. II. In alio Serm. ait: Christus indivisus est, non enim habemus duos Christos, vel duos filios. III. Serm. 12. execratur errorem Paulli Samosatani: Qui dominicam humanitatem nudam a Deitate delirat; ergo &c.

R. ad I. dist. ant. Nestorius ait, Christi appellationem esse significativam Dei, & hominis, eo quod B. V. peperit Deum Verbum, neg. eo quod hominem peperit, in quo velut in templo Verbum habitavit, conc. Addit enim ibi: S. Virgo est Dei genitrix, quia illud templum, quod in ea ex Spiritu S. creatum est, Deitati erat unitum: hominis vero genitrix, eo quod naturæ nostræ primitias assumpsit. Ad II. dist. ant. Ait Christum unum esse dignitate, conc. natura, neg. Oppositum enim tradit in Anathematismo. 5. Ad III. dist. ant. Execratur, quoad Trinitatem personarum, concedens Verbum moraliter humanitati esse conjunctum, quod Paullus negabat, conc. quoad unionem hypostaticam, neg. Vide prob. c. 5.

Ob. III. Nestorius ep. ad Jo. Antioch. propugnabat duas in Christo naturas, et de B. V. ait: Christi vocavimus genitricem, ut hac vox significaret Deum, & hominem. Sed non juxta Apollinarii, aut Arii sensum, quasi divinitas ex S. Virgine sumserit initium, & Serm. 6. ait: Si quis voce Θεοτόκος gaudet, apud me nulla lis est de voce, tantum ne Virginem Deam nominet; ergo &c. R. dist. ant. Propugnabat &c. et aliunde opinabatur, profitentes duas in Christo naturas cum Apollinario sentire, conc. secus, neg. Nam per Nestorium profiteri Deum et hominem unitate personæ esse unum Christum, erat hæresis Apollinarius, ideoque uti duas naturas, ita duas personas in Christo statuit, Verbum nempe Patris Filium, et hominem

Filium Virginis: conjunctas quidem inhabitatione et concordia, non personalitate et hypostasi.

PROPOSITIO II. In Christo una est tantum persona.

Prob. I. Scripturis. Apost. 1. Cor. 8. ait: *Unus Dominus J. C. per quem omnia*. Sed de Verbo ait Jo. 1. *Omnia per ipsum facta sunt*; ergo eadem est Verbi ac J. C. persona. II. De Christo etiam ait Jo. *Unigenitus, qui est in sinu Patris; ipse enarravit*. Matth. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi*. Jo. 8. de se Christus ait, *Antequam Abraham fieret ego sum*. Thomas Jo. 20. de ipso ait: *Dominus meus, & Deus meus*. Hebr. 1. dicitur: *Splendor gloriae, & figura substantiae ejus*. Vid. l. 7. c. 9. ergo &c. III. Jo. 3. Christus de se ait: *Descendit de caelo filius hominis, qui est in caelo*, atqui Christus, dum hæc loquebatur, erat in terra; ergo persona Christi, quæ loquebatur, est Filius Dei de caelo descendens. Deinde ait, *Filium hominis esse in caelo*, sed non erat in caelo ratione naturæ humanæ, non dum enim ad Patrem ascenderat; ergo ibi erat ratione personæ divinæ. Unde ibid. c. 6. legitur: *Hic est panis de caelo descendens*, et vers. 63. *Si videritis Filium hominis ascendentem, ubi erat prius*; ergo &c. IV. Idem evincitur ex Jo. 1. *Verbum caro factum est*, ex 1. Cor. 2. *Si cognovissent, numquam Dominum gloriae crucifixissent*, ex Philipp. 2. *Semetipsum exinanivit* &c. Atqui Verbum dici nequit incarnatum, et exinanitum &c. nisi duplex in Christo natura admittatur; ergo &c.

Prob. II. Ex PP. Athanasius de Incarnatione ait: *Homo una persona est, ad cujus similitudinem intelligendum est, Christum unum esse, & non personas duas*. Naz. Or. 31. *Id quod non erat assumpsit, non duo factus, sed unum ex duobus; Deus enim ambo sunt, id quod assumpsit, & quod est assumptum, naturæ duæ in unum concurrentes, non duo Filii*. Chrysostomus ep. ad Cæs. *Etsi enim in Christo duplex natura, sed indivisibilis unio in una filiationis persona, & subsistentia*. Ambrosius de Incarnatione c. 5. ait: *Non alter ex Patre, alter ex Virgine, sed idem aliter ex Patre, aliter ex Virgine*. Hieronymus contra Helvid. ait: *Natum Deum ex Virgine credimus*: Augustinus Ench. 5. : *Christus Dei Filius Deus & homo est*: & Tr. 49. in Jo. ait: *Anima & caro Christi cum Verbo Dei una persona est*. Jure ergo Nestorium proscribere Ephesina Syn., Calchedonensis, & Constantinopolitana.

Prob. III. ratione: Eandem unionem Nestorius statuit

tuit inter Verbum & Christum, quam Gnostici constituebant inter *Demiurgon*, & *Jesum*, inter *Monogenen*, & *Logon*; ergo fidei Symbolum proponens *unum Dominum Jesum*, sicut Valentini, Ebionis, ac Cerinthi errores, ita etiam Nestorianos prædamnavit. II. In sententia Nestorii Jesus non magis est unus Dominus, quam Deus & templum, vestis & homo, sed hoc est absurdum, sequeretur enim, neque unum esse Christum, nec Verbum carnem factum, nec esse unigenitum; ergo &c.

Ob. I. Jo. 2., Ps. 11., & Hebr. 9. comparatur humanitas Christi templo, tabernaculo, & indumento, sed hæc loca de humanitate Christi PP. accipiunt; ergo sicut ista non habent cum homine communionem subsistentiæ, ita Dei Filius non habet cum humanitate eandem hypostasim. R. dist. ant. Comparat, ut probet eam morte solvendam, et in ea Deum inhabitare et latere, conc., ut neget unionem substantialem, et hypostaticam, neg. Nam 3. Cor. 5. Apost. corpus appellat: *Dónum*, et *tabernaculum*, et Jud. vers. 23. *tunicam* vocat. Sicut ergo corpus unionem substantialem inter animam, et corpus non excludit, ita neque excludit templum unionem inter Deum, et hominem.

Ob. II. Basiliius in Ps. 59. Christum vocat: *Hominem Deiferum*. II. Aug. l. 11. de C. D. c. 2. scribit, Filium Dei *hominem* assumpsisse. III. Chrysost. ho. 3. in ep. ad Hebr. ait, Deum, et hominem *duas esse personas*; ergo &c. R. ad I. neg. ant. Non enim *Deiferum* Christum vocat Basiliius, sed *Σαρξ Θεοφορῶν* *carnem Deiferam*, quod humana caro sit unita *hypostatice* Deo Verbo. Vel S. D., aliique PP. opposuere hoc vocabulum Apollinario, qui negavit, a Verbo assumptam esse animam rationalem; ideoque per hominem non hypostasim significarunt, sed naturam. Ad II. dist. ant. Ait assumpsisse in unitate personæ, conc., in unitate morali, neg. Probat enim ibid., Christum esse mediatorem, quia in unitate personæ duas habet naturas, hominis, qua pervenitur ad Deum, et Dei, ad quam homines pervenire appetunt. Ad III. dist. ant. Ait duas esse personas, sed unam invisibilem, quæ Christum unxit, et hominem visibilem, qui a Patre unctus est, conc., duas esse in uno Christo personas, neg. Exponit enim Chrysostomus illud Ps. *Unxit te Deus &c.* et contra Judæos Messiam venisse, et contra Samosatenum, et Photinum personarum distinctionem propugnat.

Ob.

Ob. III. Si humanitas per se non subsistat, non est perfectus Christus homo, nec proprie substantia; ergo &c. II. *Subsistentia* definitur a Boetio: *Rationalis naturæ individua substantia*, atqui est in Christo una humanitatis substantia; ergo et una subsistentia. R. dist. ant. Non est perfectus homo, quoad *verum*, *substantiam* nempe et naturam, neg., quoad *subsistentiam*, subdist. Non est perfectus, idest sui juris, conc., secus, neg. Nam humanitas Christi est in genere suo completa, et nisi esset Verbo hypostatice unita, per se subsisteret: hypostasis autem non importat perfectionem speciei, unde anima perfecte subsistit, sive juncta corpori, sive ab eo separata, licet anima, ex quo forma sit, adhæreat carni nexu naturali, at Christi humanitas, cui nihil deest, virtute Spiritus S. transit in consortium divinitatis. Est etiam Christus, ut homo quilibet, *individuum* humanum ratione substantiæ, non ratione personæ: persona enim est sui juris, et incommunicabilis alteri, at natura humana Christi conjuncta Verbo transit ad jura divinitatis, unde, licet individua, sua caret hypostasi; ergo &c. Ad II. dist. maj. Si substantiæ nomine naturam completam, et ultimo terminatam intelligas, conc., *incompletam*, ut anima hominis, et humanitas Christi, neg. Similiter dist. min. & neg. conf.

CAPUT II.

An B. V. dicenda sit Deipara, aut Christipara.

GRÆCUM *τίκτην* non solum significat parere, sed etiam gignere, et in propriis visceribus efformatum effundere, ut ex Homero &c. probat Constantinus in Lexico, et ex PP. qui hoc verbum usurpant ad explicandam æternam Patris generationem, Petavius de Incarnatione l. 3. c. 15. Hinc Nestorius Virginem aliquando dixit *Theotocōn*, in quantum edidit Salvatorem, non Deum factum hominem, sed Christum, in quo Deus habitavit. E contra, licet genuerit B. V. Jesum Christum, sitque *Christotocos*, ob hæresim Nestorianam *Christotocos* dici non debuit, ne quis in Christo duas personas agnosceret; sit ergo

PROPOSITIO I. Maria V. recte appellatur *Theotocos*.

Prob. I. Scripturis: Rom. 1. de Filio Dei ait Apostolus: *Qui factus est ei ex semine David secundum carnem*; ergo &c. Ad Gal. 4. *Misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege*, unde sic arguitur: B. Virgo concepit,

cepit, peperit, genuitque Dei Filium (1); ergo est vere Deipara.

Prob. II. Ex PP. Justinus in Apol. *Verbum formatum est, & homo factus ex Virgine*. Ignatius ep. ad Eph. ait: *Deus noster Jesus Christus ex Maria genitus est*. Hyppol. M. apud Theod. *Verbum Deus & homo in utero formatus*. Cyrillus Hierosol. Catech. 12. *Crede, inquit, unigenitum Filium ex Virgine iterum genitum esse*. Naz. Or. 51. *Si quis S. Mariam Deiparam non credit, extra divinitatem est*. Cyrillus Alex. ea de re impugnavit Nestorium in ep. ad Acacium &c. Tertullianus de Carne Christi c. 17. *Commendanda erit ratio, quæ præfuit, ut Dei filius de Virgine nasceretur*. Ambrosius Ep. 63. ait: *Filium coeternum Patri suscepisse carnem natum ex Virgine Maria*. S. P. de Dono Pers. c. ult. ait: *Christum vocat: Hominem verum natum de homine matre &c.* Vide Coccium, Petavium, Nat. Alex. &c.

Prob. III. ratione: I. Adversarii coguntur Christum in duas personas dividere, et duos filios agnoscere, alium æternum, alium in tempore, sed hoc refutavimus cap. præc. ergo &c. II. aut filius Virginis est verus Deus, vel non, si est; ergo B. V. est Deipara, si non est; ergo Verbum caro factum non est. III. Judæi filium Virginis crucifixerunt, quod filium Dei se fecerit, Caiphas scidit vestimenta sua, quod Christus se dixerit filium Dei vivi, pagani nos rident, eo quod Deum ex Virgine natum esse credamus, sed si Christus est vere filius Dei, Maria est jure *Theotocos*; ergo Nestorius jure damnatus est ut Judæus, Paganus, et novus Caiphas. Si vero non est filius Dei, jure damnatus est a Judæis, crucifixus &c. quod impium est; ergo &c.

Ob. I. Maria dicitur *Theotocos* a catholicis, quia enixa est Filium Dei ex semine David, *factum ex muliere* ex Ap. Rom. 1. et Gal. 4. sed Christus ex Apostolo per gratiam tantum *prædestinatus est filius Dei*; ergo &c. II. Christus dicitur Deus, ut Moyses, judices &c. idest per attri-

(1) Conceptio, & partus Christi ex Virgine matre prodigium singulare est, & vere divinum. Quæ ergo de Jovis filiis, aliisque Heroibus ex virginibus matribus in lucem editis cæca gentilitas ex-

cogitavit, & Christianis impudenter objecit, putidæ fabulæ sunt, quas egregie refutarunt Justinus M. & Origenes, ut observat auctor Alphab. Tib. pag. 56. & seq.

attributionem non natura ; ergo &c. R. ad I. neg. min. Ad prob. dicimus , Christum vocari ab Apostolo prædestinatum , quatenus præfinitum erat , ut virtute miraculorum , et præsertim resurrectione palam fieret ipsum esse , quem Prophetæ prænuntiaverunt . Syrus enim vertit : *Qui cognitus est* , Chrysostomus : *Qui demonstratus est omnium suffragio filius Dei* . R. II. Christum dici prædestinatum secundum carnem , quia præfinitum fuerat Verbum carnem fieri , & ita hominem esse filium Dei naturalem . Ad II. neg. ant. Constat enim ex nomine Jehova , et ex eadem cum patre operatione , Christum esse vere filium Dei . Vide l. 7. c. 4.

Ob. II. Vox *Deipara* non exstat in sacris litteris , in Nicæna Synodo , ac SS. PP. imo a Calcedonenſi est rejecta , ergo &c. R. I. neg. conf. Non enim exstat in sacris litteris *Christotocos* , aut *Theotocos* , quæ Nestoriani pro *Deipara* substituebant . R. II. dist. ant. Non exstat quoad nomen , conc. quoad rem , neg. Nam in sacris litteris neque exstat *omouſion* quoad nomen , quia tamen quoad rem ibi reperitur jure receptum est . Quævis enim hæresis , sicuti ad novas quæstiones , ita ad nova vocabula usurpanda nos impulit . A Nicæna autem Synodo hæc vox non est usurpata , quia non ea opus erat , reapse tamen usurpata est , ubi declaravit filium Dei esse incarnatum , et hominem factum . PP. vero hac voce usos esse , Petrum Alex. præsertim , Athanasium , Amphiloſchium &c. demonstrat Cyrillus in Apologetico . Alii rem tenuerunt , non secus ac Synodus Calced. quæ ob hæresim Eutychetis eam Symbolo non adjecit .

Ob. III. Virgo deitatem non genuit ; ergo non est mater Dei . II. Cum mater sit filio consubstantialis , qui Mariam dicunt Θεοτοκον , illam faciunt Deam cum Apollinario , qui hac voce usus est . III. B.V. non potuit utramque substantiam Dei , et hominis gignere ; ergo est mater hominis , non Dei . R. ad I. neg. conf. Ut enim ait Cyrillus Ep. ad Monachos : *Etsi mulieres , nonnisi terrenorum sunt corporum matres , cum totum animal pepererint ex anima & corpore compositum , non solam ejus partem peperisse dicuntur ; ita , ait Cyrillus , profitendum est illum , Dei filium , ex muliere secundum carnem esse natum , ut anima una cum corpore gignitur , & unum cum ea reputatur* , Itaque B. V. non genuit divinitatem , sed genuit secundum carnem Christum , qui est verus Deus , quod sat est , ut dicatur *Theotocos* : nec tamen est Dea , aut Deo consubstantialis,

tialis, quia non illum genuit secundum divinitatem, quam ab æterno habuit a Patre, sed secundum carnem, quam ex matre suscepit in tempore. Ita qui B. V. *Theotocon* fatentur non errant cum Apollinario, quia non ajunt, Christi divinitatem ex utero Virginis primum exstitisse, sed ex eo carnem assumsisse Verbum, quod in principio erat Deus. Adde Apollinarium, ut notat Lupus, et Petavius, negasse Deum esse genitum ex Virgine; inscite ergo Nestorius Apollinarii hæresim catholicis objiciebat. Ad III. dist. ant. Non potuit gignere substantias separatas, conc. conjunctas, neg. Nam B. V. non divinam substantiam genuit, sed divinam personam secundum carnem.

Ob. IV. B. Anna dici nequit Dei avia ex decreto S. Congreg. quæ idcirco librum vetuit Thomæ a S. Cyrillo; ergo nec B. V. Deipara dici poterit. R. neg. ant. Anna enim Dei avia dicitur ab Andrea Cretensi: nec repugnat, Christum dici Annæ nepotem, ut filius Abrahæ dicitur; expedit tamen ab ea voce abstinere, ne videatur Christus natus carnali propagatione. Liber autem Thomæ a S. Cyrillo jure proscriptus est ob plura, quæ ex *avia* nomine eruit absurda, v. g. B. Annam esse socrum Spiritus S. &c. Vide auctorem.

APPENDIX CAP. PRÆCED.

Ubi Manichæorum sententia contra Beausobrium expenditur circa vocabula Matris Christi, & Christi corporis.

Manichæi Occidentales non agnoscebant, ne quidem simulatam Christi nativitatem, licet simulatam ejus mortem assererent, teste August. l. 30. c. 6. Ex hoc porro inter nativitatem, & mortem discrimine lumen affulget ad plures Beausobrii calumnias in S. D. repellendas, ut observat auctor Alph. Tibet. p. 208. Censet Beausobrius l. 8. Manich. dogm. c. 1. n. 13. Agapium Manichæum, teste Photio, non hæsitasse Mariam appellare matrem Christi, atque in honore habere ejus corpus. Verum, præterquamquod non diffi-

tetur Beausobrius, in Agapii confessionibus dolum potuisse latere; Photius ipse scribit, Agapium simulate adductum esse, ut B. V. *prestigiose* disceret matrem Christi; credibile est autem, Agapium, ex ipsis suæ doctrinæ principiis callidum simulatorem, asserere potuisse B. V. per miras species se se Christi matrem subdole simulasse. Eandem simulationem tribuere videtur Mariæ Evangelium Arabicum de Salvatoris infantia, ut animadvertit auctor Alphabeti Tib. p. 392. contra Beausobrium. Recte ergo scribit

G

S.P.A.

S. P. A. juxta Manichæorum impietatem Christum Dominum mortem quidem simulasse, non vero nativitatem.

Quod vero spectat ad Christi corpus, quod Agapius in pretio habere, & prædicare jactitabat, debuit Beausobrius animadvertere, Agapii æquivocationem; non enim de humano corpore vero, & carneo locutus est, sed de corpore *purae lucis*, nec formato, aut e Virgine realiter nato. Idem de Christi corpore debuit observare, quod Manichæi, Nazianzeno teste Or. 51. in solem deportatum fuisse somniabant. Christum enim quasi *virtutem* quandam in sole statuebant Manichæi, atque hunc propriam esse Filii Dei sedem, eique consubstantialem asseriebant: quoniam vero hæc solis lux est corporea etiam in Manichæorum sententia, mirari non debuit Beausobrius, solem a Manichæis, veluti corpus Christi habitum fuisse. Nam ipse manes ex Tirbone in actibus Archelai firmamentum eorpus vocabat spiritus viventis: *Quod est corpus ejus spera*. Similiter Christi corpus, quod Manichæi agebant, ab eo in terra depositum, ut scribit Harmenopolus de Sect. in Manich. nil aliud erat, nisi aut *primi hominis armatura*, anima nempe, & *lux pura*, qua munitus fuit per matrem vitæ, & cujus pars remansit in terris in bello, quod habuit cum principibus tenebrarum. Is enim primus homo idem plane videtur cum Jesu Manichæorum ex Aug. in Alphab. Tib. p. 168. aut certe non aliud erat, quam ipsam terræ corpus, quod ait Faustus apud August. ut observat auctor Alphab. p. 211. Ex *viribus & profusione spiritali* (Spi-

ritus S.) *terram concipientem genere patibilem Jesum, qui est vita & salus hominum suspensus ex ligno*, quique, ut hominum salvator est Jesus coelestis, Filius, & primogenitus Dei, vide Alphab. Tibet. p. 273. Qua de re Manichæi Orientales non hæsitabant, simulatam de Maria Virgine nativitatem Jesu Christo tribuere, ib. p. 368. Verisimile est etiam, Manichæorum nonnullos duos agnovisse Jesus, alterum e Maria natum, baptizatum, vel potius submersum, alium ab aquis emersum, cui Pater testimonium perhibuit. Atque hunc Jesum unigenitum vocabant, atque *splendorem* sub hominis specie visum: primum quidem a malo principio primogenitum, alterum a bono, ut constat ex Formular. *Abrenunciatio* Manich. apud Cotelerium PP. Apost. T. 1. Forte accidit, ut antequam Manichæorum gregi adscriberentur, Jesum esse purum hominem carnali generatione e malo principio primogenitum agnoscerent, subinde vero alium adiciebant errorem supra memoratum.

Fallitur etiam Beausobrius, dum l. 8. c. 1. n. 11. & 12. (ex quo Manichæi indignum Deo esse dicerent in utero Virginis concipi, & inde exire potuisse, eo quod fieri non posset, ut divinitas per organa a tenebrarum principe efformata pertransiens non contaminaretur) confidenter pronunciat, Paschasium Radbertum eodem prætextu usum fuisse, ut Christi nativitatem impugnaret. Ratramnus, ait Beausobrius, ejus sensum refert his verbis: *Dicis turpem fuisse Filio Dei per vulvam processisse: intorquet pars adversa telum: non est natus Deus per*

per naturam mulieris. Et veluti Radbertus dixisset, Christum natum fuisse ex alia corporis parte sanctissimæ matris suæ prius aperta, subinde vero mirifice clausa [quod falsum est] addit Ratramnus: *An certe Brachmanum sequemur opiniones, ut quemadmodum illi sectæ suæ auctorem Buddam (de quo fuse in Alph. Tibet.) per Virginis latus narrant exortum, ita nos Christum fecisse predicemus*. Hinc veluti superstitionem, atque blasphemiam suggillat asserere: *Clauso utero Virginis natus est Christus filius Dei*.

Verum aliter multo hanc controversiam describit cl. Mabillonius præf. 2. in Sæc. 4. Ord. S. Bened. c. 3. n. 150. Conveniant I. inter se partes, Matrem Dei fuisse Virginem ante partum,

in partu & post partum. II. falsum est somniasse Radbertum, Christum velut Buddam nasci fecisse, nam in fine l. 1. adv. Ratramnum: *Non dicimus, inquit, ut ajunt, quod monstruose sit natus*. III. Traditionem PP. satis ostendunt plura testimonia SS. PP. August. præsertim & Gregorii a Radberto producta. Imo Ratramnus ipse, qui asseruerat, Christum vulvam aperuisse, Gregorium profert docentem: *Corpus Domini introisse ad discipulos januis clausis, quod ad humanos oculos per nativitatem suam clauso exiit utero Virginis*. Ita reponit Ratramnus: licet observet, non sibi constare. Vide Mabil. loc. cit. Neque hoc magnum prodigium quidpiam detrahit veræ nativitati J. C. sed eam per omnia reddit vere divinam.

CAPUT III.

De Cyrilli Alex. Orthodoxia.

CYRILLUS cognita pervicacia Nestorii, quem frustra monuerat, rem detulit ad Cœlestinum R. Pontificem, et coacta Synodo Alex. anathematismos 12. edidit adversus Nestorium, qui totidem iis opposuit de Apollinarii, & Aarii hæresi illum insimulans, quod unam in Christo naturam agnosceret. Accusarunt etiam Cyrillum, quod scripserit: *Unam esse naturam Dei incarnatam*. Jo. Antiochenus, et Theodoretus, qui tamen cognita ex ejus libro Apologetico recta ejus fide, inita cum Cyrillo pace, Nestorium damnarunt.

PROPOSITIO. Cyrillus Alex. cum Apollinario non sensit, Prob. I. Cœlestinus Rom. Pont. ejus studium commendat, fidem probat, et zelum extollit, idem præstant Gregorius II. necnon Ægypti Episcopi, qui ad Synodum Alex. convenere. Concil. Ephesinum ab omni errore declaravit immunia Cyrilli capitula, Syn. Chalced. Cyrilli Epistolas consecravit, Quinta Syn. Theodoretum damnavit, quod ejus anathematismos oppugnaverit. Ut catholicam denique Cyrilli doctrinam laudarent Epiphanius Archidiaconus Alex. Jo. Sebastenus, Liberatus, aliique; ergo

&c. Vide Nat. Alex. Juenin, Tournely, Boucat &c. Accedunt Anastasius Synaita, Eulogius, Photius, Gennadius, necnon Martyrologium Rom. et Eulogia Græ. ; ergo &c.

Prob. II. ex ejus scriptis . I. enim Cyrillus profitetur duas post incarnationem naturas impermixtas , et quoad *usiam* distinctas ; nam lib. 2. contra Nest. ait : *Altera res est divinitas , altera naturæ similis humanitas , verum conventionem , quæ in veram unionem fit , unus ex ambobus Christus existit .* Et Ep. ad Nest. *Differentes sunt , quæ in veram unitatem coactæ sunt naturæ , sed unus ex ambobus Christus , & filius existit .* Deinde insimulatur Cyrillus , quod scripserit 1. *Unam esse naturam Verbi incarnatam* , 2. quod inter divinitatem , et humanitatem *naturalem* unionem admiserit , 3. quod duas in Christo naturas indivisas agnovit : sed 1. asseruit S. Flavianus apud Photium , Athanasius , Basilus , alique a Petavio laudati , imo in Synodo Lateran. sub Martino I. anathemate percutitur *quisquis secundum SS. PP. non confitetur unam naturam Dei Verbi incarnatam* ; ergo &c. Quoad 2. cum Nestorius inter duas naturas solam unionem moralem admitteret , catholici veram unionem , et hypostaticam agnoscunt , per quam Christus in duabus naturis subsistens sit verus Deus , una persona , & Dei filius , & Virginis . Sed hoc etiam docet Cyrillus in declar. 3. anathem. ubi ait , se duarum naturarum unionem *physicam* appellare adversus eos : *Qui talem illarum copulam confingunt , quæ secundum solam dignitatem contingit* : et in Apologetico : *Si naturalem unionem dixerimus veram intelligimus* ; ergo &c. Quoad 3. Cyrillus ita Christum prædicat indivisum , ut unum esse evincat secundum hypostasim manente distinctione utriusque naturæ ; nam in Ep. ad Valer. ait : *Confitemur , quod a carne quidem est , carnem esse , a Deo Deum esse , sed idem secundum utraque Christus , unus Filius , unus Dominus* ; ergo &c.

III. Sanctus Cyrillus nusquam ait absolute , unam esse in Christo naturam , sed aut esse *unam naturam Dei incarnatam* , ut in Commonit. ad Eulog. aut *esse naturam unam verbi facti hominis post unionem* , ut ep. ad Acac. aut *unam esse naturam in composito* , ut in Ep. ad Success. ubi etiam vetat *unam naturam dicere* : *Quia Christus est unus ex duabus naturis* ; ergo &c. IV. Orientales , qui adversus Cyrillum convenerant , duas in Christo naturas distinctas agnoscebant in professione fidei S. Cyrillo exhibita ; atqui Cyrillus eorum fidem appellat *irreprehensibilem* , et scribens ad Jo. Antioch. ait , se illis per omnia consentire ; ergo &c.

Ob.

Ob. I. Cyrillus suspectæ fidei traducitur a Joanne Ant. cum aliis Orientalibus supra laudatis II. a Theodoreto, qui ut catholicus a Synodo Chalced. susceptus est, nec petiit, ut revocaret, quæ scripsit contra Cyrillum. III. Ab Isidoro Pelus. et Iba, qui a Synodo Chalced. habitus est orthodoxus; ergo &c. R. neg. conf. Hi enim errore facti decepti sunt: I. enim Joannes Antioch. Theodoretus, et Ibas olim opinabantur, Nestorium recte sentire, ut cap. 1. dictum est; nihil mirum ergo si erroris insinularunt ejus oppugnatorem. II. Hæreses præcedentes, Nestorii vafrities, novumque *unionis hypostaticæ* vocabulum a Cyrillo opportune usurpatum &c. quosdam initio commoverunt.

Ad I. ergo R. Si Cyrillus Orientalium doctrinam probavit, si fidem *irreprehensibilem* appellavit; ergo ab iis fide non discrepabat, unde eorum fidei subscripsit: nec anathematismos retractavit, sed apologeticis scriptis confirmavit, quamvis prudenti œconomia non institerit, ut iis subscriberent Orientales, sperabat enim fore, ut sedatis animis et ipsi Nestorium damnarent. Ad II. R. Theodoreti scripta contra S. Cyrillum a V. Synodo proscripta esse: eumque amaro fuisse animo in Cyrillum ex eo probat Norisius, quod in ejus duodecim capitulis latere venenum scribat post initam cum eo pacem, et quinquennio post ejus obitum. Recepit quidem Theodoretum Synodus Chalcedonen. sed cognita ejus causa coactus est anathematizare Nestorium, et cum vellet apologiam recitare prohibitus est. Ad III. R. Isidorum Pelus. hortari Cyrillum, ut comprimat simultates, non tamen præstare fidem iis, quæ de Cyrillo in vulgus spargebant, imo loco cit. ait: *Si immunis esse studes, illata crimina justo judicio committe*. In Ibæ epistola ad Marium Persam contineri blasphemias ait Vigilius Papa, eamque non catholicam appellavit S. Gregorius. Fuit quidem Ibas sedi suæ restitutus, sed postquam constitit in Synodo Beryten. dixisse anathema Nestorio, et retractasse, quæ scripserat contra Cyrillum; ergo &c.

Ob. IV. Cyrillus in I. Anathematismo de B. V. ait: *Genuit carnaliter Verbum*, sed ex his sequitur, I. Verbum in carnem fuisse conversum, ut ait Apollinarius, II. quod Deipara genuerit Dei Verbum *carnaliter*, non virtute Spiritus S. ergo &c. R. dist. maj. Genuit *carnaliter*, idest *secundum carnem*, conc. idest mutatum in carnem, aut virtute carnis, neg. *Natum est enim Verbum secundum carnem ex S. V. & homo factum est non amittens esse Deum, &*

in divinitatis natura permanens, ait Cyrillus in *expos. Anath.* et in *Apol.* pag. 160. *Carnaliter dicere non est evertentis Spiritus S. operationem, qua in utero formavit partum, sed docentis, quod sicut Deus gignitur divine, ita homo humane.*

Ob. V. Cyrillus *Anath.* 2. ait: *Carni secundum hypostasim unitum Dei Patris Verbum*, atqui hæc vox, ait Theodosius, est PP. ignota, eaque significatur utriusque naturæ permixtio; ergo &c. R. Cyrillus, se adhibuisse hæc verba contra eos, qui ajunt, *hominem secundum solum divinitatis consortium Deo conjunctum esse*. Eulogius vero ait, ab Ephesina Synodo receptam vocem *unionis secundum hypostasim*, quia hac aperte refulluntur Nestoriani. Adde unius personæ nomine Tertullianum, Augustinum, et Græcos plurimos usos esse.

Ob. VI. In 3. *Anath.* habet Cyrillus: *Secundum unionem naturalem*: ergo admittit utriusque naturæ mixtionem. R. Cyrillus neg. conf. Ait enim in declaratione hujus *Anath.* se hac voce significasse unionem veram, et propriam, ac perfectiorem morali adversus Nestorianos, qui *Deum, & hominem separatim ponunt*. Negat autem ibidem Cyrillus non esse in Christo dividendas *hypostases*, quia *dividere unum in duos filios, & solvere vera unionis opus ponendo privatim hominem, & privatim Deum, crimen est impium*, quibus verbis ostendit, Christum unicam esse personam: et quod una natura non subsistat ab alia divulsa.

Ob. VII. Orientales: Cyrillus sibi contradicit, nam in ep. ad Mon. scripsit: *Quantum ad suam naturam, non solum Verbum, neque eum, qui ex S. Virgine genitus est, unctum esse & sanctificatum solum*; ergo duas in Christo agnoscit Cyrillus hypostases. R. Cyrillus neg. conf. Nam in ep. ad Mon. ait, quod non sunt ponendi duo filii seorsim, neque Verbum Patris unctum esse separatim ab eo, qui est genitus ex S. V. ut ait Nestorius; sed unum esse Christum incarnatum, unigenitum Dei Verbum, in quo sunt duæ naturæ, sed non divisæ post unionem, ubi naturas non *ὑποστάσεις* sed *οὐσείας* appellat.

Ob. VIII. Cyrillus *Anathem.* 4. ait: *Quod Verbo Dei tribuendæ sunt voces, quæ in sacris litteris de Christo enuntiantur*, sed hoc tollit duarum naturarum differentiam, cum plura de Christo enuntientur solum secundum naturam humanam: hinc Arius, ut ejus divinitatem deprimeret, vilia quæque hominis ei tribuebat; ergo &c. R. dist. ant. Quæ de Christo enuntiantur, et humanæ tantum naturæ

turæ conveniunt, neg. personæ, conc. Damnat enim ibi Cyrillus Nestorianos, qui personas dividentes, Filio Dei divinam, Filio Virginis humanam naturam tribuebat tamquam *duabus personis, separatisque hypostasibus*. Hinc in declaratione hujus anathematis ait: *Omnes itaque Evangelii voces, sive humanum quid sonent, sive divinum uni personæ tribuimus.*

Ob. IX. Anathem. 5. vetat Cyrillus Christum dici Θεοφόρον *Deiferum*, sed hoc vocabulo Basilus, aliique usi sunt; ergo &c. R. dist. ant. Vetat in sensu Nestorio, qui ait, Verbum habitare in Christo, ut in Sanctis, conc. in sensu catholico, neg. Intempestive enim ea voce exortis Nestorianis usus esset, licet inculpate adhibita fuerit a Basilio, Ignatio, &c.

Ob. X. Anathem. 6. ait Cyrillus: *Deum non esse Dominum Christi*, sed is servus dicitur ab Isaia; ergo &c. R. dist. maj. ait &c. negans in Christo formam servi, neg. negans alium esse Verbum Dominum Christi, et alium Christum servum Dei Verbi, conc. Sic enim ait in 6. Anathematismo: *Si quis dixerit, Patris Verbum esse Deum, vel Dominum Christi, & non potius Deum simul, & hominem, prout Verbum caro factum est &c.* hic ergo dicitur, Christum non esse servum Verbi, quia nemo est sui servus.

Ob. XI. Vetat Cyrillus Anathem. 7. ne dicatur: *Deum Verbum in homine Jesu fuisse operatum*, sed hoc tradit Ap. Eph. 1. et Act. Ap. c. 2. legitur, Christum virtute Dei surrexisse, et mira patrasse; ergo &c. R. dist. maj. Vetat dici fuisse operatum tamquam personam distinctam a Verbo, conc. secus, neg. Sic enim se habet Anathematismus: *Si quis Jesum tamquam hominem a Dei Verbo operandi vim habuisse, & unigeniti gloriam illi, tamquam alteri cuipiam ab ipso Verbo advenisse ait, anathema sit*; negat ergo Cyrillus distinctionem personæ.

Ob. XII. Negat Cyrillus anathem. 8. *Assumptum hominem adorandum cum Deo Verbo, tamquam alterum cum altero*, quia particula σὺν distinctam personam significat; atqui Cyrillus secum pugnat, cum alibi scribat: *Verbum as-
sidere Deo Patri cum carne*, græce μετὰ σαρκός. Idem enim valet σὺν et μετὰ ergo R. Cyrillus (a) neg. min. Ibi enim verborum complexio spectari debet, ut si dicam, animam cum suo corpore glorificari, particula *cum* non importat distinctionem personarum, quia his verbis personæ non si-

(a) Apologet. pag. 180.

gnificantur, at si dicam, glorificari cum servo Dominum, cum homine Deum, potest significari personarum discrepantia, cum hæc vocabula significant etiam hypostases; Cyrillus ergo dicens: *Verbum simul cum carne adorandum*, non multiplicat substantias, quia caro nomen naturæ est non personæ. At Nestorius dicens, hominem assumptum una cum Verbo adorandum, tamquam alterum cum altero, personas divellit.

Ob. XIII. Anath. 9. ait Cyrillus; *Jesum Christum non esse glorificatum a Spiritu S. tamquam ab aliena virtute*; ergo negat, Christum signa fecisse virtute Spiritus S. R. Cyrillus Apol. p. 182. neg. conf. Nam in eo Anathem. ait se manifeste affirmasse *proprium esse Filii Spiritum S. & quod per ipsum fecerit divina signa*; ergo manifesta calumnia est, Cyrillum dixisse, quod *Jesus demonia non egerit per Spiritum S. cum Spiritum S. dicat virtutem non alienam a Christo.*

Ob. XIV. Cyrillus Anath. 10. ait: *Ipsum Deum Verbum esse posse Pontificem, & Apostolum ex Hebr. 3.* Atqui Verbo Deo competit esse Sacerdotem, et Apostolum; ergo &c. R. Cyrillus dist. min. Non competit, si solum esset, & absque carne Verbum, conc. quia factum est caro, nego.

Ob. XV. Anath. 11. ait Cyrillus: *Domini carnem vivificam ipsius Verbi propriam esse, & non alterius Verbo secundum dignitatem conjuncti*; ergo &c. R. dist. ant. et vox alterius excludit consubstantialitatem Christi carnis cum materna, conc. alterius personæ, ut censuit Nestorius, neg. Ait enim, non esse Christi carnem, tamquam alterius personæ conjunctæ cum Verbo.

Ob. XVI. Cyrillus Anath. 12. ait: *Verbum passum, & crucifixum*; ergo &c. R. Cyrillus dist. ant. *Passum & crucifixum carne*, conc. divinitate, nego.

C A P U T IV.

De fide eorum, qui Cyrillum impugnarunt.

CUM constet ex dictis, Anathematismos Cyrilli impugnasse Orientales, qui cum Joanne Antiocheno conveniant ad pseudo-synodum Ephesinam, eamque confutationem edidisse Theodoretum Cyri Episcopum; quaeritur num hi errore facti personæ Nestorii patrocinati sint, an etiam falso dogmati? Cumque Joanni adhæserint etiam Julianus, aliique episcopi Pelagiani a suis sedibus pulsi, quaeritur etiam, an Joannes Antiochenus Pelagianismum foverit, ut quidam opinantur. Negant Lupus, Garnerius, No-

Norifius , Pagius , alique , quibuscum sit .

PROPOSITIO I. Joannes Antiochenus , alique Orientales , neque Pelagianam neque Nestorianam hæresim probarunt .

Prob. I. pars. I. Enim nemo ex Pelagianis episcopis subscripsit damnationi duodecim capitulorum Cyrilli , ut constat ex nomine eorum , qui subscripserunt ; ergo &c. II. Joannes Antioch. in Symbolo fidei suæ , quod per Paulum Emissenum Cyrillo misit , fidem catholicam *irreprehensibilem* exposuit ; ergo &c. III. Ferventibus diffidiis , utraque pars sibi objecit Pelagianismum , et communionem cum Cælestianis , ut probat Norifius ex epistolis S. Cyrilli ad Cælest. et Orientalium ad Rufum , atqui inverisimile est , Orientales in Ephes. pseudo-synodo hæresim probasse , quam Cyrillo , et catholicis exprobrabant ; ergo &c. IV. Cyrillus ineundo pacem cum Orientalibus non legitur postulasse de Pelagiano canone , quem aliqui in eâ Synodo , putant fuisse editum , quod fecisset , si Joannes , et Orientales illud probassent , sciebat enim Pelagianos ab Ephesina Synodo , et etiam Romæ damnatos . V. Nestorius ipse in suo Symbolo agnoscit peccatum originale ; ergo a fortiori agnoscit Joannes ; ergo &c.

Prob. II. pars. Nam Joannes Antiochenus jussit , ut omnes Cælestini epistolis parerent , Nestorium redarguit , monuitque , ut B. V. *Deiparam* appellaret , ut narrat Lupus et Pagius . II. Joannes Cyrillum impugnavit ob Nestorii famam , ejusque subdolas ad Joannem epistolas , quibus *Theotocon ob Apollinarii hæresim* a se rejici testatus est , tum ob laudes eximias , quibus Pelagiani Nestorium cumulabant . Cyrillum vero tyrannidis , et hæreseos insimulabant . Accessit Candidiani comitis accusatio , qua se a Cyrillo ejectum , episcopos male habitos , et Nestorium injuste damnatum quæstus est ; nil mirum ergo Joannem Cyrillo adversatum . III. In ipsa pseudo-synodo Jo. Symbolum edidit , et Orientalium Apologiam , quæ irreprehensibilia appellat Cyrillus ; ergo &c. IV. Sixtus III. de ipso ait : *Non se exuli vestro (Nestorio) Joannes addiderat , nam suspendit suam sententiam , non negavit : Et Synodus Chalced. ait : Joannes Antiochenus Apostolicæ doctrinæ re-ctissimum dogma declarans totius Orientis confessionem Sanctissimo Proclo destinavit .* V. Cyrillus accepta a Paulo Joannis fide , *irreprehensibilem* esse dixit , et ita de Christo ait esse credendum , ut Joannes credebat : perlata subinde

de ad Joannem Cyrilli epistola hi *pacem cum Cyrillo, & ejus fecerunt Concilio, damnantes Nestorium*, ait Liberatus Diac. in Brev. c. 8. ergo &c.

Op. Antiochenæ Synodo à Joanne celebratæ subscripsit Julianus Pelagianorum signifer. II. Ibidem statuitur, teste Gregorio M. Adæ animam peccato mortuam non esse; ergo &c. III. Joannes impugnavit Cyrillum, et Ephesinam Synodum, hinc a Cyrillo erroris arguitur; ergo &c. R. ad I. neg. ant. Qui enim illi Synodo subscripsit fuit Julianus Larissæ Episcopus, nam in actis illius pseudo-concilii apud Labbeum inter Episcoporum nomina exstat etiam Juliani nomen hoc pacto *Ιουλιανὸς Ἀριστεύης Julianus Larissæ*, atqui Julianus Pelagianus non Larissæ, sed Eclanensis fuit episcopus, ut secundo volumine ostendimus; ergo &c. Ad II. neg. conf. Demonstrat enim Norisius ex eadem Gregorii epistola Pelagianum canonem non esse genuinum, ait enim Gregorius: *Perscrutantes Ephesinam Synodum nihil in ea tale invenimus contineri, nisi quod duodecim capitula Cyrilli reprobant*. Ad III. neg. conf. Nam Synodus Ephesina, et Cyrillus censuit, Orientales Nestorianæ hæresi adhærere, quia Synodo interesse noluerunt, et Nestorio favebant, et Joannes id fecit ex errore facti; ergo &c.

PROPOSITIO II. Theodoretus Nestorio adhæsit, sed resipuit.

Prob. I. pars. Nam Theodoretus impugnavit S. Cyrilli anathematismos. Culpat etiam Ephesinam Synodum, & Theodosium in epist. ad Andream Samos. questus fidem Christi & Ecclesiam periclitari. In ep. ad Nestorium ait, ipsum injuste damnatum, & in Cyrillum tamquam Apollinaristam invehitur. II. Vigilii, & Pelagius. II. Romani Pontifices, V. VI. & VII. Synodus, Mercator, Maximus Antiochenus, Liberatus Diaconus, aliique apud Garnerium Theodoretum ut Nestorianum accusant. III. Nulla Synodus Theodoreti scripta probavit, nec ipsa Chalcedonensis, quæ ipsum suscepit, ergo &c.

Prob. II. pars. Nam in Confutatione 1. Anath. Cyrilli, ait, B. V. genuisse *hominem unitum Deo, qui eum complasmavit*. In Anath. 10. oppugnat unionem secundum *hypostasim*, & in Pentalogio explicat nexum duarum naturarum exemplo viri et uxoris, *quæ non sunt duo, sed una caro*, addens: *Sine sua persona nefas est asseverare substantiam*. Vid. Garn. loc. cit. et Nat. Alex. diss. 4. Sæc. VI. Deinde Quinta Syn. adversus Theodoreti scripta a se ma-
ture

ture discussa dixit anathema, quod a Vigilio, Pelagio, aliisque Romanis Pont. firmatum est.

Prob. III. pars. Nam subscripsit epistolæ Leonis M. in qua Nestoriana hæresis profligatur, unde a Leone declaratus est orthodoxus. II. Interfuit Synodo Chalced. ex decreto Leonis, suscepit Ephesinum Concilium, & Cyrilli epistolas, subscripsit act. 5. cum aliis Episcopis, dixitque anathemata iis, qui Christum dividunt in duos Dominos. III. In epistola ad Diosc. cum catholicis sentit, et absoluta Synodo Chalcedonen. plena voce clamavit, *Anathema Nestorio, & eis, qui non dicunt Dei Genitricem V. M. ergo &c.* Videtur tamen Theodoretus in D. Cyrillum semper iniquo fuisse animo. Nam in epist. de Cyrilli obitu is defunctus dicitur *cum pejora pertractaret*. Censent nonnulli, spuriam esse hanc epistolam, quod ad Joannem data sit, qui obierat ante Cyrillum. At Norisius post Marcam non ad Joannem, sed ad Dominum fuisse datam existimat, ad quem aliam etiam scripsit epistolam Theodoretus, ubi ait, in duodecim Cyrilli capitibus latere venenum.

Ob. I. In suis epistolis fatetur Theodoretus unum esse D. N. J. C. ergo &c. II. Impense laudatur a Facundo Hermianensi. III. Fidei causa plura ab Eutychianis passus est. IV. Catholicæ sunt epistolæ ad Leonem, et Diosc. & libri Hæret. fabularum; ergo &c. R. ad I. neg. conf. Nam ipse etiam Nestorius *unum* asseruit J. C. dignitate et consensione: nec aliud in prioribus Theodoreti scriptis exstat vocabulum ad significandam duarum naturarum unionem, quam *inhabitatio, indumentum, receptio, permanentia in homine, & connexio*, quæ etiam a Nestorio usurpantur. Ad II. neg. conf. Nam Facundus etiam Theodorum Mopsuestenum hæreticum laudat. Ad III. neg. conf. Pugnant enim Eutychetis, et Nestorii dogmata. Ad IV. dist. conf. Non adhæsit semper, conc. numquam, neg. Scripsit enim ad Leonem &c. post annum 447. in quo jam resipuerat.

Ob. II. Ballerinii. Norisius nullo ductus MSS. Joannis Antiocheni nomen in ea epistola in *Domnum* commutavit; ergo &c. II. Theodoretus post initam cum Cyrillo pacem Cyrillum ipsum summe coluit, maxime in ep. ad Diosc. III. Hæc epistola neque in Chalced. Synodo, neque a Mario Merc. nominatur. IV. Hæretici alias Theodoro epistolas apposuerunt, teste Leontio Byzantino; ergo et istam. V. Auctor epistolæ eum monet, ad quem scribit, ut saxum ingens imponat sepulcro Cyrilli &c. sed hoc Antio-

tiocheno Episcopo nullum jus habenti in tumultum Cyrilli non convenit : ergo &c. VI. Quod ait Mercator , Theodoreto coram Domno in Antiochena Ecclesia Cyrillo insultasse refert Mercator ex actis Ephesinæ latrocinialis Synodi , in qua plura Theodoreto objecta sunt per calumniam , ut conqueritur Theodoreto Ep. 83. VII. Auctor illius sermonis se prodit Nestorianum dicens : *Homo generat hominem* ; ergo &c. VIII. Pagius ipse spuriam eam epistolam censuit .

R. ad I. neg. ant. Cum epistola illa in actis V. Synodi lecta sit , et ex ea fuerit in Theodoreto confirmata sententia , & statim post hanc epistolam recitatum sit fragmentum allocutionis Theodoreti , præsentem Domno , jure infert de Marca , etiam epistolam Domno datam esse . Ad II. vid. R. ad IV. Ad. III. R. Hanc epistolam a V. Synodo Theodoreto tributam . Mercator autem non omnes Theodoreti epistolas collegit . In Chalcedonensi autem , postquam Theodoreto Nestorium damnavit , nihil ultra de eo est inquisitum . Ad IV. R. neg. conf. Hanc enim epistolam non hæretici , sed V. Synodus , & omnes fere docti tribuunt Theodoreto . Cur autem supposititia censenda est ? Num quia Cyrillo objicit , quod Deum passum , & divinitatem faciat mortalem ? Atqui hoc millies Cyrillo objecerat Theodoreto ; ergo &c.

Ad V. neg. min. Imitatur enim ibi Theodoreto jocularem Luciani orationem in Cataplo , ubi accusante Cynisco similis poena statuitur Megapenti , cui forte Cyrillum comparat Theodoreto ab aliquibus , ut Megapentes , de eade accusatus . Ad VI. neg. ant. Mercator enim concionem illam indubie tribuit Theodoreto ; ergo &c. Reapse dum ejus fragmentum in V. Synodo recitatum est , & nullus ex ejus fautoribus ut spuriam rejecit . Nec negat Theodoreto , illud scetus suum esse , sed quod in ea concione Christum diviserit in duos filios . Ad VII. neg. min. Hic enim sermo habitus est anno 444. quando Theodoreto adhuc sentiebat cum Nestorianis . Ad ultimum R. aut Pagium non meminisse , quæ scribit ad annum 444. aut suppositam censet , quoad inscriptionem Joannis loco Domni .

C A P U T V.

De tribus capitulis .

NOt. I. Tria capitula sunt Theodoreti scripta contra duodecim Cyrilli anathematismos , epistola Ibæ ad Marium Persam , & Theodoreti Mopsvesteni scripta , quæ capi-

capitula Justinianus Imp. an. 543. aut 544. ut putat Norisius, proscripsit instigantibus Origenianis, ut Chalcedonensis Synodi auctoritatem elevarent, ob ea, quæ in ea contra Origenem gesta fuerant. Imp. edictum Orientales receperunt: Occidentales vero steterunt pro tribus capitulis, rati horum damnatione fidem Chalcedonensem imminui. Vigilius contra tria capitula *Judicatum* edidit anno 549. dicens, se illa damnare, *salva Synodo Chalced.* qua via censuit utrique parti satisfactum iri. Sed contra *Judicatum* stetit Facundus Hermanien. aliique plures. Justinianus ergo videns ob Vigili *Judicatum* augeri dissidia, sollicitatus a Theodoro Cappadoce tria capitula damnavit. At Vigilius sub poena excommunicationis vetuit; ne quis ejus edicto pareret, atque in Theodorum & Mennam sententiam dixit (quam pacis studio non promulgavit) aufugitque Chalcedonem, ubi rogatus ab Eusebio Patriarcha C. P. aliisque annuit, ut facto regulari conventu, & *servata equitate* causa trium capitulorum discuteretur. Coacta est ergo V. Synodus, cui tamen ob parvum numerum Occidentalium episcoporum Vigilius non adfuit. In hac Synodo post maturam discussionem tria capitula Coll. 8. proscripta sunt.

Not. II. Vigilium edidisse *Constitutum*, quo Synodi acta exauctoravit, eo quod Synodus, non expectatis Occidentalibus, coacta esset, negans denuo judicandos Theodoretum, et Ibas a Chalced. Synodo absolutos, aut Theodorum qui in pace Ecclesiæ obierat. At Vigili *Constitutum* in V. Synodo lectum non esse demonstrat Marca, & Pagius ad annum 553. Vigilius ergo, qui Synodum prædicto *Constituto* abrogaverat, eandem approbavit an. 553. ut censet Norisius, vel 554. ut scribit Pagius. Eandem Synodum V. firmarunt alii Romani Pontifices, ut infra dicemus. Legatur Norisius, & Lupus, Nat. Alex. Garnerius, Pagius &c.

PROPOSITIO. Tria capitula jure proscripta sunt.

Prob. I. Ex Concilii definitione. Nam Canone 2. dictum est anathema in eos, qui defendunt *impium Theodorum Mopsuestenum*, qui dixit *aliud esse Deum Verbum, & aliud Christum*: Can. 13. in eos, qui defendunt *impia Theodoreti conscripta*, quæ contra primam Ephesinam Synodum, & S. Cyrillum exposuit: Can. 14. in eos, qui defendunt *Epistolam*, quam dicitur Ibas ad Marium Persam hereticum scripsisse, quæ abnegat Deum Verbum de S. Virgine incarnatum, dicit autem parum hominem ex ipsa

na-

natum (1) ergo &c. Nec dicas, V. Synodum toleratam potius esse, quam approbatam; nam Vigilus, re maturius discussa, et epistola decretali data anno 553. *Constituto* obrogato trium capitulorum damnationem confirmavit, ut probat Noris. c. 8. unde in *Liberati Brev.* c. 23. habet Vigilus, *Anathematizamus Theodorum, Theodoretum &c.* Et in *Constituto* Vigilii ex vet. Cod. Colberino a Baluzio eruto n. 8. habetur: *Tria capitula damnamus, idest epistolam Iba ad Marium Persam, impium Theodorum Mopsvest. & quæ impie Theodoretus conscripsit &c.* hoc autem *Constitutum* esse germanum conveniunt eruditi. Tria capitula damnat etiam Pelagius II. in Epist. ad Eliam Aquilejensem. Tandem Gregor. M. epist. 24. l. 1. ait: *Quintam*
quo-

(r) Opinantur nonnulli, potestem hisce verbis Ebionitarum errorem instaurari, sed plane falluntur: Ibas enim virginitatem Deiparæ nusquam legitur impugnasse, quamvis cum Nestorio sentiret, ex ea purum hominem humanam carnem sumsisse, cum Ebionitæ ex adverso docerent, Christum Dominum ex Maria & Josepho natum esse, ut scribit Irenæus Hær. 24. & Euseb. l. 6. H. E. c. 17. Credibile est autem, ex Carpocratianorum, & Ebionitarum judaizantium errore ansam arripuisse Judæos fabulam evulgandi de gemino Messia, altero glorioso, ac magnifico Davidis filio, altero humili, & squalido Josephi filio, in prælio trucidando, atque ad vitam revocando. Cujus rei nullum exstat in vetustis Hebræorum monumentis vestigium. Nec duplicis Messiae meminere Paraphrastæ & Targumistæ antiquissimi Onkelos, & Jonathan, qui quidem ad cap. 30. Jerem. ubi Messias *David* appellatur, de uno *Messia filio David* hoc nomen interpretatur, nec usquam alterius Messiae meminit.

At ubi commentum de Christo Josephi filio ab Ebionitis, & Carpocratianis in vulgus sparsum audiere, tum demum Judæi novam hanc fabulam de gemino Messia adoptare cœpere, ut hanc etiam via a Christianorum telis sese aliquomodo defenderent. Porro non aliunde repetenda est hujus fabulæ origo, quam ex traditione Hebræorum illorum, qui Christum corporaliter noverant, ipsumque Josephi filium vulgo existimabant ex Matth. 13. &c. Nec solum Josephi, sed & Davidis filium vocabant ex Matth. 22. Luc. 18. &c. Falluntur ergo qui hanc Judæorum de duplici Messia traditionem multo antiquiorem putant. Tradunt quidem Rabbini recentiores, Messiam Josephidem filium esse Ephraimi de tribu Joseph, de quo Genes. 49. sed hoc merum figmentum est ex eorum malitia aut ignorantia exortum, qui confunderunt Josephum Jacobi filium, de quo Matth. 1. qui fuit pater putativus Christi Domini, cum Josepho filio Jacobi, & patre Ephraim.

quoque Synodum veneror, in quo epistola, quæ Iba dicitur, & Theodorus, scripta quoque Theodoreti, per quæ B. Cyrilli fides reprehenditur refutantur; ergo &c.

Prob. II. Ex cl. Scriptoribus. Nam de Theodoro Mops. scribit Proclus C. P. eum persuasisse Nestorio: *Quod Filius Dei vivi, qui de B. Virg. Maria natus est qui ex Patre natus est Deus Verbum*. Cyrillus Alex. ep. ad Lampodem Theodorum vocat: *Patrem Nestorii*: Et habuisse consonantem Nestorii perfidiis intellectum, scribit in epistola ad Cyrillum Rabbula Edeffenus. Hesychius Hieros. in H. E. ait, Theodorum scripsisse: *Non Incarnatum Verbum, sed hominem conjunctum Deo Verbo*. Theodorum expunctum e S. Diptychis Ecclesiæ Mopsvest. ex testimonio Martyrii presbyteri, qui ait se ab annis 60. Theodori nomen inter episcopos Mopsv. non audivisse. Inter Nestorianos recensetur etiam in legibus Theodosii, et Valentiniani, et ipse Facundus Hermianen. fatetur, Theodorum Magistrum Nestorii fuisse, at majori impietate blasphemasse. De Theodoreto actum supra. Ibam Vero Clerici, & Monachi Edeffeni, non semel accusarunt, quod Theodoreti scripta Syrorum lingua disseminasset. In Constituto Vigilii ostenditur, Ibam in Synodo Chalced. negasse suam esse epistolam, quod si Ibas fuisset confessus, numquam meruisset absolvi, & ideo V. Synodus, & Romani Pontifices rejiciunt epistolam, quam dicitur Ibas scripsisse.

Prob. III. Ex eorum doctrina. Theodorus l. 6. in Jo. ait, Dei nomen Christo non convenire, nisi quatenus est *templum Dei Verbi*. Et in Lucam ait, Christum dici filium dilectum solum per adoptionem in baptismo, nam & ad Judæos dictum est, *ego dixi dii estis* &c. In epistola Iba legitur: *B. Theodorus predicator veritatis, & doctor Ecclesie* &c. De Cyrillo autem: *Cyrillus lubricavit, & inventus est cecidisse in dogma Apollinarii*. Ephesini quoque PP. dicuntur ab eodem Cyrillo veneno obcecante seducti.

Ob. I. Trium capitulorum damnatio a Justiniano facta est impellente Theodoro Origenista; ergo irrita est &c. Nec eidem pondus addit V. Synodus; hæc enim invito Vigilio ab Imperatore coacta est, eamque exauctoravit Pontifex suo Constituto, quod cum non vidissent successores Vigilii Pelagius II. & Gregorius M. supposititia Vigilii Synodica decepti, qua tria capitula proscribuntur, V. Synodum approbarunt; ergo errore facti, cum de personis, non de dogmate ageretur in tribus capitulis, V. Synodus probata est.

R. dist. conf. Irrita est per se, conc. accedente œcumenicæ Synodi, et Romanorum Pontificum auctoritate, neg. Licet enim excusari possit optima Imperatoris intentio reducendi in communionem Acephalos, eam tamen damnationem defendimus non ob Imperatoris edictum, sed ob Quintæ Synodi auctoritatem, quam, re melius inspecta, suscepit Vigilius ipse, Pelagius, et Gregorius M. Nihil enim in Synodo tumultuarie peractum est, sed lecta ibi sunt Theodori fragmenta, producta testimonia, & habita est rerum omnium accurata inquisito. Nec obstat Vigiliū constitutum pro tribus capitulis, quippe *Latini græcitatē ignari errorem tarde cognoverunt*, ait Pelagius II. in ep. ad Istriæ Episcopos. Deinde Vigilius omnia prudenter gessit, nam I. *Judicatum* emisit, proscribendo cum tribus capitulis Nestoriana dogmata: *Salvo jure Synodi Chalcedonensis*. Deinde exortis inter græcos, latinosque diffidiis, cum plures ægre ferrent, Theodorum in pace vita functum, ac Theodoreum, & Ibam a Synodo absolutos vexari, *Constitutum* emisit, quo sperabat tumultus compesci posse. Sed cum eventus spem ejus frustrasset, et Nestorianos Theodoreti nomine audaciores in dies fieri comperisset, tria capitula denuo proscripsit laudata epistola Synodica, ac Synodum probavit altero *Constituto* anno 554. in quibus omnibus, nec a dogmate, nec a se ipso dissensit; ergo &c.

Ob. II. Epistola Synodica sub Vigiliū nomine est supposititia; ergo &c. Prob. ant. I. enim ait Vigilius, se diaboli dolo multa disseruisse, sed absurdum; ergo &c. II. ait, tunc pacem esse factam, sed hoc falsum est; ergo &c. III. Hac Synodica ostendisset animi levitatem statim revocans *Constitutum* contra V. Synodum. IV. Ait, se Augustinum in ea retractatione secutum, sed hæc comparatio inter Ecclesiæ caput, & privatum doctorem inutilis est; ergo &c. V. Accedit *Sacra* Justiniani, qua Imp. jussit Vigiliū nomen e S. Diptychis expungi, eumque quinquennio detinuit exilio, ut contra Norisium demonstrat Pagius ex Liberato, & ex ipsa *Sacra*; ergo &c.

R. I. neg. conf. Licet enim spuria esset Epistola illa, at Synodum V. a Vigilio esse approbatam evincitur ex *Constituto* edito a Baluzio, ex Epistola Pelagii II. &c. R. II. ad I. neg. maj. Ait enim Vigilius, suadente diabolo plures propositum suum implere studuisse etiam Vigiliū nomine, unde coactus est multa differere. Vid. T. 6. Conc. p. 234. Ad II. neg. min. Jure enim ait Vigilius, pacem esse

esse factam, quia in V. Synodo *communis anathemate reje-
cti sunt Origenes, & Theodorus Mops.* ut ait Cyrillus Sci-
topol. Ad III. Vid. R. præ c. ad Vigilii *Constitutum*. Ad
IV. R. I. neg. min. Cum enim constitutum illud non es-
set peremptoria sententia, non potest dici fidei definitio,
sed privati iudicium, cui recte convenit exemplum Augu-
stinianæ retractationis. R. II. dist. maj. Ait se Augusti-
num secutum *investigando, quod verius inveniri posset*, ut
de se scribit Vigilius, conc. in retractatione sententiæ suæ,
neg. Ad V. neg. conf. Nam spuriam esse *Sacram* illam
ostenditur I. quia legi non potuit Constantinopoli 7. Kal.
Junias Epistola data Chalcedone pridie Idus Julias ejusdem
anni, II. nec ejus Epistolæ meminit collatio 8. ubi sin-
gula præcedentia acta commemorantur, neque ulla Conci-
liorum editio ante Baluzium, nec ullus vetustus codex.
Vide defens. Diss. Noris. c. 6. Verum quidquid sit de Just.
Sacra constat, an. 554. Imperatorem in Vigilium amico
fuisse animo, ut probat Norisius; ergo Vigilius an. 554.
Synodum firmaverat.

Dices: in V. Synodo, teste Gregorio M. Ep. 36. Ni-
hil actitatum de fide, sed de capitulis quibusdam extra fi-
dem ac de personis tantum; ergo possumus ei salva fide re-
fragari. II. Idem Gregorius in litteris ad Constantium Me-
diol. ait: *Recte factum* quod ad Theodolindam non trans-
miserit Gregorii Epistolam; pro eo quod V. Synodus in ea
nominabatur, cum inde posset Regina scandalizari; ergo
&c. III. Episcopi Istriæ, & Ecclesiæ Hisp. catholicæ diu
V. Synod. rejecere; ergo &c. R. ad I. dist. ant. In V.
Synodo non est actum de fide incarnationis, aut de hære-
si Nestoriana, conc. de facto dogmatico ad fidem spectan-
te, neg. Postquam enim latam a V. Synodo sententiam
firmavit Vigilius, nefas erat fidelibus ei refragari. Ad II.
neg. conf. Nam ex dispensatione, & ad tempus permisit
Gregorius, ut Theodolindæ V. Synodus silentio præterire-
tur, ne ex iis Ecclesiæ dissidiis posset forte scandalizari.
Eadem œconomia cum Ecclesiis Hispaniæ, & Istriæ serva-
ta est. Verum a Gregorio V. Synodum receptam esse non
diffitetur Garnerius Diss. 3. de Fid. Theod.

Ob. III. Theodorus Mopsv. laudatur a Jo. Antioche-
no, a Facundo Herm., & Isidoro Hispal.; ergo &c. R.
I. Pelag. II. *Plus Synodo I. Ephesinæ, plus Cyrilli libris,
plus Hesichii, quam aliis commodandum*. R. II. Theodo-
rum a Jo. laudatum, dum ejus error occultus adhuc & du-
bius

bis fuit, sed postea omnium PP. jaculis, velut immanem bestiam, fuisse confossum. Addit, Origenem etiam a Nysseno, Hieronymo, & Eusebio laudatum, cum constet, nihil Origene in Hæresiarchis inveniri deterius. Facundus vero Herm. fuit acerrimus trium cap. defensor, ut constat ex ejus 12. libris de hoc argumento conscriptis. Isidorus denique Facundi lectione deceptus est.

Ob. IV. Dyptica in Synodo Mopsv. lecta spuria esse ostendit Garnerius ex eo, quod in iis nec Macedonii, nec Meletii, aut Auxentii nomina exstarent. II. Spurium quoque esse Theodosii decretum contra Theodorum ex eo patet, quod 3. p. Concil. Eph. c. 24. hoc edictum exstat sine Theodori nomine; ergo &c. R. ad I. neg. ant. Dyptica enim illa probata sunt a Nationali Synodo etiam sacramento Martyrii presbyterorum provectissimi, qui ab ann. 60. Theodori nomen in iis desiderari testatus est. Nec mirum in iis Macedonii, aliorumque nomina desiderari, illi enim non secus ac Theodorus a fide defecerant. Ad II. neg. ant. Forte enim in lege Augustorum lecta in Ephesina Synodo nomen Theodori desideratur, quia jam ab an. 427. decesserat, ut demonstrat Norisius, & Garnerius. At in alia Augustorum lege, quæ exstat in Actis Conc. Chalced. Theodorus memoratur.

Ob. V. Iniquum est cl. Antistitem, qui in Ecclesiæ communionē decēsserat, anathemati subicere, præsertim cum adversus Theodorum nec Proclus, nec Cyrillus sævierit; ergo &c. II. Contra Theodorum profert Eutychius Josiæ exemplum, qui idololatrias post mortem combussit, ideoque non decesserant in Ecclesiæ pace; ergo &c. III. Sextilianus etiam producit Can. 81. Ecclesiæ Africanæ contra defunctum Episcopum, qui vetitum condidit testamentum, quique proinde decedebat prævaricator; ergo &c. IV. Benignus ait: *Ex Ecclesiæ traditione posse aliquem ob impia scripta anathematizari post mortem*; sed traditio evincit oppositum; ergo &c. Nam Dyonisius Alex. pepercit Nepoti Episcopo, qui prava dogmata tradiderat, sed in Ecclesiæ pace migraverat ex Euf. l. 7. c. 24. Epiphanio Origenem damnaturo ait Theotimus apud Socratem, nefas esse in mortuum desavire. Vigilius in *Constituto* probat ex Leone & Gelasio, Ecclesiæ esse tantum potestatem ligandi vivos. Vide Lupum loc. cit.

R. ad I. neg. conf. Nam Benignus Heracl. negavit, Theodorum in pace Ecclesiarum esse defunctum, quod usque ad mortem non prædicavit recta dogmata; damnatio ergo Theo-

Theo-

Theodori non fuit in mortuum sævire, sed prudens Ecclesiæ temperamentum, ne hæresis Nestoriana caput erigeret ejus nominis celebritate. Ad II. & III. neg. conf. Nam exempla illa minus apta Patribus V. Synodi visa sunt, Evagrio teste, nec ab eis approbata. Ad IV. neg. min. Constat enim ex traditione, nullam Synodum Valentinum, Marcionem, Basilidem damnasse, nisi post eorum obitum. Dioscorus etiam & Theodorus e sacris Dypticis expunctus est: & Pelag. II. ait, etiam ab Ephesina Synodo Theodorum damnatum post mortem: addit Pelagius rationem: *Si Dominum Jesum post mortem Theodorus damnavit, cur Theodorus non debet anathematizari post mortem?* Augustini loca plura in V. Synod. producta sunt ex coll. 3. Carth. de Unit. Eccl. c. 2. ex l. 3. contra Cresc. 35. ubi ait: *Judicium non tantum de vivis, sed etiam de mortuis haberi potest, licet enim sit mortuus, qui peccavit, numquam morietur, quod admisit.*

Ad I. prob. neg. conf. Nepos enim propugnauerat errorem Millenariorum, nondum proscriptum; at Theodorus blasphemias in Ebionæis, & Samosateno damnatas. Theotimus vero nimia usus est comitate in Origenem damnatum post mortem, ante edictum Justiniani, etiam ab Epiphanio in Ep. ad Jo. Jeros. & ab omni tam Orientis, quam Occidentis Ecclesia denuntiatur; ut ait Hieron. in 2. Apol. contra Ruf. Ad ult. R. Leonem & Gelasium loqui de pœna aut præmio defunctorum post mortem, qui nec solvi possunt, neque ligari; sicut ergo qui pie vivere, sacrificiis juvantur post mortem; ita impii hæretici SS. communione privantur.

Ob. VI. Theodoretus absolutus fuerat a S. Synod. Chalced. ergo injuste a V. Synod. damnatur. R. neg. conf. Nam in V. Synod. non contra Theodoreti personam, sed contra ejus scripta actum est, quæ implicite ipse Theodoretus damnavit, dum in Synodo Chalced. dixit: anathema Nestorio, & cuique neganti B. V. esse Deiparam. Neque enim PP. Chalced. aliter suscepissent, nisi prius anathematizasset Nestorium, & ejus blasphemias, pro quibus antea scripsit, ut testantur PP. V. Synod. Coll. 5. & Pelag. II. cit. epist. p. 276.

Dices: Theodoretus jam proscripserat impia dogmata; cur ergo tot ciere procillas? R. Vigilius in Constituto n. 27. p. 310. Eo quod Nestoriani eadem scripta ad adstruendi sui erroris videntur adhibere suffragium, non aspicientes,
H 2 quod

quod non solum SS. PP. in Chalced. congregati damnato Nestorio cum suis dogmatibus & ista damnaverint; sed etiam ipse Theodoretus aperta professione respuerit. Sed de Theodoro plura cap. præced.

Ob. VII. Ibas lecta etiam ejus Epistola ad Marim Persam a Syn. Chalced. declaratus est Orthodoxus; ergo &c. R. dist. ant. Declaratus est Orthodoxus, quia hanc epistolam suam esse negavit, conc. secus, neg. Cum enim Ibas adversarii demonstrare non possent ab eo esse conscriptam, & aliunde constaret, ipsum anathema dixisse Nestorio, a Synodo Chalced. Ibas fuit absolutus. Verum cum inde defensores trium capitulorum patrocinium ei tributæ epistolæ ad Marim Persam assumissent, jure PP. V. Synodi hanc epistolam proscribere. Id autem probatur I. ex Act. 9. Synod. Chalcedonen. ubi ait, se ab Eutychete *falsa figmenta perpeßum*, atqui hæc perpeßus est ob epistolam ad Marim Persam; constat ergo, ait Vigilius in *Const. n. 2. a sæpedito Iba memoratam ad Marim Persam epistolam, quia sua fuerit denegatum*. II. Cum Ibas se se professione rectæ fidei purgasset, jussus est manifeste anathematizare Nestorium, ac profiteri se credere omnia, quæ continentur in litteris conventionis inter Jo. Antiochenum, & Cyrillum, at quid opus erat, ait Vigilius *n. 5. de Orthodoxæ fidei sinceritate quod sapiebat scripto depromere, nisi vitasset perfidiæ maculam in epistola illa clarescentem?* III. Cum Maras Act. 10. Synodi Chalcedonen. objecisset, Ibam Cyrillo oblocutum decretisque Ephesinis, idque ex Epistola ad Marim Persam comprobasset, quæ ibi lecta est, Ibas PP. allocutus ait: *Jubeat vestra clementia relegi & litteras clericorum Edessenorum, ut cognoscatis, quia & ab his, quæ mihi illata sunt, alienus existo; ostendit ergo, ait Vigilius n. 12. se per omnia alienum, & ab aliis, quæ objecta sunt*. IV. Lecta epistola Cleri Edesseni testantis, se esse Orthodoxum, & Synodum Ephesinam, & Cyrillum revereri, PP. Chalcedonen. Ibam receperunt, constat ergo, eum esse a PP. receptum, quia epistolam ad Marim Persam a se conscriptam esse negabat. V. Incredibile est, ut Ibam, aut alium e PP. Chalcedonen. existimasse probandam epistolam ad Marim Persam, quæ contraria per omnia est definitioni, quam pro recta fide S. Chalcedonen. Synodus pronuntiavit, ut recte V. Synodus definivit. Jure ergo Pelagius in ep. ad episcopos Instr. ait, quod si quis affirmat, epistolam ad Marim Persam fuisse a Synodo probatam, *gesta ejusdem*
Sy-

Synodi destruere conatur. Ex quibus constat, PP. V. Synodi nullo modo Chalcedonensibus fuisse adversatos, utrique enim hanc epistolam sunt execrati.

Inst. Atqui PP. Chalcedonenses Ibam susceperunt, quia catholicam judicarunt epistolam ad Marim Persam; ergo &c. Prob. subf. Legati Apostolici hæc de Iba pronuntiarunt: *Relata ejus epistola agnovimus, eum esse orthodoxum; ergo etiam ex epistola ad Marim Persam, quæ post judicatum Photii, & Eustatii fuerat relecta, eum judicarunt innoxium.* II. S. Maximus Antioch. ait, quod *ex relecto quoque rescripto epistolæ, orthodoxa ejus declarata est dictatio;* ergo non solum Ibam, sed etiam epistolam ab eo dictatam censuit orthodoxam. R. neg. subf. Ad prob. neg. conf. Ut enim ait Vigilus in *Constituto* n. 19. Legati Apostolici significarunt, Ibam repertum innoxium, relecta epistola Edessenorum clericorum, testantium: *Ab illius epistolæ ad Marim Persam crimine alienam Ibæ conscientiam ergo ejus epistola non dicitur epistola ad Marim Persam, quam ex dictis Ibas suam esse negaverat, sed cleri Edesseni, quæ instante Iba relecta fuerat, post objectam sibi ad Marim Persam epistolam.* Dicitur autem: *Epistola ejus*, quia illam pro se Ibas relegi petit, & quia in judiciis eorum documenta, chartæ, & epistolæ dici solent, qui eis pro se utuntur, ait Vigilus ib. Deinde, quia æquius Ibæ epistola dicitur, quam ille pro suæ fidei approbatione, ut relegeretur exigit, quam conscriptam ad Marim Persam, quam ad Ibam oppugnandum objiciebant adversarii. Hæc Vigilus n. 22. Ad II. dist. ant. Et Maximus *dictationis* nomine significat conscriptionem epistolæ, neg. actionem apud judicem, conc. Nam apud J. C. *actionem dictare* est formulam intendere, sive cum adversariis in judicio experiri. Reapse non ait Maximus, declaratam orthodoxam *dictationem* Ibæ in epistola ab adversario prolata, sed *ex relecto rescripto epistolæ*, nempe Edessenorum, quo recitato ait Vigilus; *Omnia non solum adversariis non probantibus, aut Iba denegante, sed etiam damñante sunt reprobatæ.*

CAPUT VI.

De Eutychiano dogmate.

Post Synodum Ephesinam exortam esse Eutych. hæresim scribit Anastasius Sinaita, idest anno Christi 441. Gelasius tamen eam refert ad annum 448. quo tempore a S. Flaviano in judicium vocatus est Eutyches Ecclesiæ C. P. presbyter, & amplissimi monasterii præses: qui ægre ferens

initam pacem inter Cyrillum, & Jo. Antiochenum, coepit Orientales tamquam Nestorianos traducere, quasi duas personas in duabus naturis agnoscerent; adeoque divinam naturam, & humanam ait in incarnatione esse permixtas in unam; docens cum Apollinario, humanitatem a divinitate absorptam, & Christi carnem, quasi de cœlo delapsam, ipsam divinitatem suffixam cruci. Quapropter de hæresi accusatus in Synodo C. P. a Flaviano coacta damnatus est an. 448. & subinde a S. Leone M. qui ab Eutychete deceptus, zelum ipsius commendaverat. Tunc Eutyches ad Imperatorem appellavit, obtinuitque facultatem Synodum Ephesinam convocandi, quæ *Latrocinium Ephesinum* dicta est: ubi repugnantibus Apostolicæ sedis legatis a Dioscoro, aliisque Eutychianis episcopis damnati sunt, absoluto Eutychete, Ibas, Theodoretus, & ipse Flavianus qui vulneribus confossus interiit. Ad imperium evecto Marciano Synodus œcumenica Nicææ primum indicta Chalcedonem Leone instante translata est. Eaque inchoata 8. idus Octobris proscripto Eutychete, Nestorio, & Theodoreto an. 451. Kal. Novembris absoluta est. His notatis sit

PROPOSITIO. Dux sunt in Christo naturæ distinctæ, & impermixtæ, non separatim, sed in eadem hypostasi.

Prob. I. Christus enim, cum sit unus & indivisum, ut supra ostendimus, est perfectus Deus & perfectus homo, sed ex quo Jesus Chr. sit Deus verus debet in ipso propugnari divina natura; ergo & humana ex quo sit perfectus homo. II. Postquam Jo. c. 1. ait: *Deus erat Verbum, omnia per ipsum facta sunt* &c. subdit. *Et Verbum caro factum est.* Itaque, ut ait S. Leo in ep. ad Flavianum: *Unus idemque vere Dei filius, & vere hominis filius: Deus per id, quod in principio erat Verbum, homo per id, quod Verbum caro factum est. Deus per id, quod omnia per ipsum facta sunt, homo per id, quod factus est ex muliere.* III. Idipsum probatur ex Christi operibus. *Non enim ejusdem naturæ est,* ait S. Leo loco cit. *flere amicum mortuum, & eundem ad vocis imperium excitare redivivum, aut in ligno pendere; ergo &c.*

Prob. IV. ex PP. in Synodo Chalcedonen. productis. Hilarius l. 9. de Trin. ait: *Nescit plane vitam suam, qui Christum Jesum ut Verum Deum, ita & verum hominem ignorat.* Nazianz. Or. de Nat. Missus est, ait, *sed ut homo: duplex enim erat in eo natura.* Ambr. l. 2. de Fid. c. 4. *Idem Deus, idem homo, per divinitatem Deus, per susce-*

sceptionem carnis homo, & infra: Servemus distinctionem humanitatis. Chryf. hom. de Asc. ait: Christus sociavit utramque naturam: S. P. A. Ep. ad Voluf. Mediator apparuit, in unitate personæ copulans utramque naturam. Cyrill. Alex. de Incar. 13. Unum Jesum Christum dicimus, non ignorantes differentiam naturarum; sed eas inconfuse inter se servantes. Accedunt definitiones Conc. C. P. & Chalcedonensis 630. Episcoporum.

Prob. V. ratione. I. In sententia Eutychetis evertitur Incarnationis mysterium: ex ea enim sequitur, aut passam divinitatem, aut humanitatem esse impatibilem. II. Nisi utraque natura inconfusa permaneat, percipi nequit unio hypostatica: hæc enim vel fit aggregatione & per accidens ut acervus lapidum, corpus & indumentum, quam unionem in Christo agnoscebat etiam Nestorius: vel uniuntur secundum hypostasim, sicut unitur anima corpori in homine, & hæc unio postulat naturarum distinctionem, quoties una in alteram converti nequit, aut non ita miscentur, ut resultet tertia substantia, ut fit in mixto: atqui natura divina nequit in humanam converti, & vicissim, cum Deus sit immutabilis, creatura mutabilis, mixtio etiam absque partium mutatione non fit; ergo &c. Ita S. Thomas in iv. c. Gentes.

Ob. I. Jo. 1. habetur: *Verbum caro factum est*: sed quod fit caro in carnem vertitur; ergo &c. Prob. min. Nam virga Moysis, uxor Loth, & aqua in Canæ nuptiis, de quibus dicitur, colubrum, statuum, aut vinum esse factum, reapse pristinam naturam commutarunt; ergo a pari. Sicut enim in Græco exstat Jo. c. 1. : *ἐγένετο factum est*; ita exstat etiam Gen. 19. Exod. 4. Jo. 2. *Facta est columna salis, facta est serpens, aquam vinum factam*. Deinde Matth. 26. ubi dicitur: *Hoc est corpus meum*, innuitur panis conversio in Christi corpus; ergo ubi dicitur: *Verbum est caro*, innuitur conversio divinitatis in carnem.

R. dist. min. Quod fit caro in carnem vertitur, si fiat assumptione humanitatis in Deum, neg. si fiat conversione divinitatis in carnem, conc. Atqui primo modo Verbum factum esse carnem Patres docent, Ignatius (a), Epiphanius (b), Ambrosius (c), Chrysostomus (d), Fulgentius (e),

H 4

& in

(a) Ep. ad Trall.

(b) H. 77.

(c) L. 1. de Incarn. c. 6.

(d) Hom. 2. in Jo.

(e) De Incarn. 10.

& in Symbolo Athanasii Ecclesia universa ; ergo &c. Interpretationes PP. vide apud l'Hermen. T. 3. p. 181. Ad I. prob. neg.conf. Nam Gen. 19. habet Hebræus : *Et fuit cumulus salis*, & Græcus habet : *Commutata est in columnam salis*, quæ simplex phrasis verbi *sine subjecto* ostendit priorem substantiam in aliam fuisse mutatam : at Jo. 1. subjectum cum articulo opponitur : *ὁ λόγος*. Vulgata autem habet : *Versa est in statuam salis* ; ergo vera est prioris naturæ conversio. Item Exod. 4. ubi Hebræus legit : *Et fuit serpens*, græce habetur : *Evasit coluber*, Vulgata : *Versa est incolubrum*, ubi veram conversionem ipsa verba declarant. Jo. etiam II. satis ostenditur, non fuisse cum vino aquam permixtam, ex quo convivæ experti sint vinum esse merum, & priori robustius. Matth. etiam 26. habetur : *hoc est corpus meum*, ubi neutrum pronomen ad corpus Christi refertur, ut constet post consecrationem panem in Christi corpus esse mutatum, sed de hoc loco alibi.

Ad alteram prob. neg. conf. Nam hebraicum *היה* *hajah*, græcum *γινωσκει*, ac latinum *feri* sæpe significant *esse*, *compleri*, *feri*, *uniri*, *conjungi*, itaque ex verbis Jo. 1. *Verbum caro factum est*, colligimus naturarum unionem : nec opus est earundem conversionem intelligere. Eam tamen in aliis admittimus, non ex vi verbi, sed rerum, quæ fieri dicuntur. Si enim res nequeat in eam, quam fieri dicitur mutari, absurdum est opinari taliter factam, ut sit immutata. Sed si natura rerum sit mutabilis, ut panis, aqua &c. ubi fieri dicitur aliquid, ac verba sensum exhibent literalem, mutatio naturarum intelligenda est, ut docet D. Cyrillus in Dial. de Incarn. T. 5. p. 717. Deinde adducta exempla Eutychianis non favent, statua enim salis vera fuit, & suo etiam tempore existisse scribit Josephus l. 1. Antiq. 12. Ita serpentis, vini, & Christi corporis vera substantia est, atqui censuit Eutyches, ipsam carnem ita a divinitate absorptam ut transiens in hujus naturam divina fieret, & quod humanum erat esse factum umbratile (1) ;
ergo

[1] Censuit Vasquesius, Eutychetem unam in Christo prædicasse naturam, quæ ex divina, & humana in sua integritate manentibus, neque permixtis, neque confusis esset composita, sicut in

homine est una natura ex mente constans & corpore. Combesius vero arbitratus est, Eutychetem eo sensu unam in Christo agnovisse naturam, prout humanitas in Christo secundas tantum partes

ergo &c. addit etiam Jo. 16. *Et habitavit in nobis*. Atqui id, quod habitat, non est idem cum eo, quod habitatur, sed diversum, ut ait Chrysostomus hom. 2. in Jo. ; ergo non significat mutationem naturæ immutabilis.

Ob. II. Tertullianus de carne Christi cap. 3. appellat Christum: *Hominem Deo mixtum*, & contra Praxeam c. 27. propugnat utriusque naturæ *mixturam*. Eadem docent S. P. A., S. Maximus, Eulogius, Leo M., Cyrillus &c. Accedit Julius Rom. Pontif. in epistola ad Dionysium episcopum Corinth., ubi aperte unam profitetur in Christo naturam. Consentit Gregorius Thaum. in celebri sententia: *In Christo non duæ personæ, neque duæ naturæ*. Tandem Justinus M. Apolog. 2. comparat incarnationem Verbi cum Eucharistiæ sacramento; sicut ergo panis fit corpus Christi conversione substantiæ, ita Verbum eodem modo factum est caro.

R. ad I. dist. ant. Vocat *mixtum* assumptione humanitatis, conc., confusione substantiæ, qualis est corporum liquidorum, unde tertia exurgit substantia, neg. Scopus enim Tertulliani est refellere Phantasiastas, qui Christo corpus umbratile tribuebant, & in Apol. negat, talem in Christo esse mixtionem, qualis fit ex auro & argento, ubi fit electrum: *Nam sicut in unitate personæ*, ait S. P. A. Ep. 3. ad Volus., *anima unitur corpori, ut homo sit, ita in unitate personæ Deus unitur homini, ut Christus sit*. In illa mixtura est animæ & corporis, in hac persona mixtura est Dei & hominis: si tamen secedat a consuetudine corporum, qua solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem. Eadem est Eulogii; Leporii, & S. Leonis mens, ut constat ex dictis in prob. I. Cyrillus vero solvens op-

tes obtinebat, cumque ea sit, & dicatur propria cujusque natura, quæ primas obtinet partes, sola deitas, non vero humanitas propria Christi natura censenda erat. Verum cum Eutychetis mens ab iis præsertim sit exquirenda, qui ejus errores pressius exagitarunt, æquum est, ut magis Chalcedonenſi Concilio, ac PP. synchronis, quam Vasquesio, aut Combesio fides habeatur. Porro si ar-

gumenta expendantur, quibus PP. Chalcedonenses Eutycherem refellere conati sunt, satis liquet, illum unicam in Christo naturam agnovisse, eo quod a deitate putaret humanitatem fuisse *absorptam*, ut mare mellis guttam si accipiat, quæ statim evanescit aqua maris permixta, ut ait Eranistes in persona Eutychetis in dialog. Theodorèti.

oppositionem Nestorii ait : *Mixtionis nomen posuerunt Ss. Patres, sed ne qua confusio contigisse existimetur ad instar liquidorum ea voce usi sunt, cum summam unionem ostendere studerent.* Iulii Epistolam spuriam esse probat Leontius in l. de Sectis. Ephremius vero ait, ibi *unam* non dici absolute, sed *unam naturam divini Verbi incarnatam*: nec Thaumaturgo verba illa, sed Apollinaristæ tribuit Leontius. Justinus denique in eo comparat Eucharistiam incarnationi, quod sicut in Christo fuit vera humanitas prædita carne, ita in Eucharistia vera caro continetur, sed non ait, utrobique eodem modo fieri conversionem.

Ex his constat, quam inscite ac impudenter avitus quidam academicus insimulaverit de Eutychiana hæresi homiliam quandam Rom. Pont. Clem. XI. habitam ann. 1702., & præsertim Clementinam periodum: *Hodie forma servi reversa est in formam Dei, & exinanitio humilitatis ad pristinae altitudinis rediit majestatem.* Nam hæc eadem verba, non solum Arnoldus Carnotensis habet, sed etiam Cyprianus de Resur. p. 443., ubi ait, angelos lætari, eo quod *forma servi reversa sit in formam Dei, & exinanitio humilitatis ad depositæ altitudinis redierit majestatem.*

C A P U T VII.

De scholarum placitis circa hypostaticam unionem.

DUarum naturarum unionem quidam constituunt in modo ab extremis distincto ut Scotus, Suarez, l' Hermenier, alique. Quidam vero negant ab extremis illam distingui, ut Cajetanus, Juenin, Tournely, atque ex nostratibus Ægidius, Ariminen., Gavardi, alique, quibus ipsi subscribimus. Sit itaque

PROPOSITIO I. Unio hyp. non est entitas ab extremis distincta.

Prob. I. enim non admittimus *modum esse entitatem* aliquam a subiecto distinctam, licet fateamur esse *habitudinem intrinsecam*, & veluti sigilli impressionem, inhaerentem quandam formam a substantia indistinctam. II. Non alia hypostaticæ unionis perceptio ex scripturis, ac PP. habetur, quam mirabilis œconomia, per quam Dei Verbum in unitatem personæ humanitatem assumpsit, atque mirus hujus assumptionis modus nequit per *entitatem* productam nobis innotescere; ergo &c. III. Si duo habeant rationem potentia & actus, ut corpus, & anima, non egent nexu ullo, quo colligentur, sed per se uniuntur. IV. Ut arguit Gregorius, sicut natura humana est unita Ver-

Verbo ; ita Verbum est unitum naturæ humanæ , atque ad hanc unionem explicandam non est recurrendum ad *modum* , vel *entitatem* Verbo inhaerentem , qua Deus nequit affici intrinsece ; ergo &c.

Ob. I. Hypostatica unio est actio , cui respondet effectus , sed is non est natura humana , cum sit creationis terminus ; ergo &c. II. S. Thomas 3. p. Q. 2. demonstrat , unionem esse *aliquid creatum* , quia non fuit ab æterno . III. Verbum & humanitas possunt simul esse , quin sint hypostatice unita ; ergo &c. IV. Humanitas erat indifferens , ut assumeretur a Verbo ; ergo per modum adventitium determinata est . V. Plura enuntiantur de humanitate unita Verbo , quæ de non unita non verificantur ; ergo &c.

R. ad I. dist. min. Natura humana *absolute* , prout a tota Trinitate producta , non est unionis effectus , conc. , spectata *connotative* , idest ut per Verbum subsistens , neg. Sic enim ad solum Filium refertur , tamquam ad principium suam tribuens subsistentiam , atque ad naturam humanam , prout subsistit divina hypostasi. Ad II. dist. ant. Unio est *aliquid creatum* connotans divinum Verbum , a quo terminatur , idest naturam humanam , ut subsistentem , conc. , est *aliquid creatum absolute* , neg. Ut enim ait D. Thomas : *Unio naturæ humanæ ad Verbum est secundum esse personale* . Ad III. dist. ant. Verbum , & humanitas *absolute* possunt simul esse absque unione hypostatica , conc. , *connotative* , neg. At in primo casu unitas percipi non potest . Ad IV. R. Naturam creatam determinari , ut sit Verbi per hujus hypostasim , quæ illam connotative tantum immutat . Ad V. neg. cons. Ad hoc enim fat est sola distinctio *connotatorum* .

Quæres I. Quænam sint unionis hypostaticæ proprietates ? R. Eam unionem esse substantialem , naturalem , omnium maximam , & indissolubilem . *Substantialem* dicimus contra Nestorium , qui solam unionem moralem agnovit , cum natura divina , & humana in eadem hypostasi conjunctæ persistant , ut in homine anima & corpus . *Naturalem* contra Eutychetem , qui unam in Christo naturam agnovit confusam , & permixtam ; vel *naturalem* dicimus , idest veram , non prout est necessaria , aut naturæ debita , cum sit gratiæ beneficium singulare . Dicimus esse omnium maximam , tum ob naturæ utriusque diversitatem , tum ob elevationem altissimam humanæ naturæ . Tandem perpetua

petua dicitur, & indissolubilis contra Origenem, qui ait, post resurrectionem totam naturam corporis interituram.

Quæres II. An hæc unio facta sit in natura, an in persona? R. Ambas naturas fuisse inconfuse in eadem persona conjunctas, ut contra Nestorium, & Eutychetem ab Ecclesia definitum est, cumque divina essentia & hypostasis sit una, ac simplicissima res, naturæ humanæ assumptionem tribuimus divinæ personæ, quæ tamen est ipsamet Dei natura connotative accepta, cum sint una & eadem summa res Pater, Filius, & Spiritus Sanctus.

Quæres III. An incarnationem promereri potuerint SS. Patres, B. Virgo, & humanitas Christi? R. Nullum meritum *de condigno* in iis, utpote creaturis, inveniri, unde divinæ caritati tribuitur in sacris litteris. At de *congruo* B. V., & Patriarchæ eam promerere, tum quoad *substantiam*, tum quoad *circumstantias*, nempe ut Verbum nostram naturam assumeret, eamque & citius assumeret, & ex stirpe Davidis, ut sentiunt Alvarez, l' Hermenier, alique. At D. Bonaventura, Scotus, Ægidius &c. ajunt, eam meruisse tantum quoad circumstantias, quibuscum sit

PROPOSITIO II. Nec SS. PP., nec B. Virgo incarnationem meruit quoad substantiam; sed tantum quoad circumstantias.

Prob. I. Ex Ap. ad Tit. 2. & 3., tum ex ep. i. Jo. 3., ubi incarnatio caritati divinæ tribuitur, sed hæc excludit meritum tam de *congruo*, quam de *condigno*, nulla enim excogitari possunt merita, ubi nulla præcedunt justitiæ opera, cum essemus ex Ap. *natura filii iræ*; ergo &c. II. *Omnes egent gloria Dei* ex Ap. Rom. 3., idest Christi redemptione, quæ a peccato liberet, aut servet, adeoque nihil Deo acceptum agere quis potest sine gratia liberatoris, ut exponit S. P. Ps. 30.; ergo omne meritum etiam congruum gratiam supponit. III. Nullum est meritum sine fide, quæ ex Apostolo non datur nisi per Christum; ergo *nulla merita nostra præcesserunt*, ait S. P. Ps. 35., *pro quibus filius Dei moreretur*.

Prob. II. pars. Etenim Genes. 22. habetur, benedicendas in semine Abrahæ omnes gentes, quia unigenito suo non pepercit. Ps. 11., & Dan. 9. colligitur, gemitus & vota SS. PP. promeruisse incarnationis accelerationem. Accedit ratio D. Thomæ 3. p. q. 2. art. 2., quia *congruum erat, ut Deus exaudiret eos, qui ei obediebant*. Quo sensu ait, B. V. potuisse a Deo elevâri per gratiam, ut con-
grue

grue fieret Mater Dei, unde canit Ecclesia: *Beata viscera M. V., quæ meruerunt* &c. Sed hæc gratia prædefinitionem Dominicæ incarnationis, & Virginis prædestinationem in Dei Matrem supponit; ergo &c.

Dices. Licet prædestinatio sit gratuita, prædestinati merentur gloriæ consecutionem; ergo poterant veteres iusti incarnationem mereri *in executione*, licet incarnatio sit gratuita. R. neg. conf. Gloria enim est causa finalis, adeoque non præexistit effectui suo, at unio hypostatica est meritorum omnium causa effectrix, quæ non operatur, nisi ejus præsupponatur existentia. Vide auctorem.

PROPOSITIO III. Neque humanitas Christi eam promeruit.

Prob. I. Non enim eam promeruit per opera præcedentia, nam præexistentia animæ Christi ante incarnationem est Origenis commentum. Hinc S. P. de Præd. SS. c. 15. ait: *Ille homo, ut a Verbo in unitatem personæ assumptus filius Dei esset, unde hoc meruit? quid egit ante? quid credidit?* &c. Nec promeruit in illo priori natura, quo producta percipitur, priusquam assumeretur a Verbo Deo: Nam ex quo esse homo cœpit, non aliud cœpit esse homo, quam Dei Filius. Neque per opera subsequents, tum quia nemo aliquid meretur, nisi supponatur existens, tum quia gratia non potest cadere sub meritum, quia est merendi principium, unde merito minus incarnatio cadit sub merito, quæ est principium gratiæ, ut ait D. Thomas.

Opp. Ps. 44. habetur: *Dilexisti justitiam* &c., propterea unxit te Deus. Apoc. 5.: *Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & divinitatem*; ergo &c. II. Suarez, alique putant non repugnare, quin Christus unionem hypostaticam potuerit promereri. III. Licet actus caritatis disponant ad gratiam habitualement, sunt tamen ab ipsa gratia producti; ergo licet unio hypostatica sit principium meriti, merito tamen rependitur. IV. Principium intellectionis cadit sub intellectione; ergo unio hyp. principium meriti cadit sub merito. R. Ad I. dist. ant. Et oleum lætitiæ est gloria resurrectionis, ut exponit Hieronymus, conc., est unio hypostatica, neg. Hoc sensu divinitas Apoc. 5. est nominis exaltatio, quam agnus Dei sua morte promeruit. Ad II. vid. R. ad opp. Prop. II. hujus cap. Ad III. R. Contritionem, quæ præcedit gratiam habitualement, esse effectum gratiæ actualis, & si supponat gratiam habitualement non ad ipsam disponere, sed ad ejus augmen-

mentum. Ad IV. neg. conf. Nam intelligendi principium cadit sub intellectionem, tamquam objectum, quod præsupponitur ante ipsam intellectionem, at hypostatica unio caderet sub meritum, tamquam effectus, qui nequit præsupponi ante causam.

Quæres IV. An eam carnem, quam Filius assumpsit, assumere etiam potuerint Pater & Spiritus S. R. affirmative. Nam eandem potentiam, ac virtutem habent, nec non propriam hypostasim, atque substantiam. Nec inde sequeretur, assumptum hominem esse unum, & non unum, quia *τὸ unum* significat unitatem naturæ, quæ trina terminata esset hypostasi, sicut unus Deus unam naturam significat in tribus personis subsistentem.

Quæres V. An una persona possit assumere naturas duas. R. affirmative D. Thomas, Scotus, alique: nam divina persona virtutem habet infinitam, quæ per *terminationem* unius naturæ finitæ nequit exhaustiri. Disputant tamen theologi, an duæ illæ naturæ essent unus homo, ut placet Thomistis, an duo, ut Scotistæ arbitrantur. Quia in re, ut omnis tollatur ambiguitas, dicendum est, futuram in ea hypothese unam personam subsistentem in duplici natura humana, ut Christus dicitur una persona habens naturas duas humanam, & divinam.

Quæres VI. An a Verbo assumi potuerit natura irrationalis? R. affirmative. Quidquid enim gerere potest vicem personæ potest quoque supplere munus suppositi, propriamque alteri existentiam communicare. Dices cum Tournelio: indecorum est fieri communicationem idiomatum inter Deum & creaturam ratione destitutam; ergo &c. R. neg. ant. Nihil enim quantumvis sordidum potest divinitati maculam afferre: *Si de lupa, aut sue prodire voluisset*, ait Tertull. de Carn. Chr. c. 4., *tua, opinor, illi censura præscriberet: turpe hoc Deo, & stultum: si plane stultum; sed stulta mundi elegit Deus &c.*

Quæres VII. Cur Filius non alia persona nostram naturam induerit? R. Petavius, ac Estius: I. ne fieret nomen confusio, ac duo essent in Trinitate filii, nempe filius Dei, & filius hominis. II. Ut per eum, per quem omnia creata sunt, omnia instaurarentur. III. Ut per Verbum & imaginem Patris reficeretur in nobis imago Dei. IV. Ut per filium naturalem filii redderemur adoptivi.

Quæres VIII. Cur Christus dæmones non redemerit? R. Petavius: I. quia corruit angelus nihil infirmum ex car-

carne gestans. II. Quia non corruerat tota natura angelica. III. Quia assumendo hominem filius Dei utramque naturam redemit, spiritalem nempe, & corpoream.

LIBER XXVII.

De variis Christi nominibus.

Quidam non recte distinguentes, quæ naturis dumtaxat ab iis quæ solæ Christi personæ conveniunt, in errores maximos prolapsi sunt, quæ de re regulas quasdam in hoc libro assignabimus ad enuntiationem quamlibet ad Christum spectantem scite dijudicandam, deinde propositiones ipsas, de quibus disceptatur, singillatim exponemus.

CAPUT I.

De communicatione idiomatum & ejus regulis.

EX unione duarum in Christo naturarum sequitur vocabulorum permutatio, quam Græci vocant *ἀντιδοσιν*, Latini *Communicationem idiomatum*. Ut enim ait Nazianzenus ad Theoph. *Propter exactam unionem assumpta carnis, & assumentis divinitatis, mutuo transferuntur vocabula*. Definitur autem in scholis: loquendi forma, quæ ea, quæ unius naturæ in Christo propria sunt, eique vere ac realiter competunt, propter personæ in utraque natura unitatem toti concreto attribuuntur. Concreto autem dicimus, non *formæ* aut *naturæ*, sicut enim contra Nestorium unam in Christo personam profitemur, contra Eutychetem vero naturas duas impermixtas, ita eidem personæ tribuenda sunt, quæ utrique naturæ conveniunt: sed unius naturæ tributa non sunt in alteram transferenda. Qui ergo negant communicationem idiomatum, Nestoriani sunt; & qui illam inter utramque naturam admittunt, Eutychiani. His accedunt *Ubiquistæ*, qui Christi humanitati tribuunt immensitatem. Sit itaque

PROPOSITIO I. Est in Christo communicatio idiomatum.

Prob. I. Sicut de una persona hominis dicitur, quod sit ratione prædita ac mortalis, quorum unum animo convenit, aliud corpori; ita de Christo dici potest, quod sit Deus, immensus &c., & homo passus, ac mortuus; quia illa attributa divinitati, hæc humanitati conveniunt: eodem quippe modo tam de Deo, quam de homine loquendum est; Scripturæ enim Christo homini tribuunt, quæ sunt propria divinitatis, & Christo Deo, quæ humanitati conveniunt.

niunt. PP. etiam allerunt, Deum Verbum per unionem dispensativam propria sibi fecisse, quæ carnis erant, quæ quæ ei erat unita; ergo &c.

Prob. II. ex iis Scripturæ locis, in quibus Christus dicitur: *Unigenitus in sinu Patris*, ut Jo. 1. *Genitus ante luciferum*, ut Ps. 109.: *Deus super omnia* Rom. 9.: antiquior Abrahamo Jo. 8.. Dicitur etiam Ecclesiam acquisivisse sanguine suo, Act. 20.: animam suam posuisse 1. Jo. 3. &c. quibus in locis hæc mutatio vocabulorum occurrit; ergo &c. Prob. III. ex PP. Aug. l. 2. contra Maxim. c. 20.: *Si ergo attendas distinctionem substantiarum, filius Dei de cælo descendit, filius hominis crucifixus est, si unitatem personæ, & filius hominis de cælo descendit, & filius Dei est crucifixus.* Et ep. ad Dard. 187. *Sicut unus homo est anima & caro; sic unus Christus est Verbum & homo.* Quod ad Verbum attinet, Creator est Christus, omnia enim per ipsum facta sunt. Quod vero ad hominem, creatus est Christus, factus est enim ex semine David. Cyrillus etiam de Incarnatione c. 26. ait: *Cum idem sit homo simul & Deus, propter unitatem propria sua ducit humana: ibique ostendit, quomodo ob hanc unitatem de Christo dicatur, quod baptizatus sit, & ipse baptizaverit Spiritu S.* Hilarius l. 4. de Trin. ait: *Qui erat nascitur, qui impassibilis patitur.* Vigilus M. l. 4. contra Eutychetem: *Consonat & divinitatem humanitatis & humanitatem divinitatis habere vocabulum, non quia in se utrumque mutatum sit, sed quia utrumque unus Christus est; ergo &c.*

PROPOSITIO II. Non est in Christo idiomatum communicatio in abstracto.

Prob. I. Sicut in hypostatica unione substantialiter utraque natura spectat ad eandem personam, ut contra Nestorium fides docet; ita eadem naturæ sunt impermixtæ, ut contra Eutychetem definitum est: sicut ergo enunciantur de Christo utriusque naturæ vocabula ob indivisibilem unitatem, ita nequit una natura alteri impertiri, quæ sui propria sunt ob naturarum distinctionem; sicut ergo contra Nestorium pronuntiandum est: *Verbum est homo, Virgo peperit filium Dei, Deus crucifixus est, quia Verbum, & homo unus est Christus; ita adversus Eutychen clamandum: Natura humana, quam Verbum assumpsit, non est divinitas, quam habet a Patre: Christus carne, non divinitate passus est &c.* quia in unitate personæ utraque natura suam retinet proprietatem.

Prob.

Prob. II. Ex PP. Cyrillus in Thes. c. 10. ait : *Duarum naturarum discretio necessario facienda est . Quare debemus , quæ vero Deo conveniunt divinitati ejus , quæ homini vero humanitati nostræ accommodare .* S. P. A. l. 2. contra Max. c. 20. ostendit , ea verba : *Tristis est anima mea &c. Matth. 26. nonnisi ex natura hominis intelligenda , cum percipi nequeat , naturam Verbi Dei tristem esse potuisse .* Vigilus etiam in 5. contra Eutych. ait : *Impium est , quæ sunt propria carnis Christi ad naturæ Verbi proprietatem referre , et vicissim .* Damascenus l. 3. c. 4. ait : *Non dicimus divinitatem patibilem , aut creatam , nec carnem seu humanitatem increatam .* Eadem habet Fulgentius , aliique ; ergo &c.

Eruuntur ex dictis regulæ communicationis idiomatum , quarum 12. Petavius assignat . I. est proprietates duarum naturarum uni personæ esse tribuendas , ut cum ait Christus : *Ego & Pater unum sumus , & Pater major me est .* De eadem Christi persona enuntiatur , quod sit Patri consubstantialis , & quod sit inferior Patri , illud divinæ , hoc humanæ naturæ proprietas est . II. Sæpe tota persona ab una natura , aut ejus proprietatibus denominatur , ut dum Christus dicitur : *Filius hominis , Verbum homo , Deus Crucifixus &c. & ratio est , quia per hypostaticam unionem ejusdem personæ , non alterius , est utraque natura cum proprietatibus suis ; ergo potest persona vel ab una , vel ab altera denominari .* III. & IV. Sæpe etiam de eadem persona contraria , & opposita enuntiantur , quæ cum diversam naturam spectent , non repugnant , ut si dicam : *Christus vivens mortuus est , Christus ut Deus coruscabat miraculis , dum ut homo afficiebatur injuriis .*

V. Abstracta , quæ naturis conveniunt , non communicantur promiscue , neque in abstracto , neque in concreto , nec recte dicitur : *Divinitas est humanitas , aut homo est aternitas &c. VI. Communicatio proprietatum non secundum formam , sed secundum subjectum accipienda est , ut si dicas : Verbum caro factum est , sensus non est , quod natura , sed quod persona divina humanitatem assumerit . VII. & VIII. Dum enuntiantur de Christo utriusque naturæ proprietates , affirmativæ propositiones absolute profertur non negative . Vera enim est propositio : *Filius Dei passus est , sed falsa est negans : Filius Dei non est , quia particula non removet attributum a subjecto , & a Christo removenda non est passio , sed exponenda est propositio sic :**

Filius Dei non est passus secundum divinitatem, quod fit etiam, ubi propositiones, alioquin veræ, in prævum sensum detorqueri possunt: dicendum ergo est: *Christus est creatura, ut homo, unus de Trinitate passus est carne*. IX. Propositiones, quæ unionem hypostaticam non supponunt, sed exprimunt, excipiuntur a communione idiomatum: Sic vera est hæc propositio: *verbum caro factum est*, vel *Deus factus est homo*: Non e contra: quia communicatio idiomatum accipienda non est secundum naturam, sed secundum personam.

X. Nequeunt de Christo enuntiari concreta adjectiva, quæ designare possunt diversam personam, bene tamen quæ inferunt diversam naturam. Sic dici nequit: *Christus est homo Dominicus*. XI. Si de Christo enuntientur, quæ ipsi naturaliter insunt, dicitur communicatio idiomatum naturalis, ut *Christus est homo*, si vero enuncientur, quæ suscepit ex misericordia, dicitur communicatio idiomatum secundum habitudinem, ut: *Factus est pro nobis maledictum*. XII. Idiomatum communicatio accipienda est substantialiter, non moraliter, & secundum attributionem, ut cum dico: *Deus est homo*, sensus est, Deum & hominem unam substantialiter personam constituere.

PROPOSITIO III. Humanitas Christi non est ubique.

Ita Estius, l' Hermenier, Juvenin, Tournely, Bellarminus, Petavius, alique, & prob. I. constat enim ex sacris litteris, Filium hominis descendisse de cœlis, corpore circumscriptum fuisse, in præsepio reclinatum, sublatum fuga in Ægyptum, in patriam rediisse, & modo in templo, modo in monte, vel in deserto commoratum, tandem suffixum cruci, tumultu conditum, & in cælum assumptum esse. &c. Lutherani: hæc ita in iis locis gesta esse, ut tamen Christi humanitas esset ubique diffusa, sicut legimus Deum fuisse in Sinai, in Eden, in Mambre &c. licet ubique esset sua immensitate diffusus. Sed contra: nam Jo. 11. habetur: *Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus*, quod Christus confirmat dicens: *Quoniam non eram ibi*; ergo Christus non erat in Bethania, cum Lazarus obiit. Marc. 16. *Surrexit non est hic*. Jo. 16. *Relinquo mundum*. Luc. 24. *Recessit ab eis*. Hebr. 8. *Si ergo esset super terram, non esset Sacerdos*; ergo; &c.

Prob. II. Hyppolytus Portuen. Frag. 3. docet: *Divinitatis operationem mansisse in Christo per carnem naturæ terminatam*. Athanasius Or. de Fid. ait, ea verba: *Sede a de-*

dextris meis, Christo convenire ratione corporis, quia *sedere idem est ac esse circumscriptum in loco*. Nazianzenus ep. ad Cledonium Christum vocat: *Corpore circumscriptum* Chrysostomus hom. in Laz. *Corpore minime praesentem*. Cyrillus: ab Apostolis *carne disjunctum*. Damascenus l. 3. de Fid. c. 3. *Circumscriptum & incircumscriptum* ratione duplicis naturæ. Ambrosius l. 2. de Fid. c. 4. ait. *Neque Deus de loco ad locum transit, quia ubique est: is ergo vadit, & venit, quod est commune nobiscum*. S. P. A. ep. ad Dard. n. 10. ait: *Secundum hanc formam non est putandus ubique diffusus*. S. Leo Serm. 3. de Ascen. ait: *Factus est humanitate longinquior*. Chrysologus Serm. 63. de Lazaro loquens ait: *Erat ibi Christus Deus, sed ibi non erat homo Christus*: Fulg. l. 2. ad Traf. 17. ait: *Unus idemque secundum humanam substantiam, absens cælo, cum esset in terra; ergo &c.*

Prob. III. ratione. Ubiquistæ homini tribuunt omnipræsentiam soli Deo propriam; ergo cum Eutychianis Incarnationis myst. pervertunt. Imo Eutychiani asseriebant in Christo corpus umbratile, cum non perciperent, quomodo humana natura absorpta a divina retineret carnis nostræ proprietatem; ergo Ubiquistæ sunt Eutychianis obtusiores, dum putant, Christi corpus ejusdem naturæ cum nostro immensitate pollere. II. Si Christi humanitati convenit *omnipræsentia*, convenire etiam debet æternitas, infinitas &c., quæ sunt attributa divinitatis, sed hoc negant Ubiquistæ; ergo &c. III. Excogitarunt Lutherani corporis Christi omnipræsentiam, ut contra Calvinianos facilius propugnarent illud in Eucharistia realiter adesse, sed Christi corpus non est in Eucharistia visibili modo, sed mirabiliter, & sub speciebus panis, & vini, adeoque, si in iis degat ratione immensitatis, non alia ratione ibidem erit ac ubique locorum; ergo &c.

Ob. I. Matth. ultimo Christus ait: *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra*. Ps. 109. ipsi dicitur: *Sede a dextris meis*: eadem habet Marc. c. 16. In ipso inhabitare divinitatis plenitudinem *corporaliter* testatur Ap. ad Coloss. 2. Ascendisse super omnes cælos, *ut impleret omnia* habetur ad Ephes. 5. Ac permansurum in terris usque ad consumationem sæculi promisit Christus Matth. 28. Sed si Christus habuit omnem potestatem, habuit etiam omnipræsentiam, si est in dextera Patris, si omnia implet, si divinitas in eo habitat *corporaliter*, Christus est ubique

diffusus ; ergo &c. R. dist. min. Habuit omnem potestatem &c. ratione personæ , conc. , ratione humanitatis , neg. Per hanc enim fuisse loco circumscriptum , constat ex dictis . Hoc sensu locum Matth. explicant non solum PP. , & Scholastici , sed etiam Lutherus apud Hessian-drum : *Eo ipso momento , quo divinitas , & humanitas esse cœperunt , homo filius Mariæ est , & dicitur omnipotens , & æternus Deus , quatenus una cum Deo persona est : de hac potestate loquitur Matth. c. ult. Data est mihi &c.* Adde , potestatis nomine intelligi exaltationem nominis , & judicariam Christi potestatem .

Ad II. R. Dexteram Patris aliquando innuere poten-tiam , quo sensu dextera Patris ubique est , & Christus Deus ratione divinitatis ubique est : aliquando significat locum Deo proximiorum , & eo demonstratur Christi su-per omnem creaturam exaltatio , aliquando cœlestem bea-titudinem , unde retorquetur argumentum . Si enim Chri-stus secundum humanitatem sedet a dexteris Dei , non est ubique diffusus . Hinc S. P. Tract. i. in Joannem ait : *Ascendit in cœlum , & non est hic . Ibi est enim . Sedet ad dexteram Patris , & hic est , non enim recessit præsentia majestatis .* Vid. ep. ad Dard. 57. R. II. dist. ant. Ut im-pleret omnia , idest ut fideles implerentur *in omnem ple-nitudinem Dei* , nempe copiosa gratiarum largitione , conc. , omnipræsentia , neg. Vid. auctorem .

Ad III. dist. ant. Apostolus ait , in Christo habitare divinitatem *corporaliter* , hoc est *veraciter , solide* , nec *præ-figurantibus signis* , neque *umbraliter tamquam in templo* , ut explicat S. P. in Pl. 67. , conc. , hoc est per omnipræ-sentiam , neg. Hoc ergo vocabulo demonstratur adverius Nestorianos unio hypostatica , ut notat Theophilactus , & sensus est , divinitatem habitare in homine citra misturam , ut *in corpore immoratur anima* . Ad ult. R. permanere Christum nobiscum *præsentia* majestatis Ecclesiæ regimine , gratiarum largitione , ac reali præsentia in Eucharistiæ Sa-cramento .

Ob. II. Omnipræsentia non est essentialis proprietas divinitatis , ut æternitas &c. ; ergo potest creaturis com-municari . Prob. ant. Ante mundum erat Deus , nulli ta-men loco præsens ; ergo &c. II. Humanitas , ac divinitas Christi substantialiter uniuntur ; ergo ubi una est , etiam altera esse debet . III. Christus est Verbum Dei , sed Ver-bum ubique est : ergo & Christus . R. ad I. neg. ant. Ad prob.

prob. dist. ant. Erat Deus nulli loco præsens, quia nullus erat locus, conc., quia non esset immensus, neg. Non enim in eo immensitas sita est, ut actu existat in omnibus, sed in eo quod nulla res sit, ubi non existat: sicut omnipotentia non omnia facit, quæ potest; sed ea tantum, quæ vult, & producit. Ad II. dist. ant. Substantialiter uniuntur, nec suas proprietates amittunt, conc. & amittunt, ut putavit Eutyches, neg. Ubi ergo humanitas est, ibi est etiam divinitas, sed non e contra: alias natura humana in divinam conversa esset, ut somniabat Eutyches. Sic ubi est oculus ibi est anima, sed non e contra, nam anima est etiam in pede, manu &c. Ad ult. dist. min. Verbum ubique est ratione divinitatis, conc., ratione humanitatis, nego.

CAPUT II.

An Christus dici possit filius Dei adoptivus.

Felix Urgelis Episcopus ab Elipando Episcopo Tolitano consultus, quid de Christi humanitate sentiret? R. Christum, prout homo est, appellandum filium Dei adoptivum, non naturalem. Controvertitur autem a theologis, num Felix, & Elipandus iis verbis hypostaticam unionem cum Nestorio negaverint, & filium Virginis a filio Dei, sive naturalem ab adoptivo secreverint, an eandem personam filium naturalem dixerint ratione divinæ naturæ, ac ratione humanæ adoptivum, quo sensu locutum esse Felicem putat Vasquesius, Juenin, & dubitat Tournely. Oppositum tamen docet Surius, Petavius, Nat. Alexander, Frassen, Boucat, Imbonatus, alique. Agemus itaque primo de opinione Felicis, & Elipandi, tum de scholasticorum sententia. Ac de illa quidem tradunt ferme omnes Felicianam hæresim fuisse I. a Concilio Forojulienensi damnatam, an. 791. Deinde an. 792. in Concilio Ratisponensi, ubi, teste Eghinardo, Felix errorem suum ejuravit. His notatis sit

PROPOSITIO I. Felix, & Elipandus asseruerunt, Christum esse filium adoptione in sensu Nestorii.

Prob. I. auctoritate scriptorum. Paullinus l. i. contra Felicem ait: *In duobus vocabulis proprii scilicet, & adoptivi unicum Dei filium dividere non formidat.* Alcuinus l. i. contra Felicem: *Non sibi sufficiebat, inquit, Christum negare proprium esse filium Dei, sed nuncupativum Deum nominare illum non timet, dividens Christum in duos filios, unum vocans proprium, alterum adoptivum.* Ago-

bardus: *Timens (Felix) permixtionem Eutychetis incur-
rere, corruit in divisionem Nestorii*. Paschasius Ratbertus
l. 5. in Matth. ait: *Hæresis Feliciana duas personas in Chri-
sto introducens*. Jonas Aurel. l. 1. de Cult. Imag. ait:
*Felicem anathemati mancipatum cum auctore sui erroris Ne-
storio*. Sigebertus in Chron. ait: *Feliciana hæresis unam
personam Dei, & hominis dividens in duas personas, sci-
licet veri filii, & adoptivi*. Baronius ad an. 783. ait:
Errorem Elipandi Ephesinam Synod. in Nestorio damnasse.

Prob. II. ex confessione Felicis, & Elipandi in Conc.
Francf., ubi habetur: *Credimus Deum Dei filium ex Pa-
tre genitum, consubstantialem non adoptione, sed genere*.
Et infra; *Confitemur eum factum ex muliere, non genere
esse filium Dei, sed adoptione, non natura, sed gratia*.
Ubi non solum docent, Christum esse filium gratia, &
adoptione, spectata natura assumpta, & gratia sanctifican-
te, sed etiam negant, Filium factum ex muliere esse fi-
lium Dei genere, & natura; ergo dividunt Christum in
duos filios.

Prob. III. Ex Concilio Francf., ubi a PP. Feliciana-
nus error dicitur hæresis veteriosa: eamque rejicit iisdem
scripturarum testimoniis, quibus Ephesini PP. adversus
Nestorium certarunt, ut Luc. 1., ad Gal. 4. Matth. 16.
&c. Sed quorsum hæc, si Felix putavit, Mariam Deum
peperisse, & Christum esse unicam individuanque perso-
nam? Hinc PP. Francf. in ep. Synodica testantur, tam
Nestorium *copulationis* nomine, quam Felicem nomine
adoptionis, negasse Christum *unam esse personam, & B.*
Virginem Deum genuisse. Addunt: *Hæresis vestra in Ne-
storio ab universali Ecclesia est damnata: Numquid non
ideo damnatus est, quia B. Virginem non Dei, sed homi-
nis credidit Genitricem*.

Prob. IV. Docuit Nestorius, teste Cyrillo l. 2. assum-
tum hominem a Verbo, non in primo conceptionis in-
stanti, sed postquam natus erat e Virgine purus homo,
atque ea de re baptizatum, quasi adoptione indiguerit,
atqui idipsum docuit Felix, ut testatur Albinus ad Mo-
nach. Geticos dicens: *Prædicate unum Filium, & unum
Deum, eundem proprium & verum, & perfectum esse, nec
unum, sicut in libello Felicis lectum est, baptismo indiguis-
se, sed mox sine peccato Spiritu S. conceptum esse Deum
verum, & hominem verum; ergo &c.*

Ob. I. Vasquesius, aliique: Felicem appellasse Filium
Dei

Dei adoptivum *secundum humanitatem*, sive *secundum quod homo est*. Scribit Adrianus Papa, Concilium Francf., Jonas Aurel. alique; ergo Felix idem sensit, quod Durandus, alique Scholastici: R. neg. conf. Nam Feliciani per ea verba: *Secundum humanitatem* non intelligunt naturam humanam sua subsistentia exutam, & in unitatem personæ in consortium divinitatis assumptam, ut catholici, sed humanitatem cum sua hypostasi, & divinitati unitam *moraliter*, ut agebat Nestorius, quod nullus Scholasticorum asseruit. Vid. prob.

Ob. II. In Confess. Elipandi ad Carolum M. adstruitur una in Christo persona, habetur enim: *Homo interior in una eademque persona adglomeratus Dei & hominis, filius adoptivus humanitate, non divinitate mundum redemit*; ergo &c. R. neg. conf. Non enim integra ea professio allata est. Sic enim se habet: *Homo interior &c. quia non per eum, qui natus est de Virgine, visibilia & invisibilia condidit, sed per illum, qui non est adoptione, sed genere, neque gratia, sed natura, & per istum mundum redemit*, dum ergo negatur eum, qui natus est de Virgine, ipsum esse, qui visibilia condidit, sola *moralis unio* statuitur inter filium adoptivum, & filium genere.

Ob. III. Felix admisit communicationem idiomatum; ergo &c. R. dist. ant. Admisit in sensu catholico, neg., in sensu hæretico, conc. Negavit enim mundum redemptum *per eum, qui visibilia, & invisibilia condidit, & hunc factum ex muliere*; invexit ergo Felix, ut Nestorius, filiorum pluralitatem.

Ob. IV. Felix, & Elipandus Carolum M. rogarunt, ut in Concilio eorum causa discuteretur; ibique non ob hæresim Nestorii, sed quod nova vocabula intruderent damnati sunt, eo quod ex distinctione filii adoptivi, ac proprii videbatur Nestoriana hæresis instaurari; sed si vere Nestoriani fuissent, Synodum non optassent, nec eorum dogma appellatum esset novum figmentum, nec pluribus scriptis refutatum, cum sat esset Ephesinum Concilium; ergo &c. R. neg. min. Nam etiam Nestorius ad Cælestinum Pontificem appellavit, & ad Ephesinam Synodum accessit perfrieta fronte. Nec ob solam novitatem Felicianæ hæresis proscripta est, cum constet veterinosam dictam esse, atque damnatam a PP. Ephesinis, novisque vocabulis *adoptionis* eandem cudisse perfidiam, quam Nestorius vocabulo *copulationis*: unde novo argumentorum genere

hæc hæresis refutata est, ut a Cyrillo Nestoriana in Ebione, & Photino damnata.

PROPOSITIO II. Non debet Christus appellari Filius adoptivus, etiam secundum humanitatem.

Prob. I. Scripturis. Luc. 1. habetur: *Vocabitur Filius Dei*. Matth. 16. *Tu es Christus Filius Dei vivi*. Marc. 14. *Tu es Christus Filius Dei benedicti*, atqui filius Dei appellatur quatenus homo est, nec mentio fit adoptionis, & gratiæ; ergo &c. II. Jo. 1. , & 3. Christus dicitur: *Unigenitus filius*; atqui plures sunt filii adoptivi; ergo &c. III. Ap. Rom. 8. Proprium Dei filium Christum appellat dicens: *Proprio filio suo non pepercit*, ad differentiam Angelorum, quibus *aliquando non dixit, filius meus es tu* &c., sed angeli sunt filii Dei adoptivi; ergo &c. Quare si Christus etiam secundum carnem, *secundum quam est David filius*, ut ait in Sacrosyllabo Paullinus p.68.: *Est ergo Filius Dei non adoptivus, sed verus, non alienus, sed proprius*; ergo secundum humanitatem non est Filius Dei adoptivus.

Prob. II. Ex PP. Hilarius l. 6. de Trin. n. 44. ait: *Filius ejus est, non adoptio ejus est, non creatura ejus est*. Nomen naturam loquitur: veritatem proprietas enuntiat: non intelligo quod addi possit ad naturam filii. Ubi Hilarius Arianos exagitans asserentes, Christum esse creaturam etiam ab ipso Christo adoptionem excludit. S.P. A. Ench. 35. ait: *Cum esset unicus Dei filius, non gratia, sed natura, ut esset etiam plenus gratia factus est etiam hominis filius*. Et infra: *Unus Dei filius, idemque hominis filius, non duo filii Dei Deus & homo, sed unus Dei filius*: quo loco usi etiam sunt PP. Francford. pag. 83. Fulgent. l.3. ad Tras. *Frustra unigenitus dicitur, si in ejus generatione non naturalis de Deo generante veritas, sed creationis ex donante largitas predicatur: & aliis enim dedit potestatem filios Dei fieri, quod si etiam Unigenitus Filius factus dicitur ex gratia, non ex natura nomen, & veritatem Unigeniti perdidit, postquam fratres habere jam cœpit*. Ildephonfus l. de perp. Virg. S. Mariæ tom. 12. Bibl. PP. pag. 566. ait: *Ergo non illum, ut ceteros adoptio filios Dei fecit filium, sed divinitatis natura illum in prorium Dei Filium exaltavit, ut esset totus Dei Filius, homo, & Verbum*. Numquam igitur ipse purus homo conceptus, nec natus, sicut ceteri nascuntur infantes, ut ei ex adoptionis gratia, aut molimento virtutum prærogativa filii præstaretur: sed Dei Verbum, quia caro factum est, assumsit hominem in se,

se, sine persona hominis, ut totus esset Christus proprius Dei Filius.

Ex quibus constat maximum esse discrimen inter nos, & Christum: Is enim est filius natura, nos gratia, ille unicus, nos multi, ille Sacramentorum habet potestatem, nos ministerium, filius enim, qui est eadem persona cum Verbo, totam habet filii proprii prærogativam. Atqui Christus, *in quantum homo*, est una cum Deo Verbo persona, nec existit absque hujus personæ unitate; ergo est Filius naturalis, non adoptivus.

Prob. III. ratione. Adoptio enim definitur: *Legitimus actus naturam imitans, quo liberos nobis quærimus*, fitque ex Agell. l. 5. c. 19.: *cum in alienam familiam, inque liberorum locum extranei sumuntur*. Hinc in Sacrosyllabo p. 70. habetur: *Adoptivus dicitur, cui nihil a Patre adoptante debetur, sed gratis conceditur. Abusive namque, & non essentialiter est filius dictus, sicut Moyses adoptatus est a filia Pharaonis*. Aliud exemplum est omnium nostrum, qui cum essemus parvuli, ait Ap. ad Gal. 4., *sub elementis mundi eramus servientes*, at per Christum adoptionem filiorum recipimus. Unde, *adoptivus alienus est ab eo, a quo dicitur adoptatus, quoniam gratis adoptio tribuitur, non ex debito*.

Ex quibus inferitur, nomen filii adoptivi, non naturæ esse, sed personæ, idest geniti subsistentis, atque vel liberi, & sui juris, vel sub patria potestate constituti. Adoptione vero in filium assumi, quem adoptans non genuit; adeoque adoptatum esse natura filium alienum, non proprium, & fuisse aliquanto ante adoptionem extra potestatem adoptantis, cum adoptatus de non filio filius fiat. Sequitur etiam, adoptionem non generatione fieri, sed voluntate, non natura, sed gratia. Hinc petitur ratio cur Christus neque ut homo filius Dei adoptivus dici possit.

I. enim, sicut naturalis filietas non convenit naturæ, sed personæ; sic est etiam adoptio, quæ est quædam imitatio naturalis filietatis, atqui humanitas Christi non habet hypostasim diversam a Deo Verbo, sive a Dei Filio naturali; ergo &c. Ita D. Thomas 3. p. Q. 23., & in Sacrosyllabo p. 68.: *Aut in utero Virginis eum suspicantur adoptatum, quod dici nefas est, quia de B. Virgine sumsit, non adoptavit carnem, aut certe eum purum hominem sine Deo natum, quod impium est, necesse est fateantur, ac per hoc postea, quasi indiguerit adoptione, a Patre in Filium sit*

fit adoptatus. II. Est p. 69. Sacrosyll. *Adoptatus dici non potest, nisi qui alienus est ab eo, a quo dicitur adoptatus, sed talis numquam fuit Christus, neque ut homo, cum sic etiam sit unigenitus, & proprius Dei Patris; ergo &c.* III. Est ibid. p. 71.: *Omnis adoptio ex affectione ducit originem*. Atqui Christus ut homo non affectu dilectionis in Filium De assumptus est, sed vi hypostaticæ unionis; ergo &c.

IV. His accedunt tres aliæ argumentationes ex epistola Albini. I. est: *Sicut dicimus hominem unum esse filium, licet carne sit mortalis, & anima immortalis; ita Christus, licet sit carne mortalis, & divinitate immortalis, tamen est unus Jesus Christus, & unus Dei Filius*. II. est: B. Virgo non procreavit divinitatem, & tamen Christus ut Deus est filius Virginis, nec dividi potest in duos filios, sed totus Christus Deus & homo est, filius Patris, & Filius Virginis; ergo totus Christus Deus & homo est Filius Patris proprius, & naturalis. Si enim B. Virgo proprium potuit generare sibi filium, qui fuit ex aeterno Dei filius, quomodo non potuit Deus Pater habere hominem filium proprium, qui est in tempore natus ex Virgine? III. Christo datum est, ut in nomine ejus omne genuflectatur ex Ap. ad Philip. 2.: atqui adoptivo Deo non flectit genu creatura, sed vero, ut ait Glossa; ergo &c.

Ob. I. Christus Rom. 8. dictus est: *Primogenitus in multis fratribus*, sed Christus est primogenitus adoptione, non natura, per quam est unigenitus, nec fratres habet; ergo est filius adoptione. Et c. 1. ait: *Qui prædestinatus est filius Dei &c.*; ergo ex gratia est filius Dei. R. dist. ant. Est primogenitus, idest prius, & ante sæcula genitus, conc., hoc est non unigenitus, neg. Nam & Christus Filius Dei naturalis, unigenitus, ac proprius ab Apostolo passim appellatur, dicitur etiam primogenitus, quia per ipsum hæreditatem accipimus, prædestinatus autem ex Græcis PP. idem est ac declaratus, vel per Augustinum Christus ad filiationem Dei naturalem prædestinatus dicitur, quia prædefinitum est, ut nullis præcedentibus meritis per hypostaticæ unionis gratiam esset filius Dei naturalis.

Ob. II. Ex PP. Irenæus l. 3. c. 21. ait: *Qui filius Dei est, filius hominis factus est, ut adoptionem percipiens fiat filius Dei; ergo &c.* II. Hilarius l. 2. de Trin. ait: *Potestatis dignitas non amittitur, dum carnis humilitas adoptatur*. III. Cyrillus dial. 3. contra Arium: *Tamquam unus*
ex

ex nobis in filium adscriptus est Dei, adoptatus nobiscum &c. IV. Athanasius disp. contra Arium: *Filius quidem, ait, verus Dei unus est Verbum, & Deus. Est autem & tamquam alius filius adoptatus per templum corporis ipsius Domini Nostri Jesu Christi.* V. Marius Vict. l. i. adversus Candidum Arianum ait: *Nos adoptione filii, ille natura etiam & quadam adoptione filius & Christus; sed secundum carnem.* VI. S. Ildeph., & Julianus Tolet. sedis episcopi ajunt: *Per adoptivi hominis passionem, & per adoptionem carnis &c.; ergo &c.*

R. dist. ant. Et laud. PP. *adoptionem* late accipiunt, pro naturæ assumptione, conc., pro adoptione proprie dicta, neg. Habent enim: *Carnis humilitas adoptatur, tamquam filius adoptatus, quadam adoptione filius.* Irenæus autem ea verba: *Ut adoptionem &c.,* non ad Christum refert, sed ad homines, ut constat tum ex Verbo *fiat* præsentis temporis, tum ex verbis sequentibus: *Non enim poteramus aliter incorruptelam percipere &c.* Nam in eodem cap. ait: *Ipse Christus proprie præter omnes homines Deus, & Dominus, & unigenitus; ergo &c.* Ad II. R. Controverti inter eruditos, an ibi legendum sit, *adoptatur*, ut putant Petavius, Constantinus, & Vallarsius ex Vaticano codice vetustiss. ubi abrasis litteris *p, t*, aliena manu superinducta est littera *r*, ut constet antiquitus scriptum fuisse *adoptatur*; an *adoratur*, ut Vasquesius, & Germonius censent non solum auctoritate Alcuini, & Hincmari, qui scribit Felicem Hilarii codices adulterasse, & loco *adoratur* supposuisse *adoptatur*, sed etiam veteris Cod. Corbejensis, & Veronen., ubi apparet, *to adoptatur* aliena manu diversoque atramento insertum esse, ut constet, fuisse olim scriptum *adoratur*. Quidquid sit ex Hilarii loco nihil fidei oppositum eruitur. Vide prob. 2.

Ad III. R. Cyrillum adoptionem late sumere pro carnis assumptione, ait enim: *Tunc vere datum esse filio nomen &c. cum formam nostram assumpsit, non autem post mortem tantum, ideoque, licet servilem formam induerit, eum fuisse a primo conceptionis instanti Filium Dei verum ac germanum.* Addit ibidem p. 489.: *Substantialem, & naturalem filio tribuendam filiationem, non in sola Patris voluntate positam, sicut in nobis etiam conceditur.* Ad IV. R. I. Illam disputationem non esse Athanasii, ut Maurini observarunt T. 2. p. 205. R. II. Ibi duas in Christo propugnari naturas, & humanam a divina distinctam, quam idcirco

co æquiparat templo, filioque adoptato, at n. 20. observat, non esse ob humanam naturam unum Dei filium seorsim nominandum. Hinc Athanasius de Incarn. Verbi pag. 1. ait: *Qui ergo natus est ex V. M. filius Dei natura, & Deus verus, non gratia neque participatione &c.* Ad V. R. ut supra ad Cyrilli locum, *adoptionem quandam Victorinum accipere carnis assumptionem; non adscititiam filiationem: nam & ipse adversus Arianos decertat.* Ad VI. Respondent PP. Francf. Ep. Syn. p. 79., Gregorium in suis Orationibus semper Christum filium Dei unigenitum nominare, & opponunt collectas ser. 2. & 4. post Palmas. R. II. ut supra ad 3. & 5.

Ob. III. Ratione Theol. I. Est in Christo non solum humana natura, sed etiam habitualis gratia, quæ tribuit adoptionem filiorum, nam effectus formalis necessario suam formam consequitur; ergo &c. II. Christus ratione humanitatis dicitur crucifixus, & mortuus, & etiam servus; ergo &c. III. Christus ut homo non recte dicitur Deus, ne duarum naturarum permixtio intelligatur; ergo nec filius Dei dici debet: Nam Christus ut homo non est filius Patris per generationem; ergo non est natura filius ejus. IV. Christus ut homo est Patri extraneus; ergo &c. V. utrique filiationi Christi diversæ diversus terminus respondere debet, sed per filiationem æternam Christus est filius Dei naturalis; ergo per temporalem est adoptivus.

R. ad I. Non naturam, sed personam esse adoptionis subjectum, gratiæ autem habitualis præcipuus effectus est divinæ naturæ participatio, adoptio autem iis tribuitur, qui Deo extranei sunt. Adde, Spiritum S., per quem gratia diffunditur, esse proprium Filii ex Rom. 8. Gratia ergo efficit in nobis jus adscititium ad regnum & adoptionem filiorum, quia sanctificamur per spiritum Christi, at in Christo, qui sanctificatus est proprio spiritu, efficit jus naturale ac proprium, ut ait Cyrillus in Dial. 3. de Trin. Ad II. neg. conf. Nam hæc vocabula: *Deus homo, servus passus &c.* directe naturam spectant, & ratione naturæ conveniunt personæ. Adoptio autem, & *filietas* sunt nomina personarum, quæ ex regula communi idiomatum, nequeunt humanæ naturæ competere. Ad III. R. noster Basilius Legionensis, hanc filiationem naturalem repetendam esse ab æterna Verbi generatione. Ideo enim Christus *homo* est filius Dei naturalis, quia per unionem hypostaticam subsistit hypostasi Verbi, quod vi generationis æter-

æternæ est naturalis Dei filius ; præcisa enim æterna generatione non esset in Christo naturalis filiatio . Ad IV. neg. ant. Natura enim humana , quæ substantialiter Verbo est unita , extranea appellari non potest .

Ad V. R. Thomistas unicam filiationem agnoscere , eamque æternam ob unitatem suppositi . Quamquam , si duas cum Scotistis admittas , non sequitur duos esse filios , sed unum naturalem ac proprium duas habentem *habitudines* , unam ad Patrem , a quo ante luciferum genitus fuit , alteram ad Matrem , *de qua natus est Jesus* in tempore , quæ duo differunt ratione *principii* , non ratione termini , seu personæ genitæ .

A P P E N D I X

In quo confutatur sententia Auctoris historiæ Populi Dei circa SS. Christi Domini humanitatem .

Censuit Historicus iste T. 8. q. 1. : *Humanitatem Christi SS. primo suæ conceptionis instanti substantialiter unitam uni personæ divinæ in unitatem personæ objectum esse in recto singularum propositionum , quæ de Christo in N. Test. enuntiantur . Sive Propositiones , quæ sunt in scripturis sanctis de D. N. J. C. , de illo directe prædicari , & in eo simpliciter verificari SECUNDUM SS. EJUS HUMANITATEM natam ex Virgine Maria , naturæ divinæ substantialiter unitam , & Verbo divino completam in ratione personæ .* Qua de re , juxta hunc scriptorem , Christus nil aliud est præter , *Compositum illud Theanricum in tempore existens , sive humanitas illa SS. unita primo suæ conceptionis instanti per actionem transeuntem , & liberam personæ uni divinæ , in unitatem personæ . Hoc illud est objectum unicum , & perpetuum , quod propositum sibi habent Evangelistæ , dum J. C. D. N. characteres ,*

prærogativas , dicta , facta , passionēs , institutaque litteris commendant .

Est utique in Christo humana natura substantialiter unita uni divinæ personæ , non tamen in divinam naturam conversa , aut mutata , qui fuit Eutychetis error a nobis supra refutatus ; adeoque remanet creata , finita , & dependens . Quapropter juxta scripturas dici non potest , eam esse *proprium Dei filium , filium Dei unigenitum , Deum verum , summum , ac Deo æqualem , & consubstantialem .* Verum scripturæ , PP. , Ecclesia , & fides docet , Jesum Christum esse *proprium Dei filium , Filium Dei unigenitum , Deum verum , summum , Deo æqualem , & consubstantialem .* Quapropter in unionem hypostaticam debet præcipue & directe attendi persona divina , quæ mirabiliter humanitatem assumpsit , eam substantialiter una cum sua divina naturâ sibi conjungens ; itaut hu-

humanitas assumpta spectari debeat in Christo, veluti accessoria, atque inhærens subjecto, quamvis sit vera, atque integra natura, non per accidens, sed substantialiter subjecto conjuncta. Quo sensu Rusticus S. R. Ecclesiæ Diaconus in Disp. adv. Acephalos ait: *Caussa ut sit illa humanitas est Deus Verbum, & hæc comparatione Verbi non est ut subjectum, sed ut accidens.* Atque ita Jesus Christus verus Deus, & verus homo est Filius Dei proprius, Unigenitus, & Deo æqualis. Haud ita se res habet in sententia auctoris historiæ Populi Dei. In ea enim humanitas in primo suæ conceptionis instanti actione Dei transitoria uni personæ divinæ conjuncta est præcipuum subjectum, cui actione creatrici persona divina conjungitur. Atque humanitas ista ita conjuncta est Jesus Christus, qui est præcipuum, immediatum, directum, unicum, perpetuumque subjectum, quod omnes scripturæ sanctæ respiciunt tum veteris, cum novi præsertim Testamenti. Qua notione unionis hypostaticæ in Christi incarnatione admissa dicendum cum Cyrillo (in Dial. Quod unus sit Christus) *Universum æconomiae in carne mysterium in contrarium mutabitur: Neque Deus natura existens, & ex Deo Verbum seipsum ad exinanitionem demisisse cornitur, neque humiliaverit semetipsum, sed e contrario velatus quidem fuerit homo in deitatis gloriam, inque excellentiam omnium supremam: acceperit vero formam Dei, & exaltatus fuerit assessor Patri factus.* Et certe hæc notio unionis hypostaticæ, quam nobis suppe-

ditat memoratus auctor, destruit Incarnationis mysterium, ac viam sternit hæresi Nestorianæ & Felicianæ. Reapse P. 3. hist. Populi Dei T. 3. celebrem locum Ap. Philipp. 2. *Qui cum in forma Dei esset &c.* sic exponit: *Avoir ete fait egal a Dieu de le premier instant de sa conception, ce fut pour lui le comble de sa gloire.* Quare juxta principia hujusce scriptoris, non est Jesus Christus, qui cum sit verus Deus erat in divina natura essentialiter Deo Patri æqualis, sed est humanitas illa SS. primo suæ conceptionis instanti per actionem Dei transeuntem, & liberam uni personæ divinæ in unitatem personæ conjuncta, quæ habuit suæ gloriæ complementum, ex quo æqualis Deo facta sit primo suæ conceptionis momento. Plura alia ex hoc principio oriuntur absurda; nos tamen non aliam audemus in hanc sententiam censuram inurere, præter eam, quam summi Pontifices inurunt in libris proscribendis memorati scriptoris. Quem novissime confutare aggressi sunt Dominus Grassi Ord. S. Vincentii a Paulo celebris sacre Theologiæ professor in suis thesibus Placentiæ habitis, nec non P. Magister Gagliardi Ord. Erem. S. Aug. Regens in aliis thesibus, quas Neapoli publice propugnavit anno elapso 1767. Repudiato itaque memorati scriptoris periculoso principio sequamur hoc aliud S. P. A. principium, quo nil disertius, teste Thomassino l. 3. de Incarnat. c. 8. n. 5., optari potuit: *Christus est Deus habens hominem sibi adhærescentem (ut prosequitur Thomassinus) suumque, & veluti sui par-*

partem. Hinc S. Epiphanius Hær. 77. n. 92. ait: Non habemus hominem ejusmodi, qui ad provectum divinitatis venerit, sed Deum, qui e cælo descenderit, & in seipsum suam sibi humanitatem effinxerit: quemadmodum dum scriptura dicit: Verbum caro factum est. Idcirco Evangelium primo loco Verbum posuit, deinde de carne ita professum est. Verbum caro factum est. Non enim dixit: Caro Verbum facta est, ut ostenderet, primum Verbum e cælo venisse, & in seipsum carnem e S. Virginis utero procreasse, atque omnem perfecte na-

turam hominis in seipsum formasse. Quare PP. traditio nos docet, in unione hypostatica duarum in Christo naturarum semper primo loco, ac præcipue Verbum spectandum esse, Dei filium, divinamque ejus personam: secus ac docet memoratus historicus, cujus principium supra expositum evertit præcipuas regulas communicationis idiomatum: non enim dici potest de SS. Christi humanitate substantialiter unita uni personæ divinæ: Deus & homo, Filius ab æterno genitus, patri consubstantialis, factus homo, incarnatus &c.

CAPUT III.

Quo sensu Christus ab Apostolo dicatur: Prædestinatus Dei filius.

Censuit Durandus in 3. dist. 7. q. 3., non posse Christum strictè dici *prædestinatum* Dei filium, sed tantum improprie, prout hypostatica unio est omnium gratiarum maxima. Verba autem Apostoli exponit Durandus cum Græcis PP., ut idem sit *prædestinatus*, ac *manifestatus*, & *declaratus*. Quam expositionem nos etiam amplectimur, non ita tamen ut Christi prædestinationem ab Augustino traditam rejiciamus, non enim pugnat id fuisse miraculis in tempore declaratum, quod ab æterno fuerat præcognitum & definitum. Sit itaque

PROPOSITIO I. *Prædestinatus* Rom. 1. idem valet ac *declaratus*.

Prob. I. habetur enim in Græco ἐπίστυρος ab ἀπὸ ζην, sed hoc verbum, nedum significat *definire*, sed etiam *declarare*; ergo &c. II. Syriaca etiam, & Ethiopica habent: *Et agnitus est filius Dei, & declaravit esse filium Dei*: ergo &c. III. Scholia Græc. apud Erasmus habent: *Hoc est definiti, demonstrati, declarati &c. tum per prophetas, tum per divinitatis signa*. Hinc Chrysostomus hom. 1. in Paul. habet: *Qui declaratus est miraculis*. IV. Opponit ibi Apostolus nativitati secundum carnem æternam generationem, & commemorans divinam potentiam, ac virtutem, innuit suorum verborum sensum esse, Christum factum

Etum ex muliere declaratum fuisse miraculis esse filium Dei; ergo &c.

PROPOSITIO II. Admittenda est hæc assertio Augustini: *Christus prædestinatus est filius Dei.*

Prob. I. Quodlibet Dei beneficium, quod in tempore completur, fuit in Dei præfinitione dispositum, sed si Christus non fuit prædestinatus filius Dei, nec in tempore conceptus erit ac natus, vel non erit hoc singulare Dei beneficium; *Quisquis ergo filium Dei prædestinatum negat, hunc eundem filium hominis negat*, ait S. P. Tr. 105. in Jo. II. Prædestinatio est eorum, quæ fiunt per gratiam in tempore æterna præscriptio, sed Christus nullis præcedentibus meritis filius Dei factus est per gratiam unionis hypostaticæ, a qua *merita cuncta cæperunt* per August., qui loc. cit. ait: *Quid egit ante Christus: quid credidit, ut ad hanc excellentiam perveniret?* ait S. P. l. de Præd. Ss.; ergo &c. III. Nisi Christus fuerit prædestinatus pereunt præcipua Augustini argumenta contra Pelagianos, evincit enim S. D. gratiæ ac prædestinationis beneficium ex eo, quod sicut Christus absque meritis præcedentibus prædestinatus est filius Dei, ita nos, cum essemus filii iræ, prædestinati sumus in Christo, ut simus membra ejus unde Christus dicitur ab Apostolo: *Præclarissimum lumen prædestinationis & gratiæ*; ergo &c.

Opp. Verbum est æternum, & habet filii Dei claritatem natura & generatione; ergo dici nequit subjectum divinæ prædestinationis. R. dist. conf. Verbum non est subjectum prædestinationis, prout Verbum est, conc., prout *Verbum caro factum est*, neg. Non enim *prædestinatus est secundum id, quod est Verbum Dei, Deus apud Deum*, ait S. P. Tr. 10. in Jo. n. 8.: *Ut quid enim prædestinaretur, cum jam esset, quod erat. Illud autem prædestinandum erat, quod nondum erat, ut sic suo tempore fieret, quemadmodum ante omnia tempora prædestinatum erat ut fieret.*

Opp. II. Si Christus prædestinatus est filius Dei per gratiam, non est filius Dei naturalis, sed adoptivus; ergo &c. R. neg. ant. Aliud quippe est per gratiam naturam humanam uniri Verbo, aliud per gratiam Christum hominem esse filium Dei. Primum significat, unionem hypostaticam magnam gratiam esse, quam Christus præcedentibus meritis assequi non poterat, secundum significat, personam subsistentem per gratiam fuisse evectam ad filiationem Dei, quod

quod falsum est. Gratia ergo unionem spectat, & ex ea naturalis filiatio consequitur. Ut enim ait S. P. c. 15. de Præd. Ss. Christus ex nullis præced. meritis prædestinatus est, quia prædefinitum erat: *Ut ille homo a Verbo assumptus in unitatem personæ filius Dei esset.*

Quæres: cur Christus natus dicatur de Spiritu S. nec sit ejus filius? R. Plures hujus rei proferre posse rationes. I. enim dicitur natus de Spiritu S., quia licet incarnatio Verbi sit a tota Trinitate, eam tamen Spiritui S. tribuimus, ut pateat, non ex viri semine Christum fuisse conceptum, ut putarunt Ebionitæ, sed divina virtute: quæ enim divinitus fiunt speciali titulo Spiritui S. tribuuntur, ut patrata a Moyse miracula Exod. 8. Hinc Chrysostomus hom. 2. in Matth. ait, Christum dici natum de Spiritu S., quia ejus conceptio fuit mirabilis *super legem vadens omnem naturæ*. II. Eo quod Christi incarnatio maximum est gratiæ beneficium, nam Spiritui S. tribuuntur dona gratiarum 1. Cor. 7. III. Eo quod Spiritui S. tribuitur sanctificatio, peccatorum remissio &c. Rom. 1. & alibi, ut constet, Christi conceptionem ab omni contagione peccati fuisse expertem, cur autem Christus non dicatur Spiritus Sancti filius ratio est I. Quia filiatio non convenit nisi supposito, hoc autem, cum sit persona Verbi, a quo Spiritus S. procedit, non potest ab eodem Spiritu S. procedere, & generari, recte ergo appellamus Spiritum S. *spiritum Christi*, non vero Christum *filium Spiritus Sancti*. Ita Bonaventura in 3. dist. 4. a. 1. II. Ratio est, quia ille proprie Pater est, qui alteri suam substantiam communicat, atqui Spiritus S. neque humanitatem dedit Christo, quia ea caret, neque divinitatem, quia procedit a Filio; ergo &c. III. est: Christus dicitur filius Dei, ob æternam generationem, ut c. 2. dictum est, sed in æterna generatione filius a Patre, non a Spiritu S. procedit; ergo &c.

Opp. I. Matth. 1. Christus dicitur: *Natus de Spiritu S.*; ergo est ejus filius. R. neg. conf. Non enim omne quod nascitur ex alio ejus filius est, sed aliter filii aliter capilli nascuntur, qui filii non sunt, ut notat S. P. A. Nam ad constituendum Patrem requiritur ejusdem naturæ participatio, quam filius per generationem habet a Patre.

Opp. II. Christus ratione creationis & sanctificationis dici potest Spiritus S., immo totius Trinitatis filius; ergo &c. Prob. ant. Christus enim Deum oravit Patris nomine in oratione dominica, ut nos facimus; ergo &c. R. neg.

ant. Nam esse filium convenit personæ Christi ratione generationis æternæ, persona autem genita ad solum Patrem refertur. Ad prob. neg. ant. Licet enim totam Trinitatem exoraverit, peculiariter tamen ejus oratio dirigebatur ad Patrem, ut ad Patrem refertur vox, quæ intonuit in baptismo, licet fuerit a tota Trinitate, ut docet l. 4. de Trin. S. P. A.

C A P U T IV.

An Christus dici possit Dei servus, creatura, homo dominicus, homo Deifer.

Not. I. Christum Dei servum non esse appellandum docent Hadr. I. & PP. Francf., Damasc., alique: sed oppositum docent plures SS. PP., Thomistæ, & Scotistæ omnes, cum Ægidio aliisque nostratibus. Sed censet Petavius, posse utramque conciliari sententiam, si servus lato modo sumatur pro eo, qui domino paret, sed ingenuus est, non pro eo, qui juris est alieni.

Not. II. Servitutem aliam esse legalem, qua quis domino alieno contra naturam subjicitur. Alia est naturalis, per quam juxta naturæ legem quis alteri subjicitur, quo sensu servus a *serviando* dicitur. Ad servitutem legalem reducitur ea, per quam homo dicitur servus peccati, quia per culpam domini subjicitur & liberatur per gratiam Christi. Ad servitutem vero naturalem spectat *conditio*, qua filii non emancipati parentibus subjiuntur, & *subjectio*, per quam omnis creatura a Deo dependet.

Not. III. Christum in nostra sententia dici non posse Dei servum *servitute legali*, & *peccati*. Dicimus etiam, eum dici non posse servum *absolute*, ac *simpliciter*, nec *necessitate*, & *naturali conditione*, prout Verbi persona sponte assumpsit formam servi. Non repugnat tamen dici servum servitute naturali, non ratione personæ, sed quia ratione naturæ assumptæ revera factus est sub lege, Deoque subjectus: sit itaque

PROPOSITIO I. Christus dici potest servus modo explicato.

Prob. I. Scripturis. Ps. 85. : *Da imperium tuum puero tuo &c.* Et Ps. 115. : *Ego servus tuus . . . & filius ancille tuæ*, quæ verba de Christo accipit Ambrosius l. 5. de Fid. c. 8. De Christo etiam ait Is. 42. : *Ecce servus meus, suscipiam eum*, ubi πᾶς non pro puero filio, sed pro puero servo accipi evincitur ex hebraico *servus meus*, & ex c. 49. ubi ait Isaias : *Ut sis mihi servus ad suscitandas tribus &c.* de Christo etiam ait Zach. 3. : *Adducam ser-*

servum meum Orientem. Nec solum nomen servi Christo tribuitur, sed etiam res, ex Apost. ad Gal. 4. : *Misit filium suum factum sub lege*. Ad Philipp. 2. : *Formam servi accipiens*, 1. Cor. 15. : *Ipse filius subjectus erit ei* ; ergo &c.

Prob. II. ex PP. Græcis. Cyrillus Apol. T. 6. p. 223. : *Forma servi assumpta, frater appellatus est eorum, qui sub servitute erant, & factus est sub lege*. Theodoretus in Ezech. T. 2. p. 488. : *Servus vocatus est, ut homo, secundum naturam : servi enim formam assumpsit*. Et in Ep. ad Gal. ib. p. 507. : *David Dominum dicit Christum, servum vero propter humanam naturam &c*. Idem docent ex latinis Ambrosius ep. 49. : *Secundum formam servi locutus, Dominum vocavit, servum secundum carnis substantiam se predicans*. Et infra : *Unus pro omnibus servus factus est*. Et l. 5. de Fide : *Nec solum servitutem suscepit in persona, sed etiam ex nomine : inveni David servum meum, & alibi, ecce ego mittam ad vos servum meum, & ipse filius ait : qui finxit me ex utero servum sibi . . . Cui hoc dicitur nisi Christo ? qui cum in forma Dei esset &c*. Servus dictus est homo, in quo factus sub lege factus sub Virgine est, sicut scriptum est : *ego servus tuus &c*. Hieron. in Is. ait : *Nec mirum, si servus vocetur factus ex muliere factusque sub lege, qui cum in forma Dei esset &c*. Aug. l. 18. de C. D. c. 34. ait : *Quia carnem de David assumpsit, propter formam servi etiam servus Dei dicitur*. Prob. III. ratione. Nomen servi ac Domini naturam non personam connotant, ut *Deus homo*, alias cum sint in Deo tres personæ tres essent Domini ; sicut ergo Christus ut Deus dicitur Dominus : ita servus dici debet ut homo.

Ob. I. Sacræ litteræ nullibi, teste Hadriano, Christum servum appellant, sed Pater eum vocat filium dilectum, Christus Patrem eum vocat etiam in mortis articulo. Apostolus ait differentius præ angelis nomen hæreditasse, & fuisse tamquam filium in domo sua : Moysen vero tamquam famulum. II. PP. & præcipue Dionys. epist. ad Paulum Samos. negat, Christum fuisse natura servum, formam servi exponens de exteriori apparentia. Athan. Or. 3. contra Ar. ait : *Etsi Verbum, ait, servi formam accepit, carnis tamen assumptio Verbum servum non effecit*, Theodoretus Dial. 2. contra Apollinar. ait : *Servum quoque Christum nuncupavit, quod nemo nostrum dicere unquam est ausus*. S. P. hom. 39. cit. a PP. Francf. ait : *Dominus etiam in forma servi non servus, sed Dominus fuit*. III.

Christus nos liberavit a servitute ; ergo servus non fuit .
 IV. Christus nos amicos potius dixit , quam servos . V.
 Servus ad obedientiam tenetur , non est juris sui , in bonis
 cum Domino non communicat , sed hæc omnia Christo
 repugnant ; ergo &c. VI. *servitutis & dominationis vocabu-
 la ex Damasc. l. 3. de Fid. c. 21. , non naturæ sunt indi-
 cia , sed ex eorum genere quæ sunt ad aliud , ut paternita-
 tis & filiationis nomina* , sed Christus ratione filiationis ser-
 vus dici nequit , cum sit filius Dei ; ergo &c.

R. ad I. dist. ant. Nullibi scripturæ Christum servum
 appellant , prout servi nomen personam , aut conditionem
 connotat aut *naturalem* servitutem , conc. , prout naturam
 assumptam , & servitutem libere susceptam , neg. Vid. prob.
 I. & II. Jure autem dicitur Christus salvator , redemptor ,
 & Moyse præstantior , quia reapse talis est , licet spectata
 natura non repugnet etiam servum eum dicere cum scri-
 pturis . Si autem servi nomen personam connotet , nec ser-
 vus est Christus ; nec in scripturis servus est dictus , sed fi-
 lius , ut contra Felicem , & Elipandum ostendit Hadrianus :
 illi enim Nestoriano sensu , ut filium adscititium , ita ser-
 vum dixerunt etiam ratione naturæ divinæ .

Ad II. dist. ant. PP. negant , Christum dici servum
 in sensu hæreticorum , qui vel personam Verbi ad condi-
 tionem creaturæ deprimebant , aut unam illi naturam ser-
 vilem tribuebant , ut Ariani & Apollinaristæ , conc. , in
 sensu catholico & a PP. usurpato , neg. Vid. prob. II.
 Reapse Theodoretus perstringit assertores confusiones dia-
 rum naturarum . Athanasius etiam contra Arianos stylum
 acuit , imò ibi firmat sententiam nostram , ait enim *dum-
 modo factum esse hominem concedatur nihil interest , si de
 eo dicatur , sive factus sive creatus , sive servus , sive filius
 ancille &c.* Ad III. R. Christum a servitute nos liberaſſe ,
 quia cum in forma Dei esset , formam servi accepit . Ad
 IV. dist. ant. Amicos dixit excludendo servitutem , neg.
 secus , conc. Hortatur enim Apostolos ut se fateantur inu-
 tiles servos . Ad V. R. conditiones a Vasquesio recensitas
 competere tantummodo servituti legali , quævis enim crea-
 tura etiam gloriæ particeps subtrahi nequit a dependentia
 ac servitute naturali . Ad VI. R. Damascenum definire
 servitutem legalem , non naturalem , de qua supra .

PROPOSITIO II. Christus dici potest creatura ratione
 humanitatis assumptæ .

Prob. I. Rom. I. Christus dicitur : *Factus ex semine*
 Da.

David. Ad Gal. 4. : Factus ex muliere &c. ; ergo est creatus. II. Hilarius l. 12. de Trin. ait: Creatus in corpore, subditus creaturæ habitum creationis assumpsit: & infra ait Filiam: Creaturam, & facturam ab Apostolo nominari. Ambr. l. 1. de Fid. c. 15.: In eo se creaturam dicit, in quo & hominem testificatur. Hieronymus in 2. ad Eph. ait: Non esse periculum eum dicere creaturam, quem vermem, & hominem, & crucifixum, & maledictionem profitemur. S. P. Ep. ad Dard. Quod vero ad hominem creatus est Christus, factus est enim ex semine David. III. Accedit ratio. Quæ enim utrique naturæ conveniunt, possunt de Christo enunciari, sed natura humana est creatura; ergo &c.

PROPOSITIO III. Abstinentum est ab his propositionibus: *Christus est servus, creatura, homo Dominicus, aut Deifer.*

Prob. I. Congruum est enim abstinere a vocabulis hæreticorum, sed hæc ab hæreticis Felicianis, Arianis, Nestorianisque ad prava dogmata confirmanda usurpantur, ut constat ex dictis; ergo &c. II. Congruum est etiam de Christo non irreverenter loqui; sed hoc præstat, qui Dominum Jesum Christum servum & creaturam appellat, cum servi formam assumeret, non amissa maiestate, sicut indecenter de Rege loqueretur, qui eum diceret rusticum hominem, popularem civem, &c. Licet talis esset conditione; ergo &c.

Prob. II. Peculiaribus argumentis de nomine servi. I. Non decet nos miserrimos homines illum nominare servum, quem Ecclesia Deum ac Dominum suum profitetur, ut ait Hadrianus in ep. ad Hispaniæ Episcopos. II. Quis servum dicat, quem Pater dilectum filium appellat, cui omnia subiecit, quique nos amicos dixit non servos? III. Esset maxima ingratitude Redemptorem servum appellare non Dominum.

Prob. III. De nomine creaturæ. I. Hilarius l. 12. de Trin. ita ratiocinatur: *Per Christum omnia creata sunt; ergo ei proprium nomen est, ut sit creator, qualis dicitur Gen. 14., Oseæ c. 13., Petri ep. 1. c. 4. ergo non cadit in eum efficientiæ suæ natura, & nuncupatio. Et Ambrosius l. 1. de Fide: Quis hunc induxit errorem, ut eum qui creavit omnia diceret creaturam? II. Christus est filius Dei naturalis, & etiam similis, sed creatura longe dissimilis a Deo est; ergo &c. III. Creatura ex Apostolo vanitati &*

corruptioni subicitur, ingemiscit &c. sed absurdum est, hæc de Christo enunciare; ergo &c. IV. Christo tribuitur æternitas, & male de ipso enunciat: *Christus incœpit esse*, ut demonstrant post D. Thom. Argentina, Estius &c. Nam Verbum incipere, negationem importat existentia anterioris; licet ergo recte de Christo enuncietur aliquando non fuisse hominem, aut mediatorem, absolute tamen Christum aliquando cœpisse non affirmamus, sed potius cum Apostolo asserimus: *Iesus Chr. heri, & hodie, ipse & in sæcula*, atqui omnis creatura per Christum est producta in tempore, & aliquando esse cœpit; ergo non convenit Christo nomen creaturæ, nisi cum addito; *secundum naturam humanam*.

Prob. IX. De ea enunciatione: *Christus est homo dominicus*, aut *Deifer*. I. enim ea frequenter a Nestorianis usurpatur; ut Christum in duas personas dispescerent, unde a Cyrillo in Anathematismo 5. proscribitur his verbis: *Si quis dicere audet, Christum non esse verum Deum, sed hominem tantum Deiferum, anathema sit*. II. *Dominicus*, non Dominum, sed ad Dominum spectantem significat, & *Deifer* non Deum, sed Dei bajulum denotat; ergo neutrum de Christi persona, quæ Deus ac Dominus est, enunciari potest. III. Cyrillus apud Lupum, ait hæreticos uti hac voce: *Homo Dominicus, ut imposturam faciant*. Et S. P. l. i. Retr. ait, quod etiam occurrat hujusmodi locutio apud catholicos tractatores, se tamen *dixisse nolle*. IV. *Dominici* appellantur, qui ad Christi familiam spectant ex Augustino ibidem; *Deiferi* vero a VI. Synodo vocantur Patres omnes, & S. Martir Ignatius; dedecet ergo Ss. hominum notas in Dei filium transferre; ergo &c.

Quæres: an Christus dici possit revera *compositus*, & an hypostatica unio vere, & proprie appellari queat *compositio* (1). R. Cum Christus sit una persona subsistens in dua-

(1) Quidam veteres PP. & præsertim D. Cyrillus disputans contra Nestorium, ejusque assecclas solent appellare unionem duarum in Christo naturarum non personalem, sed physicam, & naturalem: idque ad vitandam æ-

quivocationem vocis *personæ* apud Græcos. Eoquod abuterentur Nestoriani his vocibus: *Unio personalis*, intelligentes iisdem *extrinsecam*, & *personatam unionem* ex Thomassinio l. 3. de Incarnatione.

duabus naturis, dici nequit ex duplici *subsistentia*, aut ex duabus personis *compositus*, sed potius cum PP. V. Synodi dicendus est una *subsistentia composita*, idest una persona prædita duabus naturis: quo sensu Christum *compositum* appellant Cyrillus, S. P. A., & Damascenus: sic enim profitentes, Christum esse: *Unam subsistentiam compositam*, Nestorianam, & Eutychianam hæresim damnant; Patrum vero, ac Theologorum ea de re dissidia facile componuntur, si *compositi*, ac *partis* diversam perceptionem attendamus. Si enim compositum dicas, quod pluribus partibus incompletis constat, quæ habent ad invicem naturalem *habitudinem*, ac se mutuo perficiunt, ut anima & corpus, constat Christum non esse personam compositam, atque hoc sensu Ferrandus, Scotus, alique negant, Christum dici compositum: & Athanasius, ac Augustinus Christum dici partem, quia *Filius Dei Deus, antequam susceperet formam servi erat totus*. Si vero compositum dicas, quod constat pluribus distinctis, & simul unitis, quæ simul unum constituunt, Christus est compositus, & divina natura aliquo sensu pars est, non incompleta & perfectibilis, sed quæ simul cum natura humana unam personam constituit permanentem, perfectam, & impermixtam, ut ait D. Thomas.

Dices. Damnatus est in Synodo Constant. an. 1414. articulus 4. Jo: Hus: *Dux naturæ divinitas, & humanitas sunt unus Christus*; ergo Christus ex divinitate, & humanitate compositus dici nequit, R. neg. conf. Damnatus est enim cit. articulus, quia Joannes Hus confundebat concretum ac formam, sive personam & naturam, ut de Vitclefo scribit Thomas Valdensis l. 5. art. 5. Nam juxta regulam 6. supra laudatam enunciationes de Christo accipiendæ sunt secundum subjectum, non secundum formam: ita ut dux naturæ ob unionem hypostaticam in concreto de Christo enuntientur, non in abstracto; nequit enim in abstracto humanitas de divinitate prædicari.

CAPUT V.

De celebri propositione: Unus de Trinitate passus, ac mortuus est.

NOt. Unum de Trinitate incarnatum primus omnium tradidit Proclus Maximiani successor probante Joanne Antiocheno, quibus subnixi: *Unum de Trinitate passum* hæretico sensu dixerunt Eutychiani anno 451. tem-

pore præsertim Synodi Chalcedonensis.

II. Afferuit postea Deum cruci suffixum Petrus Fullo, addiditque Trilagio ea verba: *Qui crucifixus est pro nobis*, eumque affirmasse: *Passum Deum Verbum in ipsa divinitate* ostendit ex epistolis Felicis III. Christianus Lupus. Quamobrem ejectus a sede Antiochena, quam invaserat, & restitutus a Basilisco Tyranno iterum damnatus est sub Fel. III. an. 484. III. Imperante Justino Scithæ quidam Monachi sub Joanne Maxentio Abbate professioni fidei addendum contenebant: *Unum ex Trinitate esse crucifixum*, oblati ea de re libellis coram legatis Romani Pontificis anno 519. Deinde Romam profecti, jubente Pontifice, ut expectarent reditum legatorum, turbas maximas excitarunt, quibus factum est, ut in suspicionem venirent Eutythianæ hæreseos, a qua tamen immunes fuisse probant Petavius (a), Vasquesius (b), Nat. Alexander, Pagius, ac Norisius contra Baronium, ac Belarminum.

IV. Compresso Scytharum tumultu diffidia auxere Monachi Accemetæ Scytharum æmulatores, qui cum Nestorianis negabant, Christum dici posse *unam ex Trinitate personam*, & B. V. M. esse *Deiparam*, teste Joanne Papa II., & Liberato Diacono. Hi ergo ad Joannem legatos misere Cyrum, & Eulogium anno 533. At Pontifex sciens tunc temporis propositionem hanc: *Unus de Trinitate passus est* reprobari a solis Nestorianis, Accemetas pervicaces communione privavit. Ex quibus constat, tam eam propositionem: *Unus ex Trinitate passus est*, quam additamentum Trisagii: *Qui crucifixus est pro nobis*, recte in Eutythiano sensu fuisse ab Hormisda, & Felice reprobata, recte etiam a Joanne probata est contra Accemetas, & Nestorium, & facile Scythas purgari posse ab hæresi Eutythiana. Sit ergo.

PROPOSITIO I. Hæc propositio: *Unus e Trinitate passus est* catholica est, & orthodoxa.

Prob. I. Constat ex libro præced. Jesum Christum unam esse cum Verbo personam: adeoque *Unum ex Trinitate*; sicut ergo catholica est hæc propositio: *Christus crucifixus est*, ita hæc: *Crucifixa est una ex Trinitate persona*. Habetur etiam in scripturis, *Patrem proprio Filio suo*

(a) L. 5. c. 2.

(b) In 3. p. Disp. 15. c. 3.

suo non pepercisse, sed is est secunda ex Trinitate persona; ergo &c. II. Hanc propositionem probavit Joannes II., & V. Synodus statuendo: *Jesum Christum esse unum de SS. Trinitate*; probavitque epistolam Agathonis, ubi Christus dicitur: *Una de tribus personis S. Trinitatis*. III. S. P. de D. Pers. cap. ult. ait, humanam naturam, *suscipiente Deo Verbo sublimatam: itaut qui suscepit, & quod suscepit, una esset in Trinitate persona*. S. Proclus in ep. ad Armen. ait: *Ad interimendas Nestorianorum versutias unum posuit de Trinitate incarnatum*, Fulgentius de Incarnatione c. 10. ait: *Una ex Trinitate persona Christus* &c.; ergo &c.

IV. Ferrandus Diaconus, Dionysius Exiguus, Facundus Herm. alique hanc propositionem vindicant ab Eutychiana heresi. V. *τὸ unus* non significat unam substantiam, neque unum de tribus Diis, cum in Trinitate unus tantum sit Deus; ergo significat unam personam: nam *unus* absolute naturam non significat, sed *unum*, ut *ego & Pater unum sumus* vel *unus* cum addito, ut *unus Deus*, *unus Dominus* &c. VI. Eutychiani docentes Deum passum, docere debebant passam totam Trinitatem, cum Christus per ipsos passus sit in natura Deitatis toti Trinitati communi, vel si naturam divinam, in quam Christus passus est, aliam a Trinitate dixerunt, quartam invexere in Trinitate personam. Sed hoc in nostra propositione non asseritur; ergo &c.

Ob. I. Hæc propositio significat passam unam Trinitatis naturam, ut ostendit Trifolius Presbyter, & Baronius. II. Proscripta est a Synodo Chalcedonensi, teste Dioscoro, necnon a Felice III. contra Fullonem, ut supra ostendimus; ergo &c. III. Fas erit cum Fullone addere Trisagio: *Qui crucifixus est pro nobis*. IV. Hæc propositio asseritur in impio Zenonis Henotico; ergo &c.

R. neg. ant. Nam *τὸ unus* ad personam, non ad naturam refertur, ut supra ostendimus: rejicitur ergo & jure impugnatur Trifolius a Nat. Alexandro, & Norisio. Ad II. neg. ant. Licet enim Synodus Chalced. hanc propositionem suis definitionibus non inseruerit ob Eutychianam hæresim, non tamen inde sequitur, illam ab ea Synodo fuisse damnatam, sicuti non sequitur, vocabulum *Theotokon* fuisse proscriptum, ex quo a PP. Chalced. Symbolo addi noluerit. Neque Dioscorus ait, eam damnatam esse in Synodo Chalcedonensi, sed quod illam Eutychiani in Sy-

Synodo Chalcedonensi proposuere: quæ tamen valde commendat epistolam S. Procli ad Arm., ubi eadem propositio occurrit. A Felice III. jure damnatus est Petrus Fullo, docuit enim: *Unum de Trinitate passum in substantia Deitatis, juxta Arii, Apollinaris, & Eunomii blasphemiam*: ait Felix III. ep. ad Zenonem. Ad III. neg. ant. Nam Patres Trisagium accepere de Deo Trino, non de solo Filio, hinc Felix Petrum redarguit, qui eo additamento *Christi gregem in Manichæi opinionem precipitare contendit*. Si vero ea clausula ad unam tantum personam referatur, admitti potest, ut de facto usurpata est in ecclesiis orientalibus, teste Valesio. Ad IV. neg. conf. Nam Zenonis Henoticum merito proscriptum est, quia tres tantum Synodos, omissa Chalcedonensi agnoscebat, & quia ad Imperatorem non spectat aliquid definire de fide, non quod eam propositionem probaverit.

PROPOSITIO II. Monachi Scythæ non fuere Eutychiani.

Prob. I. Ex dictis. II. Ex testimonio scriptorum, Dioscorus enim Hormisdæ legatus in *Suggestione* fatetur, illos hæc dicere: *Nos Synodum Chalcedonensem suscipimus*. Justinianus ep. ad Horm. (a) testatur, eos asseruisse: *Christum carne crucifixum unum de Trinitate debere predicari*; ergo &c. Hormisdas ep. ad Posses. *Nullam notam illis subscribit, præter novitatis contumaciæ, ac superbiæ*, ut observat Petavius l. 5. Incarn. c. 2. Fulgentius de libro, ubi exstat hæc propositio ait: *In agnitione fidei vestra nobis salus innotuit*. Joannes II. damnans Accemetas in ep. ad Senatores, probat propositionem Scytharum: *Unus ex Trinitate crucifixus est carne*. III. Ex professione fidei Monach. Scytharum: Maxentius enim ait in fide sua: *Unum ex Trinitate esse Christum, qui pro nobis passus est carne*, & in Anathematismo ait: *Si quis non confitetur, Christum unum de Trinitate, qui pro nobis passus est carne &c. anathema sit*. Et Petrus Diaconus, alique Scythæ cit. libro ad Fulgentium ait: *Deus Verbum etiam cum propria carne unus est ex Trinitate: quapropter, & Deum Verbum passum carne, & crucifixum carne secundum B. Cyrillum profiteamur*. IV. Immerito de hæresi insimulatur, qui ait: *Unum ex Trinitate passum carne, non secundum eam substantiam, secundum quam est unus ex Trinitate; sed hoc Scithæ docebant; ergo &c.*

Ob.

(a) Tom. 4. Conc. p. 1517.

Ob. I. Scythæ a Pontifice, & ejus legatis tamquam hæretici pulsi sunt; ergo &c. II. Maxentius Abbas impugnavit Hormisdæ epistolam; ergo &c. III. Maxentium defendunt soli Janseniani. IV. Sub ea hæreticorum virus Scythæ abscondebant; ergo &c. V. Monachi illi absolute locuti sunt, nulla facta carnis mentione; ergo &c. VI. *Unius personæ* nomine Scythæ naturam Dei passam intellexere; ergo &c. VII. Ait Petrus Diaconus: *Unam Dei Verbi naturam incarnatam*; ergo &c.

R. ad I. dist. ant. Pulsi sunt ob pravitatem dogmatum, neg., ob *novitatem, contumaciam, ac superbiam*, conc. Vid. prob. II. Ad II. R. I. Norisius: Maxentio morem non gessisse Scythas alios recte cum Augustino scribens in eorum Apol. *Nec causam causæ, nec personam perjudicare personæ*, & Maxentium, qui Pontificem laceessivit, schismaticum fuisse, non hæreticum Eutychianum. R. II. dist. ant. Maxentius impugnavit Hormisdæ epistolam, hoc est eam censuit apocrypham, conc. erroneam. neg. Ait enim: *Fertur ab inimicis epistola quasi a Romano Pontifice destinata*, T. 9. Bibl. PP. p. 539., & p. 541. ait, *inverisimile esse, ut Hormisdas eam epistolam dederit*. Fatetur etiam Maxentius ibid., Romanum Pontificem nunquam ab Ecclesiæ cath. deviare sententia, ut observant Norisius Diss. de uno in Trinitate passo, & Thomassinus Diss. 18. in Synodos; ergo &c. Ad III. neg. ant. Non enim Jansenianis accensendi sunt Norisius, nec Lupus, Du-Hamelius, Pagius &c., nec Vasquesius, qui de iis monachis ait: *Existimo eos non fuisse Eutychianos*. Nec Christoph. Ortega, qui ait: *Maxentium, ejusque Monachos eo sensu locutos, quo a catholicis ea propositio admitti debet*. Nec Petavius, cujus judicium probatione II. retulimus.

Ad IV. & V. neg. ant. de quo vid. probationes. Ad VI. neg. ant. Fatentur enim Scythæ ex dictis unum Dominum Jesum Christum, eumque passum secundum carnem, nam in natura divinitatis unam etiam personam, & duas naturas agnovere; ergo &c. Ad ult. dist. ant. Ait Petrus Diaconus: *Unam Dei Verbi naturam incarnatam* in sensu Cyrilli, conc., in sensu Eutychetis, neg. Testatur enim Petrus Diaconus: *Unam Dei Verbi naturam incarnatam, nil aliud esse, quam duas naturas ineffabiliter unitas, prudenter hæresim declinatus tam Nestorii, quam Eutychetis*; ergo &c. Addit c. 5. p. 197. a Scythis monachis recipi *Chalcedonense Conc.*, *epistola beati Leonis*, & anathe-

thematizari universos contraria dogmatibus Ecclesie sentientes, Theodorum, Nestorium, Eutychetem, & Dioscorum; ergo &c. Vide auctorem.

CAPUT VI.

An Christus sit Sacerdos secundum ordinem Melchisedech.

Not. Quidam hæretici Epiphanio, & Augustino teste Melchisedechum putarunt præclaram quandam virtutem Christo superiorem, quæ ad benedicendum Abrahamo de cælo descenderit, *Melchisedechiani* idcirco appellari. Hierax vir Ægyptiis, Græcisque litteris imbutus tradidit, Melchisedech esse Spiritum Sanctum, Origenes ex Hieronymo fuisse angelum putavit. Alii hoc nomen non proprium esse, sed appellativum opinati sunt, eoque solum Dei filium significari.

Not. II. Ex iis, qui Melchisedech hominem putant, quidam ajunt, fuisse Semum filium Noe cum Aben ezra, Abulensi, Torniello, Villalpando, Eugubino aliisque. Communior tamen opinio est, eum fuisse virum indigenam, Chananæum genere, quidam Judæi ab Epiphanio, & Torniello refutati censent, Melchisedech filium fuisse scorti, ideoque ipsius genealogiam in sacris litteris omitti: alii hoc silentium ejus imprecationibus adscribunt, quibus terra dehiscens ejus parentes absorbuit. Sed his nugis omis-
sis sententiam nostram sequentibus aperiemus. Sit ergo

PROPOSITIO I. Melchisedech non fuit angelus, nec virtus cœlestis, nec Spiritus S., nec Dei Filius.

Prob. I. Melchisedech fuit verus homo, fuit, enim *rex Salem* terrenæ urbis, vel ea fuerit Jerusalem, ut putat Josephus, sive *oppidum juxta Scythopolim*, ut probabilius censeret Hieronymus. Fuit etiam *Sacerdos Dei altissimi* ex Gen. c. 14., sed regis ac sacerdotis munera solis hominibus competunt; ergo &c. Licet Apostolus Melchisedech appellet: *Sine patre, sine matre, sine genealogia*, quia *nec pater, nec mater ejus scripti sunt in genealogiis*, ut vertit Syrus, ea tamen verba non inneunt virum genus nullum habentem, sed cujus origo litteris non est prodita, nam v. 6. ait, Melchisedech genitum ex hominibus, sed ejus generis non recenseri in Hebræorum genealogiis. Ait enim: *Cujus generatio non annumeratur in eis, idest ex eis*, ut habet græcus, ἐξ αὐτῶν. Hic innuitur (ait Estius in hunc locum): *Melchisedech, non prorsus carere genere, qui enim dicit genus ejus non recenseri inter illos, aut ex illis, tacite significat, eum aliunde genus habere.* Et Epiphanius
n. 7.:

n. 7. *Ex aliis hominibus, ait, quam Israelitis genus illius pertexitur.*

III. Nomen Melchisedech non est appellativum, sed proprium: nam littera Jod inscripta in hebraica voce מלכישדע, *Melchisedech*, cum non sit nota pronominis, vel regiminis, debet esse proprii nominis characteristica, ut in nomine filii Saul מלכישוע *Melchisuah*, aliisque apud auctorem. Adde, versiones omnes, ut ostendit Martinus *Wan-Rein* Diss. de Melch., evincere Melchisedech esse proprium nomen: sed licet appellativum esset, ut *Pharao*, *Cæsar* &c. nil tamen conficerent adversarii, nam etiam *Pharao*, *Cæsar* &c., de solis hominibus enuntiantur. Prob. IV. Melchisedech non fuisse angelum constat ex dictis. Angelis enim non convenit offerre sacrificia, quod munus est sacerdotum, dicitur etiam rex Salem, atqui visibilis urbis regimen angelo non committitur, cum sit inter principem, & populum civilis societas; ergo &c. V. non fuisse Dei filium patet, nam Hebr. 7. est *assimilatus Dei filio*, sed nemo dicitur sui ipsius similis; ergo &c. Ps. etiam 119. Christus dicitur: *Sacerdos secundum ordinem Melchisedech*, sed dici nequit sacerdos secundum ordinem sui ipsius; ergo &c. Neque Spiritum S. fuisse Melchisedech ex eo constat, quod Spiritus S. carnem non induerit, quam Melchisedech rex & sacerdos necessario habuit. Adde, sacerdotem esse inferiorem Deo, cui in subjectionis tesseram offert sacrificia; ergo &c.

PROPOSITIO II. Incertum est, an Melchisedech fuerit Sem, an Chananæus genere, sed hoc probabilius.

Prob. I. pars. Ex Hieronymo ep. ad Evang., ubi ait: *Supputantes annos vite ipsius ostendunt, eum ad Isaac usque vixisse; omnesque primogenitos Noe, donec sacerdotio fungeretur Aaron, fuisse Pontifices*, sed ex quo vixerit Sem ad Isaac usque non sequitur tamen fuisse sacerdotem, & regem illum, qui Abrahamo occurrit, cum non constet, Semum fuisse primogenitum Noe, imo constat, eum biennio post Japhet ortum esse, idest anno mundi 1558., cum Japhet an. M. 1556. natus sit, ut ostendit cl. auctor; corruit ergo Hebræorum traditio petita ex primogenitorum dignitate, atque ab ea traditione recedunt Josephus l. 7. de Bell. c. 18. scribens, conditionem *Salem* fuisse *Cananæorum dynastam*, Aben Ezra, Epiphanius &c. Hieronymus vero contrariam traditionem his verbis laudat ep. cit.

Verti

Verti me ad Hyppolitum, Irenaum, Euseb. &c., & deprehendi, Melchisedech hominem fuisse Chananaum regem Jerosolyma &c., probatque exemplo Henoch, Jobi &c. mirum non esse, Dei sacerdotem fuisse sine caeremoniis legalibus; ergo &c.

Prob. II. pars ex traditione supra a D. Hieronymo laudata. II. Semo ac filiis ex Gen. 10. contigit regio ultra Euphratem, atqui Melchisedech fuit rex *Salem* cis Jordanem in terra Chanaam; ergo &c. III. Licet *Salem* esse *Jerusalem* ex versione Onkelosii, & pluribus conjecturis quidam opinentur, probabilior est Hieronymi sententia, *Salem* esse *Salim* Urbem Schimorum, quod probat S. D. ex peregrinae linguae mixtura, & ex quo cernerentur adhuc juxta Scytopolim ruinae palatii Melchisedech, atqui etiam *Salim* fuit in regione Chanaam ex Gen. 8., quidquid ergo fuerit *Salem*, constat regem ejus fuisse Chananaum. IV. Melchisedech ex Ap. Hebr. 7. fuit, *sine genealogia*, idest ipsius genus non exprimitur in sacris litteris, atqui in iis exprimuntur parentes ac filii Sem; ergo &c. V. Apostolus ib. ait, Melchisedech genesim non numerari inter Levitarum majores, atqui Leviticum genus a Levi ad Jacob, ad Abraham, ad Arphaxad, ad Semum ascenditur; ergo Melchisedech non est de genere Semi.

Ob. Cunaus, Melchisedechum fuisse Dei filium eruitur ex ipso vocabulo, quod Hebr. 7. interpretatur: *Rex justitiae, & rex pacis*, & ex quo nullus Abrahami aetate esset in Chanaam fidelium coeptus, alioquin peregrinatus non esset inter Ethnicos, sed in *Salem* constitisset. II. verba Ap. loco citato; *Sine patre &c.* soli Christo conveniunt; ergo &c. III. Etiam verba sequentia: *Manet in perpetuum* filio Dei tribuuntur, IV. Ap. ib. facit Melchisedech digniorem Abrahamo, ergo &c. V. Ibidem c. 5. ait Ap. *De quo nobis grandis sermo, & ininterpretabilis ad dicendum*, ex quibus eruitur ineffabilis Filii divinitas; ergo &c.

R. ad 1. & 2. ex momentis Prop. 1. Adde, Abrahamam jam foedus iniisse cum habitatoribus Mambre Gen. 14., nec sedem fixisse in *Salem*, cum nondum completum esset tempus divinarum promissionem, nec urbem eripere debuisse regi beneficentissimo, ac sacerdoti Dei altissimi. Ad III. dist. ant. *Manet in perpetuum* in typo, neg., in antitypo, conc. Praefiguratum est enim sacerdotium Christi perpetuum in sacerdotio Melchisedech, de cujus fine nihil
in

in scripturis habemus, ut de Levitico Dan. 9., sicut dicitur *sine genealogia*, eo quod ea non exprimatur in sacris litteris. Apostolus enim ex typo declarat dignitatem sacerdotii Jesu Christi; ideoque ait, *assimilatum* Melchisedech filio Dei. Ad IV. dist. ant. Facit digniorem Abrahamo munere, ex typo conc., virtute, aut gloria, neg., licet enim Abraham obtuleri, sacrificia ex Gen. 15., Melchisedech tamen erat summus pontifex & typum gerebat sacerdotii Christi. Ad V. R. verba illa: *De quo &c.* referenda esse ad Melchisedech ut Christi typum.

Ob. II. Melchisedech fuisse Spiritum S. probat auctor QQ. N. & veteris Testamenti iisdem ferme Cunæi argumentis, & Koerberus hanc sententiam Ambrosio tribuit: ergo &c. R. Hieronymum appellare hunc auctorem *imperitum sermone & scientia*; ergo non fuit Augustinus, ut probant Benedictini PP. Ambrosius vero Christo tribuit interpretationem nominis Melchisedech, non hujus personam. Vide l. 1. de Lib. arb. c. 3.

PROPOSITIO III. Christus est sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quia in oblatione *panis & vini* figuratur Eucharistia.

Not. Non negant Novatores, Christi sacerdotium præfiguratum in sacerdotio Melchisedech ob interpretationem Melchisedech, ob typum filii Dei &c. Negant tamen Christum dici sacerdotem *secundum ordinem Melchisedech* ex oblatione *panis & vini*, sic itaque prob. I. scripturis. Ps. 119.: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, quæ verba de Christo accipienda esse nemo negat: atqui non aliter Christus dictus est: *Sacerdos secundum ordinem Melchisedech*, nisi quia sub speciebus panis, & vini obtulit sacrificium corporis, & sanguinis sui; ergo &c. Prob. min. sacerdos enim *secundum ordinem Melchisedech* est sacerdos secundum ejus ritum, atqui non est Christus sacerdos secundum ritum Melchisedech, nisi prout sub speciebus *panis, & vini* obtulit Eucharisticum sacrificium, quia non aliud legitur obtulisse Melchisedech, præter *panem, & vinum*. Vel si viva animalia mactavit, id non constituit peculiarem ordinem sacrificii, cum hæc cruenta sacrificia etiam Abel, Noe, & Levitæ obtulerint. Nec talis dici potest Melchisedech, quia typus Christi fuerit: nam etiam Abel, Isaach, & Moyse dicitur typus Christi: at ad sacerdotii ritum necessaria est similitudo etiam in re oblata, nec sat est ratio

tio figuræ; alias diceretur Christus Sacerdos secundum ordinem Abel, & Isaac. Recte ergo Trid. Syn. sess. 22. ait: *Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se declarans, Christus, corpus, & sanguinem suum obtulit sub speciebus panis, & vini.*

Prob. II. Ex PP., qui docent, in Melchisedech oblatione præfiguratum incruentum Christi sacrificium. Clemens Alex. l. 4. Strom. *Melchisedech &c. vinum, & panem dedit in typum Eucharistiæ.* Chrysostomus hom. 35. *Melchisedech, ait, protulit panem, & vinum: Videns typum cogita veritatem, & admirare, quomodo ab initio futura præsignata sint.* Theodoretus in Gen. Inter. 65. de Melch. ait: *Typum enim gerebat sacerdotii dominici.* Eusebius l. 5. D. E. 3. ait: *Melchisedech non aliis functum sacrificiis, nisi solo vino, ac pane exhibendo corporis & sanguinis Christi Mysteria.* Cyprianus ep. 63. ad Cæcilium post verba illa: *Tu es Sacerdos &c.* ait: *Qui ordo utique hic est de sacrificio illo veniens, quod Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quod panem, & vinum obtulit.* Hieronymus in QQ. hæbr. tom. 2. p. 528. ait: *Quod autem ait: Tu es sacerdos &c. Mystrium nostrum in verbo Ordinis significatur: oblato pane, & vino, idest corpore, & sanguine Domini Jesu.* S. P. A. de Doctr. Chr. l. 4. cap. 21. ait: *In Melchisedech præfiguratum divinum sacramentum, Ex quibus constat, PP. in oblatione panis, & vini agnoscere typum Eucharistiæ, ordinis de sacrificio illo venientis: mensæ dominicæ &c.; ergo &c.*

Prob. III. Ex Rabbinis, qui ex iis verbis: *Panem, & vinum obtulit*, oblationem illam sacram existimarunt, non profanam. Nam R. Samuel Ben Nahaman ait: *Erat enim Melchisedech sacrificans panem, & vinum.* Rab. Moses Hadarsan ait, Abraham obtulisse *panes propositionis, & vinum libaminum.* R. Ben Jahir exponit hebr. **חֹטֵא** Hotsè protulit, hoc est: *Separavit a cessatione sacrificiorum panis, & vini, & R. Joahi: Tempore Messie omnia sacrificia deficient: Sacrificium vero panis, & vini nunquam deficiet.* Vide Galatinum (a), & Josephum de Voisin (b), qui ex Talmudo (c), & Salom. Jarchi (d) ostendit:

(a) l. 10. c. 5.

(b) De Leg. div. c. 6.

(c) Tract. Nedarim c. 2.

(d) In c. 14. Genes.

dit: *In oblatione panis & vini designasse (Melchisedech) sacrificia , ac libamina , quæ oblaturus erat Messias .*

Prob. IV. ratione . Si oblatio panis , et vini facta a Melchis. fuisset civilis tantum , ut contendunt hæretici , Melchisedech non gessisset typum sacerdotii Christi , cum alii characteres nominis &c. nequeant sacerdotii munus designare , ut dictum est supra prob. I. Prop. III. Hinc Gen. 14. , ut pateat ejus oblationem fuisse sacerdotalem habetur : *Panem , & vinum protulit (erat enim Sacerdos Dei altissimi)* additur , Abrahamo eum benedixisse , decimas ab eo accepisse &c. ; ergo &c.

Ob. I. Oblatio panis & vini facta a Melchisedech non fuit sacra et mystica , sed civilis et profana ; ergo &c. Prob. ant. I. ex Hebr. textu , aliisque versionibus , nam Gen. 14. ubi vulgata legit : *Proferens panem &c. .* Hebræus legit : *Exire fecit panem , & vinum* , quod significat epuli exhibitionem ; ergo &c. Vulgata ipsa habet , *proferens* , non *offerens* . II. Ex Græco , ubi exstat pronomen *ἐν* : *Protulit illi panes ac vinum* ; ergo Abrahamo non Deo oblatus est panis , et vinum . III. Ex Josepho , qui l. 1. Ant. c. 10. ait : *Melchisedech militibus Abrahami juxta dedit hospitalia ad usus vitæ necessarios* ; ergo &c. IV. Damascenus l. 4. de Fid. Orthod. 14. ait : *Abrahamum Dei sacerdos Melchisedech pane , ac vino excepit* . V. Cajetanus in Gen. p. 74. *Nihil hic* , ait , *de sacrificio , sed prolatione , ad reficiendum victores* . Eandem habet Vasquesius disp. 87. c. 3. art. 6. ; ergo &c.

R. neg. ant. Melchisedech enim cum esset Dei sacerdos accepto victoriæ nuncio obviam Abrahamo processit , oblatoque in gratiarum actionem sacrificio panis & vini , ac de more sacrificii parte sacrata Deo , Abrahamo , ejusque pueris panem sacrum , vinumque libaminum distribuit , unde Clemens Alex. *panem sanctificatum* Abrahamo porrectum scribit : alii *typum mensæ Dominicæ* . Idem tradunt Rabbinii docentes , Melchisedech panem , et vinum sacrificasse , et *panes propositionum , & vinum libaminum* . Id ipsum ratio suadet . Melchisedech enim venit in occursum Abrahamæ , non ut foederatus princeps , ad exhibendum comitum , sed ut sacerdos ad offerendum sacrificium & ad benedicendum Abrahamo . Ad I. neg. ant. Licet enim hebraicum *Hotsè* recte significet *exire fecit* , *protulit* , *extra-*
xit , quia Melchisedech ex urbe *exire fecit* panem vinumque ; non sequitur tamen eam civilem fuisse oblationem ,

sed sacram^{ti}, nempe ad offerendum Deo sacrificium gratiarum actionis, et ad milites refocillandos, non de communi pane, sed de consecrato, ex PP. et Rabbiniis laud. Nam *Hots* Jud. 6. significat *exire ad sacrificandum*, ut ostendit Bellarminus, alique.

Ad II. R. I. in codicibus Oxonien., Aldino, Vaticanis, Waltonianis &c., pronomen illud desiderari. R. II. Melchisedech *illi*, idest Abraham exhibuisse ex dictis panem sanctificatum. Ad III. neg. conf. Licet enim Melchisedech alimenta dederit Abraham, factum hoc tamen sacrificio præcedente, ut fatetur Grotius ex Philone scribente: *Ε'πιμύνην ἔδωκε*, *sacra fecit victoriae causa*. Eodem modo R. ad IV. Addit enim Damascenus immediate post ea verba: *Mensa illa mysticam hanc adumbrabat*. Ad Cajetanum R. licet loco cit. asserat, quod verbum *proferens* suapte natura non denotat sacrificium, sed extractionem, putat tamen, oblationem in pane et vino, sacrificiumque peractum, priusquam fieret inter Abrahami pueros distributio. Idipsum scribit Vasquesius loco citato.

Ob. II. In hebræo legitur: *Et ipse sacerdos Deo excelso*, sublata causali *enim*, qua Romanenses nituntur. Deinde incertum est, non ea verba ad Melchisedech, an ad Abraham referentur, nam *כהן* *cohen* non semper sacerdotem significat, nam filii David *כהנים* *cohenim*, principes, non sacerdotes significat; R. Hebraicam particulam *Ve* redditam esse: Enim a Hieronymo, necnon a R. Salomone, qui legit: *Erat enim ipse Melchisedech sacrificans panem, & vinum*: item a R. Ben-Jahir, & Johai. In Samaritano, & apud Waltonium legitur: *Protulit panem, & vinum, quia ipse erat sacerdos Deo altissimo*. Recte ergo vulgata habet: *Erat enim sacerdos &c.* Nam Gen. 20.: *Et habet virum*, et II. 55.: *Iratus es & peccavimus* recte redditur, *Habet enim virum, iratus es, quia peccavimus*; ergo a pari.

Deinde cur post oblationem panis & vini fit mentio sacerdotalis muneris, non utique ad ejus dignitatem solummodo significandam, sic enim cum regia dignitate sacerdotalis etiam jungenda erat, dicendo: *Rex Salem, & sacerdos &c.*, non ut exprimatur, cur a Melchisedech Abraham sit benedictus, sic enim diceretur *Benedixit ei*, nec adderetur: *& sacerdos &c.* Ad II. neg. ant. Si enim
ad

ad Abraham ea verba referantur, ipse Abraham Melchisedech benedixisset, & decimas accepisset, non e contra: quod epistolæ ad Hebræos repugnat. Fatemur *cohen* aliquando, sed raro principem significare, sed sine aperta causa non est recedendum a nativa significatione, atqui SS. PP., catholici omnes, & hæreticorum præcipui sacrum ministrum ea voce significant; ergo &c. Adde nullum esse principem Dei altissimi. Deinde regis dignitas satis erat expressa iis verbis: *Rex Salem*; non ergo Melch. dictus est sacerdos, ut filii David, qui *Cohenim* lato modo dicuntur a ministrando.

Ob. III. Apostolus ad Hebr. enumerans omnes sacerdotii Christi characteres in Melchisedech præfiguratos prætermittit *panis & vini oblationem*; ergo &c. II. in mensa Eucharistica ideo sacrificium adstruimus, quia profiteamur immutationem panis & vini in Christi corpus; sed in oblatione Melchisedech nulla fuit immutatio; ergo &c. III. Etiam filii Aaron panem & vinum offerebant; ergo per hoc non distinguitur ab Aaronico sacerdotium Christi.

R. dist. ant. Et ibi Paullus loquitur de ordine sacerdotii Christi, neg. de ejus excellentia, conc. Studet enim ibi Apostolus Judæos remove a sacrificiis Aaronicis sacerdotii Christi excellentiam in Melchisedecho præfiguratam repetens ex ejus perpetua duratione, ex Levitarum decimatione, ex unctione spiritali &c. Prætermittitque similitudinem rei oblatae, in qua proprie situs est sacerdotii ritus et ordo, quod hæc oblatio, quoad substantiam, non sit præstantior vivorum animantium sacrificiis, & ipsi Levitæ panes, ac libamina quandoque offerant. Ideo de hec silet Apostolus; monet tamen alia in Melchisedecho latere mysteria, quæ præsentem eorum captum excedunt, dicens: *De quo nobis grandis sermo, & ininterpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum.* Ad II. R. Non opus esse, ut in omnibus figuræ figurato respondeant, alias non umbræ essent futurorum, sed res ipsæ. Ad III. dist. ant. Levitæ offerebant panem, & vinum tantum, neg., etiam, conc. Offerebant enim etiam victima; ergo &c.

Ob. IV. Christus unicum sacrificium obtulit cruentum, idest seipsum in ara crucis; ergo si a similitudine rei oblatae desumitur ordo sacerdotii, Christus erit sacerdos secundum Aaron, non secundum ordinem Melchisedech.

ch. B. neg. conf., & retorqueo argumentum. Licet enim sacrificium Christi cruentum præsignatum fuerit in victimarum mactatione, quia tamen non eadem res est oblata super altare Levitarum, & in ara crucis, nullo modo Christus dici potest sacerdos secundum Aaron; ergo licet in pluribus præfiguratus Christus fuerit in Melchisedech, nisi obtulerit sacrificium consimile in re oblata Melchisedechi sacrificio, dici nequit sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Vide prob. Prop. III. Christus autem non dicitur sacerdos secundum Aaron, I. quia non fuit de tribu Levi. II. Quod non sit institutus sacerdos secundum mandatum legis. III. Quod sacrificium crucis sit anti-typus veterum, non typus futurorum. IV. Quod semel oblatum sit.

Ex his sequitur, fabulosam esse historiam, quam narrat Svidas T. 1. p. 1229. Jesum nempe adhuc adolescentem in sacerdotum numerum fuisse cooptatum, constat enim ex Luc. 1. Jo: 7. &c., Christum fuisse de tribu Juda, cum sacerdotes veteris legis omnes fuerint de tribu Levi Exod. 29. Lev. 8. &c. Nec obstat Luc. 4. Jesum die sabbati legisse in synagoga, & explicasse Isaiam Prophetam, ac ejecisse de templo *ementes* &c. Matth. 21. Legere enim in synagoga, et habere sermonem ad plebem non erat solum munus sacerdotum, cum idem fecerit Paulus de tribu Benjamin, Act. 13. Quod ergo ait S. P. l. r. de Peccat. meri. 26. Christum *Lectoris functum officio in synagoga*, non innuit ordinis ministerium, maxime quod Christus librum sibi traditum *cum plicuisset ministro reddidit*. Ejecit vero e templo *ementes & vendentes* non ex æditui officio, sed zelo domus Dei, hinc Judæi ajebant: *Quod signum ostendis nobis quia hæc facis?*

Falsum est etiam, a Davide duos stipites prodiisse, unum per Salomonem, alium per Natan: quorum unum Matthæus, Lucas alterum describat. Natan enim, per quem Lucas texit Jesu Christi genealogiam, fuit filius Davidis generatione, non adoptione ex 1. Reg. 3. Nec obstat, Ambrosium, Nazianzenum, Hilarium, aliosque, Christum ex utraque tribu progenitum asseruisse: illi enim regie, et leviticæ tribus permixtionem agnoscunt ratione connubiorum, quod nempe sacerdotes uxores acciperent etiam filias Juda, & vicissim. Constat enim Christum ortum de tribu Juda, & ex hac tribu neminem inter Levitas numeratum. Vid. c. 7. ep. ad Hebr. Hoc sensu, nempe

pe ratione connubiorum utriusque tribus, Maria potuit esse cognata Elisabeth Luc. 1. Licet hæc esset *de filiabus Aaron*, ex qua tribu fuit etiam Virginis mater, aut avia.

C A P U T VII.

De aliis Christi titulis.

Sicut in Melchisedech sacerdotium Christi, ita in Davide Christi regnum est figuratum: sit itaque

PROPOSITIO I. Christus rex fuit spiritalis, & temporalis.

Prob. Ps. 2. habetur: *Ego autem constitutus sum Rex*, Ps. 71. *Dominabitur a mari usque ad mare*, Zach. 11. *Ecce Rex tuus venit tibi*, Luc. 1. *Regnabit in domo Jacob in æternum*. Matth. 2. Magi sciscitati sunt: *Ubi est qui natus est Rex Judæorum?* Et c. 18. roganti Pilato, an rex esset? respondit: *Tu dicis, quia Rex sum ego; ergo &c.* Conveniunt autem omnes, Christum regnum spiritale habere, ac temporale, si habuit, noluisse exercere: non enim rex fuit, ait S. P., *ad exigendum tributum, hostesque visibiliter debellandos, sed rex Israel est, quod in regnum cælorum credentes perducatur*. Unde temporale regnum Christo negant Magdeburgenses, aliique, aut indirecte tantum tribuunt, ut Sotus, Bannes, Bellarminus, aliique. Verum quoad jus regni tam spiritalis, quam temporalis plenissimam habuisse potestatem, licet eam exercere noluerit, eamque regibus demandaverit, constat ex Matth. 17., ubi se immunem declaravit a censu solvendo: & ex c. ult. ubi ait: *datam sibi esse omnem potestatem in cælo, & in terra*. Unde Ps. 8. habetur: *Omnia subiecisti sub pedibus ejus*: et Apoc. 1. dicitur: *Princeps regum terræ*, et c. 19. *Rex regum, & Dominus dominantium*. Unde dicitur: *Potestatem temporalem spirituali subjici* ex Bonifacio Papa; ergo ex quo Christo competat spiritale regnum, ei omnis potestas etiam temporalis subjici debet. Hinc Christus se regem esse ostendit, et regum munera excipiens, et Jerusalem ut rex triumphator ingrediens,

Ob. I. Christus inter Augusti subditos descriptus est Luc. 2. fugit in montem, ne rex fieret Jo. 6. v. 15. Pilato ait: *Regnum meum non est de hoc mundo* Jo. 18.; ergo &c. II. Ambrosius l. 3. in Luc. ait: *Regnum ejus non erat in hoc sæculo*, Hieron. in 22. Jerem. *Regnum ejus non erat terrenum, sed cæleste*. S. P. l. 17. de C. D. c. 7.

ait, regnare Christum, *non carnaliter, sed spiritaliter*, et Greg. hom. 8. in Ev. ait: *Quod quasi in alieno nascebatur*. III. Accedit ratio. Nam regia dignitas inutilis erat ad finem redemptionis. II. Christus exemplo docuit paupertatem, quæ dominio caret. III. Christus rex non fuit, nec successione, neque electione, nec jure belli, nec dono Patris, a quo spiritale regnum accepit; ergo &c.

R. ad I. neg. conf. Dictum est enim, in Christo fuisse regiam dignitatem, *quoad potestatem, non quoad exercitationem*, ut ait 3. p. q. 59. D. Thomas; noluit autem hanc potestatem in omnibus exercere, quia divinis intendens, humana commisit hominibus. Noluit a populo sceptrum accipere, quia illud habet divinitus; ideo ait, de mundo non esse regnum ejus, quia non vi armorum suam auctoritatem exercuit. Ad II. R. PP. asserere Christi regnum esse spiritale, ac æternum, spectata regiae potestatis origine &c. Ad I. rationem R. dist. ant. Inutilis erat quoad exercitium, conc. quoad jus, neg. Licet ergo majus esset Christi meritum ornari spinea corona, quam regio diademate, & in cruce adorari, quam in throno; domare orbem doctrina, quam armis, quoad jus tamen regni, cum esset filius Dei, fieri non potuit, quin esset *rex regum, & Dominus dominantium*. Ad II. eadem R. adhibetur. Ad III. R. Regiam Christi dignitatem (1) ex hypostatica unione fuisse profectam,

(1) Non desunt cl. interpretes, qui regiam Christi Domini dignitatem ex ejus genealogia Matth. c. 1. exscripta tueantur, ubi reges plurimi numerantur ab Abraham, & Davide, ex quibus secundum carnem Christus originem duxit usque ad Josephum Virum Mariæ de qua natus est Jesus. Quorum verborum novam & Ecclesiæ ac PP. auctoritati prorsus repugnantem interpretationem, vel potius corruptionem tradit Cellotius l. 1. Catenæ sac. Ss. Evang. c. 4. docens, ita esse exponenda: *Jacob autem genuit Josephi conjugem Mariam*; idque tradit subnixus futilissimis conjecturis, ut græcam, lati-

namque Vulgatæ lectionem sacri textus revocaret in dubium, quas tamen egregie refellit vir cl. P. D. Ferdinandus Mingarellius Monachus Camaldolen. in sua epistola, *quæ cl. Cellotii emendatio vers. 16. Matth. cap. 1. rejicienda ostenditur*. Romæ nuper recusa est, atque excellentiss. D. Emanueli de Roda Patricio Cæsaraugustano Caroli Borbonii Cath. Hispan. Regis consiliario, & ap. Clem. XIII. P. M. ministro dicata. Non debuit ergo vir cl. Cellotius, cujus confutationem laudato Mingarellio relinquimus, suas divinationes construere supra voces hebraicas, quas etiam ad nutum fingit, ut Mingarellius

Etiam, ex dono Patris, a quo *data est ei omnis potestas in cælo, & in terra*, eique universa subiecta sunt. Nec dicas, hanc dignitatem non ei convenire ut homo est. Nam etiam ut homo, cum sit naturalis Dei filius, eademque cum Verbo persona, habet plenissimam potestatem: hinc Apoc. 19. habetur, titulum *Regis regum &c. in vestimento, & in femore inscriptum* exstare, quæ sunt hominis notæ; ergo &c.

PROPOSITIO II. Christus est caput hominum, & angelorum.

Prob. I. ex Ap. ad Eph. 1. ubi ait: *Et ipsum dedit caput super omnem Ecclesiam etiam angelorum*, ait in hunc

L 4

lo-

garellius observat. Licet enim Papias apud Eusebium l. 3. c. 39., Origenes, Cyrillus Hierosolym., D. Athanasius, Chrysostomus, & S. P. A. affirmant tamquam constantem traditionem, D. Matth. hebraice scripsisse; observat tamen doctissimus Tillemontius tom. 1. H. E. in vita S. Matth., hebraicæ linguæ nomine accipiendam, ut Hieronymus accepit in Pel. l. 3. c. 1., linguam *Chaldeo-Syriacam*, quæ tunc temporis erat apud Judæos communiter usurpata, quod etiam sentiunt plerique eruditi recentiores. Debuiſſet ergo Cellotius potius consulere Syriacum textum S. Matthæi; atqui is ita exprimit *Josephum virum Mariæ*, ut nullo modo ad imaginarium Cellotii sensum torqueri valeat. Ita nempe se habet Syriacus textus = **ליוסף גברו דמריא** *Liauseph gabro Dmariam*, Joseph virum Mariæ: ubi præter articulum **ל**, qui est nota casus accusativi *Josephum*, & **ו**, qui est nota genitivi = *Mariæ*, habetur vox *gabro virum*, quæ nullo modo

conjugem significare potest, ut Cellotius opinatus est ex voce **יש** *ish vir* mere hebraica, quæ una cum **ה** *terminativa* fit **שה** *isah mulier conjux*: unde existimavit, in hebraico textu originali D. Matthæi exstitisse **שה** *isah conjugem*; subinde vero **ה** *terminativam* foeminini nominis **שה** *isah* ob incuriam translata, ut esset articulus demonstrativus vocis **דמריא** *hammariam*, natum esse errorem commutandi **שה** *isah conjugem* in **יש** *ish virum*. Quamvis is error, ut recte animadvertit Mingarellius, non potuisset ita contingere, ut Cellotius contendit, quoniam, Jod in **יש** *ish* Masculino per se ostendisset, sequentem **ה** esse non posse terminativam foeminini nominis *isah*, quæ caret Jod, sed articulum demonstrativum vocis *Mariam*.

locum Hieronymus, & S. P. in Ps. 36. ait: *Caput nostrum Christus est: corpus capitis illius nos sumus. Omnes, qui ab initio fuerunt iusti caput Christum habent adjunctis etiam legionibus angelorum &c.* Ubi nota, tria ad rationem capitis requiri: præminentiam nempe, unionem cum membris, & vitalem influxum. De præminentia ait Apost., Christum constitutum super omnem potestatem & principatum, & virtutem &c. De unione etiam ait S. P. loco citato, & legiones angelorum ad supernam Jerusalem pertinere. De gratiarum influxu ait Aug. ib., Christum esse caput prædestinatorum, necnon reproborum fidelium, licet hi sint membra abscindenda. An vero inspecto hoc gratiarum influxu Christus sit etiam caput sanctorum angelorum, disputant utrinque scholastici.

Censent nonnulli, ut Catharinus, alique, ex Christi merito omnia in angelos gratiæ & gloriæ munera derivasse. Ait enim Ap. ad Eph. 1.: *Omnia in Christo instaurata, quæ in cælis, & quæ in terra sunt.* Eadem tradunt PP. apud Vasquesium *disp.* 49. In hanc etiam sententiam descendunt qui putant, ex gratia Christi fuisse sanctorum angelorum perseverantiam: quod probare nituntur ex Aug., Fulgentio &c. apud Petavium. Alii tamen negant, ex meritis Christi derivasse aut gratiam, aut perseverantiam finalem, aut gloriam angelorum *essentialem*. Nam de *accidentali*, quæ oritur ex instauratis eorum ruinis, ex consortio beatorum &c. nemo ambigit. Atque hanc sententiam nos quoque propugnare debemus, qui angelos stetisse defendimus per adiutorium *sine quo*, distingui tamen debet in Christo divinitas personæ ab ejus humanitate, & conditor universi ac reparator relate ad diversam naturam ratione nostra spectari; Christus ergo ut Deus Verbum, & conditor universorum est auctor gratiæ & gloriæ angelorum æque ac hominum: idque tantum docent PP. apud Petavium. Aug. enim loco cit. ait: *Cum ipse sit sapientia Dei, per quam creata sunt omnia, nullæ mentes rationales sive angelorum, sive hominum, nisi participatione ipsius sapientes sunt:* sed si spectetur Christus, prout morte sua mundum redemit, sicut fatemur contra Origenem, Christum pro solis hominibus crucifixum, ita ad solos homines Christi gratiam & fructus passionis ejus promanasse dicendum est: ita tamen ut etiam angelis accidentaliter gloriæ accesserit incrementum. Ita Christus ex Aug. omnia *instauravit*, quia homines angelis sociavit capitis regisque digni-

gnitati. Accedit in Christo judiciaria potestas, de qua Ps. 70. Matt. 16. Jo. 5. &c. Debetur autem Christo hæc potestas ob ejus potentiam, sapientiam, & rectitudinem, hinc Jer. 23. habetur: *Faciet judicium, & justitiam in terra.*

LIBER XXVIII.

De Christi satisfactione, ac merito.

SOCINIANORUM audaciam, qui Christi beneficentiam, atque soluti pretii dignitatem & oblationem parvipendunt, pro virili retundere hoc libro curabimus. Tum de Christi merito, oratione, ac mediatoris officio breviter pertractabimus.

DISSERTATIO I.

De Christi satisfactione.

EXpendemus hoc loco catholicorum ac Socini sententiam, an Christus sit verus hominum redemptor, & ad apices juris satisfecerit pro peccatis: an pura creatura id potuerit, & ad quos spectet Christi redemptio.

CAPUT I.

De catholico & Sociniano dogmate.

Not. I. Docent catholici, definitam esse Verbi incarnationem, & Christi mortem, ut pro humano genere Christus Jesus in se transferens poenam iniquitatum nostrarum, divinæ justitiæ condignam exhiberet satisfactionem, & redemptionis nostræ pretium solveret: Christum ergo soluto proprii sanguinis pretio homines reparasse concordī firmoque consensu theologi tradidere.

Not. II. Opinantur nonnulli, Christi satisfactionem necessario fuisse Dei justitiæ exhibendam, nec cum supposita Adæ culpa, nulla creatura possit ad juris apices pro suo vel alieno peccato Deo satisfacere. Communior tamen sententia est potuisse D. O. M. homines non redimere, aut pro iis redimendis non exigere condignam satisfactionem: sit ergo.

PROPOSITIO I. Potuit Deus absolute peccatores reparare absque Christi morte ex liberali condonatione.

Prob. I. ex PP. Athanasio, Nazianzeno, Aug., Leone M. &c. apud Witsasse Q. 4. sect. 4., qui oppositam sententiam immerito Calvinianis affricat. Prob. II. ex testimonio hæreticorum, Calvinus enim in Jo. 15. ait: *Poterat nos Deus verbo, aut nutu redimere, nisi aliter nostra*
can-

causa visum esset, ut proprio Filio suo non parcens testatum faceret, quantam habeat salutis nostræ curam: eadem habet l. 2. Inst. c. 12. Vossius autem collectis sententiis Musculi, Zanchii &c. demonstrat, etiam Reformatos concedere potuisse Deum absque Christi passione, & citra satisfactionem condonare peccata; Immerito ergo Calvinianis, saltem omnibus, adscribitur contraria sententia. Prob. III. ratione. Deus enim est omnipotens, misericors, & independens; ergo potuit solo nutu hominem reparare, & sine satisfactione debitum condonare.

Ob. I. Justitia exigit punitionem culpæ; ergo non decet peccatum impunitum dimittere; ut ait Ans. l. 1. Cur Deus homo c. 12. Prob. min. S. D. c. 13. Nihil enim servat Deus justius, quam suæ dignitatis honorem; ergo necesse est, inquit, sive ut reddatur ablati honor, sive ut pœna sequatur, & c. 19. ait: Sine satisfactione nec Deus potest peccatum impunitum dimittere; ergo &c.

R. dist. min. Justitia ordinata, conc.; Justitia summa nulli subjecta, neque in alteram ordinabilis, neg. Similiter dist. conf. Non decet dimittere peccatum impunitum spectato hoc rerum ordine, conc., absolute, neg. Non itaque repugnasset justitiæ Dei absque ulla satisfactione hominem reparare. Cum enim Deus ex Driedone sit ipsa justitia, & justitiæ fons, si remittat absque satisfactione illatam injuriam, non fit debitor ullius justitiæ, quia non est in aliam justitiam ordinabilis, ut creatura, quæ si dimittat scelus impunitum, subicitur justitiæ Dei. Hinc S. Thomas 3. p. q. 46. art. 2. docet, omnem Dei justitiam ex voluntate pendere. Anselmus l. 2. c. 5. solvens object., quod si Deus ex necessitate vitandi indecentiam, non dimisit impunita scelera, minuitur beneficium, responderet, majorem beneficio gratiam deberi, cum aliquis sponte necessitati benefaciendi se subdit, & c. 17. ait: Nihil necessarium esse, nisi quia Deus ita decernit; ergo loquitur S. D. de justitia spectato hoc rerum ordine, & voluntatis proposito circa hominis reparationem, & de necessitate hypotetica loquitur, non de absoluta. Sit ergo

PROPOSITIO II. *Supposito decreto redemptionis, reparata injuria, & soluto pretio, necessaria fuit Christi satisfactio.*

Prob. I. Id enim congruum fuisse ostendunt Theologi, ac PP. ex quo sanandæ nostræ miseriæ convenientior modus non fuerit quam iste, in quo Deus præbuit humilita-

litatis, & dilectionis exemplum. Addunt, hac ratione Deum misericordiam, & justitiam suam nobis declarasse, decernendo ad ostensionem justitiæ mortem Unigeniti, quem tamen sponte dedit ad caritatem suam demonstrandam. III. Quia nihil magis idoneum videbatur ad dispellendam cæcitatem & languorem, quæ duo per peccatum contraximus, quam ab illo carnem assumi; qui erat lux vera, & medicus salutaris. IV. Quia congruum erat, licet non absolute necessarium, ut peccatum non dimitteretur inultum, & justitiæ Dei irati satisfaceret.

Opponitur huic sententiæ Socinianus error ex Paganorum, Ebionitarum, Pelagianorumque blasphemis a Socino recusus. Sociniani enim cum Paganis denegantes Trinitatis, & Incarnationis mysteria, et Christum purum hominem autumantes, et gloriantes sectari se Samosatenum, Photinum &c., asseruerunt, non esse Jesum Christum tantæ dignitatis personam, ut posset Deo pro alienis peccatis exhibere satisfactionem. Neque hanc exigi a divina justitia, quæ misericorditer peccata dimittit. Nam per Socinianos peccata dimittuntur per justitiam, quæ est idem ac misericordia, et distinguitur ab indignatione et vindicta, sive per justitiam, quæ est rectitudo et æquitas, quam Deus exercet condonando peccata, dum agitur poenitentia.

Quare ad revincendos Socinianos non sat est cum aliquibus recentioribus demonstrare, Deum odio habere peccata, et scelestos punire, id enim non negant; sed opus est demonstrare, in hominum redemptione interfuisse justitiam ipsam, quæ punit, et opponitur misericordiæ, non illam dumtaxat æquitatem, et rectitudinem, quæ hominem absque satisfactione absolvit. Facile autem percipitur, cur Socinus admittens Christum pro nobis mortem subiisse, neget tamen istiusmodi satisfactionem: cum enim Sociniani originale peccatum, et gratiæ reparatricis necessitatem cum Pelagianis negarent, non salutis præsidium, sed solum exemplum ponebant in Christo, negantes Christum esse Jesum, idest salvatorem parvulorum, qui sine culpa decedentes, licet a regno cælorum extorres, nulla tamen afficerentur poena peccati. *Ego censeo*, ait Socinus in disp. de Christo Salvatore, *Jesum Christum Salvatorem nostrum esse, quia salutis aternæ viam nobis annuntiaverit, divinæ autem justitiæ, per quam damnari meremur, neque illum satisfecisse, neque ut satisfaceret opus fuisse affirmo*: Idem tradunt Smaleius, Crellius, alique: uno verbo fatentur So-

Sociniani, Christum de Patris sui caritate nos certos reddidisse, negant morte sua nobis salutem promeruisse: ajunt peccata absque ulla compensatione deleri, et satisfactionem opponi Dei gloriæ, et Christi potestati.

Cum a tam pernicioso dogmate Faustum revocare frustra tentasset Coverus, edidit ille citatam disp. *de Christo servatore*, ubi ait, nullam Dei justitiam postulare, ut puniantur peccata, licet aliquando supplicio a Deo puniantur pervicaces, addit Christum dici Servatorem nostrum, quod nobis salutis viam annuntiaverit, et confirmaverit vita, morte &c. nullamque comprobari satisfactionem, ex quo Christus dicatur mediator. Parte secunda demonstrare nititur, redemptionem Christi esse metaphoricam, ac in ara crucis Christum sacrificium obtulisse figuratum in mactatione victimarum legalium; negatque Christum in terris functum munere sacerdotis. In tertia parte contendit, Deum absque ulla satisfactione condonare peccata, nec satisfactionem a Christo exhiberi non potuisse, ipsi peccata nostra imputari, ac summam fore injustitiam, si innocens pro sceleratis puniatur. Obiter nota, Grotium, tametsi in Socinianam hæresim stilum acuerit, plura tamen in ea doceri utilia, ac servari pietatem affirmare, unde diversa de eo prodire judicia: ab ejus ergo falsa pietate cavendum est.

C A P U T II.

An Christi redemptio sit metaphorica.

SOcini errorem decem propositionibus eo, qui sequitur, ordine refutabimus. Sit itaque

PROPOSITIO I. Christus vere humanum genus redemit.

Prob. I. Matth. 20. habetur: *Filius hominis venit dare animam suam redemptionem pro multis*, in Græco habetur λύτρον, atqui λύτρον ex Erasmo est pretium solutum ad redimendum captivos a λύω solvo; ergo &c. II. Apost. ad Gal. c. 1. ait: *Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut nos eriperet &c.* Et c. 3.: *Christus nos redemit de maledicto &c.*, ubi in græco exstat ἐξηγόρασεν ab εἶς, & ἀγοράζειν redimere et emere soluto magno pretio. III. Apostolus Eph. 1. ait: *In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus*, ubi ἀπολύτρωσιν idem valet ac λύτρον, de quo supra IV. In 1. ad Tim. c. 2. ait: *Qui dedit redemptionem semetipsum pro nobis*, ubi etiam habetur ἀντίλυτρον, ut sup. Ignatius in Ep. ad Trall. legit, λύτρον pretium. Hesychius ἀντί-

ἀντιψυχον, qui se morti pro altero devovet, ut apud Gallos *Soldurii*, teste Cæs. l. 3. c. 22., et apud Romanos *Decii*, de quibus S. P. l. 4. de C. D. c. 20. Dio Cassius ait: *Antypsychii ii sunt, qui pro altero se tradere morti percipiunt*, ex quibus sic arguitur: ille revera humanum genus redemit, qui soluto sanguinis pretio ad nos liberandos se se morti devovit, sed hoc fecit Christus; ergo &c.

PROPOSITIO II. Redemptio oblato pretio peracta est, non sola prædicatione et exemplo.

Sequitur ex dictis: ubi enim *lytrum* intervenit, ibi non est redemptio metaphorica. Hinc Ap. 1. Cor. 6. ait: *Emti enim estis pretio magno ducta ab emtitiis comparatione*, sicut enim qui pretio emuntur non sunt sui juris, sed alieni; ita nos impensius Deo servire debemus; quia emti pretio sanguinis Jesu Christi facti sumus sui juris. Hinc Theophilactus, & Ecumenius p. 474. ita reddunt locum Ap. *Et non estis vestri ipsorum: siquidem emti estis pretio*, et Chrys. hom. 18.: *Cum essemus alienati, emti sumus, & non absolute, sed pretio*: atqui vana esset Apostoli ratiocinatio, si redemptio nostra absque pretio peracta esset; ergo &c. II. Ap. ib. c. 7. ait: *Pretio emti estis, nolite fieri servi hominum: idest cum emtitiis sitis, nec vestri juris, nolite &c.* III. In Ep. 1. Petri c. 1. habetur: *Non auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine Christi*. Ubi in Græco *ἐλυτρώθητε* ab eodem them. *λυτρώω* pretio redimo designat liberationem factam soluto pretio, nempe sanguine Christi. IV. Apoc. 5. habetur: *Redemisti nos in sanguine tuo*, ubi etiam *ἡγόρασας* redemisti ab *ἐγοράζεις* pretio emere, et præpositio *ἐν*, quæ iuncta dativo valet *per*, denotat, pretio sanguinis redemptionem esse factam. Hinc Æthiopica legit: *Mercatus es cum sanguine tuo*, Syriaca vero: *Per sanguinem tuum*. Vide Valtonium p. 944., et Aug. Ser. 329., et 336.; ergo &c.

PROPOSITIO III. Christus mortuus est, ut nos redimeret.

Prob. I. Jo. c. 11. Caiphas non a semetipso, sed Deo afflante ait: *Expediit ut unus moriatur pro populo, & non tota gens pereat*; ergo &c. R. Socinus: in græco textu *τὸ pro populo* non causam impulsivam, sed finalem tantum exprimere, & meram occasionem, & sensus est, Christum pro nobis passum, non ut satisfaciatur pro peccatis, sed quia inde fides gignitur, nobis peccatum Dei pietate remissum iri.

Sed

Sed contra : prophetavit enim Caiphas , perituram totam gentem , nisi Christus pro populo moreretur ; ergo imminens populi perditio fuit causa antecedens , et impulsiva mortis Christi . II. ubi ὑπὲρ pro morti jungitur , semper antecedentem et meritoriam causam designat , teste Vossio , atqui ibi ὑπὲρ jungitur morti Christi ; ergo &c. III. Socinus , & Crellius tradunt , a Caipha expressum interitum ex incursione Romanorum , ait enim : *Venient Romani , & tollent locum nostrum* ; ergo Christus occisus fuit pro reparando Judæorum interitu , saltem temporali &c. Adde , ea verba esse concilii Phariseorum , non Caiphae , is enim illis contradicens ait : *Vos nescitis quidquam , nec cogitatis quia expedit &c.* , quæ verba a semetipso non dixit , ostendens non a Romanorum iugo , sed a dæmonis servitute populum liberandum ; ergo &c.

II. Ap. Rom. 5. ex quo Christus pro impiis mortuus sit , probat , multo magis salvaturum justos dicens : *ut quid enim Christus pro impiis mortuus est ?* & infra : *Christus pro nobis mortuus est* , ubi ὑπὲρ substitutionem significat ; idest Christum mortuum esse loco nostri , ut nos eriperet ab ira Dei . Commendat enim ibi Apostolus caritatem Christi , qui cum peccatores essemus pro nobis mortuus est : *Vix enim pro justo quis moritur* , ait Paullus , quod de persona accipiendum probat Estius , & Gagnæus ex antitesi , & comprobant versiones Æthiopica apud Valt. p. 644. , & Arab. , sed ubi quis pro amico se devovet , vitam suam surrogat ; ergo ex Ap. majori caritate id egit Christus .

III. Ap. 1. Cor. 13. ait : *Numquid Paullus crucifixus est pro vobis ?* ubi Apostolus significat , neminem , nisi Christum nobis salutem impetrasse , licet multi prædicatione salutem nostram promoverint , ideoque nos Christi esse , non Paulli , aut Cephæ , ut ajebant Corinthii . Nam *et si fratres pro fratribus moriantur* , ut ait S. P. tr. 84. in Jo. , tamen in fraternorum peccatorum remissionem nullus sanguis martyrum funditur , quod fecit Christus pro nobis . IV. in 2. Cor. 5. ait : *Unus pro omnibus mortuus est* , ubi græcum ὑπὲρ subrogationem mortis Christi pro vera omnium redemptione demonstrat : nam in sensu Socini ad promovendam fidem &c. non unus , sed plures mortui sunt , & quia Ap. addit causam antecedentem , idest peccatum originale : *Si unus pro omnibus mortuus est ; ergo omnes mortui sunt* .

V. Occurrit ib. etiam particula οὐτι Matth. 20. οὐτι

πᾶσι *pro multis*, qua substitutionem significari demonstrat Grotius, neque negant Socinus, et Crellius, licet comminiscantur commutationem quandam a subrogatione diversam, de qua vide auctorem. Ex quibus sic arguitur. Ubi Christus pro nobis mortuus dicitur, particula *pro* non solam utilitatem importat, et qualem percipimus prædicatione, et exemplo, sed etiam ipsum mortuum esse, ut nos erueret a perditione, ut se loco nostri substitueret ad placandam Dei iram, ut nos a peccati iugo redimeret, ut constat ex dictis; ergo &c.

PROPOSITIO IV. Christus in morte subeunda peccatorum nostrorum poenas luit.

Prob. I. Isaias 53. de Christo vaticinatus, ut fatetur Socinus, ait: *Vere languores nostros ipse tulit &c.*, ubi in Hebraico habetur: *Vere debitas peccatis nostris poenas tulit*. R. Socinus: נשׂא *Nasà*, idem esse ac auferre, non perferre ac sustinere, nam Matth. c. 8. interpretatur hunc locum de morbis corporis, quos Christus sanavit, nec transtulit in seipsum, sed contra: נשׂא *Nasà* enim significat poenam luere Exod. 28., Ezech. 29., et alibi. Versio etiam Syriaca habet: *Vere passiones nostras ipse pertulit &c.* Arabica: *Portat peccata nostra, & dolore afficitur*. Adde ibi haberi etiam סבל *Sabal*, quod ubique sustinere ac bajulare significat. Nec obstat locus Matthæi, is enim recte utitur testimonio Isaïæ, ut per corporalium morborum curationem mentem convertamus ad percipienda spiritalia beneficia, ut curatio corporis esset quasi præambula curationis animarum. Vide Chrysostomum, Taddæum Perus., Nat. Alex. &c. Christum enim utrisque languoribus medelam attulisse, quia pertulit infirmitates nostras, & peccatorum nostrorum poenas in se transtulit, confirmat Isaias verbis sequentibus: *Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras &c.* Hebraice: *A prævaricationibus nostris*, ut constet, ipsas causam fuisse effectricem mortis Christi. Sequitur Isaias: *Disciplina pacis nostræ super eum &c.*, ubi habetur in Hebræo: *Castigatio pacificationum &c.*, ubi castigationem negat Socinus punitionem significare, quia ei conjungitur pax; sed fallitur, nam punitio peccati pacis castigatio dicitur, quia per Christi mortem reconciliati sumus Deo, unde ait Isaias: *Et in livore ejus medicamentum est*: habet Syr. *Castigatio pacis nostræ ipsi imponitur, & cicatricibus ejus sanabimur*. Similia habet Arabica.

II. Ap.

II. Ap. 2. Cor. 21. ait: *Eum*, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, idest: Deus fecit Christum pro nobis peccatum, nempe sacrificium, quod pro peccato offertur, ut exponit S. P. A. l. 1. contra Max. c. 2., vel: Fecit Deus Christum subjectum suppliciiis, & pœnis peccati, ut explicat S. P., probatque ex Rom. 8.: De peccato damnavit peccatum in carne, sive autem dicas, Christum fuisse pro peccatis nostris mactatum, sive in ejus carne cruci affixa apparere peccati damnationem, sequitur, Christum scelerum nostrorum pœnas luisse. Adde Lev. 4., ubi Vulgata habet: *Ponet manum suam super caput hostiæ, quæ pro peccato est*: haberi in Hebræo: *Super caput peccati*. Ita etiam legunt LXX. Interpretes.

III. Apostolus ad Gal. 3. ait: *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum*. Et sensus est, Christum nos redemisse a peccatorum pœna, & execratione, has in se suscipiendo. Quod confirmatur ex lege Deut. 21., quæ agit de suspensis in patibulo ob gravissimum scelus. Item Onkelos, Talmud, Aben-Ezra, Kimki, aliique apud Seldenum observant, suspensum esse maledictum, quia peccavit coram Domino, & suspensus est in pœnam scelerum: Non enim maledictus, quia pendet (ait Hieron. in hunc locum), sed ideo pendet, quia maledictus, atqui Ap. Hebr. 7. Christum vocat: *Santum, innocentem, segregatum a peccatoribus*; ergo Deus fecit eum maledictum, quia aliena in se peccata suscepit, ut pro iis quasi sponsor pœnas daret, quibus debitor impar est.

IV. 1. Petr. 2. habetur: *Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum*, ubi habetur in Græc. *ἐν ξύλῳ*. Et Faustus Ap. uti eodem verbo *ἐν ξύλῳ* Hebr. 9., ubi nos etiam legimus: *Ad multorum exhaurienda peccata*; ergo *ἐν ξύλῳ* *ἀμάρτιαις* non est perferre peccata, sed transportare & auferre. Addit Crellius, verbum *ἐν ξύλῳ* poni a LXX. pro hebraico *Heelah ascendere fecit*, quod idem est ac asportare, ut de ossibus Josephi ex Ægypto asportatis legitur Jos. 24.: sed contra, nam habetur ib.: *Portavit in corpore suo super lignum*, sed corpus cruci affixit; ergo & peccatum ut ait Ap. ad Coloss. 2. Deinde abstulit peccata Christus, sed pro nobis luendo pœnas. Hoc sensu recte habet vulgata Hebr. 9.: *Ad multorum exhaurienda peccata*, atqui peccata exhaurivit Christus per hostiam suam ib., idest per corpus suum, quod fecit hostiam pro

pro peccato, ut exponit Primasius; ergo &c. Recte etiam ait Crellius, ἀνέβη idem esse ac *ascendere fecit*, sed super lignum, ut hostia pro peccato in ara attollebatur: fatetur enim Crellius **לַעֲלֹה** *Heelah ascendere fecit verti* *ἀνέβη* cum de sacrificiorum oblatione agitur. Ex quibus sic arguitur: Christus pro peccatis vulneratus est, & pro delicto tamquam hostia mactatus; ergo poenas luit pro peccatis.

PROPOSITIO V. Christus cruci affixus fuit pro peccatis nostris hostia & sacrificium sponte immolatum.

Prob. I. Christum enim in sacrificiis veteris testamenti præfiguratum, & scripturæ, & PP. affirmant, nec negant Sociniani: atqui plura sacrificia veteris legis pro peccatorum expiatione immolabantur ex Apostolo Hebr. 5., ergo &c. R. Sociniani ea sacrificia non præferre expiationis vestigium, negantque sive agnum figuram Christi fuisse aliquando pro peccato immolatum. Addunt inter homines, ac belluas non esse speciei communionem, nec Deum earum oblatione indigere. Sed nugæ istæ sunt: licet enim vetera sacrificia per se non delerent peccati maculam, erant tamen typus sacrificii Christi, per quod peccatum expiatur, & ipsa expiatio figurabatur in expiatione immunditiæ legalis, & relaxatione temporalis poenæ. Hinc Lev. 17. legitur, sanguinis effusionem fuisse *pro animæ piaculo*. Licet enim Deus sit pecudum Dominus, ea tamen libera mactatione parcebat transgressoribus. Sicut ergo per hostiarum sanguinem carnis inquinamentum, ita per Christi sanguinem tergitur labes peccati: Si enim totum præcedat in typo, ait Hieron. in Os. 11., jam non typus, sed historiae veritas est appellanda. Immolatos agnos pro delicto constat ex Lev. 14., num. 6., & Exo. 12. Jure ergo a Jo. Baptista Christus dicitur: *Agnus Dei*, quia in peccatorum expiationem, tamquam agnus occisus est ex II. 53.

II. Apostolus ad Ephes. c. 5. ait: *Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem, & hostiam Deo in odorem &c.*, atqui *θύσις* esse victimæ mactationem a *θύω* mactō, sacrifico, maxime si adjungatur προσφορά oblatio, non negat Crellius p. 223., ait enim, quod nunc offerendi actum, nunc rem oblatam significat; ergo &c. Unde sequitur, Christum pro peccatis nostris oblatum, non solum caritate, sed etiam effuso sanguine acceptis vo-

cabulis προσφορῆς, & θυσιῶν pro concreto. Nam Christum tradidisse *semetipsum*, ait ib. Apostolus, unde dicitur *vitima simul & sacerdos*, nam Ezech. 44. v. 15. sacerdotes appellantur, qui offerunt Domino *adipem, & sanguinem*, quibus verbis verum sacrificium significari non diffitetur Crellius ipse p. 224.; ergo &c. Errat autem Crellius dum ait, ea verba *in odorem &c.* non usurpari in sacrificiis expiatoriis; nam de hostia; *quæ pro peccato*, usurpatur Lev. 4., de holocaustis Gen. 8., de mactatione arietis Exod. 29. Communiter tamen ea phrasis usurpatur in adustione holocausti, aut adipis: ignis enim & suffimenta caritatem significant; recte ergo Apostolus Christi sacrificium tanta caritate peractum, hostiam appellat *in odorem &c.*, erat enim typus mortis Christi victimarum mactatio, caritatis autem crematio adipis. III. Hebr. 7. commendatur Christi sanctitas, quod non habuerit necessitatem hostias offerre pro suis delictis, deinde pro populi: *Hoc enim fecit semel seipsum offerendo &c.*, subaudi, *pro delictis populi*, nam v. præc. Christus dicitur: *Sanctus, innocens &c.*

R. Sociniani: hanc oblationem a Christo in cœlis fieri. Verum Ap. ibi loquitur de oblatione semel facta, atqui Christus in cœlis *semper vivit ad interpellandum pro nobis*, nec mactatur denuo, sed incessanter effusi sanguinis pretium Patri exhibet; ergo &c. Addit Apostolus: *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum &c.*; ergo sempiternum est Christi sacerdotium.

R. Socin. Christum in cœlo sacerdotis munere fungi, ut Aaronicus sacerdos quotannis ingrediebatur *in sancta* cum sanguine vitulino. Verum si Christus in cœlum ingressus dicitur *per proprium sanguinem*, jam sanguinem effuderat, & hostiam obtulerat. Producit deinde Apostolus expiationem vaccæ rufæ, de qua vide auctorem Vol. 4. p. 78. Tandem c. 10. ait: *Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam in sempiternum sedet in dextera Dei.*

R. Socin. ibi existare, *sedet offerens*; ergo non obtulit in cruce pendes. Verum Apostolus opponit ibi oblationes sacerdotis Aaronici *easdem semper hostias offerentis*, quæ nunquam possunt auferre peccata, sacrificio Christi, qui unica oblatione *consumavit in sempiternum sanctificatos*, ut ait Apost. v. 14., offert ergo Christus in cœlo eandem hostiam, quam obtulit in cruce, eandemque nos in altari immolamus in commemorationem illius sacrificii, *quod consumavit in sempiternum sanctificatos*. Ex quibus

bus sic arguitur: Christus in ara crucis fuit antitypus victimarum legalium, tradidit semetipsum oblationem, & hostiam Deo, & pro delictis populi immolatus est; ergo &c.

PROPOSITIO VI. Per hanc hostiam reconciliamur Deo.

Prob. I. ex Ap. Rom. 3., ubi ait: *Justificati gratis per redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius*: quæ verba ita exponit noster Seripandus: *Justificati gratis absque ullo eorum promerito per redemptionem, quæ est in Christo Jesu.*

R. Socinus: si reconciliati sumus gratis, quomodo ergo per sanguinis Jesu Christi placamentum? At *gratis* ait Ap. excludens nostra promerita, & legis opera, de quibus paulo supra ait Ap. *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro*; non vero redemptionem, quæ est in Christo Jesu, ubi in græc. habet *ἀπολύτρωσις*, live pretium, quo redimuntur captivi. Ajunt Sociniani: non est scriptum, quod Deus reconciliatus sit nobis, sed e contra.

R. Recte quidem. Neque enim nos Deo, sed Deus nobis iratus erat; ergo ita Deo reconciliati sumus, ut ipse placatus sit. Instant: non essetribuendam hanc placationem sanguini Christi, quia si Deus Christum proposuit *propitiationem*, jam salutem nostram concupierat; ergo non erat nobis iratus.

R. ex Apostolo hanc *propitiationem* positam in sanguine ejus, & per mortem Filii ejus, nos reconciliatos esse Deo. De hoc loco vide prop. 3.; ergo mors & sanguis Christi sunt hujus reconciliationis causa. II. Ap. 2. Cor. 5. Christo tribuit *reconciliationem*, Apostolis autem *ministerium reconciliationis*, quia hoc exercent dispensatione verbi, & ministracione sacramentorum; ergo Christus Dei reconciliationem, ne dum annuntiavit, sed etiam promeruit. III. Ad Coloss. 1. ait, Deum per Christum reconciliare omnia per sanguinem crucis ejus; ergo frustra Sociniani a reconciliatione placamen sejungunt. IV. Ep. 1. Jo. 2. habetur: *Advocatum habemus apud Patrem Jesum Christum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.*

R. Socin. Christum dici advocatum & mediatorem, quia ut Moyses internuncii munus gessit: sed contra ex Ap. Hebr. 9.: Christus *mediator est, ut morte intercedente in redemptionem* &c.; ergo Christus per mortem est

mediator pro peccatis nostris, quod nec Moyfi convenit, nec ulli mortalium; ergo &c.

PROPOSITIO VII. Reconciliati sumus a peccatis, deletum per Christum delictorum chirographo.

Prob. I. enim expiare peccata est delere reatum, & sacrificiis purgare noxium a scelere, atqui ex Ap. ad Gal. 3. & alibi Christus, ut nos solveret a maledicto legis, idest a pœna nobis infligenda, factus est pro nobis *maledictum*, idest subjectus punitioni ac supplicio ex Prop. 4.; ergo Christus in cruce non declaravit tantum peccata nostra esse expiata, ut ajunt Sociniani, sed vere, & proprie expiavit. II. Apost. ad Coloss. 2. ait: *Delens quod adversum nos erat chirographum decreti, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci*. Ubi Chrysostomus hom. 6. ait: *Ipse punitus solvit & peccatum, & pœnam, tenebat diabolus chirographum; hoc ergo Christus scidit*.

R. Socinus: ex verbis Pauli non Christum, sed Deum delevisse chirographum; nec in cruce deletum, sed postquam deletum erat, affixum cruci. Sed fallitur, nam in græco τὸ *affigens* exprimitur participio præteriti temporis, quo significatur deletum chirographum postquam fuerat affixum.

R. II. Socinus: hoc chirographum esse cœremonialia præcepta, de quibus ibi loquitur Ap., sed quomodo chirographum, quo hæc præcepta significantur, erat deletum, antequam Christus esset affixus cruci, si cœremonialia præcepta non sunt abrogata, nisi in morte Christi?

Verum quidem est, ibi agere Apostolum de abrogatione legis Mosaicæ, ut probat Estius, sed lex non dicitur *chirographum* eo sensu, quod ea Judæi premebantur, sed quia legem, quæ peccata arguit, profitentes fatebantur se reos legis & pœnæ obnoxios, a qua sola Christi mors potest nos liberare, est enim chirographum propriæ manus scriptio, qua quis se debitorem fatetur, hinc S. P. contra Pelag. chirographum appellare solet culpæ debitum. Loquitur ergo Apostolus de abrogatione legis, sed in ea abolitione deletum ait, quod adversum nos erat chirographum, idest peccatum, & pœnam, quam promerebamur mortui in delictis, quæ lex Moyfis arguebat. III. Peccatorum expiatio specialiter morti, & sanguini Christi tribuitur Matth. 26., Rom. 3., Eph. 1. &c., atqui mors, & effusio sanguinis justitiam potius monstrat, quam misericordiam; unde Rom. 3. Christus mortuus dicitur ad ostensionem justitiæ, fidem quoque magis excitare videtur præ-

dicatio, & resurrectio, quam ipsa mors; fatemur enim, resurrectionem, & fidem esse effectus mortis Christi, cur ergo morti ac sanguini tribuitur expiatio culparum, non vero resurrectioni ac miraculis, quibus in Christum multi credidere, nisi quia Christus resurgendo *nihil de suo dat aut impendit, sed moriendo vitam suam & sanguinem profundit*, ut veritate cogente, ait ipse Socinus; ergo non fidem generando, sed sanguinem profundendo nos Christus a peccato expiavit, qua expiatione *reconciliati Deo* ex Ap. Rom. 5. ad justificationem disponimur credentes, justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem, quæ est in Christo Jesu. Ex quibus sic arguitur: reconciliati sumus ex Ap. substitutione mortis Christi, abolitione chirographi, & sanguinis profusione; ergo reconciliati sumus vera exhibita satisfactione.

PROPOSITIO VIII. Noluit Deus in hominum redemptionem peccata dimittere, non exhibita satisfactione.

Prob. I. Fatetur Socinus, in Deo esse justitiam, qua animadvertit in pervicaces, qui non resipiscunt. Sed ex Apostolo *per unius delictum in omnes homines* originalis culpa pertransit, a qua nemo potest absque gratia resipiscere, quæ si ab alio, quam a Christo haberi posset, Christus gratis mortuus esset; ergo nisi Christus solvisset maledictionem, nemo de resipiscentia cogitaret. Atqui assentitur Socinus, divinam justitiam damnare pervicaces, qui non resipiscunt; ergo nisi Christi mors solvisset maledictionem, in omnes esset *judicium ex uno in condemnationem &c.*; ergo &c. II. Constat ex sacris litteris, redemptionem nostram non solum condonatione, sed judicio ac justitia peractam, sicut ex justitia absolvitur debitor, qui ad solvendum impar, vadem nactus per eum satisfacit creditori. Nam Mich. 7. habetur: *Exspectabo Deum salvatorem meum, quoniam peccavi ei, donec causam meam judicet, & faciat judicium meum*. Et Jo. 12.: *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras*. In hoc ergo judicio Pater judicis vices gerit: Christus autem *advocatus* noster clientum causam suam dicens, ait in Ps. 7.: *Judica me Domine secundum innocentiam meam super me. Consumetur nequitia peccatorum*. Hinc auctor Comment. inter Op. Hieron. T. 5. p. 829.: *Judicavit Dominus causam anime Christi, quando innocentis mortem pervenire fecit ad salutem generis humani*. Accusator noster fuit diabolus, de quo Jo. loco citato; nos esse solvendo impares satis per

se constat, omnes ergo, qui ad constituendum judicii actum concurrunt in redemptione adfuere, judex Deus, reus homo, advocatus Christus, accusator diabolus. III. Ut pateat, advocatum nonnisi soluto pretio de accusatore triumphasse tria notanda sunt, 1. nullam in Christum sine labe conceptum actionem habuisse adversarium, de hoc enim ait Christus Jo. 14.: *In me non habet quidquam*. 2. Sponsoris eandem cum reo causam esse; causa ergo Christi fuit cum ipsius morte finita, quia se pro nobis vadem fecerat, ac sponsoem. 3. Cogi non posse advocatum pro reo, nisi etiam sit vas, ejusque vadimonium judex acceptet: illud Patrem acceptasse ex eo constat, quia *irruere fecit Dominus in eum iniquitatem omnium nostrum* ex Is. 53. Hoc debitum a Christo solutum ipse fatetur Ps. 68.: *Quæ non rapui tunc exsolvebam*. Hinc S. P. in hunc locum ait: *Non peccavi, & pœnas dabam*. Consentit Hilarius (a), Hieron. (b) &c. ergo in causa redemptionis justitiæ fuit satisfactum. IV. Ita evertitur Socini dogma.

Nam si dicat, redemptionem opus esse misericordiæ, respondetur magnam esse misericordiam tradere unigenitum pro inimicis, & exsolvere, *quæ non rapuit*: contingit etiam remissio debiti absque debitoris dispendio. Si addat, diabolus non esse creditorem, cui satisfieri debeat. R. non creditorem esse, sed accusatorem, utpote qui id permittente Deo in pœnam peccati, tenens captivum humanum genus, ægre ferebat se foras ejici, & dominatu spoliari. Tandem si opponat, Deum esse partem offensam, quæ injuriam pro pleno jure remittit, dicimus esse quoque judicem, zelotem honoris sui, & vindicem impiorum. Ex quibus sic arguitur: in hominum redemptione locum habet justitia vindex, si Deus in illa se gesserit ut judicem, & Jesus ut sponsoem & vadem, sed ita se res habet ex dictis; ergo &c.

PROPOSITIO IX. Decebat ut divinæ justitiæ digna exhiberetur satisfactio.

Prob. I. ex Crellii principiis, quibus statuit, Deum esse supremum Dominum, sub nullo iudice constitutum, qui habet liberam potestatem pœnas condonandi: atqui supremus Dominus, sicuti potest cedere juri suo, & gratis pœnam remittere, potest etiam eo uti & debitam pœnam

(a) In Ps. 68. (b) Brev. in Psalt. T. 1. p. 295.

nam infligere ; ergo &c. Prob. min. Nam si remittat, exercebit misericordiam, si reposcat iudicium, atqui in satisfactione, quam nos propugnamus, relucet misericordia, in redemptione hominis, iustitia, in passione Unigeniti ; ubi ergo Socinus misericordiam a iustitia sejungit, nos in ipsa misericordia iustitiam commendamus ; ergo &c.

II. Si iudicem spectemus, hinc apparet *quanti ponderis sit peccatum, & gratia : cum originali morti nullum, nisi in Christi morte potuerit esse remedium. Et sine hoc holocausto poterat Deus tantum condonasse peccatum, sed facilitas veniæ laxaret habenas peccatis.* Ita auctor de card. Christi op. Ser. 14. eadem habet S. P. A., & D. Bernardus.

III. Magna etiam congruitas ex ipso Redemptore repetitur, qui cum mortuus fuerit *iustus pro injustis*, & pretium summum exhibuerit pro nobis, facilius in eum excitatur compassionis affectus, & gratitudo.

IV. Æquitas, quam Deus in redemptione exercuit, cohibet iniquorum licentiam, facit ut Dei imago plaris æstimetur, ut Christo impensius serviatur &c. Hinc S. P. l. 13. de Trin. ait : *Non alium modum (nos liberandi) Deo defuisse, sed sanandæ nostræ miseriæ convenientiorem modum alium non fuisse.* Athanasius Ser. 3. contra Ar. *Poterat sine ullo adventu Christi solvere maledictionem. Ceterum spectandum hic est, quod hominibus sit utile, non quod situm sit in Dei omnipotentia.*

V. Inspecta etiam dæmonis tyrannide magis congruum videtur ex Dei iustitia, quam ex potentia redemptionem repetere. Hinc S. P. A. l. 13. de Trin. c. 13. ait : *Placuisse Deo, ut non potentia diabolus, sed iustitia vinceretur, . . . ut quia eos diabolus merito detinebat, quos peccati reos conditione mortis obstrinxit, hos per eum merito dimitteret, quem nullius peccati reum immerito pœna mortis affecit.* Eadem habet S. Leo Ser. 2. de Nat. c. 3. Ex quibus sic arguitur : redemptio nostra cum satisfactione iustitiæ æquitatem Dei commonstrat, Christi caritatem commendat, nostram infirmitatem sanat, & diaboli tyrannidem evertit ; ergo &c.

PROPOSITIO X. Non fuit injustum, non pereuntibus nobis, Christum crucifigi &c.

Prob. I. Ex parte Dei, ut enim fatetur Crellius adversus Grotium p. 60. : *Quia Deus omnium Dominus est absolutus, ideo in Christum, inque ejus vitam, jus domi-*

nii absoluti habebat. Itaque pro eo jure ipsum nostræ salutis poterat in mortem tradere &c.; ergo inepte objectant Sociniani, nulli fas esse infontem pro scelesto devovere suppliciis, quasi eandem sit supremi judicis ac subditi auctoritas. Adde posse Deum compensare ejus necem immortali vita, & nominis exaltatione, sicut cum Christo fuisse compensatum testatur Ap. ad Phil. 2., & fatetur Crellius ibidem. Si ergo Deus id potuit spectato dominii jure, cur non potuit ex consilio populum suum redimendi? quod expedire per os Caiphæ asseruit Spiritus S., ergo ex parte Dei nulla est injustitia Christum pro nobis crucifigi.

II. Neque ex parte Redemptoris. Christus enim non invitatus, sed *oblatus est, quia voluit: volenti autem nulla fit injuria*. Neque iniquum est, aut legi repugnans, vadem & sponso rem multari pro reo: idque nedum in re pecuniaria, sed etiam in capitalibus, quod probat Grotius ex historia Damonis, & Pithiæ: addit etiam exempla osfidum, quos trucidarunt Thessali, Romani &c., ex quibus constat, jus in alienam vitam, si innocens sit occidendus, jure sibi Deum vindicare, ut Sociniani fatentur. Nam Isaac Dei jussu a patre immolatus est. Deinde Christus, non solum vas & sponsor noster est, sed etiam rector & pastor ex Jo. 10., atqui *bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis*; ergo decebat, ut oves morte redimeret, ne fures, qui illas mactabant, possent eas repetere. Addit Apostolus Hebr. 2.: *Jesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum*; ergo nulla injustitia Christus mortem tulit, quam volens, ex officio, & dignitate perpeffus est.

III. Publicæ salutis causa poenis affici innoxios, & in filiis, & posteris Deum visitare peccata parentum liquet ex 20. Exod., Jerem. Thr. 1. 5., & v. 7. Ob Chami delictum punitum Chanaan, ob Saulis peccatum crucifixos 7. filios, ob peccatum Davidis periisse 70. m. hominum constat ex Gen. 9., Reg. 21., & 24. quæ poenæ permutatio, cum fiat iis invitis ad terrorem, & malorum perniciem, quanto magis absque injustitia fieri potest, dum is, qui pro alienis peccatis punitur, sponte punitur, ut reos liberet, & divinæ justitiæ satisfaciatur? Ex quibus omnibus sic arguitur: Christi mors non repugnat supremi judicis æquitati, Christi innocentia, ac merito delictorum; ergo &c.

CAPUT III.

Catholicum dogma probatur ex SS. PP.

Licet Sociniani PP. documenta contemnant, cum tamen invictum sit veritatis argumentum universorum in eodem dogmate consensus; sit

PROPOSITIO. Jesus Christus ex PP. vere est hominum redemptor.

Prob. I. ex Græcis Patribus I. S. Justinus M. in ep. ad Diognetum ait, Deum dedisse *proprium Filium pretium redemptionis pro nobis*: II. Irenæus l. 4. c. 18. scribit, Christum summi sacerdotis operam perfecisse moriendo: *Ut exiliatus homo exiret de condemnatione*, ubi notat Fevardentius, ex lege Hebræorum exules mortuo Pontifice domum rediisse. Addit, Christum *Propitiasse pro hominibus Deum*. Vid. l. 5. c. 21. III. Origenes hom. 4. in Num. ait: *Si non fuisset peccatum, non opus erat filium Dei agnum fieri, nec in carne positum jugulari: Sed quoniam peccati necessitas propitiationem requirit, necessarium fuit provideri hostiam pro peccato*, & l. 1. contra Celsum Christum iis comparat, qui *ultronea morte obita pro republica totos populos a calamitatibus liberarunt*.

IV. Eusebius Præf. ad l. 10. c. 1. D. E. ait: *Dei Agnus pro nobis tormenta passus, supplicioque affectus, quo ipse dignus minime erat, ut peccata nobis dimitterentur auctor existit: utpote qui pro nobis & mortem subierit, & execratio pro nobis factus execrationem, quæ nobis debebatur, ad seipsum attraxerit*. V. Athanasius ait: *Corpus, quod Christus sibi accepit, velut hostiam, morti offerendo, id quod debebatur in morte solvit, ac n. 21.: Mortuus est, ut pretium pro omnibus solveret*. VI. Basilus in Ps. 68. ait: *Inventum unum est pro omnibus simul hominibus dignum pretium omni pretio superior pretiosus sanguis D. N. J. C., quamobrem pretio sumus empti*. VII. Nyssenus de Christi perfectione ait, Christum ab Apostolo appellari *ἀπολύτρωσις* redemptionem, quia seipsum, ut nos redimeret, pretium dedit. De Chrysostomi loco vide propositionem 2. cap. præc. Cyrilli Alexandrini præclara testimonia proferemus infra ad 3. oppositionem: mitto alios.

Prob. II. ex latinis. Tertullianus adversus Jud. c. 13. ait: *Hunc enim oportebat pro omnibus gentibus fieri sacrificium, qui tamquam ovis ad victimam ductus est, & velut agnus sine voce non aperuit os suum*. II. Cyprianus de Lapl. p. 378. *Veniam peccatis solus potest ille largiri,*
qui

qui peccata nostra portavit, qui pro nobis doluit &c. III. Lactantius l. 4. de ver. Relig. ait: Deus summus voluit Christum carne indui, & cruciatu affici, & morte multari. Et in Carm. de Pass. D. Quisquis ades siste parum, infontemque tuo pro crimine passum, respice &c.

IV. Hilarius in Ps. 64. ait: Vetera delicta Deo propitianda esse per Christum: Ipse enim secundum Apostolum nostra placatio est. Et in Matth. 10. Quæ sub peccato vendita sunt, redemit ex lege Christus: quia de peccato redemit, & animæ & corporis est redemptor: & Ps. 135. ait: Redemit nos, cum se pro peccatis nostris dedit per mortem suam &c. Magno enim, ait Apostolus, pretio redempti estis, & redempti ab inimicis, a diabolo &c. V. Optatus Milev. l. 3. de Schism. Don. n. 11. ait, animas, quas diabolus possidebat, sanguine suo Christus redemit, Apostolo dicente: Empti enim estis pretio magno. VI. Ambrosius de Fuga sæc. c. 7. ait: Ideo suscepit Jesus carnem, ut maledictum carnis peccatricis aboleret, & de Joseph. Patr. c. 4. ait: Pretio igitur nostrum debitum non sua æra contraxit, chirographum sustulit, quod ab omnibus debebatur unus exsolvit, & l. 7. in Luc. ait: Dominus idoneus sui operis estimator magno pretio nos redemit, sicut Apostolus dicit: Empti estis pretio magno &c.

VII. Hieronymus in Is. 53. ait: Quod enim nos pro nostris debebamus sceleribus sustinere, ille pro nobis passus est: Peccata enim nostra portavit in corpore suo ligno crucis affigens ea, ut deleteret chirographum, quod diabolo feceramus. VIII. S. P. A. in Ps. 95. Venit redemptor & dedit pretium, fudit sanguinem suum, emit orbem terrarum. Et in Ps. 129. ait: Sacerdos noster a nobis accepit, quod pro nobis offerret. Accepit enim a nobis carnem in ipsa carne victima factus est &c. Gregorii M., Leonis, aliorumque loca vide cap. præc. Legendæ etiam sunt epistola 4. D. Paullini ad Severum, & Bernardi 190. ad Innocentium. Tandem Venantius Fort. l. 2. de Cruce ait: Crux benedicta nitet, & Dominus qua carne pependit, atque cruore suo vulnera nostra lavit, &c. Ex quibus sic arguitur: Ecclesiæ PP. docent, in hominum redemptione magnum intercessisse sanguinis Christi pretium, eoque empta corpora & animas peccato venditas: Christum in cruce hostiam factum, victimam, & sacrificium: omnium maledictionem suscepisse, verbera, probra, cruciatus, ac mortem ipsam pro nobis tolerasse; ergo &c.

Opponit Socinus: Christus non est hominum servator, quia illos soluto pretio redemit, sed talis est I. quod nobis viam salutis annuntiaverit. Ideo enim missus dicitur, ut testimonium redderet veritati, & prædicaret Evangelium: hinc *testis fidelis* dicitur Apoc. 1., et ad Tim. c. 2.: *Testimonium temporibus suis*, ad differentiam Apostolorum, qui dicuntur: *Testes Jesu Chr.*, eo quod non propriam, sed Christi doctrinam prædicaverint. II. Dicitur Christus Salvator omnium; quia veritatem confirmavit sanguinis effusione; unde sanguis ejus dicitur: *Sanguis novi fœderis*, Matth. 26.; quia meliora annuntiat, quam sanguis Abel ex Apost. Hebr. 12., quod de martyribus dici nequit, cum hi sancitum a Christo fœdus confirmarint, unde dicuntur: *Testes J. C.* III. Salvator dicitur, quia mortuus est, ut ipsum imitantes consequamur æternam vitam, ut ait Apostolus Rom. 13., Eph. 4.; 1. Petr. c. 2. &c. IV. Quia resurgens ex mortuis nos in fide firmavit ex Rom. 6.: et ratio est; quia per resurrectionem declaratus filius Dei firmiorem nobis fidem ingeneraverit. V. Tandem, quia æternam vitam daturus est ex Matth. 28. Jo. 17. &c.; ergo &c.

R. neg. conf. Inepta enim et futilis consecutio est: Servator noster vitam annuntiavit æternam, fœdus novum sanxit, salutem impertitur; ergo non soluto pretio redemit. Imo si ob auctoritatem scripturarum, quæ in antecedenti præmittuntur vera sunt: verissimum est etiam, nos a Christo magno pretio emtos esse; ejus sanguinem esse lytrum, ac satisfactionis medium, et pro nobis Dei Agnum in cruce mactatum fuisse hostiam, et sacrificium: quibus verbis satisfactionem exprimunt divini scriptores, qui passim tradunt, Christum factum esse pro nobis maledictum, peccata nostra portasse, fudisse sanguinem, solvisse pretium &c.; ergo &c.

Dices: Cur ergo nostra redemptio prædicatione etiam, miraculis, et resurrectione peracta est? R. Cum homo propria voluntate diabolo assensum præbens venundatus sit sub peccato, ut venditioni responderet redemptio, non solum Christus pretium solvit, sed etiam voluit, ut erueretur non invitatus, sed Deo libere obtemperans; mortuus est ergo Christus, ut effuso sanguine redemptionis nostræ pretium solveret: prædicavit, et patravit miracula, ut sedentes in tenebris veritatem agnoscerent. Licet ergo ad redemptionem spectent omnia opera Christi, specialiter tamen tri-

buitur ipsa redemptio sanguinis effusioni ex prop. II. c. 2., qui sanguis habet rationem pretii : alias redemptio non passioni, sed Christi miraculis, et resurrectioni specialiter conveniret.

Ad I. R. Marc. 1. dici, Christum venisse ad prædicandum, sed non in ea tantum sita est redemptio : Lucas vero ait, Christum prædicasse etiam captivis remissionem. Apostolus loco cit. præter testimonium commendat etiam redemptionem græco vocabulo ἀντίλυτρον, de quo cap. 2. Prop. I. Apocalypsis addit : *Lavit nos a peccatis in sanguine suo.* De discrimine inter Christum, et Apostolos ac Martyres, vide Prop. III. cap. 2. Ad II. R. Quod Christi sanguis fœderis dictus est, quia et novum Dei pactum firmavit, et ideo melius loquitur, quam sanguis Abel, quia effusus in remissionem peccatorum loquitur veniam, et gratiam, cum ille loqueretur vindictam. Ad III. R. Recte sanguinem Christi nos hortari, ut sequamur vestigia ejus, cum *nulla sit homini excusatio non pati, cum passus sit ille pro nobis, & pro alienis peccatis*, ut docet S. Cyprianus ep. ad Fortunatum c. 5.

Ad IV. retorquetur argumentum. Si enim Christus declaratus est filius Dei per resurrectionem, in morte autem cum sceleratis reputatus est, aut redemptio non consistit potissimum in fidei confirmatione, aut per resurrectionem, non per mortem Christi principaliter redempti sumus. Atqui Socinus redemptionem nostram præcipue tribuit passioni; ergo &c. Citatis autem locis resurrectioni potius fidei firmitas, ac justificatio tribuitur, quam expiatio delictorum ex Apost. Rom. 4. : *Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram.* Ad V. R. Hanc vitam diræ mortis beneficio a Christo comparatam, quia ex Augustino Tract. 92. in Joan. *Christi sanguis omne peccatum delere potest.*

Ob. II. Redimere, est captivum liberare nullo soluto pretio; ergo &c. Prob. ant. I. enim populus Israel ab Ægypto redemptus dicitur Exod. 15., nec pretium memoratur; ergo &c. II. Moyses dicitur Act. 7. λυτρωτής redemptor, nec tamen pro Hebræis fudit sanguinem; ergo &c. III. Recte dicitur sub peccato venundatus Is. 50., qui nullo pretio in servitutem traditur; ergo & redemptus recte dicitur sine ullo pretio Is. 52. IV. Redemptio nil aliud est, quam peccatorum remissio ex Ap. ad Coloss. 1. Sed Ap.

Ap. 1. Eph. ait, hanc remissionem nobis gratis impendi; ergo &c.

R. neg. ant. *Redimere* enim, fatente Socino c. 1. lib. 2., est captivum nullo soluto pretio liberare, neque aliam vim habet hebr. vox **פדא** *padà*, & græcum *λυτρώδαι*: & licet eadem verba etiam metaphorice accipiantur pro liberatione a miseria, ubi tamen de humani generis reparatione fit sermo, proprie accipi debent: non enim redempti solummodo dicimur, sed redempti sanguine, & pretio magno. Ad I. prob. neg. conf. Non enim populus Israel dicitur redemptus pretio, ut nos dicimur, sed *in brachio excelso, in manu forti*, idest potentia miraculorum.

R. ad II. liberationem populi Israel redemptionem dici ob typum redemptionis Christi, nec opus est, ut omnia conveniant in typo & veritate. Ad III. R. eodem modo: Moysen *λυτρωτήν* dici, quia gerebat typum Christi, sicut Cyrus appellatus est Christus: sicut ergo nomen Christi de Cyro propter typum de Jesu ob veritatem enuntiatur; ita nomen redemptoris de Moyse improprie, de Jesu proprie dictum est: hinc Basilius (a), & S. P. A. (b) ostendunt redemptoris, ac mediatoris nomen proprie soli Christo competere. Vide prop. VI. c. 2. ad III. dist. ant. Dicitur venundatus proprie, neg., metaphorice, conc. Ut enim qui vendit rem eam a suo dominio alienat, ita Deus dicitur gratis vendere, quasi vili æstimet. Sic *redimere* valet etiam liberare a tyrannide, quod in hominis reparatione non gratis, sed pretio factum est. Isaias vero recte ait, nos sine argento redemptos, quia non merito nostro, sed Christi passione liberati sumus. Ex his patet responsio ad IV., de qua vid. prop. 3. n. 2., & prop. 6. Addit S. P. (c), nos gratis esse venundatos, non gratis redemptos, sed sine argento: *Non enim auro, vel argento redempti estis, sed pretio sanguinis Agni immaculati*, ait D. Petrus, ergo &c.

Ob. III. *Portare peccata* est ea auferre, ac delere. Nam Exod. 34., & Jo. 20. idem sonat *ferre*, & *auferre*; ergo &c. II. Locus II. 53.: *Vere languores nostros ipse tulit*, Matth. 8. exponitur de corporeis infirmitatibus, atqui
has

(a) In Ps. 68.

(b) Lib. 4. c. 2. Ep. Pet. 4.

(c) Q. 17. in 1. Jud.

has Salvator in se non transtulit ; ergo &c. III. Hircus emissarius Lev. 16. dicitur portasse iniquitates in terram solitariam (1) sed is non mactabatur in expiationem ; ergo &c. IV. Judæi in captivitate portarunt iniquitatem Patrum, atqui nullam Deo satisfactionem exhibuere ; ergo nec Christus.

R. dist. ant. Est *auferre*, ac *delere* poenas luendo, ubi agitur de redemptione, conc., libere condonando, neg. Christus enim peccata portavit, quatenus *attritus est propter scelera nostra*. Vid. prop. 4. c. 2. Adde : quod Salvator non solum portavit peccata, sed etiam ea *sustulit in corpore suo super lignum*. Ad II. vide cit. prop. 4. Ad III. R. Cyrillus Alex. l. 9. p. 301. : *Hircus pro peccatis mactabatur, ut enim ait Isaias : Omnes sicut oves erravimus, & Dominus tradidit eum pro peccatis nostris. Duo siquidem hirci assumuntur, non tamquam duo Christi, sed potius, quod oportebat eundem immolari pro nobis, & mori secundum carnem, vivere autem secundum spiritum*. Tertullianus l. 3. contra Marc. de Hirco emissario ait : *Maledictus, & consputatus a populo extra Civitatem abiciebatur in per-*
di-

(1) De Hirco Emissario, quem hebr. textus vocat **אֶזַזֵּל** *azazel*, non una est eruditorum opinio. Quidam ea voce designari putant hircum libertati permissum. lxx. verterunt *ἀποπομπῆος* *apopompæus*, quod in aureo græcorum sæculo idem valebat, ac *mala avertens*, ut apud Svidam, Pollucem, Hesychium &c. Symmachus vertit *hircum* *ἀπερχομένον* *emissum* aquila *ἀποδελυμένον* *liberatum* quasi hebraicum **אֶזַזֵּל** *azazel*, ab **ז** *ez* hircus & **אֶזֶל** *azel* abiit fuerit conflatum. Rabbi Jonathan, Kimki, Aben-Ezra, Vatablus, Oleaster, & Talmudistæ de monte interpretantur, quem a Jerosolymis stadia 90. distare

ajunt. Bochartus putat puram putamque vocem arabicam esse, quæ *discessum* significat. Spence-ro est *dæmon*, cui consentiunt Kabbalistæ & Origenes : sed Deus forsan eo adduxit Israelitas, ut crederent genere quodam sacrificii litari dæmoni? Quam idcirco opinionem merito rejicit Clem. Alex. Ep. 39. ad Acacium. Clericus vertit : *Præcipitium*, ex quo legatur ibidem : *in terram præruptam*. Verum futes esse conjecturas hujusmodi satis liquet. Qui ergo hanc vocem derivarunt ab **ז** *ez* hircus, & **אֶזֶל** *azel* abiit, ut supra dictum est ad veritatem propius accessisse putandi sunt.

ditionem manifestis notatus insignibus Dominica passionis.

Ad IV. R. I. retorquendo argumentum. Si enim populus ob peccata Patrum punitus est; ergo peccata portare non est ea tantum auferre, ut contendit Socinus. R. II. Christum non solum peccata portasse; sed etiam pro nobis satisfaciendo ea delevisse, quia pro nobis *vulneratus est, & livore ejus sanati sumus*. Vide prop. 4. c. 2.

Ob. IV. Jo. I. habetur, nos debere pro fratribus animas ponere exemplo Christi; atqui non possumus pro iis satisfacere; ergo &c. II. Dicitur mortuus pro nobis Christus, prout exemplo suo in sempiternam vitam nos transtulit, & in ejus nomine baptizamur; ergo &c. III. Ap. Hebr. 2. ait, Christum gratia Dei pro omnibus gustasse mortem; ergo mortuus est, quia declaravit nos gratiam affecutos. IV. Jo. c. 10. se comparat Jesus pastori, sed is moriens nullam ovibus affert libertatem; ergo &c. V. Christus Luc. 22. ait: *Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur*, atqui Christus in cœna non fuit pro homine redimendo immolatus; ergo &c. VI. Si Christus pro nobis mortuus esset, ut nos redimeret, loco nostri mansisset captivus; ergo particula *pro* non significat substitutionem.

R. ad I. S. P. Tr. 84. in Joan. *Etsi fratres pro fratribus moriantur, tamen in fraternorum remissionem peccatorum nullius sanguis Martyris funditur, quod fecit ille pro nobis*: Joannes ergo exemplo Christi nos ad caritatem hortatur, ex quo unum sit pretium omnium nostrum. At non possumus in ponendo animam pro fratribus Christo esse pares: Ille enim moriens in se occidit mortem, nos in ejus morte liberamur a morte. Vide Augustinum loc. cit. Ad II. retorquetur argumentum. Hortatur enim Apostolus Corinthios ad vitanda schismata, ex quo solus Christus, *pro nobis sit crucifixus*, & solo ejus merito baptizamur; ergo nemo mori potest pro fratribus, sicut Christus, qui in remissionem peccatorum mortuus est. Ad III. neg. conf. Vult enim Apostolus, Christum gustasse mortem, non ex necessitate, sed per gratiam suam, ut legit Syrus: idest per humanitatem, & caritatem suam.

Ad IV. dist. ant. Se comparat pastori in aliquibus, conc., in omnibus, neg. Christus enim antonomastice dicitur *bonus pastor*, ut pateat neminem in ponendo animam pro ovibus suis esse illi simillimum. Ad V. R. I. Idem esse *pro* datur, ac offertur, adeoque in ea consecratione panis verum sacrificium exprimitur. R. II. in Arabica legi:

Quod

Quod commutabitur pro vobis; en ergo commutatio victimæ loco nostri, in Ethiopica habetur: *Quod datur propter vos in redemptionem*, en expressa redemptio, in Syriaca: *Quod pro vobis tradetur*, en futura in cruce immolatio; ergo &c. Ad VII. neg. sequ. Non debuit enim Christus in captivitate permanere, quia diabolus Christum innoxium poena mortis afficiens devictus est, ideoque Christus abstulit ejus arma, & captivam duxit captivitatem.

Ob. V. Rom. 5. ait Ap. *Si enim reconciliati sumus per mortem filii ejus*, multo magis salvi erimus in vita ipsius, ubi magis vitæ, quam morti Christi salus nostra tribuitur; ergo sanguis Christi non fuit redemptionis nostræ lytrum, & pretium. II. Ap. 2. Cor. ait: *Quod Deus in Christo mundum reconciliavit, non reputans illis delicta ipsorum*: ergo sola non imputatione peccati reconciliati sumus. III. Addit Ap. *Posuit in nobis verbum reconciliationis tamquam Deo exhortante per nos*; ergo in sola exhortatione verbi sita est reconciliatio Christi. IV. Rom. 4. *gratis* justificamur; ergo absque pretio.

R. ad I. neg. ant. Ait enim Ap. nos esse reconciliatos *per mortem Filii ejus, & in sanguine ipsius*; ergo &c. Et ideo in vita salvi, quia per mortem reconciliati, ait Aug. l. 13. de Trin. c. 16. Sensus ergo Apost. est: si cum peccatores essemus, redempti sumus pretio sanguinis, cur si justii erimus salutem non consequemur? *Quis dubitet daturum amicis vitam suam, pro quibus inimicis dedit mortem suam*, ait S. P. l. 13. de Trin. c. 16. Ad II. neg. conf. Non enim ibi excluditur Christi redemptio: ait enim Apost., nos reconciliatos esse *in Christo per sanguinem crucis ejus*; ergo &c. Ad III. neg. conf. Et retorq. argum. Paulus enim tribuit Apostolis ministerium reconciliationis, ob prædicationis officium, Christo autem ipsam reconciliationem; ergo non solum prædicatione, sed etiam sanguine nos redemit, ac si diceret: *Non est quod existimetis summam hujus rei auctoritatem penes nos esse, ministri tantum sumus. Deus est, qui per unigenitum suum orbem in gratiam recepit*, ait Chrysostomus hom. 11. in 2. ad Cor. Ad ult. vide prop. 6.

Ob. VI. Sacrificio crucis nulla erat vis expiandi; ergo &c. Prob. ant. I. Enim legales victimæ erant figura passionis Christi, ut serpens æneus: sicut enim in hunc respicientes salvi erant, ita qui in Christo credunt non pereunt. Item arca Noe, & aquæ figurabant baptismum, licet

licet nullam haberent vim expiandi . II. sacrificia nullam sanctificationem afferebant , & tamen omnia illorum sanguine mundabantur , quia Deus per ea remissionem credentibus conferebat . III. falsum est , Christum sacerdotis munere functum , priusquam coelos ascenderet . Nam 1. Ap. Hebr. c. 2. ait , Christum debuisse *per omnia fratribus similari* , ut pontifex fieret , atqui assimilatus est per mortem ; ergo in cruce non erat Pontifex . 2. Ibidem c. 5. Christus clarificatus est , ut Pontifex fieret , ubi a Patre audit : *Filius meus es tu &c.* sed ex Act. 13. hæc verba de resurrectione accipienda sunt ; ergo ante resurrectionem non erat Pontifex &c. 3. Ib. c. 7. ait Apost. *Decebat* , ut nobis esset Pontifex excelsior coelis factus ; ergo ante ascensionem non fuit Pontifex . 4. Ib. l. 8. ait : *Si ergo esset super terram* , non esset sacerdos ; ergo talis non erat in cruce .

¶. neg. ant. , de qua vid. prop. V. Ad I. prob. ¶. non opus esse in quovis typo sacrificii rationem inveniri , quamvis & serpens Christum in cruce , & petra scissa Christi latus apertum , & arca Noe Christi incarnationem , mortem , & Ecclesiam , per Augustinum Tr. 12. in Jo. significant . Ad II. vide prop. V. Adde , Gen. 22. pro Isaac immolatum arietem , ex quo non solum probatur victimæ substitutio pro homine , sed etiam præsignatur Christi immaculati Agni pro nobis oblatio : *Sicut enim* , ait Chrysostomus hom. 45. in Gen. , *Hic ovis oblata est pro Isaac* , ita & *rationalis agnus oblatus est pro mundo* . Ad III. neg. ant. , de quo etiam vide prop. V. n. 3. Ad I. locum ep. ad Hebr. facile respondetur , non loqui Apostolum de tempore , quo Christus constitutus est Pontifex , sed de conditione ejus , qua factus est particeps nostræ mortalitatis , ut fieret Pontifex , misericors , & dolores nostros expertus , nobis facilius condoleret : quod cum præstiterit suffixus cruci , ibi factus est pontifex , misericors , & fidelis . Ad II. eodem modo dist. maj. Et Paullus ibi loquitur de tempore clarificationis &c. , neg. , de modo , conc. Significat enim Apostolus , Christum non se extulisse , ut pontifex fieret , sed clarificatum a Patre , qui eum filium appellavit . Licet ergo Christus declaratus esset filius Dei solum post resurrectionem , hoc nil juvaret Socinianos : declaratus est tamen filius etiam in Jordane , & in monte , imo semper fuit filius proprius & naturalis . Vide l. 7. cap. 9. Ad III. neg. conf. Loquitur enim Apost. de humanitatis exaltatione post crucis sacrificium ; sicut ergo olim Pontifex antequam in-

troiret in sancta jam peregerat sacrificium, ita Christus, antequam coelum intrasset, erat Pontifex, & sacrificium obtulerat.

Ad IV. R. Cameron Vol. 7. Crit. S. p. 1029., si Christus permansisset in terra, defuturam sacerdotio Christi partem illam praesignatam in ingressu Pontificis intra velum, scilicet oblationem, qua peracto sacrificio sistit se ante Deum pro nobis interpellandum: unde cap. 9. habetur: *Non enim in manufacta sancta Jesus introivit, sed in ipsum coelum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis; neque ut saepe offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno, alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi.* Ex quibus sic ex Theophil. p. 964. contra Socinum arguitur: *Cum oblatione ingressus est (Christus) quae posset placare Patrem. Pontifex quotannis ingreditur, Christus vero semel. Ille in sanguine alieno, Christus autem in proprio. Si saepe oblaturus erat seipsum, oportebat eum, & saepius mori, nam per proprium sanguinem oblationem facere debuisset; ergo &c.*

Ob. VII. Satisfactio repugnat divinae misericordiae: nam I. veteres iusti, ut Abel, Noe &c. absque satisfactione salutem sunt assecuti; ergo &c. II. ex scripturis venia resipiscienti promittitur non alia conditione, nisi ut iniquus ingemiscat, et convertatur. Vid. Deut. 4., et Ps. 32., sic enim iniquitatum ejus obliviscitur, ex Jerem. 18., et Ezech. 33., ut patet exemplo Ninive: atqui obscurat Dei misericordiam satisfactio, et pugnant invicem liberalis condonatio, ac pretii repetitio; ergo &c. III. qui Deum liberalem faciunt, quod pro nobis tradiderit Unigenitum, faciunt Deum injustum. Avarus enim rex esset, si cum possit debitas condonare pecunias, eas ab eo repetat, qui nihil ipsi debebat. IV. Ille dicendus est liberalis, qui de suo donat, atque largitur; ergo &c. V. Deus misit Filium suum in mundum, non ut dissolveret debitum, sed ut *omnis, qui credit in eum, non pereat*; ergo &c. VI. Ad Eph. 4. Ap. nos hortatur, ut donemus invicem, sicut et Deus in Christo donavit nobis, atqui non debemus nos reposcere satisfactionem; ergo &c. VII. Deus nec ratione sui, nec ratione alterius potest satisfactionem exigere: non ratione sui, nihil enim inde capit emolumenti, honor autem extrinsecus, qui ei ablatus est, redditur ei per resipiscen-

scientiam iniquorum . Nec ratione alterius , is enim nec peccator est , qui est reus , nec diabolus , cui nulla est actio adversus dominum ; ergo &c. VIII. reposcit Deus ab iniquis poenitentiam , sed si Filius satisfecisset repeteret quod fuit solutum ; ergo &c.

R. neg. ant. Misericordia enim a justitia non divellitur ; adeoque satisfactionem exigit , ut Prop. 9. dictum est . Ad I. prob. neg. ant. Nam in antiquis justis operabatur virtus futuræ passionis Christi , qua , et redempti fuere , et gratiam adepti sunt , ut absolvetur debitor intuitu fidejussoris pollicentis definito tempore pretium solvere . Ad II. neg. min. Nobis enim poenitentibus divinas comminationes mutari verissimum est , sed cum reconciliati simus per mortem Christi divinæ liberalitatis exercitatio non excludit , sed supponit redemptoris satisfactionem . Accedit , quod absque Christi meritis expertes gratiæ , et facti servi peccati , nec possemus agere poenitentiam ex Prop. 8. ; ergo ipsa Dei ad poenitentiam incitamenta ex beneficio redemptionis proficiuntur . Ad III. neg. ant. Neque enim avaritia est , sed æquitas repetere pecuniam ab eo , qui nil debebat , si fidei jussor , et sponsor sit , eo enim ipso quod fidei jubet , debitor constituitur . Ad IV. neg. conf. Proprius enim filius Dei est , cui pro nobis non pepercit , eumque non coactus necessitate , sed caritate tradidit ; de suo ergo non de alieno dedit . Ad V. neg. ant. Fides enim satisfactionem pluribus scripturæ locis expressam non excludit .

Ad VI. R. Theophilactus : *Deus donavit nobis in Christo cum periculo Filii , maculationeque ejus* . Ad VII. R. nos redemptos a diaboli potestate , non tamquam a Domino , sed tamquam a ministro divinæ justitiæ , a quo congruum erat nos liberari , non sola omnipotentia , sed justitia , quia ipse jure aliquo tenebat hominem captivum , ut dictum est Prop. 9. n. 5. , sed quia pretium solvitur Domino non ministro , ideo Deo non diabolo pretium redemptionis solutum est . Nihil sane Deo inde accessit intrinseci emolumenti , sed gloria et honor , quem ei abstulit primus homo . Jesus enim innocens obedientia sua naturam nostram subjiciens reddidit ei honorem , quem inobedientia sua denegaverat Adam . Ad ultimum neg. min. Mors enim Christi necessaria erat ad satisfaciendum divinæ justitiæ , nostra vero opera requiruntur ad applicationem passionis Christi , ejusque fructus percipiendos , neque id merito

passionis quidpiam detrahit: sicut non tollit medicamento virtutem necessitas applicationis.

Ob. VIII. Fieri nequit, ut nobis non pereuntibus, divinæ justitiæ satisfiat; ergo &c. Prob. ant. I. Pœna peccati est mors æterna, sed hæc ferri nequit, nisi ab eo, qui peccavit, cum pecunia possit alterius effici; ergo &c. II. Barbari homines numquam de innocentibus poenas sumunt dimissis nocentibus; ergo nec Deus. III. In nostra sententia Deus immani exemplo Zeleuci Locrensis, qui cum deberet utrumque oculum filio effodere, sibi unum, filio alterum eruit, nec unigenito pepercit Deus, nec punivit iniquos; ergo &c. IV. Deut. 24. habetur: *Nec occidentur Patres pro filiis nec filii pro patribus, sed unusquisque pro peccato suo morietur*. Idem habetur 4. Reg., & Ezech. 18.; si ergo nequit filius pro patre sibi conjuncto satisfacere, nec poterit Christus pro hominibus tam longe a se diffitis. V. Si Deus fuit misericors, cur filium morti tradidit, si justus, cur delinquentes non punit? Neque enim perfecta misericordia est, quæ non parcit, nec perfecta justitia est, quæ non punit. VI. Debet quisque divinæ justitiæ mortem æternam; ergo ei non satisfacit, nisi quisque ei subjiciatur. VII. Nemo potest poenam corporalem pro aliis solvere, quam ipse debet. VIII. Si dicas Christum, utpote innoxium, morti non fuisse obnoxium, unicam tamen vitam habet, quam nequit dare pro omnibus. IX. Nequit justitia unius alterius injusti censi justitia; ergo nec pœna, ut ait Ezech. c. 18. *Justitia justi super eum* &c.

R. neg. ant. de quo vid. Prop. X. ad I. Prob. neg. min. Potest enim pro nocente innocens subrogari, si vas ille sit, ac fideiussor, & si debitum persolvat supremo Domino, qui innocentis necem compenset vita meliori, ac sempiterna; Christus ergo plenissimo vitæ suæ dominio præditus potest eam profundere, non secus ac fideiussor propriam pro debitore pecuniam. Ideo enim inter homines fit pecuniarum, non vitæ subrogatio, quia hanc Deus juri suo reservavit. Ad II. R. homines excæcatos vindictæ libidine, non spectare æquitatem, sed hostium necem, Deus autem justitiam suam spectans, hominumque saluti prospiciens, his ob unigeniti mortem pepercit, quia non creaturam suam, sed oderat iniquitatem, quam, illa incolumi, punivit in Filio; in hominibus ergo vindictæ cupidis apparet ferinum odium, in Deo autem æquitas, & caritas.

Ad

Ad III. R. I. Zeleuci exemplum ineptum existimari ab ipso Socino, cum nemo queat manus in seipsum inferre, & Dominus, eo non diffitente, addicere potuerit morti Filium suum, tametsi nullius criminis reum.

R. II. Zeleucum commendasse Heraclidem, Aristotelem, Strabonem, Ælianum, & Clement. Alex., scriptumque ab Emmio de Rep. Locren. *Sic & filio consultum, & legi satisfactum*. Ad IV. neg. conf. Loca enim illa accipienda sunt de lege ordinaria, & quando filii ab originali noxa expiati legem ipsam custodiunt, nec ullum inde commodum capit respublica. Hoc tamen dici nequit de altissimo homines reparandi consilio, quod executioni mandatum est pro impiis paterno scelere inquinatis, mortem Christi decernente supremo Domino, eamque subeunte Unigenito: unde bona innumera prodire. Ceterum etiam de infontibus sumtum supplicium apud gentes pluribus exemplis ostendimus Prop. X. Quas tamen jure a Narsete reprehensas fatemur, cum nullum homo jus habeat in vitam suam, vel alterius; ergo Deus, qui pollet supremo jure, potest jure plectere innoxium, maxime non invitum, & vadem alterius, unde Dei gloria, hominum salus, & vita æterna comparatur; rego &c. Ad V. vide Prop. IX.

Adde perfectissimam esse misericordiam Dei, quæ delectatur justitia, non peccatorum miseria. Accepta quippe ei fuit passio Christi, non ob Filii cruciatus, sed ob hominum liberationem. Nec ei deest liberalis condonatio, quia ipsa donavit Filium suum, qui satisfaceret, nec perfectio justitiæ, quia condignum pretium exigit a vade. Quod si Deus gratis condonasset, vel satisfactionem exegisset ab homine, minus appareret misericordia, quia non donasset Filium, minus justitia, quia non exegisset condignam satisfactionem: *Quæ enim major esse misericordia potuit, quam illa, quæ cæli creatorem de cælo deposuit?* ait S. P. Ser. 207. de diver. Ad VI., VII., & VIII. dictum supra, vitam Christi majoris esse pretii, quam hominum universorum, & eam satis esse ad totius mundi exhaurienda peccata. Ad ult. R. Justitiam Christi esse justitiam nostram *efficienter* gratiam promerendo, per quam *formaliter* justificati per occultam inspirationem gratiæ spiritalis lavacro regenerationis salvifimus in vita ipsius, ut l. 19. dictum est.

Ob. IX. Jo. ep. 1. c. 4. ait: *Ipse Deus dilexit nos, & misit Filium suum &c.*; ergo jam nobis condonaverat injurias: non enim misisset, nisi prius dilexisset. II. Chri-

stus non subiit æternam mortem, alias non surrexisset; ergo non tulit poenam peccati. III. Ut mortem vinceret debuit resurgere; ergo satisfactio nostra vitam potius requirit, quam mortem: quid enim opus erat resurrectione mortem superari, si peccatis deletis mors caret aculeo? qui quidem ex 1. Cor. 15. *peccatum est*. IV. Ineptum est, quod ajunt catholici, resurrectionem necessariam fuisse ad fidem: nam solutum erit debitum ab eo, qui pro me satisfecit, tametsi ego id non credam, ait Socinus p. 198. V. Ante resurrectionem nihil fuit in Christo, quod in nobis in futurum non sit, nam & nos resurgemus; ergo ante resurrectionem non satisfecerat, ait enim Apostolus, nos in peccatis futuros, nisi Christus surrexisset. VI. Adhuc dominatur in omnibus mors corporis, in pluribus etiam animæ; quod jure non fieret, si Christus satisfecisset; ergo &c. VII. Christus ipse erat legi subjectus; ergo satisfacere non potuit.

R. ad I. S. P. humanum genus quadam Dei justitia in potestatem diaboli fuisse traditum, adeoque non potentia sed justitia fuisse eruendum, quod factum est Christi morte, quia cum in eo nil morte dignum esset, occidit eum tamen diabolus, sicque justum erat, ut quos debitores tenebat, liberi dimitterentur, quia occisus liber a debito mortis solvit ea, quæ non rapuit pro peccatis nostris sanguine effuso. Præcedit ergo misericordia tradens Filium, sequitur justitia vincens diabolum. Ideo ergo *Deus prius dilexit nos, quia misit Filium suum litatorem pro peccatis nostris*, qui non inveniens *hostiam, quam puram volebat offerre, seipsum obtulit*. Ad II. neg. conf. Dictum est enim, Christi mortem præponderare cuilibet alteri pretio. Ad III. R. Resurrectionem necessariam fuisse ad fidei confirmationem. Nam si mortuus non potuit (Christus) resurgere, neque abolitum est peccatum, neque mors est perempta &c., & nos inania prædicamus, ait ibidem Apostolus, Chrysostomo interprete Hom. 38. Petit Socinus: quid opus erat resurgere, si mors carebat aculeo? R. Stimulum mortis peccatum esse ex Ap. Rom. 5. : *Pertransiit autem mors in omnes homines imo habebat imperium ex Hebr. 2., at post resurrectionem mors illi ultra non dominabitur ex Rom. 6., quia mortale hoc induet immortalitatem ex Cor. 15., mortuus est ergo Christus, ut nullus esset mortis aculeus, surrexit, ut aliquando diceremus: Ubi est mors victoria tua &c.* Vide August. l. 3. de Remiss. pecc. c. 11.

Ad

Ad IV. R. non requiri fidem nostram, ut pretium sit re ipsa a Christo solutum, sed ut pretium applicetur nobis, ut supra dictum est. Ad V. neg. conf. Ideo enim cum Christo regnabimus, quia Agnus occisus redemit nos in sanguine suo, & fecit nos Deo nostro regnum ex Apoc. 10.: Apostolus autem ait, in peccatis nos futuros, nisi Christus resurrexisset, sic enim nec mortuus esset, ut supra dictum est.

Ad VI. neg. conf. Dum enim seminatur corpus animale, & resurgit spiritale, plus fidelibus suis Deus donavit. Insuper quia res, quarum reatum, ne post hanc vitam obsint, Deus solvit, tamen ad certamen fidei sinit manere, ut per illas exerceantur in agone justitiæ. Nam propter peccatum spinas & tribulos terra producit, in sudore vescimur pane, in dolore parit mulier &c. ergo mors & calamitates aliæ, quæ ante remissionem sunt supplicia peccatorum, post remissionem sunt certamina, exercitationesque justorum, ut ait ib. S. P. c. 33. Dominatur etiam in pluribus mors animæ, quia ut passio Christi sortiatur effectum suum, necessaria est applicatio per fidem, caritatem, & sacramenta. Ad ult. neg. conf. Christus enim, tametsi legi subjectus, potuit pro nobis satisfacere. I. Quia assumendo formam servi, non amisit formam Dei, qua æqualis est Patri, unde potuit esse mediator inter Deum, & homines. II. quia habuit potestatem ponendi animam suam, adeoque mortem carnis non conditionis necessitate, sed miserationis voluntate suscepit, ut ait S. P. in Ps. 87. III. quia mors Christi dignationis fuit, non debiti, cum innocens esset, ut ait S. P. in exp. ep. ad Rom. n. 48.

CAPUT IV.

An Christi satisfactio fuerit ad apices juris.

Conveniunt hac in re Scholastici omnes ob infinitam personæ satisfaciendæ dignitatem, licet Scotus, Durandus, & Gabriel in dist. 19. l. 3. negent fuisse ex rigorosa justitia, ad hoc enim requiritur 1. ut satisfactio sit libera, 2. ut sit ad alterum, 3. ut sit ex propriis personæ, quæ satisfacit, eaque bona sint indebita. 4. ut non interveniat ex parte creditoris alicujus partis debiti gratiosa remissio. Affirmant Thomistæ, Salmat., atque nostrates cum Sylvio, Suarezio, l' Herminier, Du-Hamel, Tournely, Vitalle, aliisque: imo oppositam sententiam impiam appellant Medina, Capreolus, Soto, alique. Distinguen-

da est tamen hæc quæstio, an Christi satisfactio fuerit æquivalens, & condigna, ab alia, an fuerit ad strictos juris apices, prima est dogmatica, altera est adiaphora. Sit ergo

PROPOSITIO I. Satisfactio Christi fuit superabundans.

Prob. I. scripturis. Ps. 129. : *Copiosa apud eum redemptio*, ubi etiam additur : *Et ipse redimet Israel*, ut ostenderet, ait S. P. in hunc locum : *Quia Israel vendere se potuit sub peccato, redimere se ab iniquitatibus non potest, sed ille potuit redimere, qui se non potuit vendere* : atqui satisfactio imperfecta etiam ab homine, qui se vendidit, poterat exhiberi; ergo &c.

II. Rom. 5. habetur : *ubi abundavit delictum superabundavit, & gratia*, ubi per Aug. l. 2. Op. Imp. n. 217. : *Ex una parte ponitur regnum mortis, ex altera regnum vitæ* : atqui peccatum, ait Silvius, de rigore justitiæ intulit homini damna; ergo gratia Christi etiam de rigore justitiæ damna illa reparavit. III. Ap. Hebr. 10. opponens legales hostias Christi morti ait de illis : *Nunquam possunt auferre peccata*, de hac autem : *Consumavit in æternum sanctificatos* : & sacerdotem quotidie legis hostias offerre ait, Christum vero unicam, & semel obtulisse, ut ostenderet, quod unicam illam, quam exhibuit Christus, fuerit sufficiens ad auferenda peccata, ut ait Ecumenius T. 2. p. 395.

Prob. II. ex PP. Chrysostomus hom. 10. ad Rom. p. 100. ait : *Iis, quæ debemus, dependit Christus tanto plura, quanto mare immensum ad pusillam guttam collatum*. Cyrillus Hierosolym. Cath. 13. : *Non parvus erat, qui mortuus est pro nobis. Non tantum erat peccantium peccatum, quanta pro illis morientis justitia*. S. P. l. 13. de Trin. c. 23. ait : *Diabolus non potentia, sed justitia superandus fuit*. S. Leo Serm. 12. de Pass. c. 3. ait : *Effusio sanguinis iusti fuit tam dives ad pretium, ut si universitas captivorum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent &c.* Bernardus contra Abaelard. c. 18. ait : *Fuit sanguis, qui effusus est, tam multus ad ignoscendum, ut ipsum quoque peccatum maximum, quo factum est ut effunderetur, deleteret*. Clem. V. Extrav. Unigenitus, ait : *Christum non guttam sanguinis modicam, quæ tamen redemptione totius humani generis suffecisset, sed profluvium effudisse*. Accedit Conc. Tribur. an. 895. T. 12. Labb. p. 451. Cap. 12. statuit ut in sacrificio duæ partes sint vini : quia major est majestas

stas sanguinis Christi, quam fragilitas populi.

Prob. III. ratione. Christus enim quoad personam erat verus Deus, cumque persona ad sua jura transtulerit actus omnes utriusque naturæ, quidquid agitur ab humanitate personæ tribuitur; ergo nulla fuit actio Christi libera, cui non esset summum pretium, & valor infinitus; ergo ejus satisfactio peccata nedum diluit, sed etiam præponderat, cum nihil Dei Verbo præstantius possit excogitari. Hinc Cyrillus Cath. 13. probat, Christum pro nobis abunde satisfecisse, quia non erat *parvus homo, sed filius Dei unigenitus*. Cyrillus Alex. ep. ad Monachos Æg. (a) ostendit contritam mortem, quia insultavit corpori, *quod ipsius vitæ corpus erat*. Damascenus l. 3. de Fid. Orth. c. 26. declarat, quomodo Verbum omnia carne sustinuerit, licet divina natura dolores non senserit, quia *unus ex divinitate & humanitate compositus* vere patiebatur, unde ejus meriti granditatem repetit. Ambrosius l. 5. in Luc. probat ex divinæ personæ testimonio, nihil posse majori pretio æstimari, quam Dei Unigenitum se se obtulisse pro mundo. S. P. A. l. 10. Conf. ait, Mediatorem debuisse utramque sibi copulare naturam, ut per justitiam conjunctam Deo evacuet mortem. Anselmus l. 2. *Cur Deus homo* ostendit, non potuisse Deo satisfacere, nisi Deum.

Opp. Omnis actio Christi humana finita erat; ergo &c. R. neg. conf. Nam finita etiam actio humana summo pretio æstimanda est, si fiat ab homine Deo, in hac enim hypothese divina persona, quæ agit in utraque natura, trahit ad jus suum quidquid in humana operatur, recte enim dicitur Deus mortuus est, adeoque hæc passio non æstimanda est tamquam *puri hominis*, sed tamquam Dei, licet nihil acciderit divinitati. Hinc S. Thomas in 3. dist. 20. ait: *Vita corporalis Christi habebat quemdam infinitum valorem ex conjuncta divinitate, in quantum non erat vita puri hominis, sed Dei, & hominis.*

Opp. II. Ap. ad Coloss. 1. ait: *Adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi in carne mea*; ergo aliquid deerat Christi satisfactioni. R. dist. ant. Quæ desunt passioni in se inspectæ, neg.; in carne nostra, & in corpore Ecclesiæ, conc. Ita S. P. in Ps. 86. n. 5. *Ut adimpleam, inquit, quæ desunt in carne mea. Numquid aliquid pressurarum dee-*

(a) T. 5. 2. p. pag. 18.

deerat in illo homine, quod factum est Verbum Dei? In cruce enim ait: Perfectum est. D. Thomas in c. i. ad Coloss. lect. 6. ait: Hoc deerat, quod sicut Christus passus erat in corpore, ita pateretur in Paulo membro suo, & similiter in aliis; quia Deus praevidit Ss. suorum merita, & passiones Martyrum, & licet capitis merita sint infinita, quilibet sanctus exhibet aliqua merita, secundum mensuram donationis Christi: Ex ep. ad Eph. c. 4.

PROPOSITIO II. In Christi satisfactione sunt conditiones requisitae ad exactas iustitiae leges.

Not. I. Nullam Redemptoris operationem sejungendam a communione personae, licet enim caro exequatur quod carnis est, & divinitas quod Dei est; utraque tamen natura operatur in una persona Unigeniti *inconfuse & indivise*, ut diximus l. 26. c. II.: & ratio est, quia sicut nisi ageret utraque forma, Christus non esset Deus homo; ita nisi operaretur eadem indivisa persona, Christus & mediator non esset unus. Hinc sequitur, quod mors & passio, quae spectata sola forma humanitatis nota est infirmitatis, ac subjectionis, si attendatur persona, quae sibi humanitatem hypostatice univit, est plenissime libertatis, & sic in Christi satisfactione gratior facta est in humilitate iustitia.

Not. II. Licet quævis rationalis creatura debeat Deo omne obsequium, supposito tamen decreto, ut mors sit poena peccati, si sponte creatura innocens mortem subeat, Deo exhibet, quod pro se non debet. Licet enim vita creaturae sit Dei, postquam tamen illam largitus nobis est Deus, qui eam profundit, dat aliquid proprium sui que juris, nec alio titulo debitum: sicut servus data sibi a Domino pecunia, ut eam pro lubitu impendat, non tenetur titulo servitutis reportatum inde lucrum rependere: licet inter Dominum, & servum vera non intercedat iustitia in iis, quæ non transeunt in servorum dominium. Hoc pacto, licet Christus deberet Deo obedientiam, accepta tamen plenissima potestate ponendi animam suam, ipse nulla culpa inquinatus solvens quæ non rapuit, dependit pretium non debitum. Neque ejus valorem minuit mandatum Patris, quia Pater non sola auctoritate domini, sed ex iustitia præcepit Christo ut moreretur, quia erat fidejussor, in quem irruerant omnium scelera, alias id non præcepturus, quia decreverat mortem non esse infli-

figendam, nisi in poenam peccati. Vid. S. Anselmum l. 2. *Cur Deus homo* c. 2.

Not. III. Quod cum nihil sit ratione operationis in Trinitate divisum, Verbi incarnatio, e. g., a tota Trinitate peracta est, quatenus est opus *ad extra*, & Filius non solum dicitur missus a Patre, sed etiam a Spiritu S., imo Filius ipse, prout existens in *forma Dei*, misit seipsum existentem in *forma servi*. Verum sicuti est in actione communio propter ejusdem substantiæ unitatem, adinvenitur singularis proprietas ob discretionem personarum, per quam Pater dicitur mittens, Filius missus, Spiritus S. illuminans. Hinc S. Leo Serm. de Pœnit. ait: *Quia aliter solvi captivitas humana non potuit, nisi causam nostram ipse susciperet, divisit sibi opus redemptionis misericordia Trinitatis, ut Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus S. igniret.*

His prænotatis facile resolvitur quæstio de perfecta Christi satisfactione: constat enim ex prima nota, in ea interfuisse pretii æqualitatem, non alicujus partis debiti liberalem condonationem: vita enim, quam Christus pro nobis dedit, erat vita Dei, qui ut pati posset assumpsit *formam servi*, sine qua non potuisset occidi. Errant ergo qui passionem Christi, & quævis opera carnis propria spectant in se ipsis, ut ex horum finitate inferant inæqualitatem satisfactionis, sed ut appareat gratior in humilitate justitia, attendendum est, Jesum pro nobis passum esse verum hominem, & verum Deum, & utrasque operationes ad eandem personam pertinere.

Ex I. & II. nota infertur, Christi satisfactionem fuisse ex propriis, & alias indebitis, quia assumpta a Verbo natura translata est ad jus divinæ personæ, quæ cum Deus sit, habet plenissimam potestatem *ponendi animam suam*, adeoque illam Patri offerens *hostiam placationis*, dat quod proprium est, utpote unitam hypostatice. Nam *si nolisset*, ait S. P., *hoc non pati potuisset, quia Deus erat.* E licet Christus omnia a Patre acceperit, ea tamen in jus Filii transeunt, in cujus manu sunt omnia Jo. 3., qui habet *vitam in semetipso*, ib. v. 26., & potestatem *ponendi animam suam* c. 10.; ergo & forma hominis, & anima, & vita &c. propria ejus sunt, & omni soluta debito, quia omnia sibi vindicat Verbi persona: sed etsi in Christo sola ratio creaturæ attendatur, demonstrat Anselmus, neque ex innocenti creatura mortem ex debito exigere, quam di-

divina iustitia in iis tantum exigit, qui in Adam peccaverunt.

Ex III. nota colligitur, etiam Christi satisfactionem fuisse *ad alterum*: ad hoc enim sufficit in Christo duplex natura, per quam, licet sit una persona, esse potest satisfaciens & creditor, sicut est Deus & homo, mittens & missus: nam mittere & mitti, præcipere & obtemperare dicit ordinem ad alterum, & si assumpta *forma servi* sat est, ut Christus sit missus a tota Trinitate, non video cur hoc non sufficiat, ut toti Trinitati plenam exhibuerit satisfactionem. Claudius Frassen [disp. 1. de Incarnatione art. 7. sect. 3. q. 4. propugnat, satisfactionem Christi *supposito divino pacto* habere omnes condiciones requisitas ad satisfactionem ex rigorosa iustitia. Verum nos quoque divinum beneplacitum admittimus in humana redemptione, quia nullo præcedente nostro promerito, cum posset Deus omnes perdere, libere dedit Filium suum, ut pretium, cui pares non erant debitores, solveret fidejussor, sed postquam id beneplacito suo definivit, nequit datam a tanto fidejussore satisfactionem respuere: & quod respectu nostri munificentia est, relate ad Christum habet veram rationem iustitiæ. Franciscus Macedo Coll. 5. diff. 4. ait, satisfactionem Christi non esse ex rigore illius iustitiæ, quam Aristoteles invexit, esse tamen ad apices iustitiæ illius sublimioris, quæ cum sit independens, nulli obligationi, nisi ex libera Dei voluntate subjicitur, neque id detrahere dignitati Christi, nam rigorosa iustitia, quæ Deum debitorem constituat, est Deo indigna, eique aufert rationem independentiæ.

Verum nova non est Macedi doctrina, quam tradit de Laurea in 3. p. disp. 20. art. 1., ubi docet Dei iustitiam erga hominem iustitiam *secundum quid*, non *simpliciter* esse appellandam: quia Deus nulli legi subjicitur, & obligatur tantum ex sua liberalitate: idem tradunt Suarez, Vasquez, & cum D. Thoma Alvarez, alique. Verum si præsupponatur in Deo ad constituendam iustitiam illius promissio & liberalis voluntas, dicimus distinguendam duplicem necessitatem, absolutam nempe, quæ nunquam in Deum cadit in iis quæ spectant ad creaturas, & hypotheticam, cui absque ullo independentiæ præjudicio Deus positis decretis suis subjicitur, & hac necessitate acceptasse Deum satisfactionem Christi, postquam eum miserat *in similitudinem carnis peccati*, itaut in redemptione iustitia
& pax

& pax sibi obviaverint, & quod est gratiarum maxima respectu prædestinationis Christi, sit summa æquitas relate ad ejus merita, ut alibi dictum est.

Ob. I. Socinus: nulla est apud Deum acceptio personarum; ergo &c. II. Numquid si vir princeps unius horæ exilio multetur idem erit ac si plebejus perpetuo exilio damnetur? III. Christus non est passus damnatorum pœnas; ergo non satisfecit perfecte. IV. Christus evectus est ad gloriam in infinitum ea majorem, quam antea habebat; ergo non potuit etiam pro aliis promereri. V. Finiti ad infinitum nulla est proportio, sed Christi pœnæ exiguo tempore finitæ sunt; ergo &c. VI. Si Christus fuisset verus Deus, non opus fuisset, ut tam diros cruciatus perferret; ergo &c. VII. Christus passus est ut homo; ergo &c. Nec unio hypostatica passioni humanitatis ejus majorem tribuit efficaciam, plaga enim corpori hominis inflicta, non majorem vim habet, quam si inflicta esset bestię, nec mors illata homini Deo, majorem vim habet quam puro homini illata; ergo &c. VIII. Licet Deus sit infinitus, ejus operationes non sunt infinitæ, nec tanti æstimatur mundus, homo &c. quanti Deus; ergo &c. IX. Qui satisfacit debet esse ejusdem conditionis ac is pro quo satisfacit; ergo Christus, qui satisfecisset ut homo, & conditione finita, non satisfecisset. X. Divina natura erat Deus, cui erat satisfaciendum; ergo Christus ut Deus non poterat satisfacere.

R. Ad I. neg. conf. Nam *personarum acceptio* eo sensu non est apud Deum, quatenus lex Domini nullam differentiam admittit, communiter Deus omnibus benefacit, & dummodo bonum operentur retribuit mercedem. Nam apud Deum nulla est ratio servi, vel liberi ex Chrysostomo hom. 22. p. 1181, siquidem & inter homines servitutem induxit non jus primarium, sed *avaritia*, & *insatiabilitas*. Verum ex hac communi lege omnibus benefacienti non sequitur, teneri Deum iniquis benefacere. Nec acceptor est personarum, qui uni debitori dimittat debitum, ab altero exigat. Si ergo ex Apostoli sententia inferat Socinus, potuisse Deum O. M. eligere Jacob, & reprobare Esau, hunc vocare ad fidem, illum deserere in pœnam peccati, quia nulla est acceptio personarum *in debitoribus equaliter reis*, nobiscum sentiet; sed cum ex ea deducit, tam impios, quam justos Deo acceptos esse, & nullum esse discrimen inter Christum, & alios homines, a veritate quam longe abest. Ad

Ad II. retorq. argumentum. Quis enim dicat conditione personarum spectata idem esse exulare regem, ac minimum ipsius famulum? In Christo autem mors non in se spectanda est, sed ratione personæ. Ad III. neg. conf. Nam mors hominis Dei majori pretio est habenda, quam omnia damnatorum supplicia. Neque Christus occidendus esset *pro conservanda omni alia creatura, etiamsi infinitus numerus munderum ostenderetur*, ut habetur 1. 2. *Cur Deus homo* c. 14. At Pater, inquis, absque immanitate Christum tradidit tortoribus. Diximus prop. 10. eum tradidisse, quia ipse voluit, quia se se exhibuit sponsores, & vadem. Ad IV. neg. conf. Cum enim satisfactio Christi sit valoris infiniti, poterat ob valorem pretii satisfacere justitiæ, & ab merito obedientiæ sibi *nomen comparare super omne nomen* ex Eph. 2. Ad V. dist. min. Poenæ Christi finitæ sunt duratione, conc., valore ac merito, neg. min. Errat etiam Socinus, dum Christi dolores leviores putat ex temporis duratione, nam & gravissimos fuisse demonstrat S. P. A., D. Thomas, alique: habetur enim Jerem. Thr. 1. *Videte si est dolor similis, sicut dolor meus.* Nam *a planta pedis usque ad verticem capitis* diros pertulit cruciatus. Vide auctorem.

Ad VI. neg. conf. Fatemur enim, unicam pretiosi sanguinis guttam fuisse redemptionis humanæ sufficiens lytrum, & tamen affirmamus, Christum tot cruciatus haud inutiliter pertulisse, sic enim ostendit peccati gravitatem & damna: & cum venisset non solum redemptor, sed etiam novæ vitæ institutor, tanta passus est, ut sequamur vestigia ejus. Voluit etiam primi hominis inobedientiam sua obedientia expiare, & mortem nostram moriendo destruere. Vid. Lippi Brand. Ord. N. Or. de Pass.

Ad VII. neg. ant., de quo vid. prob. 3. hujus cap. Quod addit Socinus de unionis inefficacia nimis futile est, quis enim illatam homini necem eodem loco habeat, ac ea, quæ aut aviculæ infertur, aut catulo? Ad VIII. neg. conf. Nam & mundi productio, & quævis alia Dei operatio, licet relate ad *terminum*, five rem creatam finitæ sit, habet tamen ex parte causæ effectricis infinitam virtutem: habent tamen res creatæ finitum pretium, quia virtus infinita causæ effectricis est illis extrinseca: atqui personæ dignitas est ratio intrinseca merito, quia ipsa persona est, quæ pretium exhibet, sacrificium offert &c.; ergo &c. Ex quibus etiam IX. objectio Socini refutatur.

Ad

Ad X. neg. conf. Quamvis enim una sit Christi persona, moraliter tamen censetur una, & altera, quia constans naturis duabus vindicat sibi divinitatis ac humanitatis jura, cumque habeat divinitatis plenitudinem, & formæ, quam assumpsit potestatem, hanc ut homo in pretium exhibet redemptionis, quam ut Deus acceptat in satisfactionem justitiæ: quod constat exemplo tutoris, qui pupilli nomine, si creditor etiam sit, potest sibi ipsi satisfacere.

CAPUT V.

An pura creatura possit Deo pro peccato proprio, vel alieno condigne satisfacere.

Cum ex PP. constet, fieri non posse, ut exhibita ab homine, vel ab angelo satisfactio tantum honoris persolvat supremo domino, quantum injuriæ intulit prævaricatoris iniquitas, agemus tum de peccatoribus, tum de justis; sit ergo

PROPOSITIO I. Nequit peccator condigne Deo satisfacere.

Prob. I. scripturis. II. 53. habetur, Christum nos a maledicto solvisse: *Eo quod iniquitatem non fecerit*, & 1. Jo. 3.: *Quia peccatum in eo non est*. Hinc S. P. Tract. 4. n. 8. ait: *In quo non est peccatum, ipse venit auferre peccatum. Nam si esset in illo peccatum, auferendum esset illi, non ipse auferret*; ergo &c. Prob. II. ex PP. Irenæus l. 3. c. 20. ait: *Non erat possibile, eum hominem, qui semel victus fuerat per inobedientiam, obtinere bravium victoriae*. S. P. A. in Ps. 29. ait: *Quia Israel vendere se potuit sub peccato, redimere se ab iniquitatibus non potest*. Emissenus hom. 6. de Pasch. ait: *Non subvenire peccato poterat simili peccato obnoxius*; ergo &c. Prob. III. ratione. I. enim mortale peccatum, prout est Dei offensa, infinitam habet malitiam, cui nullum opus bonum, quantavis caritate ab homine puro peractum, potest æquivalere; ergo &c. II. Fieri nequit ut homo æternam mortem peccato lethali debitam usque ad novissimum quadrantem persolvat, cum æterna punitio non habeat fines, & temporalis poena, nisi persona sit summe digna, comparari nequit cum gehennæ supplicio; ergo &c. III. Cum omnia creaturæ bona a Deo sint, si quid ipsi exhibent homo, vel angelus, id non solvit ex propriis, sed ex liberalitate creatoris: Christus e contra, cum sit Deus, de suo dedit pro redemptione hominis. Nec in satisfactionem

justitiæ posset vitam impendere, quæ post peccatum evasit indebitum beneficium.

PROPOSITIO II. Nulla creatura quavis gratia exornata potest Deo pro peccato mortali condigne satisfacere.

Prob. I. scripturis, ex quibus constat, quod unus sit mediator Dei, & hominum ad Tim. 2., ut pacem nostram conciliet, quia fecit utraque unum ad Eph. 2., ut nobis sit Pontifex impollutus, segregatus a pescatoribus &c. nec habens necessitatem pro suis delictis hostias offerre ad Hebr. 7., & Ps. 40.: *Frater non redimit, redimet homo, non dabit Deo placationem, & pretium redemptionem animæ suæ*, ubi Basilii (a) hæc habet: *Neque enim fratrem in redemptionem querit, non item hominem nudum, sed hominem Deum J. C., qui pro nobis Dei propitiationem dare potest: Et S. P. in eundem Ps. ait: Aliquis homo redimet, si filius hominis non redimit? ergo &c.*

Prob. II. Ex PP. Irenæus l. 3. c. 18. ait: *Nisi homo conjunctus fuisset Deo, non potuisset particeps fieri incorruptibilitatis*: Athanasius l. 2. contra Apoll. ait: *Nisi in ea, quæ peccaverat, natura impeccabilitas visa esset, peccatum in carne damnari non potuisset*, S. P. in Ench. c. 108. scribit: *Neque per ipsum liberaremur unum mediatorem Dei, & hominum J. C., nisi esset & Deus*. Fulgentius l. 2. ad Tras. c. 2. ostendit, nec Angelum potuisse reparationis munus obire, quia est juvenis egenus, & de Incarnatione & Grat. c. 4. docet, naturam humanam ad hoc nunquam idoneam futuram, nisi in unionem Verbi Dei personali unitate transfret. Vide Petavium l. 2. de Incarn. c. 12., L' Herm. &c.

Prob. III. ratione petita a D. Th. ex infinitate divine majestatis, cui peccatum infert injuriam. Cum enim a majestate personæ offensæ gravitas injuriæ pensanda sit, licet peccatum finitum sit ratione entitatis, infinitum tamen censetur ratione malitiæ. Hinc D. Anselmus l. 1. Cur Deus homo c. 21., ubi gravitatem peccati ex eo ostendit, quod nemo illud committeret Dei majestate perspecta, & si mundus rueret in nihilum. Non desunt etiam, qui idem non sentiunt de peccati magnitudine, & tamen negant posse puram creaturam ad æqualitatem Deo satisfacere. Cum enim Deus supremum ordinem teneat, creatura

[a] T. r. ed. Morell. 280.

tura infimum, opus est ut injuria ac satisfactio sit ejusdem ordinis. Si enim plebejus colaphum regi impingat, finitam quidem infert injuriam, cui tamen nullo obsequii actu satisfacit, nec pecunia compensat, eo quod rex & plebejus, fama & pecunia teneant ordines discrepantes.

Ob. I. *Simplex homo* per contritionem perfectam tantundem Deo reddit, quantum Deo abstulit gravitate delicti, sed si creditori redditur, quod ei ablatum est, ei satisfacit ad apices juris; ergo &c. II. Per eam contritionem promeremur remissionem peccatorum, & vitam æternam ut coronam justitiæ; possumus ergo etiam pro peccato satisfacere. III. Potest Deus homini summam sanctitatem conferre, qua nulla major; ergo per eam peccatum solvi poterit. IV. Si Deus aliquem constituat caput morale aliarum creaturarum, ut Adam, poterit iste suam in eas justitiam transfundere, ut eas ille vitiavit; ergo &c. V. Si a dignitate personæ desumeretur peccati turpitudine, non esset discrimen inter veniale ac lethale, nec pro minima culpa posset condigne satisfieri; ergo &c.

R. ad I. dist. maj. Redditur tantundem spectata sola rei magnitudine, & reali injuria, conc., spectata *injuria personali*, neg. Duo enim in peccato mortali attendenda sunt, nempe *injuria realis*, sive id quod aufertur, & *personalis*, sive cui aufertur. Neque attendendum est solum, an furatus quis fuerit obulum, vel aureum, an colaphum, an vulnus inflixerit, sed etiam an damnum sit illatum pauperi an diviti, principi an plebejo: & quid intersit inter offensum & offensorem. Si enim injuria regi illata morte multatur, quænam poena debetur ei, qui insignem factori suo irrogavit injuriam? Ad II. dist. ant. Per contritionem quis promeretur remissionem peccati de *congruo*, conc., de *condigno*, neg. Justificatio enim gratia est, non corona, vel merces. Vitam vero æternam meretur justus etiam condigne, sed meritum a gratia habituali, non ab opere in se spectato talem habet condignitatem. Deinde in merito intervenit divina promissio, cum debitor non sit Deus, nisi sua largitate, in satisfactione autem attenditur personæ offensæ amplitudo. Vide l. 19. c. 6., & 8.

Ad III. neg. conf. Nam sanctitas etiam eximia creaturæ finita est, & si etiam infinita fingatur, distat in infinitum a Dei majestate, adeoque nulla est proportio inter creaturæ meritum, & Dei injuriam. Ad IV. neg. ant. Potest enim *nudus* homo caput morale esse in ordi-

ne ad transfusionem, quia ejus prævaricatio infinitam habet turpitudinem, & originalis culpa vitiata generatione transfunditur, cujus homo primus est auctor. At meritum simplicis creaturæ finitum est, nec ejus intuitu tenetur Deus gratiam posteris impertiri, nisi ex sua promissione; ergo non potest purus homo constitui morale caput, ex quo non ex Dei largitate, sed ex justitia profluat sanctitas ceterorum. Ad V. neg. ant. Diximus enim l. 21. c. 8. offensam, quæ commensuratur cum dignitate personæ, eam esse, quæ conjuncta est cum despicientia, & contemptu: veniale ergo, licet sit offensa Dei, ea gravitate caret, quæ est in mortali, quo a Deo avertimur ad creaturas. Est etiam inter lethalia discrimen, spectata namque peccati materia unum est gravius altero, magisque recedit a regula æquitatis. Vide l. cit.

C A P U T VI.

Ad quosnam spectet, siue se extendat Christi Redemptio.

TRia quæremus hoc loco. I. An Christus pro omnibus, ac singulis sanguinem fuderit, an dumtaxat pro solis prædestinatis? II. An etiam pro mulieribus mortuus sit, quod Horatius Plata negavit. III. An etiam pro dæmonibus, ut somniavit Origenes. Sit itaque

PROPOSITIO I. Christus pro omnibus hominibus mortuus est, non pro solis prædestinatis.

Prob. I. Ex scripturis docentibus: *Unum pro omnibus mortuum esse: dedisse semetipsum redemptionem pro multis: pro omnibus gustasse mortem, salvatorem esse omnium, & propitiationem esse pro peccatis etiam totius mundi.* Ita 2. Cor. 5., ad Tim. 1. c. 2., Hebr. 2. ad Tim. 4. &c. Vid. l. 17. c. 3. Prob. II. Ex PP. Irenæus l. 5. c. 17. ait: *Christum propitiasse pro omnibus Patrem.* Clemens Alex. 7. Strom. ait: *illum prorsus omnium, nullo excepto, servatorem esse.* Origenes l. 4. contra Celsum ait: *Mederi voluisse, quantum in ipso fuit iis, qui ubique sunt.* Nazianzenus Or. 42. ait: *Universum orbem instaurasse.* Ambrosius l. 2. de Abel & Cain c. 3. *Pro salute universorum advenisse.* S. P. A. Tr. 36. in Jo: ait: *Venisse ut salvaret eos etiam, qui salvari noluerunt.* S. Prosper in obj. 9. ait: *Pro totius mundi redemptione crucifixum.* Anselmus 1. Tim. 2. *Mortem pro omnibus sustinuisse, ut omnes redimeret.* Prob. III. ratione petita 1. ex originali peccato, cui omnes subjiciuntur. 2. Ex Oratione, quam pro omnibus tenemur effundere. 3. Ex Ecclesia, quæ omnes excipit. 4. Ex

4. Ex Evangelii prædicatione universali . 5. Ex Jesu nomine . 6. Ex mediatoris officio . 7. Ex Judicis potestate . 8. Ex ejus sacrificii valore . 9. Ex caritate , qua Christus Dominus Judam , aliosque complexus est &c.

Dices : permulti sunt , qui beneficium mortis Christi non recipiunt , ut definit Trid. Syn. Sess. 6. c. 3. , et tradit S. P. , S. Prosper , Valentina Synodus , et Lugd. Ecclesia . Plures etiam sunt , qui Evangelio non credunt , vel a fide , aut gratia excidunt , ergo &c. R. neg. conf. Id enim communi redemptioni non derogat : sive dicas Christum sua passione omnes redemisse *instituendo causam nostræ liberationis* , sed passionem ipsam suo frustrari effectu , nisi applicetur per fidem , caritatem , et sacramenta , ut nos docuimus loc. cit. cum D. Thoma , sive dicas cum aliis , singulis præsto esse gratiam sufficientem , sive asseras , hanc omnibus præparari , nec denegari , nisi quis sua culpa veræ luci sponte oculos claudat. Vide locum cit.

Verum est tamen pro prædestinatis Christum , ne dum causaliter , et instituendo *causam liberationis* mortuum esse , sed etiam iis mortis suæ fructum reapse applicasse , quod est redemptionis singularis quædam proprietas , ut si medicus medicinam faciat , qua possint morbi omnes sanari , quibusdam vero ex beneplacito illam applicet . Specialem hanc erga electos dilectionem probant ea loca omnia , quibus abutuntur Novatores respicientes , ut ait Prosper , ad infidelium partem , qui delectati captivitate redimi noluerunt , aut ad eandem servitutem reversi sunt , non vero ad Sacramenti virtutem , aut ad mortem , quam Christus pro omnibus subiit . Nos tamen cum Augustino , Prospero , D. Thoma , ac PP. Trid. redemptionem , ejusque fructum accurate distinguentes , nulla hæreticorum cavillatione percellimur .

PROPOSITIO II. Christus etiam mulieres redemit .

Prob. I. ex quo mulieres eandem nobiscum naturam gerant . Nam. Gen. 1. post ea verba *faciamus hominem* &c. sequitur : *Masculum , & foeminam creavit eos* . Ubi pronomen *eos* nequit referri , nisi ad *hominem* : ergo tam masculus , quam foemina est homo . II. Volucres , et jumenta species habent suas , neque in iis foeminæ a masculis sunt dissimiles ; ergo ut brutis , ita etiam viro conceditur ejusdem naturæ foemella . III. Gen. 2. dicitur mulier *Adjutorium simile Adam* : et c. 3. ipse Adam vocat eam *sociam* , atqui talis non est sexu ; ergo natura . IV. Mu-

lier procreata est ad viri adjutorium, & ad liberos procreandos, sed hoc postulat naturæ similitudinem; societas etiam est ratione utentium mutua consuetudo juxta Philosophos; ergo &c.

V. D. Petrus in Ep. 1. c. 3. ait: *Octo anime salvæ factæ sunt per aquam*. atqui tot non essent, nisi iis connumerarentur uxores Noe, & filiorum ejus ex Gen. 7.; ergo &c. Item c. 46. in Ægyptum ingressæ dicuntur: *Animæ domus Jacob 70. nempe filiorum, & filiarum* ib. v. 15.; ergo &c. Nec dicas mulieris animam esse ratione destitutam. Scripturæ enim, PP., & historici plures mulieres sanctitate ac doctrina clariss. commendant Saram, Rebecam, Judith, Esther, Annam &c. Laudat Hieronymus Paulam, Eustochium, Fabiolam, Marcellam &c. S. P. A. Monicam, Italicam, Florentinam, Clem. Alex. Arthemision, Didymus Anaxandram, Euseb. Hippatiam. Sola B. V. Maria, hominum, & angelorum merita superavit. Illustres apud gentes scēminas laudant Boccacius, Ribera, aliique; ergo &c.

Ad eos enim omnes extenditur Christi passio, ad quos primæ prævaricationis pœna pertransit, atqui etiam mulieres morti, aliisque calamitatibus subjiciuntur; ergo &c. Atque act. 2. legitur, tam filios hominum, quam filias frui participatione Spiritus S. ex. 1. Cor. 6., etiam filiabus beneficium adoptionis divinæ conferri ex Philipp., etiam mulierum nomina esse in libro vitæ, sed hæc non conveniunt nisi iis, qui sunt redemptionis participes; ergo &c. Adde Christi pietatem cum Chananæa, adulteræ patrocinium, caritatem erga Magdalenam &c. Eandem curam pro iis præsetulit Ap. 1. Cor. 7., Philipp. 4., ad Tim. 1. c. 5., Petr. 1. c. 3. Item Clem. Alex., Tertullianus, Ambrosius aliique; ergo &c.

Ob. I. Plata: scēmina non est producta ad imaginem Dei; ergo nec animi est particeps, in quo hæc imago sita est. Prob. ant. I. ex Gen. c. 27. ubi legitur: *Creavit Deus hominem, ad imaginem Dei creavit illum, masculum & scēminam creavit eos*, sed ibi imago Dei soli viro tribuitur; ergo &c. Hinc Ap. 1. Cor. 11. ait de muliere: *Velet caput suum*, atqui de homine habet versu proximo: *Vir non debet velare caput suum, quoniam imago, & gloria Dei est*; ergo mulier ex Apostolo non est imago, & gloria Dei, hinc cap. *Hæc imago*, Causa 33. q. 5. n. 13. habetur ex verbis Augustini: *Mulier autem ideo velet, quia non*

non est imago Dei. Consentit Ambrosius, Augustinus, Magister, alique. II. Circumcisionem, & baptisma pro viris tantum esse institutum constat ex Matt. ultimo *Euntes &c. baptizantes eos*, ubi non occurrit pronomen foemini-
ni generis, quod exigebat *to gentes*, ne quis credet, mulieres tingendas esse sacro lavacro; ergo &c.

III. Foeminae subjiuntur dominio viri, ut bestiae, & jumenta ex Gen. I. Adae subjiuntur, eisque interdicitur docendi munus ex 1. Tim. 2. IV. Eas non fuisse redemptionis participes, infert Plata, ex quo demonstratum supponat, eas in humano genere non comprehendi, addit foeminas Christo fuisse exosas & cani comparasse Chananæam, nec se pro foeminis missum, sed pro ovibus &c. Nullum foeminis præstasse beneficium, nam puella, quam fertur ad vitam revocasse, dormiebat. Luc. 8. præcepisse, ut relinquerentur uxores. Matth. 19. nec permisisse se tangi a muliere post resurrectionem, & Matri etiam dure respondisse; ergo &c.

R. ad I. dist. ant. Non est producta &c. ratione naturæ, neg., ratione potestatis, conc. Ad I. prob. simili modo dist. min. soli viro tribuitur ratione naturæ, neg., ratione potestatis, & primæ causæ effectricis, conc. Legitur enim: *Creavit Deus hominem ad imaginem suam*, ubi homo est masculus, & foemina, sequitur enim: *Masculum, & foeminam creavit eos* ib. utrique tribuitur dominium in alia terræ animantia. Legitur enim utrique dictum: *Crescite &c, & dominamini piscibus maris &c.* Quia vero vir prius quam foemina creatus est, ideo in singulari de eo repetitur: *Ad imaginem Dei creavit illum*. Liquet vero, quod si accipiatur imago pro initio, & prima causa effectrice humani generis, solus vir est gloria & imago Dei, non tamen inde infertur naturæ diversitas, alias nullus filiorum Adam esset homo, quia prior ipse factus est, quam possent filii ab eo gigni. Apostolus etiam utitur voce *imagine*, prout in homine effulget regiminis dignitas, unde ait: *Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro*. Ideo ait, velandum mulieris caput, quia velamen est indicium potestatis alterius, sicut non velare caput per Aug. Serm. 4. in Oct. Pasch. est indicium libertatis. Hoc sensu in cap. 13. Causs. 33. habetur: *Hæc imago Dei est in homine, ut unus factus sit quasi dominus, ex quo ceteri oriuntur, habens imperium Dei quasi vicarius ejus*. Commentaria in Ep. Pauli non sunt Ambrosii; ibi tamen legitur: *Quamvis una substantia sit vir, & mulier.*

S. P. eodem sensu loquitur, prout mulier subicitur viro regenti, & disponenti. Verum Dei imaginem locat S. P. etiam in intellectu, & amore l. 7. de Trin. & 27. contra Fault. Magister vero ait: *Per hoc imago Dei in homine apparuit, quia sicut Deus exstitit rebus principium creationis, ita Deus hominibus principium generationis.*

Ad II. neg. ant. Nam Levit. 20. adulteris foeminis poena mortis praescribitur; ergo peccare possunt. Jo. 8. & Luc. 1. mulieri dicitur: *Amplius noli peccare, & remittuntur tibi peccata tua*, pro iis etiam instituta sunt sacrificia in Levitico; licet ergo incertum sit quodnam fuerit, pro iis tamen aliquod originali culpae remedium institutum esse dubitandum non est: *Quod in nomine Jesu Christi baptizabantur viri & mulieres* habetur Act. c. 8. Et c. 16. de Lydia purpuraria habetur: *Cum autem baptizata esset, & domus ejus*; ergo ubi dicitur Matth. ultimo: *Baptizantes eos* genus dignius loco usurpatur, ut Gen. 1.: *Masculum & foeminam creavit eos*. Ad III. neg. ant. Utrique enim dictum est: *dominamini &c.* & foeminis domum esse regendam, ait Apostolus ad Tim. 5. Debet autem viro subdi mulier, quia in bene instituto regimine unus, & dignior praest: idcirco etiam recte monet Apost. 1. Cor. 14., ut mulieres taceant in Ecclesia, quia in loco publico docere est auctoritatis indicium: verum ut *mulier discat cum omni subiectione* ibi hortatur Apostolus; ergo eas censet ad discendum idoneas.

Imo non desunt, quae in Lycæis publice docuerint, ut Patavii, & Bononiae. Ad IV. neg. ant. Nam in Evangelio laudantur Maria, Martha, Samaritana, Chananæa, ac Mater Christi. De filia Archisynagogi, sicut de Lazaro dictum est, *dormit*, quia potest Dominus tanta facilitate excitare mortuum e sepulcro, quanta nos dormientem e lecto, ait S. P. Tr. 49. n. 9. Chananæam vero cani comparavit, quia colentes idola, quasi lapides lingunt, verum de ea clamavit: *Magna est fides tua &c.* Ad oves Israel ita se missum ait Christus Dominus, ut oves, quas habebat in gentibus non contemneret, ait S. P. Ser. 74. de Chan. Ceterum ne dum uxores relinquendas, sed etiam filios, parentes, ac fratres Christus monet, si in via Dei nobis obsistant, ut explicat hom. 37. Gregorius M. Noluit Christus tangi a muliere, quia hæc figurabat Ecclesiam de gentibus, quæ in Christum non credidit, nisi cum ascendisset ad Patrem. Jesum matri subditum fuisse legitur Luc. 2. Cur

2. Cur autem *mulierem* illam dixerit in Chana Gal. dictum est l. 26. c. 2. in B. ad III.

PROPOSITIO III. Christus non fuit dæmonum, & damnatorum redemptor.

Not. Censet Vasquesius falli Sixtum Senen., qui hunc errorem adscribit Origeni, sed Petavius ait, quod ipse Vasquesius *falsus est*. Origenes enim erravit etiam circa perpetuam poenam damnatorum (ut l. 10. ostendimus) qui error est huic valde affinis. Rufinus hunc errorem tribuit Hieronymo: sed eum in aliena sententia I. iisdem momentis, quibus probavimus ibidem æternitatem supplicii dæmonum & reproborum, ut habetur Dan. 12., Matth. 25., Marc. 3., Thess. 2., Judæ Ep. v. 13., Apoc. 14. & traditur ab Irenæo, Tertulliano, Lactantio, Hilario, Hieronymo, August., Gregorio M., aliisque PP. II. Ex sacris litteris constat Christum esse mediatorem *Dei & hominum* ex 1. Tim. 2., salvatorem *omnium hominum* ib. c. 4., dedisse *semetipsum pro nobis* ad Tit. 2., atqui nullibi legitur esse mediatorem angelorum, salvatorem dæmonum, redemptorem reproborum; ergo &c.

III. Ineptum omnino est dicere, divinum Verbum induisse angelorum naturam, cum Jo. c. 1. asserat, quod *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*, & Ap. Hebr. 2. nunquam ab eo apprehensos *angelos*, sed solum *semen Abrahamæ*, & Christus se venisse testatur ad invenendam ovem, quæ perierat, nempe humanum genus, ut PP. exponunt. Ait Luc. 11., a se dæmonis spolia diripienda, & principem tenebrarum foras ejiciendum, Jo. 12. Tertullianus etiam c. 14. de Carne Christ. ait: *Nul- lum mandatum de salute angelorum suscepit Christus a Patre*, S. P. Ench. c. 61.: *Non enim pro angelis mortuus est Christus*. Greg. l. 4. mor. ait: *Redemptor noster, non angelus, sed homo factus est, quia hoc fieri debuit, quod redemit*. Ad hæc, vel angeli mali salvari possunt beneficio mortis Christi præteritæ, vel morte, quam iterum perferet, ut deliravit Origenes; non primum, quia per eam victus est diabolus, non redemptus: non secundum, quia *Christus resurgens a mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur* ex Ap. Rom. 6., quibus verbis Origenem *impudentis mendacii* redarguit Bernardus Ser. 54. in Cant., sicut eam *sacrilegii* insimulat Hieronymus (a),

(a) Ep. 59., nunt. 94. ad Avitum.

vecordia, & dementia Theoph. Alex. (a). IV. Fabricatum est Origenis commentum, ut observat ibidem Hieronymus, ex Platonica revolutione, & Pythagorica migratione animorum, sed hæc l. 12. c. 6. refutavimus; ergo &c.

Opp. I. Origeniani: Eph. 1. habetur, instaurari in Christo omnia, *quæ in cælis, & quæ in terra sunt*, & Coloss. 1., omnia per Christum esse pacificata, *sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt*; ergo &c. Hieronymus etiam in Ep. ad Eph. ait: *Crux Salvatoris non solum ea, quæ in terra, sed etiam ea, quæ in cælis erant purgasse perhibetur*. Hinc Jo. 1. Christus dicitur: *Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi*; ergo &c. R. ad I. neg. conf. Instaurantur quippe, *quæ in cælis sunt*, cum id, quod inde in Angelis lapsum est ex hominibus redditur, instaurantur autem, *quæ in terris sunt*, cum ipsi homines prædestinati a corruptionis vetustate renovantur, ait S. P. A. c. 62. Ench. Chrysostomus ait, *quæ per peccatum abscissa erant a cælestibus per Christum fuisse instaurata*, idest conjuncta. Ad Coloss. 1. significatur Ss. Angelos *post inimicitias, quas inter Ss. angelos peccata fecerunt*, ex Augustino c. 61. Ench. cum hominibus in gratiam rediisse per Christum: & Hieronymus ibid. ait: *quod Christus in sanguine suo terrena, & cælestia copulavit, quæ ante dissidebant*: eadem docet Chrysostomus hom. 3. p. 1337. Joan. 1., & alibi passim.

Mundi nomine intelliguntur homines in toto terrarum orbe diffusi tam boni, quam mali, & terra ipsa, quam homines incolunt. Vid. Aug. Tr. 52. in Jo. Hieronymum vero non in propria, sed in aliena sententia locutum esse, constat ex l. 1. Apol. p. 365., ubi Rufino eadem obijcienti ita respondit: *Ego in comment. ad Eph. sic Origenem, & Dydimum &c. secutus sum, ut fidei meæ non amitterem veritatem . . . Num tenebitur reus, qui in uno opere, quod edisserit, expositiones posuerit plurimorum*. Adde Hieronymum in præfatione ad Eph. asserere, se dedisse operam, *ut lector statim agnosceret, an hoc opus suum esset, vel alienum*. Ex quibus apparet in Hieronymi authographo fuisse distincta, quæ sunt Origenis, Dydimi &c., sed postea amanuensium incuria fuisse permixta. Exponi etiam possunt verba illa de inita inter Ss. Angelos & homines

ami-

(a) In 2. Synodali.

amicitia, quod Christus in suo sanguine terrena, & cœlestia copulavit, quæ ante dissidebant. Atque ita fieri, ut crux Domini non solum terre, sed etiam cœlo profuerit non solum hominibus, sed & Angelis, & omnis creatura Domini sui cruore purgata sit.

Ob. II. 1. Petr. c. 3. habetur: *Quia & Christus iis, qui in carcere erant, spiritibus veniens predicavit, qui increduli fuerant aliquando cum fabricaretur arca*; ergo ad inferos descendit, ut inde erueret incredulos, impiosque. R. neg. conf. Locus enim Petri vel exponi debet, quod Christus Spiritu divinitatis prædicavit olim incredulis, sicut adveniens in carne Judæis, & gentibus Evangelium nuntiavit, sive quod ad inferos descendens detentis in Patrum limbo spiritibus lætum attulerit nuntium redemptionis peractæ, inter quos etiam ii aderant, qui aliquando increduli, dum fabricaretur Arca, egerunt pœnitentiam, priusquam fluctibus mergerentur. Addit Basilii Poncius P. 1. var. disp. Petrum nos hortari ad ferendum adversa exemplo Christi, qui mortem oppetiit pro impiis, & ut olim ad pœnitentiam vocavit incredulos; ita venit ad filios Israel, qui ipsum recipere noluerunt: nec ad nos tantum, sed etiam ad nos delitescentes in tenebris & idolis adductos, quos salvos fecit, & per lavacrum regenerationis locavit in Ecclesia, cujus typum gerebat Arca Noe. Quam expositionem ceteris præfert Fabianus Justinianus (a). Eamque non secus ac priorem, quæ est Augustini, pluribus illustrat, & vindicat cl. Auctor.

DISSERTATIO II.

De Christi merito, oratione, ac mediatoris officio.

EX præmissis disputationibus satis constat, quid tenendum sit circa meritum Christi, orationem, ac mediatoris officium, ne tamen rudiores querantur, quod ex non sint a nobis singillatim expositæ, eas distinctis capitibus expendemus.

CAPUT I.

De merito Christi.

NOt. Circa meritum Christi tria quæri solent in scholis 1. An revera Christus fuerit merendi capax. 2. Quando mereri incoeperit. 3. An ejus merita sint infiniti pretii. Sit ergo

PRO-

(a) In Indice illustr. Interpr.

PROPOSITIO I. Christus revēra fuit merendi capax.

Prob. Quatuor namque ad merendum necessario requiruntur, nempe libertas arbitrii, gratiæ ornamentum, obedientiæ perfectio, & Dei præordinatio, ac promissio, sed hæc omnia in Christo revēra fuere; ergo &c. Prob. I. pars. Christus enim *oblatus est, quia ipse voluit, & potestatem habuit ponendi animam suam, & iterum sumendi eam* ex Is. 53., & Jo. 10.; ergo &c. Prob. II. pars: *Christus factus est obediens usque ad mortem* Philipp. 2., quæ de re eum a Patre exaltatum fuisse testatur Apostolus ib., datumque ei *nomen super omne nomen*; ergo &c. Prob. III. pars. Christum fuisse *plenum Spiritu Sancto*, & gratia exornatum constat ex Is. 11., & Dan. 9.; ergo &c. Prob. IV. pars. Ad hunc enim finem eum in mundum venisse, ut salutem nostram operaretur, & honorem libera prævaricatione Deo ablatum voluntaria sui ipsius immolatione restitueret, eruitur ex Jo. 3., & ex ejus Ep. i. c. 4.; ergo &c.

PROPOSITIO II. Christus promereri cœpit a primo suæ conceptionis instanti.

Ita Magister, D. Thomas, Scotus, Argentinas, Gaurdi, Gabriel, Juenin, Vitasse, alique, & prob. I. Ex Ap. Hebr. 10., ubi ait: *Ingrediens mundum dicit, hostiam, & oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi: holocausta pro peccato non tibi placuerunt: tunc dixi, ecce venio: in capite libri &c.* ergo in eo primo momento obedientiam Deo præstitit se ipsum offerendo, adeoque promeruit. II. Angeli promeruerunt in primo suæ creationis instanti, ut l. 10. c. 15. dictum est; ergo a fortiori Christus promeruit *tanto melior angelis factus, quanto differentius præ illis nomen hereditavit*. III. Greg. l. i. in Ezech. ait, beatissimam Christi animam numquam fuisse absque merito; ergo &c. IV. Licet in Christo locum non haberet indifferentia suspensionis, quæ in animi hæsitacione sita est, quæque provenit ex ignorantia, reperitur tamen in eo indifferentia libertatis, per quam ita operatus est, ut potuerit non operari indifferentia libertatis: ita enim *oblatus est, ut potuerit non offerri*.

PROPOSITIO III. Christi merita sunt pretii infiniti.

Prob. Quamvis enim Christus meruerit tantum per actiones humanæ naturæ, cui proprium est Deo subjici, ex tamen actiones erant hominis Dei, & a Verbi persona maximum valorem habebant, quia patienti carni con-

nexa

nexa erat divinitas, ut ex Leone M., & Damasceno Prop. I. c. 6. dictum est: & licet aliud sit creator, aliud creatura, aliud deitas inviolabilis, aliud caro passibilis; in una tamen persona concurrat proprietas utriusque substantiæ, ut ejusdem sit contumelia, cujus est gloria. Vide Prop. laud. loc. cit.

Opp. Christus promeruit operibus finitis naturæ humanæ, & finita quoque fuit gratia effectrix causa ejus promeriti; ergo &c. II. si infinita fuissent Christi merita, unica actione consummata fuisset humana redemptio; ergo &c. III. si ea infinita essent, diversa non essent, nec perfici possent; ergo &c. R. ad I. neg. cons. Stat enim, ut c. 7. dictum est contra Socinianos, cum humano opere, & finita gratia meritum infinitum; si persona, ex cujus dignitate meritum æstimatur, sit Deus ipse. Ad II. dist. ant. Consummata esset, quoad sufficientiam pretii, conc., quoad exemplum, & vim institutionis, neg. Licet enim actio vel minima Christi sat esset hominum redemptioni, voluit tamen passione sua & exemplo nos instituere, ut sequamur vestigia ejus. Ad III. dist. ant. Diversa non essent ratione subjecti, seu personæ, conc., ratione objecti, respectu operum neg. Sicut est una Dei actio, si referatur ad omnipotentiam, multiplex vero si ad res creatas referatur. Vid. c. 7.

Quæres, quid, & quibus Christus meruerit? R. ad I. non promeruisse unionem hypostaticam, nec primam gratiam, quæ merita quæque præcedunt, nec visionem beatificam, & sanctitatem, quæ ex unione ipsa necessario consequitur, sed gloriam corporis, nominis exaltationem, dæmonum subjectionem, & Ecclesiæ suæ firmitatem: quæ licet sibi deberentur ratione divinæ generationis, tamen ad nostrum profectum comparare voluit profusione sui sanguinis. R. ad II. Christum nobis promeruisse redemptionem, remissionem peccatorum, & gratias omnes, quæ justificationem præcedunt, aut subsequuntur. Quid vero angelis præstiterit dictum est l. 27. c. 9.

C A P U T II.

De Christi oratione.

Not. de hoc argumento tria quæri possunt. I. An Christus Patrem exoraverit. II. An hæc oratio illum verum hominem, Deumque monstraverit. III. An a Patre semper ea exaudita fuerit. Sit ergo

PRO-

PROPOSITIO I. Christus Dominus revera Patrem suum exoravit.

Prob. I. Luc. 6. habetur: *Exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Jo. 17.: *Non pro eis rogo tantum, sed & pro eis, qui credituri sunt.* Jo. 11. oravit, dum Lazarum suscitavit. Matth. 26. oravit in hortu. Luc. 23. oravit in cruce; ergo &c. Chrysostomus ait, Christum orasse, ut nobis ostenderet, unde auxilium petendum sit, & quomodo divinæ voluntati obsequamur. Epiphanius orasse ait, ut omnia referret ad Patrem. S. P. A., & Damascenus, ut impleret mediatoris, sacerdotis, capitis, & magistri munia; ergo &c.

PROPOSITIO II. Oratio Christi eum esse verum Deum & hominem probat.

Prob. I. Jo. 17. Christus Patrem orans ait: *sua esse omnia, quæ Patris sunt, & v. 21. rogans, ut omnes unum sint,* ait, *sicut tu Pater in me, & ego in te,* non vero, *ut tu in nobis, & nos in te,* aperte se a creaturis separans, ait Ambrosius l. 4. de Fid., & v. 5. ib. ait: *Clarifica me Pater claritate, quam habui priusquam mundus esset apud te, ubi ostendit,* ait Cyrill. l. 11. in Jo. *Unigenitum, quod ad divinam naturam spectat, gloria sibi convenienti non esse destitutum.* Luc. 23. veniam exoravit pro crucifixoribus, sed ibidem latroni ait: *Hodie mecum eris in Paradiso,* ostendens quomodo propria auctoritate regnum dabat: *Rogat quando passurus ostenditur, imperat quando filius Dei creditur,* ait Ambr. l. 4. c. 5.; perperam ergo Ariani ex hujus humillima oratione Christi divinitatem impugnant.

PROPOSITIO III. Christi oratio absoluta fuit a Patre exaudita.

Ita S. Th., aliique, & prob. I. ex Ps. 20., ubi de Christo dicitur: *Voluntate labiorum ejus non fraudasti eum.* Jo. 21. Martha ait: *Scio quia quodcumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus.* I. bide[m] ait Christus: *Sciebam, quia semper me audis.* Hebr. 5.: *Exauditus est pro sua reverentia.* II. accedit ratio: Christus enim nullam habens carnis voluntatem nil poterat precibus petere, quod nollet Deus elargiri. II. cum omnia Christi nomine petita ex Matth. 21. &c. concedantur, multo magis accipere debet unigenitus Filius ejus.

Ob. I. Christus Matth. 26. oravit Patrem dicens: *Tran-*

Transeat a me calix iste, nec fuit exauditus; ergo &c. R. dist. ant. Oravit oratione absoluta, & ratione directa, neg., ex humana infirmitate, conc. In ea Christi oratione non solum attendi debet voluntas infirmitatis, qua clamavit: *Transeat &c.* sed etiam imperium rationis, quo addidit: *Fiat voluntas tua*, nam voluntas, quæ sequitur motum sensualitatis, est potius *velleitas*, ut ait D. Thomas, in illa ergo oratione quod Christus absolute petiit, & deliberata voluntate, impletum est. Vide auctorem.

Ob. II. Christus Luc. 23. oravit pro inimicis dicens: *Pater dimitte illis &c.*, atqui ex iis plurimi periere; ergo ejus oratio exaudita non fuit. R. I. S. Thom. dist. maj. Oravit pro omnibus crucifixoribus, neg. pro iis solum, qui erant predestinati, conc. Ait enim Christus Jo. 17.: *Pro eis rogo, non pro mundo, sed pro his, quos dedisti mihi: quia tui sunt.* Hinc S. P. tr. 36. in Jo. ait: *Videbat quosdam suos inter multos alienos: illis jam petebat veniam a quibus accipiebat injuriam.* R. II. dist. maj. Et oravit pro electis, ut salutem consequerentur, ut ait D. Thomas, pro reprobis vero oravit, ut iis quoque pararetur salubre medicamentum, conc., eodem modo oravit pro utrisque, neg. Ita S. P. Ser. 175. de Verb. Ap. *Non enim frustra dixit, Pater ignosce illis &c. Prorsus exauditus est: erant in ipso populo, a quo ipse medicus occidebatur, & in ejus sanguine etiam ipsis antidotum parabatur.*

C A P U T III.

De Christo mediatore.

CHristus peculiari quodam titulo est mediator, ad differentiam sanctorum, prout ipse solus nos redemit, quamvis etiam sancti fungantur mediatoris officio, ut alibi ostendimus: sit itaque

PROPOSITIO I. Christus est mediator ut Deus & homo, prout ejus opera humana a Verbo valorem habuere.

Not. Osiander divinæ tantum naturæ, Stancarum vero humanæ dumtaxat tribuit mediatoris officium. Calvinus ait, Christum mediatorem esse secundum utramque naturam, Catholici vero docent, Christum esse quidem mediatorem ut Deum & hominem, sed ex humana tantum natura tamquam a principio formali prodiisse opera redemptionis, quæ a persona Verbi valorem habebant, & dignitatem.

Prob. I. Quippe in nostræ redemptionis negotio non debet humanitas spectari a divinitate sejuncta: quia Christus

stus occidi non potuit nisi ut homo, & non potuit morti suæ pretium conferre, nisi ut Deus. II. mediatoris nomen ostendit, debuisse Christum aliquid commune habere cum Deo, & hominibus, ut docet Irenæus, Chrysostomus, Theodoretus, & S. P. A. III. Accedit ratio Aug. Nam creatura recta est, dum casto amore adhæret summo bono, impia vero, dum convertit se ad res mutabiles, *Opus ergo erat, ait S. P. l. i. de Cons. Ev. media justitia temporali, quæ ima redderet summis. Ideo Christus mediator Dei & hominum dictus est inter Deum immortalem, & hominem mortalem Deus & homo, reconcilians hominem Deo, manens id quod erat, factus quod non erat.*

Verum si attendantur opera, per quæ Christus partes mediatoris implevit, mediator est in quantum homo ex 1. ad Tim. 2.: *Unus mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus.* Et S. P. A. l. de Pecc. orig. c. 28. ait: *Non autem per hoc mediator est, per quod æqualis est Patri.* Idem tradunt Magister, S. Thomas, Sylvius, Estius &c. Constat etiam mortem, obedientiam, orationem, & alia mediatoris officia peracta quidem esse a persona divina, sed ratione naturæ assumptæ. Qua ratione tum Stancarii error confunditur, tum Osiandri, ille enim nudum hominem, ille solum Deum agebat mediatoris officio functum esse: nos vero dicimus, ipsum Dei Verbum passum, & mediatoris officio perfunctum, ratione humanitatis, quam a Verbi persona non separamus.

Hinc eruitur discrimen inter Christum, & SS. in mediatoris officio. I. enim cum humana natura Christi sit Verbo conjuncta *hypostatice*, Christus mediator est mediatione substantiali: non enim *moraliter* tantum affectu, ut sancti alii, sed *substantiali* unione Deo conjunctus est. Ille est reconciliatio, & propitiatio pro peccatis totius mundi, sancti alii habent ministerium reconciliationis: Christus cruore suo fecit ægrotis pharmacum, isti applicant; Christus est Ecclesiæ caput, vivus panis, sacerdos, & holocaustum. Sancti vero sunt Christi membra, qui de ejus mensa pascuntur; & offerunt Christi victimam.

PROPOSITIO III. Christus adhuc exercet mediatoris officium.

Prob. Ex Ap. Rom. 8.: *Christus Jesus, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Et Jo. 1. Ep. 2.: *Advocatum habemus ad Patrem Jesum Christum*
ju-

justum, Hebr. 7. : *Semper vivens ad interpellandum pro nobis*. Idem tradunt S. P. A., Chrysostomus hom. 18. ad Rom., ubi hanc profert rationem, quia Christus in coelis nostri curam non deposuit, & adhuc eandem caritatem constanter servat: eadem habet Theodoretus, & Theophilactus.

Opp. Vasquesius demonstrat ex PP., quod Christus in coelis non oret, nisi naturam nostram incessanter Patri manifestando, ut scribit Paullinus, Nazianzenus, & Greg. M.; ergo &c. R. dist. ant. Non orat oratione gemitus, vel vocibus oris, conc., oratione interpellationis, & cordis affectu, neg. Nazianzenus enim & Paullinus loquuntur de oratione, quam Christus fecit in diebus carnis suae cum lacrymis, & clamore valido, ut ait Ap. Hebr. 5., vel de oratione, qua petitur redemptio hominum, non ejus applicatio. Gregorius vero de ea oratione loquitur, quae sita est in vocibus oris, non in cordis affectu: illi enim oppugnabant haereticos personam Christi ex ejus oratione deprimentes, ille vero ait, aeternam vitam potius corde, quam ore petendam esse. Verum Christi orationem nihil ejus gloriae officere ostendit Theodoretus duorum regum exemplo, quorum alter a conforte alicujus reconciliationem parat, quod de ejus, qui petit dignitate nequaquam detrahit.

APPENDIX AD PROP. VII. CAP. II. DISS. I. LIB. XXVIII.

Ubi de celeberrimo Apostoli testimonio ad Coloss. 2. v. 14. sermo est.

Hermannus Wan-de-Wal in Ecclesia Amstelodamensi oraculorum divinorum interpretes haereticus Observ. Miscell. Obs. 6. ad Coloss. 2. v. 14., 15. ait: *Omnes, quos licuit consulere interpretes, ea quae occurrunt in notatis commatibus ad Christum Dei filium referunt, ut ab ipso peracta, cum tamen potius Patri adjudicanda sint, & revera ab ipso patrata*. Cujus rei rationem hanc profert. Nam contextus v. 12., & 13. postulat,

ut sensus v. seq. 14., 15. Patri referatur. Nam v. 12. habemus Deum, qui suscitavit αὐτὸν ἵλυν, idest Iesum Christum, a mortuis. In 13. autem habemus eundem Deum, qui convivificavit vos (Idest Colossenses) cum illo, Jesu-Cristo, χαρισάμενος ὑμῖν πάντα τὰ πονηρὰ, donans vobis omnia delicta. Jam vero sicut participium γαρισάμενος donans refertur illi, qui convivificavit; ita necessario referri debet participium v. 14. ἐξαλείψας de-

*delens quod adversus nos erat chi-
rographum decreti, & illud v. 15.
ἐπεκρύπτει μὲν οὖν expolians principa-
tus, & potestates &c.* Et ideo
omnia, quæ continentur in 14.
& 15. v. pendent ab eadem per-
sona, quæ Christum suscitavit,
& cum Christo convivificavit eos,
qui mortui erant in delictis. Sed
ea est Patris persona; ergo Pa-
ter donans, delens, expolians &c.

Præsertim cum „deletio chi-
rographi ad Patrem, inquit,
spectaret non ad Christum, is
enim præsertim erat, sed Pater ex
œconomia salutis creditor. Nam
vadis non est chirographum
delere, sed solvere: at cre-
ditoris hoc opus est, qui
accepta solutione chirographum
delere debet. Hoc Pater fecit,
cum Christus in cruce solvisset,
tunc enim cum ipsa solutione
conjunxit deletionem chirogra-
phi; postquam Jesus dixisset:
Consummatum est. Quoties
Deus Pater intuitu veri, & ri-
gorosi pretii a Filio soluti san-
guine Filii sui naturalis, & con-
substantialis Christi Jesu veri Dei
& hominis in solutionem nostri
debiti deleat chirographum æter-
næ mortis, quod contra nos erat,
interpretatio non officiet dogma-
ti, quod contra Socinianos hoc
loco defendimus.

Verum hujusmodi interpreta-
tio, quæ non diffidente ejus aū-
ctore adversatur omnibus exposi-
toribus, non erit a gravi quo-
dam periculo immunis; erit te-
meraria, atque ansam præbere
poterit errori. Reapse nulla suf-
ficiens ratio præferri potest cur ab
avita SS. PP. auctoritate rece-
diamus: non opus est enim ad
intelligentiam veri, & legitimi
sensus Apostoli, ut in v. 12. ver-

ba illa: Per fidem operationis
Dei, qui suscitavit illum a mor-
tuis ostendant Patris personam,
sed sat est si divinam Christi
naturam demonstrent.

D. Hilarius lib. 9. de Trin.,
licet sciat ipsum Apostolum sæpe
referre ad Deum Patrem resurre-
ctionem D. N. J. C., ait enim
n. 12.: Quamquam meminerim
frequenter ad Deum Patrem per
Apostolum referri Christum a mor-
tuis esse excitatum, nihilominus
constantissime tenet, in hoc te-
stimonio Apostolum respicere Je-
sum Christum operantem prout
est Deus & homo. Hinc est quod
ubi exposuit egregie admirabiles
divinæque sensus Apostolici ora-
culi, concludit: Videsne ita Deum
& hominem prædicari, ut mors
homini, Deo vero carnis excita-
tio deputetur; non tamen ut alius
sit qui mortuus est, & alius sic
per quem mortuus resurgit? Spo-
liata enim caro Christus est mor-
tuus, & rursus Christum a mor-
tuis excitans idem Christus est car-
ne se expolians. Naturam Dei in
virtute resurrectionis intellige; di-
spensationem hominis in morte co-
gnosce, & cum sint utraque suis
gesta naturis, unum tamen Chri-
stum Jesum eum memento esse, qui
utrumque est. Vid. Hilar. loc.
cit., cui cohæret S. P. A. ep.
149., & alibi.

Sed etsi ultro daremus, in v.
12. Patris personam intelligi; di-
cimus tamen verba v. 13.: Et
vos cum essetis mortui in delictis
convivificavit cum illo juxta græ-
cam syntaxim male observatam
ab hoc hæretico interprete nul-
lam habere connexionem cum an-
tecedentibus v. 12.: τὸν θεὸν πατέρα
ὁ ὑψίστος αὐτὸν, nam in v. se-
quenti aut adhibuisset Apostolus
par-

participium καὶ συνζωοποιήσαντος, aut præmisisset relativum καὶ ὅς & qui verbo συνεζωοποίησε con- vivificavit.

Verum αὐτῷ cum illo non videretur cohærens. Respondeo, referri debere ad verba v. 10. : *Qui est caput omnis principatus & potestatis*, ut recte explicat S. P. A. ep. cit. 149. Adde in aliquibus editionibus exstare συν αὐτῷ cum semetipso.

Nequit tamen ullo modo tolerari interpretatio, quam profert cit. Interpres versu 15. : *Et expolians principatus, & potestates &c.* Scribas & Phariseos his verbis intelligens : *Magistratus*, in-

quit, & potestates mihi sunt dii illi, qui olim Israeli imperabant sedentes in cathedra Moysi. Et mirum est hanc interpretationem fuisse magnifice adoptatam ab auctore historiæ Populi Dei par. 3. t. 3. p. 281. & 282. Cum sit vere temeraria, plena falsitatis, & contraria traditioni PP., & Ecclesiæ, & manifeste adversetur Apostolo, maxime in hoc loco, ubi virtus & efficacia redemptionis D. N. J. C. mirabiliter prædicatur. Potestates ergo diabolicas hoc loco victas & superatas viderunt sanctissimi Ecclesiæ PP., quidquid Hermannus, ejusque asseclæ obganniant.

LIBER XXIX.

De tempore perfectæ reparationis.

CUM nonnulli tum Henrici Norisii tum Augustini sententiam de Christo crucifixo Coll. duobus Geminis dclerant, & in supputatione hebdomadum Danielis temere oppugnent, non abs re erit, ad domestica limina chronotaxim Norisianam revocare, ac per eam tum de Christi morte, tum de ejus natali die, ac vita admirabili ferre sententiam.

DISSERTATIO I.

De die Natali Christi Domini.

CHRISTUM in diebus Herodis regis natum esse testatur Evangelista; itaque epocha Herodiana hoc loco statuenda est, ejus genere investigato; tum de tempore pertractabitur dominicæ nativitatis. Postremo de mense ac die, quo prodiit in lucem.

CAPUT I.

De Herodis genere, ubi hujus epocha figitur, & explanatur.

DE Herodis genere non una est scriptorum, & eruditorum sententia. Nicolaus Damasc. scribit, eum originem traxisse a primoribus Judæorum. Josephus ait, fuisse Idumæum genere. Consentunt Hegesippus, Photius, Petavius, Nat. Alex., Valesius, Usserius, Spanhemius, Tom. III. P Bas-

Basnagius &c. Fuisse Ascalonitam narrant Eusebius, & S. Epiphanius. Idem propugnant Baronius, Saliarius &c. Fuisse Alienigenam communis est PP. traditio, quam defendunt Serryus, Tournelyus, Vitasse. Fuisse tamen Judæum genere tradunt quoque Scaliger, Casaubonus, Torniellus, & Huetius, quos omnes laudat cl. Auctor. Sit itaque

PROPOSITIO I. Herodes fuit Alienigena, an Ascalonita, vel Idumæus fuerit incertum est, sed hoc probabilius.

Prob. I. pars. Testimonio Judæorum, qui in suis chronicis Herodis regnum vocant *Profelytorum*. II, Josephus l. 14. Ant. c. 2. ait, Antipatrum ejus patrem fuisse genere Idumæum. Addit ibidem, Nicolaum Damas. mentiri in gratiam Herodis, quem fortuna ad Hebræorum regnum evexit; de Antipatro Herodis patre ait: l. 1. de Bell. c. 5. *Erat genere Idumæus gentis suæ princeps*. III. accedit traditio Patrum, quorum singuli faciunt Herodem *alienigenam*, licet non conveniant an fuerit Idumæus genere, an Ascalonita. Licet ergo hæc quæstio ad fidem non spectet; intemperanter tamen se gerunt Torniellus, & Frassen &c., qui putant, PP. omnes fuisse ea de re errore versatos, cum ex Judæorum historiis compertum sit: *Alienigenam Herodem regem fuisse in gente Judæorum, quo tempore Christus natus est*, ut ait S. P. l. 12. contra Faust. c. 42.

Prob. II. pars. Ex scriptorum discrepantia. Nam Herodem fuisse Ascalonitam probant quidam ex Julio Africano, qui in Epist. ad Aristidem ait: *Herodem Antipatre fuisse filium: huic vero Herodem quendam Ascalonitam, unum ex numero servorum templi Apollinis, quod Ascalone est, fuisse patrem, moribus postea Idumæorum innutritum*. Idem narrat Epiphanius, Ambrosius, Justinus, alique asserentes, Herodem a nativitate Idumæum dici ab aliquibus, licet ab origine esset *Ascalonita*. E. contra Herodem fuisse Idumæum genere affirmant longe plures, Josephus supra laudatus, Hegesippus l. 1. c. 14. ait de Antipatro: *Is erat Idumæus genere moribus apud suos clarus* &c. Rupertus l. 9. in Gen. c. 29. ait: *Herodes Alienigena patre Idumæus* &c. Qui ita sentiunt ajunt ab aliis PP. Herodem dici Ascalonitam, quia etsi Idumæus genere aliquando Ascalonem inhabitavit, ut censet Norisius: incertum est ergo an Idumæus fuerit vel Ascalonita.

Prob. III. pars. I. ex numero & eruditione scriptorum,

rum, qui Herodem ajunt fuisse Idumæum. II. Ambrosius l. 3. in Luc. ait: opinionem oppositam tradi ab his, qui *sive argumentati, sive simpliciter docentes, sive vera adstruentes* Herodem fecerunt Ascalonitam, ubi adnotarunt Benedictini: *Narrationem illam prorsus fabulosam rejici*, nec Ambrosio probari. Deinde non conveniunt Africanus, & Epiphanius, cum unus ædituum Apollinis faciat Antipatrum, alter Herodem Patrem Antipatri, & aliunde constet, Patrem Antipatri appellatum fuisse *Antipatrum Antipam*. Nec conciliari potest, Antipatrum fuisse non tenuis pecuniæ virum, ut scribit Hegesippus, nec potuisse præ inopia redimi, ut ait Epiphanius post Africanum. Neque Hircanus summus Pont. Judæorum Mariamnem neptem suam forma insignem, & nobilissimo genere ortam Herodi locasse in matrimonium. Deinde Pater Antipatri, teste Josepho ibidem, tenuit totius Idumææ præfecturam; ergo Antipater captivus in Idumæam a latronibus adductus non est. Tandem Josepho major habenda est fides, quam Africano, qui neminem opinionis suæ laudat auctorem, cum Josephus Herodis avum, parentes, uxores, filiosque recenseat & sit ejus ætati proximior.

Nec tamen male a quibusdam Ascalonita Herodes dictus, constat enim Antipam patrem Antipatri *cum Ascalonitis* fecisse amicitiam, ut si forte æmulorum invidia e gratia Alexandri regis excideret, posset Ascalonem ad amicam urbem secedere, ut notavit Norisius in Diss. 5. de Epoch. Syromaced. Memor proinde pristinæ amicitie, & paterni domicilii ex eodem Norisio ad regnum evectus Herodes construxit *Ascalonitis Balneas, & fontes magnificos*, teste Josepho l. 1. de Bell. Jud. c. 16. ergo Herodes, licet Idumæus genere, *Ascalonita* domicilio recte dicitur, semper tamen proselytus, & alienigena.

Ob. I. Herodem fuisse Judæum scribit Nicolaus Damasc. loco supra laud. Josephus l. 20. c. 6., ubi narrans rixam inter Judæos, & Syros ortam Cæsareæ ait: *Judæi primas sibi deferri volebant, quod rex illorum Herodes fuerit Judæus*, & l. 15. c. 14. ait, quod Judæi ab Herode *ομόφυλοι*, idest, *ejusdem originis* dicti sunt. Strabo etiam *ἐπιχώριος* indigenam Herodem appellat. II. si Herodes fuisset Idumæus, studuisset Idumæorum ritus inducere, ut Hircanus Idumæos ad Jud. legem coegit. III. Costobarus gener regis Idumæus ægre tulit Idumæos fervire Judæis; ergo &c. IV. Nec Hircanus Mariamnem Herodi locasset in

matrimonium contra Exod. 34. V. Zelum Herodis in Dei legem commendat Macrobiū dictum : *Melius est Herodis esse porcum, quam filium*. Adde templum ab eo instauratum, Cæsaris statuam inde ejectam &c. VI. falsum esset vaticinium, quod habetur Gen. 25. *Major serviet minori*, Idumæi enim ab Esau exorti imperassent Jacobi posteritati. VII. Ablatum esset sceptrum de Juda 35. an. ante Messiae adventum. VIII. Herodiani putabant Messiam esse Herodem; ergo Judæum censebant. IX. Idumæi quoque erant Judæi. ergo &c.

R. ad I. Nicolaum Damasc. ex Josepho mentitum esse: vide primam prob. Josephus vero ait, Idumæos ab Hircano devictos *circumcisionem admisisse, ut deinceps Judæi essent*, quo sensu *ἑμιονεύς* eos appellat Strabo, religione nempe, non origine. Ad II. neg. seq. Non enim induxit Herodes ritus Idumæos, ne populum irritaret, & quia erat Hebræorum institutis imbutus. Vid. Jos. 14. Ant. c. 9. Ad III. neg. conf. Costobarus enim erat de genere sacerdotum Cozæ idoli Idumæorum; frustra ergo comparatur Herodi proselyto Judæorum. Ad V. R. Herodem proselytum fuisse. Deinde ipsum Herodem Costobaro Salomem sororem suam nuptui dedisse, licet adeo esset religiosus. Ad V. Vide R. ad II., ut fileam plura crudelitatis ejus exempla.

Ad VI. neg. ant. Diu enim Judæi in Idumæos dominati sunt, quod fat est ad veritatem vaticinii. Ad VII. R. I. neg. ant. Nam ad Herodem usque quo pacto sceptrum permanferit non solum in Judæorum populo, sed etiam *in tribu David, in semine Juda, in duce ex hujus fœmoribus orto* ostendimus l. 25. c. 1. Si vero sceptrum ad solum regem Judæum genere referatur, dicimus ablatum quidem paullo ante Christum, sed non esse Jacobæum vaticinium ad punctum temporis coarctandum, nam signum debet præcedere rem, quam promittit. Ad VIII. R. I. Hieronymus neg. ant. *Quidam ridicule Herodianos putant, qui Herodem Christum esse credebant, quod nusquam legimus*. R. II. Neg. conf. ex qua sequitur, Herodem esse filium Davidis. Adde Josephum Messiam dixisse Vespasianum. Ad IX. dist. ant. Erant Judæi religione, conc., origine, nego.

PROPOSITIO II. Duplex statuenda est epocha Herodiana, alia ann. U. C. 714. P. J. 4674. Coss. Domitio Calvino II. & Asinio Pollione, altera ann. U. C. 717. P. J. 4677. Coss. M. Vipsanio Agrippa & L. Caninio Gallo.

De I. conveniunt Petavius, Norisius, Usserius, Cal-

vifius, Pagius, Bainagius aliique complures ab auctore laudati. Prob. I. ex Iosepho l. 14. Ant. 14., qui de Herode ait: *Ille regnum suscipit Olympiade 194. C. Domitio Calvino iterum, & C. Asinio Pollione Coss. eadem habet de B. J. l. 1. c. 14.*, atqui Consulatus Calvinii, & Pollionis cadit in annum Augusti 5. Per. Jul. 4674., & U. C. 714. nemine discrepante; ergo &c. II. Utrobique narrat Iosephus, Herodem decreto Senatus regem salutatum: *Quod ad Parthicum bellum expediret, ut rex fieret*; atqui Parthi ducibus Pacoro, & Labieno Syriam subegere ann. U. C. 714. ex Dione Cassio l. 48., & Iosepho l. 14. Ant. 2.; ergo Herodes an. 714. declaratus est rex. III. Iosephus ib. ait, occupatam Syriam a Parthis altero anno ab adventu Antonii in Asiam, sed ex Dione ibidem id contigit ann. 713.; ergo sequenti ann. 714. Herodes rex constitutus est; de hac ergo epocha nulla est difficultas.

Altera epocha figenda est anno, quo capta Jerosolyma, & occiso Antigono Herodes rerum potitus est, quod contigisse putamus, licet id non sit omnino exploratum, an. U. C. 717. Coss. Agrippa & Gallo. I. enim Iosephus l. 14. Ant. c. 28. ait, accidisse Jerosolymæ cladem *M. Agrippa, & Caninio Gallo Coss. Olym. 185. recurrente in idem temporis illata a Pompejo Judæis calamitate, nam & eadem die ab illo post 27. annos Jerosolyma capta fuerat*. Consulatum illum cadere in an. U. 717. eruitur ex Fastis. Occupatam a Pompejo Jerosolym. Coss. M. T. Cic. & Ant. an. U. 691. narrat Dio l. 36.; hinc ergo numeratis ann. 27. pervenitur ad consulatum M. Agrippæ & Caninii Galli; ergo urbs ab Herode occupata est ann. U. C. 717. II. Conveniunt omnes, captam Jerosolymam proximo anno post secundam victoriam, quam de Parthis retulit Ventidius, sed is Labienum vicit circa ann. U. 715. ex Dione l. 48.; ergo &c. Id confirmat Pagius in App. n. 91. ex quo Ventidius ab Antonio missus sit contra Parthos post ultimum fædus cum Cæsare initum ex Vellejo & Appiano, sed ex Dione de pace actum est ann. 714.; ergo non potuit Ventidius Labienum vincere, nisi an. U. 715. secunda victoria Parthica, qua Ventidius Pacorum vicit, contigit elapso anno post primam; ergo non accidit ante ann. U. 716., quo narratur a Dione. Cumque ex Chronologis omnibus Herodes Jerosolymam expugnaverit anno proximo post secundam victoriam Ventidii, ex Iosepho; ergo Jerosolymam cepit an. U. C. 717.

Diximus tamen id non videri omnino exploratum, siquidem contendit cl. Norisius diff. 2. *Cenotaph. captas Jerosolymas an. U. 716. Claudio & Norbano Coss.*, quo anno etiam consignatur a Dione, qui addit: *Anno insequenti nihil memoratu dignum a Romanis in Syria actum est*: addit Josephum deceptum anno sabbatico, qui exiit vertente an. 717., adeoque ex Dione corrigendum esse Josephum. Verum Josephus diem, mensem, olympiadem &c. commemorans satis ostendit, quantum hac in re fuerit accuratus. Deinde ex præcedentibus argumentis patet, Dionem, non Josephum errasse.

PROPOSITIO III. Herodes decessit ante Pascha an. U. C. 751. a palilibus, sive antequam exiret ann. U. 750., Aug. 41., Corr. Jul. 42., & P. Jul. 470., quo autem mense arduum est definire.

Not. De I. parte Prop. conveniunt Chronologi, de secunda valde discrepant. Nam Herodem obiisse circa festum Paschæ an. U. C. 750. putant Petavius, Henschenius, Papebrochius, Tillemontius &c. Herodem obiisse ann. U. 750. die 25. Novembr. tenent Usserius, Schelestratius, Blanchinius, Anastasii Proleg., Pagius, nec dissentit Norisius: sed Pagius hoc asserit ex sententia Usserii, nec aperte negat obiisse Herodem anno seq. circa Pascha, quod etiam propugnat Norisius. Hi duo enim certo statuunt Herodis obitum ante Pascha an. U. 751. a palilibus diem ex sententia Usserii tantum ineuntes. Tandem eo an. 751., non vertente 750., Herodem obiisse scribunt Norisius, Bucherius, Basnagius.

Quibus positis probatur I. pars. I. Herodes, teste Josepho l. 17. c. 10.: *Vitam finivit, cum regnasset post interfectum Antigonom annos 34., postquam autem rex a Romanis creatus fuerat 37.*, eadem habet l. 1. de Bell. Jud. c. ult., atqui sive supputentur anni 37. ab ann. U. C. 714., quo rex fuit acclamatus, sive anni 34. ab ann. U. C. 717., quo Jerosolymam expugnavit, pervenitur ad annum U. C. 751.; ergo hoc anno obiit Herodes. II. Post ejus obitum filii de paterna hæreditate judicium habuere Lentulo, & Messalino Coss. cum ei interfuerit C. Cæsar superiori anno Kal. Jan. consul destinatus; ergo obierat Herodes ante Azymorum festivitatem Cornelio Lentulo, & Valerio Messal. Coss. ann. U. C. 751.

III. Archelaus Herodis successor Viennam relegatus est, ex Josepho l. 2. de Bell. Jud. c. 6. *anno regni 9., si-*
ve

ve ann. 10., ex eodem l. 17. Ant. 15., idest expleto 9. & 10. inchoato. Pulsum vero Archelaum ann. 9. exacto regni sui conveniunt omnes, Eusebius, Beda, Philippus Berg. O. N., Petavius, Norisius, Pagius &c. Lis est tantum de anno ejus exilii. Et licet Baronius referat ad ann. U. C. 767. paullo ante mortem Augusti, qui ex *doctorum omnium sententia*, ait Panvinus, obiit 14. Kal. Septembris; constat tamen, Archelaum pulsum esse ann. U. C. 760. Coss. Gretico, & Nerva septem annis ante obitum Augusti. Nam relegato Archelao Quirinus ejus facultates redegit in censum *anno post Actiacam pugnam* 37. ex Jos. l. 18. 3., atqui hæc accidit ann. U. C. 723. Coss. Augusto III., & Messala; ergo annus 37. ab ea pugna cœpit die 30. Aug. ann. U. C. 760., ab hoc ergo anno subductis integris annis 9. devenitur ad an. U. 751., quo obiit Herodes.

IV. Philippus Tetrarcha Herodis filius Bethsaidam e nomine filiae Augusti *Juliam* appellavit, sed hæc in exilium acta est ob sua adulteria an. U. C. 752.; ergo anno præcedenti hos honores habuerat Julia. Ex quibus constat, Herodem obiisse ante Pascha ann. U. C. 751. Perdifficile est autem præcisum mortis tempus definire, nam obiisse illum ann. 750. ante Pascha colligi videtur ex Lunæ ecclipsi mortis ejus prævia, ex l. 17. Ant. c. 8. Quam ecclipsim Keplerus, & tabulæ Astron. consignant die 13. Martii apud Bucherium, & Petavium. Deinde ex Dione Archelaus relegatus est M. Æmilio Lep. & L. Arruntio Coss., idest an. U. C. 759.; ergo dominari cœpit ab anno 750. Tandem liquet ex germano nummo Rigordiano, Herodem Antipam attigisse Tetrarchiæ annum 43., habet enim: *Herodes Tetrarcha an. 43.* atqui in altera exstat nomen C. Dæsaris, qui obiit an. 793.; ab hoc ergo deductis an. 43. habetur an. U. 750. primus Tetrarchiæ Herodis.

Alii obiisse Herodem an. 750. labente Novembri colligunt ex loco cit., ubi narrat Josephus, post eam ecclipsim plura fecisse, quæ intra diem 13. Martii, & festum Paschæ fieri non poterant. II. In *Sepher thahanith*, idest in volumine jejunii edito Amstelod. an. 1659., quod fertur scriptum a sociis R. Eliezer Ben-Chaninâ habetur: *Septima die hujus* (mensis Cisleu idest 25. Novembris) *festiva dies; in hac enim mors Herodis.* Hoc est præcipuum argumentum Usserii, Schelestratii, Gravesonii &c. Qui vero putant Herodem obiisse ante Pascha ann. U. C. 751.

Paschate imminente, ajunt : I. sic melius enumerari annos Herodis 37., & a morte Antigoni 34., cum hi mense Novembri ann. 750. vix fuerint inchoati. II. si Herodes obiit paullo ante Pascha, annus 37., ex quo declaratus est rex, inchoatus erit, rex enim declaratus est labente autumno an. U. C. 714., atqui obiisse paullo ante Pascha ex Josepho colligitur, qui l. 17. Ant. c. 11. narrat, instante festo Azymorum quosdam *in defunctum regem jastasse convicia* ob Matthiam, aliosque ab Herode interfectos, incredibile est autem Judæos a Novembri ad Pascha conceptum dolorem simulasse, cum Herode defuncto nulla esset causa timoris; ergo &c.

Videtur autem postrema sententia aliis probabilior, eaque confirmatur ex Josepho, qui l. 2. de Bell. Jud. l. 9. c. 2. narrat, Archelaum diebus 7. in lugendo Patre consumptis: *Deinde re divina facta cum amicis convivium iniisse*. Ibi igitur sub vesperam non pauci congregati, quando pro rege in communi luctu esse desierunt, vicem suam lamentari coeperunt, eos lugentes, quos supplicio affecerat Herodes propter aquilam auream e templi porta excisam. Sed hæc facta sunt instante festo Azymorum; ergo paullo ante Pascha obierat Herodes. II. Narrat Josephus ib. hac seditione irritatum fuisse Archelaum, *quod Romam proficisci omni festinatione pararet*, eo quippe iter arripuerat Antipas paterni regni competitor, at nulla esset festinatio discedere Jerosolymis post festum Azymorum, si pater mense Novembri 6. ante mensibus obiisset; ergo &c. III. Addit ib. Jos. Archelao *obviam fit Sabinus* Syriæ præses *In Judæam descendens ad pecunias regis constituendas*, & l. 17. Ant. ait Sabinum *properasse*, atqui non properasset, si Herodes sex ante mensibus obiisset; ergo tertia sententia est ceteris probabilior.

Qui ergo hanc tueri volunt, momentis primæ & secundæ sententiæ R. eclipsim illam fuisse quendam Lunæ pallorem, ut Solis deliquium, de quo Jos. l. 14. Ant., quod eclipsim solarem non fuisse ostendit Petavius. Hinc Pagius ait: ex illa eclipsi annum mortis Herodis certo non detegi, nam ann. 42. Juliano, quo eclipsis accidit ante Pascha, Herodes non attigerat an. 37. De exilio Archelai standum est sententiæ Josephi, nisi mavis accusatum Archelaum a fratribus ann. 759., & pulsum in exilium ann. 760., quo pacto omnia conciliantur. Volumen jejunii cum historia pugnat, illudque rejecit Papebrochius, & Basnagius.

gius. Nam in Hebr. Kalendario ea die non adnotatus, nisi si jejunium ob combustum a Jehoakim volumen legis a Baruch conscriptum. Nummus vero Rigordianus aut cusus est cum sententia Romæ lata nondum promulgata esset in Galilæa, aut Herodes Antipa in exilium pulsus est cum vix ann. 43. Tetrarchiæ attigisset. Vide auctorem.

Ob. I. Baronius: Herodes, cum illi Antipater Galilæam commisit 15. *tantum an. natus erat* ex Joseph. 14. Ant. 17.; atqui Galilæam obtinuit Herodes ann. U. C. 707.; cum ergo vixerit ex Josepho ann. 70., obiit Herodes ann. U. C. 759. II. Archelaus pulsus est Coss. duobus Sextis ann. U. C. 767., sed ille relegatus est ann. 9. dominii sui ex Josepho; ergo ann. U. C. 759. obtinuerat suam tetrarchiam. Hæc Baronius. III. Herodes M. Cæsaream condidit, & dedicavit ex Josepho *ann. regni sui* 28., atqui perfectam esse Cæsaream ann. U. C. 745. Coss. Druso, & Crispino demonstrant accurati chronologi; si ergo ann. 28. regni Herodis incidat in ann. U. C. 745., incidet 37. cum ann. U. C. 754. primo V. Æ., quo anno Herodem obiisse putant quidam recentiores Christi natiuitatem referentes ad ann. 753. Lentulo, & Pisone Coss. IV. Liqueat ex Josepho, Herodem condidisse Sebastem ann. regni sui 13. paullo ante expeditionem Ælii Galli in Arabiam, sed hæc ex Dione contigit anno U. C. 730.; ergo Sebaste condita est anno U. C. 729. Coss. Augusto IX., & Silano, ut demonstrat Norisius; ergo huic anno additis aliis 24. regni Herodis habebitur annus 37. regni ejus in anno U. C. 753., ut supra dictum est.

R. ad I. neg. conf. Si enim annus U. C. 707. fuit Herodis 15., cum Herodes vixerit annos 70., additis annis 55. pervenitur ad annum 762., quod nemo somniavit. R. II. Possevinus, Langius, Casaubonus, Keplerus, Norisius, Pagi, alique legendum esse *is* 25., non *is* 15., quæ litteræ facile potuere ab amanuensibus permutari. Norisius enim mendum in Josephi textum irrepsisse invicte demonstrat, quia Herodes anno U. C. 687. jam vivebat, cum proximo anno datus sit ab Antipatro obses Cretæ regi; ergo anno U. C. 707., quo illi commissa est Galilæa, jam 25. annum ætatis excefferat, adeoque in textu Josephi 25. non 15. legendum est. Sicque mire coherent omnia. Si enim anno U. C. 707. Herodes expleverat tantum annos 25., anno 751. inchoaverat annum vitæ suæ 70., quem non explevisse narrat Josephus. Nec obstat, quod dicitur a Josepho

sepho *reos adolescens*. Nam etiam Cæsar annos natus 27. a Sallustio appellatus est *adolescens*, sicut a Tacito Cæsar Germ. annos agens 29. : *reos* enim potius adultis convenit, nam e pubertate exeuntes dicimus egressos ex ephebis.

Ad II. R. Archelai exilium, sive consignetur cum Josepho anno U. C. 760., sive cum Dione anno præc., semper Herodes ante festum Azymorum anni U. C. 751. obierat, ut ostendit Norisius. Ad III. retorquetur argumentum. Nam si annos Herodis enumeras a nece Antigoni, & annos 28. regni Herodis refers in an. U. C. 745., restant vitæ Herodis anni 6. tantum, quia a nece Antigoni regnavit Herodes annos 34., non 39.; ergo ex dedicatione Cæsareæ evincitur obiisse Herodem anno U. C. 751. Siquidem 6. anni additi annis 28. reddunt annos 34., additi vero annis U. C. 745. reddunt 751. Quod si anni regni Herodis supputentur ab anno U. C. 714., quo declaratus est rex a Rom., *Cæsarea perfecta fuit anno U. C. 742.* ait Norisius, non ann. 745., ab anno autem 742. ad 751. sunt anni 9., qui cum 28. constituunt annos Herodis regni 37.; ergo quocumque te vertas anno U. C. 751. Herodes obierat. Ad IV. R. Norisius: *Josephus annos regni Her. non a Triumviris ann. U. C. 714., sed post necem Antigoni legitimi Judæorum regis A. U. C. 717. ab Herode initi intelligit.* Nam si Herodis regni initium sumitur A. U. C. 717., erit 13. A. U. C. 729., postremus vero, & 34. ab A. U. 750. Mortuus est ergo Herodes ante Pascham A. U. C. 751. etiam in adversariorum sententia.

C A P U T II.

De tempore Dominicæ Nativitatis.

CUm variæ admodum sint annorum supputationes ab orbe condito ad Christi adventum, ut constat ex Elem. Vallemontii apud Scifellium & ex tabulis chron. Bibl. Vitré; non de anno Mundi, sed de Julianis, Augusteis de annis U. C., & Romanorum Consulibus disputabimus, quorum epocha fixa est tom. 2. p. 430. ap. Auct. & quorum ignoratio nonnullos coegit errare, ut ait S. P. A. At si fixis hisce epochis insistamus, septem de anno Christi natali opiniones occurrunt. I. tenet Christum natum A. U. C. 748. Coss. Balbo, & Vetere, sive anno Jul. 40., ac Aug. 39. tertio Olymp. 193. Ita Pagius uterque, Schelestrate, Blanchinius, aliique. II. refert Nat. Christi ad A. U. C. 749. Coss. Aug. XII., & Sulla, sive in labentem an. Jul. 41., Aug. 40., & quartum Olymp. 193. Ita Decherius
apud

apud Petavium, Corn. a Lapide, Norisius, Usserius, Cappel-
 lus, Tirinus, N. Alexander, Graveson, Vitre &c. III. eam refert ad A. U. C. 750. Coss. Calvisio Sabino II., & L. Passieno Rufo ann. Jul. 42., Aug. 41., & I. Olymp. 194. Ita Lamy, neque ab ea abhorrent Irenæus, Tertul-
 lianus, Hieronymus, Sulpitius &c.

IV. eam refert ad ann. 751. Coss. Lentulo, ac Mes-
 salino, sive ann. Jul. 43., Aug. 44., & 2. Olymp. 194. Ita Baronius, Vossius, Scaliger, Langius &c. V. eam re-
 fert ad A. U. C. 752. Coss. Aug. XIII. & M. Plautino
 Silvano, anno Jul. 44., Aug. 43., Olymp. 194. anno 3.
 Ita Panvinus, Epiphanius, Eusebius, Nicephorus, Sigo-
 nius, Pererius, & Maldonatus. VI. eam refert ad ann.
 753., Coss. Corn. Lentulo, & L. Calpur. Pisone, ann.
 Jul. 45., Aug. 44., Olymp. 194. an. 4. Ita Joannes Luci-
 dus, Dionysius Exiguus, Burgenfis Tostatus, Genebr., Lab-
 bæus, & noster Aetini. VII. eam refert ad A. U. C. 754.
 Coss. C. Julio Cesare Aug. F., & L. Æmilio Paulo,
 anno Jul. 46., Aug. 45., Olymp. 195. ann. 1. Ita Auctor
 Fast. apud Cuspin., quos erutos ex vet. membrana Biblio-
 th. Cæsareæ primum vulgavit Norisius, postea Schelestra-
 tius. His notatis sit.

PROPOSITIO I. Christus natus est. A. U. C. 749., P.
 Jul. 4709., Olym. 193. ann. 4. Coss. Augusto XII., &
 Sulla ann. Jul. 41. Aug. 40., vel saltem præcedenti, A.
 U. C. 748.

Prob. I. Supposita epocha Herodiana Christus natus est
 ante Pascha A. U. C. 751., atqui retrahi non potest Chri-
 sti natalis ad A. U. C. 747., cum Christus natus sit ex
 traditione: *Toto orbe in pace composito*. Anno autem 747.
 coortis in Germania motibus Neronem Cos. II. ad bellum
 fuisse profectum demonstrat Norisius; ergo &c. II. Nec
 differri potest post annum 750., Christus enim natus est *in*
diebus Herodis regis 8. Kal. Jan. ex traditione infra ex-
 pendenda, atqui decessit Herodes ante Pascha A. U. C.
 751.; ergo hoc anno Decembri mense, Herode jam defun-
 cto, Christus nasci non poterat. III. Multo minus differ-
 ri potest ad A. U. C. 752., vel ad 3. sequentes, & quia
 Herodes obierat, & quia ex Norisio: *Universus Rom. or-*
bis armorum fragore resonabat, ob Particum, Arabicum,
 & Armen. bellum. III. Christus baptizatus est, cum esset
 annorum *quasi* 30. ex Luc. 3., atqui baptizatus est Chri-
 stus A. U. C. 779., ut infra ostendemus. Si ergo retro-
 cedas

cedas per annos 30. incidēs in A. U. C. 749., si 30. sit inchoatus; vel in 748., si 30. sit exactus: probabilior est tamen prior opinio, cum Lucas scribat *quasi ann. 30.*, innuens 30. inchoatum non exactum: licet posterior referens Christi natalem ad ann. 748. non possit aperte revinci.

IV. Æra Vulg. ut mox ostendemus incipit A. U. C. 754., sed constat ex vetustiss. Ægyptiis monum. apud Zaccagnium, & nostrum Bonjour Æram Vulg. solido quadriennio anteverti a Christi nativitate: ibi enim Euthalius Episcopus Sulcensis scribit, usque ad consulatum Leonis Aug. (qui consulatum iniit ann. Ær. V. 458., Indict. 12., & Epochæ Diocl. 173.) exactos fuisse a Nativ. Domini annos 462.; ergo solido quadriennio ante ann. U. C. 754., idest anno 749. labente natus est Christus. Ubi nota, sententiam nostram fuisse olim etiam apud Ægyptios communem.

PROPOSITIO II. Æra Vulg. incipit ann. U. C. 754. Coss. C. Cæsare Augusti F., & L. Æmilio Paulo, ann. Jul. 46., Aug. 45., Olymp. 195. an. 1., & P. Jul. 4714. solido quadriennio post veram Christi nativitatem.

Prob. I. adversus Scaligerum, qui asseruit Æram Diocletianam incipere ab anno Christi 288. ostendit Norisius, Pagius, Petavius, & Schelestr. initium imperii Dioclet. incidere in ann. V. Æ. 284. Coss. Carino Aug. II., & M. Aur. Numeriano Aug. II. Idque evincitur I. ex codice Justin. lib. 3. l. *Ut nemo*, quæ habet rescriptum *Dat. Id. Oct. Carino II. & Num. Coss.* Deinde confirmatur ex consulatu anni proximi Æ. V. 285., quo idem Diocletianus una cum Aristobulo consul prodiit, postquam 15. Kal. Octobris anni elapsi renuntiatus est Imperator, ut liquet ex Chronico Alex. III. Idem evincitur ex epist. Ambrosii ad Episcopos Æm., in qua ann. vulgarem 373., quo luna 14. incidit in diem 9. ante Kal. Aprilis vocat *annum Diocletiani* 89., atqui detractis ann. 89. ab anno Christi 373. remanent 284.; ergo hoc anno incipit Æ. Diocl. IV. Diocletianus ex inscriptione apud Grut. p. 279. dicitur *Trib. Potest. Coss. II.*, atqui consulatum II. iniit ann. Æ. V. 285.; ergo Tribuniciam potestatem habuerat ann. præc. 284. Ita Baronius, & Petavius.

Ob. I. adversus I. Prop. Tertull. l. 4. contra Marc. c. 7. ait: *Testem fidelissimum dominicæ Nativitatis esse censum a Saturnino in Judæa actum*, descriptio ergo, quam Lucas c. 2. ait factam a *Præside Syria Cyrino*, a Saturnino

no acta est. Unde Valesius censet, olim in Evangelio pro *Cyrino* scriptum *Saturninum*. Atqui Sentius Saturninus ann. U. C. 748. Syriae praefecturam absolvit, nec in superiorem annum retrahi potest Christi natalis ob bella R. Imp.; ergo anno U. C. 748. Christus natus est. Idem confirmatur ex Nummis Quintilii Vari apud Norisium, Pagium, Harduinum, ex quibus Norisius suos confessus est anachronismos; ergo &c.

R. neg. conf. Descriptio enim illa, de qua Lucas, neque a Quintilio Varo, neque a Saturnino acta est. Licet enim tunc Varus esset Syriae Praeses, nullum vivente Herode in Judaeae regno jus habuit, sed dato etiam a Syriae praeside eum censum esse peractum, nullibi legitur peractum a Varo. Falsum est etiam indictum censum a Saturnino, cum apud Lucam, Ignatium M., ac PP. omnes, solum Cyrini nomen legatur non Saturnini. Nec Tertull. de censu acto tempore Nativitatis Christi loquitur, ubi commemorat Saturninum, sed de aliis, quos ille opinatur actos a Saturnino, cum in Syriae administratione successit Pisoni ann. A. V. 19., U. C. 772. jam Christo adulto.

Tertull. ergo & Lucas non discordant; nam c. 7. contra Marc., ubi de Christi Nativ. verba facit, censum memorat quidem, non Saturninum; perperam ergo Evangelistam emendandum contendunt Valesius, Huetius &c. Nullius veteris scriptoris auctoritate suffulti. Adde Tertull. cit. c. 19. loqui de censu Saturnini adulto Christo, evinci etiam ex particula *nunc*, idest dum illum Mater, fratresque requirebant, unde in veteri scriptura ad marginem Rhemani habetur: *Nunc, idest cum Christus illa diceret*. Sane Sentium Saturninum Syriae praefuisse ann. U. C. 772. A. V. 19. probant ex Tacito Schelestratius, & Pagius; mirum proinde illos hoc non observasse. Nego ergo descriptionem, de qua Luc. 2., factam per Saturninum, idque Tertullianum asserere loco citato.

Ob. II. Christus natus est, cum describeretur universus orbis praeside Syriae Cyrino. Augustus ex Svetonio *censum populi ter egit, primum ac tertium cum collega, medium solus*. Sed ex Lapide Ancyrano apud Gruterum actus est primus census Augusto & Agrippa Coss. ann. 726., ut etiam scribit Dio l. 53. Alter actus est ann. U. C. 746., si cum Lipsio legatur in fragm. Ancyran. lapidis: *Censorino, & Asinio Gallo Coss.* Tertius actus est Coss. duobus Sextis ann. U. C. 767.; ergo nullus census cadit in ann. U. C. 749.

Cirinus enim venit in Judæam post relegationem Archelai ann. U. C. 760. ex c. præcedenti.

¶. Præter census actos ad exigenda tributa, factam esse ab Augusto descriptionem omnium caputū, ut ederet totius Imperii breviarium ex Svetonio apud Dionem, & ex Suida, ea de re in omnem provinciam missos selectos viros Dio, & Suidas testantur ib. De hac ergo loquitur Lucas, dum ait: *Exiit edictum &c.* Missus idcirco non ut Syriæ præses, sed ut legatus extraordinarius Quirinus, nam Herode superstite in Judæa nondum exigebantur tributa. Ideo enim *hæc descriptio prima* a Luca dicitur, quia ad hunc censum conficiendum venit Quirinus, priusquam rediret relegato Archelao redacturus illius pecunias in fiscum, præses tunc Syriæ ordinarius. Dici etiam potest, Quirinum huic descriptioni præpositum post devictos Homonadenſes Syriæ præsidem dici, non quod Proprætoris munere fungeretur, sed quod aliquod obtineat imperium, nam ἡγεμὼν rectorem, ducemque significat. Tandem positivum πρῶτη vim habet comparativi προτέρω ut sensus sit: hæc descriptio est prior ea, quæ postea facta est *Præside Syriæ Cirino*. Prima responsio aliis præfertur a Petavio l. 12. D. T. c. 8., & Frassenio, secundam probat Pagius, Norisius, & Usserius, tertiam sequitur Hervartus, Basnagius &c.

Ob. III. Christum natum ann. U. C. 752., Aug. 42. tenet Ecclesia in Martyrologio R., Cassiodorus, Eusebius, Epiphanius, alique, qui natum Christum putant anno Aug. 42., aut 41. ejus annos a Triumviratu numerantes; ergo &c. ¶. Ecclesiam Rom. adhibere Ær. Vulg., & Dionysianam, licet hæc non sit exacta, idque prudenter, ne ob dissensiones Chronologicas Æram semel receptam exantiquando quisque in annorum supputatione propriam opinionem sequatur, nam ibidem sequitur supputationem Bibl. Græcorum dicens, Christum natum ann. M. 5199. ob veteres Patres, qui chronotaxim Lxx. secuti sunt, cum tamen præferat in Vulgata hebraicam supputationem. Vulgarem Æram adhibuit primus in publicis tabulis Eugenius IV., cum olim anni supputarentur per Olympiades, per fastos Consulares, & per Æram Alex. At Baronius editor novi Martyrologii (in vetusto enim ex prob. Codice anno 1668. edito a Florentino legitur tantum: 8. Kalend. Nativitas D., & passio Anastasiæ Virg.) ideo Vulg. Æram deduxit ab ann. U. C. 752., quia imperante Gallieno expunxit consulatus duos ordinarios, idest anno Christi 259. Æmilianum

num & Bassum, & anno 260. Cornelium Sæcularem, & Jul. Donatum. Panvinius etiam statuens Christi nativitatem anno Juliano 44., & Aug. 43., in aptando fastis primorum sæculorum historias integro semper anno aberravit, donec anno Christi 217. prætermisso consulatu Probi, & Paullini, quem censuit suffectum, in viam rediit, ut observant Norisius, & Pagius. Effossi autem lapides ac nummi, quos illi videre non potuerunt, sicuti illorum errorem excusant, ita istorum commendant perspicaciam.

Ob. ult. In vet. Consulibus fastis sup. cit. ad ann. U. C. 754. scriptum est: *Hoc cons. Christus natus est 8. Kal. Jan. luna 15.*; ergo &c. neg. cons. Hæc enim verba præter fidem codicis addita sunt ad ostendendum initium Æræ Dionysianæ; nam an. 782 ib. signatur Passio Christi, per quam Christus vixisset annis tantum 28., cum esset annorum 30., quando baptizatus est. Adde fastos illos, nec vetustissimos esse, nec 500. annorum ætatem ex Janningo excedere, vel 300. ex ipso Schelestratio.

CAPUT III.

De mense ac die, quo Christus natus est.

Quidam apud Clementem Alexandr. Christum natum putarunt die 25. Pachon, idest 20., vel 25. Maii, alii die 24., vel 25. Pharmuti, Aprilis 19., aut 20. Epiph. scribit, Christum natum 8. Idus Jan., idest Januarii sexta die. Unde in Orientali Ecclesia Epiphaniam simul, & Domini nativitatem celebratam narrat Cassianus. Quare falsam esse Ecclesiæ R. traditionem scribunt G. Wofsius, Basnagius, Clericus, & nil certi ea de re statui posse. Casaubonus standum censet opinioni Epiphaniæ, Jos. Scaliger natum putat exeunte Septembri, vel Octobri ineunte, quam opinionem gravi censura notatam in Martyrologio Hisp. recudit Harduinus. Recentiores critici conveniunt de hac die, negant tamen id sequi ex Incarnatione peracta, ut fertur, die 26. Martii: ita Thomassinus, Tillemontius, Serryus, Baillettus. Nos Ecclesiæ traditionem sequimur. Qua de re sit

PROPOSITIO. Christus natus est 8. Kal. Januarias.

Prob. I. ex scripturis antiquissimis. Auctor Const. Ap. l. 5. c. 13. ait: *Dies festos custodite, imprimis Natalem, qui celebratur a vobis die 25. X. mensis.* Vetustissimum MS. Regium a Cotelerlo laudatum habet: *Sciri debet, quod Annuntiatio facta est die Martii 25., Nativitas vero die 25. Decembris,* aliud MS. Regium n. 1819. laudat Co-tele-

telerius ib. Idem tradit Chronicon Alex., Kalendarium vetustissimum editum a Bucherio, & omnia Martyrologia Occid. Ecclesiæ. II. ex PP. Hieronymus Comm. in Ezech. Epiphaniam a Nativitate distinguit: *Tunc enim absconditus est non apparuit.* Idem docet S. P. in Ps. 132., & l. 4. de Trin. c. 4. non ex vulgi opinione, sed ex traditione Majorum. Chrysostomus hom. in Natalem Domini ait: *Sententiam nostram, Occidentem incolentibus jam a superioribus temporibus notam:* addit veritatis signum esse, quod hæc sententia increverit, & ab omnibus recepta sit.

III. Annuntiationem B. M. V. die 25. Martii recte coli, atque ita *traditum a majoribus* scribit S. P. loco cit. Auctor Chronici Alexandrini & die 25. Martii Christum conceptum asserit, & enumeratis diebus ab apparitione facta Zachariæ mense Septembri explicat, quomodo in B. V. Annuntiatione sextum mensem ageret Elisabeth a Joannis conceptu. Idem tradit Chrysostomus hom. de Christi nativitate, comprobaturque Præcursoris nativitas, quæ contigit, *sicut tradit Ecclesia 8. Kal. Julias*, ut ait S. P. in Ps. 132. Conceptum etiam Christum die 25. Martii tradit Bnastius Antiochenus, & auctor Chron. Paschalis apud Honoratum, accedunt vetera Martyrologia. Antiquissimum Anglo-Brit. ante an. mille apud Henschenium, Corbejense, & MSS. Reginae Sveciæ 900. ann. apud Florentinium p. 396.; ergo &c. IV. Nec desunt congruentiæ cur Christus natus sit mense Decembri, quando frigus riget, & crescere incipiunt dies, ut nobis præberet exemplum ferendi æquo animo ingruentes calamitates, & simul ostenderet ortum justitiæ solem, qui nos de tenebris revocaret ad lucem.

Ob. I. Clemens Alexand. plures de hac die producit sententias, & Græci Nativitatem cum Epiphania confundunt ex Epiph. & Cassiano loc. cit.; ergo ex traditione nil evincitur. R. neg. conf. Etsi enim apud Orientales traditio aliquando fuerit incòmperta, viguit tamen incorrupta in Ecclesia Romana omnium magistra. Hinc Chrysostomus hom. cit. ait: *Ut generosæ, & nobiles stirpes celeriter in altitudinem magnam succrescunt, non aliter hic dies, cum ab exordio iis, qui in occidente habitant, cognitus fuerit, nunc ad nos demum transmissus ita increvit, templo universo pro multitudine concurrentium angustato.* R. II. Licet Orientales simul Natalem Christi, & Theophaniam celebraverint; plures tamen ea inter se secernebant. Nam Theodorus Studita Cath. 37. ait: *Jam feriæ transiere cum*
Theo-

Theophania, tum *Epiphania*. Nazianzeni Oratio 39. de secundis Epiphaniis titulum præfert a Rufino appositum, ait Cotelarius ad l. 5. Const. Ap. *Duas Epiphantias*, unam qua Christus apparuit pastoribus, aliam qua revelatus est gentibus, distinguit etiam Isidorus l. 6. Origin. c. 18. Ita Latinorum Græcorumque traditio facile conciliatur: nec Nazianzeno magistro suo adversatur Hieronymus, ut ait Casaubonus. Hinc plurali numero hunc diem efferunt Orientales: *Epiphaniorum*, *Theophaniorum*, *Ss. luminum*.

Ob. II. Ecclesia Romana 8. Kal. Jan. celebrat Christi nativitatis diem, I. quia in Calendario Romano de Mithra, idest sole exstabat 8. Kal. Jan. N. Inv., idest *Nativitas Inviæti*, quem solem esse ostendit Grævius, & Harduinus, congruum ergo visum est eodem die Christi justitiæ solis natalem colere: II. ex falsa opinione, quod Zacharias fuerit summus Sacerdos: unde inferunt quidam, mense Septembri in festo tabernaculorum ingresso Pontifice in sancta apparuisse Gabrielem, & prænuñciasse Joannis Baptistæ nativitatem, & 6. post mense ex Luc. 2. factam B. M. V. Annuntiationem, ac post 9. menses Christum natum mense Decembri, atqui Zacharias non fuit summus Sacerdos, sed una ex 24. familiis, *quæ sacerdotio fungebatur in ordine vicis suæ*, nec semel in anno in Sancta Ss., sed per hebdomadam extra velum, ubi erat ara incensi, ministrabat; ergo &c.

R. ad I. neg. ant. Numquam enim Ecclesia celebritatum normam ab Ethnicis accepit, sed e contra, unde forte factum est, ut Orientales, ne cum Ethnicis convenirent, Christi natalem diem Theophaniæ conjungerent. Ad II. neg. ant. Non enim ex privata opinione de Zachariæ Sacerdotio, sed ex *traditione majorum* Romana Ecclesia prædicta die celebrat Christi nativitatem, verum nec ea opinio, a qua etiam ex catholicis plures recedunt, ut Liranus, Salmeron, Sigonius, Gotti, aliique suo destituitur fundamento. Nam Zachariam fuisse Pontificem affirmant PP., Chrysostomus, Chronicon Alex., Anastasius Sinaita, Theophilactus, Ambrosius, S. P. A., Beda, Hieronymus, qui Joannem vocat *filium Pontificis*. II. Eruitur ex Luc. 2., ubi legitur: *Et omnis multitudo erat foris orans hora incensi*, atqui Lev. 16. præcipitur, ut *nullus sit in tabernaculo, quando Pontifex sanctuarium ingreditur*; ergo Zacharias erat Pontifex. Addit Lucas: *Apparuit illi angelus stans a dextris altaris incensi*: atqui Pontifex semel in anno depre-

cabatur super cornua altaris Exod. 30. ; unde subdit Lucas : *Et mirabantur, quod tardaret ipse in templo ; ergo aut latitabat intra velum, aut solus ingressus erat in sancta, alioqui rei novitas aliis innotuisset.* III. Probabile est altare thymiomatis situm fuisse intra velum, quod præter Aug. affirmat etiam Chrysostomus loco cit. dicens : *Altare sacrificiorum foris erat, intus vero incensi :* Et Hebr. 9. habetur : *Thuribulum fuisse post velamentum secundum ; ergo &c.* Nec obstat, Zachariam dici Sacerdotem *De Vice Abia.* Nam S. P. A., Beda, & Chrysologus docent, olim quidem unum, sed plures postea fuisse Sacerdotes. Et Luc. 3. eodem tempore fuisse Sacerdotum Principes Annam, & Caipham, & Joannis 18. : *Is erat Pontifex anni illius ; ergo &c.*

Ob. III. Qua nocte Christus natus est : *Pastores erunt vigilantes ; & custodientes vigilias noctis super gregem suum ;* sed hoc fieri nequit mense Decembri ; ergo &c. R. neg. min. Nam etiam in Anglia, climate longe frigidiori quam sit Palæstina, armenta toto anno pernoctare testatur Vossius. Adde, pastores mapalia construere, ingredi palearia &c., ut se a frigore tueantur ; non opus est ergo Lucæ textum exponere de diurnis excubiis, cum ibi exprimantur : *Pastores custodientes vigilias noctis.*

Ob. IV. Pueri in lucem prodeunt modo ante, modo post 9. menses ; ergo ex conceptione Christi 25. Martii non probatur, Christum natum 8. Kal. Jan. R. I. Nos Ecclesiæ traditionem unice attendere. R. II. dist. ant. Idque aut fœtus, aut matris imperfectioni tribuitur, conc., secus, neg. Cum ergo nec in Christo, nec in ejus matre nulla admittenda sit imperfectio, ideo statuto tempore Christus in lucem prodiit : habetur enim Luc. 2. : *Impleti sunt dies, ut pareret, quod nullibi, nisi de Elisabeth scriptura asserit.*

Ob. V. Ammianus de Juliano apostata ait : *Mense Januario die, quem Epiphaniam dictitant, progressus in eorum Ecclesiam &c.* Zonaras autem idem referens ait : *Natali Domini Ecclesiam ingressus ;* ergo idem est Christi Natalis & Epiphania. R. neg. cons. Nam Julianus tunc morabatur in Gallia, ubi Natalis Christi ab Epiphania secernebatur, Zonaras autem natalem vocat diem Epiphaniarum Græcorum more, qui duas apparitiones distinguebant, ut dictum est.

De vita ac gestis Christi.

A Gemus hoc loco de Vita Christi ante baptismum. II.
De anno ejus baptismi. III. De Christi prædicatione.

C A P U T I.

*De Vita Christi ante baptismum, ubi plura vindicantur,
quæ perstringunt morosi Critici.*

Impletis diebus ut pareret B. V. Christum Jesum enixa reclinavit eum in præsepio. Qua in re arguunt nos quidam nimiae credulitatis, quod putemus, ibi alligatos bovem, & asinum. Paulo post Magi stella duce venerunt Jerosolymam adorare eum. Id etiam nobis succensent Critici, quod Reges illos populari credulitate faciamus, eorumque adorationem religiosam fuisse credamus. Reversis interim Magis per aliam viam in regionem suam, Herodes ab iis illusit occidit omnes bimulos infantes: quare ab angelo admonitus Joseph una cum matre, & puero secessit in Ægyptum, ibique mansit usque ad Herodis obitum. Tunc autem reversus in Nazareth patriam suam habitavit ibi, unde Nazareus dictus est. Negant enim morosi Critici Nazarethanam domum, in qua *Verbum caro factum est*, & diu habitavit in nobis fuisse Lauretum Angelorum ope transvectam. Sit itaque

PROPOSITIO I. Immerito quidam nos irrident, quod putemus præsepi alligatos bovem, & asinum.

Prob. I. ex PP. Hieronymus Ep. 27. ad Eustach. absque ulla morali interpretatione ait: *In Bethlehem ingressa vidit sacrum virginis diversorium, & stabulum, in quo agnovit bos professorem suum, & asinus &c.* Paullinus Ep. II. ad Sev. ait: *In Bethlehem quoque, ubi cognoverat bos possessorem suum &c.* Nazianzenus Or. 34. ait: *Cognosce ut bos possessorem tuum &c., cum stella curre, cum Magis adora &c.*, atqui vere stella antecessit, vere Magi adorarunt; ergo vere bos, & asinus præsepi adfuere. Ambrosius ipse l. I. in Luc. priusquam mysticum sensum innueret, ait: *Non audis bovis Dominum agnoscentis mugitus: & Prudentius ait: Christi cunabula mutis, & ipsis credita, id est pecoribus, quæ vocem non proferunt. Bos, & asellus gratiores fuerunt, quam homines, ut exponit Fabricius. Prob. II. ratione. Licet enim bruta per anagogen populum Judaicum, vel Gentilem significant, id non elevat historiam, sed confirmat. Allegorica siquidem explicatio in historia ni-*

titur, ut veritate cogente fatetur Basnagius, qui ait: *Non allegorice tantum PP. esse locutos, sed fide historica; ergo &c.*

Ob. I. Verba II. 1. : *Cognovit &c.* & Habac. 3. *In medio duorum animalium cognosceris* exponunt PP. de populo Judaico, & Gentili, aut de duobus testamentis; ergo &c. II. Vulgata, & Hebr. habet: *In medio annorum*; ergo &c. III. Ambrosius l. 1. in Luc. ait, Bos & Asinus sunt irrationabiles gentes pecudum more viventes, ita etiam Prudentius Hymn. 11. IV. Accedit Lucæ silentium, qui hoc indicium pastoribus non præbuit; ergo &c. R. ad I, neg. conf., de qua vide Prop. 2. Adde, Patres Isaia locum aptasse præsepio Domini. Vide prob. 1. Ad II. neg. conf. Nil enim obstat in Hebraico legi: *In medio annorum*, quia utrumque cohæret: *In medio annorum*, si loquamur de tempore: *In medio animalium*, si de loco sermo sit. In græca etiam LXX. ζῶον valet *animalium*, & *vitarum*. Nam *vitarum* habent Cyrillus Jerosol. & Theophylactus, *animalium* alii. Non ergo exploditur decantata lectio: *In medio duorum animalium*, ut ait Serryus n. 6. Nam utramque lectionem probat Ecclesia, & PP. tradunt, utramque habet & versio 70., & hebraica. Nam **בְּקֶרֶב הַיָּם** utrumque significat. Ad III. vide prob. 1. Ad IV. neg. conf. Lucas enim præsepe commemorans, satis innuit locum, ubi jacebat Jesus: nec opus erat fœnum, animalia &c. commemorare, at quod Lucas non scripsit, tradiderunt majores. Vide auctorem.

PROPOSITIO II. Probabile est Magos Christi adoratores Toparchas, aut Reges fuisse.

Prob. I. ex sacris litteris II. 60. habetur: *Ambulant gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui.* Et Ps. 71. *Reges Tharsis &c. Reges Arabum, & Saba dona adducent*, quæ ad Messia incunabula implenda esse agnovere veteres Rabbinii apud Raymundum Martini, & reapse impleta esse videtur tenere Ecclesia, quæ citata verba in Magorum adventu recitat, & expresse docet Leo III., & Echius, Reapse tria ibi enuntiantur splendor, ortus, oblatio munerum, & regalis conditio, atqui primum completum est in stella, secundum in auro, thure, & myrra, tertium in personis regum impletum est; ergo &c. Adde, quod si Magi ex Arabia venisse dicamus, aliæ etiam Psalmi 71. notæ iis conveniunt: sic enim erunt Æthio

Æthiopes, idest incolæ Æthiopiæ Orientalis habitantes circa Arabicum sinum: erunt Reges Tharsis, & insularum, idest incolentes *insulas maris*, ut vertit Pagninus: erunt Reges Arabum & Saba. Saba enim cum *U* Arabiam significat cum *O* vero Urbem Æthiopicam. Si ergo Magi ex Arabia venisse dicamus, erunt Æthiopes, Arabes, insularum incolæ, Sabæi, ac Reges, quod erat demonstrandum.

Prob. II. ex PP., & scriptoribus Ecclesiasticis, quorum nullus expresse negat Magos fuisse Reges: plures diserte affirmant. Nam Tertullianus contra Jud. 9. ait: *De hoc auri munere David dixit: & dabitur illi de auro Arabia, & iterum: Reges Arabum &c.* Nam & Magos Reges fere habuit Oriens, & Damascus Arabiæ retro deputabatur &c. Ubi contra Judæos probat, Christum esse Messiam, cum in Magis completum sit, eum accepisse Damasci spolia, & Regum obsequia, quia Magi, & Reges erant, & ex Arabia, cui deputabatur Damascus. Idem tradit l. 3. contra Marc. 13., sicut ergo Magi per Tertullianum vere erant Damasci robur, quia Arabes, ita vere erant Reges. Auctor homil. de Bapt. inter opera Cypr. ait: *Non satis est, quod apparuerit stella Regibus.* Theophilactus in Matth. 2. ait: *Judæi quare turbantur? oportebat gaudere potius, quod regem habituri essent, quia regibus adoraretur.* Innoc. III. serm. 1. de Epiph. ait: *Secundum historiam isti Magi tres Reges fuerunt.* In hymno vetustissimo de Magis canitur: *Properant, & acti sidere Reges.* Accedunt Cæsarius, Paschasius, Martyrologium Usuardi, & Germanicum apud Bollandum, MS. Florarium apud Boll., Molanum, Cod. Carth., Gelenium, & Broelmannum, Flavium Lucium Dextrum. Ex recentioribus numerari possunt Jo. Hickius, Hieronymus a S. Fide, Salmeron, Maldonatus, Sylveira, Jansenius, a Lapide, & Nat. Alexander, Suaresius, Gotti, Honoratus, & Montacutius, alique.

Prob. III. ratione, quam supra produximus in Prob. I.

Ob. I. Magi dicuntur ab *חגג* *haga* meditari, quia in rerum contemplatione, & præsertim in inspectione siderum occupantur ex Vossio & Hofmanno: unde Erasmus *Sophos* aut *Philosophos* eos vocat. Alii *Idolorum* sacerdotes, alii etiam præstigiatores, ut Magi Pharaonis: quicumque autem ex iis fuerint, reges non fuere; ergo &c.

II. Licet olim Magi apud Persas Reges fuerint, certum est tamen ex Strabone l. 1. Magos Christi *Ævo non amplius ad regios fasces extolli*; ergo &c. III. Futile est momentum ex pictorum licentia petitur, ut ostendit Casaubonus. IV. Nec Lucas regiam Magorum dignitatem tacuisset, cum Reguli meminerit cujus filium sanavit Christus. Silent ea de re etiam veteres Patres, & quæ de scripturis proferuntur, non de Magis ipsis accipienda sunt, sed de Regibus gentium vocandis ad fidem. V. Si reges fuissent, præmissis nuntiis ditionem Herodis intrassent, Herodes ipse *regale dedisset hospitium*. Nec cum imperio dixisset: *Ite & interrogate . . renuntiate mihi*, quibus momentis etiam Mantuanus hanc sententiam oppugnat; ergo &c.

R. ad I. neg. ant. Ex quo enim Magi fuerint sapientes, & in astrorum contemplatione occupati non sequitur, reges non fuisse, nam in Oriente, & præsertim in Perside, nemo ad thronum ascendebat ex Tullio, qui non calleret Magorum disciplinam. Et Magos olim Imperium obtinuisse scribunt Strabo, Plato, Plinius, Justinus, Ammianus Marc., Sulpitius; ergo &c. Ad II. dist. ant. Non amplius extolli, idest Magos non amplius fieri monarchas scribit Strabo, conc., secus, nego. Licet enim Magi non essent amplius monarchæ, erant tamen regni *primores*, ut eos vocat Juvenecus, sive Dynastæ, Toparchæ, Reguli, quales plures erant in Imperio Romano, ut Aretas, Tigranes, Dejotarus, aliique: neque putandum est, Magos apud Orientales dejectos omnino, cum apud eos Philosophi, & Astronomi summo essent in pretio. Ad III. neg. ant. Picturæ enim, quæ Magos Reges referunt, cum plures sint vetustissimæ, traditionem ipsam confirmant.

Ad IV. R. Plures causas assignari posse, cur Lucas regiam dignitatem siluerit Magorum, non autem Herodis: potior est nostri Simonis a Cassia: quia erant Reges parvi, e contra Herodes ut a Tetrarcha distingueretur rex erat appellandus, & ut ex rege alienigena erueretur Messiae adventus. Addit Salmeron, ut ostenderet Lucas neminem coram Christo regia appellatione dignum esse. Reguli autem meminit Lucas, quia non alio nomine eum exprimit, quo distinguatur. Negari etiam potest Regulum fuisse Toparcham. Si enim de Herodis Tetrarchia erat, utpote Capharnaïtes, profecto non erat rex, unde Regulus, seu Βασιλικὸς dictus est, quasi regius minister. Re-

Regium apparatus non legimus Magorum apud Matthæum, quod humilis fuerit Christi adoratorum incessus, legimus tamen ad eorum adventum commotam universam urbem, & apertis thesauris munera obtulisse, quod regium est.

Ad PP. Vide prob. 2. Ad V. R. ut supra de Magorum apparatu dictum est. Quod vero Herodes cum imperio se gesserit id ejus arrogantiae & superbiae tribuendum est. Adde verba illa: *ite non esse præcipientis, sed cum simulatione dimittentis*: in tanta enim perturbatione, si fas ei fuisset exercere in Magos imperium, cur ut redirent indictis poenis non coegit? cur liberos sine satellitio dimisit? Recte enim norat, ait D. Th., quod tales viros non potuisset nec blanditiis flectere, nec minis terere, nec auro corrumpere. Jo. Baptistæ Mantuano poetæ cl. alium poetam opponimus, sive Claudianum, sive quisquis alius fuerit, qui ita canit in Epigr. *Dant tibi Chaldaei prænuntia munera Reges, mirram homo, Rex aurum, suscipe thura Deus.*

PROPOSITIO III. Magi adorarunt Jesum patriæ cultu, Sociniani, ne Christum agnoscerent Deum, exhibitam a Magis adorationem civilem existimarunt, qualem Orientales exhibent regibus suis. Idem censuit Grotius, & dubius fuit auctor versionis Gallicæ an. 1702., ejusque Apologista, contra quos Prob. I. ex sacris Litteris, Matth. enim 2. legitur de Magis: *Et procidentes adoraverunt eum &c.*, atqui in novo Testamento hæc phrasis exprimit adorationem patriæ; ergo &c. Prob. min. ex Ap. 1. Cor. 14. ubi ait: *Cadens in faciem adorabit Deum*, græce *πεσὺν προσκυνῶν*, & Diabolus, qui patriæ adorationem affectat, ait Matth. 4.: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me*, quæ praxis usurpatur etiam de Christo Patrem adorante Matth. 26., de leproso, ac de Petro ad Christi genua provoluto Luc. 5., & 17. De senioribus ante Dei thronum Apoc. 19., ergo &c.

Prob. II. ex PP. Irenæus l. 3. c. 10. ait: *Magos per ea, quæ obtulerunt, munera ostendisse quis erat, qui adorabatur*. Origen. l. 1. contra Celsum ait, eos decrevisse, adorare eum, quia e stella conjectarant potentiores esse omnibus demoniis. Nazianz. Or. 38. *Cum Magis dona offer ut Regi, ut Deo, ut tua causa mortuo*. Theophylactus in Matth. p. 14.: *Pauperem vibebant, & adorabant: didicerant, quod esset Deus: ideo ei afferunt munera, ut*

Q 4

Deo,

Deo, & ut homini, Ambrosius l. 2. in Luc. n. 48: : *Non adorassent, si parvulum tantummodo credidissent.* Hieronymus in c. 2. Matth. affert Juvenci versiculum: *Thus, aurum, mirram regique, hominique, Deoque dona ferunt.* S. P. Judæis Magos opponens ait: *Isti in membris parvis Deum agnoverunt, illi in factis magnis, nec tamquam homini pepercerunt.* Gregorius Magnus l. 1. in Ev. hom. 10. ait; *Magi, quem adorant predicant, auro Regem, thure Deum, mirra mortalem.* III. Hinc sequitur, Magos fidem suam oblatiis muneribus contestatos ex Juvenco, Claudiano, & Sedulio.

Prob. IV. ratione: I. enim illi erant primitiæ gentium, & ut ait S. P. Serm. 31. de Temp. *Inde cœpit quod in universo sacrificaret, fides nempe in Christi divinitatem;* ergo &c. II. Hanc mirabilem fidem ostendit Chrysostomus hom. 8. in Matth., ex quo admoniti, ne rediretur ad Herodem, *Nihil turbantur, neque secum disputant dicentes, si magnum quoddam esset hic puer, quid opus esset fuga, occultusque discessus?* III. S. Leo incredibile putat, viros supremi luminis ductum comitantes ad agnitionem veritatis non pervenisse; ergo &c.

Opp. Auctor Apologiæ: Nullus est legitimus versionis censor, sine exquisita linguarum peritia. Et Lucas Burg. fatetur *προσκύνηω* adoro usurpari etiam de civili cultu. R. Bossuet: *Non a linguarum peritia pendere præcipuas circa dogmata notas, cum fidei norma sit Ecclesiæ traditio, non loquacitas grammaticorum.* Arrogantiam quoque Apologiæ pluribus perstringit Card. de Noailles in sua censura n. 12. Ostendimus etiam ea prasi: *Et procidentes adoraverunt eum,* in novo Testamento cultum patriæ designari. Verbum *adorare* non semper patriæ cultum exprimere quidam catholici dixerunt; sed Magos civile tantum obsequium præstitisse, nemo catholicus dixit, & idem Burgen- sis p. 24. ait: *Prosecuti sunt puerum honore, eo qui Regem, imo qui Deum decet.*

PROPOSITIO IV. Domus Nazarethana, ubi Verbum caro factum est, an. 1294. in Lauretanum agrum divinitus transvecta est.

Not. Hanc translationem præ ceteris impugnasse Vergerium apostatam in *Idolo Mariano*, Bernegerum, Basnagium, aliosque, qui refutantur ab Angellita (a), Adriconio

(a) in Hist. V. Lauret.

nio (a), Canisio (b), Raynaudo (c), Tursellino (d), Turriano (e), Honorato (f), Silvio, Serralio, & Valerio Martorellio. Prob. ex historia, quam ex Angelita, & Tursellino narrat Raynaudus (g). Siquidem Nazarena Ecclesia, in qua Deiparæ ædícula claudabatur a Saracenis Syriam inundantibus solo æquata Tersactum Dalmatiæ oppidum divinitus transvecta est an. 1291. 7. Idus Majas Nicolao IV. Pontifice; inde vero sedente Bonifacio VIII. anno 1294. 4. Idus Decembris in Picenum delata, ibique postquam sedem semel iterumque mutavit, in loco, ubi colitur, stationem elegit. Dicitur autem Lauretana Domus, et Urbis Lauretum a loco, ubi constitit. Hujus historię veritas ex argumentorum solutione patebit.

Ob. I. Basnagius: verisimile non est sacram Virginis ædem steterisse usque ad an. 1291. neque a Romanis legionibus Syriam vastantibus dirutam. Nam Hieronymus jejunè admodum loquitur de Nazareth, quam vocat *Nazaram* exiguum viculum Galiliæ; ergo &c. R. neg. ant. Cum enim ex Hieronymo vetustæ urbis adhuc fervaretur exiguus viculus, satis constat, Deo protegente milites sacras ædes intactas reliquisse, maxime quia non in rusticas domos, ubi nulla supellex, fuit militaris licentia. Cur enim Paula, ut ibidem ait Hieronymus: *Percurrit Nazareth nutriculam Domini*, si in *Nazara* exiguo tunc viculo, nihil veneratione dignum occurrit? Adde, Helenam Imperatricem: *Cum pervenisset Nazareth, salutationis Angelicæ domo reperta, ibidem peramœnum excitasse templum* ex Niceph. l. 8. c. 30. Hujus templi meminit etiam Beda de Loc. sanct. c. 16., in eoque se confecisse sacrum testatur Jacobus de Vitriaco, ibique S. Ludovicum Galliæ Regem sacra communione refectum narrant, præter Clitovæum apud Tursellinum, etiam Guillelmus de Nangiaco (h), et Gaufridus de Belloloco (i); ergo perperam ajunt sacram B. V. ædem fuisse everfam.

Ob. II. Nullum adest momentum, quo statui possit ædem sacram Tersacti constitisse; ergo &c. R. neg. ant. I. enim

(a) Pag. 141. [b] Lib. 5. De Virg. Deipara c. 25.

(c) Tom. 8. p. 145. [d] Lib. 1. Hist. Lauret.

(e) Contr. libell. Vergerii. (f) Animadv. l. 3. c. 1.

(g) Tom. 14. Eccl. Annal.

(h) Dom. 5. Hist. Franc. p. 339. (i) Pag. 359.

I. enim exstat perpetua, et constans, omnium Illyricorum, et Liburnentium traditio (1), qui præter cultum huic domui exhibitum, quotannis orant cum lacrymis, ut ad propria revertatur. II. Nicolaus Fregipanius Dalmatiæ prætor rei veritate comperta, cum juramento Tersactentium, tum missis Nazarethum legatis, in iisdem vestigiis, ubi steterat sacra Domus, parem extruxit, temploque Virgini sacro circumdedit, ibique in antiquo marmore legitur: *Hic est*

(1) Non abs re esse arbitror, si etiam non spernendam hoc loco conjecturam produxero, quam a Viro cl., mihiq; amicitia, atque affinitate conjuncto in ipsa urbe Fluminensi accepi, dum ibi abhinc decennio scilicet ann. V. æ. 1758. Apostolici muneris causa versarer; est autem hujusmodi, Fluminensibus civibus per jocum exprobrant finitimi populi (non secus ac Auximatibus quidam exprobrant simulacrorum *acephaleosin*) quod sua pervicacia ablegaverint B. V. Domum ex eorum Vicinia, e Tersatica nempe, quæ vix primo ab ea urbe lapide distat. Et quidem sacratam ædiculam Tersaticæ stetisse annis tribus & septem mensibus, atque inde Lauretum fuisse transvectam, ex vetustissima traditione communiter tenent Fluminenses. Incredibile est autem, eos omnes in gentis suæ dedecus, atque incommodum tam putidum mendacium effingere voluisse, aut potuisse in gratiam Picentinorum, a quibus tum Adriatici sinus intercapedine, tum lingua, moribus, ac dominii juribus distant, Picentes vero, nonnisi audacissime a populis tam longe a se distitis, nulloque vinculo sibi obstrictis postulassent, ut in suam utilitatem, & commodum, in eo-

rum vero probrum atque incommodum tam magnifice mentirentur. Quamvis enim non desint, qui in gratiam gentis suæ mentiri soleant, neminem tamen adeo stipem, aut improbum inveniri posse reor, qui in suum dedecus, aut probrum mentiri velit, præsertim si omnium consensione, atque explorata veritate de mendacio ipso facile revinci possit. Porro si B. V. ædes Tersaticam transvecta non esset, atque inde post triennium reapse non abscessisset, objectam sibi grimationem facile propulsassent Fluminenses cives, omnium consensione ostendendo, sacram ædem aut illuc nusquam fuisse transvectam, aut nequaquam inde abscessisse; cum ergo utrumque evenisse veritate cogente fateantur Fluminenses, satis valida inde exurgit conjectura existimandi persuasum cuique ab initio fuisse, sacram ædem revera Tersaticæ consedissee, & inde Lauretum fuisse asportatam, cujus rei non leve etiam indicium esse possunt, tum peculiaris cultus, quem Fluminenses exhibent S. Domus vestigiis, tum Illyricorum vota, qui Lauretum profecti, ut ad propria revertatur exorant, ut supra cum auctore observavimus.

est locus, in quo olim fuit SS. Domus de Laureto, quæ nunc in Recineti partibus colitur.

Ob. III. Nullo item momento innititur transmigratio hujus Domus ad Picanos; ergo &c. R. neg. ant. I. enim constat ex Angelita, an. 1296. Recinetenses jubente magistratu quosdam probatæ fidei viros transmississe Tersaticam, inde Nazarethum, ibique recentem populi recordationem explorasse, ædis vestigia dimensos; & omnia ad apicem respondisse. II. Hæc ab avis suis (qui sacram ædem propriis oculis asportari videbant) accepisse, Rinaldutus & Franciscus etiam sacramento restati sunt. III. Accedunt in rei confirmationem plura miracula a Tursellino, aliisque descripta, confluentium etiam Principum, & Regum vota, R. Pontificum constitutiones, & privilegia apud Martorellum.

Ob. IV. Narrat Beda esse in Nazareth Ecclesiam: *Ubi domus erat, in qua Angelus ad Mariam venit*; ergo Virginis domus ætate Bedæ non exstabat. II. ex paupertate Virginis evincitur, ejus ædem fuisse conductitiam; ergo &c. III. Nec Eusebius narrat Helenam Nazaretham, & sacram ædem lustrasse; ergo &c. IV. Cur potius sepulcrum angelicis manibus non est transvectum? V. Nec Nicephorus, nec Antoninus, nec cœvi scriptores ea de re quidpiam tradunt.

R. ad I. neg. conf. Significat enim his verbis Beda, ædem Virginis in Dei cultum fuisse veneratione fidelium consecratam: itaut eadem sancta ædes fuerit simul domus, & templum. Ad II. R. I. neg. conf. Licet enim Domus Virginis fuisset conductitia, tamen veneratione dignissima ob peractum in ea Incarnationis mysterium. R. II. neg. ant. Cum B. Virgo ibi sit ab angelo salutata, & illuc redierit quando una cum viro ex Ægypto reversa est, licet Joseph Bethlehemiticus esset, satis constat paternum fuisse domicilium etiam SS. parentum habitatione conspicuum. Ad III. neg. conf. Neque enim obstat silentium scriptorum, ubi alii rem narrant, ut de Helena testatur Nicephorus, in æde Virginis templum excitasse. Vide resp. ad I. Ad IV. R. Cur Deus idem de sepulcro non præstiterit, Dei judicio reservamus. Ad V. R. neg. conf. Licet enim ea de re fileat Antoninus, aliique; plures tamen id referunt. Reapse floruit Antoninus medio sæculo 15. obiitque ann. 1459. quo tempore Lauretanum templum fuisse totius Italiæ celeberrimum scribit Blondus ejusdem cum Anton-

tonino ætatis . Eodem fere tempore concione , liturgia , precibusque Lauretanam Virginem decoravit Erasmus apud Canisium : floruit paullo post Mantuanus , qui l. 6. Angelariorum scribit : *Et quia transvecta mulier Laureta recepit Virginis adiculam . . . Laurete delubra vocant* . Meminit ejusdem multo ante Benedictus XII. , qui Pontificatum iniit ann. 1334. apud Martorellum . Probabile est etiam ejus meminisse Dantem Cligherium natum ann. 1260. vel 65. in Cantico 3. ubi ait cant. XXI.

„ *In quel loco fu io Pier Damiano*

„ *E Pietro pescator fu nella Casa*

„ *Di nostra Donna in sul lido Adriano.*

Qua de re vide Auctorem . Merito ergo de ea cecinit Mantuanus :

Huc Itali , Siculique ferunt solemnia vota :

Huc fluit Epirus , fluit Illiris , accola Rheni .

Accola Danubii venit usque a litore Narbo

Gallia , & Isthmiacæ Spartanus ab æquore terræ .

C A P U T II.

De anno , quo Christus suscepit Baptismum .

Not. I. Narrat Lucas c. 3. Joannem Baptistam ministerium suum cœpisse anno 15. Tiberii , & Christum baptizatum anno ætat. 30. Constat autem Tiberium imperium adeptum anno U. C. 767. 19. Sextilis ; ergo annus 15. est annus U. C. 782. quo cœpit Joannes baptizare , & si Christum natum dicas cum Martyr. R. ann. U. C. 752. tunc annum 30. Salvator inierat. Sed qui nobiscum natalem Christi retrahunt ad ann. U. C. 749. vel 748. servata epocha Tiberiana , nequeunt locare Christi baptismum in ann. U. C. 782. vel 783. Tiberii 15. vel 16. nisi asserant , Christum baptizatum ann. 33. aut 34. ineunte , ut censet Nat. Alex. Nos vero , qui ex Evangelio colligimus , Christum baptizatum , cum esset *quasi annorum* 30. natum vero anno 749. aut 748. ostendimus ; eum baptizatum asserimus ann. U. C. 779. die 6. Januar. , cum ageret annum 30. vel eum paucis diebus expleisset . Verum cum is sit annus Tiberii ab Augusti obitu 12. quæritur quomodo Joannes cœperit ministrare baptismum anno Tiberii 15. , aut si hoc anno baptizatus est Christus , cur non esset annus 33.

Not. II. Ad hunc nodum solvendum recurrendum est ad imperium Tiberii Proconsulare , quod Pagius censet adeptum Tiberium U. C. 763. 10. V. Æ. Coss. Dolabella , & Silano ante obitum Augusti ann. 4. Idem sentiunt Schelestra-

lestratius, & Gravesonius, sed postea hunc Tiberii principatum retulit Pagius ad ann. U. C. 764. Coss. Lepido, & Tauro: quæ etiam fuit sententia Cappelli, & Henschenii. At Petavius, Norisius, & Tillemontius ajunt, Tiberium adeptum Proconsularem dignitatem, Coss. Cæsare Germanico, & Capitone anno U. C. 765. V. Æ. 12. quam sententiam nec Pagius rejicit. Sit ergo.

PROPOSITIO I. Tiberius imperium Proconsulare adeptus est anno U. C. 765. Coss. Cæsare & Capitone, V. Æ. 12.

Prob. I. Ex Vellejo Paterculo, qui l. 12. c. 121. de Tiberio ait: *S. P. Q. R. postulante cum Viennentium dissensiones coercitione magis quam pœna molliisset: patre ejus (Tiberii), ut æquum ei jus in omnibus provinciis exercitibusque esset, in Urbem reversus continuatione bellorum dilatum, ex Pannoniis, Delmatisque egit triumphum; ergo Tiberius tunc primum imperium Proconsulare adeptus est, cum sedato Viennensium tumultu, compositisque rebus Germanicis, ad Urbem reversus erat, ut ageret triumphum ob Varianam cædem dilatum, atqui Tiberius triumphum egit ann. U. C. 765. Cæsare Germanico, & Capitone Coss. ergo &c. II. Svetonius in Tiberio cum narrasset Tiberium domito Illyrico distulisse triumphum ob Vari cladem scribit, proximo anno repetita Germania rem gessisse feliciter, & inde post biennium reversum dilatum egisse triumphum: *Ac non multo post lege per Consules lata, ut provincias cum Augusto communiter administrarent: ubi notat Norisius, Svetonium in eo tantum a Vellejo discrepare, quod is paulo post triumphum narret Tiberium ad Proconsulis honorem evectum, cum tamen constet Tiberium anno V. Æ. 12. triumphum egisse, ad hunc annum imperium Tiberii Proconsulare referendum est. Vellejo tamen potius, quam Svetonio credendum, cum ille una cum fratre comes fuerit hujus triumphi, ut ipse scribit c. 121.**

Ob. I. Svetonius ait: *Dedicavit, & Concordiæ ædem. Ac non multo post lege per Consules lata, ut provincias cum Augusto communiter administraret &c.* Atqui ex Dione & Ovidio constat, ædem Concordiæ dedicatam anno U. C. 763. 17. Kal. Febr.; ergo post Coss. Dolabella, & Silano Tiberius Proconsulare imperium adeptus est. II. Dio loquens de rebus gestis Coss. M. Æm. Lepido, & T. Statilio Tauro ann. U. C. 764. ait: *Tiberius, & Germanicus, cui Proconsulare erat imperium, impressionem in Germaniam fecerunt, Dio autem non appellasset Tiberium Proconsulem*

lem initio ann. 764. si tantum 5. Kal. Septembris ejusdem anni, vel proximo accepisset imperium. III. Dio ib. scribit, ob Victoriam e Dalmatis relata: *Tiberio nomen Imperatoris & triumphum decretum*; ergo antequam Germaniam repeteret imperio potitus erat. IV. Plinius appellat Tiberium Principem, quando Pisonem ad præfecturam urbis delegit. Atqui Piso obiit ann. U. C. 785. ex Tacito l. 6. Annal. c. 12. *Viginti per annos probatus*: Si ergo hos inde detrahas invenies anno U. C. 765. Tiberium imperii collegam.

R. Norisius, Svetonium non solum dedicationem ædis Concordiæ commemorasse, sed etiam Castoris, & Pollucis anno U. C. 759. dedicati, adeoque ordinem temporum non servasse: quare ea verba: *Ac non multo post* non ad ædis Concordiæ dedicationem, sed ad triumphum referri debent, adeoque sententiam nostram confirmant. Ad II. retorquetur argumentum. Nam Dionis verba: *Cui Proconsulare erat imp.* ad Germanicum non ad Tiberium referenda sunt, ut observat Norisius, & patet ex grægo Dionis textu: *Germanicus pro consule imperans*; ergo cum Tiberius, & Germanicus impressionem in Germaniam fecerunt, nondum Tiberius adeptus erat æquum cum Augusto in provinciis imperium. Ad III. neg. conf. Nomen quippe *Imperatoris* non significat *imperium proconsulare* sed ex Dempstero erat appellatio militaris, qua duces confecto bello, prius acclamatione militum, postea senatus decreto honestabantur. Hinc Tiberius anno U. C. 759. ex Panvinio in 2. Fast. appellatus est Imperator ob res contra Illyricos præclare gestas, & ex Dione & Svetonio ante Varianam cladem, quæ ad annum U. C. 762. ex Norisio & Petavio referenda est, non ad ann. 763. Ad IV. R. ex anno Pisonis emortuali non refutari sententiam nostram, sed confirmari, quia anni 20. inter annum U. C. 765., & 785. intercessere. Deinde Lipsius ait, ex geminata littera x. errorem in Taciti librum irrepsisse, quod pluribus confirmat Norisius diff. 2. Cenot.

PROPOSITIO II. Christus baptizatus est A. U. C. 779. Coss. Corn. Lentulo Getulico, & Calvisio Sabino, Æ. V. 26. Olymp. 201. an. 2. P. Jul. 4739. ætatis suæ 30. ineunte.

Prob. I. Nam Luc. 3. describitur tempus prædicationis Joannis, quo baptizante multitudinem confluentem Christus ipse ad baptismum accessit: *Anno 15. Imp. Tiberii Cæsaris*, sed is non est 15. quo Tiberius regnavit a morte Augu-

Augusti. Nam juxta hanc Epoch. annus 15. incipit a die sextilis 19. A. U. 781. Et si dicatur natus 8. Kalend. Jan. A. U. 740. eadem die labente ann. 781. usque ad palilia explevisset an. 32. & die 6. Jan. egisset ann. 33. & si natalem Christi retrahas ad ann. U. C. 748. aut unum annum statuas inter Christi baptismum, & Jo. prædicationem, inchoasset ann. 34. quod Lucæ adversatur; ergo loquitur Lucas de anno Proconsulari Tiberii: nempe 779. ab U. C.; & hoc anno Christus baptizatus est. Reapse nemo ex PP. differt baptismum Christi ad annum Tib. 16. Imo Tertullianus scribit baptizatum Christum: *Anno 12. Tiberii Cæs.* anno nempe 12. a morte Augusti, & Proconsulari 15. ut supra dictum est. II. Ib. ait Lucas: *Et ipse Jesus erat incipiens quasi an. 30.* atqui Christus natus est A. U. 749. ergo anno 779. inchoavit annum 30. ergo hoc anno baptizatus est.

R. I. quidam, existare in græco particulam *ὥς* circiter, qua Christi baptismum ad annum usque 34. inchoatum potest commode extendi. R. II. alii *τὸ* incipiens non ad baptismum, sed ad prædicationem Christi referendum. Verum *ὥς* quasi aut diminutionem, vel non tantam amplitudinem significat, ut Jo. 1. *Hora erat quasi decima*: cap. 4. & 19. *Hora erat quasi sexta* ib. v. 39. *Quasi libras centum*. Sic apud Latinos Svetonius (a): *Hora quasi 7. cunctatus*. Terentius (b): *quasi talenta ad 15*. Cicero (c): *quasi pedalis* &c. Ubi *τὸ* quasi diminutionem, non ampliationem significat. Deinde *τὸ* Incipiens satis ostendit, dum Christus ad baptismum venit, annum 30. inchoasse. Hinc Arabica legit: *Jesum ceperat ingredi in 30. annum*. Æthiopica: *Sufficiebat 30. annus Domino Jesu*. Et S. P. l. 2. de Doct. c. 28. ait, Dominum baptizatum esse *annorum fere 30. retinemus auctoritate Evangelica*. Justinus in Daniel. p. 315. ait: *Cum haberet annos plus minus 30*. Irén. l. 2. c. 22. *Salvator*, ait, *30. annorum existens venit ad baptismum*. Euf. l. 1. H. c. 10. ait: *Quando jam annum etatis sue 30. agere incipiebat*. Idem tradunt Nazianzenus (d), Hieronymus (e), Beda, D. Th., Chronicon Alex. Zonaras, Genebrardus, Suaresius, Pererius, Lyranus, Tostatus, Pagius, Norisius, omnes.

Nec magis vera est responsio II. Nam in 3. Luc. capite
non

(a) In Caligula.

(b) Heautont.

(c) 4. Accad. 2.

(d) Or. 39.

(e) In c. 1. Ezech.

non Christi prædicatio, sed ætas, & genealogia describitur v. 23. & seq: & initio cap. 4. regressus Salvatoris a Jordane, jejunium, & diaboli tentatio narratur, quæ inter baptismum, & prædicationis initium intercessere; ergo ad eam non spectat τὸ *incipiens*, nec a versu 23. c. 3. ad 15. c. 4. trahi potest, nisi violenter. Adde, in vulgata τὸ *incipiens* ætati conjungi, habetur enim: *Erat incipiens quasi annorum 30.* Nec obstat τὸ *incipiens* postponi in Græco cum interpunctione, quam Origeni tribuunt, hæc enim interpunctio innuit tantum, τὸ *incipiens* ad Christum referri, eaque desideratur in melioris notæ codicibus, in regio Angelicæ Bibl., & in Vaticano Græco antiquiss. n. 1209. Præterea in Græco exstat: ἀρχόμενος ὡς *incipiens existens*; ergo ad ætatem non ad prædicationem τὸ *incipiens* referri debet. Sed demus, τὸ *incipiens* ad prædicationem referri: atqui ex Matth. 4. & Marc. 1. cæpit Christus præmissio jejunio dierum 40.; ergo &c.

III. Anno I. dominicæ prædicationis quidam Judæi de Herodiano templo dixerunt: 46. *annis ædificatum est templum hoc*, nempe quoad ornatum, non quoad corpus ædificii. Ex Josepho item l. 6. c. 6. & Matth. 24. infertur, dum ea verba Judæi pronunciarunt, amplissimum ædificium nondum fuisse undequaque perfectum: sed ex Josepho l. 15. Ant. 14. Herodes hoc opus incepit *ann. 18. regni sui*, sive ut ait l. 1. de Bell. c. 21.: *Anno regni sui 15.* nempe a cæde Antigoni; ergo Herodianum templum inchoatum est A. U. 732., qui est Herodis 15. a cæde Antigoni, & 18. ex quo a Romanis declaratus est rex: his adde annos 46. venies ad A. U. 778. quo exacto, idest ann. 779. præterierant ann. 46. ædificationis templi Herodiani; ergo is est 1. annus prædicationis, & baptismi Christi.

Ob. I. Ea verba, *Anno 15.* designant annum Tiberii 15. ab obitu Augusti, sed is concurrit cum A. U. 782. & vitæ Christi 33. Ær. Vulg. 29. Et Christus baptizatus est ann. I. prædicationis Jo.; ergo Christus baptizatus est A. U. C. 783. Coss. Vinitio, & Cassio Æ. V. 30. ætatis suæ 34. ineunte. Prob. maj. ex Tac. l. 1. Ann. Livia Tiberii mater defuncto Augusto: *Custodiis domum, & vias sepsit*, filiumque properis litteris revocavit, sed nullus esset timori locus, si filius ex S. C. esset imperium indeptus; ergo &c. II. Tacitus ibi ait: *Primum facinus novi principatus fuit postumi Agrippæ cædes*, sed imperium Tiberii novum dici non posset, si ad A. U. 765. initium duceret; ergo &c.

III.

III. Spartianus de M. Aurelio, et Lucio Vero ait: *Hi sunt, qui postea duo pariter Augusti primi Rempub. gubernavere*; ergo nemo ante ipsos in consortium imperii fuerat assumptus. IV. Historici omnes in supputandis annis Tiberii, epocham Augusti assument: quibus accedunt PP. Clem. Alex. (a), Tertull. (b), Lactantius (c) asserens, Christum affixum anno 15. Tiberii annos natum quasi 30. Coss. duobus Geminis; quorum consulatus concurret cum ann. 15. Imperii Augustæi, non Proconsularis. Neque Lucas omnibus ignotam epocham usurpasset; ergo &c.

R. neg. maj. ad 1. 2. & 3. prob. neg. conf. Fatemur enim, in provinciis tantum Tiberium adeptum parem cum Augusto eo vivente auctoritatem, non tamen evectum ad imperium Augustæum, de quo anxia erat Livia, ne illius potiretur Germanicus: *In cujus manu tot legiones, & immensa sociorum auxilia*, ut ait Tacitus ib. Nec urget quartum argum. Quomodo enim Christus mortuus est anno 15. Tiberii, ut scribunt Clem., et Tertull., si anno 15. venit ad baptismum, a quo ad mortem Christi quatuor Paschata intercessisse fatentur adversarii? baptizatus est ergo Christus anno 15. Imp. Augustæi, et Proconsularis 18. Falsum est etiam, Lucam secutum epocham ignotam, cum ex dictis constet, eam usurpari a Tacito, Vellejo, & Suetonio. Et Clem. Alex. (d) ait, Tiberii tempora a quibusdam diversa ratione describi. Tertullianus etiam accipiendus est de anno Augustæo, sed supponit alteram a nobis fixam epocham. Eamque secutus est Evangelista usurpans notam Imperii, in provinciis notissimam. Ita Jeremias annos Nabuchod. supputat ab ejus in Syriam expeditione 44. quamvis Berofus, et Josephus, nonnisi 40. enumerent, a morte patris.

Ob. II. Pagius, et Schelestr. Christus baptizatus est 16. Tiberii anno, *cum impleveret Jo. cursum suum ex Act. 13. et cum baptizaretur omnis populus Luc. 3.*; ergo &c. R. neg. ant. Nullus enim PP. ait, Christum baptizatum anno 16. Tiberii, sed omnes 15. excepto Tertulliano, qui posuit annum 12. recte concurrentem cum C. U. 779. computatis annis 12. a morte Augusti, deinde cum annus Tib. 15. concurrat cum anno Æ. V. 25. et 26. et Tiberius Imperium adeptus sit mense sextili, a Septembri usque ad Januarium

Tom. III.

R

qua-

[a] l. 1. Strom. (b) adv. Jud. c. 8. (c) l. 4. Inst. c. 10. (d) l. 1. Strom.

quatuor menses fluxere, quibus Joannis fama longe diffusa ad eum concurrebat populi multitudo. Adde, Christum non expleto, *sed cum impleretur* Jo. ministerium, fuisse baptizatum.

Ob. III. Lucas ib. Pilati etiam meminit, sed is anno U. C. 779. nondum erat procurator Judææ, inde enim excedens *exactis decem annis* ad urbem iter suscepit, quo priusquam venisset, obiit Tiberius, atqui is obiit anno U. C. 790. V. Æ. 37. ergo ante ann. 780. non fuit Judææ procurator. Vid. Jos. l. 18. Ant. 3. R. neg. min. Nam Pilatus ex Josepho ib. missus est Grati successor, qui Romam rediit post annos 11. Æ. V. 25. et U. C. 778. ergo ann. 779. Judæam procurabat; dum ergo ait Josephus, eum Romam venisse post annos 10. vel omisit menses aliquot primi, & postremi anni, vel pro *decem undecim* scripsit, vel Pilatus male sibi conscius & judicium refugiens expectavit in itinere mortem Tiberii morbum simulans.

Ob. IV. Particula *quasi* Luc. 3. definitiva non est: nam de turbis a Domino satiatis habetur Marc. 8. *Erant qui manducaverant quasi 4. millia*, & Jo. 6. *quasi 5. millia*, ergo *quasi* 30. valet 34. ineunte. R. Sentium illius particulæ esse *plus minus*, ut ait Justinus in Dialogo: sed in sensu diminutivo sumi debet, ob participium *incipiens*. Vide Prop. 1. n. 2. Ad prob. neg. conf. Aliud quippe miraculum est, quod narratur Marc. 8. & Jo. 6. hoc enim accidit in deserto multiplicatis 5. panibus, & 2. piscibus, illud ad mare Galilææ 7. panibus, paucisque pisciculis.

Ob. ult. Ignatius Mart. ep. ad Trall. de Christo ait: *Expletis tribus annorum decadibus baptizatus est &c.* ergo &c. Hinc Neocæsar. Conc. canone 11. statuitur, *ne quis presbyter ordinetur nisi 30. ætatis annos impleverit, quoniam & Dominus 30. anno baptizatus est*. Eadem habet Conc. Agath. can. 17. III. Carthag. can. 4. & IV. Tolet. can. 20. Accedit Ordo Rom. & cap. *Si quis*, & *Cum in cunctis*; ergo &c.

R. I. ad I. Pagius, hæc verba legi in Ignatii epistola interpolata, neque enim exstant in Florentino codice edito ab Isaacio Vossio. R. II. in græco textu legi: *Et 30. annos agens*, non ut vertit Silvius: & *expletis &c.* Canon etiam Neocæs. habet: *Presbyter ante 30. annorum ætatem non ordinetur*, ita etiam Agathen. & Tolet., & in antiq. Ord. Rom. habetur: *Expletis Christus quasi 30. ann. curriculum &c.* aliter legitur in cap. *Si quis*, sed ex regulis juris

ris inferitur, canonem explicandum esse de anno 30. inchoato, quia cum agitur de honoribus sat est si annus una tantum die attingatur, ut observat Glossa. (a) In can. etiam *Cum in sanctis* non inhibetur ne Episcopus eligatur dum tetigit, nec explevit annum 30., sed id vetitum est Constit. Greg. XV. Addit Turrecremata, rationem petitam a Christi baptismo videri Glossæ, & Hugoni inefficacem, cum Christus accedens ad baptismum non attigerit anni 30. nisi diem 13.; ergo &c.

PROPOSITIO III. Christus baptizatus est 8. idus Januarias.

Prob. I. ex traditione Ecclesiæ Romanæ, quæ in die Epiphaniæ Magorum adventum, & Christi baptismum celebrat. II. Hæc traditio viget ex Scaligero apud Coptos, qui ea die se in piscinam immergunt. Armeni crucem in aquam immittunt; alii Christi statuem. Refert Pagius, hoc ritu consecratam aquam a Georgerino archiepiscopo Archipelagi anno 1676. limpidissimam perdurasse annis plurimis. Apud Ægyptios etiam in Epiphania recoli revelationem, & baptismum Christi scribit Coll. 10. Cassianus. Et omnes Orientales hac die flamen benedicere, quo eorum regio abluitur, testatur Thomassinus; ergo &c.

Prob. II. ex PP. Eusebius Ep. ad Marinum ait, id constare antiquissima traditione. Hieron. in c. 1. Ezech. T. 3. p. 699. ait: *Quod in 30. ætatis suæ anno Dominus ad baptismum venerit in 4. mense, qui apud nos appellatur Januarius.* S. Paullinus Nat. 9. in S. Felicem de Epiph. die cecinit: *Qua puerum stella duce . . . videre Magi Jordanis trepidans lavit tingente Joanne &c.* Chron. Alex. (b): *Christus in Jordane tinctus est die 6. Januarii, eadem die Ecclesia Epiphaniam D. N. J. C. celebrare consuevit.* Et in Cod. Regio apud Cotel. (c) legitur: *Et cum esset annorum 30. baptizatus est a Joanne 6. Januarii hora 7. diei.* Prob. III. ex cl. Criticis: Serryus Exercit. 45. n. 5. ait: *In id consentiunt universi, ut die 5. aut 6. Januar. fuerit baptizatus.* Tillemontius (d) ait certiore esse diem baptismatis Christi (die 6. Jan.) quam diem nativitatis Christi, Basnagius ipse, licet de die anceps, de mense Januario fatetur verisimile esse.

R 2

Ob.

[a] In l. 1. Deser. tit. 6. c. 7.

(b) T. 12. Bibl. PP. p. 927.

(c) T. 1. PP. Apost. p. 312.

(d) Not. 16.

Ob. I. Hieronymus etiam alligat Christi baptismum quintæ diei Jan. non sextæ; ergo &c. II. Epiph. ait, Christum baptizatum 6. Id. Novembris; ergo &c. R. ad I. neg. ant. Hieronymus enim loquitur de consuetudine vetustissima celebrandi festa a vespere præcedentis diei. Ad II. neg. conf. Unus enim Epiphanius non sat est ad probandam Ecclesiæ traditionem.

C A P U T III.

De Christi prædicatione.

Christum uno tantum anno prædicasse putat Clemens Alex., Philastrius &c. Cyrillus Alex. duobus annis, & 2. mensibus. Conveniunt tamen recentiores tribus annis, ac tribus mensibus Christum annuntiasse Evangelium: idque verum est in qualibet Chronologorum sententia. Sit ergo

PROPOSITIO I. Inter Christi baptismum, ejusque passionem tres anni, ac fere tres menses intercessere.

Prob. I. Ex *historia gentium collata cum Evangelio*, unde per Aug. l. 2. de Doct. c. 28.: *Liquidius, certiusque colligitur* quot annos vixerit Christus post baptismum. Constat enim ex Evangelio, Christum baptizatum, cum esset *annorum fere triginta*. Ex gentium historia consulatus 2. Geminorum incidit in A. U. C. 782. Æ. V. 29., quo anno Christus affixus est cruci, ut infra ostendemus, atqui ex cap. præced. Christus baptizatus est anno Æ. V. 26. 6. Jan. dum ageret annos 30., quod congruit historiæ Evangelii; ergo &c. II. prob. ex Evangelio, ubi inter baptismum & mortem Christi 4. Paschata memorantur: primum Jo. 2., alterum Jo. 5., tertium c. 6., quartum Jo. 18., & Matth. 26., quando Judæi ipsum crucifixere. Ac de primo quidem, tertio, ac ultimo dubium non est. At de secundo, de quo Jo. ait: *Post hæc erat festus Judæorum*, censent aliqui PP. cum D. Thoma, hoc festum fuisse Pentecosten, alii Encaniorum, sed fuisse Azymorum tenent Rupertus, Jansenius, a Lapide, Pererius, Suarez, Nat. Alex., Graveson, Gotti, Usserius, Grotius &c., quibus subscribimus I. enim *dies* festus absolute denotat Pascha, ut Marc. 15., & Luc. 22., Matth. 26., Jo. 12., ac 13., II. Joannes in aliis festis a Paschate nomen proprium addit, ut *Scenopegiæ, Encaniorum* &c. III. Iren. l. 2. c. 29. ait: *Secunda vice ascendit ad diem festum Paschæ, quando paralyticum curavit*, sed hoc narrat Jo. c. 5.; ergo &c. IV. Cap. præced. ait Christus: *Adhuc 4. menses sunt, & messis venit*, postea adiit Galilæam, ibique ali-

aliquandiu moratus ascendit Jerosolymam *ad diem festum*, nempe Paschæ, quo redeunte in Judæa segetes maturescunt. V. Christum quotannis in Azymorum solemnitate Jerosolymam ascendisse ex Evang. eruitur; ergo &c. VI. Censet D. Thomas, inter baptismom Christi, & nuptias in Cana Galilææ annum solidum effluxisse; ergo etiam in ejus sententia numerantur 4. Paschata, sicque Pascha, de quo Jo. 2., est a baptismo Christi secundum, non primum: ergo &c.

Prob. III. ex PP. Ignatius ep. ad Trall. ait: *Tribus annis* (Christus) *predicavit Evangelium*. Irenæus loco citato, licet asserat passum Dominum circa ann. 50. ætatis suæ; demonstrat tamen dominicæ prædicationis spatium ad 3. annos extendi: neque inde sequitur, quæ de anno passionis Christi asserit Irenæus, esse adscititia ex quo ejus prædicationis tempore 3. Paschata enumeret, ut contendit Pagius. Ea enim Paschata non a baptismo, sed ab eo tempore, quo magistri munere fungi cœpit enumerat, spatio plurium annorum interjecto, ut probat Massuetus. Tertull. l. 1. contra Marc. 15. scribit, Christum revelatum anno 12. Tib. Cæsaris, & contra Jud. c. 8. ait passum ann. Tib. 15. *Coss. duobus Geminis*, Chrysost. T. 6. p. 509. ait: *Jesus Tiberio imperante, cum annorum 30. esset, suam apud discipulos divinitatem declaravit; ac per 3. deinceps annos predicavit*. Leontius Byzant. l. de sectis ait: *Annos natus 30. baptizatus fuit, atque 33. in crucem actus*. Theodoretus in Dan. *Cum annos circiter tres cum dimidio prædicasset Dominus, tunc passus est*. Beda de Ratione Temp. 45. ait: *Habet, ni fallor, Ecclesiæ fides Dominum in carne paullo plus 33. annis vixisse; ergo &c.*

Prob. IV. ex historicis. Eusebius l. 1. H. E. c. 10. ait: *Christus anno ætatis circiter 30. ad Jo. lavacrum accessit: tumque primum Evangelium prædicare instituit, addit: Prædicationis dominicæ tempus non totos 4. annos complecti*. Eadem scribit Nicephorus, aliique communiter, Vide auctorem.

Prob. V. ex vetustiss. monumentis. Ex chronico Alexandrino, ex Evodio Apostolorum discipulo, & Hyppolito Thebano. Ex ms. cod. Florentino scripto tempore Honorii I., ubi legitur, ex traditione Ap. *Christum mansisse in hac vita 33. annos & menses tres*. Ex ms. regio vetustissimo apud Cotelerium; ergo &c.

Ob. I. Irenæus scribit passum Dominum, cum non

multum abesset a 50, idque ex traditione *Seniorum*. II. ex Jo. 8. 50. *annos nondum habes, & Abraham vidisti*; ergo &c. R. neg. ant. Ad I. hæc traditio non ab Apostolorum discipulis fluxerat, sed vel a Papia, vel ab alio ingenii pertenuis. II. S. P. l. 2. de Doct. c. 28. ait: *Ignorantia consulatus, quo natus est Dominus, & quo passus est, nonnullos coegit errare, ut putarent 46. anno passum esse Dominum*. III. Irenæus n. 4. recte scribit, Christum tria Paschata celebrasse; demto ergo magno illo spatio a baptismo ad prædicationem, cum aliis cohæret; ergo &c. Ad II. neg. conf. Liranus enim sic explicat ea verba: *Nondum vixisti unum Jubilæum*. Hinc Theophylactus in Evang. p. 690. ait: *Tametsi tunc 33. tantum annos haberet; verumtamen dicunt quidam 50. annum ad honorem anni Jubilæi dictum*. Chrysostomus hom. 54. in Jo. legit 40. Vide auctorem.

Ob. II. II. 61. de Christo prænuntiatur: *Ut prædicaret annum placabilem*; ergo uno anno Christus prædicavit. R. neg. conf. Iren. annum placab. vocat: *Omne ab adventu ejus tempus, usque ad consumationem, in quo ut fructus eos, qui salvantur acquirit*: recensitis deinde ex Jo. Evangelio Paschatibus ait: *Quoniam autem hæc Paschæ tempora non sunt unus annus, quomodo uno tantum anno Dominus prædicavit?* Cyrillus in II. p. 858.: *Acceptus annus erat quo pro nobis crucifixus est Christus*. Licet autem Gnostici, quos agit Iren., unum Christi prædicationis annum statuerint, Clemens tamen Alex., alique, qui idipsum docuere, non a Gnosticis id accepere, sed ex quo non satis distinguerent inter imperium Tiberii Proconsulare, & Augustæum, cum enim constaret, Christum baptizatum anno Tib. 15., & passum sub duobus Geminis, ideo prædicationem Christi ad 1. ann. coarctarunt.

Hoc triennio Christus elegit 12. Apostolos, & Evangelium prædicavit, ut patet ex Matth. 10., ubi 12. Apostolorum nomina distincte recensentur. Quorum princeps Simon hebraice, idest *vir obediens*, filius Joannis dictus est ex 21. Jo., & Jona Matth. 16., idest filius columbæ. Superinditum ei nomen *Petrus* Matth. 16., sive *Cephas* Jo. 1. Nec Hæreticis negantibus Rom. Pontificum primatum suffragantur alii PP., qui ea verba Matth. 16.: *Et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* modo ad Christum referunt, modo ad fidei confessionem. Non negant hi Patres, Petrum quoque esse Ecclesiæ *petram*, & in Ecclesia tenuisse primatum, imo ajunt, ideo primatum obtinuisse, quia

quia in ejus persona Christi fides consistere debebat, & Petrus Christi angularis Ecclesiæ lapidis gerebat vices. Hinc S. P. ait Tr. 124. in Jo. n. 5., ædificatam Ecclesiam super *petram*, quæ est Christus: & Serm. 76. de Verb. Dom. super *petram*, quam Petrus confessus fuerat: & l. 1, Retr. non rejicit quod scripserat adv. Ep. Donati: *Quod in Petro tamquam in petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum in versibus B. Ambrosii: hoc ipsa petra Ecclesiæ canente culpam diluit; siue ergo dicas, Petrum esse petram, vel petram dici a Christo, & ejus fidei firmitate semper habet in Ecclesia primatum. Gentium Apostolus Paulus, qui antea Saulus Act. 9. vocabatur, unde Paulus priori littera commutata a Græcis, latinisque dictus est: quod nomen græce idem sonat ac humilis, & quietus a πᾶντος apud Latinos pusillus. Aliorum Apostolorum nomina ac gesta summam congesta vide apud Auctorem.*

PROPOSITIO II. Confirmavit Christus prædicationem suam veris miraculis, quorum præcipuum fuit Lazari suscitatio.

Prob. I. ex Jo. c. 11., ubi narratur hoc miraculum coram Judæorum complures fuisse patratum, qui in Marthæ, ac Mariæ domum convenerant, quique rei novitate ac miraculo victi crediderunt, alii vero livore impulsæ principibus quod factum erat retulerunt, ut ait Cyrillus Alex. l. 8. in Jo.; ergo nequit hoc miraculum in dubium revocari. II. Fingi nequit Lazarum fuisse apparenter suscitatum, non absente Domino Lazarus vita functus sepultus erat: & dum Christus venit Bethaniam, ille *quatuor jam dies habebat in monumento* ex Jo. 11. Nec Christus amovit lapidem, sed Judæi, quibus ib. ait: *Tollite lapidem. Poterat qui corpus mortuum voce movit, multo magis lapidem movere; sed cur non fecit? Ut eos testes faceret miraculi, ne dicerent, quod & de caco, hic est, non est. Ait Chrysost. hom. 63. p. 331. Postquam etiam prodiit e monumento manibus, pedibusque ligatis, non solvit illum Jesus, sed circumstantibus ait, solvite eum: jussit autem solvi, ait ib. Ut tangentes, & propius facti noscerent vere resurrexisse.* III. facta cœna Lazarus unus erat ex discumbentibus ex Jo. 12.: Ne putarent phantasma esse factum, quia mortuus resurrexit, unus erat ex recumbentibus, loquebatur, epulabatur, veritas ostendebatur, infidelitas Judæorum confundebatur, ait S. P. A. Tr. 50. in Jo.; nulla ergo ibi adfuit sensuum illusio. IV. Patratum hoc signum divina virtute

non in nomine Beelzebub, aut magico susurro, patet ex oratione ad Patrem, & ex magna voce, qua clamavit: *Lazare veni foras*, Jo. 11., quod consulto factum notat Cyrillus p. 688.: *Ne amplius dicerent, illum facere signa in Beelzebub*, ait Theophilactus in Jo. p. 727.

IV. Nequit naturali virtute excitari mortuus quatri-duanus, neque enim Lazarus affectus fuerat lipothymia, syncope, aut simili morbo, quo extemplo sensu, pulsuque abolito, viventes instar cadaverum jacent, nam Lazari legimus præcedentem infirmitatem Jo. 11., ac subinde mortem, deinde tali morbo correpti, exili aliqua respiratione admoto ori speculo, minimo saltem circa carotides motu, aliisque experimentis dignosci potest an decesserint: at ea experimenta necessaria non sunt si, ut in Lazaro, certa mortis causa præcesserit, tunc enim ex frigiditate corporis, ac ejus pondere, ex vocis, pulsus, & respirationis defectu e vivis exemptus deprehenditur; ergo &c.

V. Lazarus ne dum surrexit a monumento, sed etiam prodiit ligatus manus, & pedes, atqui per Chrysostomum hom. 63.: *Prodire ligatum non minus admirandum videbatur, quam suscitari*; ergo &c. Hinc S. P. Tr. 49. in Jo. *Quomodo processit ligatis manibus miraris, & non miraris quia surrexit quatriduanus? in utroque potentia Domini erat, non vires mortui*. Basilii hom. de Gr. act. *Ligatus quoque ambulabat, admirare miraculum in miraculo*. Theophilactus p. 728.: *Et miraculum erat vere vinctum moveri conjunctum miraculo resurrectionis*. Eutymius in Jo. ait: *O maximum ac duplum miraculum, non solum qui jam olebat resurrexit, sed etiam qui obvinctus erat, evixit de monumento*. Vide alias circumstantias apud Cyrillum Alex. T. 4. p. 689.; ergo &c.

PROPOSITIO IV. Epistolæ Abgari ad Christum, & Christi ad Abgarum ut genuinæ probabiliter defendi possunt.

Not. Fama miraculorum Christi extra Judæam prætergressa Abgarus Edessenorum toparcha epistolam ei dedisse fertur, cui Dominus aliam rescripsit, utraque exstat apud Euseb. l. 1. H. E. c. 13. Spurias eas putant Graveson, Canus, Dupinius, Gotti, Casaubonus, Clericus, Basnagius, præter Rivetum, & Spanhemium. Genuinas vero Gretserus, Tillemontius, Serryus, Honoratus, Gardeboschius, Centuriatores Magdeb., Montacutius, Cave, Grabe, alique.

Prob. I. ex Eusebii auctoritate, qui eruit has litteras
ex

ex Edessenis archivis, & græca lingua donavit. II. Hieronymi, & qui laudat probatque monumenta Edessena epist. III. Harum meminere Evagrius, Procopius, Cedrenus, alique. IV. Eas laudat etiam S. Ephrem Edessenæ Ecclesiæ diaconus, qui non poterat Ecclesiæ suæ traditionem ignorare. V. Eadem commemorat Darius Comes, Theodorus Studita, Damascenus &c. VI. Eas servatas usque ad tempora Michaelis Paphlagonis, idest ad ann. 1035. tradunt Cedrenus, Zonaras, & Nicetas apud Serryum, & Honoratum. VII. Gregorius II. idipsum testatur in Epistola ad Leonem Isauricum. VIII. Adversarii has epistolas explodunt levissimis conjecturis, ut ex solutione argum. patebit; ergo &c.

Ob. I. Gelasius utramque Epistolam declaravit apocrypham. II. S. P. A. Hieronymus, & D. Thomas docent, Christum nihil scripsisse; ergo &c. III. Si Christus aliquid sua manu scripsisset, ejus meminissent Evangelistæ. IV. Ecclesiæ eas inseruissent canonis scripturarum. V. Cum ibi Christus Deus, & Dei filius expresse dicatur, hoc testimonio usi essent PP. contra Arianos. VI. Nec viro ethnico convenit ea fidei confessio. VII. Adest ibi sententia ex Evang. Jo. c. 20., quod nondum litteris erat mandatum. VIII. Nec Abgaro credenti Christus distulisset beneficium sanitatis. IX. Taddæus dicitur venisse ad Abgarum anno Edessenorum 430., idest anno 1. Olymp. ccc. ex Norisio & Valesio, sed is anno 33. Æ. V., quo passus est Christus; quadriennio præcedit; ergo &c.

R. ad I. dist. ant. Declaravit apocrypham, idest *non agiographam*, conc., idest *supposititiam*, neg. Ita Baronius. Ad II. neg. conf. Augustinus enim & D. Thom. loquuntur de libris, qui res a Christo gestas enarrent, ut Evangelia, Hieronymus vero de Simonis, Cleobis, aliorumque hæreticorum opusculis. Ad III. neg. ant. Plura enim fecit Jesus, quæ non sunt scripta ex Jo. 21. Ad IV. neg. ant. Id enim tantum canonis insertum est, quod spectat universorum fidelium eruditionem. Ad V. neg. ant. Cum enim ibi distinguatur Deus summus a Filio, aptum non erat revincendis Crians, qui aliunde non controversis testimoniis revincendi erant. Ad VI. neg. ant. Potuit enim ethnicus supremum numen agnoscere, ut Plato, alique. Ad VII. neg. ant. Non enim ad Jo. Evangelium ibi respexit Christus, sed ad vaticinium Is. 5. Ad VIII. & IX. R. distulisse salutem corporis, ut prius animæ mederetur. Ad X. R. hoc
ar-

argum. non urgere eos, qui ajunt, passum Christum anno Tib. XV. Coss. duobus Geminis, & U. C. 782., qui annus concurret cum 1. Olymp. ccii., unde nonnulli hanc sententiam actis Edeffenis confirmant.

DISSERTATIO III.

De Christi passione, ac morte.

TRia quæremus hoc loco I. quo anno, ac die Christus sit cruci affixus. II. Quænam præcesserint Christi crucifixionem. III. De ipsa Christi crucifixione ac morte sermo erit.

C A P U T I.

De anno ac die, quo Christus Cruci affixus est.

FActa hypothese, quod Christus vixerit tribus annis, & quibusdam mensibus a baptismo ad passionem usque, & baptizatus sit anno 26. Æ. V. sequitur crucifixum Coss. duobus Geminis ann. Æ. V. 29. Quamvis enim hanc sententiam repudiant plures Chronologi cl., eam tamen sequuntur Ecclesiæ PP. ac Chronologi etiam doctissimi, ut Capellus, Henschenius, Norisius, Pagius, Schelestr., Gravesonius, Blanchinius, Clericus: Nec desunt, qui PP. auctoritate coacti, passionem Domini in consulatum referant duorum Geminorum; licet Christum biennio tantum ante V. Æ. natum existiment, ut Vossius, & Honoratus, Blanchinius vero ad ann. 28. V. Æ. refert consulatum duorum Geminorum. Nos tamen cum Norisio, Pagio, aliisque sic statuimus.

PROPOSITIO I. Christus crucifixus est ann. U. C. 782., Coss. Rubellio Gemino, & C. Rufo Gemino, ætatis suæ anno 33., Imp. Augustæ Tib. Cæs. 15., Proconsularis 18., ann. 1. Olymp. ccii., Æ. V. 29., P. Jul. 4742.

Prob. I. Ex præmissis Chronologicis thesibus. Christus enim etiam in eorum sententia, qui Christi mortem protrahunt ad ann. Æ. V. 33. ætatis suæ 37., natus est C. U. 749. anno 4. Olymp. 193. Fatentur etiam, post baptismum 4. Paschata celebrasse: atqui ex dictis baptizatus est Christus anno 30. ætatis suæ; ergo si addantur anno U. C. 749. anni 30., & 4. Paschata, sive anni 3. dominicæ prædicationis invenitur, Christum suffixum cruci anno U. C. 782. Coss. duobus Geminis. II. Christus ex Dan. 9. occidendus erat in medio hebdomadis 70., sive anno 486. ab hebdom. exordio, atqui incipiunt hebdomades annis ante Æ. V. 457., ut ostendimus l. 25. c. 5. Vide etiam ad cal-

calcem hujusce prop. celeberrimum systema Guillelmi Bonjour Ord. nostri Chronologi præclarissimi ubi lxx. Danielis hebdomadas inito calculo ita distribuit, ut in anno 3. hebdomadæ lxx. passio & mors Christi contingerit. Si ergo huic addas ann. 29. Æ. V. exurget annus 486., qui est medius hebdomadæ 70. III. Prob. ex celeberrima ecclipsi apud Matth. 27., Marc. 15., Luc. 23., de qua Phlegontem meminisse scribunt Tertull., Origenes, Julius Africanus, Eusebius, Orosius &c. Nec de alia solis defectione potest Phlegon intelligi, cum scribat illam fuisse: *Magnam, & excellentem inter omnes, quæ antea acciderant: evenisse autem hora sexta diei, quæ omnia tenebris factis per universam terram conveniunt*; atqui Africanus ait, ecclipsim a Phlegonte memoratam incidisse in ann. Tiberii 16., & in 2. Olymp. 202. apud Syncellum, Eusebium, & Hieronymum, qui ponit Tiberii annum 15. supputando cum anno sæculari non a sextili mense, & ab obitu Augusti; ergo &c. Nota, Africanum Olympiades auspicari ab anno Periodi Græco-Romanæ 4716., licet incoeperit ann. 1718. ex Pagio, dele ergo biennium hujusmodi, & invenies illam ecclipsim consignandam anno Æ. V. 29.

Prob. IV. ex PP. Tertull. adv. Jud. c. 8. ait: *Quæ passio intra tempora lxx. hebdomadum perfecta est, sub Tiberio Casare Coss. Rubellio Gemino, & Rufo Gemino, mense Martio, temporibus Paschæ 8. Kal. Apr. &c.* Ibidem ait Tertull. *Hujus (Tiberii) 15. anno imperii passus est Christus annos habens quasi 30. cum pateretur, ubi Hieronymus legit: Annos habens quasi 33., ut ait Tertull. in 1. contra Marc. Christum anno 12. Tiberii Cas. revelatum*; tres ergo notas ib. suppeditat Tertullianus, nempe annum ætatis Christi 33. principatus Tib. 15., & consulatum duorum Geminorum, atqui hæc omnia quadrant in anno Æ. V. 29., ergo &c. II. Lactantius l. 4. Inst. c. 10. ait: *Sub imp. Tiberii Caesaris anno 15., idest duobus Geminis Coss. ante diem 7. Kal. Apr. Judæi Christum cruci affixerunt.* III. S. P. l. 18. de C. D. c. 54. ait: *Mortuus est Christus duobus Geminis Coss. 8. Kal. Apr.* IV. Victor Aquit. in Chron. Paschali ait: *Et tempore dominicæ passionis diebus Kal. Jan. & nominibus Consulum a duobus Geminis Rufo, & Rubellio usque ad Consulatum Constantini & Rufi, collectis per cccc. & xxx. annos, cum lunis atque temporibus*; ergo a Domini passione ad Consulatum Constantini & Rufi, idest ad annum Christi 457. anni 430. fluxere, a
qui-

quibus arithmetica numeratione comprehensis, si retrocedas per annos 430. venies ad annum V. Æ. 29. Ibidem legitur: *Anno a passione Domini 340. Lupicino, & Jovino Coss. Gratianus Imperator factus est*, atqui Gratianus a patre dictus est Augustus Ambianis 9. Kal. Septembris anno Æ. V. 367. a quo etiam connumerato si retrocedas per annos 340. sistendum erit in anno V. Æ. 29.

V. PP., quos nobis objicit Nat. Alex., Clem. Alex., Tertull., aliique scribunt, Christum passum: *Anno 15. Tiberii*, sed is concurret cum anno V. Æ. 29.; ergo in PP. quoad annum passionis nobiscum conveniunt, licet Christi vitam ad ann. 30. coarctent, quod de Tertulliano dici non debet, si fides habeatur Hieronymo. Ignatius, Chrysostomus, Beda &c. Christo annos tribuunt 33., atqui ex adv. sententia Christus natus est A. U. C. 749. quibus si addas annos Christi 33. pervenitur ad A. U. C. 782. Coss. duobus Geminis. Irenæus protrahit Christi mortem ad ann. 50., sed ait baptizatum ann. ineunte 30., & prædicationem complexisse ann. 3., atqui 30. annum inchoasse Christum A. U. C. 779. non negat Nat. Alex., & de tempore prædicationis nobiscum sentit; frustra ergo nobis opponit Irenæum. Ipse Eusebius, qui ad annum Tiberii 18. protrahit Christi crucifixionem, ex quo baptizatus sit ann. Tib. 15., & vixerit annos 33., si locasset natalem Christi A. U. C. 749., ut adversarii, affirmasset nobiscum, baptizatum Christum ann. 15. imp. Proconsularis, qui est Christi 30., & crucifixum ann. Æ. V. 29. qui est Christi vitæ 33., ergo &c.

VI. Eusebius l. i. H. E. sub finem loquens de Taddæo ad Edessenos profecto ait: *Acta sunt hæc anno 340., & ad ann. i. Olym. 117. ait: Ab hoc loco Edesseni sua tempora computant*, atqui ab anno i. Olym. 117. numeratis annis 340. pervenitur ad annum i. Olym. 202., ergo hoc anno Taddæus peracta redemptione adiit Edessam. VII. Clem. Alex. l. i. Strom. p. 340. ait: *Ex quo (Christus) passus est excidium Jerosolymæ sunt anni 42.* Idem tradunt Origenes, & Hieron. Josephus l. 6. de Bell. c. 10. ait: *Capta est Hierosolyma secundo anno Vespasiani, Gorpiaei (Septembris) mensis die 8., atqui Vespasianus renuntiatus est imperator anno Æ. V. 69. Kal. Julii; ergo ab anno Æ. V. 70. Vespasiani 2. anni 42. retroflexi incident in annum Æ. V. 29.* VIII. Prob. ex notis veterum historicorum: Sulpitius enim l. 2. Hist. ait: *A tempore crucifi-*

*cifixi Domini, usque ad Stiliconem, sunt anni 372., at-
qui consulatus Stiliconis incidit in annum Æ. V. 400. a
quo detractis annis 372. restant anni 28. post quem annum
28. duo Gemini consulares prodire. II. in libro Julii Hi-
larionis de Hebdom. Dan. numerantur: A consulatu Lu-
culli anni 179. usque ad mortem Christi, & a morte Chri-
sti ad consulatum Cæsarii, & Attici anni 369., atqui Lu-
cullus consulatum gessit A. U. 603., ergo si addas annos
179. exurgat A. U. 782., idem eveniet, si a consulatu
Cæsarii, & Attici ab U. C. 1151. retrocedas per ann.
369. III. Cuspinianus profert indiculum vetustissimum, ubi
legitur: Gemino, & Gemino His. Coss. Christus passus
est, addit catalogum Pont., quod incipit: Imperante Tib.
Cæs. passus est J. Chr. duobus Geminis Coss. 8. Kal. Apri-
les; ergo &c.*

A P P E N D I X.

*In quo celeberrimum Guillelmi Bonjour Augustinen. systema
de LXX. hebdomadis Danielis explicatur.*

Observat I. vir. cl. plenum
numerus lxx. hebdom. primum
ad Hebræum populum, deinde
ad Urbem Jerosol. referri. Ait
enim angelus: lxx. hebdom. ab-
breviata sunt super populum tuum,
& super Urbem S. &c. Hinc du-
plicem epocham statuit, I. ab
Autonomia populi, seu a restitu-
ta Judæorum Rep., quam figit
in anno 7. Artaxerxis Long. II.
ab edicto de reedificanda Jero-
solyma anno ejus 20. Ex illa ad
mortem Christi supputat hebdo-
madas lxx., ex hoc lxxix. Hebdo-
mades enim, quas numeravit an-
gelus ab hoc edicto usque ad Chri-
stum non sunt lxx., sed lxxix.:
Ab exitu sermonis ut ædificetur
Hierusalem usque ad Christum
ducent hebdomades vii. & lxxii.
erunt, & rursus ædificabitur
&c.

Observat II. Ex Hebr., &
PP. test. prius lxxii. hebd. po-
stea vii. numerandas. Angelus
enim ex Theodor. Comm. in
Dan. lxxii. Hebd. priores posuit,
postea vii. ultimo loco, cum di-
xit: usque ad Christum ducent
hebdom. vii. & lxxii., ut intel-
ligamus, se a Christo sursum ver-
sus numerare velimus, vii. nos
prius hebdomadas comperturos, de-
inde lxxii.

Porro ducto calculo ab edicto
de reedificandis Hierosol. heb-
dom. lxxii. maxime insignem re-
petit ab instauratione templi,
quam Herodes tunc exorsus est
anno ante Æ. V. 20., & 18. re-
gni ejus. Quin hæc lxxii. heb-
dom. ab edicto de reedific. Je-
rusalem & lxxiii. a restituta Jud.
Rep. obsignata est anno Jubilæo.
Ab hac jam exacta lxxii. hebdo-
ma-

mada orditur calculum vii. hebdomadum usque ad Christum ducem, & ejus mortem. Nam & vii. hebdomadum tempus ab instauratione templi ductum excitabat Judæos, ut attenderent ad Christum ducem: qui mortem suam ruinæ veteris templi comparans ait: *Solvite templum hoc &c.* Quod Judæi carnaliter accipientes reposuere: *Quadraginta sex annis edificatum est templum hoc &c.* Hæc autem accidere anno V. Æ. 27., quo iniiit vii. hebdomadas annalis numerata post lxi. ab edicto, elapsis ab inchoata templi instauratione annis 46. Tot enim colliguntur ab ann. 20. ante Æ. V., que instaurationis templi cæpta est. Præterea nec vii. hebdomadas definit in annum Jubilæi, qui fuit extremus omnium Jubilæorum, ante everisionem Jerosol. & Reip. Jud., de quo Talm. in Tr. Sanhedr. c. 2. *Jubilæo extremo veniet Messias.*

III. Has autem hebdomadas annales quidem, se non vagas, ut alii Chronologi, queis sat est si annos 490. lxx. hebdom. expleverint, sed fixas constituit vir cl. Annus Sabbaticus, qui septimo quoque redeunte solari anno ex Mosaicæ legis præscripto celebrabatur, proprius est harum hebdomadum character. Hi etiam anni septies septem numerati erant veluti communis mensura, qua uti debebant Judæi ad Jubilæum figendum, annum scilicet illum remissionis magnæ, nam quivis annus Sabbaticus remissionis erat, & ab autumno ducebat initium. Hos porro annos Sabbathicos ex sacris litteris, probatisque scriptoribus diligenter quæsit Bonjour. Atque ex

I. I. Machab. c. 6. collato cum c. 13. v. 2. invenit annum Sabbath. incidisse in annum ante Æ. V. 164. Alterum ex Jos. l. 13. Ant. c. 13. collato cum I. I. Mach. c. 16. v. 14. in annum ante Æ. 136. Tertium ex eodem Jos. l. 14. c. ult. in annum ante Æ. V. 38. Ex quibus aliorum Sabbathicorum seriem a restituta hebr., & ab anno ante Æ. V., 457., usque ad ann. 33. ejusdem Æræ collegit, & per eos hebdomadas lxx. Danielis numeravit.

IV. Qua vero ratione cognoverit Daniel ex angeli oraculo, lxx. annos Sabbathicos post Hebræorum reditum futuros, exponit vir cl. §. 4. laud. diff. Certum est enim, Hebræos a captivitate reduces legem anni remissionis tum Sabbathici cum Jubilæi servasse, quod prædixerat Ezechiel c. 45., cum coepissent terram dividere sortito. Cum ergo lex juberet, ut sex annis a regressu in terram elapsis, & in agrorum cultura transactis, septimo anno sabbatum esset terræ, requiectionis Domini, & Jubilæus celebraretur post vii. hebdomadas annorum, ab eodem regressu enumeratas; statuendus est annus, quo Hebræi *autonomia* potiti patrium solum rediere, unde numerandæ erant hebdomades annales, sive anni Sabbathici ex legis præscripto. Is autem annus est in Bonjurii systemate annus 457. ante Æ. V. conjunctus cum anno vii. definente, & cum viii. inchoante Artaxerxis Long., quartus vero Olymp. 80. Hujus Epochæ momenta vide apud Bonjour n. 14. 15., & 16. §. II.

Ex hoc anno, qui fuit primus *autonomiæ*, usque ad annum

num Christi emortualem 29. Æ.

V. hebdomades annales super hebraicum populum *abbreviata*, adeoque & anni Sabbatici *decist*, ut ait Aben-Ezra, erunt lxx. Ultima tamen, idest lxx. est incompleta. Nam annus Æ. V. 29. responderet anno 3. hujus hebdom., at spectata consuetudine Hebræorum pro completa accipi debet. In eorum sententia, qui mortem Christi conferunt in ann. 33. Æ. V. ultima quoque completa est, & in annum Sabbat. definit.

V. Posito charactere primæ hebdomadis, qui est primus Sabbaticus a reditu Hebr., statuendus est character secundæ, qui est secundus Sabbaticus. Is autem ab autumnæ inchoatus est anno ante Æ. V. 444. regni Artaxerxis 10., & 1. Olymp. 84. Hoc anno exiit edictum reedificationis Jerosol., a quo hebdomadæ 69. usque ad mortem Christi, & ad annum Æ. V. 29. per totidem annos Sabb. eo, qui sequitur ordine, sunt computandæ.

H. D. A. Æ. V.	H. D. A. Æ. V.	H. D. A. Æ. V.	H. D. A. Æ. V.
I (a) I. 457	XVI 346	XXXVII 199	LVII 59
ann. 2. 456	XVII 339	XXXVIII 192	LVIII 52
ann. 3. 455	XVIII 352	XXXIX 185	LIX 45
ann. 4. 454	XIX 325	XL 178	LX 38
ann. 5. 453	XX 318	XLI 171	LXI 31
ann. 6. 452	XXI Jub. 311	XLII Jub. 164	LXII 24
(b) ann. 7. 451	XXII 304	XLIII 157	LXIII Jub. (d) 17
II (c) 444	XXIII 297	XLIV 150	LXIV 10
III 437	XXIV 290	XLV 143	LXV 3
IV 430	XXV 283	XLVI 136	LXVI an. Æ. V. 5
V 423	XXVI 276	XLVII 129	LXVII 12
VI 416	XXVII 269	XLVIII 122	LXVIII 19
VII Jubil. 409	XXVIII Jub. 262	XLIX Jub. 115	LXIX 26
VIII 402	XXIX 255	L 108	LXX (e) an. 1. 27
IX 395	XXX 248	LI 101	ann. 2. 28
X 388	XXXI 241	LII 94	Pass. Chr. 3. 29
XI 381	XXXII 234	LIII 87	ann. 4. 30
XII 374	XXXIII 227	LIV 80	ann. 5. 31
XIII 367	XXXIV 220	LV 73	ann. 6. 32
XIV Jub. 360	XXXV Jub. 213	LVI Jub. 66	Jub. ann. 7. 33
XV 353	XXXVI 206		

H. D. A. Æ. V. designat Hebdomadas Danielis Ante Æram Vulg.

Duo sunt quæ in eo systemate negotium faciunt. I. quod prima, & ultima hebdom. lxxix. ab edicto de reedificanda Jerosol.

(a) Annum VII. regni Artaxerxis, ac I. Restitutæ Reip. Hebr.

(b) Annum I. Sabbaticum.

(c) Annum XX. Artaxerxis, ab

edicto de reedificanda Jeros. hebdom. 1. (d) Ann. 3. hujus hebdom., & 20. ante Christum cæpit ab Herode instaurari templum.

(e) Annus 46. post instaur. templi.

sol. sunt incompletæ, latum est enim edictum illud anno 20. Artaxerxis, & 444. ante Æ. V., qui erat septimus hebdomadæ, adeoque Sabbaticus; desunt ergo anni 6. In ultima etiam, statuta morte Christi in anno 29. Æ. V., desunt ad implendam hebdomad. lxxx. ab edicto anni quatuor. II. quod hebdomada illa, de qua dicitur: *In medio hebdomadæ deficiet hostia* &c. separatur ab aliis lxx.

Primum nodum ita solvit Bonjourius n. 21.: *Ut 60. hebdom. numerentur ab eo edicto ad passionem sat est, illud emissum fuisse intra unam hebdomadam annalem hebraicam, quocumque illius anno prodierit, & passionem conrigisse intra alteram hebdom. annalem, quæ ab illa sit 69., quocumque illius anno evenerit. Ad veritatem enim in computo per hebdomadas, aut decades facto non requiritur, ut possit sciri, quoto hebdomadis aut decadis anno conriggerit, quæ ad illas dicuntur per-*

tinere. Quidquid enim fiebat intra hebdomadam, sive anno ejus 1., 2., imo & 7., id in hebdomada factum dicebatur; quod probat vir cl. pluribus scripturarum ac PP. testimoniis, nec non ex vetustiss. Hebræorum, Græcorum, Latinorum, Etruscorumque moribus: ubi notat Bonjour, nec angelum, nec Danielem aliter hebdomadas annales accepisse, quam accipi solebant in scripturis, & Hebræorum consuetudine orta ex Sabbaticorum annorum, ac Jubilæorum cyclo.

Ad II. &c. Bonjour, nimis apertas notas esse, quæ nos movent, ut hæc postrema hebdomada deferatur ad templi, & Urbis destructionem quod facit vir cl. ductus auctoritate veterum PP. Hanc vero cœpisse ait ann. Æ. V. 66. Cestio Gallo Syriæ præside obsidente Hierosol., ejus vero dimidium refert in an. Æ. V. 70., quartum ab obsidione Cestiana, & ab incepta in templo abominatione desolationis.

PROPOSITIO II. Christus Crucifixus est 8. Kal. Aprilis.

Prob. I. ex PP. Tertull., Lact., & Aug. probatione 4. laudatis. S. P. idem repetit l. 4. de Trin. c. 5. *Octavo Kal. Aprilis conceptus creditur, quo & passus.* Canon Paschalis S. Hyppoliti Port. ab anno Domini 222. marm. tabulis incisus habet: *8. Kal. Aprilis Passio Christi.* Idem tradere magistros alios ait Beda. Prob. II. ex vetustiss. Martyrologiis, quorum 20. mss. se legisse affirmat Henschenius, et omnia passionem Christi referre ad 8. Kal. April. Insigniora sunt Anglo Brit. annorum 1000. Reginae Sveciæ 890. consimile Bibl. Barberianæ Leodiense, Corbejen. ac Bruxellen. Consensunt Martyrologia Adonis, et Ufuardi, Hieronymiana, et Papiæ edictum a nostro Bartholomæo de Palatiolo an. 1487. et a Prosp. Lambertino laud. Item Kalendaria antiquissima, Palatinum, Beneventanum, Atrebatense, nec non catalogus Rom. Pont. Prob. III. Ex PP. sententia, qui ajunt, eadem die esse hominem conditum, & re-

et redemptum, idque die 25. Martii, ut legitur in antiquo carmine: *Salve S. dies, quæ vulnera nostra coerces. Angelus est missus, est Christus in cruce passus.* Qua de re Rogerus Baconus, qui ait, Christum mortuum die 3. Aprilis *Æ. V. 33.* de errore suspectus habitus est ex Vadingo, non secus ac Tostatus, qui Senis Bachoni sententiam instaurare conatus est, ut pateat, opinionem oppositam veteribus fuisse incompetam, & male apud fideles audisse. Prob. IV. ex insigni miraculo juridice comprobato, ex Pompejo Sarnelli Episcopo Vigil., qui refert, Andriæ servari unam ex spinis coronæ Domini, sanguinis guttis aspersam, quæ ubi concurrit Parasceve cum 8. Kal. Apr. diffluunt, totamque spinam cruentant.

Ob. I. PP. sententia de Christi morte varia est, & perplexa; ergo ex ea nihil certi statui potest. S. P. ait, annum 365. a passione Domini expletum fuisse idibus Maii Honorio, et Eutych. Coss. idest *Æ. V. 398.* atqui si inde subtrahas annos 365. restant 33. *Æ. V.*; ergo &c. III. Crucifixus est Christus in medio hebdom. 70. anno ab earum exordio 487. sed hebdomades initium ducunt ab ann. 20. Artax. Longimani ante *Æ. V. 454.* ergo adjiciendi sunt 33. *Æ. V.* ut exurgant anni 487. IV. Ecclypsis Phlegontis accidit anno 4. Olymp. 202. eoque tempore etiam Synas in suis monumentis eam notasse testatur Gressonius. V. Litteræ Pilati, quibus a senatu petiit Christi apotheosim, conscriptæ dicuntur in Chron. Euseb. A. U. C. 788. *Æ. V. 35.* ergo paullo ante Christus crucifixus erat. VI. Petrus passus est anno 34. post Christi mortem, *Æ. V. 67.*, atqui ab anno 67. demtis 34. exurgit annus a passione Domini 33. ergo hoc anno Christus passus est.

R. ad I. neg. cons. de qua vide Prob. V. Prob. I. Ad II. neg. ant. Nam S. P. ib. affirmat, passum Christum Coss. duobus Geminis, et 8. Kal. Aprilis; ergo &c. Revincit itaque ibi S. P. paganos qui jactabant, Christi religionem, nonnisi annis 365. duraturam, hoc argumento: non everia est Honorio consule religio Christiana, imo Gaudentius, & Jovius comites Imp. Honorii 14. Kal. Apr. falsorum decorum templa everterunt: et tamen superiori anno Coss. Eutychiano, et Honorio 365. anni reperiuntur; ergo &c. Firmum est autem Augustini argumentum, licet a morte Christi præteriissent ann. 388. numeravit autem 365. quia Pagani hunc terminum statuerant religioni Christianæ. Ad III. neg. min. Nos enim hebdomadas supputamus ab anno 7.

Artaxerxis. Vide l. 25. c. 5. Prop. 3., et Append. Prop. I. huius cap. Ad IV. neg. ant., qua de re vide prob. 3. I. Prop.

Nec obstat historia Sinenfium, nam Gressonius ecclipsim illam refert ad annum Æ. V. 32. non ad 33. ergo &c. Ad V. retorq. argum. Constat enim ex actis Pilati, Sejanum Tiberii præfectum suscipiendæ Christianæ religioni obstinuisse; atqui Sejanus a Tiberio interfectus est *Memmio Regulo Consule*, ex Dione, idest ann. V. Æ. 31., cui consentit Tacitus, et Svetonius, narrans accidisse mortem Sejani in V. Consulatu Tiberii, idest ann. Æ. V. 31., ergo &c. Ad VI. R. ex Hieronymo, Petrum passum anno 37. post Christi mortem, atqui ex Pagio passus est Petrus ann. Æ. V. 65. ergo in anno 29. Æ. V. incidit 37. a passione Domini; et 12. Neronis, quod etiam salvatur, si dicas cum aliis; Petrum occubuisse anno 66. et annis 37. post Christi passionem prorsus exactis, et si imperium Neronis auspiceris a die 13. Octobris V. Æ. 54. Anno a Christi morte 25. ut ait Lactantius; ergo &c.

Ob. II. Crucifixus est Christus in Parasceve, quæ incidit in plenilunium mensis Nisan, qua die 14. Pascha comedit, ex præscripto legis Lev. 23. sed hoc non accidit ex tabulis chronol. nisi anno Æ. V. 33., et Christi 37. Tib. 19. ergo hoc anno passus est Christus, R. I. non esse idoneos astronomorum calculos ad vetusta Judæorum Paschata investiganda, sive hi exacto cyclo non uterentur; sive ob non satis compertum astrorum motum mathematicæ tabulæ aliquando sint minus rectæ, ut observarunt Keplerus, Henschenius, Petavius, Pagius, et Scelestratus, Epiphanius etiam ait, Judæos tempore passionis Christi ante legitimum diem Pascha celebrasse. Et Keplerus tradit, astronomicas tabulas a Metone, inde a Calipo esse emendatas, Ptolomæi tabulas emendavit Alphonsus Hisp. Rex, Alphonsinas Copernicus: et Copernicanis tabulis emendandis insudarunt viri cl.; merito ergo ait Henschenius: *Non videri viri sapientis propter mathematicos calculos a PP. sententia recedere*. Aliam responsionem vide apud auctorem.

C A P U T II.

De iis, quæ in passione Christi ejus crucifixionem præcessere.

NOt. Præcesserunt in passione Christi ejus crucifixionem, sudor sanguineus, Judæ proditio, flagellatio, ipineæ coronæ ludibrium et in velo mulieris ejus vultus impressio. Sit itaque

PRO-

PROPOSITIO I. Christus in horto vere sudavit grumos sanguinis.

Prob. Luc. 22. habetur, quod cum pervenisset Christus ad montem olivarum, ubi erat hortus, vehementissime mortis subeundæ sensu commotus in vultum procidit: *Et factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*; atqui PP. hunc locum et genuinum agnoscunt, et exponunt de sudore sanguineo; ergo male nonnulli ut adscititium hunc locum rejiciunt, vel de crasso sudore interpretantur. Prob. min. ex Irenæo l. 3. c. 32. contra negantes in Christo verum corpus ait: *Nec lacrymasset, nec sudasset globos sanguinis*. Epiphanius in Anchor. n. 31. ait: *In iis Lucæ exemplaribus, quæ interpolata non fuerunt, legitur: Et in agonia constitutus sudavit &c.* Vide auctorem in hunc locum. Hilarius l. 19. de Trin. ait: *Angelum exstitisse confortantem eum: quo assistente orare prolixius cœperit: itaut guttis sanguinum corporis sudor efflueret*. Chrys. hom. 84. *Sudor quidam & labor animi apparuit, & ab angelo confirmatus fuit*. Hieron. l. 2. Dial. contra Pel. ait: *Salvator in passione tam vehementer orabat, ut guttæ sanguinis prorumperent ex parte, quem totum erat in passione fusurus*. S. P. 140. ait: *Cum oraret globi sanguinis de toto corpore ejus distillabant, sicut scriptum est in Evangelio &c.* Porro Evangelica verba: *Sicut guttæ sanguinis*, non significant nudam comparisonem, nec hyperbolice accipienda sunt, sed planissima significatione expriment sanguinem ita guttatim manasse, ut sanguineos grumos efficeret.

PROPOSITIO II. Judas magistrum vendidit 30. siclis argenteis.

Not. I. Sunt qui tribuunt nummis hujusmodi unius drachmæ valorem, itaut Dominus venditus sit Juliis Romanis circiter 30. alii 30. argenteos idem esse putant, ac Romanos Julios 60. alii 150. Baronius, Estius, & Camerarius intelligunt argenti libras, itaut 30. *argentei* 300. coronatos efficiant, quod sat erat ad emendum agrum figuli a pretio sanguinis dictum **הקל דמא** *Hacel-dama*.

Not. II. Fuisse etiam apud Hebræos siclum argenteum dictum **שקל הקדש** *schechel hachedesc*. Siclus sanctuarii, quod ad ornatum, & structuram templi impenderetur. Is refert ex una parte florentem virgam Aaron, ex altera

thuris vas cum litteris, vel Samaritano, vel hebræo characteribus *שקל ישראל* *siclus Israel*. Vide apud Villalpandum, Kircherum, Vaserum, Scacchum. Pendebat siclus sacer 20. obolis, seu *geris*, sive ut drachmæ Atticæ quatuor, aut 4. Julii Romani. Idem est ergo Hebræorum siclus, & *Tetradrachmum Atticum*, sive *stater* Matth. 17. Hinc Hieron. in Ezech. 4. ait: *Siclus, idest stater, habet drachmas 4.* Accedunt Rabbini. Rab. Kimchi ait: *Siclus continet 4. susas: susa est drachma Attica, sive denarius Romanus.* Salom. Jarchi: *Siclus pendet 4. drachmis.* Constat enim ex nummis ante Neronem cufis, antiquum denarium, et drachmam fuisse ejusdem ponderis, atqui a drachma non differre Julium Romanum, si æqui sit ponderis, res est aperta. Nummus Atticus dignoscitur ex notua Athenarum insigni, et Palladis effigie apud Hudsonum. Ex quibus constat, 30. argenteos, si sicli fuerint sacri, idem habuisse pretium, ac 120. drachmas, sive 120. denarios, aut Julios: quibus emi poterat ager figuli, sic dictus, sive a terra inde effossa pro vasis fingendis, sive a testarum fragmentis, neque ad hoc opus erant 30. argenti libræ.

Not. III. Fuisse hebræis alium siclum communem duplo minorem sacro, qui pendebat *geris*, sive obolis decem, aut denariis argent. 2. seu *semistatere*, cujus usus fuit pro tributis solvendis. Nam sicli dimidium singulis impositum legimus Exod. 30. Qui ergo putant, argenteos Judæ solutos fuisse profanos siclos, asserere debent, venditum Christum drachmis, denariis, seu Juliis Rom. 60. quod etsi plures sentiant, videtur tamen Matth. 26. designari 30. *tetradrachma*. Quod prob. I. In scripturis enim ubicumque nominantur argentei, *sicli* intelligantur, ut Gen. 20. 2. Reg. 18. 2. Paral. 1. & quidem sicli, pendentes 20. obolis, nam Lxx. pro *siclis* reddunt *διδραχμα*, atqui didrachma Alexandrinum est ejusdem pretii, ac tetradrachmum Atticum; ergo &c. II. Nomen *argentei* numisma significat, non ob nummi speciem. III. Matthæus de 30. argenteis, quibus venditus est Christus, ait impletum Jerem. vaticinium: *Et acceperunt 30. argenteos pretium appretiati*, quod similiter exstat Zach. 11. ex quo sumtum putat Hieron. atqui Zacharias siclos argenteos, sive tetradrachmos expressit; ergo Judas magistrum vendidit 120. Juliis Romanis, quanti Exod. 21. caput servi æstimatur.

PRO-

PROPOSITIO III. Christus non 40. flagellis, sed innumeris cæsus est.

Not. Licet verbera, quibus cæsus est Christus diversimode a S. Vincentio Ferrerio, Lanspergio, aliisque numerentur; falluntur tamen qui censent, Christi flagellationem non fuisse adeo cruentam, ut solet tradi: aliter enim sentiunt Lipsius, Consalvus, Bosius, Crethserus, Vossius. Itaque Prob. I. Servi enim non solum fustibus, sed etiam flagellis cædebantur. Flagella autem non fuere funiculis tantum contexta, ut quidam putant, sed quædam erant *flagra talaria*, talis nempe insertis confecta, quædam *peruinis ossibus catenata*, quædam *loris taxillatis* compacta, ut ib. probat Lipsius. II. In flagellatione servorum non hanc adhibitam consuetudinem, ut ab uno lictore, vel certo verberum numero servi plecterentur; scribit enim Ulpianus l. 8. de pœnis: *Ministrorum immanitate multos sub hujusmodi flagellis interiisse*. Et Jos. l. 6. de Bell. c. 5. scribit de Jesu Anani filio, qui ante Jeros. cladem quadriennio clamabat: *Væ væ, cum ad præsidem Rom. adducunt apud quem ad ossium usque denudationem laniatus, nec preces, nec lacrimas effudit*. Plures etiam martyres sub flagellis animam efflasse scribit Gallonius, & Ruinar-tius.

III. Pilatum non ob aliud hoc fecisse putat S. P. Tr. 116. in Jo. nisi ut ejus injuriis Judæi satiati usque ad ejus mortem sevirere desisterent. Hoc autem factum est, subdit Hieron. in Matth. 37. ut quia scriptum est *multa flagella peccatorum*, iblo nos a verberibus liberaremur. IV. Flagellatus est Christus dire, immaniter, & ut vilis servus, quod patet ex ipso flagelli nomine, quod ita exponit Eutymius in Matth. 27. *φλαγγέλιον verber erat e funiculis, aut loris*. Nonnus in Jo. 19.: *Horribili Christi corpus flagello rubescit*. Prud. in Ench. T. 5. Bibl. PP. *Annexus (Christus) tergum dedit, ut servile, flagellis*. Idipsum fuerat Ps. 21. & 72. nec non II. 53. prænunciatum, idque completum esse ex notis Sacræ Taurinen. Sindonis Chiffletius ostendit. V. Flagellatus est Dominus non Judaico more, sed Romano, unde ex Deut. 25. colligi nequit numerus verborum. Nam ex lege Mosaica reus debebat prosterni, cum Christus ad columnam alligatus fuerit, quæ etiam visitur Romæ, ad D. Praxedis, diversa ab ea, de qua ait Hieron. in Epitaphio Paullæ: *Ostendebatur illi columna ecclesiæ porticum sustinens infecta cruore Domini*, hæc enim licet integra sit est

3. circiter palmorum, & flagellationi aptior. Hunc morem servos flagellandi viguisse apud Romanos ostendit Laurentius Lucensis, & ex Plauto Lipsius, & Vossius.

Opp. Christus ab uno tantum lictore fuit flagellis cæsus ex juris formula: *I lictor, alliga manus, caput obnubito, virgis cedito*; ergo &c. II. Jussit Pilatus, ut Christus cæderetur ad correctionem, ait enim Luc. 23. *Emendatum dimittam*; ergo &c. III. Deut. 25. indictum est, ne flagella 40. excederent, quod Judæi etiam in Paulo servarunt, qui *a Judæis quinquies flagellatus quadragenas unam minus accepit* ex 2. Cor. 11. ergo &c. IV. Flagella non catenis aut virgis spineis, ut quidam somniarunt, sed nodosis funiculis peracta est; ergo hæc flagellatio non fuit tam dira, ut tradi solet. R. ad I. neg. ant. Licet enim aliquando unus lictorum plagas infligeret, cum fustuarium pars erat extremi supplicii, fustigatio tamen ex Polybio, & Sigonio, & castigatio servorum fiebat ad nutum Tribuni, quandoque ab universis militibus, itaut plures ex verberibus interierint ex Vulpiano loco citato. Ad II. neg. conf. *Emendatio enim & castigatio* significat plagas fustibus flagisque illatas; Pilatus ergo illis verbis significat dimissurum se Christum flagellis cæsum. Ad III. neg. conf. Non enim Judæorum more, sed *Romanis legibus*, ut ait Hieron. in Matth. 27. flagellatus est Christus. Ad IV. Vide prob. I. Adde, in servos nequam, & viles sævitum atrocissime ex Tullio.

PROPOSITIO IV. Coronatus est Christus sentibus rhamni.

Not. Flagellis milites addidisse spineam coronam, coccineam clamidem, & pro sceptro arundinem ad ludibrium, *sive hoc Pilatus jusserit, sive permiserit*, ait S. P. A. Ex marinis juncis eam fuisse contextam censet Serryus, Graveson, aliique. At Baronius, Gretserus, Lorinus, Vossius, Alex. plexam illam putant ex rubo, aut rhamno; quibuscum Prob. I. ex Matt. 27. Marc. 15. & Jo. 19. ubi dicitur, textam coronam illam *ex spinis* Græce ἐξ ἀκανθῶν, atqui a nullo scriptore *acanthus* intelligitur *acutus juncus*; ergo &c. II. Nulla versio exstat, quæ habet aliud vocabulum, quam *spinarum*; imo in Syriaca habetur: *Coronam rhamnorum*. III. PP. omnes *spineam coronam* appellant: Tertullianus, Chrysostom., Hieron., S. P. A. &c. IV. Addunt PP. etiam coronæ symbolum. Tertull. ib. eam putat figuram delictorum, *quæ nobis protulit terra carnis*. Eadem habet Isidorus. S. P. A. ait: Dominum figuratum in

in ariete hærente vepribus, Hieron. in rhamno, quem dicit *sentium genus asperrimum aculeis, & store gratissimum*: ait in eo figuratam duplam Christi virtutem, qua *iustis floret, peccatoribus præbet spinas*, Clem. Alex. 5. Ped. 8. ait, Dominum olim in rubo apparuisse, postea spinis coronatum *ἐκ ἀκανθῶν*, ex dumis; ergo non ex marinis juncis, sed ex rhamnis Christus coronatus est.

Opp. Marini junci aculeos habent oblongos, multoque spinis rubi aut rhamni duriores; ergo &c. II. ex marinis juncis apparet corona a S. Ludovico IV. ingenti ære redempta, & Parisiis servata; ergo &c. R. ad I. neg. conf. Nam juncus marinus caret in fuste aculeis, & solum acumen est aculeatum, nec germinat in Jerosolymæ districtu, ubi tamen rhamnorum, ac sentium est copia, ex Bellonio Cenomano, & Nat. Alex., qui in Matth. 27. ait: *E spinis e rhamno acceptis, qui locis illis frequens, coronam præstantes* &c. Hinc etiam patet responsio ad secundum.

PROPOSITIO V. Vere expressa est in velo mulieris Christi imago.

Prob. I. ex historia Sudarii Veronicæ antiquissimis literis exarata, quæ in Bibl. Vaticana servatur, de qua ait Pamelius ad c. 12. Apol. Tertull. n. 184. *Ejus imaginis Romanam sub Tiberio advectæ historiam graviter conscriptam, & antiquissimo charactere ms. totam perlegisse se mihi retulit cl. Thomas Stapletonus Anglus*. II. Hujus etiam imaginis meminere Innoc. III., Honorius III., Alex. IV. aliique apud Chiffletium, Crethserum, & Sandinum. III. Prob. ex vetustis Martyrologiis apud Crethserum, & Bollandum. Ubi commemoratur etiam Missa S. Veronicæ in missali Ambrosiano ed. an. 1560., & in Augustano anno 1555. ubi exstat sequentia:

- „ *Salve sancta facies*
- „ *Nostri Redemptoris*
- „ *In qua nitet species*
- „ *Divini splendoris*
- „ *Dataque Veronica*
- „ *Ob signum amoris.*

IV. Ex monumentis Giennensis ecclesiæ, quæ etiam de Sudario Veronicæ gloriatur, fertur enim ejus velum duplum fuisse aut triplum; ergo &c.

Opp. I. de Sudario Veronicæ altum est silentium, nedum in Evangelio, sed etiam apud omnes Ecclesiæ Patres, & mediæ ævi scriptores: solum cadente sæc. II. Ma-

rianus Scotus lubricæ fidei auctor, hanc fabulam cudit; ergo &c. II. Laudatur Methodius quidam, sed is non est Tyriorum antistes, a quo nullibi ista narrantur; ergo &c. III. Veronicæ nomen est veteribus ignotum, nec aliud sonat nisi: *Vera imago*; ergo &c. R. ad I. neg. ant., de quo vide probationes, ex quibus constat, immerito Marianum Scotum cl. sui ævi scriptorem inscitiae, fraudisque infimulari. Ad II. neg. min. Nam Methodii M. non exstat nisi convivium virginum editum a Combefisio, & Poussino, & quædam fragmenta ex Epiph., & Photio collecta, cetera periere, ut ait Dupinius. Frustra ergo conjicitur de Sudario nihil scripsisse Methodium martyrem.

Ad III. neg. ant. Nam *Veronica* nomen ex Βερονικη a Berenice derivatum non negat Vossius in Harm. l. 2. c. 6. & Tillem. not. 33. in Jesum Christ. *Mais ce pourroit etre le meme nom de Berenice assez commun en ce tems-là parmi les Juifs*, et Baronius *Berenicem* appellat ad annum Christ. 34. n. 138. Veronicam dictam esse ipsam imaginem censuit etiam Nat. Alex., & Mabillonius, sed is *Veronica* nomen primum mulieri tributum, & ab hac imagine, non repugnare asserit, et Adrichonius ait, Veronicæ domum Hierosolymis diu permansisse.

C A P U T III.

De Christi crucifixione, ac morte.

NOt. Disquiremus hoc loco de hora crucifixionis, de cruce ipsa, ac de modo quo Christus affixus est cruci.

PROPOSITIO I. Non discrepant circa horam Dominicæ crucifixionis Marcus, et Joannes Evangelistæ.

Not. Cum Marc. 15. habeatur: *Erat hora tertia*, & *crucifixerunt eum*, et Jo. 19. *Hora quasi sexta*, censet Hieron. Brev. in Ps. 4. quod error scriptorum fuit. In Marco *hora sexta* scriptum fuit, sed multi Græcum, putaverunt esse γ. Quidam e contra putant falsatum textum Joannis: testatur enim Petavius, Petrum Alexandrinum in Opusculo inedito asserere, quod in autographo Joannis Ephesi servato scriptum erat: *Hora erat quasi tertia*, & Nonnum in Paraphr. Jo. legisse: *Hora tertia*; ait enim: *Erat protensa tertia latifera hora*. Reapse tam multa, quæ a diluculo usque ad crucifixionem narrantur, fieri non poterant trihorio, præsertim tergiversante Pilato, & quia tenebræ factæ sunt circa horam sextam. Verum cum S. Codices non sint pro lubitu temerandi, dicimus I. cum Augustino, Marcum accipiendum de crucifixione a Judæis facta gladio

dio linguæ, quando *hora tertia* clamarunt: *Crucifige eum*, quam sententiam propugnat etiam Innoc. III. Dicimus II. apud Hebræos fuisse precationum notiores horas *tertiam*, *sextam*, & *nonam*; factum est ergo hora tertia, aut sexta, quidquid evenit inter illa precationum tempora. Vide Grotium in Math. 27. Addit Baronius ad ann. Christi 34. horas accepisse Evangelistas pro *triborio*, prout nox, et dies in 4. vigiliis trium horarum dividebantur, itaut prima hora usque ad quartam, secunda ad initium septimæ, tertia ad initium decimæ, quarta usque ad primam noctis. Ita Christus damnatus est hora tertia paullo ante meridiem, & actus in crucem hora diei sexta in ipso meridie, mortuus autem circa horam nonam, sive hora tertia promeridiana: ad horologium autem Italum crucifixum est paullo ante 18. mortuus vero hora 21. Ex quibus probatur I. Propositio, quia sic nulla est contradictio inter Marcum, & Joannem, cum tertium *triborium* ad meridiem usque extendatur, II. quia a Pilato prolata sententiam hora tertia legitur etiam lib. 5. Const. Ap. c. 14. et in Ep. Ignatii ad Trall. n. 9. crucifixum vero Dominum hora diei sexta utrobique asseritur, ut in vet. mon. apud Cotel.

PROPOSITIO II. Crux Domini arrectario transversoque lignis fabricata est.

Not. Multiplicem fuisse crucis formam. Prima simplex erat erectum lignum ut I, cui malefici infigebantur aut necabantur adacto per medium hominem stipite, qui per os emergeret; secunda erat crux decussata ut X: tertia erat furca constans stipite superius bifido, ut Y, ubi aliquando rei affigebantur sublatis pedibus: quarta constabat arrectario stipite, ac transverso in directum immisso, sive commisso ut T. Hodie usitata tribus lignis compacta est, in qua rei non affiguntur clavis, sed resti strangulantur, ut II græcum: certum est autem crucem Domini constasse duobus lignis ut T. An vero titulus appensus esset stipiti arrectario vel diverso ligno ad verticem crucis defixo incertum est. Huius *tituli*, qui etiam *causa*, vel *album* dicitur, forte quod gypso esset dealbata, ut facilius litteræ atramento scriptæ conspicerentur, superior saltem pars, latinis litteris inscripta asservatur in Basilica S. Crucis in Hierusalem.

PROPOSITIO III. Cruci affigendum Christum Dominum prænuntiaverat Ps. 21. regius Vates.

Not. Ubi enim in Vulgata legitur  *charū foderunt*
ma-

manus meas &c. Judæi legunt **לְנֹכַח** *chaarè* sicut leo. Ita etiam legunt plures hæretici, licet vulgatæ lectionem probent Amama Munsterus, aliique. Ex catholicis cam vindicarunt Huetius, Galatinus, Lorinus, quibuscum Prob. I. ex Hieronymo, aliisque vet., qui hunc locum reddunt: *Foderunt*. II. Ita etiam habet versio LXX., Æthiopica, Syriaca, & Arabica. III. In correctis exemplaribus haberi *Charè* testantur Isaach Levita, & Rab. Jacob Ben Chaiim. IV. Nisi littera **N** radicalis sit, non subsistit lectio: Sicut Leo, atqui noster Felix Pratensis testatur, vidisse se librum magnæ apud Judæos auctoritatis habentem *charè*, & Cabbalistas fateri, in *chaari* **N** esse servilem. Hinc Martianæus laudat hebraicum cod. Colbertinum, qui retinet, *charè* & nullo puncto appposito litteræ **N**, ipsaque obelo confixa, satis ostendit eam esse servilem; ergo &c.

PROPOSITIO IV. Incertum est, an lignum S. Crucis fuerit ex robore.

Prob. ex momentis, quibus ducuntur Lipsius, Rocca, Serryus, Graveson &c. I. est, quia ex Silio constat in crucifigendo robore usos esse veteres; nam l. 1. habet: *Quem postquam diro suspensus robore vidit*. Sed ibi Silius *dirum* robur appellat crucem, ut poetæ navim *pinum*, aut *alnum* vocant, sumta specie pro genere. II. est, quia Crux fieri debuit ex aliquo ligno obvio, qualis est quercus sed fallitur Lypsius; nam quercum in Judæa rarissimam esse constat ex Bellonio. III. est, quia in typum crucis Deus sub quercu fœdus iniit cum Abraham, sub quercu Jacob idola defodit, sub quercu Josue fœdus percussit. Verum in typis non requiritur omnimoda similitudo, nec subter quercum, sed subter terebinthum Jacob defodit idola. IV. est, quia Crucis frustra speciem ligni quercus exhibent; verum ea tot annorum spatio mutata colore, & attrita non facile dignoscuntur; incertum est ergo &c.

PROPOSITIO VI. In eadem hæsitazione versamur circa lignum suppedaneum.

Not. De hoc ligno scribunt Grabe, Grethserus, Rainaudus, Honoratus, Fullerus &c. Prob. Qui suppedanum adstruunt, his momentis ducuntur. Irenæus l. 2. c. 42. ait: *Et ipse habitus crucis fines habet 5., duos in longitudine, & duos in latitudinem & unum in medio, in quo requiescit, qui clavis affigitur*. Idem tradit Justinus in dial. p.

318., ubi agnoscit in cruce: *Lignum in medio impactum, in quo cruciarii vehuntur ac insident*. Accedit Tertullianus l. 3. contra Marc. c. 18. At Justinus, Iren. & Tert. intelligi possunt de mediano ligno prominenti, cui suffixus quodammodo insideret, & requiesceret. II. Innocentius III. serm. 1. de uno Mart. p. 171. ait: *Fuerunt in cruce ligna quatuor, stipes erectus, lignum transversum, truncus suppositus, & titulus superpositus*. Sed hæc verba vel de *trunco* basi crucis appposito, vel de *trunco*, cui rectus crucis stipes immissus fuerit, exponi possunt, nam *truncus* proprie non est suppedanea tabella, sed pars arboris major, unde rami nascuntur; ergo &c. III. Laudatur Gregorius Turo- nen. de Gl. Mart. c. 6. At Gregorius, cum obierit paulo ante annum 600., nequit solus traditionem statuere; ergo &c. IV. Proferunt vetustas imagines, de quibus Lipsius, & Corn. Curtius, atqui imagines crucis apud Lipsium, & Curtium, una excepta vel altera, carent suppedaneo; ergo fallitur Honoratus.

PROPOSITIO VI. Probabile est, Christum suffixum cruci quatuor clavis.

Not. Hanc sententiam tuentur Bosius, Fontanini, Rocca, Serry, Graveson, Sandinus &c. Prob. I. ex vetustis Crucifixi imaginibus apud Curtium loco citato. Referunt enim Jesum pedibus disjunctis, & 4. clavis suffixum imago SS. Crucifixi Lucæ, Siroli, & Romæ in Sacratio Apost. servata, quam an. 450. misit Leoni M. Juvenalis Hierosol. Item alia, quam Carolo M. fertur tulisse angelus, & argentea, quam Carolus M. dono dedit Basilicæ S. Petri, & quæ colitur in conventu nostro Burgensi II. 4. clavos exhibet aureus nummus apud Curtium p. 119. III. quatuor etiam enumerat Innoc. III., Gregorius Turon. Lucas Tuden- sis &c. IV. Serryus, & Vossius eundem clavorum numerum ex Rufino, & Theodoreto stabiliunt; ergo &c. Clavi dominici 25. servantur, quidam tamen veris consimiles, horumque contactu, aut scobe aliqua consecrati. Quidam forte ex iis, quibus confixi sunt martyres mystica Christi membra.

PROPOSITIO VII. Nullo satis solido momento probatur Christi crucifixores fuisse Brutios.

Prob. derivata est enim hæc sinistra de Brutiis opinio ex fragmento Catonis apud Gellium l. 10. c. 3.: *Decemviros Brutiani verberavere*. Ubi scribit Gellius, Brutios (incolas nempe illius tractus Italiæ, quam Geographi Calab-
briam

briam appellant) ex quo desciverint ad Annibalem, ignominia causa e militum albo dispunctos, ac magistratibus in Provincias euntibus vices servorum ministrasse, vincientes, ac verberantes, quos iussi erant. Sed dato etiam vera esse, quæ tradit Gellius, non sequitur solos Brutios obiisse lictorum munus, ut notat Baronius: nam post prælium ad Cannas commissum defecisse ad Annibalem, ne dum Brutios, sed etiam Atellanos, Galatinos, Samnites, Lucanos, Locros, Cisalpinos &c. constat ex Livio l. 22., qui etiam scribit l. 35. rediisse Brutios in pristinum apud Romanos honorem. II. Brutianos, de quibus Catonis fragmentum, alios esse a Brutiis ostendit erudita Dissert. vir. cl. Petrus Polidorus. III. Non lictores tantum, sed etiam Legionarios milites, imo tribunos, reis mortem intulisse ostendit Crethserus. IV. Ex Evangelio constat, crucifixum Dominum a militibus Jo. 19. &c. Eadem est sententia Tertulliani, & aliorum PP. apud Polidorum loco cit. V. ex quo milites diviserint Christi vestem in quatuor partes: *Apparet quatuor fuisse milites, qui in eo crucifigendo Præsidi paruerunt*, ait, S. P. Tr. 118. in Jo.; ergo &c.

PROPOSITIO VIII. Moriente Domino tenebræ factæ sunt super universam terram, non super solam Judæam.

Prob. contra Erasmus, Vossium, & Serryum, qui ducti Origenis expositione per universam terram putant designari Judæam, sed refutantur a Melchiori Cano, Huetio, Schelestratio, Tillemontio, Nat. Alex. &c. Nam oppositum argumentum e scriptorum silentio satis eliditur ex Phlegontis auctoritate. Adde harum tenebrarum meminisse etiam Thallum Gentilem apud Africanum, ut vidit etiam Grotius in Matth. Hinc relatas in ethnicorum archivis asserunt Tertullianus, & Lucianus M., Hieronymus etiam in Matth. c. 27. ait eos, qui scripserunt contra Evangelia, suspicari Evangelistas ob imperitiam male interpretatos deliquium solis: *Quod certis statutisque temporibus solet accidere*, quod S. D. refellit, ex quo naturalis defectus solis nunquam contingat in plenilunio, nec breves fuerint illæ tenebræ, sed ad trium horarum spatium productæ. Concludendum ergo cum Theophylacto: *Erant autem (tenebræ) in toto mundo, non in parte mundi: ut monstraretur, quod lugeat in passione Conditoris creatura.*

PROPOSITIO IX. Postrema Christi verba lingua, quæ tunc temporis obtinebat, prolata sunt.

Prob. Nam priores voces: *Eli Eli lamma* sunt Hebræis Sy-

Syrisque communes imo Marcus primam effert: *Eloi Eloi*, quod propius ad dialectum Syriacum accedit. At *Sabbathani* vox Syrorum est, non Hebræorum, qui dicunt *hhazauthani*. Nec dicas cum Bellarmino, scriptum esse priori modo causa pronuntiationis, nam Matthæus, & Marcus in hac voce conveniunt, qui tamen discrepant in priori. Observant etiam nonnulli, nunquam Græcos reddidisse σ pro γ neque χ pro η . Cum ergo in Evangelio habeatur $\epsilon\alpha\beta\alpha\chi\theta\alpha\iota$, non videtur Jesum pronuntiasse hebraice *hhazauthani*, sed usum Syriaca, sive permixta, aut Hebræa corrupta, qualis per id temporis obtinebat; ergo &c.

Postquam ergo hæc, aliaque nonnulla verba Redemptor noster protulerat, commendata piissima matre discipulo, repromisso latroni cœlorum regno & consummatis omnibus, quæ de eo scripta erant, *inclinato capite tradidit spiritum*. Hoc habet omnium redemptio complementum, hanc arrham fidelium expectatio, hunc scopum amantium gemitus, hanc voluminis III. Pars prima coronidem.

A P P E N D I X

Libri præcedentis, ubi de cultu SS., eorumque imaginibus & reliquiis disputatur.

De hac gravissima controversia, quam cl. Auctorem prætermisisse queruntur nonnulli, in gratiam tyronum nostrorum breviter ex instituto tractabimus. Non loquimur autem hoc loco de civili cultu, quem hæretici etiam admittunt, neque de *latriæ* cultu, qui soli Deo debetur, sed de pio, ac religioso, qui *dulie* dicitur, & refertur in Deum ipsum, qui est mirabilis in Sanctis suis, atque in eorum meritis sua dona coronat. Sit itaque

PROPOSITIO I. Licitus est, atque utilis cultus religiosus SS., qui cum Christo regnant in cœlis.

Prob. I. pars. Exemplis Abrahæ, Loth, Josuæ, quorum quisque Genes. 18. 19. & Jos. 5. an-

gelos adoravit pronus in terram; non utique latriæ cultu a quo angelos abhorruisse constat ex Judic. 13. 16. & Apoc. 22. 8. pio tamen & religioso, quem quidem SS. Angelis exhibitum agnoscentes recentiores hæretici Coccejus, Vitsius, Bachmannus, Odæus &c., quibus a primis Ecclesiæ sæculis templa, atque aræ erectæ sunt & consecratæ, ut observavit Vir cl. P. Mamachius ex O. P. l. 2. Orig. & Ant. Chr.; ut eum penitus eliminarent, in aliquibus SS. Angelis Dei filium, aut Spiritus S. personam a primis fidelibus cultam fuisse confidenter pronuntiaverunt, quos in Append. pag. 594. I. Volum. refutavimus.

Prob. II. ex Traditione. Refert enim

emim Eusebius l. 8. H. E. c. 19.: *Qualiter tum antiquiores Christiani viros sanctos, ob ipsorum erga Deum amorem debito semper honore venerati sunt.* Hieronymus ep. ad Riparium ait: *Honoramus servos, ut honor servorum redundet ad Dominum.* S. P. A. lib. 20. contra Faustum c. 21. ait: *Populus Christianus memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebrat, et illo cultu, qui Græce λατρεῖν dicitur, non colimus, nisi unum Deum; ergo &c.*

Prob. II. pars. I. scripturis. Gen. 18. Angelus ait Loth: *Suscepi preces tuas, ut non subvertam Urbem, pro qua locutus es.* Tob. 12. Angelus Tobiae ait: *Ego obtuli orationem tuam Domino.* Item legitur Jerem. 15. v. 1. Ezech. 14. v. 14. Mach. 2. c. 15. Quia & Jeremiam orasse pro populo Judæorum; ergo &c. Prob. II. ex Conc. Ephesino, ubi S. Cyrillus B. Joannem invocat, Chalcedonense Aët. 2. invocat S. Flavianum. Nicænum II. intercessionem implorat B. V. M. SS. Angelorum, & omnium SS. Accedit Trid. Sess. 22. & 25. & Catech. R. part. 4.

Prob. III. ex PP. Irenæo l. 5. c. 19. Origene Hom. 13. in Cant. Cypriano Epist. 57. Eusebio l. 13. Longum esset singulos percensere sed instar omnium sit D. Hieronymus, qui adversus Vigil. ait: *Si Apostoli, & Martyres adhuc in corporibus constituti possunt orare pro ceteris, quando pro se adhuc debent esse solliciti, quanto magis post triumphos? Unus Moyses pro 600. m. impetrat a Deo veniam, & Stephanus pro persecutoribus veniam deprecatur, & postquam cum Christo esse coeperint minus valent?* Non opus est ex IV. &

seq. sæculis PP. testimonia proferre. Fatetur enim, veritate cogente, Dallæus Calvinianus, usum invocandi Ss. jam inde a 4. Ecclesiæ sæculo invaluisse; non desunt tamen etiam II. sæculo hujus invocationis vestigia in Aët. Martyrii S. Ignatii, ac Polycarpi, ubi legimus, illos sanctos Martyres ab illius ævi fidelibus invocatos. In III. autem sæc. refert Eusebius l. 6. H. E. c. 5. intercessione Beatæ Potamienæ Virg. Basilidem ad fidem fuisse conversum, & S. Cyprianus l. de Hab. Virg. has rogat, ut accepta martyrii corona sui apud Deum meminerint; ergo &c.

Ob. I. Ap. ad Coloss. 2. ait: *Nemo vos seducat in religione angelorum.* Hinc Laodic. Syn. Canon. 35. vetat angelos nominare, dicens, id esse occultæ idolo latræ vacare, & Theodor. in cit. Ap. locum ait: *Proinde Synodus apud Laodicem prohibuit, ne precarentur angelos; ergo &c.* II. Christus Matth. 6. docuit, solum Patrem exorandum dicens: *Orantes dicite, Pater noster; ergo &c.* III. Sancti preces nostras, præsertim quas mente fundimus, non audiunt, cum solus Deus scrutetur corda, Mortui vero, quales sunt Sancti, nihil noverrunt amplius, ut ait Eccl. c. 9. ergo &c.

R. ad I. cum Bellarm. Apost. & Laodicenam Synodum ibi damnare hæresim Simonis magi qui cum Platonis docuit, angelos, quasi minores Deos, esse colendos: unde angelis sacrificabant, teste Hieronymo q. 10. ad Algas & Theodoreto loc. cit. Habetur enim laud. can. eos occultæ idololatriæ vacare. Et S. Epiphanius Hær. 60. & S. P. A. H. 39. ait,

ait, fuisse olim hæreticos *Angelicos*, qui angelos putarunt patriæ cultu colendos esse.

R. II. Baronius, cit. loco vetitum esse cultum falsorum angelorum, quos Magi, & Gentiles religiose colebant, sive genii fuerint, sive dæmones quos illi ad magias suas perficiendas occulte invocabant. Ad II. dist. ant. Solum Patrem, ut gratiæ auctorem, sanctos vero ut ejus amicos & apud eum intercessores, conc. secus, neg. Ad III. neg. ant. Licet enim certo statui non possit, qua via Sancti preces nostras intelligant; eos tamen etiam post mortem populi sui vota intellexisse, sive revelatione, sive per species a Deo impressas, ex Oniæ & Jeremiæ exemplis supra ostendimus. Angelos etiam Tobiæ, & Danielis preces Deo obtulisse, & super peccatores poenitentiam agentes esse gavisuros ex sacris litteris est cuique exploratum.

PROPOSITIO II. Licitus est etiam Sanctarum imaginum cultus *dulcis*, religiosus, nempe & relativus, non tamen patriæ, & absolutus.

Not. tres esse ea de re Theologorum sententias. I. est, nullo modo colendam esse imaginem, sed ad ejus præsentiam colendum dumtaxat ejus exemplar. Quod confirmatum versibus a Sabellico laudatis l. 8. Enneadis 4. *Nam Deus est, quod imago docet, sed non Deus ipsa. Hanc videas, sed mente colas, quod cernis in ipsa.* II. est, eundem imagini honorem deberi, qui prototypo debetur; unde crux patriæ cultu adoratur Fer. 6. Parasceves, & Paulla, teste Hieronymo in Epist. de ejus obitu: *Crucem quasi pendentem Dominum, adorabat.* III. inter

has media docet, imagines in se ipsis propriæ honorandas esse, sed cultu minori quam exemplar, & proinde nullam imaginem, neque ipsam Christi crucem patriæ cultu esse adorandam. Imago enim nullam in se habet adorationis rationem, seu causam, præter eam quam mutuatur ab exemplari, sed imparem & minorem: non enim propter se honoratur, sed propter aliud; ipsum autem exemplar propriè & per se, ut declarat VII. Syn. act. 7. et alibi. His notatis.

Prob. I. ex sacris litteris. *Jo- sue enim pronus cecidit in terram coram Arca Domini, tam ipse, quam omnes senes Israel.* Et 2. Reg. 6. narratur, eam magna pompa in Civitatem Sion a Davide fuisse asportatam; sicut ergo Arca, opus ex lignis manufactum, in honore habebatur a Judæis ob exemplar, quod exhibebat, ita imagines ob eorum prototypa religioso cultu excipi debent.

Pr. II. Ex Traditione. Quamvis enim in tribus primis sæculis, non adeo frequens fuerit usus, atque imaginum cultus (qua de re perperam exultat Dallæus) Ecclesia namque provida suorum fidelium mater, nonnisi ad mensuram iis præbuit cibos illos, qui tametsi sani erant, nondum tamen apti videbantur debilitati primorum fidelium, qui cum essent Judæorum Ethnicorumque permixtio, congruum erat, ut his quævis etiam remota idololatriæ tolleretur occasio, illis autem lege alienis ab imaginum cultu, nulla excitaretur in animo sinistra nostræ religionis opinio; non desunt tamen plura hujus cultus in Eccl. historia monumenta.

Ut enim præteream omnibus notam Christi sub pastoris effigie ovem

ovem in humeris ad ovile referentis imaginem, quam Tertuliano teste de Pudic. c. 7. in calice depingebant fideles; adeoque cultu aliquo, una cum calice prosequerentur, Philostorgius l. 7. Hist. c. 3. testatur, æneam Christi statuam, quam Eusebius l. 7. Hist. c. 18. narrat Paneade excitatam, & a se visam esse, in Diaconico collocatam honore habitam fuisse. Hieronymus Ep. 44. ait: *Venerabantur Judæi Sancta SS. quia ibi erant Cherubim, Propitiatorium, & Arca; Nonne venerabilius tibi videtur sepulchrum Domini? Ambrosius Or. de Obitu Theod. ait: Helena crucem Christi in capite Regum locavit, ut crux in regibus adoretur. S. P. A. l. 3. de Trin. c. 10. ait, imagines, & Sacramenta, quia per homines fiunt, honorem tamquam religiosa habere posse stuporem tamquam mira non posse. Gregorius M. l. 9. epist. 52. ad Secundinum ait: Imaginem Servatoris non petis, ut quasi Deum colas. Et nos non quasi ante divinitatem ante illam prosternimur, sed illum adoramus, quem per imaginem naturæ, aut passum recordamur.*

Prob. III. ex œcumenicis Conciliis. Nicænum II. an. 787. contra Iconomachos pro cultu imaginum expresse adunatum Act. 7. statuit: *Sicut figuram vivificæ Crucis, ita sanctas imagines proponendas in Ecclesiis, & sacris vasis &c. tam Salvatoris nostri J. Ch., quam sanctæ Dei genitricis, angelorum, & omnium SS. Quanto enim frequentius videntur, tanto alacrius eriguntur ad honorariam his adorationem tribuendam: non tamen ad veram latriam, quæ solam naturam divinam deest impertiendam. Imaginis enina*

honor ad primitivum transit. Idem statuit Quarta C. P. seu VIII. Synodus generalis Act. 10. can. 3. nec non Trid. Sess. 25. statuit: Imagines Christi & Deiparæ, & aliorum SS. in templis habendas, eisque debitum honorem impertiendum, quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ representant: itaut per imagines, quibus procumbimus, Christum aoremus, & sanctos.

IV. Accedit ratio a Trid. producta. Non enim aliquam in illis divinitatem, aut virtutem agnoscimus aut fiduciam ponimus, velut olim fiebat a gentilibus, qui in idolis suis spem suam collocabant, sed quia per illas præclara Christi, & SS. facta in memoriam revocamus, & ad eorum imitationem accendimur. Sed hoc licitum est; ergo &c. Deinde Regum, & imp. imaginibus civilis cultus debetur; ergo Christi & SS. imaginibus debetur cultus, qui religiosus dicitur, quia ob eorum imitationem ad religionem pertinet. Tandem docent Calviniani Eucharistiam summa cum humilitate, & reverentia suscipiendam, sed eam tantum figuram, & imaginem esse putant corporis Christi; ergo & ipsi religiosum cultum imaginibus deferunt ex eorum principiis, ergo &c.

PROPOSITIO III. Reliquiæ SS. religioso cultu sunt honorandæ.

Prob. I. ex iisdem scripturæ locis sup. laud., in quibus cultus describitur Arcæ Dei a Judæis exhibitus, in qua nil aliud continebatur, præter mosaicæ legis tabulas, virgam Aaron, & vas mannae, sed his omnibus venerabilius est, teste Hieronymo, sepulchrum Domini, nec minori in pretio habenda.

habendæ sunt B. V. & Ss. reliquias; ergo &c. Prob. II. ex Conciliis. Nam Conc. II. Nicænum Aët. 2. Ss. reliquias fontes salutare appellat, ex quibus plura Dei beneficia in homines diffunduntur. Et Aët. 7 jubet deponi clericum, & laicum excommunicari, qui reliquias Martyrum despectui habet, nec ei ut rei sacræ religiosum cultum defert. Concilium Carthaginense V. Can. 14. vetat, ne altaria dedicentur absque Martyrum reliquiis. Gangrense can. ultim. dicit anathema iis, qui Martyrum Memorias, ubi nempe existunt eorum reliquias, dehonstant. Earum quoque cultum sancit Bracarense III. Can. 5. & Epaonen. can. 25.

Prob. III. Ex Traditione. Eusebius enim l. 7. H. E. c. 19. ait, summo honore habitam ab Ecclesia Jeros. Jacobi Cathedram, & Ignatii reliquias presbyteri Eccles. Antiochenæ summa cura servarunt. Idem narrat Rufinus l. 2. Hist. c. 26. de S. Jo. Baptiste reliquiis Sebasie servatis. Unde S. Cælestinus in Ep. ad Conc. Ephes. Patribus gratulatur, quod Jo. *Ap. reliquias venerarentur*. D. Hieronymus contra Vigilantium scribit, tempore Constantini translata C. P. Andreæ, Lucæ, & Timothei reliquias, & Arcadio imperante Samuelis ossa in vase aureo Episcoporum humeris gestata, tanta populorum frequentia, ut a Palæstina Chalcedonem usque jungerentur populorum, & clericorum psallentium examina. S. P. A. l. 9. Confess. c. 7. & lib. 22. de C. D. c. 8. refert, se spectante, ab Ambrosio Dei revelatione Ss. Gervasii, et Protasii corpora educta ab obscuro loco, per ea cœcum, coram magna po-

Tom. III.

puli frequentia visum recepisse.

Constat etiam ex Rufino, l. 2. c. 33. Chrysostomo homil. contra Gentiles, Sozomeno l. 4. c. 10. post delatas in Antioch. suburbium S. Babilæ reliquias, cacodæmonem oracula fundere desiisse. Non vacat alios referre. Sat est unum proferre Ambrosium, qui ad finem sermonis 93. de S. Nazario et Celso ait: *Cur non honorent corpus illud fideles, quod reverentur & demones, quod affixerunt in supplicio, sed glorificant in sepulcro. Honoro itaque corpus, quod Christum honoravit in gladio, quod cum Christo regnabit in cælo.* Quæ verba satis aptam rationem supeditant, qua nostra firmatur assertio; ergo &c.

Ob. I. contra II. Propos. Deut. 5. habetur: *Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem &c. Non adorabis ea & non coles* ergo &c.

R. I. neg. conf. Ut enim observat Origenes hom. 8. in Exod. et Theodoretus q. 93. hunc locum exponens, quem lxx. reddidere: *Non facies tibi idolum*, valde differunt inter se imago, et *idolum*: illa enim est vera effigies rei vere existentis, puta hominis, aut leonis, hoc vero est falsa effigies rei non existentis, ut cum ethnici in Veneris, aut Palladis simulacris Deos suos figurabant; hæc enim sexuum varietas in Deo simplicissimo non habet locum. Imagines ergo Christi et Ss., cum sint rerum existentium imagines, *idola* dici non debent. Non secus ac angelorum et Ss. Trinitatis imagines, cum per eas non eorum natura ac substantia, quæ invisibilis est, sed figuræ, aut species, in quibus constat ex sacris litteris sæpe sanctis Dei hominibus

T

ie

se se spectabiles exhibuisse, ut p. 423. 1. Volum. nostræ Synops. fuit observatum: et ideo in scripturis *idoli* nomen solis simulacris falsorum deorum tribuitur, nec Dei filius Patris *idolum* dicitur, sed imago. Ita 1. 3. Reg. Cherubim, Leones, Boves, Palmæ &c., quas Salomon Dei monitu pingi, aut sculpi iussit, nulli *idola* dicuntur, cum res exhibeant reapse existentes. Qua de re in hebraico textu *idola gentium* **לילימ** *belilim*, idest *vanitates, res nihili* Gen. 21. 1. Reg., Ps. 121., et Lev. 19. vulgo appellantur a radice **ל** *hal*, idest *non, nihilum*, quia *idola ista vanitates sunt, et res nihili*. Falluntur ergo, qui putant a Dei nomine **ל** *Hel* *idola gentium belilim* dicta esse, quia ab iis ut dii haberentur. Dicuntur etiam **שקר** *scecherim* a **שק** *scia-cha*, *mentiri, fallere*, ut observat Hieron. super Osee 7. unde Habacuch *idolum*, seu sculptile vocat *imaginem falsam*, & Plato in Theeteto *mendacia*, et *idola* promiscue accipit, et veritati opponit. Homerus in 2. Odiss., et Lucianus in dial. mortui ea vocant: *idola mortuorum, spectra, & umbras inanes*, quæ nihil solidi habent. Recte ergo ait Ap. 1. Cor. 8. *Scimus quia nihil est idolum in mundo; nam licet idolum materia aliquid sit, id tamen exhibet, quod nihil est.*

Hebraicum quoque **פסל** *pesel* *sculptile*, a radice *pasal* *dolare, sculpere*, habet significatum indifferens, nec in Decalogo ejus vetatur usus, sed abusus, relate

ad verba præcedentia: *Non erunt tibi dii alii*, aut ad seq. *Non adorabis ea &c.* alias vetitum esset insculpere trabes, ostia, fenestras &c. adeoque insculptæ cherubim, leonum, et bovum imagines hoc Decalogi præceptum everterent; non fuit ergo lex ista absoluta et perpetua, sed solum ad tempus, et relate ad periculum idololatriæ in hebraico populo ad eam proclivi, qui re- tens ex Ægypto, regione admodum supersticiosa, fuerat eductus, sed etiam si perpetua fuisset, aut absoluta, constat ex dictis, per eam solum vetitas fuisse, aut imagines, aut cultum superstitiosum falsorum numinum; jure ergo Iconoclastis *anathema* dixit VII. Synodus, qui eloquia, quæ adversus *idola sunt* (laud. nempe locum Deuter. 5. &c.) in venerabiles iconas assumunt, easque appellant *simulacra*; ergo &c.

Ob. II. Canon. 36. Concilii Eliberitani statuitur: *Picturas in Ecclesia esse non debere &c.* Delendas etiam imagines duo C. P. Concilia statuerunt, unum sub Leone Iconom., alterum sub Constantino Copronymo; ergo &c.

R. ad I. Sanderus, vetitum eo canone: *Ne in parietibus depingantur imagines, quæ Judæis, ac Paganis urgente persecutione, cum abscondi nequirent, ludibrio esse possent.* R. II. Albaspinæus, id vetitum esse: *Ne divini numinis majestas minueretur penes gentiles, & Catechumenos, si in Ecclesiis lineis, & coloribus circumscriptum Deum cernerent, quem immensum, & invisibilem, & materia expertem prædicarent.* Varia etiam sunt ea de re Ecclesiæ disciplina, atque ob periculum idololatriæ, quod his temporibus for-

te imminebat, usus imaginum vetitus est. Ad II. R. illegitima fuisse ista conciliabula. Defuit enim in iis legitima convocatio, libertas suffragiorum &c. Unde illa *Præsules Ecclesiarum non receperunt*, teste Jo. Diacono, act. 6. VII. Synod. & Concilii acta ab Adriano Pontifice rescissa sunt.

Ob. III. auctoritatem librorum Carolinorum, quos Imp. edidit contra definitionem VII. Synodi: *Verans cultum, observationem, venerationem, capitis submissionem, thuris, & luminarium oblationem; ergo &c.* R. I. Bellarm. l. 2. de Imag. c. 15. libros illos neque Caroli esse, neque ejusmodi, quibus ulla fides deberi possit, sed hominis barbari imperiti, ac pene stulti.

R. II. Admissa etiam auctoritate librorum istorum, in iis non improbari imaginum cultum, quoad substantiam, nam in excerptis illius operis, quæ ad Adrianum missa sunt legitur: *Permittimus imagines Ss. tam in Ecclesia, quam extra, ut continetur in epistola B. Gregorii, propter amorem Dei & Sanctorum ejus; adorare vero eas nequaquam cogimus, qui noluerint.* Atqui D. Gregorius in sua ep. improbat tantum latriæ cultum, ut supra dictum est; ergo hunc etiam latriæ cultum improbat in iis libris, vel imaginum cultus improbatur, quo-

ad modos varios, quibus Græci utebantur, ex. gr. luminibus, thure, capitis inflexione &c. quæ cum apud Gallos in usu non forent, et superstitionem redolere videri possent, ab Auctore librorum Carolinorum rejecta sunt.

Ob. IV. plura testimonia Irenæi, Tertulliani, Origenis, Epiphani, Ambrosii, Hieronymi, Augustini, & Gregorii, quibus imaginum usus improbatur. R. ab iis PP. aut supersticiosum, aut absolutum, aut insolitum cultum, aut ejus abusum improbari, non religiosum, relativum, & ab Ecclesia probatum, ut constat ex momentis in prob. productis. Vide Tournel. de Incarnatione pag. 424. & seq.

Ob. V. Can. 2. Conc. Francford. , in quo PP. Francfordienses *condemnaverunt adorati nem imaginibus in nova Græcorum Synodo statutam*, nempe in VII. generali; ergo &c. R. neg. conf. PP. enim Francfordienses eum tantum cultum imaginum rejecerunt quem falso, & errore facti a PP. VII. Synodi definitum fuisse putarunt, nimirum latriæ cultum. Quo sensu exponendi etiam sunt Hincmarus, Agobardus, Jonas Aurelianensis, Strabo, alique, quos nobis opponit Dallæus. Vide Tournel. loc. cit.

P A R S A L T E R A.

De Sacramentis in genere, ac de Baptismo.

POSTQUAM piissimus Jesus, in cruce pendens tradidit spiritum: *Unus militum lancea latus ejus aperuit, & continuo exiit sanguis, & aqua ex Jo. 19.* Atque inde ædificatam Ecclesiam, & Sacramenta fluxisse scribit S. P. A. Tr. 120. in Jo. Et aquam illam & sanguinem *mysticæ Eulogiæ ac S. Baptismatis symbola* appellavit D. Cyrillus lib. 12. in Jo. Congruum est ergo, ut qui de Christi passione sub finem primæ partis differuimus, de symbolis hinc pauca dicamus. Id vero breviter præstabimus duobus libris, quorum primus, servato auctoris ordine XXX., erit de Sacramentis in genere, alter, nempe XXXI., de Baptismo, qui est omnium janua Sacramentorum.

L I B E R XXX.

De Sacramentis in genere.

QUatuor dissertationibus hunc librum complectimur I. de essentia, atque existentia Sacramentorum, tum de numero, necessitate, atque institutione verba faciet. II. de materia ac forma III. de ministro ac subjecto. IV. de effectibus, ritibusque ipsorum Sacramentorum.

DISSERTATIO I.

De Sacramentorum essentia, existentia &c.

AGemus hoc loco I. de vocabulo ac definitione Sacramentorum. II. de eorum institutionis tempore. III. de circumcissione IV. de numero Sacramentorum novæ legis. V. de lotionem pedum. VI. de ordine, necessitate, ac dignitate Sacramentorum. VII. de institutione Sacramentorum novæ legis.

C A P U T I.

De vocabulo, etymologia, ac definitione Sacramentorum.

LUtherus Sacramenti nomen eliminavit, signi vel vocabuli nomine substituto, ut statueret Sacramenta esse magna inefficacia ad diluenda peccata. Sit itaque

PROPOSITIO I. Sacramenti nomen in Ecclesia merito retinetur.

Prob.

Prob. I. scripturis. Tob. 12.: *Sacramentum* arcanum mysterium significat, habetur enim: *Sacramentum regis abscondere bonum est*. Apoc. 1. Signum exprimit rei obscuræ, & latentis, dicitur enim: *Sacramentum septem stellarum*. Et Eph. 5.: *Sacramentum hoc magnum est*. Frustra reponunt adversarii, exstare in græco *mysterium*, id enim nos intelligimus nomine *Sacramenti*: Paullus enim, ut ait Catharinus: *Dicens mysterium id græce dixit, quod latine significat Sacramentum*. Nam Cyrillus, Chrysost. &c. *Eucharistiam* *mysterium* vocant, & sic alia, quæ nos dicimus *Sacramenta*: Hinc Ap. 1. Cor. 13., ubi legitur: *Et noverim mysteria omnia lectum est olim: Et noverim Sacramenta*.

Prob. II. ex PP. Tertullianus lib. de Bapt. ait: *Felix Sacramentum aquæ nostræ*. Et l. de Præscr. c. 40. de idolorum myst. ait: *Ipsas res, de quibus Sacramenta Christi administrantur, affectavit exprimere (dæmon) in negotiis idololatriæ*. Cyprianus Ep. 63. ad Cæcil. ait: *Sacramenti veritatem fraternitate omni præsentē celebramus*. Hilarius in Matth. 4. baptismum *Sacramentum* appellat, et c. 9. *Eucharistiam* vocat: *Sacramentum panis*. Ambros. libros sex de Sacramentis conscripsit. S. P. Ep. 118. ad Jan. adunatam Christi plebem *Sacramentis numero paucissimis*; ergo &c. Prob. III. ex ipsis hæreticis. Nam Confessio Augustana, Brentius, Kemnitius, Grotius, Vossius, Salmasius, alique vocabulum *Sacramenti* admittunt; ergo &c.

Opp. Zuinglius: in 1. ad Tim. c. 6. eum sic monet Ap. *Devita profanas vocum novitates*, atqui hoc vocabulum novum est, & sacris litteris incompertum; ergo &c. R. neg. min. Ostendimus enim scripturis, et traditione novum non esse hoc vocabulum. R. II. dist. ant. Et Ap. monet, ut vitemus profanas vocum novitates, quibus hæretici fidem commaculant, conc. nova vocabula ad fidem stabiliendam, neg. Ita S. P. Tract. 97. in Jo. *Non ait verborum novitates, sed addit profanas*. Sunt enim & doctrinæ congruentes verborum novitates. *Adversus impietatem Arianorum novum nomen PP. homousion condiderunt*. Nam si omnis novitas profana esset, nec a Domino diceretur: *Mandatum novum do vobis, nec Testamentum appellaretur novum* &c. ergo &c.

PROPOSITIO II. *Sacramenti* vocabulum plura significat.

Prob. I. enim *Sacramentum* apud Varronem est quædam oppignoratio judicialis, seu sponsio pecuniæ a litigantibus olim facta ea lege, ut qui iudicio vinceret, e sacro pecuniam auferret suam; victus vero eam relinqueret apud

Pontificem, ac publico ærario cederet. Hinc ab Isidoro l. 4. Orig. dicitur: *Sacramentum pignus sponsionis*. Appellabatur autem *Sacramentum*, vel quia pecunia sacro loco servabatur, vel quia ea sacerdotes alebantur. II. significat iuramentum, quo per aliquod sacrum milites se se obstringebant ad obedientiam Imperatori servandam: hac formula: *Ibo quo iusserit S. P. Q. R.*, sive *quo duxerit Imperator, aut quo iusserint Consules*. Vide Livium, Polybium, Senecam. Vegetius ait, Christianos milites jurare *picturis in cute pictis per Deum, & Christum, & Spiritum S. & per maiestatem Imperatoris omnia se strenue facturos, quæ præceperit Imperator &c.*

III. Significat etiam mysterium, rem arcanam, sive sacram, sive profanam, quod a *μύω claudio*, sive ad Hebr. *מסתרים mistarim latibula*. Ferunt mysteria in cultum Cereris, et Proserpinæ apud Eleusinos instituta, erantque initiationes, a quibus profani arcebantur: unde initiati dicebantur *mystæ*. Atque horum mysteriorum plura signa refert Clemens Alex., & Euseb. Hoc pacto arcanorum doctrinæ, & symbola rerum occultarum *Sacramenta*, aut *mysteria* dicuntur. Ita Apoc. 17. *Ego dicam tibi Sacramentum mulieris*, & de Antichristo 2. Thess. 2. habetur: *Operatur jam mysterium iniquitas*: ubi *mysterium* de re non sacra dicitur. De fidei vero arcanis habetur Matth. 13. *Vobis datum est nosse mysteria &c.* Quo sensu ea Ecclesiæ doctrinæ capita, quæ gentibus occultabantur, sive ad fidei dogmata sive ad Eucharistiæ consecrationem a PP. *Sacramenta* appellantur. Ita Tertullianus de Præscr. c. 20. Christianam institutionem fidei regulam &c. appellat *eiusdem sacramenti* traditionem, sumto Sacramenti vocabulo, pro universis Apostolicis rudimentis, ut observarunt Albaspinæus, & Lupus. Hinc factum est, ut olim PP. de Trinitatis mysterio, & Eucharistia, & de aliis Christianæ religionis arcanis parce, & obscure locuti sint, ut ea solis fidelibus paterent, & occulta remanerent profanis. Ut enim ait S. P. Ps. 103. *Opera nostra bona vident & pagani; Sacramenta vero occultantur illis*. Eadem habet Chrysostomus, aliique. Hanc vero disciplinam arcani non servarunt PP. in iis libris, quos pro Christiana religione exornarunt, ut impactas calumnias retunderent, ut fecit S. Mart. Justinus, aliique.

V. Denique accipitur Sacramenti nomen pro signo quolibet

libet rei sacræ: est autem signum per Aug. l. i. Doct. Christ. *Res quæ ad significandum aliquid adhibetur*: ut aries, quem pro filio Abraham immolavit; & alia, quæ res sunt & etiam signa rerum. Non tamen quodlibet signum Sacramentum dicitur, sed signum tantum rerum divinarum, ut docet S. P. Hoc sensu Tertull. contra Marc. vocat duos Abrahamæ filios: *Sacramenta figurarum, & allegorias Sacramentorum*. Signa quædam nullam habent cum re significata similitudinem, ut campanæ sonus signum est convocandi clerum. Alia cum re, quam significant, aliquam habent analogiam, ut productio Evæ institutionem Ecclesiæ præfiguravit. Talia sunt Sacramenta: *Si enim quandam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent: omnino Sacramenta non essent*. Signa denique alia sunt significativa, sive *speculativa*, ut ramus ante tabernam, alia obsignativa, ut sigillum obsignat Principis aut regis diploma. Alia *exhibitiva* dignitatis, ut baculus, anulus &c. qui præbentur Episcopo &c. Alia sunt practica, & efficacia, ut Sacramenta.

PROPOSITIO III. Optima est catholicorum definitio Sacramenti.

Not. Plures esse apud catholicos Sacramenti definitiones, quæ tamen in eo conveniunt: sacramenta esse signa quædam sensibilia sacro ritu exhibita Christi nomine, quæ in suscipiente recte disposito salutarem effectum operantur: ita Estius, & Pallavicinus. Magister in i. Sent. Sacramentum definit I. latissime, prout *est rei sacræ signum* II. prout etiam veteris legis Sacramenta complectitur dicens: *Sacramentum est invisibilis gratiæ visibilis forma*. III. prout est novæ legis Sacramentum sic: *Sacramentum est: quod ita signum est gratiæ Dei, & invisibilis gratiæ forma, ut ipsius imaginem gerat & causa existat*. Isidorus l. 6. Etymol. 18. ait: *Sacramentum illud est, in quo sub tegumento rerum visibilium divina virtus secretius humanam salutem operatur*. Catech. Rom. p. 2. Sacramentum, ait, *est res sensibus subiecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis & justitiæ, tum significandæ, tum efficiendæ vim habet*: aliam etiam tradit, quæ vulgo circumfertur: *Sacramentum: Est invisibilis gratiæ visibile signum ad nostram justificationem institutum*. Ex quibus omnibus sic definiri potest Sacramentum: *Est invisibilis gratiæ signum sensibile divinitus institutum, Christi nomine, sacroque ritu exhibitum hominum sanctificationem efficiens*. Ubi primum definitionis mem-

brum Sacramentis veteris & novæ legis convenit, secundum ostendit utriusque discrimen. His prænotatis.

Prob. I. enim recte dici signum sensibile etiam hæretici conveniunt: quod enim est occultum nec sensus afficit signum dici non potest. Idcirco S. P. Sacramenta passim vocat: *Signacula visibilia, Sacramenta visibilia, elementum, & tamquam visibile verbum, & sacrosancta signacula*, cujus rei rationem profert S. P. l. 19. contra Faust. c. 2. quia *in nullum nomen religionis, seu verum, seu falsum coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum, vel Sacramentorum visibilium consortio colligentur*. II. Dicitur signum invisibilis gratiæ, ut enim ait S. P. q. 84. in Lev. *Sine ista sanctificatione invisibilis gratiæ visibilia Sacramenta quid prosunt?* Ubi nota, etiam Sacramenta veteris legis sanctitatem aliquam contulisse, sed legalem dumtaxat, & *ad emundationem carnis*, unde *infirmæ et egenæ elementa* dicuntur ad Gal. 4. in re tamen significata paria sunt cum veteris, tum novæ legis Sacramenta. Utraque enim Christum significant, licet illa Christi venturi, hæc vero redemptionis peractæ signa sint. Sicut ergo eadem est fides veterum PP. ac nostra, ut l. 26. c. 7. dictum est: ita una eademque est definitio Sacramentorum utriusque legis, licet virtus omnino sit impar.

Nota: Sacramentum dici a D. Thom. signum *demonstrativum* præsentis gratiæ, *commemorative* præteritæ, *præ-nuntiativum* futuræ. Ita sacrificia Levitica, puta agni immolatio, erant commemorativa beneficiorum Dei, qui Israelitas eduxit de Ægypto, immundorum purgatio, & typus Agni pro nobis in cruce immolandi. Sic etiam baptisma est signum passionis ac sepulturæ Christi, ablutionis peccatorum, & arrha futuræ resurrectionis. In Eucharistia etiam commemoratur Christi mors, recipitur Christi corpus, & pignus vitæ æternæ. III. Dicitur: *Signum divinitus institutum*; Licet enim Sacramenta aliquam habeant rerum similitudinem, quarum signa sunt; non sunt tamen ut signa naturalia, quæ absque institutione ostendunt, quod significant, ut fumus ignem. Cum ergo virtus Sacramenti solum Deum habeat auctorem, idcirco Sacramentum vocat S. P. A. *Utile signum divinitus institutum*. IV. dicit etiam: *Christi nomine exhibitum*, sive enim baptizet improbus minister, sive justus, gratia baptizato confertur, quæ ab eo sane est, de quo habetur Jo. 1. *Hic est qui baptizat in Spiritu S.* Hinc Ap. 1. Cor. 1. ut tolleretur schisma-

ta Corinthiorum, qui dicebant: *Ego quidem sum Paulli, ego vero Cepha: ego autem Christi*, ait: *Numquid in nomine Paulli baptizati estis?* ut ostenderet ministri etiam inæqualis meriti par esse baptismus, quod a solo Christo habet virtutem sanctificandi.

V. Dicitur: *Hominum sanctificationem efficiens*, ad differentiam veterum Sacramentorum, quæ gratiam prænuntiabant, nec sanctitatem conferebant nisi legalem, nam per baptismum *ablui peccata*, & *salvos nos fieri per lavacrum regenerationis Spiritus S.* habetur Act. 20. & ad Tit. 3. In Confirmatione item & Ordine Spiritum S. & gratiam impositione manuum conferri legitur Act. 18. & 1. ad Tim. 4.

Ob. I. Lutherani: *Sacramentum nil aliud esse quam promissionem gratiæ annexam externo signo*; ergo &c. R. I. dist. ant. Si nomine externi signi intelligant signum sanctificationis efficiens, conc. promittens, aut prænuntians, neg. Si enim fateantur hæretici cum Cassandro: *Sacramenta divina auctoritate instituta*, nedum ut essent *signacula Ecclesiæ*, sed etiam certa & efficacia signa gratiæ Dei, consentientes habebunt non solum Grotium, qui fatetur: *Sacramentis non significari tantum gratiam collatam, sed & conferri*, sed Echium ipsum, omnesque Catholicos: qui sane non diffitentur; *Sacramenta habere adnexam gratiæ promissionem*, tum ex Marci ult. v. 16. cum ex Jo. 6. 55. ubi baptizatis & communione relictis promittitur vita æterna. Fatemur etiam & fidem excitare, sed præterea asserimus in nobis salutem operari: nam per verba, quibus Sacramenta fiunt, promissio non exprimitur. Dicitur enim: *Ego te baptizo*, non vero: *Promitto tibi regenerationis gratiam*. Nam sacramenta novæ legis non promittunt sanctitatem, sed conferunt.

Ob. II. Calvinus l. 4. Inst. 14. Ad rationem Sacramenti, præter divinam promissionem, requiritur divinæ benevolentiae oppignoratio. Itaque Sacramenta sint signa quædam divinitus instituta, ad obsignandas in nobis, & confirmandas divinas promissiones, ad fidem corroborandam, & ad pietatem nostram significandam; ergo &c. R. neg. conf. Falsa est enim hæc definitio, tum quia Sacramentis nullam vim tribuit producendi gratiam, tum quia divina promissio magis certa est in sacris litteris, quam si certa iustitia, ac sanctitas in Sacramentis collata; ergo per Sacramenta certiores non reddimur divinarum promissionum. Adde per Calvinianos solos prædestinatos divinarum promissionum pignus

gnus accipere, aut ergo Sacramenta non sunt divinæ benevolentiae oppignoratio, aut numquam recipiuntur a reprobis; cum tamen Calviniani non negent, etiam reprobos Sacramenta suscipere.

Ob. III. Sacramenta esse quandam initiationem, qua Christo homines, ut milites Imperatori obstringuntur, docent Zuingliani: vel signa, quibus admonemur bene vivere, ut tenent Anabaptistæ, seu tesserae, quibus Christiani a Judæis, & Paganis secernuntur, ut ajunt Sociniani; ergo &c. R. neg. conf. Negamus enim, Sacramenta esse nuda signa, quæ vel præstitum beneficium in memoriam revocent, vel Dei gratiam promittant, vel nostri officii nos moneant; sed dicimus, ea esse signa spiritualium donorum efficientia, ut supra dictum est. Vide auctorem.

C A P U T II.

De tempore institutionis Sacramentorum.

QUæritur in scholis, num in statu innocentiae Sacramenta exstiterint: an vero, si Adam non peccasset, fuissent saltem instituenda. Sit itaque

PROPOSITIO. Incertum est, an Sacramenta exstiterint in statu innocentiae.

Prob. ex utriusque sententiae momentis. Nam qui negativam tuentur, ajunt I. Sacramenta esse signa permanentia, nec locum habere in eo statu, qui brevissime perduravit; ergo &c. II. Sacramenta sunt animæ pharmaca, atqui in eo statu nullus erat morbus, nec lucta, nec concupiscentia; ergo &c. III. in eo statu absque Sacramentorum adminiculo gratia collata erat; ergo per eam sine Sacramentis stare & proficere poterant protoparentes: ut fecerunt angeli sancti per liberum arbitrium perseverando. IV. Nec scripturis, nec traditione probatur Sacramentorum pro statu innocentiae vel necessitas, vel institutio; ergo &c.

R. adversarii, ad I. neg. conf. Ille enim status breviter perduravit ob liberam Adami prævaricationem, sicut ergo ibi non defuit ad vitam corpoream lignum vitæ, ita ad spiritalem vitam, vel ad Dei cultum primi parentes Sacramentis fulciri debuerunt. Ad II. dist. maj. Sunt pharmaca in hoc statu, conc. in statu innocentiae, neg. In eo enim statu Sacramenta gratiam contulissent, quæ hominem custodiret, aut gratiam jam acceptam augeret. Ad II. neg. conf. Angelus enim, utpote spiritualis, non debuit spiritualiter vivere mysteriis rerum intelligibilium corporaliter exhibitis, quod non valet de homine innocente, ut ait S. P. A.
Ad

Ad ult. R. Nec scripturis nec traditione certo colligi quale Sacramentum exstiterit in lege naturæ pro peccato originali, cum tamen aliquod fuisse vulgo admittatur.

Qui vero affirmativam sententiam sequuntur, ajunt I. cum Aug. l. 19. contra Faustum: *In nullum nomen religionis homines coagulari, nisi signaculorum vel Sacram. visibilibus consortio colligentur*, atqui in statu innocentiae futuræ erat vera religio & sacrificia; ergo et Sacramenta. II. S. P. agnoscit in Paradiso in lignis ceteris alimentum, in illo autem (ligno vitæ) Sacramentum. Hinc l. 11. c. 40. de Adam ejecto ait: *Separare debuit a ligno vitæ sive quod ex ipso subsisteret virtute invisibili, sive quod in eo esset Sacramentum visibile invisibilis sapientiæ*; ergo &c.

R. ad I. dist. maj. Et loquitur S. P. de sacrificiis, quæ in quavis religione etiam falsa offeruntur, conc., de veris Sacramentis, neg. Neque enim in falsa religione vera Sacramenta excogitari possunt: hinc disjunctive loquitur S. P. dicens: *Nisi aliquo signaculorum, vel Sacramentorum*. Adde non loqui Aug. de statu innocentiae: in eo enim omnes unum Deum coluissent, nec opus fuisset ut fideles corporeis signis ab infidelibus secernerentur. Ad III. dist. ant. Agnoscit lignum vitæ Sacramentum lato modo, idest rem arcanam, conc., *erat enim lignum vitæ ut petra Christus, nec sine mysteriis rerum spiritualium*, propriæ, neg. Affert enim ibi S. P. exemplum matrimonii, quod solum in nova lege ad Sacramenti dignitatem evectum est; sicut ergo matrimonium, ita lignum vitæ Sacramentum vocat S. P. eo, quod mysterium aliquod præfigurabat. Quod vero ait c. 5. tribuisse sanitatem *occulta salubritatis inspiratione*, non significat gratiam collatam animæ, sed corporis firmitatem, sed vi occulta, et mirabili, qualis fuit in subcinericio pane Eliæ &c.

Non repugnant tamen Sacramenta cum statu innocentiae. Potest enim I. homo anima, et corpore constans per signa corporea in quovis statu assequi spiritualia, ut docet S. P. & ratio suadet. II. posset iis signis gratia conferri, non quæ animæ vulnera sanaret, sed quæ pristinam foveret, aut augeret, ut docet Durandus, Alensis, Coqueus. III. Exstitissent ibi etiam sacrificia; ergo &c. IV. Constituissent quoque homines Ecclesiam visibilem, sed hæc colligata est signaculis sensibilibus; ergo &c.

PROPOSITIO II. In statu legis naturæ exstitit pro parvulis aliquod Sacramentum.

Not.

Not. Censet Durandus, Soto, Ledesma, Maurus, Basilus, Vasquesius &c. in eo statu satis fuisse ad justificationem fidei protestationem absque ullo signo sensibili: et licet Patriarchæ signum hujusmodi aliquando exhibuerint, illud determinatum non fuisse, neque divinitus institutum. Alii, ut Suarez, et Juenin &c. ajunt, ante circumcissionem existisse pro parvulis aliquod *Sacramentum* ad originale expiandum, at non pro adultis, quibus sat erat fides in liberatorem futurum. Quodnam vero illud fuerit remedium pro parvulis incertum est. Alii denique, ut Canus, Gonet, Gavardi, Gotti, Tournely &c. docent, tam pro parvulis, quam pro adultis Sacramenta existisse in lege naturæ. Cum iis itaque

Prob. I. ex auctoritate Innoc. III. cap. *Majores* l. 3. Decr. tit. 42. ubi de parvulis cujusque status ait: *Et ipsis, parvulis, misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuravit ad salutem*: ubi remedium *Sacramentum* intelligit, loquitur enim ibi de circumcissione, et de baptismo. S. P. l. 5. contra Jul. c. 11. ait: *Nec tamen credendum est ante circumcis. famulos Dei nullo Sacramento opitulatos fuisse parvulis suis, quamvis, quod illud esset Scriptura latere voluerit*. Auctor de Card. Op. c. de ratione Circ. ait: *Originale peccatum omni tempore aliquibus remediis oportuit expiari*; ergo &c. Prob. II. ratione: semper necessaria fuit ad salutem fides in Christum, *quæ salvos faciebat antiquos pusillos cum magnis* ex August. l. 2. de Nupt. 11., atqui parvuli nequeunt fide propria actuali justificari; ergo sicut modo parvulis baptizatis supplet Ecclesia defectum ætatis; ita olim fides parentum signo aliquo visibili expressa salvabat infantulos, *qui sub arbitrio jacent voluntatis alienæ, nec ullo modo eis, nisi per alios consuli potest*: neque ad hoc sufficit protestatio fidei interior parentum, sicut nec modo sufficit pueris in uteris matrum decedentibus; ergo &c.

Ob. I. Tertull. de Bapt. c. 13. ait: *Quod ante Domini passionem fuerit salus per fidem nudam*; at ubi fides aucta est, *addita est ampliatio Sacramenti*; ergo &c. Gregorius M. l. 4. Mor. *Quod apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres, vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, vel circumcissionis*. Bernardus Ep. 77. ad Hugon. ait: *In nationibus adultos fide & sacrificiis credimus expiatis, parvulis autem solam suffecisse parentum fidem*; ergo &c. S. Th. 3. p. q. 70. ait: *Ante institutionem cir-*

circumcisionis sola fides Christi futuri justificabat tam pueros, quam adultos &c., sed antea non requirebatur aliquod signum protestativum hujus fidei &c.; ergo &c.

R. dist. ant. Et laudati PP. nomine solius fidei excludunt quodlibet *signum religionis protestativum* a lege determinatum, conc. arbitrio relictum, neg. Cum enim in lege naturæ solo naturali instinctu homines moverentur ad Deum colendum, nulla lege exterius lata, sed ipsi homines determinabant res sensibiles, quibus in Dei cultu, et ad expianda peccata uterentur, ut docet S. Th. 3. p. q. 60. art. 5. ubi etiam docet, parentes vel preces vel benedictionem aliquam adhibuisse, sicut adulti per se ipsos adhibebant preces et sacrificia, atque id fuisse *quoddam fidei signaculum*. Hoc pacto Tertulliani, Gregorii, ac Bernardi loca exponenda sunt. Vide auctorem.

Ex quibus infertur, signaculum justitiæ in lege naturæ et fuisse determinatum, nempe interiori instinctu protestantium fidem suam ejusdem signaculi exhibitione: et non fuisse determinatum, scilicet præscriptione legis, latoque præcepto. Si vero dicas, signaculum istud non erat a Deo institutum; ergo non erat Sacramentum. R. dist. ant. Non erat institutum præscripto legis, conc. interiori instinctu, quo Deus ad sui cultum homines tunc promovebat, neg. Neque enim tollitur essentia Sacramenti ex quo vigente naturæ statu possent pro libito homines fidem suam protestari hoc vel illo signo. Nam determinatio signi spectat ad causam extrinsecam, non ad naturam Sacramentorum, ut observat Suarez.

Opp. S. P. in lib. de Nat. et Gr. et alibi passim docet, parvulos non baptizatos excludi a regno cœlorum: *Ea damnatione, quæ per universam massam currit; ergo &c.* R. neg. conf. Deus enim *voluntate antecedenti*, cujus effectus est remedii institutio, *vult omnes homines salvos fieri*, licet *voluntate consequenti*, cujus effectus est remedii applicatio &c. velit solos prædestinatos salvari; sicut ergo in hoc statu pro omnibus instituit baptisma, quod occulto Dei judicio non omnibus applicatur, ita in eo statu voluit adesse originalis peccati remedium: *Sive ergo novissima contemplantur sæcula, seu prima, seu media*, ait auctor. lib. de Voc. Gent. *pie creditur, omnes homines salvos fieri Deum velle, semperque voluisse &c. ergo &c.*

PROPOSITIO III. Pro adultis in statu legis naturæ fuerunt aliqua Sacramenta, et plurima in lege scripta.

Prob.

Prob. I. pars. Ex quo etiam adulti, præsertim in eo statu ignorantiae, essent ad intelligentiam invisibilium signis visibilibus excitandi: quam ob rem Sacramenta sunt instituta. Adde quod actus fidei et contritionis neque in statu legis gratiae semper ad justificationem sufficiunt absque Sacramento, atqui inverisimile est, majorem tunc vim habuisse, quam habeat modo ad peccata expianda, ergo &c. Verum quænam fuerint hujusmodi Sacramenta incertum est, eaque probabile est non aliam institutionem habuisse, præter divinum instinctum intime inspirantem hominibus, quo signo fidem suam exprimerent, ut ait D. Th. q. 60. art. 5.: *Sicut in statu legis naturæ homines nulla lege exterius data, sed solo interiori instinctu movebantur ad Deum colendum, ita etiam interiori instinctu determinabatur eis, rebus sensibilibus uterentur ad Dei cultum.*

Prob. II. pars. Fuerunt enim tunc instituti multi ritus & cœremoniæ sensibiles, quibus gratia per Christum conferenda figurabatur, ut paschalis agnus, expiationes, & lustrationes, & circumcisio, de qua infra. II. Sacramenta vetera commemorat Concilium Florentinum, & Tridentinum; ergo &c.

Dices: Sacramenta sunt peccatorum remedia; ergo institui non poterant ante adventum Christi. R. neg. conf. Prout enim Sacramenta erant signa futuri Reparatoris, debebant præcedere ejus adventum, nec passio Salvatoris erat Sacramentorum illorum causa efficiens, quæ effectum præcedit; sed causa finalis, quæ eum præcedit sola intentione. Vide auctorem.

C A P U T III.

De origine circumcisionis.

Not. I. Licet Herodotus, & Diodorus, imo & Celsus apud Orig., & Marshamus Anglus tradant, circumcidendi ritum ab Ægyptiis primitus institutum, inde ad Colchos, Arabesque, & Judæos derivatum; Abrahamum tamen primum omnium fuisse circumcisum propugnat Josephus, Origenes, Eusebius, ac PP. infra laudandi, nec non catholici omnes, ac novatores. Agunt de hoc argumento Salianus, Nat. Alex., Calmet, Honoratus, Benedictus XIV., Montacutius, Scultetus, & Spencerus, quos laudat cl. Auctor.

Not. II. Scholastici supponentes Abrahamum primum omnium Dei jussu circumcisum quærunt, an circumcisio instituta sit tamquam signum distinctivum ab aliis nationibus,

bus, an tamquam gratiæ symbolum, aut *Sacramentum* ad delendum originale peccatum. Propugnant priorem sententiam Bellarminus, Vasquez, l' Hermenier, Tournely, Natalis Alex. &c. E contra institutam circumcisionem in remedium peccati orig. docet S. Thomas, Gonet, Gotti, Mastrius, Brancatus, Frassen, Estius, du Hamel, Juenin, & Benedictus XIV., qui sententiam D. Thomæ sequitur. Imo qui negant circumcisionem institutam ad delendum originale, fatentur tamen fuisse *Sacramentum*, per quod filii Abrahæ protestabantur fidem suam in venturum Reparatorem. Qui vero docent, circumcisionem fuisse originalis culpæ remedium, quidam ajunt gratiam contulisse ex opere operato, alii negant. Qua de re sit

PROPOSITIO I. Abrahamus primus fuit circumcissus.

Prob. I. scripturis. Gen. 17. ait Dominus Abrahæ : *Statuam pactum meum iater me & te fœdere sempiterno, ut sim Deus tuus, & seminis tui post te*, ergo circumcisio signum erat a Deo institutum, quo in Abrahami semine divinum fœdus dignosceretur. R. Spencerus, circumcisionem, prout est signum fœderis, fuisse a Deo institutam, non prout est stigma corporeum, aut morbi antidotum. Sed contra, si Deus pro signo fœderis instituisset signaculum, quod alii ferebant in corpore, nec filii Abraham visibili signo secreti essent a gentibus, neque religio in familia Abrahæ sensibili *Sacramento* ab idololatrarum cœtu esset distincta. Deinde contendit Spencerus, circumcisionem multum valuisse ad idololatriam coercendam, cum Judæi ad Gentiles transeuntes omni arte studerent præputia reducere, & abolere ejus vestigia, nec matrimonia inirent cum alienigenis, quod nefas esset commisceri cum incircumcisis populum Dei hoc speciali charactere signatum, ut constat ex 34. Genes. de rebus gestis a filiis Jacob cum Sichimitis. Deinde non solum Philistiim in sacris litteris *incircumcisi* dicuntur, sed etiam Ethnici ferme omnes. Nam Exod. 12. præcipitur circumcidendos peregrinos omnes, qui cum hebræis Phase celebrare vellent : & Jerem. 9. habetur : *Omnes gentes habent præputium*. Et licet nonnulli Ethnici, & etiam Ægyptii præputium postea circumciderint; id tamen ante Abrahamum factum non est, cum circumcisio data sit in signum, quo secerneretur a gentibus. Præterea cum præcepisset Dominus, ut circumciderentur Israelitæ nati in deserto, ait Jos. 5. : *Hodie abstuli a vobis opprobrium Ægypti* : idest oblitterata per circumcisionem Ægyptiacæ nationis macula agniti sunt

sunt Israelitæ filii Abraham, & terræ promissionis hæredes atqui circumcisio non fuisset ablatio opprobrii Ægyptiorum, si & ipsi circumcidissent præputia; ergo &c. Prob. min. Nam phrasi hebraica: *Opprobrium Ægypti* significat, id quod cum sit in consuetudine apud Ægyptios est Hebræis nota probri, & dedecoris, ut constat Exod. 8., ubi pecudes, quas Ægyptii colunt tamquam numina, Hebræi autem mactant, vocantur: *Abominationes Ægyptiorum*. Præputium ergo dictum est opprobrium Ægypti, non quod incircumcisi Ægyptiis probro essent, ut Marshamus putat, sed quia esse incircumcisum, uti tunc erant Ægyptii, opprobrium erat apud Judæos.

Prob. II. ex profanis scriptoribus ac PP. Josephus, l. 8. Antiq. c. 10. ait: *Constat quod nulli alii circumcidantur in Palæstina Syri præterquam nos*, quibus refellit Herodotum scribentem Phænices & Syros didicisse ab Ægyptiis circumcisionem. Et l. 1. cap. 10. ait, præcepisse Deum Abrahamo, ut circumcideretur: *Quod nollet genus ipsius cum aliis commisceri*. Just. in Dial. ait: *Abraham primus circumcisionem carnis accepit*. Orig. 1. contra Celsum ait: *Hunc malle Ægyptiis credere, quam Moyse, qui refert primum mortalium circumcisum Abrahamum*. Chryl. hom. 39. ait, Abrahamum & filios Dei jussu circumcisos, ne gentibus se commiscerent in Ægypto, & semen ejus impermixtum maneret; ergo &c.

Dices cum Spencero: si instituta esset circumcisio, ut filii Abraham segregarentur a gentibus, distinctionis notam Judæi gestassent in fronte, aut in alia visibili corporis parte, non in ea, quam pudor occultat; ergo &c. R. S. P. Ser. 160. *Signum veteris testamenti circumcisio in latenti carne. Signum novi Testamenti Crux in libera fronte. Ibi enim occultatio est, hic revelatio: illud est sub velamine, hoc in facie.*

Prob. III. ex confutatione Herodoti, & Diodori Siculi, quibus Marshamus innititur. Herodotus enim scribit l. 2. c. 36.: *Ægyptii circumcidunt*. Et c. 104.: *Soli Colchi & Ægyptii, & Æthiopes ab initio statim pudenda circumcidunt*. Nam & Phænices & Syri, qui sunt in Palæstina didicisse id ab Ægyptiis & ipsi confitentur. Diodorus vero l. 1. p. 17. de Colchis Syrisque ait: *Pueros apud se natos ritu ab Ægyptiis derivato circumcidunt*. Sed facile revincuntur: I. enim æquum est ut Moyse magis scriptori antiquissimo, quam Herodoto fidem habeamus, qui floruit circa annum M. 3500. II. Artapanus apud Euseb. l. 9. Præp. E. l. 27. testatur: *Æthiopes circumcisionis ritum a Moyse accepisse*; ergo &c.

III. Probabile est etiam Ægyptiorum complures circumcidisse pudenda non ex gentis instituto, sed metu angeli, quem incircumcisis audierant infestum, ut ex Origene conjiciunt Natalis Alex., & Calmet. IV. Diod. l. 3. p. 115. ait, ab Ægyptiis circumcisionem accepisse etiam Traglodytas, sed hi a nepotibus Abrahamæ circumcisionem accipere; ergo &c. Prob. min. Nam Diodorus ib. Traglodytas esse ait, quos Græci *Nomades vocant*, Arabes nempe incolentes vicinias maris rubri; sicut ergo Marshamus non negat in Traglodyt., Arabumque regiones ab Abrahamæ nepotibus deductas fuisse colonias, ita fateri debet ab Abrahamæ posteris Traglodytas & Arabes accepisse circumcisionem. Reapse Arabes non 8. die, sed anno 13. circunciduntur: Nam *Ismaelus princeps eorum gentis Abrahamo e concubina natus ea ætate est circumcisis*, ait Josephus l. 1. Antiq. c. 12.

V. Philistiim fuisse incircumcisos constat ex Jud. 14., atqui Philistiim e Chasluim, idest ab Ægyptiis originem trahunt ex Gen. 10.; si ergo Ægyptii antiquitus circumcidebantur, cur non isti? VI. Soli initiati sacris mysteriis apud Ægyptios circumcisione utebantur, mares reliqui, ac fœminæ neque cogente lege, neque 8. die; errant ergo Herodotus, & Diodorus, qui asseruerunt, Judæos pueros circumcidere ritu ab Ægyptiis derivato. Vide auctorem.

Prob. IV. Licet post Abrahamum plures gentes circumcisionem adhibuerint ex Jerem. c. 9., ex tamen ab initio circumcisæ sunt, quæ ex Abrahamo per Ismaelem, & Ceturæ filios derivarunt, ut Idumæi ita dicti ab Esau, qui etiam *Edom* vel rufus dictus est, Ismaelitæ ab Ismaele filio Agar, unde Turcæ, & Saraceni orti sunt, Æthiopes & Afrorum permulti, quos e Ceturæ filiis progenitos probat Josephus, & Eusebius. Colchi etiam sunt ex decem tribubus translatis a Salmanasar, ut ait Grotius; circumcisionem itaque adhibuit primus omnium Abrahamus, eamque ab ejus posteris accipere gentes reliquæ, licet non religionis causa, sed vel ad evitandum morbi genus, quod carbunculum vocant, vel ad profanam initiationem, vel ob fœcunditatem &c. adhibuerint, cum apud Judæos summa religione servata sit: unde eos gentes appellarunt *verpos*, *apellasque*: & ipsi vicissim homines alios *incircumcisos*. Tandem adeo Judæis propria est circumcisio, ut Imperatorum legibus iis tantum permessa aliis omnibus etiam Samaritanis fuerit interdicta, ut scribit Origenes l. 2. contra

Celsus, & Petavius in animadvers. ad Epiphan. pag. 400.; ergo &c.

PROPOSITIO II. Circumcisio data est in signum distinctivum.

Prob. I. ex Josepho, qui l. 1. Ant. c. 10. ait: *Præcepit (Deus Abrahamæ) quod nollet genus ipsius cum aliis commisceri, ut pudenda circumcideret.* II. Tacitus l. 5. Hist. ait de Judæis: *Circumcidere genitalia instituere, ut diversitate noscantur.* III. Justinus Dial. p. 234. ait: *Circumcisio in signum data est, ut suis ab aliis gentibus discreti.* IV. Irenæus l. 4. adv. Hær. c. 16. ait: *Circumcisionem in signo dedit Deus, ut cognoscibile perseveret genus Abrahamæ.* Eadem habet Tertullianus contra Judæos c. 3. Chrysost. hom. 39. ait: *Hoc injunxit, ut esset sibi segregatus populus, & patriarchæ semen impermixtum maneret.* Hieron. in l. 1. Ep. ad Gal. ait: *Ne soboles dilecti Abrahamæ ceteris nationibus misceretur.* Et Ambrosius circumcisionem vocat: *Signum carnis sensibile;* ergo &c.

Ex quibus male a nonnullis inferitur, circumcisionem in signum distinctivum solummodo, non ad delendum orig. peccatum fuisse institutam, sicut enim Sacramenta, quæ gratiam conferunt, Ecclesiam secernunt a cœtu infidelium, ita circumcisio, quæ ab idololatriis segregavit Abrahamæ progeniem, simul gratiam conferre potuit vel per se, vel virtute fidei, quæ est etiam D. Thomæ, & Augustini sententia. Sit itaque

PROPOSITIO III. Circumcisio non est instituta dumtaxat ut Abrahamæ semen a gentibus secerneretur.

Prob. I. Gen. 17. & Rom. 4. habetur, circumcisionem esse signum commemorativum fœderis initi inter Deum & Abrahamæ semen, & *signaculum justitiæ fidei, quam habuit in præputio, cujus fidei gratia credens in spem contra spem* futurus erat pater multarum gentium: ideoque circumcisam esse Abrahamæ progeniem ad hanc spem excitandam: erat proinde mutilatio præputii non tam signum politicum, quam religiosum, commemorativum fœderis, protestativum fidei, initiativum religionis; ergo &c.

II. S. P. Tract. 30. in Jo. ait, quod circumcisio significat: *expoliationem a corde omnium voluptatum carnalium.* Non ergo sine causa data est, & in eo membro iussa fieri, quoniam per illud procreatur creatura mortalium. Consentit Philo scribens de circumcissione, eam esse *excisionem voluptatum, quæ mentem fascinant.* Quoniam inter volu-

voluptatum illecebras principatum tenet viri congressus cum muliere, instrumentum ejus legislatores mutilari jusserunt, innuentes resecandas esse voluptates, omnes per unam subindicantes.

III. S. P. l. 6. contra Julianum c. 7. docet: *Sacramentum circumcisionis præcessisse in figura baptismatis. Cum de Christo dicat Apostolus: In quo etiam circumcisi estis circumcisione non manufacta in circumcisione Christi, consepulsi ei in baptismo; ergo &c.* Justinus in Dialogo p. 260. ait eam Notam fuisse veræ circumcisionis, qua circumcisi sumus ab errore & pravitate per Jesum Christum. Auctor Qq. ad Orth. q. 102. ait: *Circumcidimur & nos circumcisione Christi per baptismum exuentes Adamum, & induentes Christum, per quem justificati resurreximus a mortuis.* Irenæus l. 4. c. 16. ait: *Circumcisio secundum carnem circumcisionem significabat spiritalem.* Auctor Op. de Sabb. & Circumcisione ait: *Abraham, cum credidisset, accepit circumcisionem, quæ signum erat regenerationis per baptismum.* Cyprianus Epist. 59. ad Fidum p. 212. ait: *Quod in carnali circumcisione octavus dies observabatur Sacramentum est in Christo completum, quia 8. dies futurus erat, quo Dominus resurgeret, & nos vivificaret, & circumcisionem nobis spiritalem daret &c.* Eadem habet Ambrosius l. 2. de Abrahamo c. 11. n. 79. ubi etiam causam reddens, cur etiam alienigenæ circumcidi debent, ait: *Et domesticus, & alienigena, & justus, & peccator circumcidatur remissione peccatorum, quia nemo ascendit in regnum cœlorum, nisi per Sacramentum baptismatis.* Ex quibus evincitur, circumcisionem spectari posse dupliciter, I. prout est signaculum in carne impressum, & hoc pacto est signum populi distinctivum. II. prout est symbolum regenerationis, & hoc sensu est veteris legis Sacramentum; constat ergo Scholasticos, qui testimoniis PP. præcedenti prop. productis conantur probare circumcisionem non esse institutam ad delendum originale peccatum, & Augustinum veteribus PP. adversari, PP. sensum non esse assecutos, & in signo carnali gratiæ symbolum non advertisse.

PROPOSITIO IV. Sententia docens circumcisionem institutam ad delendum originale peccatum non est ab Augustino excogitata.

Est contra Tournelium, & l'Herminier, qui confidenter pronunciarunt, Augustinum a communi PP. sententia hac in parte recessisse.

Prob. I. ex Judæorum Synagoga. R. Maimonides in more Nevochim P. 3. c. 49. ait, præcipuam circumcisionis causam fuisse, ut circumcisi *per fidem in unitatem Dei*, participes fierent foederis Abrahamæ, atque Deus illos in veram religionem suscipiens prioris nativitatis defectus abjiceret. In Thalmud Tract. Sanhedr. c. 2. legitur: *Quæritur, quando infans particeps esse possit futuri sæculi? Rabbi Machman respondet, statim ac circumcissus est.* In Zoar ad Gen. 17.: *Et erit fœdus meum in carne vestra, habetur: Traditio est, quando filius hominis signatur hoc charactere sancto, tunc eum fieri dignum visione Dei.* Adde ritum Hebræorum apponendi in circumcisione vas cum pulvere, *Ad significandum, Damonem in causa fuisse ut homo in pulverem reverteretur.*

Prob. II. ex PP. prop. 3. laudatis. Accedit Basilius hom. 13. *Circumcisionem Judæus minime differt ob comminationem, quoniam omnis anima, quæ die 8. non circumcitur, e populo suo exterminabitur: at tu circumcisionem non manufactam, quæ per baptismum perficitur, differre quæris &c.* Quo testimonio ita S. P. l. 2. contra Julianum c. 6. eum exagitat: *Cernis quemadmodum circumcisionem circumcisioni, comminationem comminationi comparavit: Quod ergo est 8. die non circumcidi, hoc est in Christo non baptizari, & quod est perire de populo suo, hoc est non intrare in regnum cælorum.* Ambrosius l. 2. de Abraham c. 11.: *In primis vagitibus circumcidi mares lex jubet, quia sicut ab infantia peccatum, ita ab infantia circumcisio.* Nullum tempus vacuum debet esse tutelæ, quia nullum est culpæ vacuum, & infans revocandus a peccato est, ne idololatriæ polluat contagio. Simul Abraham circumcidi jubetur; nec senex ergo nec infans excipitur, quia omnis ætas peccato obnoxia, & ideo omnis ætas Sacramento idonea. Isychius l. 3. in Levit. p. 246. ait: *Incircumcisum perire de populo suo ostendit, quia ante circumcisionem abominabilem habet carnem, & immundam.* Ubi Isychius per immunditiam carnis intelligit peccatum originale, quod immunditiam nobis sordemque contraxit; ergo &c.

PROPOSITIO V. Laudata sententia Augustini est, scripturis innixa, ac PP. posterioribus, & scholasticis probata.

Prob. I. pars, de qua conveniunt adversarii, nam S. P. Ep. 57. ad Dard. c. 11. ait: *Circumcisio antiquis Sanctis pro baptismo fuisse creditur.* Eadem habet l. 2. contra litteras Petil. 57. & l. 3. contra Julianum c. 18. Item l. 6. c. 7. & alibi passim.

Prob.

Prob. II. pars. Genes. 17. habetur : *Masculus, cuius praputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illius de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* Similis est Christi sententia : *Nisi quis renatus fuerit &c.* ; ergo, sicut baptismus, ita circumcisio (salva utriusque Sacramenti discrepantia) in originalis peccati medelam fuit instituta, ut probat S. P. A. l. 2. de Nuptiis c. 11. : *Ex quo enim instituta est circumcisio in populo Dei, quod erat tunc signaculum iustitiae fidei, ita ad significationem purgationis valebat, & in parvulis originalis peccati, sicut & baptismus valere coepit ad innovationem hominis, ex quo est institutus.* Vide prop. 1. cap. 1. lib. 13., nec non Augustinum de peccato originali c. 30., & alibi.

R. I. Bellarminus, Tournely, aliique. Augustinum in eam descendisse sententiam, quod cit. loco Genes. legerit ex Vers. LXX. octavo die, unde censuit, illam comminationem spectare ad parvulos, cum spectet adultos, qui circumcisionem negligendo irritum faciunt pactum cum Abrahamo initum; ergo &c. Verum, licet *70* octavo die in hebraicis codicibus, in Chaldaea paraphrasi, in Vulgata, in Arabica etiam, & Syriaca desideretur; Non tamen in versione LXX. per errorem irrepsit: exstat enim in Codicibus Graecis omnibus, & in cod. emendatissimo Sixti V. iussu edito. Aetate etiam Augustini ea lectio obtinebat, alias non eam tam frequenter, maxime contra Pelagianos inculcasset S. P. Cum ergo LXX. ita scripserint, cur non dicuntur potius expressisse sensum hebraici textus, quam illum adulterasse? Nam Bellarminus Tom. 1. l. 2. c. 6. ait LXX. divino numine afflatos : *Ne qua in re errarent non tam interpretes, quam prophetas fuisse.* Addens, nil posse in ea Versione reprehendi, nisi vitia, quae in eam postea irrepsunt negligentia, vel malitia aliorum; ergo retinendum est *70* octavo die, nisi ostendatur malitia, aut ignorantia in textum 70. irrepsisse. Hinc Suarez disp. 5. lect. 1. ait : *LXX. Interpretes ad explicandum amplius sensum suo tempore, & in sua Ecclesia receptum illam particulam addidisse.* II. *70* octavo die exstat etiam in Pentateucho Samaritano, qui Morino teste antiquis hebraicis litteris scriptus est ab Eldrae temporibus. III. Locus Geneseos 17. indefinite sumendus est, ut illud Evangelii : *Nisi quis renatus fuerit &c.* atqui haec verba non solum adultos contemnentes baptismum, sed etiam infantes excludunt a regno coelorum; ergo & illa. Prob. maj. ex Innoc. 3. cap. *Majores* : *Sicut enim sine di-*

stinctione qualibet Mosaica lex clamabat : anima cuius præputii caro &c. ; ita nunc indistincte lex intonat Evangelica : nisi &c. ab hac generalitate nec sexum , nec ætatem excludens . Eadem ferme habet S. Prosper infra laudandus ; ergo &c.

R. II. alii , verba delebitur &c. designare solam mortem temporalem ei infligendam , qui circumcissionem omiserit , aut excisionem legalem a cœtu Israel . , ut patet ex Phrasi peribit de populo suo , & hebr. voce נתן charat exscindere.

Addit Bellarminus exemplum Moyfis , quem Deus voluit occidere Exo. 4. quia filium non circumciderat , licet enim S. P. q. 11. asserat , filium Moyfis non Moysen ipsum in periculo fuisse , apertum est tamen , periculum subiisse Moysen . Habetur enim ibidem : Occurrit ei (Moyfi) Dominus & volebat occidere eum , nempe Moysen , de quo verbis proximis loquebatur . Moyses ergo non filius periculum subiit , ut ex Hieronymo probat Bellarminus .

Verum licet R. Samuel , & R. Manahem putaverint eum , qui circumcissus non fuerit , moriturum absque liberis ante annum 50. vel 60. hæc tamen opinio inutilis est , nec a Rabbini omnibus recipitur . Quod hic accipienda sit mors violenta nemo dixerit , nullus enim ob prætermissam circumcissionem subiit ex præcepto legis pœnam capitis ; ergo incircumcissus intelligi debet abscissus a filiis promissionis , quod fit vel morte æterna , vel separatione ab Ecclesia : si primum dicas , Augustino consentis , si secundum , etiam Augustino subscribis . Qui enim in Ecclesia Ss. non recipitur , etiam a cœlorum beatitudine excluditur ; ergo non oppugnat , sed confirmat Augustini sententiam qui ait : Peribit anima ejus idem valere , ut illud : Segregabitur a cœtu Judæorum . Recte ergo ait S. P. Quid meruerat , ut anima ejus de populo suo periret , nisi circumcisio subveniret ?

II. Aben-Ezra in Gen. 17. ait , plures Hebræorum sentire , quod anima pueri incircumcisi in futuro sæculo puniatur , quod præter Rabbinos supra laudatos docet etiam Glossa interlinearis , quæ habet : Non computabitur inter Ss. Et alia : Delebitur de cœtu Ss. Hinc Cornelius a Lapide in Pent. p. 136. ait : Per mortem corporalem intentatur mors animæ illi , qui circumcissionem vel infans non suscepit , vel adultus neglexerit , quod hac de causa excindatur a populo Dei , & consequenter ab hereditate cælesti . III. Apponi ad populum suum est connumerari cœtui Ss. ex Gen.

25. &c. ; ergo deleri est ab eo cœtu sejungi . Exemplum Moysis Augustini sententiam confirmat , circumcisio enim ex Ambrosio præstabat , ne semen Abrahæ idololatriæ pollueretur contagio , inquinati enim originali culpa , utpote mancipia diaboli, ad idololatriam sunt proniores : idcirco Moyse in Ægyptum eunti Deus mortem minatus est , quia contra idololatrias dimicaturus patiebatur in filio idololatriæ fomentum & labem originalem . Ceterum S. P. quidquid asserat Bellarminus , opinionem de Eliezere non putat inconcussam , addit enim : *Quamquam si de Moyse accipere quisquam voluerit , non est resistendum .*

R. III. alii , Augustinum verba illa : *Pactum meum irritum fecit* accipere de pacto cum Adamo inito Gen. 2. atqui ea verba referenda sunt ad pactum cum Abrahamo initum de quo Gen. 17. *Hoc est pactum meum , circumcideretur ex vobis omne masculinum* , quod cum octies ibi memoretur , nequit ad pactum cum Adamo initum detorqueri ; ergo &c. Hinc Chaldaeus vertit : *Masculus , qui non circumciderit carnem preputii sui* , ergo hic locus spectat adultos pacti fractores .

R. verbum *כִּלְיָהוּ* irritum fecit , quod in *Kal* activum est , in conjugatione *Hiphil* passive sumi , & idem valere ac *In eo irritum fuit* . Si enim accipias in *Kal* , nempe active , quoniam ex vers. Lxx. sive masculinum indefinite accipias , sive relate ad versum 12. *Infans 8. dierum* , nomine masculi venit etiam recens natus puer , cum is non potuerit frangere fœdus cum Abrahamo initum : *Quomodo ergo puer ille testamentum Dei dissipavit ? Tunc ergo dissipavit testamentum Dei , non hoc de imperata circumcissione , sed illud de ligni prohibitione quando per unum hominem peccatum intravit in mundum* &c. ait S. P. l. 2. de nuptiis c. 11. Si accipias in *Hiphil* , sensus est , ideo perire animam pueri incircumcisi , quia in ea servatum non fuit pactum circumcisionis , qua potuisset evadere perditionem : quæ sententia communior est , & litteræ magis consona , sed hanc etiam responsum adhibuit cit. loco Augustinus dicens : *Si autem quisquam hoc nonnisi de ista circumcissione dictum esse contendit , quod in ea testamentum Dei , quoniam non est circumcissus , dissipaverit parvulus . Verum sic quoque animadvertendum est , nulla in se negligentia sua injuste interire incircumcisi animam parvuli , nisi originalis obligatione peccati .*

Prob. III. pars. Laudant enim Augustini sententiam Prosper l. de Prædict. Dei P. 1. c. 14. ubi ait, indictam circumcissionem, ut per integritatis decus id repararet, quo fuerat vitiatum, & Epist. 84. de originali peccato loquens ait: *Sicut nunc in Ecclesia manet constitutio Salvatoris dicentis: Nisi quis renatus &c., ita erat in lege præcautum, ut natus puer, nisi die circumcideretur octavo exterminaretur anima ejus de populo suo, nullum in hæreditate Israel habitura consortium.* Gregorius M. l. 4. Mor. c. 3. ait: *Quod apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit pro his Judæis mysterium circumcissionis.* Quæ verba a Gratiano inter Canones relata sunt. Isidorus in Gen. c. 17. exscriptus a Glossa ait: *Quæritur quomodo pueri incircumcisi perire debeant, qui pactum Dei irritum non fecerunt, sed pactum Dei, non secundum opus, sed secundum originem in primo homine irritum fecerunt, in quo omnes peccaverunt.* Bernardus serm. 1. de Cœna Domini ait: *Hujus gratiæ, baptismalis, Sacramentum prius erat circumcisio, ut originalis rubiginem culpæ, quæ manaverat a parentibus primis cultellus evaderet.* Innocent. III. cap. *Majores* ait: *Etsi originalis culpa remittebatur per circumcissionis mysterium, non tamen perveniebatur ad regnum cœlorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum, sed per Sacramentum baptismi culpa remittitur, & ad regnum cœlorum etiam pervenitur.*

¶ Adversarii, Innoc. respondere eo loci ad interrogationem, num parvuli tenera ætate sint baptizandi, & in responsione assumere rationem invalidam, ut factum est in Concilio Nicœno II. ubi definitum est, angelos esse pingendos, addidit Sophonius, *Quia corpore constant*, quæ ratio Theologis non probatur. Verum gratis asseritur ab adversariis, infirmam esse rationem Innocentii. Cum enim nihil occurrat in eo capite, quod non sit libratum, immerito ratio ex circumcissione petita refutatur. Neque exemplum allatum est ad rem: discrimen enim est maximum inter rescriptum Romani Pontificis, & privati Doctoris sermonem in ea Synodo recitatum, nec Nyccœna Synodus eam rationem probavit, ut Innocentius probavit Augustinianam de circumcissione doctrinam.

Prob. IV. pars. Siquidem Augustini sententiam probant Magister in 4. dist. 1. n. 6. ubi ait: *Per circumcissionem remissionem peccati originalis, & actualis parvulis, & majoribus a Deo præstitam, sicut nunc per baptismum datur; ergo &c.* S. Thomas 3. p. q. 62. art. 6. ait: *In circumcissione delebatur cul-*

culpa, & conferebatur gratia. Scotus 16. q. 6. ait: *Supponendum tamquam certum, quod per circumcisionem peccatum originale delebatur, quod patet per auctoritates SS.* Idem docet Durandus, Alensis, Argentinas, Paludanus, Soto, aliique innumeri: itaut D. Thomas eam dixerit communem sententiam. Eamque in Tridentina Synodo tradidit e suggestu vir cl. Robertus Fornierius. Vide Tom. 14. Conc. Labb. p. 1494.

Not. I. PP. aliquando, circumcisionem nudam, carnalem, & legalem spectasse, Augustinus vero circumcisionem spectavit tamquam signum exspoliationis carnis, & tamquam *Sacramentum* justificationis ex fide. Nam & ceteros PP. aliquando de circumcisione, prout Sacramentum est, tractasse Prop. 3. ostendimus.

Not. II. Cum Judæi legem & circumcisionem per se, & absque fide Christi ad salutem conducere falso sibi persuadeant, observandum est I. Circumcisionem non fuisse peccati remedium nude acceptam, sed prout erat, ait S. P. *Sacramentum Justificationis ex fide*, nec vi legis justificabat, sed per fidem in Christum & gratiam Redemptoris. *Eadem quippe fides Mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis, non lex, sed gratia per Jesum Christum. Quia sicut nos Christum in carne venisse credimus, sic illi, Judæi, venturum &c.* Observ. II. circumcisionem in carne impressam symbolum fuisse circumcisionis cordis ex Augustino in Ps. 74. sicut ergo signa spectari possunt & prout res sunt, & prout symbola rerum aliarum; ita circumcisio spectari potest ut sectio præputii, & ut symbolum abolitionis antiqui reatus. III. Observandum est, pro vario hominum statu immutata fuisse *Sacramenta*, & circumcisionem aliasque figuras, quibus Christus prænuntiabatur, post ejus adventum fuisse abrogatas. Hinc S. P. l. 19. contra Faustum c. 9. ait: *Non circumciditur Christianus, quia id quod in circumcisione promittebatur, Christus adimplevit.*

Ob. I. Gen. 17. præcipitur Circumcisio: *Ut sit in signum fœderis, & in pactum*; ergo non in remedium peccati. R. neg. conf. Nam vers. 14. præcipitur masculi circumcisio, *ne deleatur anima illius de populo suo*, quibus verbis ostenditur circumcisionem fuisse remedium peccati, sicut per illud Jo. 3.: *Non intrabit in regnum cœlorum* ostenditur, eodem fine institutum esse baptisma, ut post Augustinum tradunt Prosper, Bernardus, Beda, Innocentius. Deinde nusquam Deus iniit fœdus cum impiis, ut ergo fœdus

foedus Deus cum hominibus ineat opus est, ut iustitiam habeant, ut Noe, Abraham &c., ut ipso signo foederis justificentur, atqui parvuli ex Abraham semine nascebantur filii iræ, & peccato inquinati, quomodo ergo cum iis poterat Deus inire foedus? quomodo circumcisio erat signaculum iustitiæ? Non ob justificationem, & gratiam, quam ut Abraham habuerint in præputio; ergo ob justificationem, & gratiam, quam eis impertiebatur signum circumcisionis tamquam signum protestativum illius fidei, quam habuerat Abraham, non enim absque fide circumcisio justificabat.

Ob. II. Ap. Rom. 4. ait: *Quid ergo dicemus invenisse Abraham secundum carnem?* ergo circumcisio gratiam non conferebat. II. Ib. ait: *Signum accepit circumcisionis signaculum iustitiæ fidei, quæ est in præputio;* ergo ea præsignabat iustitiam præexistentem in Abraham, non conferebat gratiam. III. Ibid. c. 3. habetur, quod utilitas circumcisionis in eo sita est, quod Judæis credita sunt eloquia Dei; ergo non debebat peccatum, quod opus est lege præstantius. IV. ad Gal. 5. ait: *In Christo Jesu, nec circumcisio aliquid valet, neque præputium;* ergo &c.

R. ad I. dist. conf. Gratiam non conferebat per se, conc., per fidem & gratiam Christi, & gratiam, de qua pertractat ibi Apostolus, neg. Docet ergo Ap. Abraham justificatum non ex circumcisione, neque ex operibus, sed per gratiam Dei, & per fidem: *Ne circumcisio gloriaretur, gentemque incircumcisam ad Christi fidem nollet admitti,* ait S. P. l. 16. de C. D. c. 23.

Ad II. R. eodem modo. Nam ibi ostendit Ap. circumcisionem nudam non fuisse regenerationis signaculum: *Non enim per legem promissio Abraham, sed per iustitiam fidei.* Ad III. neg. conf. Vult enim ib. Apostolus Judæis non esse gloriandum, eo quod circumcisionem acceperint, quia circumcisio carnis, absque fide Christi, & absque circumcissione cordis nil aliud confert, quam notitiam præceptorum, & peccatum redarguit, non tollit: unde concludit Apost. *Iustitia autem Dei per fidem Jesu Christi in omnes, qui credunt in eum, non enim est distinctio.* Ad IV. neg. conf. Agit enim ibi Apostolus contra eos, qui contendebant, legem Moysis non fuisse abrogatam. Uno verbo, Apostolus agit de necessitate fidei, de vocatione gentium, & de legis abrogatione, non negans, Judæos ex fide Mediatoris fuisse purgatos circumcissione. Ubi nota, quod si-

cuc

cut baptismus nil valet, quatenus est corporis ablutio, vel *carnis depositio sordium*, ut habetur 1. Petr. 3. valet tamen, prout est fidei signaculum, & Sacramentum, ita nil valet circumcisio, prout est carnis vulnus non iustitiæ signaculum. Quid ergo mirum, si Judæis de circumcissione superbientibus ait Apostolus: lex non justificat, circumcisio non valet.

Ob. III. Justinus in Dial. p. 241. de Abr. ait: *Circumcisionem in signum, non in iustitiam accepit. Addit: Et quod genus muliebre circumcisionis capax non est; ostendit in signum datam, & non ut iustitiæ opus.* II. Irenæus l. 4. c. 16. ait: *Circumcisionem, non quasi iustitiæ consumatricem, sed in signo eam dedit Deus.* Et infra: *Non per hoc iustificabitur homo.* Chrysost. hom. 29. in Gen. Cur 8. dierum infans circumciditur? *Ut rebus disceremus, quod id animæ nil conducat, sed fiat signi gratia; ergo &c.*

R. Laudatos PP. spectare circumcisionem nudam, ut carnis signaculum, non vero ut erat religionis symbolum, signum protestativum fidei in promissum Redemptorem, & Sacramentum, quo sensu easdem fere prærogativas ac baptismo aliqui ei tribuerunt. Ad I. ergo dist. ant. Et Justinus loquitur de circumcissione nuda & abroganda, contra Judæos de ea superbientes, conc., secus, neg. Ostendit enim ib. contra Judæos, circumcisionem salutem non contulisse natura sua, & adimpletis figuris eam esse abrogandam dicens: *Si enim ante Abraham non fuit usus circumcisionis, neque nunc est opus.* Et infra ait: *Sanguinem circumcisionis illius abrogatum esse, & sanguini nos salvari credidisse aliud nunc esse fœdus &c.*

Ad II. neg. conf. Scopus enim Justini est ostendere vetus testamentum non fuisse opus diaboli, ex quo circumcisio non justificaret, ut cæremonia legalis, sed ut symbolum Christi venturi, neque ait gratiam non contulisse, sed consumationem iustitiæ, idest non effecisse, ut circumcisi pervenirent ad regnum, quod solum præstat baptisma reseratis cœli januis; negat tamen fuisse *signum otiosum & absque symbolo*; ergo &c. Ad III. dist. ant. Et in hom. 27. loquitur Chrysost. de circumcissione nuda, & a Christi fide sejuncta, conc., secus, neg. Productis enim exemplis Abel, Henoch, Noe &c., qui absque circumcissione iustificati sunt, ait: *Sic ab initio humanum genus salutem per fidem assecutus est.* Ex quo autem Chrysost. iustitiam fidei tribuat non excludit circumcisionem tamquam symbolum protestativum. Idem est

est sensus hom. 29. alias absurda doceret Chrysost. probans enim, circumcisionem ad salutem non conducere ait ib. *Puer enim immaturus, cum ea quæ fiunt ignorat, quam inde in anima sua utilitatem accipere potest?* Numquid baptismus, dum suscipitur a parvulo, quia ignorat quæ fiunt, nihil ei affert utilitatis? Prodest utique, nisi sit mera ablutio carnis profano ritu administrata, ita profuit circumcisio parvulis, non prout abscissio præputii est, ut & nunc fit a Judæis carnaliter, & absque ullo ad Christum respectu: *Parvulis enim tamdiu credendum est antiqua valuisse Sacramenta, quandiu interdicta non fuisse constiterit*, ait Bernardus c. 2. ad Hugonem.

Eodem modo R. aliis PP. Tertullianus enim demonstrat contra Judæos circumcisionem fuisse abrogandam, quia in se spectata non erat in salutem, sed in signum illius temporis. Epiph. etiam ait, tamdiu fuisse in usu, quoad subsequeretur altera circumcisio spiritalis, idest baptismus. Hæresi autem 30. ait, eam non fuisse effectricem gratiæ seipsa, quia sine ipsa justificabantur mulieres. Ait tandem contra Ebionæos, quod *Nil modo illa carnis circumcisio prodest*; ergo antea profuit. Ambrosius denique ait, circumcisionem fuisse sensibile signum circumcisionis spiritus. Possunt ergo PP. alii cum Augustino conciliari. Sed etsi non possent, Augustino subscribendum esset, qui contra Pelagianos decertans, hanc controversiam *ex professo* tractavit, eique PP. alii, & scholarum duces assensum præbuere.

Ob. ult. Parvuli ante 8. diem, & fœmella sine circumcissione salvi erant; ergo &c II. In deserto per annos 40. non sunt circumcisi pueri, quia ibi satis a gentibus secernerentur ex Theodoreto, Damasceno &c. III. Abrahamo circumcisio iustitiam non contulit; ergo nec ejus posteris. R. Sacramenta vim justificandi habere juxta voluntatem institutoris. Cum ergo Gen. 17. circumcisio indicta sit solum masculis, & die 8., parvuli ante hanc diem decedentes ut fœminæ, fortasse per solum legis naturæ remedium, sive per fidei protestationem factam aliquo signo sensibili salutem consequabantur.

Dices: circumcisio non erat necessaria pueris ante 8. diem, nec fœminis, nec gentibus; ergo frustra dicitur instituta in remedium peccati. R. Dura remedia congruebant servis, ut facilia redemptis, ait Bernardus, ostendendum etiam erat communem esse omnibus gratiam non legem: quia ergo duro remedio uti non poterant Judæi sine vitæ discri-

discrimine in pueris nuper natis, indultum est per dies 8. Fœminæ sunt exemptæ, quia doloribus partus postea subiiciendæ, dispensatum est cum gentibus, ne Judæi gloriarentur, salutem haberi per legem. Ad II. R. In deserto prætermissa est circumcisio non Dei dispensatione, ut quidam putant, sed negligentia & incredulitate parentum, qui inobedientes erant legi Dei, ut docet S. P., D. Thomas, Estius, & Vasquesius. Ad III. R. S. P. A. l. 4. de Bap. c. 24. *Sicut in Abraham præcessit fidei iustitia, & accessit circumcisio, ita in Cornelio præcessit sanctificatio spiritalis in dono Spiritus S., & accessit Sacramentum regenerationis in lavacro baptismi. Et sicut in Isaac, qui 8. die circumcisus est, præcessit signaculum iustitiæ fidei, & secuta est in crescente ipsa iustitia, ita in baptizatis infantibus præcedit regenerationis Sacramentum, & sequitur in corde conversio, cuius mysterium præcessit in corpore.*

C A P U T IV.

De numero Sacramentorum legis gratiæ.

Not. I. Ablatis veteribus Sacramentis alia instituta sunt (ait S. P. A. l. 19. contra Faust.) *virtute maiora, quia gratiam nedum promittunt, sed conferunt, utilitate meliora, quia nedum a perditione subtrahunt, sed etiam perducent ad regnum, actu faciliora, quia non mactatione pecudum, aut oblatione munerum fiunt, sed cordis affectu, & communibus elementis: numero pauciora, quia innumeris expiationibus sola pœnitentia successit.*

Not. II. Licet novatores non conveniant circa numerum Sacramentorum; communior tamen eorum sententia est, Sacramenta proprie dicta esse tantum duo, nempe baptismum & cœnam. Catholicorum sententiam exponet sequens

PROPOSITIO. Septem sunt Ecclesiæ Sacramenta.

Prob. I. scripturis. Matth. c. ult. de Baptismo habetur *Euntes docete omnes gentes baptizantes &c.* De Confirmatione habetur Act. 8. : *Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum S.* De Eucharistia I. Cor. II. *Accepit panem & benedixit ac fregit &c.* De Pœnitentia legitur, Jo. 20. : *Accipite Spiritum S., quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* De extrema Unctione Jacobi 5. : *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum ungentes oleo in nomine Domini.* De Ordine I. Tim. c. 4. : *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterii.* De Ma-

trimonio habetur ad Ephes. 5. *Sacramentum hoc magnum est, ego autem &c.* Matth. 19.: *Quod Deus coniunxit, homo non separet*, ergo &c. Prob. II. ex Conciliis. Londoniense ann. 1237. habet: *Sacramenta principalia sunt Baptismus, Confirmatio, Pœnitentia, Eucharistia, Extrema Unctio, Matrimonium, & Ordo.* Septem quoque agnoscit Constantiense Sess. 15. Florentinum, & Eugenius IV. in Decreto unionis, necnon Tridentinum sess. 7. can. 1.

Prob. III. ex traditione. Tertull. de Præsc. c. 21. ait: *Sine dubio tenendum est, quod Ecclesiæ ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit*; atqui hanc traditionem esse I. in Romana Ecclesia constat ex Conciliis nuper productis, quæ licet post plura sæcula celebrata numerum Sacramentorum non primo invexere, sed ut omnibus compertum recensuere, itaut nil haberent, quod Florentinis PP. hac in re opponerent Græci Schismatici; ergo &c. II. De Baptismo, Pœnitentia, Matrimonio, aliisque Sacramentis Decretalem emisit Lucius III. ann. 1181.

III. Septem Sacramenta enumerat ann. 1140. Petrus Lombardus in 4. dist. 2. qua in re a nemine reprehenditur in nullo Commentariorum, quorum supra duo millia feruntur in lucem prodixisse, licet in aliis a Joachimo Abbate, aliisque fuerit, quamvis frustra, lacesitus. IV. Hugo Viêt. anno 1130. volum. 3. de septem Sacramentis erudite pertractat. Idem præstitit ann. 1250. Lucas Tudensis, & ann. 1351. Paschasius Ratbertus. V. Testimonia vet. PP. suis locis producemus. VI. Ecclesia Africana septem Sacramentorum usum agnovisse probat Schelestratus diss. 2. de Eccl. Afric. Tertullianus enim hujus Ecclesiæ antiquissimus de Præsc. c. 40. meminit Baptismi, Confirm. & Eucharistiæ. Cyprianus agit de Bapt. Ep. 23. & de Euchar. Ep. 63. ad Cæcilium. De Sacramento Pœnitentiæ agunt Tertullianus, Cyprianus, & Victor Vitenfis. De ordine Conc. Carth. IV., de Matrimonio Tertull. De Extrema Unctione auctor libri de beatitud. cathol. conversationis. De omnibus Sacramentis S. P. A., de quo infra. Vide Schel. loc. cit.

VII. Orientales Ecclesias septem Sacramenta agnovisse constat ex Græcorum Ritualibus editis a Goario, Haberto, & Marthene. 2. ex Græcis scriptoribus: Photius enim, licet schismaticus, præter Baptisimum & Eucharistiam, alia Sacramenta commemorat, Simeon Thessalon. plura de Eucharistia, de Ordine, ac de Pœnitentia pertracta-

stavit. Epiph. Græcus plura habet de septem Sacramentis. Gabriel Philadelphienſis de ſeptem Sacramentis prolixè agit; eadem proſitetur Jo. Paleologus in Confess. fidei. 3. Exorta Lutheri, & Calvini hæreſi Hieremias Patriarcha C. P. accepta a Vittemberg. confessione Auguſtana gravem cenſuram emiſit, in qua: *Septem divina Sacramenta eſſe, baptiſmum ſcilicet, S. unguenti unctionem &c.* expreſſe fateatur. Et laudatus Gabriel Philadelph. in l. de Sacramento Pœnitentiæ ait: *Præterea (ſacerdos) interrogabit eum (pœnitentem) num dubitet de ſeptem jam dictis Eccleſiæ Sacramentis.* 4. Ann. 1642. a Partherio C. P. Archiepiſcopo celebratum eſt Concilium, ubi num. 15. de Calvino legitur: *In 15. negat Eccleſiæ Sacramenta quinque, quæ omnia ut ſacra, & divinam gratiam conferentia antiqua nobis traditio reliquit.* 6. Coptos etiam Jacobitas ſeptem ſacramenta recipere oſtendit Sollerius ex Vanslebio, & Coptorum ritualibus, Vide Bolland. Acta Ss. Tom. 5. Jun., Goarium, Leonem Allatium, Arcudium, Scheleſtrate, & noſtrum Fervaques. Poſtremo Æthiopes Orthodoxi recipiunt fidei profeſſionem iſſis ab Urbano VIII. miſſam, in qua continetur ſeptenarius numerus Sacramentorum.

Prob. IV. ex hæreticorum conſenſu: Huſſitæ enim dogmatizantes, ipſos miniſtros ſeptem Sacramenta non conficere, proſecto ipſorum numerum omnibus compertum minime inficiabantur. Anglos ſub Henrico VIII. ſeptem Sacramenta retinuiſſe demonſtrat Boſſuet l. 7. Var. n. 37. Lutherani in Apol. Conf. Aug. tria Sacramenta recipiunt Baptiſmum, Confirmationem, Abſolutionem, nec Ordinem cenſent eſſe rejiciendum, ſi accipiatur pro verbi Dei miniſterio, neque confirmationem, & extremam unctionem negant eſſe ſacras cœremonias, & in matrimonio divinam inſtitutionem agnoſcunt; ergo &c. Valdenses nullum Sacramentum, ſed ſolas cœremonias negarunt. Lutherus de Capt. Babil. ait: *Se non damnare ſeptem Sacramenta*, licet putet non poſſe ſacris litteris probari. Grotius in Diſcuſſ. Apol. Rivet. ait: *Sacramentorum vox potuit ſtrictius ſumta ad ſeptem illos actus externos interna ſignificantes referri, ut Baptiſmus, Confirm., Ord. &c.*

Prob. V. ratione: Per baptiſmum enim, ait Conc. Florentinum p. 534., *ſpiritualiter renaſcimur, per confirmationem augemur in gratia, nutrimur Euchariſtiæ alimonia, per pœnitentiam ſpiritualiter ſanamur, per extremam unctionem, prout animæ expedit, ſpiritualiter etiam & corporaliter, per ordi-*
nem

nem Ecclesia gubernatur, per matrimonium corporaliter augetur. Eadem est ratio D. Thomæ 3. p. q. 65. Gabriel Philadelph. c. 5. demonstrat, septem esse Sacramenta ex theologalium & moralium virtutum numero, & ex septem donis Spiritus S., ex septem columnis, quas sapientia excidit &c. Hieremias Patriarcha in censura Calvin. hæres. ex Simone Thessalonicensi congruentiam profert ex incommodis, quæ ex Adæ Lapsu promanarunt, quibusve per 7. Sacramenta consulitur. Vide horum loca ap. Auct., qui ea ex industria collegit, & quia mire commonstrant Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ consensum (1), & quia videntur dignissima quæ legantur.

PRO-

(1) Hunc Orientalis, & Occidentalis Ecclesiæ consensum, veritate cogente, agnovere inter novatores Vejelius, & Crysius, ille in lib. *de hodierna Græcanica Ecclesia*, iste in epist. *ad Chytræum*. Qua de re operam lussit Fechlavius hæreticus, qui adversus Græcorum PP. præclarissima testimonia, quibus Græci recentiores catholicum dogma de septenario Sacramentorum numero invictè demonstrant, cæremoniarum varietatem, aut mysterii nomen opponit, quod apud Græcos non idem sonare ait, quod latinis Sacramentum; non attendens hac via baptisma ipsum ac coenam, quæ duo Novatores omnes agnoscunt, e Sacramentorum albo esse removenda: cum & ipsa non alio quam *mysterii* nomine Græci omnes appellent. Errat quoque Fechlavius, dum confidenter pronunciat, nonnisi 13. Ecclesiæ sæculo a Latinis, qui C. P. occupaverant, Græcos doctrinam de 7. Sacramentis hausisse. Quis enim sibi suadeat Græcos, ab avita religione, ac PP. suorum traditionibus recedere voluisse, ut ritus Latinorum, quos tunc maxime odio plusquam vatiniæno

prosequébantur, atque ut hæreticos detestabantur, adoptarent? Porro vetustissimam hanc de septenario Sacramentorum numero persuasionem Apostolis ipsis acceptam referunt Græci omnes, eamque Pontificalibus libris, Patriarcharum responsis, aliisque invictissimis monumentis, in Leunclavii collectione editis, firmarunt Orientales Ecclesiæ. Quæ quidem omnia, cum longe vetustiora sint sæculo 13. quo Latini C. P. occuparunt, satis liquet, Fechlaviū nugas germanas pro veritate simplicioribus obtrudere voluisse.

A veritate etiam quam longe aberravit Auctor *Historiæ criticæ fidei gentium Orientis* scribens, Græcos hodiernos solum baptisma, ac coenam a Christo, reliqua vero Sacramenta ab Ecclesia instituta agnovisse, cuius rei testem appellat Jeremiam C. P. in Resp. ad Witemberg. Quod quam sit falsum ex producto ab Auctore nostro Jeremiæ testimonio cuique compertum est. Deinde cum Jeremias in 1. Resp. ad Witemberg. scripisset, septem esse Ecclesiæ Sacramenta: *Atque omnia a Jesu Christo esse instituta*, secum ipse

pu-

PROPOSITIO II. Augustinus plura quam duo Sacramenta agnovit.

Prob. I. Licet enim S. P. alicubi duo tantum Sacramenta commemoret, idest Baptismum & Eucharistiam, alia tamen non excludit, ait enim in ep. ad Januarium 118. *agens de Sacramentis novæ legis: Sicut est Baptismus, communicatio corporis & sanguinis ipsius, & si quid aliud in scripturis canonicis commendatur.* Ubi si duo tantum novisset Sacramenta, dixisset: *Quæ sunt Baptismus &c.* non vero: *Sicuti est baptismus*; nec adderet: *Et si quid aliud &c.* Eadem phrasi utitur S. P. l. 3. de Doct. c. 9. frustra ergo hunc locum nobis objicit Calvinus. II. S. P. Pl. 141. n. 9. ait: *Multa Sacramenta aliter, atque aliter accipimus, quædam, sicut nostis, ore accipimus, quædam per totum corpus,* atqui dum ait, *Multa,* supponit plusquam duo, dum ait *Quædam ore accipimus,* intelligit Eucharistiam, dum ait *Quædam per totum corpus,* intelligit Baptismum & Extremam Unctionem, quæ duo Sacramenta olim per totum corpus accipiebantur; ergo &c.

III. l. 2. contra Permen. c. 13. ait de Baptismo, & Ordine: *Utrumque Sacramentum est, & quædam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur.* Ubi ait, neutrum ex iis iterari: *Ne ipsi Sacramento fiat injuria;* ergo &c. IV. l. 2. contra litteras Petilian. c. 204. ait: *Et in hoc unguento Sacramentum Chrismatis vultis significari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus;* ergo &c. V. l. 5. contra Don. c. 20. probans Sacramenta etiam per improbos ministros suos effectus producere ait: *Quomodo exaudit homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super Oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum, quibus manus imponitur,* ubi S. P. quatuor saltem enu-

Tom. III.

X

me-

pugnasset, si alia quinque a Witembergensibus oppugnata a Christo instituta esse negasset. Sensus ergo Jeremiæ ibi est solum ostendere, hæc duo tantum perspicue a Christo instituta in sacris litteris commemorari, sed plura esse ait, quæ Christus docuit & instituit, quorum, etsi non ita expressa in sacris litteris mentio ha-

beat, ab Ecclesia tamen a Christo, & ab Apostolis edocta, originem habent. An vero Christus ipse immediate ac per se, an mediate, & per Apostolos quædam Sacramenta instituerit, an eorum institutio ex scripturis, an solum ex traditionibus eruatur, ad fidem non spectat: ut infra cum Auctore nostro ostendamus.

merat Sacramenta, idest Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Ordinem, & ex Lindano etiam Pœnitentiam, quam PP. impositionem manuum dixerunt; ergo &c.

Ob. I. Nullibi scriptura septem enumerat Sacramenta, nisi forte Apoc. 17. ubi *Sacramenta* dicuntur septem capita bestię; ergo &c. R. I. ex silentio scripturarum nihil conficere adversarios. Cum enim de numero Sacramentorum scriptura fileat, non alia norma definitur, nisi ex traditione majorum. R. II. neg. ant., de quo vide prob. 1. Deinde illud petimus ab hæreticis, ubi nam declaretur Sacramenta esse duo, vel tria? ubinam scriptum sit 4. esse Evangelia. Quod additur de Apocal. c. 17. futile, & impium est. Nam ibi non septem *Sacramenta* dicuntur *bestię capita*, sed unum *Sacramentum mulier, & bestia, quæ habet capita septem*. Deinde septenario numero magna in scripturis designari mysteria, eoque perfici omnem munditiem demonstrat Bongus. Nam 7. die emissa est columba, 7. diebus a Moyse expiatum altare, diebus 7. præscripta in Levit. purgatio &c.

Dices S. P. tr. 120. in Jo. ait, ex Christi latere *Sacramenta manasse*. Cyrillus l. 12. in Jo. ait, in qua & sanguine expressam Eucharistiam, & baptismum; ergo &c. R. aliqui, Cyrillum præcipua Sacramenta commemorare, quibus magis deprehenditur Ecclesię unitas, at non excludere alia Sacramenta. Augustinus vero loquitur de Ecclesię ædificatione ex latere Christi, ad quam concurrunt sanguis, per quem diaboli mancipia soluto pretio redemit, & sanctum Baptisma, per quod filii Adæ regenerantur. Alia autem Sacramenta necessaria sunt ad Ecclesiam hanc roborandam, nutriendam, & purgandam. Hinc l. 22. de C. D. c. 17. ait: *In cruce pendentis latus lancea perforatum est, & inde sanguis & aqua profluxit, quæ Sacramenta esse novimus, quibus ÆDIFICATUR Ecclesia.*

Ob. II. Nullibi apud veteres Auctores aut primævam Ecclesiam reperitur septenarius numerus Sacramentorum; ergo &c. II. S. P. Pl. 103. n. 13. ait: *Quid est, quod occultum est in Ecclesia? Sacramentum Baptismi, Sacram. Eucharistia, opera enim nostra vident & pagani; Sacramenta vero occultantur illis; ergo &c.* R. ad I. neque olim Ecclesiam definisse Sacramenta esse tantum duo. Deinde non definiuit, quia res erat cuique notissima. Adde hunc numerum servasse, quando anathemate percussit Sacramenta aliqua denegantes, ut Novatianos, Manichæos, Vichefistas &c. Ad II.

II. neg. conf. Nam S. P. Ib. n. 9. ait: *Munus Sacramentorum in Baptismo, in Eucharistia, in ceteris Sacramentis*; ergo num. 14. duo commemorans reliqua non excludit: unde retorquetur argumentum. Nam ex Basilio de Spiritu S. c. 27. patet, inter arcana numerari *olei unctionem*, ex Chrysostomo Sacramentalem ordinationem, precesque, & cæremonias in iis adhibitas; ergo &c.

Ob. III. Justinus Apol. pag. 54. meminit tantum Baptismatis, & pag. 97. Eucharistiæ, idem tradit Tertullianus l. 4. contra Marcionem c. 34. Cyrillus in Catech. addit Chrisma: cui consentit Ambrosius l. 6. De Sacramentis c. 2. concludens: *De Sacramentis plenissime cognovisti omnia*. Idipsum tenet Greg. M.; ergo &c.

R. neg. conf. Nam PP. laudati duo, vel tria Sacramenta commemorant, prout postulabat operis ratio. Justinus enim retundit impactam Christianis calumniam, quod nempe malefica superstitione initiarentur, reponens non posse in Christi fidelibus damnari Baptismum ab iis, qui *seipsos aquæ aspersione lustrarent*. Addit ad revincendos eos, qui opinabantur a fidelibus in sacri altaris mensa trucidatas infantium carnes apponi, illic panem & vinum distribui, idque non posse a Paganis redargui, quoniam similia in *mysteriis Mythræ fieri docuerunt pravi damones*. In ea ergo Apologia ea vindicant, quæ opponebantur. Si alia Sacramenta ethnicis prodidisset, non servasset arcanorum disciplinam, & se imprudenter gessisset. Tertullianus l. 4. contra Marc. Baptismum, & Eucharistiam commemorat, quia hæc duo admittebat & Marcion. Ceterum Tertullianus de Præscr. c. 40. meminit etiam aliorum Sacramentorum scribens de Spiritu nequitia: *Tingit & ipse fideles suos, en æmulatio baptismi: Signat in frontibus milites suos, en Chrismatis usurpatio: Celebrat & panis oblationem, en Eucharistiæ æmulatio: Et summum Pontificem unius nuptiis statuit, en Matrimonium & Ordinis æmulatio*. Cyrillus & Ambrosius Sacramenta alia non excludunt. Ambrosius enim duos libros scripsit de Pœnitentia contra Novatianos.

Ob. IV. Calvinus. S. P. Ep. 118. ad Jan. ait: *Christus Sacramentis numero paucissimis societatem novi populi colligavit, sicut est baptismus, & communicatio corporis, & sanguinis Domini, & si quid aliud in scripturis commendatur*: eadem repetit l. 3. Doctr. c. 9. ubi septenarii numeri Aug. non meminit, atqui meminisset, si tunc esset ab Ecclesia institutus; ergo &c. R. dist. maj. Non meminit, & tamen

subintelligit, nec eum excludit, conc., secus, neg. Ibi enim S. D. ex omnibus aliqua exempla posuit, cetera subintelligit non excludit. Vide Prob. 2.

Instat Calvinus: cur ergo ea subtrixit? R. Lindanus, quia de signorum numero non agebatur, sed de natura & vi, quæ maxime enitet in Baptismo, & Eucharistia, nec omnia recensuit ibi S. D. *Quia disputans in catholica Ecclesia non se aliter intelligi arbitrabatur: vobis nondum litigantibus securius loquebatur*, hæc Lindanus.

Ob. V. Dionysius l. de Ecclesiastica Hierarchia agit de Baptismo, de Eucharistia, de sacro unguento, de sacrorum Ordinum consecrationibus, & obiter meminit reconciliationis & absol. sacerdotalis, at de extrema unctione ac matrimonio ne verbum quidem, neque in serm. de Ablutione pedum, neque in serm. de unctione Chrismatis; ergo &c. R. D. Thomas, Dionysium ibi agere de iis tantum Sacramentis, quæ in actionibus, officiisque hierarchicis spectantur, & quadam consecratione exercentur: unde absolutionis nonnisi obiter meminit. De hac vero clarius loquitur Ep. ad Demophil. Adde nomine sacri olei etiam oleum infirmorum accipere, ait enim ejus usum esse non solum in confirmationibus baptizatorum, sed etiam in aliis divinæ benignitatis operationibus. In Sermon. autem de Ablutione pedum agitur tantum de Sacramentis, quæ iterari non debent, ait enim: *Baptismum repeti Ecclesiæ prohibent regula, nemo sacros ordines renovat &c.* In sermone de unctione chrism. agitur de iis, quæ sacro oleo peraguntur, de fractione panis, de mensa Eucharistica, quæ fer. 5. maj. hebd. speciali ritu consecrantur.

Ob. VI. Septem Sacramenta primus invexit Magister, quem tamen Durandus non sequitur matrimonium expungens. II. Hugo Vict. ad illa septem addidit aquam benedictam, cineres, palmas, cereum, & agnos, quæ omnia Sacramenta vocat proprie dicta, nam iis explicatis ait: *Sunt alia quædam in Ecclesia sacra, non tamen Sacramenta*; ergo præcedentia vera censuit Sacramenta. III. cum septem sint ordines, erit numerus Sacramentorum duplo major. IV. Cur etiam martirium, & professio monastica non erunt Sacramenta?

R. ad I. dist. ant. Invexit ex pervulgata traditione, conc., proprio Marte, neg. Alias in ipsum stylum acuiscent alii scriptores. Vide Prob. 3. Prop. i. Durandus negat solummodo matrimonium gratiam efficienter conferre, qua in re
valde

valde errat, sed in 4. dist. 26. ait: *Tenendum est absolute, quod matrimonium est Sacramentum*. Hugo vero loquitur de Sacramentis late sumtis, quibus *salus augetur, in quantum devotio exercetur, ut aqua benedicta*.

Dices: aqua benedicta venialia peccata remittit; ergo est proprie Sacramentum. R. Turrecremata: remittit ex institutione Christi, & tamquam signum efficax gratiæ, neg. ex precibus Ecclesiæ & devotione fidelium, conc. Idem dicendum de sacris cineribus, palmis &c., a quibus *Sacramenta principalia* esse distincta recte docet Londoniense Concilium. Dum ergo ait Hugo Vict., præter ea alia esse *sacra*, ea intelligit, quæ ad res sacras spectant, ut vasa sacra &c. Ad III. neg. ant. Omnes enim ordines ad unum sacerdotium, tamquam ad sui complementum, ac terminum referuntur. Ad IV. R. Sacramentum dici a quibusdam professionem religiosam, quia regulares sacris mysteriis initiantur, verum nullam sanctitatem ea professio largitur, nisi ex devotione voventium. Martyrium quoque, cum non habebat institutionem Christi, neque sanctificationem verborum neque significationem gratiæ, Sacramentum dici non potest, ut notat D. Bonaventura in 4. dist. 4.

CAPUT V.

De lotione Pedum.

PEdum ablutio in quibusdam Ecclesiis obtinuit, dum conferretur baptismus, in Mediolanensi ex Ambrosio, in Gallicanis ex Thomasio, Mabillonio, aliisque. In Ægypto ex Palladio in vita Serapionis, ubi narratur, Serapionem *Christiana religione imbutis lavasse pedes & ministrasse baptismum*. Verum consuetudo hæc non semper viguit, imo vetatur can. 48. Illiber., nec inverisimile est, ejus loco substitutum *capitilavium* in Ecclesiis Hispaniæ, ut ex Isidoro conjicit Aguirre. Ambrosius ait, in Romana Ecclesia hanc consuetudinem non haberi. Et S. P. ortam putat ex quo baptizandorum corpora per observationem quadragesimæ *sordidata ad fontem, absque offensione sensus non possent tractari*, addit, ad hanc lotionem diem illum fuisse electum, quo cœna dominica anniversarie celebratur: *Cum Dominus hoc propter formam humilitatis commendaverit, quo ipsa commendatio religiosius inhereret*. Constat ergo, hanc lotionem non fuisse ritum profanum, sed exerceri ad imitationem Christi. His notatis sit

PROPOSITIO. Lotio pedum neque Sacramentum est, neque ad baptismum essentialiter spectat.

Prob. I. pars. Lotio pedum peracta a Domino est ad exemplum humilitatis, non ab symbolum gratiæ; ergo &c. Prob. ant. Jo. 13. ait Christus: *Si ego laui pedes vestros Dominus, & magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes exemplum enim dedi vobis &c.* Ubi Cyrillus Alex. in Jo. p. 727. ait: *Ex his docet, non debere quemquam contra aliorum honorem insolenter efferri, sed existimare conservum quavis in re præponendum.* Et S. P. Tr. 58. in Jo. *Faciamus invicem humiles, quod humiliter facit excelsus.* Deinde ait ibi Christus: *Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus;* si ergo Apostoli mundi erant, quomodo indigebant lotionem? R. S. P. *Pedum nomine significari humanos affectus, sine quibus in hac mortalitate non vivimus.* Theophilactus etiam hanc lotionem interpretatur de symbolo prædicationis Apostolorum, *qua transvehant etiam ad alios homines puritatem, quæ ipsis data est.* Ex quibus sic arguitur: vel pedumlotio significat purgationem venialium, vel Apostolicam prædicationem, atqui per hæc non est efficax signum gratiæ, sed symbolum rerum, quæ ad gratiam disponunt; ergo &c. II. Si quæ esset in lotionem pedum gratiæ promissio, maxime ex illis verbis: *Si non laveris te non habebis partem mecum,* sed ex his verbis vel eruitur Petrum non habiturum cum Christo partem ob inobedientiam, ut exponit Cyrillus p. 723. vel non significant remissionem peccatorum fieri vi externæ illius ablutionis, sed exercitatione humilitatis: neque enim aqua in pelvim missa dicitur lavacrum vitæ, aut regenerationis &c., ut dicitur aqua baptismi; ergo &c. III. Christus lavans pedes discipulorum, verbis consecratoriis non determinavit elementum; ergo &c.

Prob. II. pars. Nam lotio pedum neque in Ecclesia Romana cum baptizandis servatur, neque in Hispanica post canonem Illiber. & in aliis alia die a baptismo in usu est; ergo &c. Hinc S. P. Ep. ad Jan. 55. ait: *Sed ne ad ipsum Sac. baptismi videretur pertinere, multi hoc in consuetudine recipere noluerunt. Nonnulli de consuetudine auferri non dubitaverunt. Aliqui diem tertium vel 8. elegerunt.* II. Aqua ad lotionem pedum hauriebatur e fontibus ante Ecclesiæ fores constructis: quos in antiqua Ecclesia positos, ut ingressuri in templum manus pedesque lavarent, constat ex Eusebio l. 10. c. 4. neque ullo ritu aqua illa consecrabatur, cum nullibi exstet hujus consecrationis vestigium: sed si lotio pedum ad baptismum spectasset, aqua ex eodem fonte hau-

hausta esset & consecrata; ergo &c.

III. Si lotio pedum spectasset ad baptismum, cur non *capitolavium*, quod in aliquibus Ecclesiis in usu fuisse constat ex Isidoro, ex Rabano, aliisque? IV. Post Concilium Moguntinum ann. 813. utraque lotio exolevit; ergo &c. V. S. Ambrosius l. 3. de Sacr. ait: *Non ignoramus quod Ecclesia Romana hanc consuetudinem non habeat, cuius typum in omnibus sequimur & formam.* Censet ergo Ambrosius, lotionem pedum ad disciplinam spectare, non ad dogma. In iis, quæ disciplinam spectant, non violata Romanæ Ecclesiæ auctoritate possunt Episcopi Ecclesiarum suarum tenere consuetudinem, *ut quæ non sunt contra fidem, neque contra bonos mores, non solum non improbemus, sed etiam imitando sectemur*, ait S. P. Ep. cit. n. 34. Recte ergo Ambrosius retinuit Ecclesiæ suæ consuetudinem, recte etiam in Moguntina Syn. can. 4. ad tollendas dissensiones Ecclesiarum statutum est, ut baptismus *secundum Rom. Ordinem celebraretur*.

Ob. I. aliqui PP. hanc lotionem Sacramentum appellant, & sanctificationis mysterium; ergo &c. Prob. I. Ambrosius de Myst. c. 6. ait: *Mundus erat Petrus, sed plantas lavare debebat, ut hæreditaria peccata tollantur, nostra enim propria per baptismum relaxantur*; ergo &c. Et in 3. de Sacr. ait: *Audi quia mysterium est & sanctificatio nisi laverò tibi pedes non habebis partem mecum.* Ibid. n. 7. ait: *Lavas ergo pedes, ut laves venena serpentis*; ergo tribuit lotioni pedum sanctificationem. II. Auctor Sermonis de Abl. ped. scribit: *Ait Dominus, nisi laverò te &c. Mysterii hujus declaratur necessitas . . . hoc lavacrum est quotidianis excessibus institutum.* III. S. Eligius Noviom. Episcopus hom. 4. in Cœna Domini ait: *Hæc pedum lotio nostrorum peccatorum est purgatio, unde non incongrue hac ipsa die pœnitentium fit reconciliatio.* IV. Bernardus Serm. 1. de Cœna Domini ait: *Ut invisibilis gratia signo aliquo visibili prestaretur. Ad hoc instituta sunt omnia Sacramenta, ad hæc pedum ablutio; ergo &c.* Vis autem nosse quod pro Sacramento illud est, non pro solo exemplo factum, attende quod Petro dictum est: *si non laverò te &c.*

R. Cum Augustino, pedum ablutionem non esse civile officium, quo hospites excipimus, sed ritum sacrum, ac mysticum, quo significatur indigere nos, præter gratiam Sacramentorum, quotidiana oratione, ut nobis venialia in pulvere pedum expressa divinitus condonentur: Teste nam-

que Domino, qui locutus est non indiget nisi ut pedes lavet, ac si diceret, qui mundus est a majoribus delictis abluatur etiam a minoribus culpis: difficillimum est enim ita caute vivere, quin saltem tenui venialium pulvere respergantur. Ita Lucas Tudensis. Hoc itaque sensu ablutio pedum dicitur Sacramentum, prout significat remissionem venialium, quæ quotidie lavari debent oratione, humilitate, aliisque remediis in ipsa lotione pedum expressis. Si enim ipsa materialis lotio pedum ad venialia expianda requireretur, non semel in anno, nec in sola cœremonia baptismatis, sed quotidie iteranda esset.

Ad I. ergo dicimus, Ambrosium in lib. de myster. & l. 3. de Sacram. docere: *Nostra peccata per baptismum relaxari, & in baptismo omnem culpam dilui*; ergo non alia ratione lotio pedum est sanctificationis mysterium, & abluuit venena serpentis, nisi quatenus concupiscentia serpentis fraude ingenerata, per quam quotidie in plura peccata prolabimur, lotionem pedum, & exercitationem humilitatis frænatur. Hinc l. 3. de Sacr. n. 7. ait: *Recedit ergo culpa, sed ideo lavas pedes, ut in ea parte in qua insidiatus est serpens, majus subsidium sanctificationis accedat, quo postea te supplantare non possit.* Ad II. dist. ant. Declaratur mysterii hujus necessitas, quatenus necesse est exemplo Christi humilitatis officia exercere, & per ablutionem pedum animæ fordes quotidiana satisfactione lavantur, conc., secus, neg., ait enim lavari fordes non materiali pedum ablutione, sed *ablutione recte intellecta*, idest humilitate quotidie exercenda. Addit, *post baptismum aliud lavacrum, quod nunquam debet intermitteri*, in ipsa lotionem pedum a Domino nobis procuratum, ut noscat de se humilia sapere lutum.

Ad III. R. B. Eligium monere ibi etiam in signum reconciliationis fraternæ invicem pedes abluendos: *Nos quoque*, ait ib., *Christi exemplo, & corporaliter hoc agere, & multo magis spiritualiter debemus invicem pedes lavare, hoc est alterutrum peccata dimittere &c.* Ad V. dist. conf. Enumerat inter Sacramenta, prout est Sacramentum late acceptum, conc., proprie, neg. Licet enim Bernardus recenseat ablutionem pedum inter vera Sacramenta, innuit tamen inter hæc discrimen, quod ista duo sint signa gratiæ efficacia, lotio autem pedum significet, non operetur venialium peccatorum remissionem: quotidiana enim remissio nequit opus esse unius ablutionis. Hinc Bernardus, postquam ostendit, lotio-

lotionem pedum spectare ad diluenda peccata, quæ non sunt ad mortem, & a quibus pedes, qui sunt animæ affectiones, ex toto mundi esse non possunt, quin aliquando vanitati &c. cedat animus, vel ad horam: in multis enim offendimus omnes, subdit, innuens horum peccatorum remedium: Ignoscet facile si tantummodo nos agnoscamus. Hinc est quod in oratione quotidie pro peccatis illis voluit nos orare; ergo non expiantur peccata lotionem pedum, sed agnitione propriæ infirmitatis, & assiduitate orationis.

C A P U T VI.

De necessitate, ac dignitate Sacramentorum.

Censent Novatores, homines justificari per solam fidem, ideoque Sacramentis non conferri justificationis gratiam, sed fidem tantum excitari, aut nutriri. Ajunt etiam, Sacramenta omnia inter se paria esse, ut confirmationem, & alia, quæ non ita commendantur ut Baptismus & Eucharistia, ab albo Sacramentorum excludant. Sit ergo.

PROPOSITIO I. Septem Sacramenta ad salutem necessaria sunt, licet non omnia singulis sint necessaria.

Prob. ex can. 4. sess. 7. Trid. Synod. *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & per solam fidem homines a Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.* Licet ergo fides ad justificationem disponat, instrumentalis tamen causa salutis dici debent Sacramenta, quæ indita sibi virtute sanctitatem efficiunt, ut infra ostendimus. Verum non omnia Sacramenta singulis sunt necessaria, ut cit. can. definitur. Sic Baptismus & Pœnitentia, quæ vulgo Sacramenta mortuorum appellantur, necessaria sunt necessitate medii, idest medium sunt necessarium, sine quo neque gratiam sacramentalem, neque gloriam consequimur. Sacramenta vivorum ad augendam gratiam instituta necessaria sunt necessitate præcepti, idest suscipienda eo tempore, quo præscribit Ecclesia & facultas suppetit susipientibus; itaut Ordo, si Ecclesia universim spectetur, habeat etiam absolutam necessitatem, quia sine eo nequit consecrari corpus Dominicum. Verum nec Matrimonium, nec Ordo singulis sunt necessaria, cum possit quis sine Ecclesiæ ministerio, aut vinculo Matrimonii consistere. Vide D. Thomam 3. p. q. 65. art. 4.

PROPOSITIO II. Septem Sacramenta non sunt inter se paria.

Prob. I. ex ead. Trid. Synod. sess. 7. can. 3., ubi hæc habet:

habet : Si quis dixerit , hæc septem Sacramenta ita esse inter se paria , ut nulla ratione aliud sit alio dignius , anathema sit . Deinde SS. Eucharistiam , quam PP. vocant Sacramentum Sacramentorum , mysteriis aliis esse præferendam ex eo demonstrat Tridentinum sess. 13. c. 3. : *Quod reliqua Sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent , cum quis illis utitur* : at in Eucharistia ipse sanctitatis auctor ante usum est . Hinc sequitur , in Eucharistia non solum fuscipi gratiam a digne sumentibus , sed ipsum Jesum Christum fontem gratiarum omnium . Sed licet ea longe alia Sacramenta præcedat , singula tamen peculiarem habent effectum , quo tamen spectato alia sunt aliis præstantiora , ut Baptismus præstat in abluenda macula originali , Pœnitentia in actuali &c.

C A P U T VII.

De Sacramentorum novæ legis institutione .

NOt. I. Scribit Bellarminus , quosdam scholasticos existimasse , non omnia Sacramenta a Christo fuisse immediate instituta , & Hugonem Viêt. , & Magistrum negasse a Domino institutam Extremam Uctionem . Alensem vero , & Bonaventuram asseruisse Sacramentum Confirmationis institutum post mortem Apostolorum in Concilio Meldensi . Eundem Alensem , & Bonaventuram asserere ab Apostolis institutum Sacramentum Pœnitentiæ . Quod de Confirmatione & Uctione vere dictum est . Sed quoad Pœnitentiam Alensis ait , institutam a Domino , tum quoad materiale ex parte pœnitentis , tum quoad formale in absolutione & potestate clavium . Bonaventura vero ait , formale a Domino institutum , materiale , & accusationem peccati insinuatum tantum . Verum neque Confirmationem a Concilio Meldensi , neque Extremam Uctionem a Jacobo institutam valido momento illi demonstrabunt . Nam in Concilio Meldensi agitur de consecratione , & injunctione Chrismatis , non de institutione , Jacobus vero Uctionem promulgavit , non instituit .

Not. II. Postquam Trid. Synod. sess. 7. c. 10. statuit , omnia Sacramenta novæ legis a Jesu Christo instituta esse , nemo audet sentire , aut scribere oppositum . Ex laud. Synodi definitione censent nonnulli de fide esse , quod Christus immediate ac per se ipse Sacramenta omnia instituerit . Ita Bellarminus , Becanus , Frassen , aliique . Id tamen , licet magis rationi consonum , non tamen de fide esse censent Estius , Coquæus , Juvenin , Gotti , Tournely , Fer-

Fervaques, & Vanroy. Queritur etiam, num potestas instituendi Sacramenta possit nudis creaturis communicari? Negant Scotus, Gabriel, aliique, affirmant Thomistæ, & Ægidiani omnes.

PROPOSITIO I. Christus *immediate* Sacramenta instituit.

Prob. I. ex scripturis. Ap. 1. Cor. 3. ait: *Quid est Apollo, quod vero Paullus? Ministri ejus, cui credidistis?* & c. 4.: *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Petr. 1. c. 4. rectores Ecclesiæ vocat: *Dispensatores multiformis gratiæ Dei.* Ex quibus sic arguitur: si cui datum esset, ut Sacramenta institueret, maxime Apostolis, sed hi fuere tantum *dispensatores, & ministri*; ergo &c. II. Act. 1. habetur, Christum Dominum post resurrectionem suam per dies 40. cum discipulis conversatum, & locutum de regno Dei, idest de Ecclesia, atqui præcipuum est in Ecclesia institutio Sacramentorum; ergo *in illis diebus magna confirmata Sacramenta, magna sunt revelata mysteria*, ait S. Leo serm. 1. de Ascen. cap. 2. p. 71. III. Sacramenta omnia aliquo SS. Evangeliorum testimonio commendantur; ergo antequam Christus ascenderet erant instituta.

Prob. II. Traditione PP. Ambrosius l. 4. de Sacram. c. 4. ait: *Auctor Sacramentorum quis est, nisi Dominus Jesus?* S. P. l. 3. de Doctr. Chr. c. 9. De Sacramentis ait: *Ipse Dominus, & Apostolica tradidit disciplina.* Et de ver. Rel. c. 17.: *Ab ipsa Dei sapientia homine assumpto pauca Sacramenta constituta sunt, quæ societatem Christiani populi continerent.* Prob. III. ex Trid. Synodo Can. 1. sess. 7.: *Si quis dixerit Sacramenta novæ legis non fuisse omnia a Jesu Christo Domino nostro instituta &c., anathema sit.* Ubi, licet non definiatur expresse Sacramenta instituta fuisse immediate a Christo, id tamen invicte inde eruitur. I. enim quocumque sensu dicatur Christus Sacramentorum institutor, ipse eadem Sacramenta determinavit, proposuit, & de iis Discipulos imbuit; ergo omnia per semetipsum instituit. II. Trid. Synodus inter institutionem, & promulgationem distinguit, nam sess. 14. c. 1. statuit, *Extremam unctionem esse Sacramentum a Christo Domino institutum, & a B. Jacobo promulgatum.* III. Eadem Synodus tribuit Ecclesiæ potestatem instituendi, vel immutandi ritus Sacramentorum, *salva illorum substantia*; ergo &c.

Prob. III. ratione. I. Deus per se, & *immediate* Sa-

cra-

cramenta instituit veteris legis, licet essent elementa egen-
na & infirma; ergo a fortiori *immediate* instituit Sacra-
menta perfectiora. II. Nemo, nisi solus Deus, potest ele-
mentum elevare, ut spiritalem gratiam producat. III. Chri-
stus est fidei conditor, & medicus animarum; ergo &c. IV.
Pastores nequeunt nova dogmata condere; ergo nec nova
Sacramenta instituere.

Ob. I. S. P. epist. ad Jan., & l. 3. de Doctr., ubi ait
Sacramenta a Domino instituta, meminit tantum Baptis-
mi, & Eucharistiæ; ergo &c. II. Auctor sermonis de Ab-
lutione pedum p. 103. : *Ipse summus Sacerdos*, ait, *sui est*
Sacramenti institutor, & auctor, in ceteris homines Spiri-
tum S. habuere doctorem; ergo &c. III. Nequit scripturis
ostendi quando Christus septem Sacramenta instituerit, &
Matrimonium evexerit ad Sacramenti dignitatem; ergo
&c. IV. Quæ scripta non sunt ea retinentur, tamquam
ab Apostolis vel Conciliis statuta, teste Augustino epist. ad
Januarium; ergo &c. V. Catholici doctores aliqui negant
a Christo *immediate* institutam Confirmationem, & Ex-
tremam unctionem; ergo &c. R. ad I. Vide prop. II.
cap. V.

Ad II. dist. ant. In ceteris, quæ sacrum ritum & li-
turgiam spectant, conc., institutionem & substantiam, neg.
Ait enim non minus ratum esse, *quod Christus Jesus in*
sui commemorationem fieri præcepit, quam ea quæ Spiritu S.
afflati Apostoli tradidere, ritus nempe & cœremonias Sa-
cramentorum (ex. g., ut Eucharistia sumatur a jejunis &c.,
ut ait S. P. cit. ep. ad Januarium) de quibus ait expresse
Ap. I. Cor. II. : *Cetera cum venero disponam*, eas distin-
guens ab institutione Christi per ea verba : *Hoc facite in*
meam commemorationem. Ad III. R. neg. conf. Licet
enim in scripturis non haberetur expressa institutio Sacra-
mentorum, sat esset verbum traditum, quod non secus ac
scriptum est fidei norma.

Ad IV. neg. conf. Augustinus enim loquitur ib. de iis
ritibus, quæ ab universa Ecclesia servantur, ut solemnitas
resurrectionis Christi, non vero de Sacramentis, quæ ibi
expresse ait a Domino instituta, non vero a Conciliis. Ad
V. neg. conf. Non enim paucorum Theologorum placitum
fidei dogma constituit, sed traditio Ecclesiæ auctoritate fir-
mata : illos autem Theologos labili fundamento subnixos
esse supra notatum est. Nota Trid. PP. non ad normam
scholasticorum, ut criminantur hæretici, sed ad normam
tra-

traditionis in Rom. Ecclesia custoditæ condidisse decreta.

PROPOSITIO II. Trid. Synodus id non definiit ut dogma.

Prob. I. Particula *immediate* insertur tantum ratiocinatione theologica, sed hæc non statuit fidei dogma; ergo &c. II. Recte dicitur Christus miraculorum patrator, licet plura patrata sint per Apostolos, dicitur etiam baptizans, & consecrans, licet ejus nomine consecrent, baptizentque ministri; ergo non *repugnat* dici Christum institutorem Sacramentorum, licet per Apostolos quædam Sacramenta instituisset. Vide Auctorem. III. Jodocus Ravenstein, in Apol. contra Kemm., qui Can. 1. sess. 7. legebat: *Si quis dixerit non omnia septem Sacramenta a Christo ipso instituta* &c. scribit: *Hanc cavillationem PP. Synodi studiose exclusisse, dum decreverunt, quod omnia novæ legis Sacramenta instituta quidem sunt a Jesu Christo non autem quod omnia sint immediate instituta.*

IV. Idipsum tradit iisdem fere verbis Tapperus in Expl. art. adversus hæret. dogmata, & in Decl. habitæ anno 1554. p. 9. censet probabilem esse sententiam Magistri, & Hugonis: *Determinationem materiæ, aut formæ Sacram. fieri potuisse, imo factam esse reapse ab Apostolis in nonnullis Sacramentis ex instinctu Spiritus Sancti.* V. Cum Tridentini adeo caute se gesserint, ne definitionibus suis aliquem ex Catholicis scriptoribus læderent, ut narrat Pallavicinus, inverisimile est damnasse Magistri, Hugonis, Alensis, & Bonaventuræ sententiam, sed longe probabilius est, sanctam Synodum ad extirpandas hæreses adunatam eo sensu definisse Sacramenta quælibet instituta, quatenus auctoritate divina detinentur, non autem arbitraria hominum inventionem, ut docebant hæretici.

Ob. I. Non supposita *immediata* institutione frustra hunc canonem edidisset Trid. Synodus, cum nemo dubitaverit de *mediata* institutione; ergo &c. II. Sess. 14. tribuit Christo institutionem; & B. Jacobo promulgationem; ergo &c. III. Sess. 21. tribuit Ecclesiæ potestatem immutandi ritus, *salva Sacramenti substantia*; ergo &c. R. ad I. neg. seq. Ad prob. neg. ant. Nam Melancton Confirmationem vocat: *Otiösam cæremoniam*, Viclesus: *Introductam a Diabolo*. Calvinus Pœnitentiam appellat: *Mendacium & imposturam*, Unionem extremam vocat Lutherus: *Deliramentum* &c. recte ergo contra hujusmodi blasphemias statuit S. Synodus, omnia Sacramenta esse a Christo instituta, de institutione

immediata nihil contra Catholicos definiens. Ad II. neg. conf. Cum enim Lutherus scripserit Unctionem institutam a Jacobo, aut ab Ecclesia *propria auctoritate*, recte eam edidit definitionem Trid. Synodus, qua declarat, Apostolos non a se, sed a Christo instituta Sacramenta promulgasse. Ad III. neg. conf. Postquam enim Sacramenta sive *mediate*, sive *immediate* a Christo instituta sunt, nequit eorum substantia immutari; ergo &c.

PROPOSITIO III. Facile conciliantur diversæ sententiæ circa potestatem instituendi sacramenta puræ creaturæ colatam.

Prob. Triplex est enim potestas, *auctoritatis*, quæ Deo propria est, & vim habet conferendi sensibilibus signis vim producendi gratiam; *excellentiæ*, quæ convenit humanitati Christi, qua Christus ita gratiam promeruit, quæ per Sacramenta confertur rite dispositis, ut eam potuerit etiam conferre absque Sacramentis: tertia est potestas *ministerii* delegata Ecclesiæ ministris: de qua dubium non est. Prima non potest creaturæ communicari, solus enim Deus potest elemento tantam tribuere virtutem: *Ut corpus tangat, & cor abluat*: in hoc ergo subscribendum est Scoto. Licet enim creatura accepisset a Deo potestatem determinandi materiam & formam Sacramentorum; semper tamen virtus supernaturalium donorum esset divini muneris opus. At si de potestate excellentiæ sermo sit, licet hæc nequeat ea ratione creaturis communicari, quæ Christo convenit, potest tamen creaturis concedi, ut cum D. Thoma sentiunt scholastici omnes. Si enim creatura accepta a Domino potestate Sacramenta institueret, non ipsa gratiam efficeret, sed eam sensibili signo alligaret, quod sufficit ad Sacramenti institutionem. Posset etiam absque Sacramento gratiam illis impertiri, ut causa a suprema dependens. Sicut ergo poterat Deus per nudum hominem universos redimere non præscripta rigorosa satisfactione, quam exhibere non potuit, nisi Deus homo Christus Jesus, ita potuisset puræ creaturæ facultatem largiri instituendi Sacramenta; non ita tamen ut gratiam aliis conferendam ita promereretur, ut Christus promeruit. Eadem est mens Augustini Tract. 5. in Jo. n. 7. ubi ait: *Potuit Jesus Christus, si vellet, dare potestatem alicui servo suo, ut daret baptismum suum, tamquam vice sua*; ergo &c.

De materia ac forma Sacramentorum.

QUæremus hoc loco, quænam sit materia ac forma Sacramentorum, an possit ab Ecclesia immutari, an forma ipsa verbis consecratoriis perficiatur.

C A P U T I.

An Sacramenta novæ legis constent rebus, & verbis tamquam materia, & forma.

QUemadmodum in corporibus adinvenitur subjecta res indifferens ad unum vel alterum constituendum, & id, quod rem illam determinat ad peculiarem quandam rationem, quorum I. Philosophi *materiam* dicunt, alterum *formam*; ita in Sacramentis invenitur *elementum*, sive res sensibilis, & *verbum* rem ipsam in ratione Sacramenti constituens. Incertum est autem, unde derivata sit consuetudo explicandi Sacramenta per *materiam* & *formam*, licet eam permulti derivatam putent a Peripatetica philosophia. Neque enim inusitata sunt in aliis sectis *materiæ* vel *formæ* nomina. Et *formæ* quidem meminit etiam S. P. A., licet per eam ritum potius, quam verba significet.

PROPOSITIO I. Sacramenta rebus tamquam materia, & verbis tamquam forma perficiuntur.

Prob. I. ex Eugenio IV. in Instr. Armen. in Concilio Florentino Tom. 13. pag. 535. ubi ait: *Hæc omnia Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona ministri &c.* Eadem ferme habet Synodus Bituricensis Tom. 15. p. 1067. II. Ex traditione. Occidentalis Ecclesiæ traditio patet ex Synodis memoratis. Orientalis traditionem exhibet in censura ad Wittembergenfes Jeremias Patriarcha C. P. scribens c. 7.: *Omnia Sacramenta definitam materiam & formam habent: ut Baptismi materia est aqua, forma verba Sacerdotis &c.* III. Sacramenta sunt signa gratiæ; ergo debet in his adhiberi sensibile aliquod elementum, quo spiritalis effectus designari queat. Hinc sacræ litteræ aquam Baptismatis, manuum impositionem, oleum, panem, vinumque sæpe commemorant. Formam quoque exprimit S. P. Tract. 80. in Jo. n. 3. dicens: *Unde tanta virtus aqua, . . . nisi faciente verbo?* . . . & infra: *Detrahe verbum, & quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Lib. 6. de Baptismo c. 17. ait, hoc verbis Evangelicis consecrari. Porro quod Augustinus ait de Baptismo, de aliis etiam Sacramentis dici debet. Si enim detrahatur forma ver-

verborum, quid est oleum nisi oleum? quid panis nisi panis? quid conjugum contractus nisi civilis contractus? Ut ergo res sensibilis tantam acquirat virtutem, ut habeat signum gratiæ efficiens, & practicum, ut constituatur Sacramentum novæ legis præstantius veteribus, accedere debet verbum ad elementum, forma ad materiam, quod erat demonstrandum.

PROPOSITIO II. Materia, & forma Sacramentorum non habent cum principiis rerum corporalium æqualem analogiam.

Prob. I. Nam Florentina Synodus non ait, Sacramenta perfici *materia*, & *forma*, sed *rebus tamquam materia*, & *verbis tamquam forma*. Et Trid. Synodus sess. 14. c. 3. appellat actus poenitentis *Quasi materiam* Sacramenti Poenitentiae, non vero *materiam* simpliciter, & absolute. II. D. Thomas q. 60. art. 7. ait: *In Sacramentis verba se habere per modum formæ*, res autem sensibiles *per modum materiae*. III. Cum Sacramentum non sit compositum physicum, sed morale, nec etiam ejus partes cum partibus physicis habent omnimodam similitudinem; *materiam* ergo & *formam* Sacramentorum ideo appellamus res & verba, quia sicut materia per se indifferens accedente forma ad unum specie compositum determinatur; ita res sensibiles per formam verborum determinantur ad sacrum mysterium constituendum, & gratiam efficiendam. Ceterum inter Sacramenta, & compositum physicum multiplex discrimen intercedit. Nam principia corporum eidem inhaerent & simul permanent, at in Sacramentis transit forma, nec semper materia coexistit. Vide auctorem.

Hinc refellitur Sarpius scribens nomina ista veteribus esse inaudita. Nam I. plura nomina probamus, licet veteribus inusitata, ut de vocibus *omouision*, *deipara* &c. alibi ostendimus. II. *Materiam* ac *formam* Sacramentorum agnovere SS. Patres, ubi docuere perfici Sacramentum, quando accedit verbum ad elementum. III. Exemplum baptismi ab hæreticis collati est prorsus ineptum, cum baptismi tam materia, quam forma in Evangelio sit expressa. Cur enim aliqua baptismata ab hæreticis collata sufficere credebantur, aliqua non sufficere, nisi quod in illis, non in his cernebatur Sacramenti substantia?

*An Ecclesia possit immutare formam, ac materiam
Sacramentorum.*

PARUM distat hæc quæstio ab ea, quam supra definivimus. An Christus sit Sacramentorum omnium immediatus institutor. Si enim Christus instituit, & determinavit res & verba omnium Sacramentorum, certum est non posse Ecclesiam hæc adversus Christi institutionem immutare. Discipuli Pauli Samosatani in solis Evangelii verbis, abjecto elemento, *Sacramenta* constituentes, *materiam* Sacramentorum, ut non præscriptam, & inutilem abjecere. Quidam catholici putant Ecclesiam, quæ fuit Apostolorum tempore, determinasse materiam ac formam Confirmationis, & Ordinis. Et Amicus ait, potuisse Ecclesiam pro materia Ordinis adhibere usum sacrarum vestium. Eiusdem Ordinis essentiali materiam esse solam porrectionem sacrorum instrumentorum censuit Soto. Cumque Apostolorum ætate sacri ordines collati sint sola manuum impositione, ut ostendunt Hallier, Morinus, & Juvenin, sequitur ex sententia Soti immutatam fuisse sacræ Ordinationis materiam. Sit itaque

PROPOSITIO. Non est penes Ecclesiam materiam formamque Sacramentorum immutare.

Prob. I. Christus ex c. 7. I. Dissert. ita est Sacramentorum institutor, ut penes Ecclesiam sit sola facultas immutandi ritus, non autem substantiam Sacramentorum: sed si Ecclesia posset mutare materiam & formam Sacramentorum, mutare etiam posset nedum ritus, sed etiam eorum substantiam, ergo &c.

II. Christus non solum Baptismum, & Eucharistiam instituit, sed alia etiam Sacramenta, ut constat ex sacris litteris, aut ex Apostolicis traditionibus, atqui Baptismum, & Eucharistiam ita Christus instituit, ut determinaverit materiam & formam, aquam nempe, panem, & vinum, & verba Matth. 28., & 26. descripta; ergo eodem modo instituit alia Sacramenta. III. Si penes Ecclesiam esset ista determinatio, uti in cœremoniis & ritibus, ita in rebus etiam substantialibus sensim induceretur mutatio, omnes hæreticorum sectæ nova intruderent Sacramenta, sicque unitas fidei, & caritatis discinderetur; ergo &c. IV. Hanc auctoritatem Ecclesiæ collatam esse neque e scripturis, neque ex traditione, neque ex R. Pontificum, aut Conciliorum decretis eruitur; ergo &c. V. Hæc mutatio nullum

Ecclesiæ commodum ; imo plura incommoda , dissidia , ac schismata pareret ; ergo &c. VI. Non potest Ecclesia *legem aliquam* divinam abolere , vel ab obligatione hominem suspendere , vel novum aliquem articulum fidei instituire ; ergo *nec potest formam aliquam Sacramentorum destituere , vel novam instituere* , ut ratiocinatur Hadrianus VI. in 4. pag. 6.

Ob. I. Ecclesia reapse mutavit materiam quorundam Sacramentorum ; ergo &c. Prob. ant. I. enim statuit Chrismatis unctionem pro materia Confirmationis , cum antea esset manuum impositio ex Act. 8. II. Per septem priora sæcula Ordo sacer collatus est absque porrectione calicis ex Ordine Rom. ab Alcuino conscripto , & tamen Eugenius IV. in Florentina Synodo ait : *Ordo presbyteratus traditur per calicis cum vino , & patenæ cum pane porrectionem* ; ergo &c. III. Ante Trid. Synodum contractus clandestinus erat Sacramenti Matrimonii materia : atqui *hujusmodi contractus irritos* declaravit Tridentina Synodus Sess. 24. c. 1. ; ergo &c.

R. neg. ant. Ad I. prob. dist. ant. Antea erat manuum impositio absque Chrismate , neg. , una cum Chrismate , conc. Nam sacrum Chrisma antiquitus usu receptum , & ad sanctificationem fuisse applicatum scribunt Cyprianus , Cyrillus Jerosolym. , alique : qui vero in sola manuum impositione constituunt Confirmationis materiam R. Chrisma materiam esse accidentalem , & sine qua valide conficeretur hoc Sacramentum . Ad II. R. I. dist. ant. Et ibi Eugenius docuit Armenos materiam *essentialem* , neg. , *accidentalem* , conc. Sicut enim Eugenius in ea instructione non omnes tradit fidei articulos , sed eos tantum , in quibus Armeni , aut errabant , aut dubitabant , ut monuit Spondanus ; ita non docuit materiam *essentialem* sacrorum Ordinum , quam nec Græci , nec Armeni ignorabant , sed *accidentalem* adhibitam in Ecclesia Romana , non quidem necessariam ad Sacramenti substantiam , alias irritas haberet ordinationes Græcorum .

Ad III. neg. consequentiam . Ecclesia enim declaravit irritum esse contractum clam , & sine testibus habitum : perpendens enim gravia peccata , quæ ex clandestinis conjugis ortum habent , statuit , ut clandestinus contractus in posterum esset nullus & irritus , quod non est immutare Sacramenti materiam , sed ad validitatem contractus præscribere conditionem .

Ob.

Ob. II. Ut significetur, ex. gr., baptizatum mundari a peccatis, perinde est si aqua, aut alio liquore abluatur, atqui ad effectum spiritalem sufficienter ipsa materia determinatur prolatione verborum; ergo &c. R. neg. maj. Ut enim cap. 1. Diss. 1. observavimus, hanc analogiam cum effectu non habet Sacramentorum materia suapte natura, sed ex divina institutione, teste August. l. 3. de Doct. c. 9.: ideoque Christus statuit, & determinavit materiam Sacramentorum, ut manifestius invisibilis gratiæ sanctificationem exprimeret, ut per allegoricam significationem institutione Christi manifestatam *plus moveat, plus honoretur, plus delectet*, ut ait S. P. ep. ad Januarium c. 19.

Ob. III. Si forma Sacramentorum esset certis verbis, & syllabis determinata, esset magica & superstitiosa; ergo &c. Hinc est, quod Græci alia forma utuntur, nempe verbis deprecativis, non indicativis ut Latini; ergo &c. R. neg. ant. Magica enim superstitio in eo sita est, quod improbi utantur quibusdam signis humana præsumptione institutis, & ex his effecta quædam expectent *ad eadem illa, quasi quædam cum demonibus pacta, & conventa*, ut monet S. P. l. 2. de Doct. c. 22., atqui verba Sacramentorum non *humana præsumptione* instituta sunt, sed auctoritate divina; nec inde expectatur effectus *ad pacta & conventa cum demonibus*, sed ex Dei virtute & meritis Christi; ergo &c. Alias hebraici ritus, adpersio sanguinis, serpentis erectio &c. superstitiosi dicendi essent. Ad II. dist. ant. Alia forma *accidentaliter* diversa, conc., *essentialiter* diversa, nego.

CAPUT III.

An forma Sacramentorum sit promissoria, aut concionatoria.

Cum Hæretici omnem justificationis vim fidei tribuant, docent consequenter, verba Sacramentorum, ut Evangelii prædicationem, Christi gratiam nobis polliceri: & fidem excitare, non vero consecrare materiam, five Sacramentorum verba concionis, vel promissionis esse, non autem consecrationis. Et licet aliquando fateantur hæretici, verbo tenus, signa *Sacramentorum sensibilia* verbis consecrari; *consecrationis* nomine non intelligunt sensibilis materiæ elevationem ad vim conferendi gratiam, sed ejusdem materiæ translationem de usu communi, & profano ad sacrum. Quamvis itaque verba proferant; non tamen ea putant partem essentialem Sacramentorum, sed meram conditionem ad fidem excitandam: qua de re non submissa voce verba consecrationis proferenda esse (id enim sacro-

rum myſteriorum profanationem cenſet Calvinus) ſed alta, ut in Sacramenta ſuſcipientibus fidem excitent, contendit Turretinus. Nos autem cum Bellarmino, Eſtius, Suaresio, aliisque catholicis ſic ſtatuiſmus.

PROPOSITIO. Sacramentorum forma non eſt promiſſoria, aut concionatoria, ſed conſecratoria.

Prob. I. pars. In forma, e. g., Baptiſmi verba: *Ego te baptizo &c.* non exprimunt gratiæ promiſſionem, ſed efficiunt præſens animarum lavacrum; ergo non ſunt promiſſoria. II. Ideo putant hæretici verba Sacramentorum eſſe promiſſoria, quia cenſent, ſolam fidem nos Deo conjungere, & huius conjunctionis Sacramenta eſſe nudum ſigillum & arrham, atqui non ſola fides, ſed caritas, & participatio Sacramentorum nos Deo conjungit, dicente Chriſto ſe in eo manſurum, qui ipſum diligit, & carnem ejus manducat; ergo &c. III. Promiſſio gratiæ facta eſt non ſoli fidei, ſed eidem fidei Sacramento conjunctæ; Nam Marc. 16. habetur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit ſalvus erit.* Nec ſolum incredulis, ſed etiam Sacramenta negligentibus minatur Chriſtus pœnam æternam Jo. 3.: *Niſi quis renatus fuerit &c.* Et Jo. 6.: *Niſi manducaveritis &c.* Sicut ergo baptizatus, qui non credit, damnatur; ita qui credit, nec baptizatur, condemnabitur; ergo ſalus non ſolum fidei, ſed etiam Sacramento conjuncta eſt: nec verba Sacramentorum ſunt promiſſio gratiæ collatæ credentibus, ſed gratiæ collatæ credentibus, qui digne Sacramenta ſuſcipiunt. V. Chriſtus non absolute credentibus promiſit vitam æternam, ſed conditionate, ſi mandatis pareant, & Sacramenta ſuſcipiant; ergo &c.

Prob. II. pars. I. etiam Hæretici tenent, validum eſſe baptiſma ſive a Catholicis, ſive ab Hæreticis collatum, dummodo hæc verba: *Ego te baptizo &c.* ſubſtantialiter non immutentur, atqui concio, & inſtitutio apud nos & hæreticos valde diſcrepat, & noſtra credendi norma inutilis, & irrationalis videtur hæreticis; ſi ergo in concione Sacramentalis forma ſita eſſet, ſicut nos hæreticas inſtitutiones, & ipſi noſtras repudiant; ita nec nos hæreticorum baptiſma probaremus, nec ipſi noſtrum, quod falſum eſt; ergo non in concione, ſed in verbis baptiſmi forma locanda eſt.

II. Admittunt hæretici puerorum Baptiſmum, ſed his concio inutilis eſt; ergo &c. Nec dicant: baptiſmi tempore pueros nanciſci divinitus acumen ingenii, id enim nec ſcripturis innititur, ad quas ipſi nos provocant, & experi-

men-

mento adversatur. Videmus enim pueros vagitibus, lacrimis &c. demonstrare ab iis non percipi, quid in eis salutaris unda operetur. Hinc S. P. l. 21. de C. D. c. 16. Dei miserationi tribuit, quod iis profint Sacramenta, cum nondum est præcepti capax infirmitas mentis; ergo &c. III. Verba concionalia non producant effectum, nisi percipiantur, siquidem fides *ex auditu*, ait Apostolus, atqui Sacramenta operantur effectum, licet eorum sensus non percipiantur; ergo &c. Prob. min. Cum enim Josue soli, Elias igni, Christus Lazaro jussit dicens, *Veni foras*, sane nec elementa, nec Lazarus cognitione præditi erant, atqui PP. his verbis explicant Sacramentorum virtutem, ut alibi ostendamus; ergo gratia produci potest sine perceptione verborum.

IV. Ex Damasceno l. 4. de Fide Orthodoxa c. 14. idem præstant in Eucharistia verba consecrationis ac sermo Dei efficax: *Quo dixit fiat lux & facta est, fiat firmamentum, & factum est &c.*, atqui Deus independentem a creaturarum sensu condidit universa; ergo independentem ab audientium perceptione materiam consecrat & gratiam producit. V. Ex Calvinii doctrina sequitur Sacerdotes, dum a peccatis solvunt, non aliam habere potestatem, nisi prædicationis, & catechismi, & ubi ait Christus Jo. 20.: *Quorum remiseritis peccata remittuntur eis*, improprie esse locutum, & dicendum potius: *Quibus prædicaveritis Evangelium remittentur peccata*; sed hoc est absurdum; ergo &c.

Prob. III. pars. I. enim verba illa non sunt *promissoria*, nec *concionalia* ad sensum hæreticorum; ergo sunt consecratoria. II. Scripturæ describunt verba, quibus fiunt Sacramenta, vel tamquam prolata super symbola, ut in Eucharistia, vel ut expressiva spiritualis effectus, ad quem symbola adhibentur; ut in baptismo; ergo verba illa symbola, seu elementa consecrant, elevantque ad gratiam efficiendam. III. Dionysius de Ecclesiastica Hierarch. c. 3. ait, a sacerdote divinissima consecrari mysteria, appellatque verba Sacramentalia invocationes consecratorias, quas ait *nefas esse scripto interpretari*, & arcanum eorum sensum in publicum efferre, ubi loquitur de verbis ab episcopo prolati in sacris ordinationibus, ut notat ib. S. Maximus.

V. S. Ambrosius l. 4. de Sacr. c. 4. ait: *Panis iste panis est ante verba, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? consecratione. Consecratio autem quibus verbis est? Domini*

Jesu . Nam ubi venit ut conficiatur Sacramentum , jam non suis sermonibus utitur sacerdos , sed sermonibus Christi ; ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum ; ergo &c.

V. S. P. tr. 80. in Jo. docet 1. verbo fieri Sacramentum: *Accedit verbum ad elementum , & fit Sacramentum* , 2. ait verbum aquæ tribuere vim abluendi peccata : *Unde tanta virtus aquæ ut cor abluat , nisi faciente verbo ?* 3. ait : *Ut mundare possit consecrari baptismum* , quem consecrari Evangelicis verbis scribit etiam l. 6. de Bapt. c. 25. VI. Accedit ratio . Nam verba Sacramentalia proferuntur , licet suscipientes sensum eorum non percipiant , nec proferuntur ad excitandam fidem , Deique promissiones significandas ; ergo ad consecranda symbola . Addunt aliqui locum Apostoli ad Eph. 5. : *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ* ; sed is locus non videtur ineluctabilis auctoritatis : licet enim *verbum vitæ* formam baptismi intelligant Chrysost. , Theophilactus , Ecumen. , Theodoretus , Anselmus , D. Thomas , Ugo Vict. , Salmeron , a Lapide , Calmet , aliique . At Hieronymus *verbum vitæ* *verbum doctrine* interpretatur , quo sensu accipitur a Primasio , & Sedulio . Quæ interpretatio non rejicitur a Calmeto . Ab Estio autem alteri præfertur , eamque mentem esse Augustini contenditur . Nec tamen hinc sequitur , formam Sacramentorum sitam esse in verbis concionalibus , nam mundatio tribuitur lavacro & fidei , illi ut signo efficaci , huic ut dispositioni .

Ob. I. Matth. 28. habetur : *Euntes docete omnes gentes , baptizantes eos &c. , docentes eos servare omnia &c.* ; ergo in baptismo sola verba concionalia , quibus excitatur fides , adhibenda sunt . R. neg. conf. Ibi enim jubetur I. ut Evangelica doctrina gentes imbuantur , & hæc præcedere debet regenerationis lavacrum : *Docete omnes gentes* . II. Verba exprimuntur , quibus consecratur Baptismus : *In nomine &c.* III. Monentur gentes ad observantiam mandatorum : *Docentes servare omnia &c.* , quia non sufficit baptizari , sed etiam bene operandum est post Baptismum , ut ait Theophyl. l. in Evang. pag. 164. : Verba prioris generis sunt *concionatoria* , secundi *consecratoria* , tertii *hortatoria* . Hinc Hieronymus in Matth. ait : *Jussit Apostolis , ut primum docerent omnes gentes , deinde fidei intingerent Sacramento , & post fidem ac baptisma , quæ essent observanda præciperent* , atqui verba , quæ præcipiuntur observanda non spectant per novatores ad Sacramenti constitutionem , utpote ordine consequentia : ergo nec præcedentia .

Ob.

Ob. II. Ambrosius l. de Myst. c. 3. *Aqua sine prædicatione dominicæ Crucis ad nullos usus salutis est: ergo &c.* R. neg. conf. Ambrosius enim ibi non loquitur de verbis, quibus ministratur baptismus, sed de benedictione aquæ & fontis baptismalis, subdit enim: *Cum vero salutaris fuerit crucis mysterio consecrata, tunc ad usum spiritalis lavacri temperatur.* Nec obstat, quod etiam sine benedictione aqua possit esse materia baptismi. Ambros. autem scribit, aquam sine crucis prædicatione non esse salutaris usus: quippe loquitur Ambrosius de usu, & consuetudine, non de jure & validitate, ut notant Maurini. Ceterum ex hoc loco hæretici refelluntur. Docet enim ibi S. D., aquam baptismi habere sanctificandi virtutem, eamque in aqua præfiguram, super quam spiritus Dei ferebatur; & affert exemplum Naamani, quem aqua Jordanis mundavit a lepra concludens: *Crede ergo, quia non sunt vacuæ aquæ; ergo &c.*

Ob. III. S. P. Tract. 8. in Jo. ait: *Verbum, per quod in Sacramento mundamur, esse illud, de quo Jo. 15. Jam vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum vobis; & de quo ait S. P. ibidem: Accedit Verbum ad elementum &c.,* sed hoc verbum per Augustinum est concionatorium; ergo &c. Prob. min. S. P. ibid. ait: *Unde tanta virtus aquæ, nisi faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur?* Et infra: *Hoc est verbum fidei, quod prædicamus, quo ut mundare possit consecratur & Baptismus,* atqui verbum fidei quod prædicamus, quod creditur &c. est verbum concionatorium: ergo &c. R. S. P. ibid. se pertractasse universim de omni verbo, per quod fit mundatio. Sive enim mundatio fiat in Sacramento, sive extra vis mundandi semper oritur a verbo.

Docet enim S. P. verba Evangelica, quibus Baptismus consecratur, non esse præcedentem concionem, sed invocationem Trinitatis a ministro factam, ait enim l. 3. de Baptismo: *Integrum esse sacramentum, si constet Evangelicis verbis: In nomine &c.; quamvis ejus fides non esset integra,* & l. 6. c. 25. ait, Evangelicis verbis: *In nomine &c. contineri Symbolum Apostolicum, quod constat tribus partibus Patre, Filio, & Spiritu S., nec esse Baptismum Christi, si verba Evangelii, quibus Symbolum constat, illic defuerint,* & his verbis Evangelicis consecrari Baptismus, & valere ad salutem, nullaque hominum perversitate violari ostendit S. P. Itaque tr. 80. in Jo. loquitur S. P. de Christi prædicatione, & ostendit vi hujus mundari homines in baptismo

a labe peccati, quia Evang. verba, quibus consecratur baptismus, sunt ea, quibus symbolum constat, & continet fidei mysteria, quæ opus est credere, & confiteri. Verum nil inde præsidii est hæreticis. Si dicant: Augustinus ait, virtutem aquæ esse *faciente verbo, non quia dicitur, sed quia creditur*. R. ita est: habet enim hanc virtutem Baptismus, quia consecratur, non verbis quibuscumque, sed Evangelicis quæ continent fidei symbolum. Addit: *Hoc est verbum fidei quod prædicamus*: & recte, quia verba, quibus consecratur baptismus, continent summam Evangelicæ prædicationis, & exprimunt mysteria, quæ corde credimus, & ore profiteamur. Ex verbis ergo August. revincuntur hæretici, non juvantur: I. quia hoc verbum fidei integrum conficit *Sacramentum*, licet non sit integra fides ministri, II. quia tantum valet in Ecclesia: *Ut tantillum mundet infantem, licet non valentem credere ad justitiam*; ergo hoc verbum fidei mundat, licet fidem non excitet; ergo non est verbum concionatorium.

C A P U T IV.

De questionibus circa materiam, ac formam Sacramentorum.

PLura quæremus hoc loco, quæ tum ad morum doctrinam, cum ad Sacramentorum dignitatem spectant.

PROPOSITIO I. In Sacramentis conficiendis nefas est uti materia, aut forma tantum probabili.

Prob. I. dum enim agitur de Sacramentis, si extra casum necessitatis adhibeatur materia ac forma tantum probabilis, virtus caritatis, & religionis labefactatur; ergo &c. Prob. ant. quoad 1. p. ex ipso Vasq. qui 1. 2. q. 63. c. 3. ait *Obligatio caritatis postulare videtur, ut si proximo possumus certum remedium adhibere, non adhibeamus illud, quod forsitan in re nullius est momenti: qui autem minus tutam eligeret partem administrans Sacramentum, etiamsi ea pars probabilior esset huic periculo reipsa proximum exponeret, ut forsitan careret remedio, vel quia nullum esset Sacramentum, vel quia careret effectu gratiæ*. Prob. ant. quoad 2. part. Sicut ex Vasquesio violatur caritas, si culpa nostra proximus certo destituatur remedio, ita religio violatur, si culpa nostra non adhibeatur in Sacramentis debita materia ac forma; ergo &c. II. homines in ministratione Sacramentorum vices gerunt ipsius Christi, atqui irreverenter vices gereret supremi Domini, qui data opera ejus mandata ambiguis verbis exponeret; ergo &c. Vide hac de re plura apud Far-

va-

vaques, Vanroy, Piette, aliosque nostrates.

Prob. II. Ex Innocentio XI., qui primam prop. proscripsit, quæ ait: *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore &c.* Neque enim, damnata thesis agit solum de probabilitate speculativa; nam quod spectat ad collationem Sacramentorum, ad praxim non ad solam speculationem reducitur, atqui in ea thesi fit sermo de opinione probabili in Sacramentis conferendis; ergo &c.

Nota: hæc valere ubi non urgeat extrema necessitas, in ea quippe licite adhibetur materia & forma etiam probabilis. Docet enim S. P. l. i. de Conjug. adult. c. 28. baptizandum catechumenum adulterum, si desperatus jacuerit; quem tamen sanum nemo admitteret ad baptismum. Cum enim Sacramenta pro salute hominum sint instituta, & in extremo laboranti denegari non debeat remedium, quod probabiliter creditur profuturum, cur morienti parvulo, dum limpidam aquam non habemus, aqua vino permixta, aut alio liquore vitiata baptismum conferre non possumus.

PROPOSITIO II. Materię aut formę mutatio essentialis, non autem accidentalis, irritat Sacramentum.

Not. Mutatio substantialis materię fit, cum altera diversę speciei substituitur, ut si pro aqua in Baptismo vinum adhibeatur, aut aqua rosacea &c. Accidentaliter autem, si ejusdem materię permaneat substantia, v. gr., si calefiat aut aliquo odore afficiatur, dicitur etiam mutari substantialiter, quando etiam remanente natura, signi rationem deperdit, ut glacies, quæ licet sit vera aqua, quia tamen caret symbolo ablutionis internę, inepta est baptismi materia. Variatur etiam *substantialiter* forma Sacramentorum, si varietur legitimus sensus, ut si quis baptismum conferens unius personę Trinitatis nomen omitteret. Accidentaliter vero, si maneat sensus, ut dum obstetrix baptizat lingua vernacula &c. His notatis.

Prob. I. pars. Sacramenta enim sunt signa gratiæ ex libera Dei institutione, qui eorum materiam & formam determinavit; si ergo alia materia, aut forma substituatur non constabit materia, & forma a Christo instituta; ergo &c. Prob. II. pars. I. enim Zacharias Papa cap. *Retulerunt* de Consecr. dist. 4. n. 86. statuit, non esse rebaptizandum, qui tinctus fuerat a sacerdote *pro ignorantia Romanę locutionis his verbis: Baptizo te in nomine Patria, & filia,*

filia, & Spiritu S. Et S. P. l. 6. de Baptismo 25. ait: *Sanctificari aquam, cum aliqua erroris verba per imperitiam peccator effundit.* Neque Romana Ecclesia rejicit Sacramenta Græcorum per verba deprecativa, quæ a forma nobis usitata accidentaliter differunt.

Not. Si integra permanente Sacramentali forma alia verba adderentur, quibus sensus immutaretur, mutatio esset substantialis, & irritum *Sacramentum*. Sic Ariæus Baptismi formam hac impietate proferens: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus S., qui alterius sunt a Patre substantiæ*; quoniam hæc postrema verba verbis Evangelicis pravum sensum affigunt, irritum redderet Sacramentum. Idem dicendum est si Calvinianus his verbis calicem consecraret: *Hic est calix sanguinis mei, qui pro reprobis effusus non est.*

Quæres: an mutatio accid. verborum facta, ut inducatur hæresis, irritet Sacramentum? R. negative. Cum enim fides ministri ad Sacramenti valorem non requiratur, patet Sacramentum valere, nisi Evangelica verba defuerint, & hæc, dummodo substantialiter integra proferantur, nullatenus hominum perversitate vitari. Si tamen quis intendens errorem inducere data opera verbis ambiguis utatur, eaque ad sensum pravum intentionis perversitate detorqueat, irritum erit Sacramentum: quia significatio verborum æquivocorum non ex eorum institutione pendet, sed ex determinatione proferentis. Ita si *solemnia verba non mutantur, sed rite proferuntur, nec hæreticorum perfidia Sacramenti impedit veritatem* ait Algerus Leodien. l. 3. de Sacramento corporis, & sanguinis Domini. Non enim proferentis malitia potest mutare significationem publico hominum instituto vocabulis indita. At verba æquivoca receptam illam, ac præfinitam significationem non habent. Ex his explicatur Zachariæ rescriptum, qui ait, valere Baptismum per ea verba: *In nomine Patriæ &c., si ille, qui baptizavit non errorem inducens, aut hæresim, sed sola ignorantia dixisset.* Si enim ad pravum sensum ea voce usus esset, quasi filiam in divinis personis comminiscens, ut gentes Minervam procreatam putant e Jovis cerebro, minime baptizavit, quia ambiguam vocem absurdæ significationi alligavit, atque hoc sensu exponendus est D. Thomas 3. p. q. 56. art. 8.

PROPOSITIO III. Forma conditionalis ante VIII. sæculum non obtinuit, fas est tamen eam usurpare.

Prob. I. pars a Juenin, Gotti, Tournely &c. I. Exor-

ta sæculo 3: quæstione; an valeret baptismus collatus *Clinicis* per asperſionem, S. Cyprianus Ep. ad Magnum 76. ait: *Si quis existimat eos nihil consecutos; eo quod aqua saluari tantum perfusi sunt; non decipiantur, ut si convalescerint baptizentur*, atqui nulla ibi conditionalis forma præſcribitur; ergo &c. II. Concilium Arel. I. ann. 315. celebratum can. 8. mandat; ut baptizati ab Arianis; *Si interrogati non responderint hanc Trinitatem baptizentur*, ubi nulla fit mentio formæ conditionalis; ergo &c. III. Anno 398. In Conc. Carth. 5. can. 6. statutum est; ut omnino baptizentur infantes: *Si certissimi non inveniuntur testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi sacramentis respondere*. IV. in Dist. 4. Cap. Cum itaque; & cap. Si multa habentur duæ definitiones S. Leonis, ubi I. præcipit baptizandum illum, qui regenerationis est cupidus: *Si baptizatum se nec ille recordetur, nec alter attestari de eo possit*. II. statuit, non esse formidandum iterationis crimen, si ille ad eam gratiam accedat, cujus in se nullum scit esse vestigium. V. Idem tradidit sæc. 6. exeunte Greg. M. Ep. 32. ad Felicem Messanensem Episcopum; ubi statuit baptizari, vel confirmari, & consecrari Ecclesias, quoties nec scriptis, nec testibus ratio certa habeatur, *utrum baptizati vel confirmati, sive Ecclesie consecratae sint*; ergo &c.

Deinde affirmant Theologi laudati, conditionalem formam vertente 8. sæculo alicubi obtinuisse: servatam quoque in aliquibus locis, & ab Alexandro III. probatam Sæculo 12. Communiter tamen in Occidentali Ecclesia receptam Sæculo 13. sedente Gregorio IX. Primum constat ex Capitularibus Caroli M., ubi l. 6. n. 181. legitur: *De quibus dubium est, utrum sint baptizati an non, baptizentur, his tamen verbis expressis: non te rebaptizo, sed, si nondum baptizatus es, baptizo te in nomine &c.* II. ex rescripto Alexandri III. cap. De quibus extra de Baptismo n. 2., ubi eadem formula sup. citata præſcribitur, non secus ac in Synodicis Constitutionibus Odonis Parisiensis Episcopi. III. constat ex quo Sæculo XIII. Latinæ omnes Ecclesie receperint jus canonicum a Gregorio IX. promulgatum, ubi l. 3. c. 2. exstat cit. Alexandri III. rescriptum, ut conjectat Gonzalez.

IV. Conveniunt omnes fas esse uti forma conditionali ob moralem certitudinem, quod antea non sit collatus baptismus, & post accuratam inquisitionem. Quod etiam
de

de aliis Sacramentis characterem imprimentibus dicendum est : sicut de Pœnitentia , si quis subito morbo correptus nec voce , nec signo peccata , & dolorem manifestare queat. Sic labentem e Templo Vaticani a Clemente VIII. absolutum narrat Homobonus hac formula : *Si es capax, absolvo te* . Consimilis adhiberi etiam potest a Confessario , qui audita confessione pœnitentis anceps est , an absolverit , potest enim hac uti formula : *Si non es absolutus absolvo te* .

Infertur ex dictis . I. Sacrilegii reum esse eum , qui substantialiter immutat verba sacramentalia , si enim id de ritibus , precibusque ab Ecclesia statutis jure statuit Tridentina Synodus Sess. 7. can. 13. , a fortiori de iis dici debet , qui eam formam immutant . II. Peccat etiam , qui formam hanc accidentali mutatione corrumpit , nisi ignorantia invincibili laboret : nam Sacramentalibus verbis etiam convenit illud Deut. c. 4. , ne quidpiam iis addatur , aut minuatur . III. Peccat etiam gravissime , qui absque necessitate repetit verba sacramentalia ; hac enim repetitione , utpote effectu vacua , Sacramenta redduntur nulla , excepto Sacramento Pœnitentiæ , in quo potest nova materia substerni . Excusantur tamen scrupulosi , quibus propter mentis perturbationem videtur haud rite sacramentalia verba pronuntiasse . IV. Sacrilegii reus est , & irregularitate inodatur , qui Baptismum rite collatum repetit absque morali certitudine , illum non fuisse valide peractum . Vide Sotum , Estium , Gonzalez , Lupum , aliosque ab auctore laudatos .

DISSERTATIO III.

De ministro , ac subjecto Sacramentorum .

QUæremus hoc loco , quinam sit Sacramentorum minister . II. De conditionibus in eo requisitis sermo erit . III. De improbo ministro . IV. De ejus intentione . V. De variis ea de re Theologicis Quæstionibus . VI. Tandem de subjecto Sacramentorum .

CAPUT I.

De Sacramentorum ministro .

NOt. I. Lutherus in libro de abrog. Miss. ait : *Ego non dicam , quod Papistæ dicunt , nullum Angelum , nec Mariam consecrare posse , sed contra dico , si diabolus ipse veniret , & ego nescirem publice in Ecclesia docuisse , celebrasse missam , & absolvisse a peccatis juxta institutionem Christi , tunc cogeremur fateri verum Baptismum , verum Sa-*

Sacramentum corporis Christi nos accepisse. Quibus verbis plura mendacia effutiit. I. enim Theologi, quos ille *Papistas* vocat, distinguunt ordinarium ab extraordinario ministro, nec negant, quin possit Deus etiam angelis virtutem tribuere ministrandi Sacramenta, qui potest sine Sacramentis effectum Sacramentorum conferre: ut ait D. Thomas 3. p. q. 64. art. 7. Imo Scotus in 4. dist. 6. q. 1. docet, validum fore Baptismum, si diabolus illum Dei jussu conferret; monet tamen illud non esse absque Dei revelatione ratum habendum. II. Baptismi, Absolutionis, et Eucharistiæ administrationem permiscet Lutherus, ac si homo quilibet possit singula ministrare. III. Hunc honorem diabolo tribuit hæreticus, ut eum audacter æquiparet Ecclesiæ Pastoribus. IV. Permiscet Evangelium, & Sacramenta, quasi horum virtus nil aliud sit, quam fidei expositio, Calvinus e contra l. 4. Inst. c. 15. ait: *Partem esse Ecclesiastici ministerii tam baptismi, quam cœnæ dispensationem*, adeo ut nec laici, nec mulieres etiam in mortis periculo baptizare queant.

Not. II. Non agere nos de principali Sacramentorum ministro Christo Jesu, de quo Jo. 1. ait: *Hic est qui baptizat*. Sed de iis, qui sibi commissa dispensatione peragunt sacra mysteria, sit ergo

PROPOSITIO I. Solus homo viator est ordinarius Sacramentorum minister.

Prob. I. scripturis. Hominibus enim ait Christus Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem*. Matth. 28. *Docete omnes gentes baptizantes eos &c.* Jo. 20. *Accipite Spiritum S. &c.* Hinc Apostolus Hebr. 5. ait: *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus*: de hominibus ait idem Ap. Act. c. 20. *Posuit episcopos regere Ecclesiam Dei*, et Jacobi c. 5. *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ &c.* sed hæc nullibi de Angelis dicta sunt; ergo &c. II. ex Ss. PP. Nazianzenus, et Chrysostomus docent, sacerdotes plurimum honorandos esse, ex quo eorum potestas neque Angelis, neque Archangelis collata sit. III. Congruum erat, ut in Ecclesia visibili, visibiles homines ministrarent. IV. Exigit Lutherus ad sacramentum conficiendum Dei mandatum et Christi institutionem; sed nullibi docet scriptura (ad quam solam appellat) aut dæmoni, aut angelis Sacramenta ministrare commissum esse; ergo &c.

Opp. I. Judas membrum diaboli Sacramenta confecit; ergo et diabolus caput reproborum. II. Angeli sunt *administratorii spiritus* ex Hebr. 1. ; ergo &c. III. Sancti vita fun-

functi retinent characterem; ergo &c. R. ad I. neg. conf. Judas enim non habuit potestatem consecrandi, ut diaboli membrum, sed ut Christi Apostolus. Ad II. dist. ant. Sunt *administratorii* Spiritus, ut Dei nuntii, conc., ut sacerdotes, neg. Sancti enim corpore destituti non spectant ad Ecclesiam visibilem.

PROPOSITIO II. Possunt angeli, et beati extraordinaria potestate Sacramenta conficere.

Prob. I. ex Augustino l. 2. contra Ep. Parm. c. 15., ubi de baptismo ait: *Nemo accipit sine dante, sive per se ipsum donante Deo, sive per angelum, sive per hominem sanctum &c.* ut enim ait S. Thomas loco cit., non ita Deus alligavit sacramentale ministerium hominibus viatoribus, ut non valeat illud Angelis, et beatis committere. Prob. II. ab exemplis. Nam sacra Synaxi ab angelis resectas Veronicam de Binasco Ord. N., et Agnetem Politianam, Marcum Eremitam, et Divum Bonaventuram, Sanctorum acta testantur, et Sozomenus l. 6. c. 29. Amphilochem Iconii Episcopum ab angelis consecratum narrat Nicephorus; ergo &c.

PROPOSITIO III. Non sunt singuli homines quorumlibet Sacramentorum ministri.

De fide est, Prob. I. ex can. 10. Sess. 7. Trid. Syn.: *Si quis dixerit Christianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.* II. Ex Ap. 1. Cor. 12. scribente, in corpore Ecclesiae diversa officia diversis committi: *Ut non sit schisma in corpore: atque ea de re constitutos in Ecclesia pastores, & doctores a plebe diversos in opus ministerii, in adificationem Corporis Christi* constat ex Eph. 4. Neminem sibi jure hunc honorem assumere, *nisi qui vocatur a Deo tamquam Aaron* ex Hebr. 5. ergo &c. III. ex PP. Nam Osius Cordub. apud Athanasium, ita Constantinum alloquitur: *Ne te immisceas rebus Ecclesiasticis. Tibi Deus imperium tradidit, nobis Ecclesiastica concredidit.* Et Nazianzenus Orat. 17. precipit curam studiumque erga plebem: *Tametsi, ait, legationis munere nobis sedat.* IV. Ex ipsa confessione Augustana, ubi art. 14. *De ordine ecclesiastico docet. Quod nemo debeat in Ecclesia publice docere, aut Sacramenta ministrare, nisi rite vocatus.* Sicut Paulus precipit Tito, *ut in civitatibus presbyteros constituat;* ergo &c. Accedit quod fratres Bohemi Sacerdotibus destituti ad Ecclesias catholicorum clanculum miserunt consecrandos, teste Bossueto, in Hist. Var.; ergo &c.

Ob.

Ob. I. Omnes Christi fideles sunt sacerdotes ; ergo & ministri . Prob. ant. I. Christus in ultima coena fidelibus omnibus in persona Apostolorum ait Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem* . II. Matth. 28. ait : *Docete omnes gentes baptizantes eos &c.* , atqui ministri baptismi sunt omnes fideles ; ergo et aliorum Sacramentorum . III. 1. Petr. 2. de fidelibus habetur : *Ipsi tamquam lapides vivi , sacerdotium sanctum offerte spirituales hostias &c.* Apoc. 1. *Fecit nos regnum , & sacerdotes Deo ; ergo &c.* IV. Matth. 20. ait Christus : *Quicumque voluerit major fieri sit minister ; ergo nulum est in Ecclesia discrimen pastoris , et plebis* . V. Fideles omnes recipit Christus ut fratres suos ; ergo isti , ut Christus ipse , sacerdotio fungi possunt .

R. dist. ant. Sunt Sacerdotes , quoad interiorum Dei cultum , conc. , quoad exterius pastorum officium , neg. Vid. prob. 2. Ad 1. prob. , neg. ant. Non enim ea verba dirigit Christus ad omnes promiscue fideles , tunc enim Christus cum solis Apostolis coenabat : nec Apostolis universa Christianorum turba successit , & Judæ solus Matthias successit : Paullus & Barnabas non humano iudicio , sed per Spiritum S. ad Apostolatam segregati sunt . Ab Apostolis , non a coetu fidelium ordinati sunt Presbyteri , Diaconi &c.

Deinde verbum *facite* potest referri ad solam Eucharistiæ perceptionem , quo sensu ait Apost. 1. Cor. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc , mortem Domini annuntiabitis* . Potest etiam *hoc facite* hoc sensu accipi : sicut ego panem consecro , offero , vobisque distribuo : ita vos , quos modo sacerdotes novi Testamenti constituo , consecrate , distribuite , et sacerdotes constituite , ut consecrent , offerant , et distribuant : hinc Tridentina Synodus Sess. 22. c. 1. ait , Christum per ea verba *Apostolis suis , quos tunc novi Testamenti ministros constituebat , eorumque in sacerdotio successoribus præcepisse &c.* ; ergo laici ab hoc ministerio arcentur .

Ad II. dist. ant. Et Christus Dominus in docendi munere , et administratione Sacramentorum comprehendit functionem Apostolicam non expressis , neque denegatis ceteris , quæ Apostolorum auctoritati commiserat , conc. , secus , neg. Non enim dictum est : *Baptizate , & nemo alius baptizet* , neque dictum est : *Baptizent , & doceant promiscue omnes* . Nam priusquam Christus Discipulos mitteret in universum , Petro tradiderat claves regni coelorum . Adde tunc adfuisse una cum Apostolis omnes discipulos , & sicut
dux

dux dicens militibus: *Ite iussa exequimini* non singulis singula, sed cuique officium præscribit suum, ita Christus ait: *Euntes docete &c.*, sic tamen ut superiorum jura inferiores non invadant. Tandem jubet ibidem Christus, ut Apostoli baptizent gentes fide edoctas, nec tamen vetat per Lutheranos Baptismum puerorum; ergo nec vetat aliis baptizandi ministerium, licet non extendat ad omnes verbi potestatem.

Ad III. R. S. P. l. 20. de C. D. c. 10.: *Non de solis episcopis, & presbyteris dictum est, qui proprie jam vocantur in Ecclesia sacerdotes, sed sicut omnes Christianos dicimus propter mysticum chrisma, sic omnes sacerdotes, quoniam membra sunt unius Sacerdotis, de quibus Apostolus Petrus, plebs, inquit, sancta, regale sacerdotium.* Ubi nota I. Verba Petri similia esse iis, quæ exstant Exo. 19. *Et vos eritis mihi in regnum sacerdotale & gens sancta*, quæ licet Dominus dirigat ad universos filios Israel, non tamen inde infertur, in veteri lege omnes promiscue ad Sacerdotale munus assumptos; ergo neque ex verbis Petri id evincitur. II. Petrus ibi meminit etiam *regalis sacerdotii*, ut intelligantur *Christiani per Christum ita facti sacerdotes, ut simul & reges sint* (ait Grotius.) Sicut ergo Christiani omnes reges sunt, non quatenus Rempubl. moderantur, sed prout legis servituti non subjiuntur; ita omnes sunt sacerdotes, prout corpus suum sacrant in Dei templum, preces offerunt, et exercent opera sanctitatis, non quod omnes habeant potestatem verbi aut sacerdotali charactere sint insigniti: *Videant ergo principes*, ait Fabricius in animadv. ad art. 14. Confess. Aug., *ne per simile argumentandi genus multorum animos adversum se excitent.* Nam si vere ex eo Petri loco concluditur, omnes Christianos ita esse sacerdotes, ut non sit in Ecclesia aliquod sacerdotum genus, qui ceteris Christianis præstent, cur non ex eodem loco concludatur, nullos apud Christianos esse reges ceteris superiores? Utrumque enim eo loco Petrus conjungit, nec tantum sacerdotii, sed etiam regni meminit.

Ad IV. neg. conf. Ibi enim Christus humilitatem præcipit, non evertit Ecclesiasticam hierarchiam, demonstratque, quomodo principes mundi dominantur minoribus suis, ut servificent eos, & spolient &c., principes autem Ecclesie fiunt, ut serviant minoribus suis, & ministrent eis &c. ut ait auctor hom. 30. inter op. Chrysost., Hieronymus, & Aug. Ad V. neg. conf. Sicut enim in domo bene instituta
non

non tenent singuli fratres eundem locum, sed ut fratres mensæ simul accumbunt, eisque majores natu alimenta distribuunt; ita fideles in Ecclesia Christi corpore saginantur, sed laicis episcopi ac presbyteri porrigunt Sacramentum.

CAPUT II.

De conditionibus ministri, ejusque probitate.

Irritum esse Sacramentum a malis ministris collatum docuere Donatistæ, teste Augustino l. 2. contra Cresc., & Optato l. 5. de Schism. Donatist. Idem propugnarunt Valenses, Albigenes, Hussitæ. Notus est enim articulus Jo. Hus: *Si episcopus existat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non baptizat.* Lutherani, & Calvinistæ, exceptis Zuinglianis, fatentur: *Sacramenta, etiamsi per malos exhibeantur, esse efficacia.* Sit itaque

PROPOSITIO I. Valet Sacramentum a malo ministro collatum.

Prob. I. scripturis. Jo. 1. de Christo habetur: *Hic est, qui baptizat in Spiritu S.*, quibus verbis ostenditur ad Christum spectare potestatem baptismatis, ad Discipulos vero ministerium, atqui malus minister nequit impedire Domini potestatem; ergo neque Sacramentorum validitatem. Joannes, ait S. P. Tract. 5. in Joan. *didicit per columbam potestatem dominici baptismi in nullam hominem a Deo transiturum: sed ministerium, & in bonos, & in malos.* Non exhorreat columba ministerium malorum, respiciat Domini potestatem. II. Post Baptismum Joannis fideles jussu Pauli susceperunt baptismum Christi, nec a Juda baptizati jussi sunt rebaptizari; ergo &c. Hinc S. P. ibi. n. 18. ait: *Dedit Judas, & non baptizatum est post Judam, dedit Joannes, & baptizatum est post Joannem, quia si datus est a Juda baptismus, Christi erat, qui autem a Joanne datus est, Joannis erat.* Sic ergo quos baptizavit ebriosus, adulter &c., si baptismus Christi erat, Christus baptizavit.

III. Apostolus Corinthios intumescences de præexcellencia pastorum suorum ita coercet: *Quid igitur est Apollo? quid vero Paullus? ministri ejus, cui credidistis: Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus incrementum dedit.* Itaque nec qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Hinc Optatus l. 5. de Schism. p. 87.: *Ut ostenderet, inquit, quia hoc totum Sacramentum baptismatis Dei est, ut illic sibi nihil vindicaret operarius, ait: Ego plantavi, hoc est de pagano catechumenum feci; Apollo rigavit, hoc est ille baptizavit, sed ut cresceret, quod plan-*

plantatum & irrigatum est, Deus fecit; ergo &c. IV. In Dei nomine ejiciuntur dæmonia Marc. 16. v. 17. & in nomine Trinitatis consecratur baptismus Matth. 28. v. 19. sed in nomine Trinitatis mali quoque ministri conficiunt Sacramenta; ergo nomen est, quod sanctificat, non opus, ait ibidem Optatus. V. Potestas conficiendi Sacramenta est gratia gratis data, non gratum faciens; ergo non opus est sanctitate ministri.

Prob. II. Ecclesiasticis definitionibus. I. Nicolaus I. ad Consulta Bulg. c. 15. docet, validum esse baptismum collatum ab eo, qui se finxit presbyterum dicens: *Malus bona ministrando, non aliis, sed sibi detrimenti culpam ingerit; ergo &c.* II. Concil. Const. ann. 1415. Sess. 8. proscripsit Viclefi articulum 4.: *Si episcopus, vel sacerdos est in peccato mortali non ordinat, non conficit &c.* III. Idem statuit Trid. can. 12. Sess. 7.: *Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia ad Sacramentum servaverit, non conficere Sacramentum, anathema sit.*

Prob. III. ex PP. Nazianzenus Or. in S. Baptisma. *Quamvis alius alium vitæ probitate antecellat; eadem tamen Baptismi vis est.* Chrysostomus hom. 8. in 1. Cor. *Nec Baptismatis gratia leditur a vita sacerdotis.* S. P. A. l. 2. contra Petil. c. 37. ait: *Nolite ex hominum moribus divinæ Sacramenta pensare. Illa enim per eum sancta sunt, cujus sunt.* Isidorns Pelusiota l. 3. Epist. 304. ait: *Neque incontaminata mysteria conspurcantur, etsi sacerdos omnes mortales superet improbitate.*

Prob. IV. ab exemplis Ss. PP. I. Nazianzenus Orat. cit. comparat bonum, ac malum Ministrum duobus annulis, quorum unus aureus est, alter ferreus; ambo tamen eandem regis imaginem ceræ imprimunt: discrimen enim in materia est non in signo. S. P. l. 3. de Baptismo cap. 10. comparat Sacramenta luci: *Quæ cum per cœnosa diffunditur, nihil inde sordidum contrahit:* & l. 3. contra Cresc. c. 8. semini, quod spargit infidelis colonus, Tract. 5. in Jo: canali lapideo, per quem transit aqua ad areolas, quæ in hortis multum fructum affert. Eutymius comparat Caiphæ, qui prophetavit non propria virtute, sed ob Pontificis dignitatem. Theophylus ad c. 20. Jo: Asinæ Balaami: *Nam quamvis Sacerdotes indigni sunt, divinorum donorum sunt ministri, gratia operatur per eos, sicut per asinam Balaam locutus est.*

Prob.

Prob. V. ratione. I. Sacerdotes sunt dispensatores mysteriorum, nec sunt causæ principes Sacramentorum, sed instrumentales, quæ non propria virtute operantur, sed ejus, a quo moventur, ut præco mandato judicis, ait Augustinus, sed præco, & instrumentalis causa nequeunt principalis agentis actionem cassam reddere, licet pravis moribus sint affecti; ergo &c.

II. Improbi ministri retinent characterem, quod probat S. P. l. i. de Baptismo c. i., ex quo Donatistæ reciperent baptizatos, antequam ab unitate discederent, unde sic arguit S. P. *Sicut acceptatur baptismus, quem non potuit amittere, qui ab unitate discesserat, sic acceptandus est baptismus, quem dedit ille, qui Sacramentum dandi, cum discederet, non amiserat.* Si enim schismate se pollueret non delet characterem baptismi, ita nec ordinis; ergo qui in schismate tingit, aut consecrat, verum conficit Sacramentum. Idem ostendit c. 5. ex quo Donatistæ reciperent baptismum Maximianistarum, quos a communione ejece- rant, unde sic arguit S. P. Si valet baptismus a Feliciano collatus in schismate, cur non tenet collatus a Catholicis, quos Donatistæ ut impios traducunt?

III. *Per ministros dispares*, ait S. P. l. 3. contra Cresc., quorum unus alio melior est, *Dei munus æquale est, quia non illorum, sed Dei est.* IV. Baptismus tam Petri, quam Judæ unus erat, uterque enim dabat non suum, sed baptismum Christi; ergo &c. V. Sic vellicat Cresconium S. P. l. 2. c. 28. : *Si baptizatus es, vellem scire quem repereris, qui contra Joannem diceret, peccatum non habeo? Quomodo baptizatus es ab eo, in quo veritas non erat? Si autem peccatorem se esse dicebat, quomodo sibi secundum tuam sententiam jus baptismatis usurpabat?*

Ob. I. Ecclesiastes c. 10. ait: *Musca morientes perdunt suavitatem unguenti*; ergo pravi ministri muscis comparati Sacramentorum efficaciam tollunt. II. Sap. i. habetur: *Spiritus sanctus disciplina effugiet fictum*; ergo &c. III. Ecclesiastici 34. habetur: *Ab immundo quis mundabitur? Qui baptizatur a mortuo, quid proficit lavatio ejus?* ergo &c. IV. Jer. 23. : *Quid paleis ad triticum?* atqui impii paleæ sunt, ergo triticum, nempe Eucharistiam non consecrant. V. Agg. 2. habetur, *contaminari quidquid tetigerit pollutus in anima*; ergo &c. VI. Matth. 7. : *Non potest arbor mala &c.* ergo &c. VII. Jo. 9. : *Peccatores Deus non audit*; ergo &c. VIII. Jo. c. 8. impii sunt ex Patre diabolo, sed

Christus operatur tantum in membris suis ; ergo &c. IX. Jo. 20. Christus tradens discipulis absolvendi potestatem ait: *Accipite Spiritum S. &c.* , sed qui lethaliter peccat amittit Spiritum S. ; ergo &c. Ex quibus inferunt Donatistæ , solos sanctos esse Sacramentorum ministros , adeoque improborum Sacramenta rejicienda esse illis verbis Davidicis: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.*

R. ad I. dist. ant. Impii perdunt olei suavitatem , quæ est in optima fama viventium , conc. , perdunt gratiæ præstantiam , quæ est in Sacramentorum virtute , neg. , ait ergo Ecclesiastes muscas morientes , idest impios , perdere suavitatem unguenti , quia sicut probi viri sunt Christi bonus odor ; ita per impios Christiana religio afficitur dedecore , & nomen Dei blasphematur . Ita S. P. lib. 2. cont. Parm. cap. 10. n. 22. Ad II. R. I. S. P. retorq. arg. Aiebant enim Donatistæ , tunc posse a malo baptizari quemquam , si lateat malitia baptizantis , & tamen , ait S. P. , *qui fictus est , tanto magis fictus est , quanto magis latet ;* quemadmodum ergo occulti mali , licet magis ficti , apud Donatistas baptizare poterant , ita possunt peccatores apud catholicos . Ad III. neg. conf. Non enim baptizamur a mortuo , neque ab immundo , qui mundamur a peccato nomine Christi , qui vivit & sedet a dextris Dei : ita S. P. A. l. 2. contra lit. Petil. c. 7.

Ad IV. R. S. P. dist. ant. In agro , vel in area dici potest , quid paleis ad triticum ? neg. , in horreo , conc. Hoc enim exemplo ostendit S. P. , Ecclesiam hujus temporis esse bonis malisque permixtam . Ceterum Jeremias ib. loquitur adversus eos , *qui divinis oraculis sua somnia coequabant* , ut observat S. P. l. 4. contra Cresc. c. 81. Ad V. R. Optatus l. 6. n. 3. dist. ant. Si solus sit tactus , & non interveniat invocatio nominis Dei , conc. , secus , neg. Nam ipsa invocatio sanctificat quod pollutum esse videbatur . Ad VI. R. S. P. dist. ant. Et qui Sacramentum conficit , conficit tamquam arbor mala , neg. , tamquam Christi operarius , conc. , cum enim malus Dei Sacramentum ministrat , non de suo ministrat , nec fructus baptizantium sunt baptizati , sed Christi . Ad VII. dist. ant. Non audit peccatores , prout sunt Christi instrumenta , neg. , prout sunt membra diaboli , conc. Nam etiam Baal vaticinia sunt adimpleta. Ad VIII. R. eodem modo , non enim ut membrum diaboli , sed ut Christi minister , sacerdos tingit , consecrat &c.

Ad IX. R. S. P. tract. 121. in Jo. Per Spiritum S. remitti peccata , & eorum retineri , qui ejusdem spiritus non sunt

sunt participes, sed non sequitur inde malos ministros non absolvere, quia non ipsi, sed Christus communicat dona spiritus: etenim *inter fidelem, perfidumque plurimum distat, non ad Sacramentum, si hoc uterque habet, sed ad meritum*, ait S. P. contra Cresc. l. 4. c. 18. Ex quibus constat, debere sacrum ministrum esse secundum cor Dei, ne sacra tractet in sui perniciem, non autem ne Sacramentum sua careat efficientia: non enim habet sacrorum mysteriorum potestatem, sed ministerium. Verba autem Ps. *Oleum peccatoris &c.* de blanda adulatione accipienda esse demonstrat S. P. A. l. 2. c. Parm. & Hieron. in c. 3. Agg. de Dogm. hæreticorum.

Ob. II. ex PP. I. Ambrosius de myst. c. 4. ait: *Non sanat baptismus perfidorum, non mundat, sed polluit; ergo &c.* II. Hieron. in Sophon. 3. p. 1671. ait: *Sacerdotes impie agunt putantes Eucharistiam imprecantis facere verba non vitam, & necessariam esse tantum solemnem orationem & non sacerdotum merita; ergo &c.* III. S. P. l. 3. de Bapt. c. 18. de avaris coepiscopis, qui Cypriani temporibus baptizabant, ait: *Remissam tamen peccatorum non dabant, quæ per orationes sanctorum, idest per columbæ gemitus datur. Non enim raptoribus, & fœneratoribus diceret Dominus, si cui dimiseritis remittuntur eis &c.* Foris quidem nec ligari aliquid potest, aut solvi, sed solvitur qui cum columba fecerit pacem &c. Et l. 5. c. 22.: *Consentimus Cypriano, hæreticos remissionem dare non posse, baptismum autem dare posse, quod quidem illis & dantibus, & accipientibus valet ad perniciem.* IV. Innoc. I. Ep. 22. ad Episcopos Macedoniæ c. 3. ait: *Qui perfectionem spiritus perdiderunt, non eis dare plenitudinem possunt.* V. Pelagius Papa: *Non est Christi corpus, quod schismaticus conficit; ergo &c.*

R. ad I. neg. conf. Ambrosius enim *perfidorum* nomine hæreticos intelligit, qui nequeunt mundari, nisi per fidem se se ad obtinendam gratiam disponant. Ad II. neg. conf. Alludit enim Hieronymus ad etymon *Eucharistiæ*, & significat malos ministros non Deo gratias agere, sed sibi iudicium arcessere; ait tamen ibidem, hos sacerdotes *servire Eucharistiæ & eam populis dividere.* Ad III. dist. ant. *Remissam peccatorum non dabant* schismatici, hæretici, ac mali ministri, si ad columbæ pacem, idest ad unitatem Ecclesiæ non spectent ii, quibus datur, conc., secus, neg. Docet enim l. 2. contra Cresc. c. 28.: *Nihil prodesse homini baptismum Christi, si apud schismaticos baptizetur, sed*

tunc prodesse incipere, cum transit ad Corpus Christi, quod est Ecclesia Dei. Et l. 6. de Bapt. c. 4. ait: *Malum, sicut perniciose habet (baptismum) ita etiam perniciose tradere, non quia tale tradit, nec quia talis tradit, sed quia TALI tradit.* Similiter ait S. P. non solvi peccata ejus, qui cum columba non habet pacem, & solvi, eum, qui cum ea habet pacem. Valet ergo &c.

Hoc etiam sensu ait S. P. baptizari in animarum perniciem eos, qui male abutuntur Dei munere, & foventes schismata in ipso odio baptizantur: *Quibus tamen, subdit S. P., postea correctis non rursus baptismus datur, sed ipsa venia.* Ad IV. dist. ant. Et nomine plenitudinis intelligenda est executio Ordinis, conc., substantia, neg. Nam ordinatus ab episcopo hæretico recipit quidem Ordinis characterem, sed ejusdem Ordinis executione privatur, ut explicant Jurisconsulti. Ad V. neg. conf. Nam Christi corpus ibi non dicitur Eucharistia, sed Ecclesia, subditur enim: *Nec divisum esse Christum. Unam quæ Christi corpus est esse Ecclesiam, quæ in duo, vel plura dividi non potest.*

Ob. III. Greg. VII. *Ordinationes simoniacas infirmas, & irritas esse dijudicavit.* Idem asseruit de Extrema unctione simoniace collata Ugolinus; ergo &c.

R. dist. ant. Declaravit irritas, quoad substantiam Ordinis, neg., quoad executionem, conc. Hanc enim aliasque poenas contra simoniacos statuunt Martinus V., Paulus II., alique apud Gratianum. At validas esse simoniacas ordinationes quoad substantiam ex eo constat, quod *gratis a simoniacis ordinatis in acceptis ordinibus permanere permittit in Rom. Concilio Nicolaus II.* Non defuere tamen Gregorii VII. ætate Theologi, qui simoniacorum Sacramenta irrita declararunt, quam sententiam tunc probabilem non definiens, & acerrime simoniacos compescens Greg. VII., simoniacas ordinationes irritas declaravit, non exprimens an quoad substantiam, an quoad solam executionem id esset accipiendum. Ugolinus vero nullam appellavit, ex Suarezio, Extremam unctionem a simoniaco receptam, prout caret effectu.

Ob. IV. *Nemo dat, quod non habet, sed impii ministri non habent gratiam; ergo &c.* II. Sacramentum est actio ministri; si ergo actio est immunda, tale etiam erit Sacramentum. III. Mali non habent jus ministrandi Sacramenta; ergo &c. R. ad I. dist. maj. *Nemo dat &c.*, si det proprio nomine & potestate, conc., aliena, neg. Medicus

dicus enim, licet infirmus, confert ægroto sanitatem, si illi porrigat efficax pharmacum. Ad II. dist. conf. Si actio est immunda in genere moris, neg., in genere signi, conc. Ad III. dist. ant. Non habent jus, & dant quod suum est, neg., quod Christi est, conc., ut enim ait S. P. l. 5. de Bapt. c. 15. : *Et si jus baptizandi non habuit; tamen Christi est, quod dedit, & ille Christi est, qui accepit. Multa enim contra jus dantur, nec tamen vel nulla, vel non data dicuntur.*

PROPOSITIO II. Impius sacerdos illicite conficit, & ministrat, quod de diaconis, & concionat. probabiliter dicendum est.

Prob. I. pars scripturis. Exod. 19. habetur: *Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne percutiat eos.* Lev. 22. : *In quo est immunditia peribit coram Domino.* II. 53. : *Mandamini qui fertis vasa Domini.* 1. Tim. 3. : *Probentur primo, & sic ministrent nullum crimen habentes; ergo &c.* Prob. II. Ecclesiæ definitionibus, Trident. Synodus Sess. 13. c. 7. ait : *Eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, absque Sacramentali confessione ad Eucharistiam accedere debeat, quod etiam a sacerdotibus sacra Synodus perpetuo servandum decrevit.* Idem præscribitur de Consecr. dist. 2. c. *Sicut Judas*, cap. *Quotidie*, & Catechismus Rom. p. 2. c. 1. ait : *Sacramenta impure ministrantibus æternam perniciem afferre; ergo &c.*

Prob. III. ex PP. August. l. 2. contra Ep. Parm. c. 10. ait : *Omnia Sacramenta, cum obsint indigne tractantibus, profunt tamen digne sumentibus.* Greg. M. Ep. ad Patriarchas c. 24. ait : *Necesse est, ut esse munda studeat manus, quæ diluere sordes curat.* Accedant Leonis IX., Gregorii VII., & Nicolai II. decreta, quibus presbyteris concubinariis interdicitur missas celebrare &c.

Prob. IV. ratione Augustini, Contemptus enim Sacramentorum facit sacrilegos, atqui impius minister contemnit Sacramenta; ergo &c. Hæc argumenta valent de omnibus ministris etiam inferioribus Sacerdote, definit enim Trid. Synodus c. 7. : *Non decet ad sacras ullas functiones, quempiam accedere, nisi sancte.* Et S. Thomas in 4. dist. 24. q. 1. Art. 3. ait : *Peccare lethaliter qui, quod sibi competit ex Ordine, facit indigne.* Unde nimis rigide infert Juvenin, peccare lethaliter etiam inferiores ministros ordinibus initiatos; cum enim istorum officia sint imperfecta, nec tam prope accedant ad Eucharistiam, neque excedant Sacra-

mentalia, & ea quandoque exerceantur a laicis, dicimus functiones minorum ordinum, nisi adsit summa irreverentia & contemptus, in statu peccati lethalis absque mortali culpa exerceri, ut docent Toletus, Sylvius, Merbesius, Fervaques &c. Diaconi vero indigne ministrantes sacrilegio innodantur, quippe qui Sacerdoti proxime inserviunt. Unde S. P. ep. 148. ait: *Nihil periculosius Episcopi, Presbyteri, aut Diaconi officio.*

Quares: quid sentiendum sit de Concionatoribus. R. Cajetanus, Tournelius, Boucat, Frassen, Merbesius, Fervaques, & Juvenin loco cit., quod reus fiat sacrilegii, si Dei verbum prædicet conscientia impura, idque probant ex Ps. 49.: *Peccatori dixit Deus, quare tu enarras justitias meas* &c. Et Matth. 23. de Phariseis ait Christus: *Dicunt, & non faciunt.* Luc. 4. de iis dicitur: *Medice cura te ipsum.* Matth. 7.: *Vides festucas in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non consideras.* Rom. 2. *In quo judicas alterum, teipsum condemnas; qui prædicas non furandum, furaris &c.* Augustinus lib. 3. contra lit. Petil. c. 56. ait: *Forma Sacramenti datur per baptismum, forma justitiæ per Evangelium,* & Gregorius M. in Pastoralis: *Neceesse est, inquit, cujus vita despicitur, ejus prædicatio contemnatur.*

Quamvis autem hæc sententia probabilis sit, vera tamen non est, nisi Concionator aut notorio crimine pollutus sit, vel, si est in occulto, non se excitet ad pœnitentiam, sed vel in aliis dedecore vitæ suæ, vel in se per hypocrisim fructum sanctæ prædicationis impediat. Verum si lateat scelus, & ejus pœnitentiam in se excitet, licet gratiam remissionis nondum obtinuerit, licite habet sacras conciones. Sic enim nec audacter assumit testamentum Dei per os suum &c.

C A P U T III.

De variis questionibus circa improbos Sacramentorum ministros.

QUæritur hoc loco, an fas sit ab improbo ministro petere Sacramenta. Sit itaque

PROPOSITIO I. Nefas ea petere ab impio extra necessitatem.

Prob. I. Nemo enim debet alteri occasionem præbere patrandi sacrilegium; nam ex Ap. Rom. 1. *Digni sunt morte etiam qui consentiunt facientibus.* II. De simoniacis & fornicariis ait Gregorius V. epist. 45. l. 2. ad Rodolph., & Bertholdum: *Vos officium eorum nullatenus recipiatis.* III. De

De Hæreticis ait Innocentius I. epist. 12. c. 3. *Ab hæreticis ordinatos vulneratum per illam manuum impositionem habere caput. Cum enim hæretici non amplius sint in domo (ait S. P.) nec utiliter Sacramenta habent, nec utiliter conferant.* Adde Ecclesiam esse congregationem fidelium eadem Sacramenta participantium; hæc extra necessitatem participare cum hæreticis, est hæresim profiteri; ergo &c. IV. S. P. l. 1. de Baptismo c. 2. ait: *Si quis autem, cum possit in catholica accipere, eligit in schismate baptizari, perversus & iniquus est.*

PROPOSITIO II. Licet tamen ea petere in casu necessitatis.

Prob. I. ex decreto Eugenii IV., ubi habetur: *In causa necessitatis etiam laicus, vel mulier, imo etiam paganus, & hæreticus baptizare potest.* Et Trid. Syn. sess. 14. c. 7. statuit: *Ut nulla sit reservatio in articulo mortis, atque omnes sacerdotes quoslibet pœnitentes in mortis articulo absolvere possunt a quibusvis casibus & censuris.* III. S. P. l. 7. de Bapt. c. 52. postquam docuit inutiliter extra Ecclesiam suscipi Sacramenta, ait: *Nisi forte accipiendi necessitas urgeat, & accipientis animus ab unitatis vinculo non recedat.* IV. Accedit ratio: non enim quis debet privari remedio valde necessario ob ministri improbitatem, nec debet esse damnum suscipientis, quod est solummodo pœna ministrantis; ergo &c.

PROPOSITIO III. Licet ea petere ab impio parrocho, si desit pius.

Prob. I. Petens in eo casu utitur jure suo; ergo non peccat. Prob. conf. Licite enim creditor pecuniam suam judicio repetit, licet sciat debitorem pejeraturum: & licite pauper ab avaro pecuniam petit, licet sciat cum usura commodandam. II. Nicolaus Papa ad Consulta Bulg. c. 71. respondet: *Ab eo (adultero presbytero) usquequo judicio episcoporum reprobetur, communio percipienda est.* Ibidem habetur in cap. *Vestra devotio*, & in const. Martini V. *ad evitanda scandala.* Et S. P. l. 7. de Bapt. c. 52. ait: *Illi ab iis utiliter accipiunt, qui non ipsis corde ac moribus, sed sanctæ domui copulantur, sed ministri mali sunt in sacra domo; ergo &c.*

PROPOSITIO IV. Licet etiam Sacramenta petere a concubinario, & excommunicato ante publicatam sententiam judicis.

Prob. I. ex laud. cap. *Vestra devotio*, Ubi Lucius III. ait: *Sine dubitatione teneatis, quod a clericis, & presbyteris*

teris quandiu in Ecclesia tolerantur, licite recipiuntur Sacramenta. II. In Martini V. Const. cit. definitur, a Sacramentorum administratione, aut receptione non abstinendum: *Nisi censura fuerit a iudice publicata; vel denunciata specialiter expresse.* Excipit Pontifex percussorem clerici, *quæ nulla possit tergiversatione celari.* III. Idem evincitur ex cap. *Sciscitantibus*, ubi habetur particula, *usquequo iudicio Episcoporum reprobetur.*

PROPOSITIO V. Casus necessitatis est proximum periculum mortis, in quo solus baptismus & poenitentia licite ab hæreticis petuntur.

Prob. I. pars ex Aug. l. 6. de Baptismo c. 5., ubi quærens, quando baptismus salubriter accipiatur a separatis, ait: *Aliqua necessitate mortis urgentis*: si tamen minister sit ab Ecclesia toleratus, sat est quævis necessitas gravis, e. g., in Paschate recipiendi Eucharistiam cum alius sacerdos probus non adsit. Prob. II. pars, quia sine aliis Sacramentis possumus e vita discedere absque salutis dispendio. Hinc laudatur a Gregorio M. Hermenegildus, qui noluit ab Episcopo Ariano Eucharistiam recipere, Moyses monachus, qui recusavit manuum impositionem a Lucio Episcopo Ariano, teste Sozomeno, Socrate, ac Theodoretis.

Ob. I. contra 3. Prop. Qui eo in casu Sacramenta petit, præbet proximo suo spiritalis ruinæ occasionem, lædit caritatem, & injuria afficit Sacramentum, quod finit sacrilege confici; ergo &c. II. cooperatur ministrantis sacrilegio, qui ab eo sumit Sacramentum; ergo &c. III. tene-mur pro vita corporali proximi ægrotantis abstinere etiam a sacro audiendo &c.; ergo a fortiori pro vita spiritali. IV. Eadem ratio est parochi, ac alterius ministri, maxime si paratus sit ad ministrandum, atqui licet petere sacramenta a non paracho; ergo nec a paracho.

R. ad I. neg. ant. Cum enim quis æquum postulat, rei autem quam petit annexum est crimen, non suapte natura, sed ex voluntaria malitia alterius, non est scandalum impie oblatum, sed perverse acceptum, ut patet de eo, qui ab iniquo sceneratore flagitat urgente necessitate pecuniam. Petit enim quod æquum est, & jus habet petendi: qua de re qui utitur jure suo non lædit caritatem, non cooperatur alterius culpæ, nec ministrantem in peccatum inducit: & hinc diluitur 2. objectio. Ad III. neg. conf. Illius enim morbus malitia est, cuius habet in manu sua medicinam; hic autem succumbit naturali imbecillitati a qua, nisi ab alio

alio juvante, subtrahi non potest. Ad IV. nego Maj. Parochus enim, non alii, tenetur ex officio Sacramenta gregi suo ministrare, & ab illo hæc jure petuntur. Lex enim charitatis &c. postulat, ut si adsint ministrantes alii, etsi ministri improbi præsto sint, utamur aliorum ministerio, ut docet Cajetanus, Soto, Suarez, aliique quibus subscribimus.

CAPUT IV.

De intentione ministri.

Not. I. Intentionis nomine intelligimus voluntatis propositum, ac deliberationem, qua rem aliquam peragere volumus. Quamvis hæc deliberatio, utpote ex animo, semper interior sit, eam tamen ob externam actionem, quæ se prodit, *externam* aliquando appellamus. Hæc autem aut sincera est, & tunc quod opere exercetur intenditur animo, aut est simulata, & tunc aliud completur opere, aliud cogitatione versatur. In hac etiam simulatione vel actio serio exercetur, ut si hypocrita devotionem ostendet, vel mimice & irrisorie, ut dum histriones agunt personam regis. Utraque hæc exterior simulatio ab intentione procedit: qui enim simulat aut irridet, vult simulare aut irridere. Interna ergo intentio est sincera illa, per quam operans, ne dum serio exercet actum externum, sed etiam interno proposito vult agere quod exercet. Externa vero est, quæ conjungitur cum simulatione, vel occulta & latente, ut in hypocrita, vel patente & externa, ut in mimo.

Not. II. Censent hæretici, valere Sacramentum, nedum simulatione, sed etiam irrisione collatum. Nam in sententia Novatorum justificat sola fides, & ideo quomodocumque exhibeantur signa excitantia fidem, ea suscipiens, si credat, eaque inspiciat tamquam pignus, & sigillum divinarum promissionum adipiscitur justificationem: *Non enim in conferentis tantum, quantum in suscipientis fide, vel usu sita est virtus baptismi; sicuti legitur de quodam mimo per jocum baptizato*, ait Lutherus l. de Capt. Babyl., similia habet Calvinus, Kemnitius, aliique novatores, qui docent, ludificationem non officere Sacramentorum virtuti, quam repetunt a fide suscipientium, non ab intentione ministrantium.

Not. III. Ambrosius Catharinus, aliique veriti, ne ex prava intentione ministri possit irritari Sacramentum, adeoque ab insigni hypocrita nec baptizari parvulos, nec poenitentes absolvi contingat, asseruere, nil obesse Sacramentorum virtuti, si minister occulta mente gerat intentionem Ecclesiæ contrariam, & intendat animo irrisorie Sacramen-

menta conficere ; dummodo intendat facere externum ritum , idest adhibere materiam & formam , & dummodo exterius serio , & semoto joco se gerat . Ita Catharini sententiam exponit Serius . Ubi nota , Catharinum in hac sententia non excludere , imo necessarium agnoscere deliberatum animum , sive intentionem ponendi actum illum externum : *Quis enim vigilans faciat aliquid , quod facere non intendit ?* ait Catharinus .

Not. IV. Non unam esse de Catharini mente scriptorum sententiam . Censet Vasquesius , alique , Catharinum ratum habuisse Sacramentum , quod fit cum intentione illa externa celebrandi Ecclesiæ ritum , licet non intendat ministrans effectum baptismi spirituales , eosque irrideat , qui censent ritum illum esse religiosum & sacrum : nusquam tamen docuisse validum esse Sacramentum , quod fit per simulationem externam , aut etiam internam , qua minister retineat propositum animi sui , & intendat externum ritum fingere , & simulare . Diserte enim se explicat Catharinus scribens : *Non alia intentio ministri requiritur , nisi ut intendat exterius facere , quod facit Ecclesia , quamvis ipse neque credat esse Ecclesiam , neque ullum Baptismi spiritalem effectum .* Serryus tamen , Auctor de re Sacram. , & Contensonius ita intentionem externam propugnarunt , ut ratum Sacramentum dixerint , in quo minister serio adhibens externum ritum habet in animo contrariam voluntatem Sacramenti irritandi apud se dicens : *Nolo baptizare , nolo absolvere &c.*

Hæc est sententia Fervaquesii , Du Hamel , Juvenin , Scribonii , & Salmeronis : quos Catharini mentem melius esse affecutos facile ex Catharino ipso posset ostendi . Ubi nota , quæstionem hanc non esse parvi momenti , & meram logomachiam , ut juniores quidam opinantur , ea ducti Catharini ratione , quod nemo sui compos facit externum opus , nisi velit facere . Fieri non potest , ut minister materiam & formam adhibeat tali externo habitu , ut nemo deprehendat latentem perfidiam , qua sic statuat in animo : *Nolo baptizare , nolo absolvere* , sitque in extrinseco opere actionis honestas in corde jocularis ludificatio .

Not. V. Sententiam hanc , sic ad mentem Auctoris expositam , a quibusdam acerba censura notari . Bellarminus l. i. de Sacramentis c. 28. : *A sententia Kemnitii , & aliorum hæreticorum non differre* pronuntiat . Card. de Lugo disp. 8. de Sacramentis Sect. 2. ait : *Rejici ab omnibus Theologis,*

logis, & ab errore damnato non multum distare. Idem statuit confidenter Tournelyus p. 148. Nobis tamen ab huiusmodi iudicio abstinendum omnino est, donec accedat expressa Apostolicæ Sedis definitio. (1) Scribit enim Serryus sententiam hanc publice propugnatam a Zacharia, Pasqualigo. Pallavicinus etiam l. 9. hist. Conc. Trid. c. 6. ait: Existimo Catharini sententiam falsam esse, sed non ideo per Tridentinos canones damnatam, quippe quos eximios scriptores Ordinis sui sequebatur, Petrum Paludanum, & Sylvestrum Prieratem, cui post Florentinam Synodum probata est. Addit Pallavicinus, non deesse, qui hanc opinionem adscribant D. Thomæ, quod postea Contensonius, Serryus, Juvenin, alique suadere conati sunt.

Deinde Catharinus admittit necessitatem intentionis faciendi ritum externum, cum hæretici totum justificationis negotium fidei tribuentes frustraneam putent quamlibet ministri

(1) Hanc Ecclesiæ definitionem jamdiu accessisse, nonnulli arbitrantur ex proscripta ab Alexandro VIII. prop., quæ ita se habet: *Valet baptismus a ministro collatus, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi servat, intus vero in corde suo apud se resolvit: non intendo facere, quod facit Ecclesia.* Constat tamen, post damnationem huiusmodi absque ullo fidei dispendio in scholis ab aliquibus propugnari. Ostendit enim Juvenin, Serryus, alique a proscriptæ prop. sensu Catharini sententiam quam longe abesse. Merito ergo asseruit Benedictus XIV. l. 7. de Synodo Diocesana c. 4. *Nullam usque adhuc de ea emanasse expressam Apostolicæ Sedis definitionem.* Quamvis igitur (subdit sapientiss. Pontifex) communior sit sententia exigens in ministro intentionem, vel actualem, vel virtuales faciendi non solum ritum externum, sed id quod Christus instituit, seu quod facit Ecclesia, & hæc veluti iustior sit omnino in praxi ser-

vanda, non est tamen Episcopi priorem opinionem reprobare, atque ad hanc posteriorem etiam theoricè tuendam suos Diocesanos adigere. Causas quippe majores, ac difficiliore, quæstiones fidem aut disciplinam spectantes ad Apostolicam Sedem deferendas statuit perpetua Ecclesiæ consuetudo. Quare si constet, quempiam aliquod Sacramentum ex iis, quæ iterari nequeunt, administrasse omni adhibito externo ritu, sed intentione retenta, aut cum deliberata voluntate non faciendi, quod facit Ecclesia, urgente quidem necessitate erit Sacramentum iterum sub conditione perficiendum: si tamen res moram patiat, Sedis Apostolicæ oraculum exquirendum erit, sicut ad Severum C. P. Scholasticum scripsit Ferrandus Diaconus in difficili quæstione, quæ tunc Ecclesiæ fatigabatur, doctis indoctisque in varias partes scissis &c. Hæc Benedictus XIV. Ex quibus satis constat, quam fuerit hac de re liberatum cl. Auctoris productum supra iudicium.

nistri deliberationem . II. Hæretici probant Sacramentum externa subsannatione collatum, Catharinus id negat aperte; ergo &c. Dissimulandum tamen non est, Catharini sententiam, ut propugnatur ab ejus sententiæ defensoribus, male hac ætate audire, & oppositam communiter probari. Theses vero solam intentionem externam propugnantes etiam per Romanos Censores, ac Præsules dispungi, & pro communiori sententia stare Theologos præclarissimos Bellarminum, & de Lugo, Vasquesium, Suarezium, Gonet, Salmanticen., Merbesium, qui omnes oppugnant Catharini systema. Idem præstant Frassen, Boucat, Habert, Gotti, Henno, & ex nostratibus Gavardi, Vanroy, Piette, alique.

Not. VI. Non opus esse, ut minister Sacramentorum credat, actionem, quam peragis, esse revera sacram: alias Pagani, Judæi &c., qui id ignorant, aut negant, numquam valide baptizarent; fides ergo ab intentione sejungi debet. Fieri enim potest, ut quis intendat baptizare quomodo fit in Christi Ecclesia, nec tamen putet hoc lavacro deleri noxam originalem, ut Pelagiani, vel neget Christum esse Deum, ut Arianæ &c. Et in hac hypothese ratum est Sacramentum, quia licet desit fides, adest intentio faciendi quod facit Ecclesia. Fieri etiam potest, ut minister sit adeo pravus, ut intendat fingere, & celebrare solum externam Sacramenti functionem, quod fiet aut mimica ludificatione, aut occulta simulatione, & neutro in casu valere Sacramenta affirmamus. His prænotatis sit

PROPOSITIO I. Ad valorem Sacramenti opus est intentione ministri, qua non irrisorie, sed revera intendat facere quod facit Ecclesia.

Prob. I. Ecclesiæ definitionibus. Concilium Constant. an. 1418. Sess. 45. & ult. Martini V. Constitut. statuit, ut suspecti de hæresi Viclefi interrogentur: *Utrum credant, quod malus Sacerdos cum debita materia & forma, & cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, vere conficiat &c.* Florentina Synodus, & Eugenius IV. in Decreto Unionis ann. 1439. statuit, Sacramenta tribus perfici: *Rebus tamquam materia, verbis tamquam forma, & persona ministri cum intentione faciendi &c.* Leo X. anno 1520. in Bulla abversum Lutherum hunc articulum 12. proscripsit: *Si Sacerdos non serio, sed joco absolveret, si confessus credat se absolutum, verissime est absolutus.* Trid. Synodus Sess. 7. Can. 2. statuit: *Si quis dixerit in ministris ... non requiri sal-*

saltem intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, anathema sit; ergo &c.

Prob. II. ex traditione. Testatur enim Eugenius in laud. decreto: *Non novam, sed orthodoxam & Apostolicam doctrinam, postque non mediocrem testimoniorum inspectionem, qua ex Ss. Ecclesiae PP., & Doctoribus deducta sunt, & eorum, de quibus agebatur, rerum discussionem in ea instructione contineri; ergo &c.* Prob. III. scripturis. Jo. 20. habetur: *Quorum remiseritis &c.*, quibus verbis ostenditur Christum, nedum Sacramenta instituisse, sed etiam potestatem contulisse discipulis absolvendi a peccatis, atque potestas non est nisi in causis liberis cum deliberatione, atque intentione operantibus; ergo &c. Prob. min. Si enim iudex absque ulla intentione sententiam proferat, aut dormitans, & mente alienus, aut manifesta irrisione, nulla est absolutio; atqui in tribunali Poenitentiae sacerdos iudex est; ergo &c. Apostolus etiam 1. Cor. 4. ait: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores &c.* Sed talis non est, qui non serio, sed ludice, & praeter intentionem operatur; ergo &c.

Prob. IV. ex historia Ecclesiastica. Firmilianus suam de iterando haereticorum baptismo sententiam firmare nitetur, ex quo a Catholicis omnibus irritum habitum sit baptisma collatum a muliere daemoniaca, licet legitima verba usurpasset. Cornelius in epist. ad Fabium Antioch. scripta circa ann. 250. irritam declarat Novati ordinationem in episcopum, quod homines temulentos, & crapula oppressos adumbrata quadam inani manuum impositione episcopatum sibi tradere per vim coegerit. Anno 963. damnata est in Rom. Synodo ordinatio Diaconi a Joanne XII. in stabulo irrisorie peracta, & P. le Quien probat irritam ordinationem Parkeri, qui in Londinensi taberna umbratili caeremonia est ordinatus.

Prob. V. ex jure Canonico. Innocentius III. cap. *Maiores* de Baptismo c. 3. definit eum, qui numquam consentit, sed contradicit, nec rem nec characterem percipere Sacramenti, unde sic arguitur: nemo adultus suscipit Sacramentum, nisi illud suscipere intendat; ergo nec confert. Prob. VI. ratione. I. Administratio Sacramentorum fieri debet humano modo; ergo &c. Ita Scotus, Gabriel, Alensis &c. II. baptismi lavacrum est indifferens, ut sit ablutio ludicra aut seria, sacra aut profana; ergo debet determinari intentione ministri. III. Ministri Sacramentorum sunt Christi

sti instrumenta non mortua, ut malleus, sed viva & ratione prædita; ergo &c.

Prob. VII. ex absurdis. Sequitur enim in sententia novatorum, quod Pater puerum ad balneum ducens ob solam munditiam, aut sanitatem corporis, si dum illum immergit, Trinitatem invocaret, ut bene ei cederet corporalis ablutio, puerum illum baptizare. Idem contingeret, si in prætereuntem catechumenum stultus e fenestra lagenam aquæ profunderet joco pronuntians baptismi formam. Sequitur etiam, sacerdotem dum in mensa legit Evangelium, ad ea verba: *Hoc est corpus meum, hic est calix &c.* omnes panes & vinum in phillialis consecrari; sed hoc est absurdum; ergo &c.

Ob. I. Socrates l. i. c. 15. refert ex Rufino, Athanasium *admodum puerum, cum pueris aequalibus lusisse, eosque baptizasse, hunc lusum fuisse imitationem sacrorum virorum, & Athanasium ludo episcopi dignitatem sortitum, alios presbyteri, & diaconi partes*: probasse autem hæc omnia Alexandrum narrat Sozomenus, & Nicephorus. II. Idem Nicephorus narrat de quodam puero Hebræo ab aliis pueris illusorie baptizato, cujus baptismus a Præsule C. P. probatum est. III. Celebre est Genesii baptismus, de quo dubitare non sinunt Acta Mart. a Ruinartio collecta. IV. Adde baptismum Dioscori architheatri, qui baptismus in theatro ludens suscepit, teste Aug. in Ep. 227. ad Alip.; ergo &c.

R. ad I. Historiam Athanasii haberi ab eruditis pro puero putoque commento: quamvis enim Alexander fuerit renunciatus episcopus Alexandrinus ann. 313. ut scribit Pagi, & PP. Benedictini, non vero ann. 321. ut quidam ex Chronico Hieronymiano decepti falso opinati sunt; agebat tamen tunc temporis Athanasius annum 18. ætatis suæ, nam consecratus est episcopus ann. 326. annorum saltem 30. adeoque circa ann. 296. natum Athanasium censent recentiores; ergo ann. 313. ac primo Episcopatus Alexandri non erat Athanasius *admodum puer*; ergo &c.

R. II. Socratem, de probato ab Alexandro baptismo ne verbum quidem habere, sed si illud probasse contendas, dicimus baptismum illud dici *per ludum* peractum, relate ad assumptam *per ludum* ab Athanasio Episcopi dignitatem, non relate ad ejus intentionem, comperit enim Alexander, Rufino teste, pueros illos *omnia secundum religionis nostræ ritum servasse, & intentionem habuisse faciendi, quæ per episcopum in Ecclesiis geri mos erat*; ergo &c. Eodem

dem modo R. ad II. nam C. P. Episcopus re cognita pueros, etiam Judæum, ad se venire compulit: isto autem interrogato statuit: *Ut etiam in illo quod deesse juxta ministerii executionem compleretur*. Quod potest accipi dupliciter, nempe, decrevit ut baptizaretur, quia jam annuerat, vel ut confirmaretur, quia pueri veram intentionem habuerant, licet initio lusum intendissent. Ad III. R. Critici factum Genesii fabulis accensendum, tum ob scriptorum in facto narrando dissonantiam, tum ob plures narrationum ineptias, inter quas illud absurdum angelum exercuisse histrioniam, aut mimum monuisse, ut serio baptizaret Genesium.

R. II. ex actis Ruinartii evinci Genesium repente Deo inspirante credidisse, & *evocato presbytero & exorcista* baptizatum, completisque Sacramentorum mysteriis veluti per ludum exhibitum Diocletiano, cumque vere profiteretur Christianam fidem, fustibus cæsum & decollatum. Ad IV. neg. ant. Dioscorus enim, de quo S. P., non Architheater erat, sed *Archiater*, qui est idem ac Protomedicus: nec is mimice baptizatus est, sed cum voto se obligasset Christianum fieri, si filiam salvam cerneret, diu differens paralyti percussus deposuit nugacitatem, & baptizatus est. Vide August. loc. citato.

Ob. II. Ex PP. I. Chrysostomus hom. 35. in Jo. ait: *Sacerdos, & linguam, & manus præbet: neque enim justum est propter alterius malitiam ad salutis nostræ symbola fide accedentes offendi*; ergo &c. Comparat etiam ibidem impium sacerdotem asinæ Balaami; ergo &c. II. Cap. *Baptismus*, & S. P. Tr. 5. in Jo. *Non timeo adulterum, non ebrium &c. sed columbam attendo, per quam mihi dicitur: Hic est qui baptizat*; ergo &c. III. S. P. l. 7. de Baptismo c. 53. probat baptismum simulate collatum, dubitatque an sit probandus, *si totum mimice, & joculariter ageretur*; ergo &c.

R. Ad I. neg. conf. Scopus enim Chrysostomi est demonstrare ministrorum improbitatem non impedire virtutem Sacramentorum: *Quidquid enim habet sacerdos, solius Dei donum est*; comparat ergo ministrum asinæ Balaami, non ut excludat ministrorum officia, sed ut probet unde sint Dei munera. Ad II. neg. conf. Nam in emendatis editionibus Decreti cap. *Baptismus*, et in Augustino non habetur *ebrium*, sed *ebriosum*, ubi Glossa habet: *Consuetudinem notat hoc nomen, non actum*. Intentio autem non pugnat cum vitiosa consuetudine.

Ad II. dist. ant. Simulate collatum, hoc est simulatione fidei; conc.; simulatione intentionis, neg. Quod spectat ad actionem ludicram, R. I. Augustinum nil definire, ait enim implorandum esse Dei iudicium *per alicujus revelationis oraculum*, atqui iudicium istud modo per Ecclesie catholice oraculum prodiit; ergo &c. II. R.S.P. preced. num. quaestionem his verbis proposuisse: *An acceptandum sit (baptisma) quod in mimo datur, si quis existat, qui fideliter subito commotus accipiat*; ubi S. D. supponit intentionem in ministro; in subjecto irrisionem, quo in casu vide supra R. 2. ad 3.

Ob. III. Innocentius IV. in 3. Decret. cap. *Si quis puerum* de Baptismo ait: *Non est necesse, quod baptizatus gerat in mente facere, quod facit Ecclesia, imo si contrarium gereret in mente, sed tamen facit, quia formam servat, baptizatus est*; ergo &c. R. dist. ant., & Innocentius loquitur de intentione conferendi baptismum, neg., de intentione effectus baptismi, conc. Ait enim ibidem Innocentius validum esse baptismum a Saraceno collatum, etiamsi non intendat puerum baptizare, „secundum intentionem „petentis baptismum, idest ut baptismus operetur quid- „quid operari potest, & ipse baptizans tamquam minister „conferat, quod alii baptizantes conferunt, vere baptiza- „tus est, sed si hoc non intenderet non baptizaret. Addit Serryus p. 19. de Min. inten. *Privati doctoris eam sententiam esse, non Romani Pontificis, nec in juris canonici partem venire*. Reapse ea commentaria Innocentii Lugduni edita sunt, cum esset privatus doctor.

Ob. IV. ratione. I. In nostra sententia nemo justificationis suae certus esset; ergo &c. II. Sacramenta conferunt gratiam ex opere operato; ergo &c. III. Sacerdotes sunt dispensatores, ne dum Sacramentorum, sed etiam verbi, sed ad verbi efficientiam non requiritur intentio; ergo nec ad valorem Sacramenti. IV. Non requiritur intentio ad dispensationem Eucharistiae; ergo nec ad consecrationem. V. Elementum est per se signum sensibile; ergo & sacrum. VI. Regis orator explet munus suum sola exhibitione litterarum; ergo & sacerdos, qui fungitur *legatione* pro Christo sola exhibitione divinatorum symbolorum.

R. ad I. neg. conf. Monet enim Apost. ad Philipp. 2. c. 12. : *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini*. Nimiam vero anxietatem intuitu divinae misericordiae temperamus, & mandatorum observatione. Ad II. neg. conf. Ne-

Negamus enim opus hujusmodi fieri absque intentione ministri, qui indifferentem materiam ac formam applicet ad opus Sacramenti. Ad III. neg. conf. Concio enim excitat solummodo fidem audientium ad contritionem, & absque intentione proferentis verba habere possunt efficientiam, cum sine illa idem significant; at verba sacramentalia practica sunt, & præter significationem gratiam producant, atqui hæc verba nulla sunt, cum absque consilio pronuntiantur, ut patet de absolutione facta a Judice temulento, aut a rege somniantem; ergo &c. Ad IV. neg. conf. & paritatem. Nam dispensare est symbola exhibere; conficere autem est ea per applicationem efficacia reddere, & consecrare. Ad V. vide R. ad 3.

Ad VI. dist. ant. Si sit de illo genere ministrorum, qui mandata tantum promulgant, ut nuntius, aut præco, qui regis voluntatem tantum nuntiat, pandit, aut publice legit, quique a nuntiando, ac præcinendo dicitur, conc., si sint de eorum genere, qui ratione, & consilio sententiis, verbisque suis tribuunt stabilimentum, ut Prætor, Dictator &c., qui in proferenda sententia debent operari cum intentione, neg. Talis est minister Sacramentorum. Vide R. ad tertium.

PROPOSITIO II. Si in ministro sit sola intentio faciendi ritum externum, nolens in corde suo facere, quod facit Ecclesia, licet serio materiam adhibeat ac formam proferat, irritum erit Sacramentum.

Prob. I. Concilia supra laudata, præter materiam & formam, requirunt *intentionem faciendi quod facit Ecclesia*; ergo &c. Prob. conf. Per Catharinum intentio ponendi ritum externum ab actu, quo ponitur Ecclesiæ forma inseparabilis est, atqui Concilia, præter observationem ritus externi, & *formam Ecclesiæ*, requirunt, ut *sacerdos facere intendat quod facit Ecclesia*; ergo &c. R. Contensonius: eum qui peragit externum ritum habere intentionem faciendi quod facit Ecclesia, etsi non intendat facere quod intendit Ecclesia: quod non est necessarium, alias Pelagianus, qui non intendit delere per baptismum peccatum originale, quod delere intendit Ecclesia, invalide baptizaret; ergo ad rectitudinem intentionis, requiritur intentio operis, ad perfectionem Sacramenti intentio effectus: ut ait S. Thomas, & auctor operis de re Sacramentaria p. 112.

Verum hæc plane non satisfaciunt I. enim Ecclesia non facit ritum externum utcumque, sed religiosum & sa-

crum. Si ergo per adversarios requiritur in ministro intentio faciendi quod facit Ecclesia, licet non requiratur intentio producendi effectum Sacramentorum, necessaria erit intentio faciendi rem ut divinam, & sacram, non tantum ut exteriorem caeremoniam.

II. Licet non sit necesse, ut sanetur agrotus, medicum velle sanare, si medicamentum sit per se efficax; necesse est tamen ut faciat exhibeatque medicamentum: atqui Sacramenta sunt signa efficacia gratiae, non ut signa cujusque generis, sed ut signa sacra, & divina, quae perficiuntur intentione ministri; ergo in ministro requiritur intentio faciendi Sacramentum, ut aliquod divinum signum, licet non sit necessaria intentio producendi gratiam, quam virtute sua Sacramenta ut signa sacra producant. Nec obstat cit. locus D. Thomae, ubi ait: *Quamvis in Sacramento requiratur intentio faciendi quod facit Ecclesia, non tamen requiritur de necessitate Sacramenti facere quod facit Ecclesia propter quod facit Ecclesia*. Nam sensus S. D. est: Ecclesia facit rem sacram, eamque facit ob delenda peccata, & in ministro requiritur intentio faciendi rem sacram, idque necesse est ad perficiendum Sacramentum, licet necessaria non sit intentio delendi peccata, quod non ad Sacramentum spectat, sed ad rectitudinem intentionis.

Prob. II. Trident. Synod. sess. 14. c. 6. statuit, non perfici Sacramentum Pœnitentiae: *Si sacerdoti animus serio agendi, & vere absolvendi desit*, atqui per animum serio agendi non intelligit sancta Synodus, nisi intentionem peragendi serio ritum externum; ergo per intentionem vere absolvendi intelligit intentionem diversam ab intentione agendi serio ritum externum; hoc est faciendi Sacramentum ut Sacramentum. R. I. Contensonius, sententiam judicis serio prolatam haberi validam, quidquid iudex interior intendat; idem ergo dicendum de sacerdote absolvente. R. II. Serry, ibi confixum errorem Lutheri tribuentis omnem efficaciam fidei suscipientium, & docentis valere Sacramentum, & absolutionem etiam mimice & joco datam; ergo &c.

Sed contra. Certum est nullum actum judiciale esse validum in foro conscientiae, si fiat absque interno consensu, licet in foro externo validus reputetur. Sicut ergo in foro externo absolutio valida est, si serio proferatur sententia a iudice, nulla si ludicre proferatur; ita in foro interiori valida erit, si sit interior deliberatio absolvendi, nul-

la si desit. II. Proscriptum esse Lutheri dogma a Tridentino verum est, idque iis verbis: *Si desit animus serio agendi*; ergo aliud intendit sequentibus: *Et vere absolvendi*. Duo enim asserbat Lutherus, I. valere Sacramentum etiam mimice collatum, II. Sacerdotem non exercere actum judiciale, sed tantum declarare remissa esse peccata; dum ergo animum *serio agendi* in sacerdote exigit sancta Synodus primum errorem damnat: dum vero exigit animum *vere absolvendi* secundum proscrit; ergo, præter exterioriorem absolutionis formulam, exigit intentionem vere absolvendi. III. Eriam si Trid. Synodus id unum definisset, ratum non esse Sacramentum joco datum, nil conficerent adversarii: Concilium enim nedum externam, sed etiam internam quamcumque irrisum proscrit, I. quia absolute ait: *Si desit animus serio agendi*, II. quia alii Novatores ajunt, non officere Sacramentis *subsanationem internam*, III. quia apud Deum non minus subsannator est qui irridet animo, quam qui externa fictione, & *animus serio agendi* ex doctrina catholica non requiritur ad excitandam fidem sono verborum, sed ad conficiendam rem sacram actu humano; ergo ei officit etiam interna subsannatio. Sed qui intus in corde suo statuit: *Nolo consecrare, nolo absolvere*, simularet actionem sacram, & intus subsannaret; ergo &c.

Prob. III. scripturis. Jo. 20., & 1. Cor. 4. habetur, sacerdotes esse ministros Christi, & potestatem habuisse conficiendi Sacramenta, sed tales ministri agunt Christi nomine, judicium exercent, & consecrant, quæ sane sola intentione ritus externi fieri nequeunt; ergo &c. Prob. min. Nam opus peractum sola intentione ritus externi est indifferens, ut Christi nomine, aut alterius fiat, ut sit sacrum vel profanum, ut sit actus judicialis exercitus tantum in foro interno; ergo &c. R. Serryus aliud requiri ad validam Sacramenti dispensationem, aliud ad religiosam & piam: quia non habent ritus illi a ministrantium ingenio, ut sacri sint, sed a Christo institutore. Addit le Droin, solum Deum in Sacram. gratiam operari, ac hominem id tantum exequi, quod est divinitus imperatum, is ergo si ponat ritum externum, etsi intentionem cohibeat, quomodo non vult conficere Sacramentum? Sicut ergo insaniret, qui igne stuppæ admoto diceret: *Nolo, ut ignis stuppam comburat*; ita insaniret, qui actu baptizans diceret: *Nolo baptizare*.

Sed nugæ istæ sunt. I. enim falsum est externos ritus habere a solo Christo, ut sint sacri, is enim non per se, sed per ministros potestate præditos Sacramenta operatur; si ergo hi nolint rem sacram conficere, non conficiunt: sicut si Christus det alicui virtutem miraculorum, si is verbo tenus mortuo diceret: *Surge*, intus vero: *Ne surgas*, non uteretur potestate a Christo accepta, nec surgeret mortuus; ergo a pari. Deinde, si sola Christi institutio sat est ut res sit sacra, cur sacra non est, si fiat a mimo, aut in theatro? quia, ajunt, Sacramenta fieri debent humano modo, ideoque serio; ergo etiam ab animo agentis, non a solo Christo pendet, ut ritus sint sacri. II. Deus quidem gratiam producit in Sacramento, nec opus est intentione ministri, ut gratiam producat, quam Sacramentum per se producit, atqui Sacramentum non producit gratiam ut est ritus externus, sed *formaliter* ut est *Sacramentum*; ergo &c. III. Poterunt hæretici etiam sic arguere: si mimus stuppæ ignem admoveat comburitur; ergo si minister ludicre profundat aquam baptizat, sicut ergo adversarii iis reponunt, disparem esse rationem in applicando causam naturalem, & in efficiendo opus morale; ita nos reponimus, discrimen esse inter ritum externum, & sacrum.

Prob. IV. ex prop. 28. ab Alexandro VIII. damnata anno 1690. *Valet Baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum formamque baptizandi observat, intus vero, in corde suo, apud se resolvit: non intendo facere, quod facit Ecclesia*; ergo &c. R. Juvenin, Serryus, aliique eam propos. merito damnatam in sensu Lutheri, cujus prava dogmata quidam per Belgium renovabant, pronuntiatum enim de quocumque ritu externo, sive serio, sive mimice peracto. Addit Serryus, se quosdam primæ notæ præsules consuluisse, qui affirmarunt in ea prop. 28. Catharini sensum non reprobari. Reapse post eam damnationem sententiam illam tuentur Juvenin in Commentario historico nunquam damnato, a Genetto, qui moralem Theologiam Clementi XI. nuncupavit, in Summa Alexandrina a Bened. XIII. promulgata, a Nat. Alexandro &c.

Sed hæc nihil conficiunt. Nam prop. ab Alexandro VIII. damnata non est crude, ut ajunt, prolata, æquivoce enuntiata, & de quolibet ritu externo etiam jocosè peracto, sed diserte exprimit oppositam intentionem non externa ludificatione apertam, sed animo dilitescentem: hinc tribus vocabulis interior oblectatio expressa est: INTUS, IN
COR-

CORDE SUO, APUD SE. Adde, Vanroy, & Piette, qui Fervaquesium secuti intentionem externam acriter propugnauerant, emanato Alexandri decreto exuisse Fervaquesii placitum, ut ab Alexandro VIII. eliminatum. Scribit etiam Henno, eam prop. *desumptam ex Thesi cujusdam doctoris sibi cogniti, qui adversariorum sententiam sustinebat*. Illi ergo Præsules, qui affirmarunt in damnata ab Alexandro prop. Catharini sensum non reprobari, accipiendi sunt de sensu Catharini, prout a Vasquesio, & Tournelio explicatur, ut supra notavimus. Imo neque ut exponitur a Serryo, *absolute* ab Ecclesia damnatum, unde non solum a Juvenino, sed ab ipso Serryo, aliisque defenditur; dicimus tamen eum sensum, saltem *illative*, ea propositione censi posse proscriptum. Genettus vero loquitur de intentione subjecti non ministri. Nat. Alex. l. 2. Th. Mor. de Sacram. in Gen. a. 3. ait: *Cum alii sententiam Catharini rejiciant, in eaque hypothese iterandum censeant Sacramentum, saltem sub conditione, quod id tutius sit, in hac ambiguitate episcopum rogent; episcopus vero, si necesse judicet, sedem Apostolicam consulat*. Idem statuit Bened. XIV. supra laudatus. In summa Alexandrina excludi videtur necessitas intentionis finis, non Sacramenti, & mentem impii sacerdotis habentis *intentionem infantes sibi oblatos devovendi diabolo fuisse rectam* dici potest cum D. Thoma quoad actum, non quoad usum Sacramenti. Hoc sensu probatum est Gaufredi parochi Massiliensis baptisma, quod Serryus opponit.

Prob. V. ex Prop. I. ab Innoc. XI. proscripta ann. 1679. *Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti relicta tutiore*, atqui tutior est nostra sententia; ergo &c. R. Contensonius: imo nostram sententiam tutam non esse ab iterantium sacrilegio, Addunt alii: nil probabilius esse, quam sententiam propugnatam ab Aug. D. Thoma, ab Innocentio IV. a Magistro, Paludano, &c. Sed contra est. I. Tutio-rem esse sententiam nostram ex eo constat, quod validum esse baptismum collatum cum interiori intentione nemo negat, cum exteriori vero Theologorum pars major, atqui a sacrilegio iterationis est immune, quod majori consensione ratum habetur; ergo &c. Deinde vitaretur sacrilegium iterationis, si iterum daretur sub conditione, ut innuit Nat. Alex. loc. cit. Quod addunt, ex Augustino infra exsufflabitur. De D. Th. rectius judicarunt Cajetanus, Soto, Gonet, et Sal-

mantic. De Innoc. IV. dictum supra. Magister in 4. dist. 6. §. Solet loquitur de intentione regenerationis et finis, ut demonstrat Estius, qui perperam a Contentionio trahitur in partes suas, sicut et Paludanus, et Clavafius. Vide Vasquesium.

Prob. VI. ex ipso Innoc. IV., qui loco ab advers. laud. n. 2. ait: *Si veram formam dicat, & non credat illam veram formam, sed aliam (quod facile sibi persuadere potest Arianus) non erit baptizatus & hoc ideo, quia non intendit baptizare, quod ex eo apparet, quia formam veram dicere non intendit; ergo &c.* Et nu. 8. ait: *Nota quod ad hoc quod aliquis baptizatus sit necessarium est, quod baptizans intendat baptizare, non tantum balneare, vel carnes lavare; ergo &c.* R. advers. Innocentium ibi docere ratum baptismum, licet minister non gerat in mente facere, quod facit Ecclesia; imo si contrarium gereret, sed tamen facit, quia formam servat, baptizatus est *dummodo baptizare intendat*: ergo &c. Verum Innoc. postremis his verbis clare exprimit intentionem faciendi rem sacram: distinguit enim inter baptizare, et lavare II. dum ait necessariam non esse intentionem faciendi quod facit Ecclesia, loquitur de intentione effectus, ait enim valere baptismum, etsi baptizans non intendat baptizare, *Secundum intentionem petentis*, idest, ut baptismus operetur quod operari potest. III. in sententia advers. necessaria non esset neque intentio faciendi ritum externum, Ecclesia enim per ipsos peragit tantum ritum externum; ergo si per Innocentium necessaria non est intentio faciendi quod facit Ecclesia, necessaria non est intentio faciendi ritum externum.

Prob. VII. ex Rubricis Missalis Rom., ubi §. 7. habetur: *Si quis habeat coram se undecim hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, non consecrat, quia requiritur intentio.* Sed in eo casu adest materia, forma, et intentio ritus externi, quæ a prolatione deliberata formæ inseparabilis est; ergo &c. R. auctor de Re Sacr. Missalis Rom. rubricas non esse leges Ecclesiasticas, utpote collectas ex theologorum placitis, & plura ibi haberi incerta, ut illud de pane triticeo ut necessaria Eucharistiæ materia, vel falsa, ut quod legitur §. 5. post verba consecrationis, quibus utitur Ecclesia Romana: *Si quis aliquid diminueret, vel immutaret formam consecrationis, non conficeret Sacramentum*, atqui Ecclesia Orientalis singula verba consecrationis calicis non pronuntiat; ergo

ergo &c. Addit insanum fore illud celebrantis consilium, si enim vult consecrare tantum decem, cur undecimam ab altari non removet? si ergo non removet, peragere vult externum ritum, & omnes undecim sunt consecratae.

Sed fallitur vir cl. Constat enim ex variis constitut. Rom. Pontif., quæ Missali Romano præponi solent, quanta diligentia rubricæ illæ sint dispositæ, unde videtur sententia illa non alicujus scholastici, sed Ecclesiæ. Sed etsi daremus, eam ex placitis scholarum collectam, sequitur saltem sententiam nostram esse probabiliorē, et oppositæ præponi a rubricarum auctoribus: *Triticum panem* esse solam Eucharistiæ materiam conforme est Florentino Concilio, et decreto Eugen. IV.; non potest ergo hac in re incerta dici rubrica, nisi incertum asseratur irreformabile decretum. Triticum enim ex Varrone est quidquid a specie teritur; et sicut frumenti, ita et tritici exstant plura genera. At in §. 5. additur: *Si in ipsa immutatione verborum verba idem non significarent*, quæ caute adversarius subit. Sed et postrema responsio inutilis est: id enim ex simplicitate factum est a quodam sacerdote Sanminiatiensi, ut sacrilege communicaturo non consecratam particulam porrigeret absque scandalo ceterorum. Ex quibus constat, necessariam esse determinatam intentionem consecrandi talem, vel talem hostiam, nec sufficere celebrationem ritus externi.

Prob. VIII, ratione D. Thomæ 3. p. q. 64. *Quæ in Sacramento aguntur, possunt diversimode agi, sicut ablutio aquæ, quæ fit in baptismo potest ordinari, & ad munditiam corporalem, et ad sanitatem, et ad ludum &c., ideo oportet, quod determinetur ad unum, idest ad sacramentalem effectum per intentionem abluentis, & hæc intentio exprimitur in verbis, quæ per Sacramenta dicuntur.* R. Advers. determinari externam actionem per seriam formæ prolationem, unde ait D. Thomas *hæc intentio exprimitur in verbis &c.* Addunt determinari externum ritum ex circumstantiis loci, ac temporis, ut si fiat ablutio ad fontem baptismalem a sacerdote sacris vestibus induto, præsentē Patrino &c.

Sed contra est. Nam externa ablutio, sicuti indifferens est ut serio vel mimice peragatur; ita indifferens est ut sit profana vel sacra, sed quia est indifferens ut serio vel mimice peragatur, requiritur intentio faciendi rem serio; ergo a pari. Hinc Estius dist. 1. §. 23. ait: *Ea porro dicitur intentio faciendi quod facit Ecclesia, quæ quis in-*
tenet

tendit actionem, non ut est actio profana vel mimica, sed actio, quæ in Ecclesia solemniter fieri conspicitur. Ex quibus sic arguitur: dum minister abluit infantem, vel intendit facere quod a christianis solemniter fit, vel quod fit in balneis, at si primum intendat, agit rem profanam.

Deinde, sicut materia est indifferens, ita significatio verborum formæ; sed illa determinatur a forma; ergo hæc determinari debet ab intentione. Sed nequit determinari ab intentione serio agendi exteriorem ritum utcumque, qui adhuc est indifferens ut sit profanus aut sacer; ergo determinari debet per intentionem peragendi ritum externum ut sacrum. II. S. Thomas loco cit. docet, perverti intentionem, quoad perfectionem Sacramenti: *Cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere, præcipue quando suam intentionem exterius manifestat.* Ubi ait Silvius, S. Thomas addens *et præcipue &c.* indicare voluit defectum illum esse contra veritatem Sacramenti, etiam cum non manifestatur exterius, nec solum Sacramentum esse nullum in se, sed etiam in iudicio Ecclesiæ. Unde sic arguitur. Derisio exterius manifestata reddit Sacramentum nullum exterius, et in foro Ecclesiæ; ergo derisio latens nullum reddit intrinsece et in foro conscientiæ. III. Quod addunt externum ritum determinari, ut sit Sacramentum a circumstantiis, merum effugium est: I. enim circumstantiæ non sunt tria illa quibus perficitur Sacramentum. II. Si mulier domi suæ recta intentione, & debita forma baptizaret etiam extra casum necessitatis infantem, validus esset baptismus; ergo circumstantiæ fontis, templi, ac vestis sacrae spectant ad rituum solemnitatem, non ad perfectionem Sacramentorum.

Ob. I. Ex Ecclesiæ consuetudine ac definitionibus. Plura Sacramenta irrita pronunciata sunt ab Ecclesia, in quibus debita materia ac forma defuit, vel ab ebriis et energumenis administrata sunt; atqui non legimus tale quidpiam peractum esse circa ritum externum; ergo &c. II. Ecclesia contra Donatistas probavit Sacramenta *verbis Evangelicis* consecrata, nec ea pollui ministri improbitate, quia Sacramentis inest divina virtus; ergo nec irritantur ex perversitate ejus intentionis: nec juvat inter improbitatem, & perversitatem intentionis distinguere, nam Ecclesiæ statuta non distinguunt, sed sub communi nomine *improbitatis* utrumque comprehenditur.

III. In facto Athanasii narrat Sozomenus, Alex. episco-

scopum baptizatos *pueros interrogasse, quodnam illis dixisset, fecissetve ludi ipsius Episcopus; cumque omnia juxta ordinem Ecclesiasticum exacte in illis servata esse deprehendisset*, validum censuisse baptismum, atqui non legimus interrogatum Athanasium de intentione, sed tantum *pueros de ritus Eccl. observatione*; ergo &c. IV. Nicolaus I. ad Conf. Bulg. c. 104. definit ratum esse baptismum a Judæo collatum, si formam servavit, nil de intentione definiens. In Synodo Rothomagensi, & Aquensi probatum est baptismum Calvinistarum, quia et hi servant Ecclesiæ ritum. Tandem validum habitum est baptismum datum a Parocho Massiliensi, et ordinationes Petri Lavardini Episcopi Cœnomanensis, qui testatus est, numquam habuisse intentionem ordinandi, teste Sambovio; ergo &c.

R. ad I. dist. min. Nihil tale peractum est absolute, & explicite, conc., consecutive et implicite, neg. Dum enim decrevit Ecclesia, nullum esse Sacramentum joco peractum, requiri intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, et proscripsit propositionem: *Valet Baptismus &c.*, saltem consecutive proscripsit sententiam oppositam. Vid. prob. Ad II. R. Controversiam inter Catholicos, et Donatistas non fuisse de intentione ministrorum, sed an valeret ab improbis hæreticisque collatum Sacramentum; nil vetat autem ministrantem esse improbum, et hæreticum, et tamen facere posse, quod novit a Christianis haberi ut sacrum et religiosum. Nec perperam distinguimus inter perversitatem fidei ac morum, et intentionis perversitatem, cum PP. affirmant, Sacramenta numquam pollui perversitate ministrantium. I. enim fatentur adversarii, nullum esse baptismum ludicra actione datum, atqui ludicra actio continetur *sub genere perversitatis*; ergo &c. II. Quia distinguendam esse perversitatem intentionis respectu Sacramenti, & respectu effectus, qui Sacramentum consequitur, & primam perversitatem esse: *Cum aliquis non intendit Sacramentum conferre*, quomodo ergo docent PP. Sacramentis non officere quidquid comprehenditur sub communi nomine improbitatis?

Ad III. R. cum adversariis I. hoc factum maxima suspicione laborare, II. nil ob stare, quin Athanasius ætate grandævus habuerit veram intentionem. Tandem novit Alexander tinctos ab Athanasio solos catechumenos, adeoque Athanasium voluisse ritum illum perficere, non quomodocumque, sed ut fiebat ab Episcopo, qui solos catechumenos baptizabat, ut notat Ertius. Ad IV. R. Nicolaum I.

In-

interrogatum de conditione, non de intentione ministri, idest an ratus esset baptismus datus a Judæo, vel pagano; de externo ritu autem ne verbum quidem.

Synodus Rothomagensis, & Aquensis probavit Calvinianum Baptisma contra eos, qui de ejus valore dubitabant, eo quod non haberet intentionem baptizandi in remissionem peccatorum. Sed his verbis excluditur necessitas intentionis finis, non intentionis faciendi rem sacram; licet enim Calvinistæ non credant Ecclesiam Romanam esse Ecclesiam Christi, intendunt tamen baptizare, ut baptizatur in Ecclesia Christi, unde baptizant in cœtu publico. De Parocho Massiliensi dictum supra. Episcopus vero Cœnomanen., licet animo simulaverit, vere fuit inauguratus Episcopus, quippe in fuscipiente non requiritur intentio ad Sacramentum perficiendum, sed ad obtinendam gratiam, nisi sit in Sacramentis, in quibus intentio comitatur materiam, ut in Sacramento Pœnitentiæ, & Matrimonii. Sacramenta autem ab eo collata, si habuit perversam intentionem finis, sunt valida, nulla, si habuit perversam intentionem non peragendi rem sacram.

Ob. II. S. P. de Baptismo l. 7. c. 3. n. 101. Quærit I. *Utrum approbandum sit Baptisma, quod ab eo, qui non accipit accipitur, si forte hoc curiositate aliqua didicit quemadmodum dandum sit.* II. *Utrum nihil intersit, quo animo accipiat ille cui datur, cum simulatione, an sine simulatione: si cum simulatione, utrum fallens, sicut in Ecclesia, vel in ea, quæ putatur Ecclesia, an jocans, sicut in mimo, & quod sit sceleratius in Ecclesia fallaciter accipere, an in heresi, vel schismate sine fallacia, & utrum in heresi fallaciter, an in mimo cum fide, si quisquam inter agendum repentina pietate moveatur?* III. *Si tradens, & accipiens fallaciter agant in ipsa unitate Ecclesiæ, utrum hoc magis baptismus acceptandus, an illud quod in mimo datur, si quis existimat, qui fideliter subito commotus accipiat &c.* Ad I. R. S. P. habere eos baptismum, qui ubicumque illud verbis Evangelicis consecratum sine sua simulatione accepissent, quamquam eis ad salutem non prodesset, si caritate caruissent.

Ad II. R. Non dubito etiam illos habere baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis in quorum societate id accipitur. Ad III. R. Ubi autem neque societas ulla esset credentium, neque ille, qui ibi acciperet ita crederet,

daret; sed totum mimice, & joculariter ageretur, utrum approbandus esset baptismus, qui sic daretur, divinum iudicium per alicujus revelationis oraculum implorandum esset. Ex quibus verbis eruitur ex majorum statutis ratum esse baptismum sive in Ecclesia, sive extra Ecclesiam fallaciter & cum simulatione suscipiatur; ergo S. P. negat necessitatem intentionis, quam nos propugnamus.

R. neg. conf. Prima enim quaestio est de baptismo dato ab eo, qui non accepit, sed curiositate aliqua didicit quemadmodum dandum sit; hic ergo est paganus a Christiano edoctus, idque tradens, quod didicit; in hoc autem negamus deesse intentionem faciendi rem sacram, unde recte Aug. respondet ratum esse baptismum: Ubicumque & a quibuscumque accipiatur. Secunda est: de baptismo ejus, qui accipit cum simulatione, sive fallens in Ecclesia, sive jocans, sicut in mimo, si inter agendum repentina pietate moveatur. Quo in casu simulatio fidei est, non ex parte dantis, sed ex parte accipientis, & validus est baptismus, ait enim S. P. Præteritis majorum statutis, non dubito illos habere baptismum, qui quavis fallaciter id accipiant; in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis, in quorum societate id accipitur. III. quaestio est, an probandus esset baptismus, ubi nulla esset societas credentium, sed totum mimice & joculariter ageretur. Ad hanc quaest. R. S. P. Divinum oraculum implorandum, quod non ait de fidei dogmate nunc contra hæreticos definito, sed de casu, quo quis fideliter subito commotus accipiat; ergo ex Augustino ipso revincuntur adversarii.

Inst. S. P. contra Donatistas ait I. Effectum baptismi non pendere ex conscientia baptizantis, alias salus nostra esset incerta. II. ait spem nostram non esse in homine locandam. III. solum Christum esse justificationis nostræ autorem; ergo &c. R. neg. conf. Effectus enim baptismi non pendet a probitate ministri, ut putarunt Donatistæ, sed a virtute Sacramentorum, at sacramenta nulla sunt, si desit ministrorum intentio; recte ergo ait S. P. spem nostram non in homine, qui signa applicat, sed in Deo, qui signis virtutem contulit, esse locandam, nec debere proinde ob salutis incertitudinem continuo tristiari. Neque requiri in ministro intentionem largiendi gratiam, sed perficiendi Sacramenta; ergo &c.

Ob. III. ex D. Thoma, qui art. 8. loci cit. ait: Quidam dicunt quod requiratur mentalis intentio in ministro, quæ si de-

*si desit non perficitur Sacramentum. Alii melius dicunt, quod minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiae, cuius est minister: in verbis autem, quae profert, exprimitur intentio Ecclesiae, quae sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contraria exterius exprimatur ex parte ministri, vel recipientis Sacramentum. Ex quibus sic arguitur: D. Thomas refellit opinionem eorum, qui putant ad perficiendum Sacramentum requiri intentionem mentalem; ergo putat sufficere propositum serio agendi ritum externum. Item ait S. D. Sacramentum perfici, si minister, exprimat verbis intentionem Ecclesiae, cuius est minister, dummodo exterius contrariam intentionem non manifestet; ergo excludit necessitatem internae intentionis. II. in 4. Sent. dist. 6. q. 1. quaestiuicula 1. ad 2. ait: *In baptismo, & in aliis Sacramentis, quae habent in forma actum exercitum, non requiritur mentalis intentio, sed sufficit expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta, & ideo si forma servatur, nec exterius aliquid dicitur, quod intentionem contrariam exprimat, baptizatus est.* Quibus verbis externa intentio aperte propugnatur. III. S. Thomas 3. p. q. 64. art. 9. ad 1. ait: *Non obstante infidelitate potest intendere facere quod facit Ecclesia, licet existimet id nihil esse, & talis intentio sufficit ad Sacramentum, quia minister agit in persona Ecclesiae; ergo &c.**

R. Thomistae cl., ut Cajetanus, Soto, Gonet, Silvius, Salmant., Gotti &c., mentem D. Thomae ex ipso Thomae explicandam. Objecerat 2. loco neminem habere posse salutis certitudinem: *Si necessaria sit ministrorum intentio, quae nequit exterius patefieri.*

R. ergo S. Thomas, quosdam existimasse necessariam quidem intentionem mentalem, haberi tamen hanc certitudinem, quia in parvulis defectum intentionis supplet Christus, in adultis devotio suscipientiam: sed hanc responsionem rejicit S. Th., quia fides & devotio potest supplere, quod requiritur ad justificationem, non quantum ad characterem, qui nunquam imprimitur, nisi per Sacramentum; ex hac ergo opinione haberi nequit illa salutis certitudo. Unde ergo haberi poterit? Non possumus certitudinem salutis habere inconcussam, ut haeretici somniantur; moralem tamen habemus, si conspiciamus sacros ministros serio agentes, nec verbis factisque monstrantes animi reluctantiā. In forma ergo dist. ant. D. Thomas excludit intentionem mentalem, ut habeatur moralis certitudo salutis, conc., ut perficiatur baptismus, subdist. in se, neg., in iudicio

dicio Ecclesiæ, & conscientia suscipientis, conc. Qua responsione solvitur etiam secunda objectio, est enim utroque idem scopus, & eadem verborum series.

Ad III. neg. conf. Ibidem enim ait S. Thomas necessariam non esse in ministro fidem, qua credat Sacramenta divina esse, aut iis gratiam produci, alias nullum esset Sacramentum a Judæo, aut pagano collatum; exigit tamen S. Thomas, ut is non ignoret, quod Ecclesia Catholica per ea quæ agit exterius intendit Sacramentum perficere, & quod se gerat tamquam hujus Ecclesiæ minister, ut faciat ritum sacrum. Tria ergo per Divum Thomam sunt distinguenda, fides ministri, propositum conferendi gratiam, & intentio faciendi Sacramentum, ut sit in Ecclesia Christi, quorum trium hoc ultimum tantum necessarium est; recte ergo ait D. Thomas: *Licet credat per id, quod agitur exterius, nullum sequi interiorum effectum; non tamen ignorat, quod Ecclesia Catholica intendit per hujusmodi, quæ exterius aguntur, præbere Sacramentum: unde non obstante infidelitate &c.* Ex quibus verbis fatetur Fervæusius p. 157. Quod angelicus Doctor non tantum requirit ritus externos, etiam non mimice adhibitos, sed ut minister sciat saltem confuse Ecclesiam intendere per hujusmodi ritus præbere Sacramentum, seu rem sacram, nec mere profanam. Atqui ut intendamus externum ritum sat est per adversarios materiam, & formam non ignorare; ergo scientia illa confusa non est nisi ad dirigendam intentionem. Si enim sententia Catharini vera est, cur opus est ut sciat minister adhiberi in Christi Ecclesia exteriores ritus more quodam mystico, solemnî, & Sacramentali?

Ob. IV. ratione. I. Valet Baptismus a Judæo, Pagano, & Atheo collatus, sed hi nequeunt habere intentionem faciendi ritum sacrum, quem ut sacrilegum execrantur; ergo &c. II. Christus ministro commisit, nudum, externumque ministerium; ergo si ritum serio celebret, vere conficit Sacramentum, agit enim ut instrumentum, quod a causa principali movetur.

III. Non requiritur in ministro intentio producendi effectum; ergo nec peragendi rem sacram. Prob. conf. Sicut enim Christus noluit effectum pendere a secreta intentione ministrantium, ita noluit ex ea externum opus nancisci ut sit Sacramentum. IV. In Ecclesia Sacerdotes legatione funguntur, sed licet legatus renuat interius se gerere ut legatum Reipub.; valent tamen ejus acta, ut patet de Aman, qui

qui reluctans animo obsequium præstitit Mardocheo; ergo &c. V. In sententia nostra Sacramenta non erunt signa sensibilia, neque Ecclesia erit visibilis, nihil enim certi de occulta intentione statui potest; ergo &c.

VI. Nec erit indefectibilis. Si enim Episcopus non habeat intentionem ordinandi suos clericos, hi vero celebrent, absolvant &c., tunc Clerus erit fictitius, nulla sacrificia, et absolutio: si parocus non intendat conferre baptismum, nec turba fidelium erit baptizatorum congregatio; ergo &c. VII. Episcopi palam testantur se non intendere ordinare excommunicatos, sed si his præbeat materiam et formam erunt rite ordinati; ergo &c. VIII. Nulla in hac sententia haberetur salutis certitudo; ergo &c. IX. Sacramenta sunt signa a Christo instituta, sed signa effectum per se producant; ergo &c. X. Minister baptizans dicens: *Nolo baptizare*, duas haberet voluntates oppositas, quarum una est mera velleitas, ut patet in eo, qui vellet merces servare, quas projicit in mare, ut vitam servet; ergo &c. XI. Si materia formæ applicetur, exurgit compositum, si pharmacum præbeatur ægroto, sanatur, si artifex recte se gerat exterius, opus perficit; ergo a pari. XII. Non requiritur in suscipiente intentio suscipiendi rem sacram; ergo nec in ministrante requiritur intentio eam peragendi.

R. ad I. dist. min. Pagani &c. nequeunt habere intentionem &c. explicite credendo rem illam esse sacram in se, conc., implicite, nec ignorantes rem illam haberi sacram apud Ecclesiam, neg. Neque hinc sequitur, etiam illum, qui intendit serio peragere ritum externum, habere intentionem implicitam faciendi rem sacram. Nam ritus externus est indifferens ut fiat more sacro aut profano, sed quod sit ab Ecclesia ut sacram, est in aliquo genere determinatum, atque implicita intentio locum habet in iis, quæ determinata, non quæ indifferentia sunt, ut supra ostendimus. Ad II. neg. ant. Nam præter ministerium contulit Christus ministris Ecclesiæ potestatem conficiendi Sacramenta, nec ii sunt instrumenta mortua, sed viva et ratione prædita: quæ sane nil faciunt, nisi principali agenti se deliberate subjiciant; sicut ergo non sufficit voluntas principalis agentis, ut ritus censeatur serio peractus, si instrumenta non serio, sed joco moveantur, ita si moveantur absque proposito faciendi rem sacram, non sufficit sola intentio Christi, ut sit sollemnis et sacra.

Ad III. neg. conf. Cum enim causa ad effectum determinata est, necessaria non est hujus effectus explicita intentio, requiritur tamen ad hoc ut causa determinata sit, ut tollatur ejus indifferentia. Ad IV. dist. maj. Legatione funguntur tamquam potestate præditi, conc., tamquam executores, ut ministri principum, neg. Vide prob. Ad V. neg. ant. In cœtu enim Ecclesiæ visibilis spectanda est ejusdem fidei professio et participatio Sacramentorum, et fidei tum Sacramentorum latens veritas; sicut ergo est in Ecclesia occultus hæreticus, qui fidem profitetur, et tamen hujus non est vera professio, et sicuti esset in Ecclesia visibilis participatio Sacramentorum, si panem non consecratum impius Sacerdos dispensaret fidelibus, & tamen non esset verum Sacramentum; ita si minister absque intentione faciendi rem sacram perageret externum ritum, esset Sacramenti imago & species exterior, non latens virtus et veritas.

Ad VI. neg. ant. Quod enim contingere potest defectu intentionis ministri, evenire etiam potest defectu materiæ et formæ: potest enim impius minister pro naturali aqua aliam effundere, aut formam corrumpere; sicut ergo non deficeret Ecclesia Christi, si puer iste non baptizatus fieret sacerdos, aut Episcopus, ita nec deficeret in casu proposito ab adversariis. Debent ergo etiam ipsi in hac hypothesis confugere ad Dei providentiam, promissumque Ecclesiæ suæ patrociniū.

Ad VII. R. Episcopum terrere initiandos, ne accedant excommunicatione innodati, at ubi neminem istiusmodi offendit, vult reapse singulis conferre ordines; hi ergo rati sunt vi interioris propositi, non tantum ope functionis externæ. Ad VIII. dist. ant. Nulla haberetur certitudo physica, conc., moralis, neg., neque enim major certitudo haberi potest in systemate Catharini. Vide R. ad VI. Ad IX. dist. maj. Sunt signa *practica*, conc., speculativa, neg. Porro signa *practica* talia non sunt sine intentione ministrantium, alias rata forent, etiam mimice ministrata. Ad X. neg. maj. Duæ enim voluntates contrariæ sunt, quando idem habent objectum, ut voluntas servandi, et projiciendi merces, at voluntas faciendi ritum externum, et voluntas non faciendi Sacramentum habent objectum diversum, illa nempe opus indifferens, hæc sacrum; ergo possunt simul consistere, nec una superatur ab alia.

Ad XI. neg. conf. Forma enim physica, sive artefacti

determinata est, forma autem Sacramentorum indifferens; ergo nisi determinetur ab intentione ministrantium, quod exterius agitur, nec opus morale est, nec signum efficiens, nec idoneum animarum medicamentum. Ad ult. neg. conf. Ad constituendum enim opus aliquod necesse est ut determinetur ejus indifferentia, ad recipiendum autem in se operis effectum sat est aliquando non contrahiti: ideo ad perficiendum Sacramentum necessaria est intentio, quæ determinare queat externum ritum indifferentem, atque ad recipiendum in se Sacramentum sufficit aliquando intentio interpretativa, ut infra explicabimus.

PROPOSITIO III. Ad valorem Sacramenti non opus est ut ejus effectum intendat, vel id agere, quod fit in Ecclesia Romana, vel ut credat ritum illum esse salutiferum, sed sufficit ut intendat facere, quod solemniter fit in Ecclesia Christi, quæcumque illa sit, sive apud hæreticos, sive apud catholicos, & qualiacumque sint Ecclesiæ mysteria.

Prob. I. ex rescripto Nic. I. ad Conf. Bulg., ubi validum declaratur baptisma a Judæo vel pagano collatum, modo se gesserint tamquam Ecclesiæ ministri. II. Ex praxi Ecclesiæ & Synod. Rothom. constat non esse rebaptizandos tinctos a novatoribus: *Licet intentionem non habeant baptizandi in remissionem peccatorum*. III. Validum esse baptisma, sive in catholica, sive ab iis qui se in catholica esse arbitrantur, dummodo verbis Evangelicis sit consecratum, demonstrat S. P. A. contr. Donat. IV. Necessarium non esse ad valorem Sacramenti, ut minister credat per ipsum produci interiorem effectum, habeatque rectam intentionem, quantum ad fidem & Sacramenti virtutem, docent theologi omnes post D. Thomam. V. Dum agitur determinatum opus, quod per se producit effectum, non opus esse, ut agens perspectam habeat operis efficaciam, neque explicite effectum intendat, ex dictis est manifestum.

C A P U T V.

De variis scholarum questionibus circa intentionem

Sacramenta ministrantium.

NOt. Triplicem esse intentionem, nempe *actualem*, *virtualem*, & *habitualement*. I. ea est, quæ operis executionem comitatur, qua agens intendit facere cum animi applicatione, quod actu facit. *Virtualis* est, quæ perseverat virtute in actione ministri, licet distractus sit animo: *habitualis* est, qua quis absque ulla præcedenti intentione ope-

operatur, ut si sacerdos nulla deliberatione præmissa missam celebret. Sit ergo

PROPOSITIO I. Actualis intentio optima est, non tamen necessaria ad Sacramenta perficienda, virtualis sufficit, habitualis nequaquam.

Prob. I. & II. pars. Nam absque actuali intentione habetur opus humanum & morale, quippe imperium rationis, & voluntatis deliberatio virtute permanet, nisi aut retractetur, aut alia deliberatio ad opus disparatum effectricem causam inflectat. II. actualis illa ac vicens animi præsentia in tanto prætereuntium imaginum, & cogitationum conflictu est donum Dei speciale: ut ostendit S. P. in Ps. 85. num. 7. Ostendimus etiam contra Bajum & Janse- nium, motus animi indeliberatos libertate ac malitia care- re, adeoque non posse inficere liberæ voluntatis efficaciam. Ex his sequitur, satis esse intentionem *virtualem*, cum per eam tantum humana officia fecernantur ab iis, quæ aut brutis communia sunt, aut sine consilio, ac libertate pa- trantur. Prob. III. pars. Hæc enim intentio est potius pro- pensio quædam ex iterata Sacramentorum administratione proveniens: cumque etiam in ebrio, & amente locum ha- beat, qui absque consilio, & libertate operatur, dici ne- quit opus liberum, morale, & humano modo peractum. Nec obstat D. Thomam asserere, quod sufficit ad Sacra- menti perfectionem intentio habitualis, nam veteres non- nulli intentionem *habitualement* dixere, quam scholæ postmo- dum *virtualem* appellarunt.

PROPOSITIO II. Nec sufficit intentio interpretativa, prout a virtuali distinguitur.

Prob. Intentio interpretativa est, dum quis actu ope- rans non est sui compos: ex ejus autem præcedenti deli- beratione, quasi mentem ejus interpretamur, existimantes illum actioni, quam exequitur, non reluctari: ut si quis baptizare proponat, & postea in somnium aut ebrietatem incidat, & dormiens, aut ebrius Sacramentum perficiat, atqui censeretur actus humanus, (qualis exigitur in actione Sacramentali) qui fit ab homine mente destituto; ergo &c.

Opp. I. sufficit intentio *virtualis*, in qua ministri alio distracti utuntur deliberatione, quæ pertransiit; ergo inter- pretativa. II. Homicidium in ebrietate peractum censetur voluntarium, si ante ebrietatem fuerit præmeditatum; ergo a pari. R. ad I. neg. conf. Nam intentio virtualis agen-

tem traxit ad media propria illius muneris, quod exequitur, non ita interpretativa. Quid enim ad baptismum fornicum aut ebrietas, in qua vix lumen rationis, aut libertatis elucet? Ad II. neg. conf. Ad peccatum enim sat est, si aliquo pacto sit liberum & voluntarium etiam in causa, ad Sacramentum vero requiritur ut sit actus humanus, et ut dici solet *exercitus*.

PROPOSITIO III. Validum est Sacramentum sub conditione de præterito, vel de præsentī, non de futuro.

Prob. Conditio de præterito est, e. g.: *Si non es baptizatus ego te baptizo*; de præsentī vero si dicatur: *Si es dispositus, ego te absolvo*; de futuro autem si dicas: *Ego absolvo te, si cras rem ablatam restitues*, atqui validum est Sacramentum de præterito, ac præsentī, non de futuro; ergo &c. Prob. min. quoad I. & II. partem, quia intentio conditionata, cum adimpletur conditio, transit tamen in absolutam; ergo &c. Nota: si quis intendat baptizare puerum credens illum esse masculum, licet foemella esset, ratum esse baptisma, quia homo cujusvis generis est capax baptismi, si vero statuens in corde foeminam non baptizare dicat: *Si masculus sit, non foemina* juxta cl. Jurisconsultos baptismus est nullus. Prob. min. quoad III. part. Dum enim adhibetur materia et forma, præsens intentio suspenditur; dum vero futuro tempore impletur conditio, non amplius adsunt materia, & forma, quæ Sacramentum constituent. Id tamen non valet de contractu matrimoniali, qui non subsistit statim ac ponitur conditio honesta de futuro, v. g.: *Contraho tecum, si pater assentiatur*, sed conditione adimpleta firmissimus est. Nam contractus sub conditione initi *ea verificata* perinde obligant, ac si forent absoluti, & pristinus consensus supponitur perseverans.

C A P U T VI.

De subjecto Sacramentorum.

QUæremus hoc loco. Quinam sit capax Sacramentorum, an, & quænam in suscipiente requiratur intentio, & dispositio. Sit itaque

PROPOSITIO I. Pro solis viatoribus Sacramenta sunt instituta.

Prob. Sacramenta sunt visibilia signa, quibus homines in Dei cultum sub alicujus religionis nomine coadunantur; ergo &c. II. Sensibilibus signis soli indigent homines corpore & anima præditi; ergo &c. III. Gratia sanari aut confirmari non debent qui vel sunt in patria, vel in gehenna; ergo &c.

PRO-

PROPOSITIO II. In adultis ad characterem necessaria est saltem intentio *interpretativa*.

Not. Diximus in adultis: nam parvulis, *qui ex ætatis indigentia nec corde credere ad justitiam possunt, nec ore confiteri ad salutem*, nullam exigere intentionem, constat ex Augustino l. 6. de Bapt. c. 24. In adultis vero generatim sufficere intentionem, ut vocant, *neutram*, qua negative se habeant, nec contranitantur, nec præbeant assensum, docent Cajetanus, Ledesma, Fervaques, & Vanroy, contra quos.

Prob. I. Ex Conciliis: Carthagenen. III. c. 34. de Catechum. ait: *agrotantes, si per se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium ii, qui sui sunt, dixerint, baptizentur*. Arauxic. I. c. 4. ait: *Subito obmutescens, prout status ejus est, baptizari, aut poenitentiam accipere potest, si voluntatis aut præterita testimonium aliorum verbis habet, aut presentis in suo nutu; ergo &c.*

II. Innocentius III. c. *Majores* de Bapt. rejicit eorum sententiam, qui ajunt: *Quod baptismus, & ordo non solum dormientibus, & amentibus, sed invitis, & si non quantum ad rem, quantum ad characterem, conferuntur*. Et rationem reddens ait: *Quia illi ratione Sacramenti ad jurisdictionem Ecclesiæ pertinerent, unde ad servandam regulam christianæ fidei forent compellendi. Verum id est religioni Christianæ contrarium*. Addit non esse absolute invitos, qui ad suscipiendum baptismum terroribus ac suppliciis violenter trahuntur, quia coactio conditionalis rationem voluntarii non tollit. Definit etiam illum, qui nunquam consentit, nec rem, nec characterem suscipere, sicut nec reatum contraheret, qui violenter cogeretur idolis sacrificare. Tandem asserit, *dormientes, & amentes, si priusquam dormirent &c. in contradictionibus persisterent, characterem non suscipere Sacramenti, secus, si prius catechumeni exstitissent, & habuissent propositum baptizandi*. III. S.P. l. 4. de Bapt. ait de adultis: *At si pro eo, qui respondere potest, alius respondeat, non itidem valet*. IV. In Rituali Rom. de Baptismo ad ult. jubetur, ne baptismus conferatur ei, *qui ante amentiam numquam ostendit voluntatem baptismi*. V. Nemo invitus compelli potest ad mores christianos; ergo &c.

Ob. I. Nullibi concilia suscipientium voluntatem commemorant; ergo &c. Hinc Innoc. III. c. *Majores* ait: *Tunc characterem imprimit Sacramentalis operatio, cum obicem vo-*

luntatis contraria non invenit obfistentem; ergo &c. Eadem habet Glossa. II. Accedunt exempla Macedonii Eremitæ, qui a Flaviano invitatus est ordinatus, Pauliniani fratris Hieronymi a S. Epiphanio, S. P. Augustini a Valerio, & cujusdam amici Augustini, *qui baptizatus est nesciens, ac sensu absentissimus* ex 4. Confess. 4. ergo &c. III. Accedit ratio 1. intentio non requiritur in parvulis; ergo neque in adultis. 2. Unctio extrema confertur etiam non petentibus; ergo & alia Sacramenta. IV. non requiritur assensus ut homo generetur aut fuste cadatur, ergo neque ut regeneretur.

R. neg. conf. Concilia enim, ubi statuunt Sacramentum perfici materia, forma, et intentione ministri, loquuntur de iis, quæ ad omnia Sacramenta cuicumque administrentur, sunt necessaria; cum autem intentio suscipientis non requiratur in parvulis, ideo de ea non meminit Aug. Innoc. III. loquens de catechumenis, qui habuerunt olim propositum suscipiendi baptismum, *per obicem voluntatis contrarie*, nedum reluctantiam significat, sed etiam exclusionem præcedentis consensus. Glossa autem primo loco cit. ait recipi Sacramentum, *qualemcumque intentionem baptizatus habeat*, nempe effectus et finis: loquitur enim de Judæis, qui baptizati sunt ad mortem vitandam, in secundo loco, ubi dicitur recipi characterem Sacramenti ab iis, *qui ore exprimunt, licet corde dissentiant*, fit sermo de cordis malitia et perseverante affectu peccati.

Ad. II. dist. ant. Et illi erant inviti *absolute*, neg., ob humilitatem, conc. Illi enim se se existimantes impares ad onera Ecclesiastica, ordines recusabant. Hinc Augustini repugnantia, quia nempe sacrum *ministerium periculosissimum* judicabat, ut ipse affirmat epist. ad Valer. Verum qui sic erant inviti, dum initiarentur mysteriis, sponte characterem condecorati sunt. Amicum vero Augustini habuisse consensum, saltem interpretativum, ex eo constat, quod adolescens, etsi nondum *germanitus & penitus*, veram fidem tenebat. Ad argumenta rationis. R. ad I. ex eo sequi etiam in adultis motum liberi arbitrii necessarium fore ad justificationem, quod impium est: ad II. R. in infirmo, qui Ecclesiæ unitatem servavit, supponi in mortis articulo voluntatem recipiendi Sacramenta, quæ omnes catholici venerantur. Ad III. neg. conf. Nam in generatione, quæ naturaliter fit, non perficitur, aut obstringitur aliquo jure voluntatis arbitrium, ut fit in regeneratione, ordinatione &c.

PROPOSITIO III. Præter intentionem, aliæ dispositiones in adultis requiruntur in suscipiendis Sacramentis vivorum ac mortuorum, ut profint.

Prob. Dicitur enim: *Sacramentum vivorum*, quia ad illud accedendum non est habenti conscientiam peccati, quæ est spiritalis mors animæ, debet ergo sacramentaliter confiteri: nemo enim præsumere debet habere se adeo perfectam contritionem, antequam ad Sacramentum poenitentiae accedat, præsertim cum absque voto confessionis vix perfecta contritio concipi valeat, adeoque, si adsit copia confessarii, debet Deo reconciliari, nedum accedendo ad Eucharistiam ex Apostolo 1. Cor. 11. sed etiam ad Confirmationem ex Concil. Rothomagensi, Turon., & Bituricen. & ad Matrimonium, ex Tridentino.

DISSERTATIO IV.

De effectibus, ritibusque Sacramentorum.

DUO sunt præcipui Sacramentorum effectus, nimirum gratia, & character, de quibus sequentibus capitibus breviter pertractabimus.

CAPUT I.

De gratia primo Sacramentorum effectu.

NOT. I. Lutherum, & Calvinum eandem efficaciam producendi gratiam veteris ac novæ legis Sacramentis tribuisse: gratiam enim sola fide divinarum promissionum apprehendi contendebant. Imo Vossius alique, nedum ajunt Sacramenta esse symbola gratiæ spiritalis, sed etiam adesse signis virtutem occultam, & adsistentem, idest Spiritum S., qui homini credenti confert *efficaciter* gratiam, quam quidem signum tribuere non potest. Hinc viri docti non defuere, qui dicerent sola loquendi methodo Protestantes a nobis differre: maxime quod complures catholici doceant, Sacramenta esse causas morales tantum, non physicas Sacramentorum, ad quorum exhibitionem Deus gratiam justificationis impertitur. Verum cum doceant hæretici, solam fidem esse instrumentum apprehendendi gratiam, ajunt quidem virtutem Spiritus S. comitari externa symbola, at non horum intuitu, sed fidei salutarem effectum impertiri. Catholici autem docent, Sacramenta novæ legis gratiam producere *ex opere operato*, eaque, non fidem aut meritum susipientis, aut ministrantis, esse gratiæ instrumenta: eo quod aliquando sine ulla fide sanctificationem tribuant, ut fit in parvulis. In adultis vero fides sit dispositio non causa *formalis* justitiæ, unde Trid. Synodus can. 8.

Sess. 7. statuit: *Si quis dixerit, per ipsa novæ legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.*

Not. II. ex Trident. Synodo plures ad justificationem causas concurrere, primo *finalem* causam, quæ est vita æterna, *efficientem*, quæ est Deus ipse sanctificans; *Meritoriam*, nempe Christum, qui Patri satisfecit pro nobis, *Formalem*, nempe justitiam Dei, non qua justus est, sed qua nos justos facit, et *instrumentalem*, scilicet Sacramenta. Præter has causas exigit Sac. Synodus in adultis dispositiones *fidei*, *spei*, & *caritatis*, nec non *detestationis* peccati, cum proposito inchoandi novam vitam, & suscipiendi baptismum. Vid. c. 4. l. 19.

Not. III. produci gratiam *ex opere operato* esse illam produci per Sacramenta, tamquam per causam instrumentalem, non vi exterioris actionis tantum, sed etiam intimæ; qua Deus dona spiritalia impertitur, ob dignitatem institutionis, & applicationem meritorum Christi signis sensibilibus ex instituto Christi alligatam. Sicuti *ex opere operantis* gratiam produci est illam produci, non ob rei exhibitæ institutionem, vel ob Christi merita visibilibus signis alligata, sed intuitu probitatis ministrantium, aut suscipientium fidei, ut duo minuta viduæ *ex opere operantis* habuerunt meritum insignis eleemosynæ. Hac *operis operati* explanatione etiam a Fabricio & Cassandro admissa novatorum fraudes eliminantur. Philippus enim Melancton in Confess. Aug. reform. art. 13. ait, quod doctrina catholica *obruit doctrinam de fide, nec docet fidem in Sacramentis requiri.* Et in Apol. ait, nos sentire: *Quod per caeremonias justificemur sine bono motu cordis*: alii etiam barbariem vocabuli *opere operantis* criminantur.

Alii post Vossium Bellarminum insimulant, quod doceat, fidem ad salutem concurrere prout disponit, verbum prout gratiam offert, Sacramenta vi actionis suæ, cum eam conferant virtute signi *dispositive*, at *effective immediate* Spiritus S. Verum falso hæretici calumniantur catholicos, quasi tradiderint Sacramentum pœnitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam conferre, quod nunquam Ecclesia Dei docuit; neque sensit, ait Trident. Synodus Sess. 7. c. 6. & Sess. 14. c. 4. ubi præter fidem enumerat timorem, spem, caritatem &c. Hinc Grotius in adnot. ad Cassandr. p. 621. ait: *Non negant catholici, requiri ad salutarem usum in*
adult-

adultis fidem, & Dei amorem, & hac ita ajunt requiri, ut efficaciae honos Deo salvus sit. Ad id, quod addit Melancton, nos sentire, quod justificemur sine bono motu cordis.

R. Scholasticos quidam vere affirmasse gratiam per Sacramenta conferri *non ponentibus obicem sine motu aliquo arbitrii sui*, sed hoc de parvulis est indubitatum, alias non essent baptizandi, ut docent Anabaptistæ. Et quamvis *fidem per verba gestantium quodammodo profiteantur* infantes, negamus per hanc fidem, & non per Sacramentum parvulos justificari, cum hi qui Sacramentum recipiunt, sed fidem non præsentiant, regenerentur & renascantur in Christo. Sive negamus alias in fide haberi partes quam dispositionis; adeoque theologi illi locuti sunt de gratiæ efficientia & Sacramentorum virtute; non de dispositione suscipientium. Falsum est etiam, quod ait Melancton, nos vim omnem justificationis ponere in signo, sive in cœremonia, ita ut Christi institutionem & Spiritus S. efficientiam excludamus, vel opinemur Sacramenta esse gratiæ causas físicas. Vide not. 3. Ad id, quod alii addunt de novitate & barbarie hujus vocis *opus operatum*, responderi potest cum Augustino Serm. 3. in Ps. 36.: *Melius esse, ut nos reprehendant grammatici quam non intelligant populi.* Nec novum esse hoc vocabulum, sed ante Trid. Synodum a D. Thoma, & Innoc. III. usurpatum: nec barbarum esse, sed latinum ex pluribus grammaticorum observationibus demonstrat cl. Auctor. His prænotatis sit

PROPOSITIO I. Sacramentorum veteris, ac novæ legis non est eadem vis, & efficientia.

Prob. I. ex scripturis. Nam ad Gal. 4. vetera Sacramenta dicuntur *infirmæ & egenæ elementa*, & vim solam habuisse sanctificandi *ad emundationem carnis*, idest conferendi sanctitatem tantum legalem ex ep. ad Hebr. c. 9. e contra Sacramenta novæ legis dicuntur renovare hominem, sanctificare animam &c. II. A Trident. Synodo Sess. 7. damnata est propositio asserens, vetera Sacramenta a novis non alia ratione differre; *Nisi quia cœremonie sunt aliæ, & alii ritus externi.* III. S. P. l. 19. contra Faust. c. 13. ait, ablati veteribus Sacramentis, *alia esse instituta virtute majora, utilitate meliora &c.* & Ps. 73. n. 2. *Sacramenta novi testamenti dant salutem, Sacramenta veteris testamenti promiserunt Salvatorem: mutata sunt Sacramenta, facta sunt facilia, salubriora, feliciora.* IV. Veteres iusti, quantumvis Sacramentis muniti, post mortem inferni carcere de-

tine-

tinebantur, atqui per Sacramenta novæ legis confertur jus proximum cœlestis regni, ejusque possessio ex Ephes. 2. : *Convivificavit nos in Christo, & consedere fecit in cœlestibus in Christo Jesu &c.*; ergo &c.

R. Hæretici. August. l. 19. contra Faust. id unum velle, nempe Sacramenta veteris legis Christum præhüntiasse, nostra vero illum annuntiare, neque in efficacia differre, sed in ratione promissionis, per quam Sacramenta nova legis præsentem Salvatorem exhibentia facilius fidem excitant: *Eadem quippe sunt in vetere & novo Testamento: ibi præfigurata, hic manifestata*, ait S. P. q. 33. in Num. Sed plane falluntur, nam in l. 19. contra Faust. c. 13. S. P. nova Sacramenta appellat: *Virtute majora, utilitate meliora*; hanc vero virtutem non ait esse ablutionem externam, aut verba celeriter transeuntia, quibus fides excitatur, ut docent hæretici: *nam virtus, quæ per ista operatur, jugiter manet, & donum spirituale æternum est*. In secundo autem testimonio tam aperte S. P. affirmat per nova Sacramenta salutem dari, ut dicant hæretici, Augustinum per hyperbolem accipiendum. Nec obstat cit. quæstio 33. in Num. ibi enim docet S. P. *in aqua dispersionis*, qua Judæi mundabantur a contactu mortuorum, *significatum Christi baptismum*. Proinde qui Sacramento baptismi recte abluatur, *mundatur & spiritualiter in carne, & in anima*; in eo ergo sita est novorum Sacramentorum præstantia, quod non solum excitant ad Christi fidem, sed etiam sunt *salubriora, feliciora &c.* Et ubi antiqua aspergio mundabat legaliter auferendo immunditiam carnis & contactu cadaveris, baptismus *inenarrabiliter valet plurimum, & mundat spiritualiter, ut simus sancti corpore & spiritu*.

PROPOSITIO II. Vetera Sacramenta gratiam conferebant per accidens.

Not. Veterum scholasticorum hac de re dissonantiam nobis opponunt novatores. Nos tamen dicimus, illos verbis tantum, non re discrepare. Magister enim scribens: *Vetera Sacramenta promittebant tantum, & significabant, non conferebant salutem*, Apostolo, & Augustino consentit, si obvio sensu accipiatur, quod non *per se*, sed per fidem Mediatoris, quam præsignabant, cæremoniæ veteres justificabant, cum per se institutæ tantum sint gratia significandi, atque hunc esse Magistri sensum ex cit. dist. 1. colligitur. Similiter Hugo l. 1. de Sacram. p. 12. n. 5. primam inter vetera ac nova Sacramenta differentiam constituit, quod *ista gratiæ spiritualis signa sint, & ad gratiam conferendam principaliter instituta*; illa vero horum signa tantum, & gratiam

tiam conferebant mediantibus iis, quorum signa fuerunt. Censuit ergo Hugo, vetera Sacramenta *per se* fuisse nuda signa reparationis, & gratiam contulisse ratione fidei in Christo. Idem docet etiam Bonaventura, & D. Thom. negat vetera Sacramenta gratiam contulisse *per seipsa*, idest *propria virtute*; nullum ergo est inter veteres Theologos dissidium, quidquid hæretici obganniant.

Probatur itaque Prop. I. ex Apost. ad Hebr. 5. Omnis Pontifex etiam Aaronici ordinis, constituitur, *ut offerat sacrificia pro peccatis*, & ad avertendam Dei indignationem ex libris Regum & Machab. Licet enim præcipue instituta sint sacrificia in Dei cultum & sanguis hircorum vi sua legalem tantum munditiem conferret, cum tamen omnia in figura Judæis contingerent, præsignabant ita pro hominibus Christum mactandum, expiandumque hujus sanguine conscientias nostras, sicut hostiæ constituebantur pro transgressoribus, & lustrationes carnis emundationem conferebant. His figuris Patres ad fidem Reparatoris trahebantur, & per hanc fidem, & gratiam Christi mundabantur ab inquinamenti animi, itaut legis signa, non per se, sed per accidens gratiam conferrent. Hinc in sacris litteris modo signa vacua, egena, & infirma dicuntur, modo quod per ea homines Deo placuerint, & veniam obtinuerint peccatorum. Primum est iis Sacramentis *essentiale*, & *intrinsecum*, secundum adventitium & accidentarium.

II. Ambrosius l. 7. in Luc. n. 166. ait: *Circumcisio purificavit, sanctificavit lex, justificavit gratia*, atqui Ambr. non tribuit legi vim sanctificandi *per se*, nam l. 3. ait, legem ab ea pietate, *quæ secundum Deum est*, decretorum difficultate prohibuisse, & l. 6. ait, legem sanctificare, prout peccata reprehendit, atque ita qui crimen agnoscit, *currit ad pœnitentiam, & consequitur gratiam*, idque scholastici vocant, sanctificare *per accidens*; ergo &c. III. S. P. A. q. 25. in Num. de sacrif. legalibus ait: *Si per seipsa attendantur, nulli peccato possunt mederi, si autem res ipsa, quarum hæc Sacramenta sunt, inquirantur, in eis inveniri poterit purgatio delictorum*. IV. S. Leo Serm. 2. de Pent. c. 4. ait: *Omnes sancti, qui prioribus fuere temporibus, ejusdem sunt Spiritus S. sanctificatione vegetati, ut eadem semper fuerit virtus chrismatum, quamvis non eadem fuerit misura donorum*: ubi S. D. ait quidem sine Spiritus S. virtute non fuisse instituta Sacramenta, sed non omnibus Sacramentis eandem efficaciam tribuit; ergo &c.

PROPOSITIO III. Sacramenta veteris legis gratiam confere-

ferebant *ex opere operantis*, sed variæ sunt de circumcissione Scholasticorum sententiæ.

Prima pars sequitur ex dictis : si enim vetera Sacramenta *per se* conferebant tantum justitiam legalem, peccatum non tollebant, nisi per fidem in futurum Reparatorem; ergo &c. II. Florent. Synodus in Decr. unionis ait : *Illa* (Sacramenta veteris legis) *non causabant gratiam, sed eam solum per Christi passionem dandam figurabant : hæc vero nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt*. Sic etiam Aug. ait : *Sacramenta novi Testamenti dant salutem, veteris Testamenti promittebant Salvatorem*; ergo &c.

Ob. I. ex scripturis & PP. constat, vetera Sacramenta peccata expiasse; ergo &c. II. In ep. 1. Petr. c. 3. aqua baptismi comparatur aquæ diluvii, per quam 8. animæ salvæ factæ sunt; ergo &c. III. Ap. 1. Cor. 10. de PP. veteris Testamenti ait : *Omnes baptizati sunt in nube, & in mari, & omnes eandem escam spiritalem manducaverunt &c.* sed aqua baptismi, & panis Eucharisticus gratiam produciunt *ex opere operato*; ergo & mare, & manna.

R. ad I. dist. ant. Peccata expiasse *per se*, neg., *per accidens*, conc. Vid. Prop. 2. Ad II. dist. ant. Comparatur, quoad virtutis æqualitatem, neg., quoad figuram, & similitudinem, conc. Docet ergo S. Petrus in arca Noe Ecclesiam, in aqua baptismum, in liberatione a naufragio præfiguratam æternam animarum salutem. Ad III. dist. maj. Et Ap. ait nubem, ac mare fuisse typum baptismi, manna Eucharistiæ &c., conc., eandem habuisse virtutem, neg. Hortatur enim Apostolus Corinthios ne illecebris obsequerentur freti baptismi & Eucharistiæ efficaciam, licet enim PP. veteres *omnes baptizati sint in nube &c.* quæ baptismi & Eucharistiæ figuræ sunt, tamen *prostrati sunt in deserto*. *Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut & illi, ne & nos pereamus*. Vide Estium, Capellum, Grotium &c.

Intt. Calvinistæ : si eandem escam, eundemque baptismum susceperunt; ergo habuere eandem, ejusdemque virtutis mysteria.

R. dist. ant. Manducaverunt escam eandem significatione ac symbolo, conc., eandem reipsa ac virtute, nego. Ut enim ait Aug. in Pl. 7. : *Idem in mysterio cibus & potus illorum, qui noster : sed significatione idem, non specie : quia idem ipse Christus illis in potu figuratus, nobis in carne* ma-

manifestatus. Et n. 3. agnoscit in Sacramentis veteribus non rem, sed figuram nostrorum. Tr. 45. in Jo. docet, veteres eundem cibum manducasse &c. *si attendamus intelligibilem significationem, nam quid nos bibamus norunt fideles*; scopus ergo Augustini est demonstrare, veteres habuisse symbola earum rerum, quarum nos veritatem sumus affecti, hoc sensu ait S. Anselmus, manna & aquam habuisse in se *figuram corporis & sanguinis Domini*; & D. Thomas *escam spiritalem intelligit Christi corpus in signo spiritualiter intellecto*.

Ob. II. Sacramenta novæ legis gratiam conferunt *ex opere operato*; ergo et vetera; nam sancti etiam veteris Testamenti per passionem Christi salvati sunt; ergo &c. R. neg. conf. Licet enim etiam veteres PP. ex merito passionis et fide Christi fuerint justificati, quia fides una est, et ad hanc confirmandam Christus profudit sanguinem, non fuerunt tamen justificati per Sacramenta, quia Christus morte sua veterem legem, umbram futurorum huiusque Sacramenta abrogavit institutis Sacramentis salubrioribus. At fidem antiquam non eliminavit, sed confirmavit. Testamenta enim duo sunt, et utriusque Sacramenta diversa, sed fides una est. Unde veteres PP. ratione legis et Sacramentorum spectabant ad vetus Testamentum, ratione fidei spectabant ad novum, ut docet S. P. A. Ep. 140. n. 5.

PROPOSITIO IV. Sacramenta novæ legis ex merito passionis Christi justificandi vim habent.

Sequitur ex dictis, et prob. I. ex PP. Hieronymus in Is. 43. ait: *In baptismo dimitti peccata in aspersione, & sanguine novi Testamenti*. Et Ep. 82. ad Ocean. ait: *Latus Christi percutitur lancea, & baptismi ac martyrii Sacramenta funduntur*. Aug. Tr. 11. in Jo. c. 4. ait: *Significabat mare illud rubrum baptismum Christi, unde rubet baptismus Christi, nisi Christi sanguine consecratus*. Ex latere Christi transfixo Ecclesiæ Sacramenta fluxisse docet S. P. pluribus in locis. Idque ne dum, quia aqua & sanguis baptismum et Eucharistiam significat, sed etiam quia Sacramenta a morte Christi virtutem accipiunt. Prob. II. ratione D. Thom. Nam *per baptismum cum Christo consepulti sumus in mortem*, ut ait Ap. ad Rom. 6. per Eucharistiam in Christo manemus, per alia Sacramenta gratiam, aut ejus incrementum recipimus, sed hi sunt effectus passionis Christi; ergo &c.

PRO-

PROPOSITIO V. Sacramenta novæ legis ex opere operato gratiam producant.

Sequitur ex prop. præced. & prob. I. ex sacris litteris constat, nos per Sacramenta salvos fieri, renasci, innovari spiritu, regenerari, mundari a peccatis &c.; ergo &c. Prob. ant. de Baptismo Jo. 35. habetur: *Nisi quis renatus fuerit in aqua & Spiritu S. &c.* Ad Tit. 3.: *Salvos nos fecit per lavacrum renovationis Spiritus S.* Ad Gal. 3.: *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis.* De Confirmatione Act. 8.: *Imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum S.* De Eucharistia Jo. 6.: *Qui manducat meam carnem &c. habet vitam æternam.* De Pœnitentia: *Quorum remisistis peccata remittuntur eis.* Per Ordinem gratiam conferri ait Ap. 2. ad Tim. 6. de Extrema unctione ait Jac. 5.: *Si in peccatis sit (infirmus) remittentur ei.* Nuptias benedixit Christus ex Jo. 2., easque cohonestavit miraculo. Vide Bellarminum, Estium, Tournelyum, Habert, &c. ab auctore laudatos.

R. Hæretici: I. Scripturas figurate baptismum comparare aquæ lavacro, ut innuant mundationem Spiritus Sancti. II. Sacramenta peccata dimittunt, prout fidem excitant. III. In 1. Petr. c. 3. gratia tribuitur non carnis ablutioni, sed bonæ conscientie. IV. Jac. 5. non unctioni adscribitur, sed fidei orationi; ergo &c. Sed contra: primo enim in eo posita est ratio figuræ, ut sicut aqua nativa virtute tergit sordes carnis, ita salutare lavacrum virtute Spiritus S. lavet peccatorum maculas: deinde non solum Spiritui S. regenerationem tribuunt scripturæ, sed etiam aquæ, ut pateat, in Spiritu S. esse virtutem sanctificationis præcipuam, in aqua vero id, quo virtus sanctificat, sive causam instrumentalem, sicuti dum Christus digito aut halitu patravit miracula, causa effectrix fuit divinitas, digitus vero & halitus fuit causa instrumentalis.

Ad II. neg. ant. Fides enim in adultis præcedit Sacramentum, & est dispositio ad illud rite suscipiendum, in parvulis autem fidem excitari solus Lutherus effutiit. Ad III. neg. conf. Petrus enim a baptismo salutem repetit dicens: *Salvos nos facit baptisma*; cum ergo ait: *Non carnis depositio sordium*, sensus est, quod baptismus salvat, non prout corpus abluit, sed quatenus remittendo peccata animum reddit sibi bene conscium, quod recte expressit Arabs interpres T. 5. Polygl. p. 901.: *Nunc baptisma salvat nos, non amovendo sordes carnis tantum, sed exhilarando*

do conscientiam. Ad IV. R. orationem a presbyteris factam super infirmos formam esse hujus Sacramenti, nam cum unctione, non sola adhibetur, et ad hanc perficiendam, non ad fidem excitandam deservire ex eo patet, quod Unctio extrema etiam iis administratur, qui mente destituuntur, ex antiqua consuetudine.

Prob. II. ex PP. Justinus Apol. p. 94. ait, nos per baptismum renasci, & remissionem antecommissorum consequi in aqua. Tertull. de Bapt. c. 4. ait: Supervenit statim spiritus de cœlis, & aquis superest sanctificans eas de semetipso, & ita sanctificata vim sanctificandi combibunt, & infra: Medicatis quodammodo aquis & spiritus in aquis corporaliter diluitur, & caro in iisdem spiritaliter mundatur. Et de Resurr. carnis c. 8.: Caro abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, & anima consecratur. Caro signatur, ut anima muniat. Caro manus impositione adumbratur ut spiritus illuminetur. Caro corpore Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur. Cyprianus ep. 70.: Ungi necesse est eum, qui baptizatus sit, ut habere in se gratiam Christi possit. Nyssenus Or. in Bapt. ait: Baptisma peccatorum expiatio est. Ambrosius l. 1. de Sacr. c. 4. ait, quod ille, qui regeneratur baptismo, a peccato ad vitam, a culpa ad gratiam transit. Et c. 5. ait, aquam illam habere gratiam Christi, postquam Spiritus S. illam consecravit. L. 2. de Poen. exemplo Naaman, qui initio lepram suam mundari posse non credidit, ait verissimum esse, quod aliquibus impossibile videbatur, ut peccatum ablueret aqua. Hieronymus ep. ad Ocean. ait: In lavacro omnia peccata merguntur. S. P. l. 4. contra Cresc. c. 16. invictis argumentis ostendit: Non eorum meritis, a quibus ministratur, nec eorum, quibus ministratur, constare baptismum, sed propria sanctitate, atque veritate propter eum a quo institutus est. Vide Bellarminum, & confessiones PP. ab auctore laudatas. Ex quibus sic arguitur, Sacramenta habent vim sanctificandi a Spiritu S., peccata remittunt, non ex hominum merito, sed virtute Sacramentorum, ideoque, etsi nequeat intelligi quomodo elementa corporalia gratiam conferant spiritali, credendum est, iis elementis inesse Spiritus S. energiam; ergo &c.

Prob. III. ratione. Sacramenta novæ legis gratiam non conferunt neque per fidem ministrantium, neque per dispositionem fuscipientium; ergo &c. Prob. ant. Non primum, quia Novatores ratum habent baptismum a pagano, ab

hæretico, a mimo, imo a diabolo collatum. Non secundum, quia parvuli absque ulla dispositione salvantur; et adulti, etiamsi credant, *nisi renati fuerint*, peribunt; ergo &c.

Opponunt I. Hæretici vocabuli novitatem, & barbariem, sed hoc in notis solutum est. II. Ajunt novis ac veteribus Sacramentis eandem vim esse; sed hoc Prop. I. dispellitur. III. Docent, solam fidem esse instrumentum justitiæ comparandæ; sed & istud discussum est l. 19. c. 5. l. 23. c. 1., & c. 11. lib. hujus. Dicimus ergo fidem esse dispositionem ad justificationis gratiam; negamus tamen fidei justificationem infallibiliter esse conjunctam: fides enim exigitur, ut quis ad baptismum digne accedat ex Marc. ult. & ex Actibus Apost., ubi legitur, fidem baptisma præcedere, non vicissim. Nam Philippus Eunuchus Act. 8. ait: *Si credis ex toto corde licet*, & ibid. legitur, Samaritanos recepisse baptismum, cum credidissent verbis Philippi. Adde, quod si quis credat, nec poenitentiam agat, nunquam gratiam consequetur; ergo &c.

Op. IV. Si effectus Sacramentorum pendeat a dispositione suscipientium, gratiam non conferunt *ex opere operato*; vel si conferunt, cur hoc pacto gratiam non contulerunt vetera Sacramenta, quæ justificabant ratione fidei? R. neg. conf. Optime enim cohæret inesse Sacramentis energiam producendi gratiam, & hanc non recipi in subjecto non disposito: inest enim igni vis comburendi, licet lignum viride non comburat. Ita dicimus, Sacramenta novæ legis vim habere sanctificandi *per se*, ac merito passionis Christi; nec tamen sanctificare invitum, & incredulum. Cum autem Sacramenta veteris legis non ad sanctificationem sint instituta, sed ad significationem futurorum, recte dicitur, illa non *per se*, & *ex opere operato*, sed *per accidens* & *ex opere operantis* gratiam produxisse.

PROPOSITIO VI. An circumcisio gratiam contulerit *ex opere operato* adiaphora quæstio est.

Prob. Nam Magister, Scotus, Estius, Juenin &c., qui id affirmant, his momentis innituntur, I. Circumcisionem institutam ad delendum originale peccatum, ex scripturis, ex PP., & Aug. c. 3. Prop. 4. & 5. monstratum est, atqui remissio peccati videtur circumcisionis finis præcipuus, ut ibi ostendimus; ergo circumcisio ex vi institutionis, adeoque *ex opere operato* peccatum originale delevit. II. Reapse originale peccatum olim per circumcisionem deletum, ut nunc per baptismum deletur, asseruit S. P., Ambro-

brosius, Greg. M., Innoc. III. Vid. cit. c. 3. ; ergo &c. III. Addit S. P., circumcisionem validam fuisse etiam a Samaritano collatam, ut nunc baptisma ab hæretico; ergo neque ex fide suscipientium, quia hæc non erat in oñtiorum infantulo, neque ex dispositione ministrantium gratiam contulit, cum Samaritani vacas aureas colerent, teste Aug., qui etiam l. 4. contra Don. ait, quod etsi infans ille credere non valeret, *ipsum per seipsum Sacramentum multum valebat*; ergo &c. IV. S. Thomas in 4. sent. dist. 2. q. 9. ait: *Oportuit aliquid remedium dari, quod ex opere operato peccatum deleat, & tale remedium fuit circumcisio*; ergo &c. V. Hæc fuit figura baptismi, et ex Ap. Rom. 15. habetur: *Christum ministrum fuisse circumcisionis*, ergo &c. Ex quibus sententia Scotistarum videtur probabilis.

Qui vero negant sic arguunt: I. Constat ex Apolt., ac PP. Sacramenta veteris legis fuisse *infirmata*, & *egena*, umbram futurorum, et salutem promississe, non contulisse. Sed inter hæc Sacramenta etiam circumcisio numeratur, licet enim sit *ex PP.*, ad legem spectat, non secus ac sacrificia cruenta a PP. usurpata. Unde Jo. 7. ait Christus: *Moses dedit vobis circumcisionem*, ergo &c.

II. Ap. Rom. 3. ait, primarium circumcisionis effectum fuisse quod Judæis *credita sunt eloquia Dei*, idest prænuntiata Salvatoris mysteria, et ad Gal. 5. ait, eam nihil prodesse. III. Florent. Synodus definit, quod Sacramenta veteris legis non *causabant gratiam*, sed *figurabant*. IV. PP. laudati c. 3. prop. 2. docent, circumcisionem datam in signum distinctionis seminis Abraham; ergo &c. V. S. P. Ep. 82. ait: *Dico ergo circumcisionem datam ad significationem futurorum*. Et in Pl. 75. PP. nostri circumcisionem carnis habebant *propter sign. fidei*. Et l. 2. de Nupt. c. 11. ait: *Circumcisio in populo Dei, ita ad significationem purgationis valebat, & in parvulis originalis peccati, sicut baptismus valere cœpit ad innovationem hominis*. Adde, Augustinum idem discrimen agnoscere inter circumcisionem, et baptismum, ac inter baptismum Christi, et Joannis. Vide Sylvium, Soto, Gotti, Piette, Vanroy &c.

Nobis utraque sententia probabilis est. Dicimus tamen, circumcisionem institutam ob originale peccatum, ut Thomistæ fatentur, et nos c. 3. probavimus: nec postrema sententia argumenta Augustini contra Pelagianos infringit. Nam S. P. ibi non agit de efficientia Sacramentorum, sed de existentia peccati originalis, quod recte probatur ex præ-

scriptione remedii, quocumque modo illud inquinatos mundaverit, sicut probat dari peccata ignorantiae, ex quo in lege certis sacrificiis expiarentur, licet nemo dicat, ea sacrificia *per se* illa peccata expiasse; invicta sunt ergo Augustini contra Pelagianos argumenta.

Qui ergo Nostratium sententiam sequi velit, poterit opposita argumenta ita diluere. Ad I. dist. maj. Circumcisio instituta est ad delendum originale peccatum *dispositive*, et per accidens, idest per *signaculum iustitiae fidei*, conc., *effective*, et per se, neg. Ad II. eadem responsio adhibetur, praesertim cum Ambrosius ibi dicat *Sanctificavit lex*, et Gregorius: *Hoc egit per majoribus virtus sacrificii*. Lex enim & sacrificia non *pro se* iustificant, sed per accidens, et fidem Mediatoris promovendo.

Ad III. dist. maj. Et S. P. ibi loquitur de non iterando baptismo, conc., de efficientia circumcisionis, neg. Sic ergo S. P. ibi ratiocinatur: sicut circumcisio imprimebat in carne signaculum fidei, ita baptismus imprimit in anima characterem; sicut ergo iterari non poterat circumcisio facta a Samaritano, quia auferri non poterat hoc signaculum impressum in carne; ita repeti non debet baptismus ab haeretico collatus, quia indelebilis est ejus character. Ita S. P. arguit a figura ad figuratum, sed in circumcisione solum typi virtutem agnoscit praenuntiativam sanctitatis non *effectivam*. Quod addit, in parvulis circumcisionem valuisse *per seipsam*, nemo negat, in iis enim haberi nequit interior fidei dispositio, sed eam tamen supplere poterant aut parentes, aut ministrantes. Ad IV. neg. conf. Nam S. Thomas priscam sententiam retractavit 3. p. q. 70. art. 4. docens: *Non ex virtute circumcisionis, sed virtute fidei passionis Christi gratiam contulisse*. Ad V. neg. conf. Ex quo enim signum fuerit baptismi, non sequitur eandem habuisse efficaciam; sicut non sequitur eandem efficaciam habuisse nubem, mare &c. baptismi figuras: Christus vero dicitur *minister circumcisionis*, idest Judaici populi, quia venit *ad confirmandas promissiones PP.*

Qui vero ad Scoti partes accedit, R. ad I. arg. circumcisionem non esse ex Moyse, sed ex PP., et Apostolum, Concilia, ac PP. id tantum innuere, eam non valuisse ad expiationem peccati, prout erat signaculum carnis, non prout huic signo conjunctum erat peccati remedium. Agunt enim Paullus, et PP. contra Judaeos justificationem statuentes in ritibus Moysis. Et Concilia de ea agunt ut coere-

monia ac symbolo antiqui foederis. Vide c. 3. et 4. lib. huius, nec non Mastrium, Estium, Frassenium &c. Nostra sententia est, circumcisionem institutam in originalis peccati remedium, Sacramenta vetera a novis plurimum discrepare, et de circumcisionis efficientia posse unumquemque sentire pro lubitu. Primum Augustini mens est, secundum fidei doctrina, tertium scholarum placitum.

CAPUT II.

De modo, quo Sacramenta novæ legis gratiam producant.

Not. I. Causarum aliam esse *principem*, quæ sua virtute se movet, aliam *instrumentalem*, quæ a principali impulsu motumque recipit. Certum est autem ex Trid. sess. 6. c. 7. Sacramenta non esse causam gratiæ effectricem *principalem*, cum constet illam a Deo creari et infundi; ergo Sacramentum est justificationis causa instrumentalis. Num vero causa sit *physica*, an *moralis*, id controvertitur. Est autem causa *physica*, quæ reali influxu attingit effectum, ut ignis calorem, sol lumen producit. *Moralis* est, quæ solum *intentionaliter* movendo facit ut sequatur effectus, sive id fiat imperio, live consilio, merito, pacto, aut signo aliquo, ut chirographo debitum exigitur.

Not. II. Sacramentum esse causam *moralem* gratiæ docuere ante D. Th. omnes fere doctores, ait Soto. Contra *physicam causalitatem* propugnant Thomistæ omnes, quibus accedunt Salmaticenses, Suarez &c. Disputant in utramque partem Maldonatus, et Estius. Inter Augustinenses quidam ad Thomistas declinarunt, ut Gibbon, Puteanus, et Guerrero; sed oppositum sentit cum aliis Lovaniensibus Fervaques, et Vanroy.

Not. III. Eo sensu per Thomistas Sacramenta esse gratiæ *instrumentalem causam physicam*, quatenus ut attingant eandem gratiam, confertur Sacramentis *virtus quædam spiritalis ad inducendum Sacramentalem effectum*, ut ait S. Thom. q. 62. art. 4. hanc autem virtutem esse motum primæ causæ erui potest ex ead. q. art. 1. ubi ait: *Causa instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ, sed per motum, quo movetur a principali agente. Et hoc modo Sacramenta causant gratiam.* Sane Ægidius, & Argentinas negant posse Sacramenta esse talia instrumenta, quorum actio attingat, etiam per Dei motionem, effectum gratiæ.

Not. IV. Ægidius duplicem *instrumentalem causam* distinguit. Alia est *causa instrumentalis directa*, quæ per motionem principalis agentis attingit effectum, ut oculus est

causa visionis, scalprum statuæ: & hæc causa debet per motionem principalis causæ, aut influxu, aut contactu effectum attingere. Alia est causa *instrumentalis indirecta*, quæ non attingit effectum, sed propria actione producit aliquid, cui aut naturali virtute, si effectus sit naturalis, aut supernaturali, si sit supernaturalis, effectus ipse conjungitur: et in hac causa non requiritur virtus, per quam attingat effectum. Ita instrumenta agricolæ sunt causa segetum, non enim vegetativam virtutem habent, sed id circa terram efficiunt, unde proficiscitur vegetatio. Hoc pacto Ægidius ait, Sacramentum esse *causam gratiæ instrumentalem physicam indirectam*, cum Thomistæ requirentes in Sacramentis virtutem, per quam spiritalem gratiam attingant, eis consequenter tribuunt rationem causæ *instrumentalis directæ*. His prænotatis sit

PROPOSITIO. Sacramenta novæ legis sunt causa gratiæ *instrumentalis indirectæ*.

Prob. I. *Instrumentalis causa indirecta, & physica* ea est, quæ aliquid physice producit, cui principalis effectus est conjunctus. Ita per Augustinum res creatæ sunt divinæ virtutis instrumenta, licet Dei opera perficiantur sublimiori virtute, dummodo creaturæ ipsæ aliquid operentur, quod divinæ operationi connexum sit. Quid enim præstat agricola? hoc unum, nempe *ut surculus evellatur ex arbore, terræque mandetur, at non opus ejus est, ut succum imbibat, ut germen emittat &c.*, sed illius, qui dat incrementum. Licet ergo agricola virtutem non habeat, qua surculus terræ immissus figat radices & crescat, quoniam tamen id præstat occulta naturæ vis ad culturam agricolæ, est hæc physicum instrumentum vegetationis arborum; ergo si ad applicationem *physicam* Sacramentorum, ad ablutionem aquæ &c. gratiam infundit virtus Spiritus S., licet elementa sensibilia spirituales virtutem non habeant, erunt tamen physica gratiæ instrumenta.

II. Eadem comparatione agricolæ utitur Ap. I. Cor. 3. ubi ait: *Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit*, ubi Ap. concionatorem comparat ei qui plantat, & baptizantem illi, qui rigat, quia si ille evangelizet, & non conferat Sacramenta, Deus non justificat, sicuti si agricola plantet, & non rigit, non germinat arbor insita. III. Si causa *conditionalis* effectum non inferat, nisi *physice* aliquod operetur, ut se habet irrigatio soli ad vegetationem plantarum, tunc ita est causa *conditionalis*, ut

ut sit etiam causa *instrumentalis & physica*, licet virtute sua non attingat effectum, sicut non vis irrigationis, sed occulta naturæ virtus nutrit plantam: atqui Sacramenta ita sunt instituta, ut gratiam non conferant, nisi *physice* aliquid operentur; ergo &c.

Ob. I. ex sacris litteris habetur, hominem *renasci aqua, mundari lavacro &c.* quæ verba litterali sensu & obvio accipienda sunt, ubi nulla occurrit contradictio, sed hæc physico instrumento conveniunt; ergo &c. R. dist. min. conveniunt *directe*, neg., *indirecte*, conc., ut enim per aquam Jordanis vere mundatus est Naaman Syrus, quia ad ablu-tionem aquæ consecuta est divina operatio, ita per lavacrum baptismatis nos vere mundamur & renascimur, quia licet non *directe*, saltem *indirecte* aliquid baptismus præstat *physice*, ad quod gratia a Spiritu S. diffunditur & ideo ex Ambrosio in aqua Jordanis præsignabatur virtus baptismi.

Opp. II. Thomistæ: Tertull. de Bapt. c. 1. ait: *Nos pisciculi in aqua nascimur.* Chrysostomus hom. 25. in Jo. *Quod est uterus embrioni, hoc est fidei aqua.* Cyrillus l. 2. in Jo. comparat vim sanctificandi in baptismo virtuti ignis, quam concipit aqua infusa lebetibus, si admoveatur igni vehementi. S. Leo M. ferm. 5. de Nativ. ait: *Virtus altissimi, quæ fecit ut Maria pareret Salvatorem, facit ut regeneret unda credentem;* ergo &c.

R. his exemplis sententiam nostram firmari. Ut enim aqua ova piscium madefacit, sed hos gignit *vis occulta naturæ*, ut materna viscera explicant embrionem, cui in humana membra disposito animum inserit virtus creatrix, ita aqua baptismi abludente corpus, gratiam divina virtus animo infundit.

Opp. III. Thomistæ: Aug. tr. 80. in Jo. ait: *Unde tanta virtus aquæ ut corpus tangat & cor abluat?* ergo &c. R. hoc argumento nostram sententiam firmari: id enim valde mirum est, quod *physicæ* ablu-tioni corporis conjuncta sit gratiæ operatio; ut aqua exhibeat forinsecus Sacramentum, & Spiritus operetur *intrinsecus* beneficium. IV. Opponunt Sacramentorum novæ legis præstantiam, quæ sunt gratiæ signum efficax, & gratiam non solum continent, sed etiam produ-cunt. Ex Trid. sess. 7. c. 6.

R. In nostra sententia Sacramenta novæ legis gratiam continere, & conferre, quia infusio gratiæ Sacramentorum administrationi conjuncta est, non fidei suscipientium, sicut vetera Sacramenta gratia *nec continebant, nec produ-*
C c 3
cebant,

cebant, quod gratia ex fide, non ex usu symbolorum repereretur.

Opp. V. summam Dei potestatem, quæ ut *instrumentaliter* rebus physicis sæpe visum cæcis, claudis gressum, ægris largita est sanitatem; ita potest sanctificare animas physicis instrumentis. Addit Sylvius, reapse collatam hanc vim igni inferorum, *qui miris, sed veris modis* excruciat ex August. l. 21. de C. D. c. 10. R. His exemplis evinci Sacramenta esse *instrumenta physica, sed indirecta*. Res enim a Christo in patrandis miraculis adhibitæ tangebant contactu physico corpora, & ad hunc tactum sequebatur occulta Dei operatio.

Opponunt VI. Scotistæ Gratia vel corporea virtus est vel incorporea; si primum, nullam habet cum effectu spiritali analogiam, si secundum, nequit corporeo elemento inhaerere; ergo &c. R. non requiri virtutem effectui proportionatam in *instrumentis physicis indirectis*, ut constat exemplis productis; quod etiam dicimus de voce sensibili, quæ physice causat intellectionem vellicando tendines, unde consequitur mentis perceptio.

Opponunt VII. Gratia sanctificans creatur, atqui nulla creatura assumi potest ut instrumentum ad opus creationis; ergo nec Sacramentum sensibile ad gratiæ productionem. R. dist. min. Nulla creatura assumi potest ut instrumentum *directum*, conc., *indirectum*, neg. Sic sperma est causa gignendi humani corporis, cui anima infunditur, non vero instrumentum *directum*, cum hoc non agat, nisi per contactum, & quod nihil est tangi nequeat. Ita Ægidius, & Magister in 4. sent. dist. 1.

Opponunt VIII. nullum instrumentum est aptum ad opus, nisi prius habeat aliquam formam, qua agat, sed aqua apta est tantum lavandis corporibus non animabus; ergo &c. R. dist. maj. Et id requiritur in instrumento *directo*, conc., in *indirecto*, nego. R. patet ex dictis.

Opponunt IX. Causa physica non operatur, nisi actu existat, atqui Sacramenta non existunt actu, cum enim profertur ultima syllaba, transit sonus præcedentium verborum; ergo &c. Deinde baptismus etiam fictè susceptus sublata fictione reviviscit, sed ibi nec materia est nec forma; ergo &c. Tandem in Eucharistia & forma transit, & desinit materia; ergo &c. R. transeuntibus Sacramentis permanere divinam virtutem, quæ illorum administrationem consequitur & hanc virtutem permanentem, tunc effectum pro-

producere, ubi nullum invenit obicem in subiecto. Non enim Sacramenta sunt causæ *instrumentales directæ*, quibus virtus spiritalis inesse debeat, sed *indirectæ* quarum physicam actionem virtus spiritalis consequitur permanetque ea transacta. Unde S. P. tract. 70. in Jo. ait, *aliud est sonus transiens aliud virtus manens*; ergo &c.

C A P U T III.

De aliis scholasticorum placitis circa gratiam Sacramentorum.

NOt. Habitualement gratiam intrinsecam, & inhærentem, cujus Sacramenta instrumentalis causa sunt, aut conferri homini lethali culpa inquinato, & spiritaliter mortuo per Sacramentum baptismi, ac poenitentiae, vel superaddi homini iusto, & vita spiritali prædito per alia Sacramenta: unde illa duo Sacramenta *mortuorum* dicuntur, alia quinque *vivorum*, de quibus sit

PROPOSITIO. Sacramenta vivorum aliquando conferunt digne suscipientibus primam gratiam.

Prob. Si enim ea Sacramenta recipiens seipsum probet, virtute passionis Christi, & Dei liberalitate, ea Sacramenta gratiam conferunt, alias non sortirentur proprium effectum, quem *ex opere operato* producant, dum nullum obicem inveniunt. Ita etiam poenitentia delet peccata, quæ invincibiliter ignorantur, alias non posset remittere cetera, quæ poenitens confitetur; ergo etiam ex vi institutionis, *indirecte* tamen & *mediate*, in eo casu conferunt primam gratiam Sacramenta viventium. Fallitur ergo Vasquesius, qui censet; duo tantum Sacramenta mortuorum conferre primam gratiam.

Dices: Eucharistia est panis vitæ præbens spiritale nutrimentum, sed mortuis nihil porrigitur quod eos enutriat; ergo &c. R. neg. conf. Nam panis corporeus nutrit tantum, & Eucharistia est panis vivus Christum continens eos, in quibus manet vivificantem: mortuus etiam vita corporis nil agit vitaliter, nec panem capit, peccator vero actuali gratia præventus posset credere, diligere, & digne eam carnem comedere, quæ est *pro mundi vita*.

Quæres: an gratia Sacramentalis sit a gratia habituali distincta. R. Licet gratia illa quoad *entitatem* una eademque sit, si vero spectetur quoad *effectum* gratia Sacramentalis *ad habitualement* addit supernum auxilium ad finem Sacramenti consequendum: sic Eucharistia præbet adversus quotidianas culpas antidotum, Extrema unctio munimen contra Hostis insidias &c.

Novatores *characterem* ut commentum scholarum ab Innoc. III. excogitatum (1) repudiant. Scholastici autem ejus naturam non vero existentiam investigarunt. Durandus *characterem* constituit in quadam denominatione extrinseca, non fictitia, qualis est in principis delegato character ducis ac praefidis. Scotus constituit in relatione reali, quæ tamen inhaerentem formam non excludit. Alii censent esse *physicam qualitatem*, eamque rem esse aliquam ab anima distinctam sentiunt nonnulli, licet id non esse omnino exploratum scribant Soto, Fervaques, aliique. Trid. Syn. sess. 7. can. 9. statuit *characterem animæ imprimi* tamquam signaculum eiue permanentiter inhaerere. His notatis sit

PROPOSITIO I. De fide est dari, & imprimi *characterem* in Baptismo, Confirmatione, & Ordine.

Prob. I. ex Ap. 2. Cor. 2. : *Unxit nos Deus, & signavit*

(1) Quantum hac in parte a veritate aberraverint Novatores, vel ex ipsa unanimi consensione omnium Orientalium, qui de Christi nomine gloriantur, facile potest intelligi, nam, ut omittam celeberrimum canonem, quem emisit Dosithæus Patriarcha Hierosolymitanus adversus Joannem Caiophyllum, qui ad Calvinianos defecerat, quo quidem iisdem ferè verbis a Trident. Synodo usurpatis statuitur : *Baptismo & Ordine imprimi characterem indelebilem, spiritalem*, adeoque hæc Sacramenta iterari non posse; extra dubitationis aleam positum est, Dosithæum perpetuam, atque immutabilem Ecclesiæ suæ fidem, ac traditionem ab Apostolorum ævo ad sua usque tempora absque interruptione perductam exhibuisse. Testatur enim, ex quo in Oriente Christi Evangelium fuit prædicatum, doctrinam hanc semper inviolabiliter a Græcis fuisse

custoditam: nec non Lutheri, & Calvini perversa dogmata circa Sacramenta vix edita in lucem a pluribus Patriarchis, Episcopis, ac Theologis in duabus Synodis C. P. & Jassica fuisse proscripta, eaque in Oriente, in Occidente, in Meridie & Septentrione ab universa Ecclesia anathemate ubique percussa. Quibus verbis tam perspicue nedum Orientalis, & Occidentalis, sed totius Ecclesiæ consensus, ostenditur, ut cæcus sit oporteat, qui idipsum prima fronte non videt. Porro si catholica de Sacramentali charactere doctrina in Oriente ipso Apostolorum ævo una cum Evangelii promulgatione tradita est, si una eademque apud omnes Christiani nominis societates ad nostra usque tempora inviolabilis perseverat, qua fronte audent novatores asserere, illam esse Scholarum commentum atque ab Innocentio III. barbaris sæculis excogitatum?

vit nos, & dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Ad Ephes. 1. : In quo credentes signati estis spiritu promissionis. Et c. 10. : Nolite contristare spiritum Dei, in quo signati estis; ergo &c. Ita Bellarm. l. 1. c. 20. Cujus argumentum esse inconcussum, secus ac opinantur Habert, & Tournelyus sequentibus ostenditur. I. enim loca omnia PP., quæ ex ipso Bellarmino ad probandum imprimi characterem collegit Tournelyus eadem phrasi, ac Paulli loca videntur esse contexta; ut ergo hæc, ita illa essent infirma. II. Apostolus ex græco textu, variata locutione diverso, innuit confirmationis effectus, ait enim: *Confirmans nos unxit nos Deus, & obsignans nos &c.*, ubi obsignationem characteris ab unctione gratiæ secernit. III. σφραγίζειν idem est ac insignire impresso sigillo, & σφραγίς idem ac signum sigillo impressum, ac permanens, nedum apud profanos scriptores Herodotum, Aristophanem &c., sed etiam apud Paulum ad Rom. c. 4., ubi signum circumcisionis carni impressum, & indelebile vocat, τὴν σφραγίδα τῆς δικαιοσύνης *signaculum justitiæ*. IV. Chrysost., alique in iis verbis, præter sanctitatis ornatum munus aliquod intelligunt, per quod speciali ratione consecrantur in Dei cultum, cujus gratia PP. characterem admittunt.

Prob. II. ex Rom. Pontif. Conciliis, & PP. Nam Innoc. III. In cap. *Majores* de characterem, ut de re notissima loquitur, de qua ante ipsum meminerat Magister. Accedit Eugenius IV. In decreto unionis, & Trid. Syn. loc. cit. Ambrosius de myst. c. 7. ait: accipere nos in baptismo *signaculum spiritale*. Cyrill. Hieros. ait imprimi per baptismum *sigillum sanctum indelebile*. Basilus Or. 13. ait, homines obsignari, ut angelus eorum curam gerat, alias, *quomodo*, inquit, *eripiet ab hostibus, nisi impressum sigillum dignoscat*. Comparat etiam baptizatorum animabus domus hebræorum linitas, et obsignatas sanguine, easque appellat, *Thesaurum sigillo obsignatum, signatam oviculam*. E contra non baptizatos domibus Ægyptiorum, non signatis ovibus &c.

Eadem comparatione utitur Nazianz. in hort. ad Bapt. Epiph. hær. 5. comparat characterem baptismi signo circumcisionis, et ab eo dicitur: *Circumcisio magna, idest baptismatis signantis nos in Dei nomen*. S. P. A. tract. 6. in Jo. utitur comparatione militis desertoris dicens: *Character est regis mei, non ero sacrilegus, corrigo desertorem, non immuto characterem*. Et l. 1. contra Cresc. ait: *Neque enim*
im -

improbatus est regius character in homine, si erroris sui veniam a rege impetraverit. Ubi nota; milites olim notis quibusdam distinctos, bullisque impressis balthreo, corolla plumea, pennisque puniceis, de quibus Dempsterus l. 10. Rom. Ant. c. 10., ut oves incisa auricula, aut pastoris nomine impresso ex Calphurnio Eclog. 5.; ergo &c.

Prob. IV. ratione PP. ex quo baptismus, confirmatio, et ordo nequeant absque sacrilegio iterari, ut constat ex can. 7. Syn. II. Generalis, Sardicen. 48., Carth. 68. &c., ac PP. test. suo loco producendis, atqui Græci apud Arcud. l. 2. de Sacr. p. 120. non aliam hujus vetitæ iterationis causam proferunt, quam *indelebiliū permanentium signaculorum*, et inter Latinos S. P. Ep. 23. causam repetit ex quadam permanente consecratione, per quam etiam baptizatus apud hæreticos spiritali nota insignitur: *Quæ consecratio reū quidem facit hæreticum extra Domini gregem habentem dominicum characterem, corrigendum tamen admonet doctrina sana, non iterum consecrandum.* Idem docet S. P. etiam de Ordinatione. Quæ loca accipi nequeunt aut de sola fidei promissione, aut de gratia sanctificante: I. enim agnoscit S. P. characterem in desertore degente inter hæreticos, docetque eum non esse iterum baptizandum, sed corrigendum: quia probandus est character Imperatoris, non error desertoris. II. ait, *characterem* permanere, licet baptizatus in *quamlibet voraginem peccatorum irruat*, ut ait l. 5. de Bapt. c. 15. Tandem de eo characterē loquitur S. P., qui in hæretico permanet, sed ad vitæ participationem non sufficit, ut ait in Ep. ad Bonif., sed hæc fidei professioni, aut caritati non conveniunt; ergo &c.

PROPOSITIO II. Character Sacramentalis animæ inhæret, et est indelebilis.

Sequitur ex dictis, et prob. I. pars. I. ex Florentina et Trident. Synodo, a quibus statuitur, *characterem imprimi*, sed quod imprimitur inhæret; ergo &c. II. PP. laudati eum vocant notam, sigillum, signaculum; ergo &c. III. S. P. characterem baptismi ab hæretico collati vocat: *Dominicum signum, quod desertor infixit*; ergo &c. Prob. II. pars. Ex Conciliis & PP. tam Græcis quam Latinis, qui characterem dicunt: *Signum spiritale indelebile*, & rebaptizationem damnant, quia etiam in desertoribus et apostatis permanet Regis nostri character. Accedit ratio: potest enim impius ferre Christi signaculum, sicuti desertor balthreum militis deferre potest, neque character confertur
ad

ad animarum sanctificationem, sed ad spiritalem potestatem: hinc solus Baptismus, Confirmatio, et Ordo imprimunt characterem, quippe hisce Sacramentis consecratione quadam efficimur Ecclesiae filii, milites, et ministri.

Ex quibus sequitur, non amitti characterem a quovis impio etiam in apostasiam, vel hæresim prolapso, de quo S. P. tract. 5. in Jo. ait: *Characterem quidem impositum habet, sed desertor vagatur.* Et contra Ep. Parm. l. 2. c. 13. ait: *Nec apostatas carere baptismo, quibus per poenitentiam non restituitur & ideo amitti non posse judicatur, sed gratia amittitur ab apostatis; ergo &c.* Et de Symb. c. 8. ait: *Quomodo desertor habet characterem, ita & isti habent baptismum.* Quare iis subscribimus, qui tenent, etiam in beatis ad ornatum, & in damnatis ad dedecus characterem permanere. Unde Gabriel Philadelphiae antistes apud Arcudium l. 2. c. 23. ait: *Si quis a mortuis evocaretur, nequaquam eum fore anabaptismo consecrandum ob indelebilia signacula.* Idem docet S. Thomas, alique scholastici.

PROPOSITIO III. Non est de fide characterem distinguere ab anima.

Prob. I. Ex quo id negarint omnes fere Nominales, teste Alensi, Soto, aliisque. II. Alphonsus a Castro parum referre ait l. 7. adversus Hæres., an character sit *qualitas, sive relatio*, dummodo asseratur esse signaculum, quod Deus animæ imprimit, ut suum gregem discernat ab aliis; ergo &c. III. Cum Concilia, PP., et Theologi characterem appellent *signum, sigillum, & signaculum*, eum comparant sigilli impressioni, sed recte percipitur figura per sigillum impressa per accedentem subjecti modificationem; ergo non opus est eum constituere in spiritali *entitate*, et in re, quæ distinguitur ab anima. IV. Facile in hac sententia componuntur scholarum dissidia, & os hæreticis obstruitur, qui ea nobis objiciunt. Nulla enim cum Durando, Scoto, aliisque Peripateticorum accidentium defensoribus controversiæ erit, dummodo characterem hujusmodi animæ impressum, eique inhærentem fateri non renuant.

Ob. I. Concilia decernunt, quod character imprimitur, sed hoc fieri nequit sine alicujus novæ qualitatis productione; ergo &c. II. Character est signaculum indelebile &c., ac spectat ad secundam speciem qualitatis; ergo &c. III. Aliter definitur ab anima; ergo aliam habet *entitatem*. R. ad I. neg. min. Nam etiam figura dicitur corpori impressa, licet a quantitate non distinguatur. Ad II.

II. neg. conf. Nam eo sensu characterem dicimus qualitatem ac potentiam, prout est quædam animæ habitudo, siue ipsa anima affecta spiritali signaculo, et connotans collatam sibi divinitus potestatem, ut intellectus & voluntas potentiæ appellantur, licet sint ipsa animæ nostræ substantia. Ad III. neg. conf. Aliter enim intellectus, aliter anima definitur, aliter Deus, aliter Pater, cum tamen Deus, & Pater, anima & intellectus re non sint distincti.

Ob. II. Fatentur Theologi characterem esse rem nobis incompertam; stultum est ergo de re ignota disputare. II. Cum altum de *charactere* silentium esset apud ipsum Magistrum, non male ipsum appellarunt quidam Innocentii III. figmentum. III. Nil præsidii est ea de re a Scholæ theologis. Durandus enim illum constituit in sola *relatione rationis*, idest in denominatione quadam, qualis est regis ducisque *character*. Idem sentiunt Canonistæ apud Vanespen. Scotus negat, ex PP. & scriptura characterem evinci. Cajetanus etiam ex sola auctoritate Ecclesiæ illum admittit, nec multum antiqua. Idem tradunt Albertus M., et Biel: cum vero nulla sit Ecclesiæ auctoritas, quæ scripturæ ac PP. non sit innixa, characterem ipsi Theologi *modesta sagacitate* repellunt, ut de Scoto ait Sarpius in Hist. Trid.

IV. Nullum in sacris litteris de Sacramentali characterem exstare vestigium Scholastici complures affirmant, PP. vero *signaculi*, et *characteris* (præsertim Aug.) meminere, sed alio sensu. Nam S. P. Serm. ad Cæsar. plebem n. 2. ait, nil esse characterem baptismi, præter christianæ fidei professionem; ait enim: *Attendo fidem in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Iste est character Imperatoris mei*, et paullo ante ait: *Si Donatus in nomine Donati baptizasset desertoris characterem infingeret, non approbarem. Nunc vero iste desertor characterem fixit Imperatoris sui*; atqui *character* desertoris esset tessera et professio illius sectæ; ergo *character* dominicus est SS. Trinitatis, & Evang. confessio.

V. Infirmæ etiam sunt rationes Theologorum: I. enim characterem adstruunt ex quo aliqua Sacramenta nequeant iterari, atqui prima tonsura non reiteratur, nec tamen imprimi characterem; ergo &c. Implicantur etiam Scholastici vitioso circulo, dum ex characterem probant Sacramenta iterari non posse, et ex quo non iterentur characterem imprimere. II. ajunt, illa tria ideo characterem imprimere, quia

quia conferuntur quadam consecratione, per quam homines in Dei cultum deputantur, sed hoc omnibus Sacramentis convenit; ergo &c. III. ajunt characterem esse signum quoddam distinctionis, sed hoc signum homines latet, nec Deum decet, qui omnia videt; ergo &c.

R. ad I. neg. conf. Temere enim existentia denegatur rerum illarum, quarum naturam & essentiam percipere non valemus, alias deneganda essent omnia fidei mysteria. Non enim contendimus, ut *characterem* credant esse qualem Scholastici delinearunt: satis est, si illius existentia non revocetur in dubium. Tene quod explicare conantur, si probare non potes, vel forte non assequeris singulorum explicationes. Ad II. R. I. quod nos explicamus vocabulo characteris, id veteres significasse *signaculi* ac *figilli* nominibus, ut ex Græcis, latinique PP. constat.

R. II. Etiam characterem saltem ab Augustino sæpissime nominatum. Falsum est etiam, hoc nomen primum invexisse Innocentium III. Is enim respondet Archiep. Arelatenſi quærenti: an baptismus collatus amentibus imprimeret *characterem*; ergo & qui interrogat, et qui respondet de caractere loquuntur tamquam de re omnibus explorata. Sicut enim ubi nos quærimus, num character Ordinis imprimatur invito & reluctanti, supponimus Ordinem *characterem* imprimere; ita supponebat Præsul Arelatenſis, dum quæſivit, an imprimatur character, si *baptizentur amentes*. Magister vero characteris meminit *explicite* & in 4. dist. 24., ubi ait: *Character ergo spiritualis Ordo vocatur implicite* in 4. dist. 7., ubi ait Baptismum, Confirmationem, & Ordinem iterari non posse, quia dantur *per consecrationem*: quod autem *semel est consecratum*, suam consecrationem nunquam amittit; ergo gratiam non significat, quæ potest amitti.

Ad III. R. Scotum, aliosque docentes characterem non posse probari ex scriptura, vel traditione loqui de characteris natura, non de existentia: Scotus enim in 4. dist. 6. quærens, an *character sit forma realis impressa in anima*, ait: *Nec scriptura sancta istud exprimit, nec sancti explicite*. Si enim characteris existentiam negasset, quomodo sequenti quæſtione de ejus natura disputasset? Idem de aliis scholasticis dicendum est. Ad IV. R. etiam ex scripturis evinci existentiam characteris ex Bellarmino supra ostendimus. Sed etsi scripturæ silerent, clamat tamen traditio, & Ecclesia. S. P. autem laudato Serm. ait, characterem perma-

manere in desertore, nempe in schismatico, aut hæretico; ergo agnoscit characterem a fide & sanctitate distinctum. Ait non iterandum baptismum Donati, quia etiam Donatus infixit *characterem*, eumque imprimi ait, dum baptizamur in nomine Trinitatis; ergo &c.

Dices: Augustinus docet, characterem istum esse fidem ipsam Trinitatis, cujus invocatione confertur baptismus; ergo &c. R. eo sensu ait S. P. ex fide Trinitatis *characterem* agnoscere, quatenus fides ipsa exprimit Trinitatem, cujus invocatione datus baptismus characterem figit, & imprimit, ait enim: *Attendo fidem in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S., iste est character Imperatoris mei*, ita ex fide cognoscis characterem, quemadmodum ex fide cognoscis Sacramentum, quia fides exponit quibus verbis, & consecratur baptismus, & *character* imprimitur. Quod sequitur de *charactere* baptismi in nomine Donati, hypothetice ab Augustino, non absolute dicitur, hoc pacto: si baptismus daretur in nomine Donati iterandus esset, nec imprimeret characterem, quia esset character desertoris; dum vero confertur in nomine Trinitatis, iterandus non est, quia figit signaculum Imperatoris: qua hypothese vellicat Donatistas iterantes collatum *extra unitatem* Christi nomine Sacramentum.

Ad ea quæ V. loco opponuntur. R. ad I. non esse improbabilem opinionem eorum, qui in Trid. Syn. dixere tonsuram ab episcopo datam imprimere characterem, id ipsum enim statuitur can. 33. Trull. & 14. Nicænæ II. Sed cum mos esset tondere comam in collatione Lectoratus, hujus respectu, vel ampliori sensu tonsuram characterem appellari probabilius existimamus. Fuit etiam tonsura apud veteres iterata, & ex Morino in collatione cujusque Ordinis; ergo ex sola consuetudine Ecclesiæ fit, ut modo non reiteretur. Ad II. neg. ant. Non est enim vitiosus circulus existentiam causæ ex effectu probare, et vicissim, quando unum eorum certo dignoscitur; cum constet ergo, etiam hæreticorum confessione, baptismum non esse iterandum, jure id ex permanente ejus effectu, sive ex *charactere* repetimus. Quod enim ajunt novatores non repeti, eo quod sit institutum ad delendam originalem labem, quæ non reddit, vel quod sit janua sacramentorum, et vitam promittat, futile est: nam qui fide baptizatur non habet remissionem originalis labis, nec tamen baptismum ei iteratur, hæreticus foras exiit, nec ei hæc janua aperitur, Eucharistia

ristia vitam promittit, et tamen iteratur. Ad II. vide Prop. 2. Ad III. & voluisse Dominum fideles suos obsignare, ut dignoscerentur ab angelis, ut electi in coelis Sacramento Christi decora praeferrent, et reprobi eo signo vehementius in gehenna confunderentur.

CAPUT V.

De Sacramentorum ritibus, & Sacramentalibus.

Not. I. *Cæremonia* vocabulum a *cære* Thusciæ oppido, ubi quondam servatum putant æternum ignem, et Veltales, dictum putant Strabo, Valerius Max., et Livius, apud Vossium: Scaliger hoc nomen derivat ab antiqua voce *cerus*, justus, bonus, ut a voce *Castus*, et Sanctus castimonia, et sanctimonia dicta est. S. P. A., et Isidorus a *carendo*, eo quod eas observantes careant his rebus, a quibus abstinent. Sunt autem *cæremonia* *sacra omnia*, quæ apud Græcos *orgia* vocatur, ait Isidorus ibidem. Unde quæ ad Dei cultum spectant, *cæremonia* dicuntur.

Not. II. Cæremonias hoc loco intelligimus: Ecclesiasticos ritus vel a Christo, vel ab Apostolis, vel ab Ecclesia institutos, ut sacra decentius & solemnitus peragantur. De his itaque sit

PROPOSITIO I. Ecclesia jure optimo, prudentissimeque cæremonias instituit.

Prob. I. pars. Jus enim Ecclesiæ cæremonias constituendi evincitur I. ex Apost. i. Cor. ii. ubi ait: *Cetera cum venero disponam*: hinc S. P. A. probat, institutos ab Apostolis quosdam ritus toto terrarum orbe servandos, ut solemnitates Passionis, Resurrectionis, & Ascensionis Domini, & quidquid custoditur *ab universa Ecclesia*. Addit, post ætatem Apostolorum quædam instituta, *quæ per loca variantur*, ut est sabbati jejunium, & sacra communio statis diebus peracta. Ex quibus tria eruuntur contra hæreticos, I. præter Sacramenta plura ad eorum usum spectantia saluberrime retineri. II. talia esse, quæ ubique ab Ecclesia tenentur, eaque ut tradita ab Apostolis non esse violanda, III. quædam esse, quæ in particularibus Ecclesiis vigent, eaque servanda sunt *pro eorum, inter quos vivitur, societate*.

II. ex veteri traditione. Justinus enim commemorat sacros diei solis conventus, concionum & precum ordinem, benedictionem antistitum, Diaconorum ministerium, Eucharistiæ consecrationem &c. Tertullianus abrenunciationes in baptismo, Dei adorationes flexis genibus, signum crucis fron-

fronti impressum, aliaque plura ex veteri disciplina recenser. Exorcismos baptismi laudant Cyprianus, Cyrillus Jeros., & August. Cœremonias Missæ Cyrillus, & Basilius. III. Quavis ætate sacri ritus ad Dei cultum sunt a'hibiti. Ante legem, & post Abelem Noë constructo altari Domino pecudes volucresque mactavit. Jacob lapidem erexit in titulum fundens oleum desuper. Jetro tuasit Moyse, ut populum sacrum ritum colendi Deum edoceret. Veterum rituum observantiam & Moyse, & David commendarunt, Synagoga Judaica nova festa addit Judith, Esther, & Machabæorum temporibus. In lege evangelica statuerunt Apostoli abstinendum a sanguine & suffocato, sabbatum in diem dominicum commutandum &c.

IV. Idipsum vel inviti fatentur hæretici, *in ritibus & cœremoniis Ecclesiæ libertatem* agnoscentes in Confess. Hælv. & in Augustana a. 15. *certas ferias, cantiones, pias aliasque similes ritus servandos esse* statuentes. Bulingerus etiam fatetur, sacros ritus Romanæ Ecclesiæ esse antiquissimos, Adiaphoristæ cœremonias res indifferentes existimant; ergo poterat illas jure præscribere Ecclesia. Recte ergo Trid. Synodus sess. 21. c. 2. declaravit: *Hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret.*

Prob. II. pars, ex eadem Trid. Synodo sess. 22. ubi ostendit, Ecclesiam provide prudenterque se gessisse in cœremoniæ institutione, etenim exterioribus ritibus commendatur divinorum mysteriorum majestas, & mentes fidelium per visibilia pietatis signa excitantur ad rerum altissimarum contemplationem. Non ergo ob ministrorum commodum regionumque consuetudinem sacræ cœremoniæ sunt institutæ (ut Claudius de Vert Mon. Clun. opinatur, frustra ea de re a Tournelio excusatus) sed ob mysticam, et symbolicam significationem. Deus enim inspirat quomodo colendus sit, ne dum ob sui gloriam, sed etiam ob nostram utilitatem, nec sine occultæ rei significatione inspiravit Abeli, ut ei offerret primogenita gregis, ut ostendit S. P. A.

In sacrificio etiam Abrahami Gen. 15. ipse Deus ritum præscripsit jubens, utsumeret *vaccam triennem, capram triennem, turturem, atque columbam*, et ea per medium divideret, partesque statueret *altrinsæcus*; quod divini fœderis

ris esse symbolum liquet ex Jer. 34. Quod etiam fecit Jacob supra laudatus fuit ex August. propheticum signum ac *spiritualis pinguedinis* argumentum. Ex Lev. etiam, et ex 1. Cor. 16. constat, veterum cæremoniarum omnium Deum fuisse auctorem, & sub iis rerum figuras latuisse.

Idipsum de ritibus novi Testamenti constat ex eadem ep. c. 5. et 10. Idem evincitur ex quo Christus insufflando Spiritum S. dedit Apostolis, unde hujus processionem a Filio probat S. P., et Cyrillus Alex. Incensum esse orationis symbolum, et candidum byssinum justificationis et gratiæ ex c. 8. et 19. Apoc.; ergo &c. Id etiam persuasum fuit gentibus, quæ templis i. caruere, cum nossent Deum nullo loco concludi. Deinde rati Jovem alto Olympi vertice considerare, ei primum in montibus Bythinia ædes struxerunt ex Ariano, tum in montibus Moab ex sacris litteris. Adhibuerunt etiam ipsi lustrationes religionis causa ex Lactantio: calceos reverentia numinis, nedum Moyse, et Josue, sed etiam Cybelis cultores, atque Vestales abiecere, dæmones enim *ipsa res Sacramentorum emulantur* ex Tert. c. 4. de Præscr.

PROPOSITIO II. Cæremoniæ Ecclesiæ sunt observandæ.

Ita Trid. Syn. sess. 7. c. 13.: *Si quis dixerit, receptos Ecclesiæ ritus in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiæ pastorem mutari posse, anathema sit.* Prob. I. In veteri lege ob violatas cæremonias Nadab et Abiu Lev. 10. igne consumti sunt: & 2. Reg. 6. Oza percussus est; atqui majore sanctitate pollent nostra mysteria; ergo &c. II. Si cæremoniæ in universa Ecclesia receptæ sunt, *insolentissima insania est*, eas parvi pendere ex Aug., si in peculiari tantum servandæ sunt pro eorum, inter quos vivitur, societate. III. In Confess. Augustana an. 1540. a. 15. de cærem. statuitur: *Pecchant qui eas cum scandalo violant.* Et Melancton in ep. ad Rom. 14. ait: *Quid inhumanius, quam aspernari publicos mores, præsertim si videantur disciplinæ causa instituti.* Eadem sentit Oecolampadius, Grotius, alique novatores.

IV. Ecclesiæ in iis præsertim, quæ spectant ad divinum cultum, omnino obsequendum est, atqui cæremoniæ ad divini cultus dignitatem, ordinem, majestatemque conducunt; sunt ergo *inviolatæ* servandæ, ex Bull. Pauli V., & Pii V. Ubi nota consulto Trid. Synodum mandasse sacerorum rituum observationem, *in solemnibus Sacramentorum*

administratione, quia urgente necessitate sat est, si materia ac forma Sacramentorum adhibeatur. Hinc refelluntur hæretici, qui ajunt a nobis cœremonias servari, eo quod putemus iis gratiam promoveri & remissionem peccatorum: *Nemo est enim inter catholicos tam stupidus, & superstitiosus, qui credat vestium colorem aut formam &c. justificare*, ait Virvesius Philip. 14. licet ex sacris ritibus in studio religionis fideles contineri, in iis reverentiam divinorum mysteriorum excitari putemus, ut innuit Trid. Syn. Sess. 22. Negamus tamen quamlibet sacr. rituum omissionem esse lethale peccatum, sed si ritus sint valde conspicui, nequeunt absque gravi peccato omitti: si vero sint accidentales, ut manus ante sacrificium abluere &c., erit levis culpa dumtaxat.

Ob. I. Hæretici: plures Rom. Ecclesiæ cœremoniæ a legibus Judæorum, aut gentilium superstitione derivarunt; ergo &c. II. Aug. ep. ad Jan. ait, cœremonias *habere liberas observationes*, ac pessime se gerere eos, qui religionem *quam Deus paucissimis Sacramentis liberam esse voluit, servilibus oneribus premunt*; ergo &c. III. Ipsi Papistæ veteres ritus baptismi, lacte & melle, igne & Eucharistia olim collatos abrogarunt; cur ergo non omittunt exorcismos, cereos &c. IV. *Sputum, & similes nugæ*, quarum nullum est apud veteres vestigium, satanas ad ludibrium invexit; ergo &c. V. Vertius ex consuetudine locorum &c. ritus hujusmodi inductos censet; cum ergo hæc consuetudo exoleverit, ritus hujusmodi tollendi sunt.

R. ad I. neg. conf. Non enim idcirco detestanda erant sacrificia PP., quia & gentes illa offerebant, nec contemnenda virginitas, quia virgines fuere Vestales, nec templa evertenda, quia idolis exstructa sunt: superstitio enim vel est ex objecto, quando cultus creaturæ exhibetur, vel ex humanorum actuum institutione, fitque dum externo ritu, aut pravis opinionibus instruimur, aut obscenis rebus religionem labefactamus. A superstitione ergo gentilium longe absumus: illi enim idola, nos verum Deum colimus. Deinde Judaici ritus quidam prænuntiabant Evangelium, ut circumcisio, esus agni &c. baptismi & Eucharistiæ figuræ; merito ergo sublatis, cum res figuratæ advenerunt: alii, ut vestes sacre, thymiamata, cantica &c. ad decentiam externi cultus sunt instituta; jure ergo servantur, ut debitum Deo cultum reddamus. Apostolus ergo de legalibus primi generis loquitur adversus eos, qui ex circumcissione justitiam,

ac

ac salutem repetebant, unde ait: *Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini*. Paganorum ritus diabolus divini honoris cupidus mutuavit ex nostris, ut ait Tertullianus, & Aug., si ergo eorum aliquos Ecclesia retinet, eos ex profanis sacros reddidit.

Ad II. R. Augustinum ibi agere de variis Ecclesiæ consuetudinibus, quæ habent *liberas observationes*, quia nisi ubique receptæ sint, universos fideles non obligant, docet tamen: *Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores injungitur, pro eorum, inter quos vivitur societate, servandum esse*, ut jejunium sabbati, cujus alia Romæ, alia Mediolani erat consuetudo: *Faciat ergo quisque* (ait cum Ambrosio) *quod in Ecclesia, in quam venit, invenerit*. Ad III. neg. conf. Non enim privata, sed Ecclesiæ auctoritate ritus quidam sunt antiquati, nec proinde sine Ecclesiæ auctoritate probati ritus sunt abrogandi. Ad IV. neg. ant. Christus enim sputo surdum & mutum sanavit, eoque linivit oculos cæci nati; Calvinus ergo mysticas actiones Christi nugas existimat. Ad ult. vide supra Prob. II. part. Prop. I. ubi systema Vertii refutatur: sed etsi cœremoniæ aliquæ necessitate fuissent introductæ, non sequeretur esse abolendas postquam Ecclesia illas usu comprobavit.

PROPOSITIO III. Frustra carpunt Novatores sacras vestes.

Prob. I. Nam Exod. 28. habetur, Aaron veste sacra *in gloriam & decorem* exornatum, 1. Reg. 2. Samuelem accinctum *Ephod lineo*; ergo &c. II. Nazianz. Or. 2. memorat *Sacerdotalem stolam*. Laodicensis Synod. jubet, ne clericus psallat absque orario. III. Stephanus Papa III. Ecclesiæ sæculo statuit, ut in Ecclesia tantum vestibus sacris Sacerdotes & Levitæ uterentur. Joannem Evang. adhibuisse Pontificale *Petalum*, laminam scilicet, aut vittam, narrat Eusebius l. 5. c. 24. Laudant sacras vestes Hincmarus, Rathe-rius, Cyrillus, & verus pictura in cœmeterio Priscillæ exhibet S. Pii I. & Pastoris presb. sacras vestes apud Aringum. Ciampinus etiam sacras vestes delineat ex vitreo orbiculo conflato, ut conjectat, ann. 247. Idem scribit servari in oppido S. Eliæ Nepesinæ Diocesi. sacras vestes 600. saltem ann. Accedit ratio, nam exterior apparatus devotionem auget, & interiorem cordis munditiem suadet; ergo &c.

PROPOSITIO IV. Frustra etiam carpunt Psalmodiam & Cantica.

Prob. I. Exemplo Davidis ex Levitarum choris, & Salomonici templi innumeris fere cantoribus. II. Ap. ad Ephes. 5. ait: *In psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus cantantes, & psallentes in cordibus vestris Domino*. Ubi Hieron. ait: *Sic cantet servus Christi, ut non vox canentis, sed verba placeant, quæ leguntur*. III. Cantus vetustatem ostendit Ruinartius in Act. Mart. p. 8. ex Ignatio Martyre, qui Antiochenæ Ecclesiæ alternatim canendi ritum præbuit. Auctor Qq. ad Orth. ait, retentum in Ecclesia cantum: *Quoniam movet animum ad cupiditatem ejus rei, quæ in cantibus delectat; sedat motus, qui ex carne excitantur...* Idque exemplo suo probat S. P. l. 4. Conf. c. 6. *Suave sonantis Ecclesiæ vocibus commotus acriter*. Et l. 9. Ambrosium laudat, qui secundum morem Orientalium instituerit, ut psalmi canerentur, ne populus *tadio contabesceret*, commendatque cantum, si fiat *liquida & convenientissima modulatione*, qualem ait placuisse Athanasio. Vetustatem cantus Christiani probat Bona ex Philone, qui de Christianis Alexandrinis ait: *Hymnos canunt in Dei laudem, vel recens a se factos, vel ab aliquo priscorum vatum*: ex Luciano, qui conviciatur Christianis *ad hymnos tota nocte decantandos vigilantibus*. Ex Plinio, qui refert, quod soliti essent (Christiani) *ante lucem convenire, carmenque Christo, quasi Deo dicere*.

Opp. Hæretici hoc loco usum latinæ linguæ, quam plebs Christiana non percipit. R. Id recte fieri, & pluribus de causis. I. Ad servandam Ecclesiæ unitatem, quod fit, si Romanæ Ecclesiæ, quæ omnium caput est, idioma ceteræ adhibeant. II. ad tollendam novitatem, quæ in vulgari lingua frequens occurrit, quæve simpliciores turbari possunt. III. Nec Hebræi in captivitate antiquam hebræicam, nec Græci aut Latini antiquam græcam aut latinam linguam deseruere, licet illa a communi & vernacula quam longe abesset; ergo &c. Nec obstat latinam linguam a populo non intelligi, nam nec Æthiopes, nec Armeni aut Egyptii vulgari idiomate utuntur in suis liturgiis, nec Gallus Calvinista intelligit, quæ Germanus minister profert in suis conventibus, nec tamen ab iis abstinet Gallus. V. Supponunt hæretici, verba Sacramentalia excitare tantum fidem, cum vim habeant consecrandi materiam. Devotionem vero & reverentiam excitare valent, licet non percipiatur, ut docent Origenes, Chrysostomus, & S. P. A. VI. Nec desunt pastores in Ecclesia Romana, qui fidelibus ex-

po-

ponant fidei mysteria ex præscriptione Trid. Synodi.

PROPOSITIO V. Inique etiam damnant cereorum usum.

Prob. I. ex veteri Testamento, ubi lucernas in sanctuario splendentes legimus Exod. 25., Lev. 24., 3. Reg. 7. II. usum hujusmodi vetustissimum esse in Ecclesia constat ex Nazianzeno, qui invec. 2. in Jul. miratur ab illo reprehensos cereorum ignes, & Hieronymo, qui l. 2. advers. Vigil. ait: *Quando legendum est Evangelium accenduntur luminaria jam sole rutilante, non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum letitiæ, unde virgines illæ Evangelicæ semper habent accensas lampades suas* &c. Agit de cereis afferri solitis ad reliquias S. Stephani Evodius, & Uzalenfis in App. Op. S. P. A. Cereos, & lampades describit Paullinus, alique. III. constat ex Conc. Carth. IV. ann. 398, celebrato clericis demandari munus accendendi *Ecclesiæ luminaria*. Idem habetur in Sacramentario Gregorii, & apud Isidorum. Priscum cereorum usum ostendit *Pharus* Adriani apud Baron., nec non candelabra connumerata ab Anast. Adde luminarium usum in mortuorum vigiliis, quorum vetustatem probant Acta Procons. S. Cypriani, sepulchrales lucernæ cum Christi monogrammate, necnon miracula, ab Eusebio, Greg. Turon., Greg. M. aliisque narrantibus vel aquam in oleum versam, vel luminaria sine olei immixtione arsisse; ergo &c.

PROPOSITIO VI. Inique etiam damnant thuris usum.

Prob. I. Ex testimoniis Exod. 25., 1. Reg. 2., Luc. 1., Apoc. 8. II. Significatur in thure cultus Dei, ad quem referri debet quilibet religionis actus. III. Ejus usum esse antiquissimum ostenditur ex can. 3. Apost. ex auctore Op. de Ecclesiastica Hierar. c. 3. ex can. 3. ex act. 3. Chalced. Synodi & aliis monumentis apud Card. Bona, & Menardum. IV. Ambrosius l. 1. in Luc. ait: *Utinam nobis quoque adolentibus altaria adsistat angelus, imo præbeat se videntum*. V. Adde antiquissima thuribula. Anastasius in Sylvestro sect. 36. inter dona facta a Constantino Lateran. Basilicæ recenset: *Thimiamateria duo ex auro purissimo pensantia libras 30. donum aromaticum annis singulis libras 150. & sect. 38. scribit dono datum Basilicæ S. Petri: Thimiamaterium ex auro purissimo cum gemmis undique ornatum*. Meminit etiam *Thimiamaterii* Helgaudus, *Thuribulum* argenteum memorat etiam Leo Ostiensis, & Alcuinus.

Opp. Hæretici illud Is. 1. *Incensum abominatio est mihi*, & Tertull. Apol. 30. ubi ait mandasse nobis Dominum ora-

tionem, & pudicitiam *non grana thuris: non arabica arboris lacrymas*; ergo &c. R. neg. conf. Dominus enim per Isaiam aspernatur oblationes & sacrificia, si manus offerentium plenæ sint sanguine, & Tertull. de iis agit, qui sola oblatione externa se purgari confidunt.

PROPOSITIO VII. Nec non lustralis aquæ usum, & Eulogias.

Prob. I. pars, illum enim institutionis divinæ esse ostenderunt Baronius, Bona, & alii, ejusque meminere Synesius, can. 4. Syn. Namneten., Theodoretus narrans a Marcello Apam. episcopo hac aqua fugatos dæmones. Hieronymus ait, eadem dissipatas ethnici aurigæ præstigias, atqui nemo ex iis scriptoribus ritum illum ut novum memorarunt; ergo ad nos ex Apostolorum traditione descendit.

Prob. II. pars. De Eulogiis, seu pane benedicto, de quo nonnulli proferunt decretum Miltiadis, qui jussit ut oblationes consecratæ distribuerentur per Ecclesias, eas appellans fermentum; sed probabilius est hic sacram Eucharistiam designari, ita dictam, quod fermenti præstaret vicem & esset quasi vinculum unionis. Consuevisse olim fideles in symbolum communionis invicem mittere eulogias constat ex 14. can. Conc. Laod., ubi inhibetur: *Ne sancta iustar Eulogiarum in festo Paschæ ad alias parochias transmittantur*, illas etiam cathecumenis distributas innuit August. S. Paullinum misisse panem filagineum, & *buccellaturæ* evincitur ex ep. 1. 30. & 34. Hincmarus jussit, ut quisquis communicare non esset paratus singulis dominicis *eulogias* acciperet inter Missarum solemnias. Vide Sirmondum, Albaspinæum, Cangium &c. ab auctore laudatos.

PROPOSITIO VIII. Benedictiones item cinerum & palmarum.

Prob. I. pars. Significari cineribus contritionem & humilitatem constat exemplo Davidis, & Ninivitarum. Hinc habetur Jer. c. 6.: *Accingere cilicio, & conspergere cinere...* & Rupertus l. 4. de div. Off. ait: *Cinere capita aspergimus, ut nostra calamitas ad memoriam revocetur*. Immerito autem quæritur Hospinianus inductum hunc ritum a Gregorio M., qui jejunio quadragesimali addidit dies 4. sed longe ante Greg. M. observat Meratus publicos pœnitentes conspersos cinere, & hanc consuetudinem postea in communem esse transactam: quod confirmatur can. 63. Concilii Agathen., qui jubet, ut initio quadragesimæ recipiantur pœnitentes cinerum conspersione. Requiritur hujus pœniten-

nitentiae symbolum Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius &c.

II. Vetustissimam esse benedictionem palmarum evincitur ex Sacramentario Gregorii, & ex codice antiquissimo Reginae Svecorum, & ex vetustissimo Kalendario, in quo p. 72. notatur: *Dominica in palmas*. Plures sunt hujus caeremoniae mysteria, primum nempe triumphalis Christi ingressus in Jerusalem, secundum pacis & gratiae, unde *dominica* indulgentiae ea dies dicitur in Ordine Romano. Triumphus palmae signa sunt, pacis autem rami olivarum. Unde Isid. l. 17. Ethymol. oleam vocat *pacis insigne*.

PROPOSITIO IX. Cereum quoque paschalem, & Agnus Dei.

Prob. Ritus enim benedicendi cereum paschalem, licet a quibusdam ad Zosimum referatur ann. 417. Baronius tamen recte observavit, illum esse longe antiquiorem. Anastasius enim & liber pontificalis tradunt, quod Zosimus statuit, ut cereus, ne dum in praecipuis Basilicis de more, sed etiam in singulis parochiis benediceretur, quod non est novum instituere ritum, sed veterem ampliare. De hac etiam benedictione, tamquam in Ecclesia recepta aetate majorum, agit Ennodius, qui obiit ann. 521., & saec. V. Drepanius Florus. Nec receptus est nocturnorum officiorum necessitate, sic enim, ne dum a paschate ad ascensionem, sed per totum annum luceret.

Prob. II. Quamvis enim Panvinus scribat, invaluisse hunc ritum, postquam desiit usus administrandi in paschate solemnem baptismum, at Panvinus videtur tantum asserere, quod remansit ritus iste sublato antiquiori, quo baptizatis dabatur *cera candidissima cum imagine agni, confecta ex chrismate, oleo sancto, cereis paschalibus*, & de solemni ritu agere non de antiquiori institutione, quae saeculo V. vigeat. Quod probat Bonardus ex cera sacra, quae dicitur *Agnus Dei*, reperta ann. 1544. in sarcophago Mariae Augustae conjugis Honorii Imperatoris, quae obiit ante medium saeculum V. Hinc Munsterus occasionem arripuit has icunculas explodendi, eo quod inventa in eo sarcophago scriptum haberet in peripheria: *Maria nostra omnium pulcherrima*: verum inscriptio hujusmodi non cerae sed torqui incisa est, nec *pulcherrima* legitur, sed *clementissima* ex Bonardo & Rainaldo: imagines autem Agni ex cera virginea symbolum sunt Agni immaculati J. C. D. N., ut ait summus Pontifex Sixtus V. Quibus iconibus plura patrata miracula narrant Casalius, alique. Hinc refutatur Hospi-

nianus, qui ait, *Agnos Dei* derivasse a sigillariis, quæ sibi invicem mittebant Romani Saturnalium festo, & Vergerus improbat quod Rom. Pont. pronuntiat ceram illam delere peccata, ut sanguinem Christi. Verum his imaginibus abolita est ex Baronio non confirmata superstitio gentilium iis substitutis loco bullarum & amuletorum, quæ fascini avertendi causa pueris appendebant, Vergerus autem splendide mentitur; *Agnos* enim istos symbolum Christi esse, qui nos suo redemit sanguine cum Rom. Pontifice asserimus, at Agnis ipsis sanctificandi virtutem non tribuimus.

PROPOSITIO X. Idem dicendum est de benedictione candelarum in festo purificationis B. M. V.

Prob. Quamvis enim hunc ritum repetant quidam a Sergio Rom. Pontif., qui Cononi successit ann. 687. Sergius tamen statuit solummodo, ut ea die haberentur litaniae: ante Sergium vero de hoc ritu ac festo meminere Sophronius Hieros., Idelphonius, & Eligius. Alii cum Baronio hujus coëremoniae auctorem faciunt Gelasium, qui Felici III. successit ann. 492. eo quod Gelasius sustulerit Lupercalia, ut constat ex ejus commentario adversus Andromachum T. 4. Concil. Menardus tamen, noster Angelus Rocca, & Bened. XIV. verosimilius putant, institutam hanc coëremoniam adversus *lustrationes amburales*, quibus ethnici, ut iusta persolverent diis manibus, urbem accensis facibus februabant. Quamvis enim lustrationes hujusmodi non haberent præstitutum diem, quod opponit Sandinus, fiebant tamen initio mensis, & Lupercalia die tantum 15.

II. Rabanus, & Innoc. III. hanc coëremon. institutam putant adversus cultum Cereris, quæ fertur accensis facibus quæsisse raptam a Plutone Proserpinam, & licet Rabanus scribat, eam institutam adversus lustrationes Februo sacras, id non opponitur Innocentio. Nam Februus, Pluto, & Deus lustrationum sunt unum & idem, Candelas autem accensas ferimus, ut sicut Simeon accepit puerum Jesum in vulnis suis, agnovitque superna illustratione latentem in eo majestatem; ita nos cereum gestantes, carnis fragilis ac labentis symbolum, supernum gratiæ lumen imploremus, & uti prudentes virgines cum lampade castitatis advenienti sponso occurramus.

A P P E N D I X

*De Sacramentorum ritibus ac caeremoniis
religiose servandis.*

Ad nutum ministrantium mutari non posse vel negligi, aut omnino abrogari caeremonias Sacramentorum a Trid. Synod. definitum esse sess. 7. de Sacram. can. 13. supra observavimus; adeoque, si casus aliquis occurrat, in quo videantur ritus quidam prudenter esse prætermittendi, consulendum esse Romanum Pontificem, cujus ore loquitur Ecclesia sponsa Christi, ejusque judicium esse expectandum, & quidquid ipse præscripserit esse servandum, catholici omnes uno ore fatentur. Si vero de iis caeremoniis sermo sit, quas constat ab Apostolica traditione fuisse acceptas, dicimus inviolabiliter esse servandas, atque in iis aut prætereundis, aut innovandis Ecclesiam sese difficillimam semper jure optimo exhibuisse. Diximus: *Ab apostolica traditione acceptas*, ceteras enim, quas sequioribus sæculis pro variis locorum, ac temporis circumstantiis instituit ipsa Ecclesia per se, quæque non sunt gentium omnium universali consensione susceptæ, quales Latini ac Græci peculiare habent nonnullas, non quidem sine causa, majori tamen potest facilitate rescindere, atque fideles ab eorum observatione dispensare. Illas autem, quas Apostolica nobis disciplina reliquit, cum in thesauro traditionis ferventur, & sæculorum omnium fuerint reverentia consecratæ, maximam auctoritatem obtinuisse dicendum est:

tum quia mysteria sacrosancta significant, quorum veritatem, si abrogari contingeret, majori arrogantia impugnarent hæretici; tum quia periculum foret, ne ille tam præclarus sacrorum rituum apparatus penitus evanesceret, & ab hominum memoria deleteretur, si in iis quovis prætextu abrogandis nimis facilem sese præberet Ecclesia.

Hinc factum est, ut Romani Pontif. præsertim vero immortalis memoriæ Benedictus XIV., suis Constitutionibus districte prohiberent in baptizandis tam pueris quam adultis omittere Sacramentalia, ac juberentur omnia palam in administratione Sacramentorum esse adhibenda: *Et signanter salivam, sal, & insufflationes, quæ ex Apostolica traditione Ecclesia recipit, & ob recondita in iis sacris caeremoniis divine erga nos bonitatis mysteria sancte & inviolabiliter custodire.* Qua de re Missionarii Apostolici gravis negligentiae arguuntur, quod recursum non habuerint ad Apostolicam Sedem pro obtinenda facultate dispensandi circa usum prædictorum Sacramentalium: declaraturque male se gessisse episcopos concedendo hujusmodi dispensationem inconsulta Apostolica Sede. Quæ quidem dispensatio ad decennium a Clem. XII. concessa ad aliud decennium prorogata est a Benedicto XIV. Omnibus tamen Missionariis districte præcipiendo, ut hac dispensatione benigne

nigne a S. Sede indulta, nonnisi certis in casibus, & cum gravis id necessitas postulabit, de quo eorum conscientia oneratur, utantur: nec nisi in prædictis casibus salivæ usum in administratione baptismatis possint omittere, & occultas adhibere insufflationes: modo ii, qui se baptizandos offerunt, in ea non sint opinione, ut credant, salivam, atque insufflationes huiusmodi ineptam esse atque indecentem Sacramentalis ritus materiam; qui enim adeo falsa persuasionem imbuti essent, tamquam indigni, & incapaces Sacramenti baptismatis licite suscipiendi, ab eo repellendi essent.

Et re quidem vera unctio & insufflatio in Sacramento baptismi certissime ab Apostolica traditione descendunt: utramque enim ab initio Latini, Græci, & reliqui Orientales unanimi consensione servarunt, apud Latinos vero baptizandorum aures & nares saliva liniuntur, iisdemque sal prægustandum vetustissimo more porrigitur: cuius initium, cum nulla possit certa epocha definiri, ad Apostolica tempora jure deferuntur. Horum itaque sacrorum rituum, tum ob antiquitatis honorem, tum ob reconditam, quam habent rerum sacrarum significationem, tenacissimam sese præbere debet traditionis Apostolicæ custodiam Ecclesia. Qua de re audiendi non sunt nonnulli apud Sinas, & finitimos populos Evangelici præcones, qui facilius infideles ad religionem adduci posse rati, si caeremonias ac ritus huiusmodi e medio tollerent, eosdem inconsulta Apostolica Sede proprio Marte in Sacramentorum administratione omisere. Cujus rei duas potissimum causas protulere.

Prima est foeminarum Sinensium, ut ipsi narrant, modestia admirabilis, qua fit, ut ab omni virorum congressu, imo a conspectu ipso, atque adeo a suscipienda ex baptizantium ministrorum manibus unctione abhorreant; altera quod harum regionum populis execrabilis sputatio omnis, & insufflatio sit. Os enim hominis immundissimum reputant, a quo quidquid prodit, vel anhelitus, vel saliva spurcissimum, ipsoque humano stercore foedius existimatur. Itaque, ne delicatam Sinensium Gentem offenderent, unctionem baptismatis, insufflationem, & salivæ usum intermittendam privato judicio putarunt, qua de re jure optimo illos redarguit Apostolica Sedes, ut supra dictum est. Id enim Apostolici muneris ratio ab iis videbatur exposcere, ut omnem zelum, & curam omnem converterent, ut populos illos ab avitis erroribus & superstitione liberarent.

Nam etiamsi vera essent, quæ de admirabili Sinensium foeminarum modestia vulgo ferunt, nonne opus erat ex Evangelio demonstrare, unctionem huiusmodi Sacramentalem, nihil habere modestiæ, & castitati contrarium? Christus enim castissimus ac sanctissimus omnium mulieres plurimas manuum contactu a morte, a febribus, ac dæmone liberavit. Ostendere etiam potuissent, sacras hæc caeremonias, omnium sæculorum veneratione consecratas totidem medicinas esse, quæ adjutricem medicorum spiritualium manum exposcunt: tandem ipsas verborum formulas nil aliud, quam sanctitatem & castitatem spirare.

Neque vero majorem vim habet

bet ratio altera, qua ritus huiusmodi abrogare conati sunt, nimirum, quod Sinenses sputum & anhelitum tamquam spurcissimas res detestantur. Nam præterquamquod jacturata Sinensium mundities non multum cohærere videtur cum divinis honoribus, quibus sterco vaccinum prosequuntur, quove aqua diluto facies suas, & corpora, & parietes obliniunt, eorum sane muneris & officii erat, fideles de Christi doctrina Marc. 1. commonere, nimirum non anhelitum, aut salivam, quæ de ore exeunt, sed quæ de corde hominum procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia hominem coinquinare. Proferendum erat ejusdem exemplum, qui fecit lutum ex sputo, & linivit super oculos

cæci nati, & sanavit eum. Detegenda diaboli fraus, qua fit, ut vaccam quasi numen habeant, & sterco ejus, quo nihil foedius, colant; dum flatum hominis, & sputum execrantur. Insistendum Ecclesiæ auctoritati, de qua S. P. A. ait: *Si quid tota frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, insolentissima insania est.*

Tandem cum Apostolo sermo Evangelicus prædicandus, istandum opportune, importune, arguendum, obsecrandum &c., quod si nihil proficerent, Sedes Romana adeunda omnium mater Ecclesiarum, ejusque in re tam gravi judicium expectandum, ut principio monuimus.

LIBER XXXI.

De Baptismo omnium janua Sacramentorum.

ADMIRABILIS Sacramenti Baptismi, quo renascimur, abluimur, ac Spiritus S. participatione donati, in novam generationem transimus, facti nova creatura, novumque figmentum, quæremus I. Essentiam, atque existentiam. II. De materia ac forma disputabimus. III. De ministro ac subjecto. IV. De efficientia, & ritu distinctis dissertationibus pertractabimus.

DISSERTATIO I.

De essentia, atque existentia baptismi.

AGemus hoc loco I. de nomine, definitione, ac origine baptismatis Christi. II. De Joannis baptismo, & in quo differat a baptismo Christi? III. De tempore, quo institutum est baptisma Christi.

CAPUT I.

De baptismi vocabulo, definitione, & origine.

NOt. I. Baptisma Græcum esse vocabulum a βαπτίζω *morgere baptizare* ergo lata significatione idem est ac lavare, & abluere, ut Judith 12.: *Baptizabat se in fonte aqua.* Et 4. Reg. 5. *Lavit in Jordane septies* in græco habetur:

betur: *Ἐξαιτίᾳ τοῦ*. Luc. II.: *Quare non baptizatus esset ante prandium*. Hinc secta Pharisaorum baptistarum apud Justinum, a quibus secernit Epiphanius Hemerobaptistarum hæresim, de quibus l. 4. Const. Apost. c. 6. habetur: *Hemerobaptistæ quotidie, nisi abluant se, non comedunt; imo & lectis, catinis, crateribus, poculis &c., nisi aqua purgaverint, nullatenus utuntur*. Verum lotionis calicum, urceorum, arameutorum, lectorum &c. meminit etiam Marc. c. 7. & Apost. Hebr. 9. quas lotiones Phariseos etiam noctu adhibuisse testatur Grotius.

Not. II. Ab ea prima significatione græci verbi *baptizō* tres aliæ derivarunt, nempe *plurimum affligi, pœnitere, ac martyrio affici*, sicut enim in baptismo aquis, ita in pœnitentia lacrymis, & in martyrio sanguine perfundimur. Hoc sensu Luc. 12. ait Christus: *Baptismo habeo baptizari*, idest pati, & mori, ut explicat Theophylactus. Præcipue autem martyrium baptismati comparatur, ob similitudinem inter aquam & sanguinem, & ob virtutem, quam habet remittendi peccata. Hinc de virtute martyrii hæc habet S. Prosper epig. 87.: *Et quid quid sacri fert mystica forma lavacri, id totum implevit gloria martyrii*. Pœnitentia etiam a Nazianzeno Or. 39. p. 643. dicitur: *Lacrymarum baptisma*, quia si vehemens sit eluit sordes peccati, unde de Magdalena cecinit Sedulius: *Munda suis lacrimis reddit, & deterfa capillis*.

Not. III. *Baptismus* accipi pro remissione peccatorum, pro donatione Spiritus S., ejusque donorum affluentia: quo sensu Act. 1. dicimur baptizari *Spiritu S., & igne*, comparatur enim Spiritus S. igni ob vim purgandi efficacissimam, & ob figuram linguarum ignearum, quibus Apostolis illapsus est, ex Chrylost., & August. &c. Præclara est etiam similitudo panis, quam adhibet dux catholicus Sebastianus apud Sigonium: *Quemadmodum hic panis tantum honorem aquæ & ignis beneficio consecutus est; sic ego aqua sanctæ baptismatis, & igne Spiritus S. ad decus hominis Christiani perveni*.

Not. IV. Præcipue baptismus significat *Sacramentum regenerationis per aquam*, de quo Christus ait: *Nisi quis renatus fuerit &c.* Et Ap. ad Tit. 3.: *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis &c.* Hunc ergo baptismum appellamus: *Sacramentum fidei, sepulturam veteris hominis cum Christo in mortem, ablutionem peccatorum, quæ nomina occurrunt in Paullinis Epistolis: nec non illuminationem, un-*
ctio-

Etionem Spiritus S. , indumentum incorruptionis , figillum , & arrham hereditatis , quorum nominum rationem complexus est Nazianzenus in Or. in S. lavacrum .

Not. V. Ex quo baptismus dicatur : *Sacramentum fidei , & illuminatio* , putarunt Socinus , & Ostorodius baptismi nomine in sacris litteris significari doctrinam Evangelicam , itaut baptisma Jo. fuerit ipsius prædicatio , & illud Matth. 28. *Euntes &c.* nil aliud sonet , quam *ite , imbuite fide* : idque ad negandam baptismi necessitatem . Contra quos sit

PROPOSITIO I. Baptismi nomine non intelligitur Evang. doctrina .

Prob. I. Scriptores omnes sacri & profani hoc nomine nisi sunt ad immersionem , ablutionemque significandam ; ergo &c. II. Si baptisma Jo. idem erat ac ejus doctrina , cur Marci 1. *baptizabantur ab illo in Jordane* ? quomodo ait Jo. 16. : *Ego baptizavi vos aqua* ? ergo &c. III. Jo. c. 3. narratur Joannem baptizasse *juxta Salim* , quia *aquæ multæ erant illic* , atqui inutilis fuisset aqua , si baptisma Joannis eadem erat ipsius institutio ; ergo &c. IV. Christus Luc. 3. baptizatus est a Joanne , atqui non doctrina baptizatus est Christus , sed aqua elementari ; nam Marci 1. habetur : *Baptizatus est in Jordane , & statim ascendens de aqua &c.* ; ergo &c. V. Dicitur quidem Christus baptizasse Jo. 3. , sed non per se , habetur enim ib. c. 4. : *Quamquam Jesus non baptizaret , sed discipuli ejus* , atqui ex Evangelio constat Jesum omnes proprio ore docuisse ; ergo &c. VI. Cum Christus Matth. 28. ait : *Euntes docete baptizantes eos* , & Marci 17. : *Qui crediderit , & baptizatus fuerit* , non rethoricam locutionem adhibuisset , sed insulsam ταυτολογίαν , dixisset enim , *docete , & docete ; qui crediderit , & crediderit* .

VII. Ex iis locis eruitur gentes prius docendas , deinde tingendas baptismate ; ergo &c. Idem confirmatur ex Apostolo , Paullus enim 1. Cor. 1. ait : *Non enim misit me Christus baptizare , sed evangelizare* , & licet plurimos docuerit , ait se baptizasse tantum Crispum , Cajum , & Stephanæ domum ; ergo &c. Act. 2. v. 38. quibusdam jam credentibus ait Petrus *Baptizetur unusquisque vestrum* . Et c. 8. : *Cum ergo credidissent Philippo evangelizanti baptizabantur* ; ergo fidem baptisma ipsa subsequitur . Ib. v. 36. Eunuchus , cui Philippus evangelizaverat Jesum , ait : *Ecce aqua quid prohibet me baptizari ? Et descendit uterque in aquam ; ergo &c.* Hinc Socinianorum permulti tenent , præ-

præcipi revera in sacris litteris baptismum verum ac proprium, & hunc perpetuo in Ecclesia servandum, ut fatentur Slichtingius, Volcherius, & Volzogenius; ergo &c.

Opp. Socinus. Ad Gal. 3. habetur: *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis*; ergo &c. Hebr. 6. meminit *baptismatum doctrinæ*, & 1. Petri 3. ait: *Quod nos salvos facit baptismus, non carnis depositio sordium*; ergo &c. R. ad I. neg. conf. Etenim verba illa ostendunt baptismi effectum, idest abolitionem peccati, & spiritus innovationem. Etenim, si Christus est filius Dei, tu vero illud induisti, in illum per similitudinem transformatus es, ut ait Chrysost. t. 2. in Paul. p. 1006. Hebr. 6. non ait Apostolus baptismum esse doctrinam, sed non opus esse, ut jam christiana fide imbutis tradat catechumenorum rudimenta, inter quæ est doctrina baptismatum, flaminis nempe, aquæ, & sanguinis. Ad III. vid. libri 30. cap. 19. Addit Slichtingius quod Petrus alludit ad interrogationem in baptismo fieri solitam, an peccatis omnibus renuntiarent. Unde Ambros. c. 2. de Myst. ait: *Repete quid interrogatus sis, recognosce quid responderis, renuntiasti diabolo, & operibus ejus &c.*

Hac responsione refellitur vana hæreticorum fiducia, qua putant, baptizatum teneri ad credendum certitudine fidei, sibi remissa esse peccata, & ob hanc fidem, ut vocant, *divinarum promissionum*, putant, a PP. baptismum dici *sigillum fidei*. Verum etiam catholici appellant baptismum *Sacramentum fidei* cum Trid. PP. sess. 6. c. 7., sed docent fidem istam, quæ justificationis exordium est, illam esse, quæ concipitur ex auditu, & qua credimus vera esse, quæ divinitus revelata, atque promissa sunt. Atque hoc sensu Tertull. de Pœnit. c. 6. ait: *Lavaerum istud obsignatio est fidei*: quem locum frustra objiciunt hæretici, nam Tertull. 16. fidem istam cum salutari timore conjungit dicens: *Audientes optare intinctionem, non presumere oportet, et supra: Audientis intinctio est metus integer*, atqui specialis illa hæreticorum fides, nequit Deum timere, ut judicem; ergo &c. Basilius etiam baptismum vocat *sigillum fidei*, sed statim addit: *Fides vero deitatis confessio. Nam recedere prius oportet, & postea baptismo obsignari.* Justinus etiam ait, illos duci ad aquam, & regenerari, qui persuasi fuerint vera esse, quæ a nobis docentur. Hinc Act. 2. habetur: *Qui ergo receperunt sermonem (Petri) baptizati sunt*, & cap. 8. Eunuchus petenti baptismum ait Philip-

lippus : *Si credis ex toto corde ?* & ille respondit : *Credo filium Dei esse Iesum Christum ;* constat ergo baptismum dictum , *Sacramentum fidei*, ob Trinitatis, & Incarnationis dominicæ professionem . Vide Grotium in Matth. 28. p. 289.

Ex quibus constat, rejiciendas fidei definitiones hæreticorum, Calvinii nempe docentis, baptismum esse *signum initiationis*, quo cooptamur in Ecclesiæ societatem . Melanctonis : *Signum*, quo Deus nobiscum agit & recipit in gratiam . Volkelii : *Publicum christianæ professionis signum*; quæ definitiones Sacramentorum novæ legis efficientiam negant, vel inhærentem gratiam & spiritalem regenerationem, vel baptismi necessitatem . Baptismus ergo, ut Catechism. Romanus definit p. 2. c. 2. est *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo*. Dicitur *Sacramentum*, id est signum sensibile spiritualis gratiæ, dicitur *regenerationis*, id est quo consepulti cum Christo in mortem renascimur & renovamur ex Apost. ad Tit., & Jo. 3. unde ab Aug. *Sacramentum* dicitur *regenerationis spiritualis*: aquam vero esse Baptismi materiam constat ex sacris litteris, & PP. In verbo sitam esse baptismi *formam* lib. 30. c. 9. dictum est, sunt autem verba, quæ constituunt baptismi *formam*, ipsa Trinitatis invocatio.

PROPOSITIO II. Ex Hebræorum mersionibus, aut Gentium lustrationibus baptismum nostrum non derivavit.

Not. Censet Grotius ex Tertull. evinci apud gentes etiam fuisse consuetudinem, ut initiandi toto corpore abluerentur, & per lavacrum initiatos Isidis, ac Mithræ cultores . Addit Spencerus lustrationes Judaicas e gentium ritibus fuisse traductas : & ex hebræorum more derivasse baptismum christianorum opinantur præcitati hæretici Grotius, Volzogen., Lightfootus, quibus non dissentiant quidam catholicorum, contra quos.

Prob. I. Apud Judæos per circumcisionem non per baptismum ethnici in foedus deducebantur. Nullibi enim legitur, lustrationem fuisse olim *signum fœderis*, ut legitur Gen. 17. de præcisione præputii . II. Constat, apud Judæos lustrationes non fuisse singulare quoddam initiationis symbolum, sed ritum ac cœremoniam communem, qua utebantur Pontifices, Levitæ, profani, leprosi &c. vel ob contractam immunditiam, vel ob reverentiam sacrorum, atqui non est initiationis mysterium, quod alium ab initiatione habet usum; ergo &c. III. Est sententia Rabbiorum in Gemara tit. Jabimoth c. 4.: *Eum,*
qui

qui circumciscus fuerit, nec baptizatus, tamquam profelytum habendum esse, quoniam circumcisi quidem, at non baptizati fuerunt Patres. Idem dicit R. Eliezer. Inverisimile non est, baptismum superadditum fuisse a quibusdam hebraeis, ut differrent a Samaritanis, ut ex Raf Alphes probat Schicardus. V. Josephus l. 13. Ant. 9. ait, Idumæos per solam circumcisionem inter Judæos adscitos fuisse. VI. Lustrationes Judaicas ad *emundationem carnis*, non ad initiationem institutas haud obscure innuit Apost. Hebr. 9. VII. Circumcisio, quia signum est fœderis, necessaria erat etiam alienigenis & profelytis omnibus; atqui ex traditione Judæorum baptismus non erat omnibus necessarius; ergo &c.

Opp. I. Gen. 35. Jacob, priusquam Bethel ascenderet, ait: *Abjicite Deos alienos & mundamini*, ubi hebraicum *והטהרו* exponit de ablutione corporis Aben-Ezra; ergo &c. II. Maimonides scribit triplici ritu Israelitas in fœdus intrasse, circumcisione, baptismo, oblatione: addit pro masculis necessariam fuisse cum baptismo circumcisionem: pro fœminis baptismum tantum ac sacrificium, at neminem receptum in fœdus, nisi circumciscus esset, & baptizatus. III. Thalmud Babilon. jubet, baptizandos tantum ethnicos, non filium profelytæ mulieris. IV. Jo. 1. Pharisæi ita rogarunt Baptistam: *Quid ergo baptizas si tu non es Christus &c.*, ubi non de usu quærunt Judæi sed de potestate. Cum ergo apud Judæos mos esset, ut gentes mentione initiarentur, ex Hebræorum ritibus manavit Christi baptismus.

R. ad I. neg. conf. Jacob enim præcipit domui suæ, ut mundarentur ob reverentiam loci, ad quem debebant ascendere, sive ob *pollutionem occisorum*, quæ contrectaverant, ut ajunt R. Samuel, & Jonathan, non quod ablutio esset initiationis Sacramentum. Ad II. R. aut Maimonidem errasse, aut esse intelligendum de ritu superaddito baptismo a Judæis, ut discriminarentur ab aliis gentibus, quæ pariter circumcidebantur. Ad III. R. Gemaram ineptiis & antilogiis scatere; nec alia de causa ethnicos baptizatos, quam ob immunditiei expiationem. Ad IV. R. confluentes ad baptismum Jo. fuisse jam initiatos; ergo non erat initiationis mysterium, sed coëremonialis purgatio, de qua mirari non poterant Judæi, qui eas sæpe repetebant. Ex quibus sequitur, baptismum Christi nil habere commune cum mentionibus Judæorum, præter aquæ elementum; nam illud est
Sacra-

Sacramentum, quo cooptamur in Christi Ecclesiam, unum est non multiplex, eoque nedum gentes, sed filii etiam baptizatorum tinguntur. Neque ad solam emundationem carnis valet, sed ad spiritus innovationem; ergo &c.

C A P U T II.

De Baptismate Joannis.

NOt. Joannis baptismum nimis reprimunt Sociniani, nullum in eo divinum mandatum agnoscentes. Alii nimis extollunt, ut Calvinus, Brentius &c., qui ei eandem, ac baptismi Christi efficaciam tribuunt. Alii cum Lightfooto nonnisi accidentaliter a baptismi Christi distinguunt. Sit itaque

PROPOSITIO I. Baptismus Joannis cœlestis fuit.

Prob. I. ex Evang. historia. Matth. 21. Christus interrogavit principes sacerdotum: *Baptismus Joannis unde erat? e cœlo an ex hominibus?* illi autem, ne cogerentur affirmare esse de cœlo, R. *nescimus*; cœlestis ergo erat Joannis baptismus. II. Luc. 3.: *Joannes venit in regionem Jordanis, cum super illum factum est verbum Domini*; ergo non temere, sed divino spiritu motus ad testificandum de Christo profiliit Joannes, ait Theophil. p. 323, III. Joannes ait Jo. 1.: *Qui misit me baptizare in aqua*; ergo divino mandato baptizandi munus obtinuit. Prob. II. pars ex Cyrillo, qui Joannis baptismum præstantiorem purificationibus legalibus probat, ex quo istæ gratiam promitterent incomperto tempore: baptisma Jo. proximum erat, docebatque rudimentum perfectionis; ergo &c. II. S. Basilus l. de Baptismo, postquam ostendit, baptismum Moysis peccatorum & sacrificiorum differentiam observasse; ait: *Joannis baptisma multis modis excelluit; nullam enim faciebat peccatorum differentiam: nullum exigebat sacrificiorum discrimen: nec ulla facta dilatione per gratiam Dei, & Christi ipsius, simul ac quis peccata sua confessus fuerat, in Jordane baptizabatur, & confestim remissionem accipiebat*; ergo &c.

PROPOSITIO II. Multiplici titulo Joannis baptisma discrepat a baptismi Christi.

Prob. I. differentię ratio petitur a D. Thoma, quod Joannis baptismus non fuerit *Sacramentum*, nisi lato modo, sed sive *Sacramentum* dixeris, sive *Sacramentale*, in eo differt a Christi baptismate, & quia *sicut legis Sacramenta, præcursorio quodam, & præfiguratorio fugebantur officio*, ut ait S. P. contra Petil. c. 7. & quia Joannes baptismum

accepit *certain dispensationis gratia, non diu mansurum, sed quantum satis esset ad parandam viam Domino*, ut ait S. P. l. 5. contra Don. c. 9. Ex quo autem non diu perseveraverit, sequitur ad hanc legem non spectasse, sed fuisse medium quid inter novam, & veterem legem.

II. Ratio differentiae petitur a baptismi forma, nam Jo. baptismus verbis caruit ex Bellarm. aliisque. R. Voss. loc. cit. Joannem usum esse hac formula: *Baptizo te in nomine venturi Messiae*, ut sentit Ambrosius & colligitur ex Act. 19. 4. ergo &c. Sed fallitur Vossius. Nam Ambros. ib. nu. 41. eo sensu ait, Joannem baptizasse *in advenientis Jesu nomine*, quatenus Christum praedicabat. Negatque eos, qui ignorabant esse Spiritum S., sed baptismo Jo. tincti fuerant ex Act. 19. baptismum in Christi nomine accepisse; cum non credidissent in Spiritum Christi, quem praedicabat Jo. Idem scribit Hieron. in Joel. Ex Actis vero evincitur tantum Jo. baptizasse baptismo poenitentiae *in eum, qui venturus esset post ipsum, ut crederent*, quae verba ad Jo. praedicationem spectant, non ad formulam Sacramenti; dicendum ergo cum Suaresio, Joannem nulla usum in baptismo forma, quod prob. 1. Quia de ea scriptura silet, ac PP. alio sensu loquuntur. 2. In baptismo collato Christo adhibitam formam negant adversarii; ergo &c. 3. Non opus erat verbo consecrari materiam, quae nullius erat efficientiae in ordine ad gratiam. 4. Admissa etiam forma in baptismo Praecursoris stat adhuc summum a Christi baptismo discrimen, nam lavacrum illud *in nomine venturi Messiae* pollicebatur gratiam, non conferebat: datum vero *in nomine Christi advenientis* proximam redemptionem non consummatam praeferebat. Qui autem baptizantur in Christi nomine, quem jam mortuum & redivivum credunt, completae redemptionis fructum percipiunt; ergo &c. 5. Christi baptisma nedum Christi nomine, sed etiam invocatione Trinitatis confertur, atqui falso ait Vossius, Jo. baptizasse in nomine Trinitatis, non enim hoc baptismo tincti Spiritum S. ignorassent Act. 19.; ergo &c. Hinc Hieron. loc. cit. *Qui responderunt Paulo: Sed ne si sit quidem Spiritus S. novimus, iterum baptizantur, imo verum baptisma accipiunt, quia sine Spiritu S., & mysterio Trinitatis, quidquid in unam aut alteram personam accipitur, imperfectum est*; ergo &c.

III. Jo. baptismus, ut observat Lightfootus, sese circa Jordanis regionem continuit, & neminem ex falsa religione deduxit in veram, atqui baptismus Christi etiam ad gen-

gentes transiit, easque convertit; ergo &c. Habuit etiam baptismum Jo. speciem pristinae severitatis immersionem praescribens, quam non exigit Christi baptismus. Adde Joannem suis manibus, & solos adultos tinxisse, Christus vero discipulorum ministerio, etiam parvulos tingeat. Tandem ad Christi baptismum accessit multitudo frequentior, illudque Pharisei, & ipsi Joannis discipuli lividis oculis suspexere; ergo &c.

PROPOSITIO III. Jo. baptismum remissionem peccatorum non conferebat, nisi ratione fidei & poenitentiae.

Prob. I. Matth. 3. ait Joannes: *Ego baptizo vos aqua in poenitentiam, qui autem post me venturus est, ipse vos baptizabit in Spiritu S. & igni*, sed ibi Jo. hoc statuit inter suum & Christi baptismum discrimen, quod suus tantum corpus ablueret, & excitaret ad poenitentiam; Christi vero pertingat animum & gratia Spiritus S. perfundat; ergo &c. R. haeretici: Jo. ibi alludere ad missionem Spiritus S. in die Pentecostes, quando apparuerunt dispersae linguae tamquam ignis. Christus enim Act. 1. ait Apostolis: *Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu S. non post multos hos dies*. Sed haec responsio non officit: I. enim, etsi fateamur Joannem etiam ad missionem Spiritus S. respexisse, negamus tamen de baptismo aquae non esse pariter accipiendum, cum utramque innuat dicens: *In Spiritu S. & igni*, Si velis cum Grotio, *Spiritum S. & ignem* ad unam Spiritus S. effusionem spectare, ut sensus sit: *Ille baptizabit vos Spiritu S. in linguis ignis elapso*; ergo etiam Jo. 3. illud: *Nisi quis renatus &c.*, ad unum baptismum refertur, sicut enim non sejungit Grotius energiam spiritus a linguis igneis; ita nec debet sejungere a baptismo aquae.

III. baptismus eo sensu dicitur a SS. PP. quod sit *in Spiritu S. & igni*, quod sicut aqua igne fervescens comburendi vim habet; ita per spiritus efficacitatem sensibilis aqua ad ineffabilem vim transformatur, ut ait Cyrill. in Jo. p. 147. III. Jo. ib.: *Profitetur baptismatis simplicitatem sui*, ut scribit hom. 11. in Matth. Chrys. Nec illud quidpiam amplius habere demonstrat, quam ut eos ad poenitentiam duceret. Non enim dicit *in aqua remissionis*, sed *poenitentiae*. IV. verbis illis: *Nisi quis renatus &c.* tribuitur aquae vis regenerativa, quam sane habere nequit absque Spiritus S. virtute. Unde S. P. epist. 23. ad Bonif. ait: *Aqua exhibens forinsecus Sacramentum gratiae, & spiritus operans intrin-*

secus beneficium gratiae &c. Et Ammonius Cat. Græ. in Jo. pag. 89.: *Aqua quidem corpus emundat, sed animam inaspectabilem spiritus sanctificat &c.* Eadem habet Chrysostomus, & Cyrillus Alex. &c. atqui nullibi tam magnifica verba de Jo. baptismo leguntur; ergo &c.

V. Verbis illis: *Nisi quis renatus &c.* respondet Christus Nicodemo interroganti: *Quomodo potest quis iterato introire in matris uterum & renasci?* Quod mirum non esse ait Christus, eoquod ipse de regeneratione spiritus, non carnis locutus sit. Unde sic arguitur. Homo semel gignitur carne in utero matris, & ideo nequit carne renasci; ergo semel regeneratur homo baptismo, & ideo repeti nequit. Atqui baptismo Joannis tingi poterant semel iterumque; Paullus enim Act. 19. baptizasse legitur quosdam discipulos Ephesi, qui dixerunt, se baptizatos in Jo. baptismo. Quæ igitur causa est, ait S. P. l. 5. contra Don. c. 10. *nisi quia baptisma, quod iussit Paullus accipere, non hoc erat, quod per Joannem dabatur.*

R. I. Calvinus, ea verba: *Baptizati sunt in nomine Jesu* significare *baptismum Spiritus S.*, hoc est gratias per manuum impositionem datas, quas baptismi nomine significari non novum est. Sed hoc, teste Vossio, adversatur veteribus PP., qui docent vere ab Apostolis rebaptizatos, qui a Jo. tincti erant. II. Impositio manus a baptismo ib. aperte sejungitur, habetur enim: *Baptizati sunt &c.*, & cum imposuisset illis manus Paullus, venit Spiritus S. super eos; ergo &c. Reapse constat ex Act. c. 8. manuum impositionem fuisse munus Apostolicum longe a baptismo diversum. III. Cum constet, non fuisse morem Paulli baptizare, probabile est ipsum munus imposuisse iis, qui baptizati erant ab alio Christiano, ait Grotius p. 637.; ergo &c.

R. II. Marnixius ea verba: *His auditis baptizati sunt,* non Lucæ esse, sed Paulli significantis, quod etiam Jo. baptizabat in nomine Christi, sed fallitur: *Sunt enim hæc Lucæ verba,* ait H. Grotius, sic accepere Latinus, Syrus, Arabs, & veteres omnes ante Marnixium. R. III. Vossius post Opt. l. 5. de schism. Don. n. 5.: *Post introductum baptismum Domini exclusum fuisse baptismum servi.* Verum Optatus præmisit ib. *Quamvis alterum fuerat baptismum Jo., & alterum sit Christi.* II. Optatus impugnat Donatistas rebaptizantes, & opposcentes locum Act. 19.; ostendit ergo non esse comparandos rebaptizatos post baptismum Jo. cum rebaptizatis post baptismum Christi, siue dicas diversa fuisse utriusque

usque baptismata, sive dicas, illud abolitum instituto Christi baptismo. III. Incredibile est, Jo. ministrasse baptismata jam abolita. IV. Paulus ib. docuit, tinctos a Jo. esse rebaptizandos, non quod recepissent baptismata jam exclusim, sed quod ille baptizavit baptismato poenitentiae, ostendens parvi momenti fuisse baptismata Jo., neque enim dixit remissionis fuisse, sed poenitentiae. Et Tertull. de Bapt. c. 10. ait: In Act. Ap. invenimus, quoniam qui Jo. baptismum habebant non acceperunt Spiritum S., quem ne auditu quidem noverant; ergo non erat caeleste, quod caelestia non exhibebat; ergo non erat unus baptismus, qui dabatur a Joanne, & qui dabatur a Paulo.

Prob. III. ex Trid. Syn. sess. 7. c. 1.: Si quis dixerit baptismum Joannis habuisse eandem vim cum baptismato Christi, anathema sit. Irascitur Vossius Trid. PP. Aug. enim l. 5. de Bapt. ait: Ne quisque contendat etiam in baptismato Joannis dimissa esse peccata, sed aliquam ampliorem sanctificationem per baptismum Christi esse collatam, non ago pugnaciter; ergo censuit S. P., etiamsi hic erret aliquis, non convelli fidem, non laedi pietatem. Sed haec Trident. Synodo non adversantur. Non enim dixit S. Syn. anathema iis, qui ajunt baptismato Jo. peccata dimissa, sed iis qui utrique eandem efficaciam tribuunt: at sive dicas cum Augustino baptismato Jo. non dimissa peccata, sive ampliorem sanctificationem baptismato Christi collatam, negas baptismum Christi eandem habere efficaciam; ergo id probas quod Trid. definiit. Fatentur enim theologi quidam fidem non convelli, si dicatur Jo. baptismate dimissa fuisse peccata, modo statuatur baptismatum differentia, licet firme teneant Jo. baptismata aut non diluisse peccata, aut non *per se*, sed ex fide & poenitentia ea diluisse. Ceterum in propria sententia S. P. absolute ait: Joannis baptismato non dimitti peccata.

Prob. IV. ex PP. Nam praeter Tertull., Chrysost., Aug. Cyrillum, & Eucum., Auctor Qq. ad Orth. q. 37. ait, dimissa peccata, non vi baptismi Joannis, sed per poenitentiam, & per fidem Christi. Basil. de Spiritu S. c. 15. ait: Illinc cognoscitur quantum inter eam gratiam, quae a Spiritu S. proficiscitur, & baptismum eum, qui aqua tantum constabat, sit discriminis, quod Jo. baptizavit aqua, Jesus Christus in Spiritu S. Nazianz. Or. 39. in S. Lum. ait: Baptizavit Joan. etiam ad poenitentiam nondum tamen prorsus

spiritualiter, nec enim addit in spiritu. Baptizat Jesus, sed in Spiritu. Hieron. contra Lucif. ait: Joannis baptisma pœnitentiæ fuit in peccatorum remissionem, quæ esset postea per sanctificationem Christi subsequutura. Greg. M. l. i. in Evang. Hom. 7. ait: Joannes, non spiritu sed aqua baptizat, quia corpora per aquam lavat, sed mentes per veniam non lavat. Eadem habet Theophylactus, aliique.

Prob. V. Exterorum testimonio: I. Judæorum aliqui cum discipulis Jo. disputantes: *Inviti fateri coacti sunt longe præstantius esse Christi baptisma*, ait Cyr. in Jo. II. Josephus l. 13. Ant. 7. de Jo. baptismo ait, quod eo non ad expiationem criminum uterentur, sed ad corporis munditiem. III. Hæretici etiam nobiscum sentiunt, Grotius nempe, & ipse Lutherus; ergo &c.

Ob. I. Joannis & Christi baptismus conveniunt in causa efficiente principali, nam prop. i. dictum est, illum quoque fuisse cœlestem, nedum quoad institutionem, ut exponunt Bellarm., & Maldon., sed etiam quoad effectum, & ritum, qui etiam Deo tribuendus est, qui Joannem miserat ad tingendum. Conveniunt *materia*, nempe aqua. Conveniunt *forma*, incredibile est enim Joannem muta forma usum fuisse: sive enim Joannes usus fuerit hac formula: *Baptizo in nomine venturi Messie, sive in nomine Christi*, hæc forma diversa non est ab ea, quam adhibuere discipuli Jo. ante passionem, & etiam postea ex doctrina quorundam scholasticorum. Tandem conveniunt etiam in effectu; nam si effectus sumitur pro obsignatione doctrinæ; etiam Joannes annuntiabat Christum, imo etiam Trinitas in ejus baptismo innotuit: *Et vox Patris audita est, & Spiritus S. descendit*. Si vero sumitur de remissione peccati, etiam Jo. fuit *predicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum* Marc. 1.; ergo &c. Reapse Basilus Or. cit. de Baptismo ait: *Simul atque peccata sua quancumque & qualiacumque confessus quis fuerat, in Jordanis flumine baptizabatur, & confestim peccatorum remissionem accipiebat*. Ambrosius de Spiritu S. c. 3. ait: *Joannes in remissionem peccatorum, in advenientis Jesu, non in suo baptizabat nomine*. Unde infert Magister, baptizatos a Joanne non fuisse rebaptizatos, si in Trinitatem crediderant, sed rebaptizatos tantum, qui Spiritum S. nesciebant, suamque spem in Jo. lavacro posuerant. Addit Vossius Prudentium, qui hymno 7. de Joannis baptismo ait: *Hoc ex lavacro labe demta criminum, ibant renati*. Tandem unum est

est baptisma ex Ap. ad Eph. 4. Nec Joannem, nec ejus discipulos, nec Apostolos constat tinctos baptismo Christi, hunc vero baptizatum baptismo Jo., nobisque maximum decus fore, si eodem cum Christo baptismo tincti simus.

¶ Baptismum Jo. fuisse in remissionem peccatorum proxime futuram per Christum, ad quem digne suscipiendum populus ad poenitentiam a Jo. excitabatur; de eo enim baptismo non legimus hominem renasci, ablui peccata &c. Sed tantum, fuisse baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum, & sensus est Jo. praedicando, & baptizando ad poenitentiam Judaeos fuisse hortatum, ut pararent viam ei, qui baptizabat in Spiritu S., qua hortatione, qui poenitentiam egit vehementem, vi contritionis & fidei caritati conjunctae, justificatus est. Jo. enim hortabatur ad poenitentiam, non ut dispositionem baptismi sui, ut Petrus Act. 2., sed tamquam ad praeparationem pro recipiendo Messia, ait enim Matth. 3.: *Poenitentiam agite, parate viam Domini, rectas facite &c.* Hinc Tertull. de Bapt. c. 10. *Praedicabat, inquit, Baptismum poenitentiae in futuram remissionem enuntiaturum.* Hieron. in Joel: *In futuram remissionem.* Aug. l. 5. de Bapt. 10.: *Ut ab eo, Joanne, baptizatis in spe remitterentur peccata, reipsa vero in Domini baptismo id fieret.* Idem sensisse Tridentinos Theologos narrat Pallavicinus l. 9. Hist. c. 7. & D. Thomam constat ex 3. p. q. 38. ad 2. Juxta hanc doctrinam;

¶ Basilium tria baptismata distinguere, Moyse nempe, Joannis, & Christi; primum, quod promittebat Christum, & conferebat solam munditiem legalem, vocat *obsignationem purificationis*; secundum, in quo Christus predicabatur adveniens, exhibebat *statim remissionem*; tertium tribuebat *supereminentiam gratiae*, ubi *statim* idem valet ac *quamprimum*, & sensus est, primum baptisma praenuntiabat remissionem aliquando futuram, secundum, *quamprimum obtinendam*, tertium *plenam, & perfectam*. Idem est sensus Ambrosii: *Joannes, ait S. D. in remissionem peccatorum: nempe in remissionem futuram: Ambrosius enim in Ps. 37. docet, solum baptismum Christi gratiam conferre, baptismum verum poenitentiae incutere timorem suppliciorum: Baptismus Joannis oculus suppliciorum est, baptismus Christi oculus gratiarum.* & in Luc. l. 2. c. 278.: *Et ideo aliud fuit baptisma poenitentiae, aliud gratiae est.* Prudentius etiam accipi potest de remissione *in spe*, & quae lavacrum Jo. non comitabatur, sed consequebatur, ait enim ib.: *Sed*

tingta postquam membra defecaverat, cœlo refulgens influebat spiritus. Apostolus ad Ephes. 4. non meminit baptismi Jo., sed eos hortatur ad unitatem, ex quo unam fidem unumque baptismum habeant. Etiam Joannem baptizatum a Christo asserit Nazianzenus, & D. Thomas; non opus erat tamen ut tingeretur baptismo novæ legis Præcursor truncatus capite, priusquam hæc obstringeret. Discipulos baptizatos baptismo Christi scribit S. P.; voluit ergo Christus a Jo. baptizari, ut nobis relinqueret humilitatis exemplum, ut consecraret nostri baptismi elementum &c. Nobis tamen instituto salubriori remedio, sicut nec carnis circumcisio, ita nec ablutio sola abstergens membra præscribitur, ac magis consolationis nostræ argumentum est, quod exclusum fuerit baptismus servi, & regeneremur ex Spiritu S. Merito ergo Cyrillus ait T. 4. p. 156. Joannem suum a Christi baptismo alterum, ac longe imparem commostrasse, quasi præscius foret exorituros aliquos, qui præ mentis inopia dicere auderent, nullum esse prorsus eorum discrimen.

C A P U T III.

De tempore, quo Christi baptismus fuit institutum.

Rupertus Abbas ab eo tempore arcessit baptismi originem, quo Christus Matth. 28. ait Apostolis: *Euntes &c.* neque ab eo recedit Canus. Scotus id pronuntiat incertum. Alensis multiplicem distinguit baptismi institutionem. Estius institutum putat, cum Christus ait Nicodemo: *Nisi quis renatus &c.* Magister, D. Thomas, ejusque discipuli, nostrates, alique complures id factum tenent quando in Jordane baptizatus est a Joanne, sit itaque

PROPOSITIO. Probabilius est, baptismum a Christo institutum, cum baptizatus est in Jordane.

Prob. I. pars. Jo. 3. & 4. legitur Jesum, ejusque discipulos baptizasse, sed non baptizarunt baptismo Christi &c. Prob. min. Jo. ib. ait: *Quamquam Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus;* hi ergo ministri erant baptismi Christi, sed si baptizassent baptismo Joannis, non Christi sed Joannis ministri fuissent; ergo &c. Hinc S. P. Tr. 15. in Jo. n. 3.: *Baptizabat enim, quia ipse mundabat, non baptizabat, quia ipse non tingeat. Præbebant discipuli ministerium corporis; præbebat ille adiutorium majestatis.* Et Ep. ad Seleuc. 265. *Ipsius enim erat baptismi Sacramentum, ad discipulos autem baptizandi ministerium pertinebat.* Eadem habet Cyrillus.

rillus. Ammonius in Cat. gr. p. 103. ait: *Baptisma Evangelium tradebat, quod multum erat a Jo. baptismo diver-
sum*. Deinde Jo. de Christo ait: *Hic est qui baptizat in
Spiritu S.*; ergo ubi dicitur: *Jesus baptizabat*, intelligitur
baptizasse in Spiritu S., ut explicat S. P. tr. 15. n. 4. Et tr.
5. n. 16. ait: *Dedit Judas, & non baptizatus est post Ju-
dam, dedit Joannes, & baptizatum est post Joannem, quia
si datus est a Juda, baptismus Christi erat*. Ubi agit S. P.
contra Don., quos parum urgeret, si discipuli Domini de-
dissent baptismum Joannis; ergo &c.

II. Discipuli Joannis ei retulerunt, *quod Jesus baptizat,
& omnes veniunt post eum*, sed non fuissent illi adeo com-
moti, si tradidisset Christus baptismum Joannis, ut observat
S. P. A.; ergo &c. Addit Ammon. p. 104. ideo omnes ad
Christum accurrisse, quia *neque Jo., neque discipulorum ejus
baptismus Spiritum S. conferebat*. III. Jo. c. 13. Christus ait
Petro: *Qui lotus est &c. est mundus totus*, atqui *perfecta
mundatio* (ait S. P. ep. 44.) *non in Jo. sed in Domini ba-
ptismo est*; ergo &c. Congruum quippe erat, ut Apostoli
Eucharistiam non acciperent, nec novæ legis sacerdotes
fierent nondum baptizati. Reapse Petrum a Christo fuisse
baptizatum vetus traditio est, de qua vide Eutymium.
Evodium &c.

Prob. II. pars. I. Discipuli ex dictis baptizarunt Joanne
superstite, & initio dominicæ prædicationis; ergo eo
tempore, quo Christus ad Jordanem venit, baptismus est
consecratus. II. Tunc videtur Sacramentum institui, ex D.
Thom. q. 66. art. 2., *quando accipit virtutem producendi
suum effectum, atqui hanc virtutem accepit baptismus, quan-
do Christus est baptizatus*; ergo tunc vere baptismus insti-
tutus fuit, quantum ad ipsum Sacramentum. Nec dicas
cum Juvenin, aqua Jordanis contactu Christi sanctificatas
quidem, non vero donatas sanctificandi virtute. Ambro-
sius enim l. 2. in Luc. nedum ait: *Baptizatus est Dominus
non mundari volens, sed mundare aquas*, sed etiam addit:
Ut ablutæ per carnem Christi baptismatis jus haberent. Naz.
Or. 39. ait, Christum ad baptismum accessisse, ut in aqua
veterem Adam sepeliret, præsertim vero & propter hoc Jor-
danem, quemadmodum ipse spiritus & caro erat, ita spi-
ritu perficiens & aqua. S. Maximus hom. 6. de Epiph. ait:
*Baptizatur ergo Jesus, non sibi, sed nobis, ut novi baptis-
matis constituat Sacramentum*; ergo &c.

III. Idem ostenditur ex vet. Liturgiis. In vet. Missa-
li

li Gothico edito a Card. Thomasio legitur: *Deus, qui Jordanis fontem pro animarum salute sanctificasti*. In Euchol. Græc. habetur: *Ut in eam (aquam) redemptionis gratia, benedictio Jordanis mittatur Dominum precemur*. In Ord. Baptismi ap. Æthiopes legitur: *Deus qui baptizatus es in fluvio Jordanis, & sanctificasti nobis baptismum apud te*. Et infra: *In baptismo suo sanctificavit nobis baptismum*. Vide Durandum Rat. div. off. l. 6. c. 82. p. 237. IV. In Ecclesiæ primordiis ut plurimum mysterium baptismi peragebatur in fluviiis, ut probat Vicecomes, Durantus, & Martene, cujus rei Strabo hanc rationem profert: *Dominus Jesus Christus, ut in nobis idem consecraret lavacrum, in Jordane baptizatus est*. V. Etiam forma in Jordane designata est ex Aug. tr. 6. in Jo. *Apparet manifestissima Trinitas, Pater in voce, Filius in nomine, Spiritus in columba: in ista Trinitate missi sunt Apostoli*. Origen. Cat. Græc. PP. p. 45. ait: *In Jordanis fluvio manifestata est hominibus Trinitas*. Et in laud. Ord. Æthiop. p. 51.: *Fons vite apertus est baptismus, & Pater, Filius, & Spiritus S. in sancta gratia sua*. VI. Denique in Jordane baptismi effectus innotuit, dum aperiuntur cœli, ait S. Ephrem Syr. T. 2. Cat. Gr. p. 85., *quos clausit Adam, ut discas etiam te baptizato hoc fieri: Deo ad supernam patriam te vocante*. Et intra: *Super Jesum venit spiritus, ut ostendat super fideles, dum baptizantur, venturum*.

Ob. I. ex sacris litteris I. Christus in Jordane baptisma servi suscepit absque ulla verborum forma; ergo &c. II. Forma baptismi instituta est, cum Dominus Matth. ultimo ait Apostolis: *Euntes &c.* III. Constat Jo. 7. ante Christi ascensionem datum non fuisse Spiritum S. IV. Neque ante passionem collatum est Christi baptisma, non a Christo, qui non baptizabat, non ab Apostolis, qui baptizandi erant Spiritu S., ergo &c. V. Ap. Rom. 6. ait, nos baptizatos in morte Christi; ergo nemo tinctus est ante ejus mortem. VI. Si ante passionem baptisma Christus instituit, tunc instituit, ut Nicodemo ait Jo. 3. *Nisi &c.* sed hæc verba de baptismo Christi PP. accipiant, nam post illud cum Nicodemo colloquium venit Jesus in Judæam, & baptizavit, velut procedens ad executionem institutionis suæ, ait Estius supra laudatus; ergo &c.

R. ad I. neg. conf. Nam ad institutionem Sacramenti non opus est, ut in eo actu forma proferatur, sed sat est efficax determinatio, ut quando materia & forma applicatur
vim

vim habeat sanctificandi. Hinc Hugo Viet. l. Erud. The. tr. 5. ait, in Jordane institutum Baptismum: *Quia ibi collata est aqua illa efficacia, ut in eo quisque in nomine Trinitatis consequeretur benedictionem.* Verisimile est etiam Christum in Jordane etiam baptizasse Joannem, & tunc consecratis aquis baptismum suum instituisse. Joanni enim dicenti Matth. 3.: *Ego a te debeo baptizari & tu venis ad me* R. Jesus: *Sine modo: ut ostenderet* (ait Hieron. in Matth. 3.) *Christum in aqua, Joannem a Christo in spiritu baptizandum.*

R. III. S. P. Serm. 63. quod, quamvis in Jordane solus baptismus Joannis esset collatus, nullaque forma nostri baptismi tradita, *in eo tamen spiritualiter apparuit Trinitas Patris, & Filii, & Spiritus S., qua consecratus est ipsius Christi baptismus, quo baptizandi erat futuri Christiani: sufficit enim ad Sacramenti institutionem, ut materia determinata sit, & forma aperte monstrata.* Ad II. neg. ant. Ibi enim præcepit Dominus, ut etiam gentes baptizarent eadem baptismi forma, qua Judæos plurimos ante passionem baptizaverant. Ad III. dist. ant. Constat datum non fuisse *visibiliter*, conc., *invisibiliter*, neg., hoc sensu ait S. P. q. 62. quod *Spiritus S. nondum erat datus, quia latenter dabatur ante Domini clarificationem sicut Dominus nondum erat clarificatus inter homines, sed tamen clarificatio ejus aeterna nunquam esse distitit.* Ib. ostendit S. P., datum antea Spiritum S. Davidi, Elisabeth &c. Ad IV. neg. ant. Nam ante passionem turbas a Jo. ad Christum missas baptizarunt discipuli, ut supra ostendimus. Christus vero baptizabat *præsentia majestatis*, non propria manu, præter aliquos, ut Joannem, Petrum, & Virg. Matrem ex Eutymio ac veterum traditione. Ad V. neg. conf. Dicimur enim baptizati in *morte Christi*, quia per gratiam in novitate vitæ ambulamus, sicut Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris; ita Ap. & S. P. Ench. 51. Ad VI. neg. ant. Ea enim verba non exprimunt baptismi institutionem, sed necessitatem, ut illud Jo. 6.: *Nisi manducaveritis &c. necessitatem Eucharistiæ non institutionem designat.*

Ob. II. ex PP. Aug. tr. 120. in Jo. ait, Sacramenta fluxisse ex latere Christi, quando exivit sanguis & aqua; ergo ante non erat Sacramentum aquæ. II. Tertull. de Bapt. c. 2. ait: *Tingebant discipuli (Christi) eodem baptismo Joannis; ergo &c.* Idem tradunt Chrysost., & Theophyl.; ergo &c. III. Ambrosius l. 19. in Luc. Apostolis post resurrectionem

rectionem congregatis docendi ; & baptizandi tribuit potestatem , & S. Leo ep. 4. ad Ep. per Sicil. ait : *Postquam resurrexit discipulis suis , & formam & potestatem tradidit baptizandi dicens, euntes &c. ; ergo &c.* R. ad I. dist. ant. Fluxerunt ex Christi latere , quoad efficaciam , conc. quoad institutionem , neg. Alias tunc quoque instituta esset Eucharistia . Ad II. neg. conf. Non enim opus est ad firmandam scholæ opinionem PP. traditio universa , sed sat est , si plurium auctoritati innitatur . Adde laud. PP. eo momento niti , quod Spiritus S. nondum erat datus , quodve supra solutum est . Ad III. neg. conf. Ambrosius enim , & S. Leo non de institutione Baptismi , sed de mandato , intimatione , ac promulgatione accipi debent . Nam S. Leo ait : *Tunc regenerationis potentiam sanxit , cum de latere ejus profluxerunt sanguis , & aqua baptismatis .* Si tunc , quomodo postea ? In Jordane ergo instituit , in cruce confirmavit , ascensus in cœlum intimavit Baptismum .

Ob. III. ex ratione . Sacramenta a Pass. Christi vim habent ; ergo &c. II. Institutio ista est actus legislatoris , sed Christus in Jordane humilitatem exercuit ; ergo &c. III. Licet in muliere peccatrice Luc. 9. designatæ sint partes omnes Sacramenti Pœnitentiæ , ejus tamen institutio ex Trid. refertur post resurrectionem , quando Christus ait : *Accipite Spiritum S. ; ergo a pari .* R. ad I. dist. ant. Ex passione vel secuta , vel prævisa , conc. tantum secuta , neg. Ad II. dist. ant. Exercuit humilitatem simul & auctoritatem , conc. humil. tantum , neg. Instituit enim baptismum non præcise quia baptizatus est , sed quia dum baptizatus est tribuit aquis vim regenerativam . Ad III. neg. conf. Nam in baptismo in neminem exercetur judicium , ut fit in pœnitentia per sacerdotum sententiam ; tunc ergo hoc Sacramentum institutum est , cum ait Christus : *Accipite &c.*

PROPOSITIO II. Præceptum Baptismi non obstrinxit generaliter ante Evangelii promulgationem .

Prob. ex Bern. Ep. 77. ad Hugon. Ubi ostendit durum videri , neminem potuisse absque baptismo salvari , ex quo primum Christus ait : *Nisi &c.* I. enim *Durum videtur , ut verbum adhuc absconditum palam noceat ;* sed ea verba privatim , ac noctu uni Nicodemo dicta fuerant ex Jo. 3. ergo &c. II. Baptismus est Sacramentum fidei , atqui *fides ex auditu* ait Ap. Rom. 10. ergo &c. III. Circumcisionis Sacramentum non subito evanuit , sed cum super tecta clamatatum fuit : *Si circumcidamini Christus vobis nihil proderit ;*

rit; ergo ex eo tempore (ait Bern. 16. c. 2.) *cœpit non baptizatus quisque novi præcepti reus exsistere, ex quo præceptum ipsum inexcusabiliter ad ejus potuit pervenire notitiam*. Et de parvulis, ait: *Tandiu antiqua valuisse Sacramenta, quandiu palam interdicta non fuisse constiterit*. Idem sentiunt Scotus, Estius, alique. Hinc Trid. sess. 6. c. 4. statuit, translationem ab Adæ culpa ad statum gratiæ per J.C. fieri non posse sine baptismo, aut ejus voto post *Evangelium promulgatum*. Et huc refert illud Jo. *Nisi quis renatus fuerit &c.*

Ob. I. Plures Thomistæ, ut Soto, Medina, Gotti &c. probant, Baptisma obligasse statim post resurrectionem: Christus enim Matth. ult. legem baptismi promulgavit discipulis; ergo ex eo tempore cœpit lex obligare. II. Ap. Hebr. 7. ait: *Translato sacerdotio necesse est, ut legis translatio fiat*, hinc Hieron. & Aug., licet dissentirent de observatione legalium, ambo tamen illa mortua esse fatebantur. III. Christus Jo. 19. clamavit *consumatum est*; ergo in cruce omnia erant consummata.

R. Hæc nobis non adversari, neque enim Thomistæ negant, necessariam notitiam legis, ut obliget. Ad I. ergo dist. conf. Cœpit obligare *generaliter*, neg., *peculiariter*, conc. Ideo enim ait Bern. non obligasse baptismi legem ante promulgationem, quia hoc humano non poterat addisci magisterio. Si quis ergo ante illam scisset, quæ Christus docuerat Nicodemum, esset culpandus. Ad II. vid. c. 10. Lib. 20. Ad III. R. Verba illa *consumatum est*, Christum pronuntiassse morti proximum, illa vero: *Euntes &c.* cum ascensurus esset ad Patrem; ergo ex his locis nequit evinci præcisum tempus obligationis baptismi.

DISSERTATIO II.

De materia, ac forma Sacramenti Baptismatis.

DE hoc argumento septem Capitibus eo, qui sequitur, ordine pertractabimus.

CAPUT I.

De aquæ elemento, idest de materia Baptismi.

NOt. Præter Gnosticos, qui omnia sensibilia Sacramenta negarunt, Manichæi Baptismum in aqua, tamquam a Deo malo productam, repudiarunt. His Bellarminus, Vasquez, Juenin, Vossius, alique Paulicianos accensent,

fent, qui Sacramentum baptismi sublata aqua (1) perficiebat sola *pronuntiatione verborum*. Fallitur ergo Tourne-lyus, qui hæreticos illos errasse putat circa baptismi *efficaciam*

(1) Paulicianis accensendi sunt *Tremantes & Quakeri*, qui perversam secuti Calvinii interpretationem docentis per verba Christi: *Nisi quis renatus &c.* non elementarem, & corpoream aquam intelligi, sed tropicam, & figuratam, scilicet *interiorem spiritus compunctionem*, naturali aqua in baptismo non utantur, censent enim Christi baptisma spiritus esse, non aquæ, mysticum, & interius tantum, non exterius, & materiale. Qua de re cum apud ipsos novatores pessime audirent Quakeri, duobus libellis editis anno 1752. iis suppetias ferre tentarunt Vilelmus Bell, & Benjaminus Holme, quibus ostendere conati sunt, non esse vitio tribuendum Quakeris, quod baptismum, & coenam non habeant, longe enim aliter Christum tradidisse, & fidelibus hæc duo Sacramenta commendasse ait Bellius quam ea olim intellexit, atque usurpavit Ecclesia. Hanc enim ab ipso Apostolorum ævo errores plurimos, & falsa dogmata propugnasse, impudentissime effutiit Bellius, unde factum putat ut plerique ex veteribus PP. quique illos secuti sunt, iisque erroribus adhæserint, eo quod magnum novi Testamenti doctorem Christum non consulerint. Quapropter ad veritatem investigandam, doctrinis hominum posthabitis, uni verbo Dei scripto corde simplici, & recto inhærendum esse confidenter pronunciat. Sed gerræ istæ sunt, & nugæ vanissimæ; si enim

Ecclesia Christi ab ipso sui exordio plures adoptavit errores, & falsa dogmata, atque hoc præsertim de materiali & exteriori baptismo inconsulto Christo novi testamenti doctore; ergo a suis incunabulis defecit, atque extincta est vera Christi Ecclesia; falso itaque promisit illi Deus per Oseam c. 2. sponsam sibi futuram *in sempiternum*, falso etiam ei spondit spiritum veritatis, qui cum ea *in æternum maneret* eamque *in omnem induceret veritatem*, sed spiritum contulisset falsitatis, & erroris. Quæ si vera sunt, consequens fieri necesse est, Apostolorum discipulos Clementem, Ignatium, Polycarpum, eorumque auditores, Justinum, Irenæum &c. qui aquæ baptismum, veluti a Christo institutum, primo Ecclesiæ sæculo tradidere, *cæcos* fuisse, & *ductores cæcorum*, solos autem vidisse Calvinum, Socinum, & Quakeros. Quis autem, nisi impudentissimus, *tot ac tales viros cæcos fuisse* audeat pronunciare, quorum plures evangelicas veritates effuso sanguine confirmasse adversarii ipsi denegare non possunt. Et re quidem vera, si veteres Patres omnes circa institutam a Christo baptismi materiam errassent, non potuisset universalis hic error unus, & constans esse, sed, ut ait Tertull., *exitus variare debuerat error omnium Ecclesiarum*. Est enim error foetus humani ingenii, adeoque, ut illud, varius & multiplex: neque potest eodem semper gradu, & ubi-

ciam non circa materiam, cum enim Pauliciani Manichæi essent, non poterant in Sacramento adhibere aquam, quam putabant a malo principio conditam. II. Aquam materiam esse baptismi negarunt apud Augustinum Seleuciani, vel Hermiani; quos pro *aqua* ignem adhibuisse ex verbis illis Jo. *Ille vos baptizabit Spiritu S. & igni*, censent Estius, aliique ex Philastrio, qui pag. 4. ait: *Animas hominum de igne & spiritu esse existimantes isto baptismo non utuntur, propter verbum quod dixit Baptista, ipse vos baptizabit in Spiritu S. & igne*. Reapse igne usi sunt quidam hæretici, qui jactabant, statim ac in fontem descenderent ignem apparere, eoque baptizatos habere *integrum, perfectumque lavacrum*. Horum meminit Anonymus, & Martene. Tribuunt hunc errorem Jacobitis, præsertim Coptis Bellarminus, & Tournelyus. Addunt alii etiam Æthiopes; sed I. dici potest veteres nonnullos ignem adhibuisse, non ut baptismi materiam, sed ut signum, sicut mel, lac, vinum &c. ut notat Grotius. II. Æthiopes baptizare aqua constat ex Ordine baptismi, Æthiopes præterea ajunt, se accipisse baptismi ritum ab eunucho Reginae Candacis, sed is aqua baptizatus est ex Act. 8.; ergo &c. De Catharis non secus ac de antiquioribus Messalianis, quorum illi germen sunt, constat repudiasse aquæ lavacrum, cum essent ex Manetis propagine. III. Fuerunt etiam, qui non per aquam, sed per oleum baptizarent, teste Martene loco cit. Alii aquæ vinum miscebant ex Egberto Eboracensi. Quidam puerum in solo vino baptizarunt, alii cervisia: vino, & quovis liquore baptizandum, si desit aqua, tenuit Beza. Lutherus etiam

ubique consistere, sicut ipsa hominum, ex quibus oritur, judicia sunt plerumque varia, & inconstantia, ut patet ex innumeris falsis philosophorum placitis, atque hæreticorum deliramentis. Porro ab ipsis Ecclesiæ nascentis exordiis ad nostra hæc usque tempora serie non interrupta Ecclesiæ omnes, etiam immenso locorum spatio inter se dissitæ, unanimi consensione retinere institutum fuisse a Christo baptismam materiale, & exterius, quod non solius spiritus esset, sed etiam aquæ

elementaris, idque ipsi etiam Quakeri veritate cogente denegare non audent; non ergo Ecclesia falsa dogmata erroresque propagavit, dum baptismam elementarem proposuit fidelibus, ut a Christo institutum. Non enim potuisset doctrina ista in tanta gentium, locorum, ac temporum vicissitudine eadem semper, & invariabilis permanere, sed exitus variare omnino debuisset, si error fuisset omnium Ecclesiarum. Sed non opus est in re tam explorata immorari diutius.

etiam censet sufficere ad baptismum quidquid loco balnei esse potest. Negant etiam hæretici aquæ consecrationem, quam *incantationem*, *magiam* & alicujus *Pontificis ethnici* inventum appellant. Contra quos sit

PROPOSITIO I. Sola naturalis aqua est baptismi materia.

Prob. I. Ex variis baptismi symbolis, quibus prænuntiata operationem divinitatis elemento aquæ insidentem ostendit Ambrosius, quando *Spiritus Domini ferebatur super aquas*: affert diluvium, quo terra a carnali immunditia purgata fuit. Profert baptismi figuram in mari, & in nube etiam ab Apostolo expressam. Addit fontem Mara immisso ligno, Crucis typo, dulcem factum. Naaman in Jordane lepra mundatum, & piscinam Siloe, in quam angelus descendebat. His Hieronymus superaddit exempla firamenti, quod ex aquis dicitur, pennatorum, quæ de aquis egressa ad cælum levantur, puteorum & fontium Abraham, Isaac, Rebecca, Rachelis, Samaritanæ &c. Profert etiam Jo. baptisma juxta Salim &c. Eadem habet S. P. A. II. Hieron. loc. cit. de Gratia per aquæ baptismum collata docet accipienda loca Ps. 28.: *Vox Domini super aquas*. Cant. 4.: *Greges tonsarum, quæ ascenderunt de lavacro*. Ezech. 36.: *Ft effundam super vos aquam mundam* &c.

III. Aperta sunt Novi Testamenti loca Jo. 3. *Nisi quis renatus* &c. Matt. 28. *Euntes* &c. Act. 8. *Venerunt ad quandam aquam* &c. Ad. Eph. 5. *Mundans lavacro aquæ*, ubi, præter Spiritus S. virtutem, designatur sensibile aquæ elementum. Hinc S. P. A. *Vis nosse*, ait, *quia ipse baptizat non solum spiritu, sed etiam aqua*. Audi Apostolum mundans eam, inquit, unde? *Lavacro aquæ in verbo*. Quid est baptismus Christi? *lavacrum aquæ in verbo*. Tolle aquam, non est baptismus, tolle verbum non est baptismus. IV. Gregor. IX. an. 1241. ad Archiep. Nidrosien. respondet, *Quod cum secundum doctrinam Evangelicam oporteat ex aqua, & Spiritu S. renasci, non debent reputari rite baptizati, qui in cervisia baptizantur*. Concilium Florent. in Instr. Arm. *Materia hujus Sacramenti*, ait, *est aqua vera, & naturalis*. Ac Trid. sess. 7. can. 2. *Si quis dixerit, aquam veram & naturalem non esse de necessitate baptismi, & verba D. J. Christi: Nisi quis &c. ad metaphoram detorserit, anathema sit*. V. Tertull. de Bapt. c. 1. ait: *Nos secundum Ix̄d̄v nostrum J. C. pisciculi in aqua nascimur, ubi Ix̄d̄v piscis initialibus litteris nominibus Christi exprimitur a Sybilla Erythræa, quæ apud Aug. l. 18. de C. D. c. 23.: In capitibus*

bus versuum ordinem litterarum ita habet : Ιησὺς Χριστὸς Θεὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, si primas litteras jungas erit piscis, quo nomine mystice intelligitur Christus, ΙΧΘΥΣ, idest : J. C. Dei filius Salvator : vide Panvinium de Sybillis; ergo &c.

VI. Accedunt congruentiæ D. Th. I. ex rerum Seminario, quod Philosophi quidam posuerunt *aquam*, nam Gen. 1. habetur, spiritum incubasse aquis. Hinc Tertull. de Bapt. c. 3. ait : *Primus liquor, quod viveret edidit : ne mirum sit in Baptismo, si aquæ animare cœperunt.* II. Ex symbolo internæ ablutionis, unde Ambrosiaster in 6. Rom. p. 59. ait : *Ideo per aquam celebratur, ut sicut aqua sordes corporis abluunt, ita & nos per baptismum ab omni peccato purgatos credamus.* III. ex mysteriis passionis Christi : *Quod enim Christo crux, & sepulcrum, hoc nobis baptisma fuit, quamvis non iisdem rebus.* Adde, aquam esse passionum typum, unde Cyrillus Catech. 2. Baptismum vocat : *Eorum, quæ Christus passus est, similitudinem.* IV. Ex aquæ communitate, congruebat enim Sacramento summe necessario materia obvia. VI. Inscite quosdam usos igne in baptismo constat primo, quia nullum exstat hujus diri baptismi vestigium apud veteres, nisi in conficto libro, qui inscribitur : *Prædicatio Pauli*, ubi plura reperiuntur absurda. Narrat etiam Ekbertus, Arnoldum, & Theodoricum hujus perversi dogmatis antesignanos ipso igne, quo baptizari voluere, iusto Dei judicio absumptos fuisse. Tandem quod legitur in Evangelio : *Ille vos baptizabit Spiritu S. & igni*, significat vel Spiritus S. virtutem, vel ejus effusionem super Apostolos, vel postremam mundi conflagrationem; ergo &c.

Ob. I. Illud Jo. *Ego baptizo vos aqua, ipse baptizabit vos Spiritu S.*, ubi opponitur lavacrum Joannis baptismo Christi, sed illud fuit corporeum; ergo hic est spiritalis. R. dist. maj. Opponitur quoad effectum, conc. quoad materiam, neg. Hanc enim eandem atriq. Sacramento communem esse, tum ex aliis scripturæ locis, tum ex ratione Sacramenti sensibilis ostenditur, discrimen tamen utriusque satis innuit Joannes dicens, illud corpus abluere, hunc animam sanctificare.

Ob. II. Grotius : Jo. 3. ea verba *Ex aqua & Spiritu S.* idem sonant ac ex spiritu aquæ, ergo &c. R. dist. ant. Si ea verba accipiantur de Spiritu S. energia, quæ insit aquis, conc., si de baptismo invisibili, neg. Utrumque enim ibi ponitur, *aqua, & spiritus.* Instat Grotius : Christus dedit

operam ne diutius Nicodemus allegatæ locutionis ignorantia nutaret, ergo heic unus spiritus intelligitur, nam Matt. 3. per verba: *In spiritu & igne* significatur unum per duo *spiritus igneus*, ut Act. 17. vita & inspiratio idem est, ac *inspiratio vite*, ergo &c.

R. Nicodemum hæsitasse ad Christi sententiam: *Nisi quis &c.* eam accipiendo de renascentia carnali ac Dominum respondisse se loqui de ea, per quam homo renascitur ex aqua & Spiritu S.; sed nisi de aquæ baptismo Christus ibi egisset, sat erat reponere, solo spiritu homo regeneratur; ergo &c. Exempla adducta aquam non excludunt, sed comprobant: sicut enim *vite inspiratio* est vita sensibili inspiratione collata; ita *spiritus loquens* (si sic loqui fas est) est spiritus occulta energia operans in aquis, cum has ad peccatorum remissionem Apostolos adhibuisse constet; ergo &c.

Ob. III. Io. Moscus, & Nicephorus narrant, Judæum vehementi feбри correptum defectu aquæ arena baptizatum in nomine Trinitatis, subito virtute baptismi convaluisse; ergo &c.

R. Ex utriusque narratione oppositum evinci; Moscus enim refert, Judæum repente quidem sanatum ob ardentissimum baptismi desiderium, sed: *Visum B. Dionysio mittere fratrem illum ad sanctum Jordanem, ibique baptizari.* Nicephorus vero narrat, Dionysium Ecclesiam consuluisse, cui visum est aqua insuper ad eum modum initiatum juxta Ecclesie traditionem initiandum esse.

Ob. IV. Sat est ad Sacramenti materiam analogia cum ablutione animarum, sed hæc inest vino præsertim, quo vulnera absterguntur; ergo &c. II. Ex Stephani III. rescripto nulla presbytero adscribitur culpa, quod puerum vino baptizaverit, jubens: *Ut infantes sic permaneant in baptismo*; ergo &c.

R. Neg. maj. Nam, præter analogiam illam, requiritur divina institutio. Non enim penes hominem est sensibili signo efficaciam gratiæ alligare, aut immutare sigillum, quod nisi falsarius efficeret. Ad II. R. I. Supposititium videri illud Stephani rescriptum, cujus nec collationes canonum, nec scriptores meminere. R. II. privatam opinionem fuisse illam non pontificiam definitionem. Nam in MS. Laudun. habetur: *Expliciant quæ Dominus Papa Stephanus in Britannico monasterio ad interrogata dedit.* Adde, post cit. verba legi: *Si aqua præsens fuit, presbyter*
excom-

excommunicetur, quia contra canonum sententiam agere praesumpsit; supponit ergo juxta canones materiam baptismi esse solam aquam. Idem dicimus de alio Siricii responso, cum enim in Romana Ecclesia hæc opinio ætate Siricii fuerit inaudita, jure dicimus aut spurium esse, aut adulteratum.

PROPOSITIO II. Consecratio & benedictio baptismalis aquæ a Patrum traditione derivatur, adeoque retinenda.

Prob. I. ex Patribus. Benedictionis baptismalis aquæ meminit auctor Const. Apol. l. 7. & 8. II. Basilius de Spiritu S. c. 27. ait: *Benedicimus aquam baptismatis, & oleum unctionis.* Cyrill. Hieros. Catec. 3. p. 52. ait: *Aqua simplex per S. Spiritus, & Christi invocationem accepta virtute, sanctitatem consequitur,* Cypr. Ep. 70. pag. 269. : *Oportet ergo sanctificari aquam prius a Sacerdote, ut possit baptismo suo peccata abluere.* Ambr. de Myst. c. 3. *Aqua, cum fuerit crucis mysterio consecrata, tunc ad usum spiritualis lavacri temperatur.* Et l. 1. de Sacr. c. 5. ait: *Ubi primum ingreditur sacerdos, exorcismum facit, invocationem postea & precem desert, ut sanctificetur fons, & adsit præsentia Trinitatis.* Aug. serm. 352. ait: *Quia baptismus, aqua non est salutis, nisi Christi nomine consecrata, cruce ipsius aqua signatur.*

II. Accedunt vetera Euchologia Græcorum, Ordo baptismi, Sacramentarium Greg. & Romanæ Ecclesiæ, Missale Gothicum annorum 900. Antiqui rituales libri, & Ordines nationum aliarum, quos laudat cl. Auctor. III. Ex vetustissimis baptisteriis. S. Pius I. circa ann. 142. fontem baptismi construi fecit, manu sua benedixit, & consecravit. Constantinus in Later. Basilica sacrum fontem edificavit ex argento purissimo, qui pensavit arg. libras 3000 ita Anast. Bibl. T. 1. pag. 39. de antiquo fonte Mediolanensi, ac Pisano vide Ciampinium. Meminit Baptisteriorum, quæ hæretici incenderunt S. Athanasius, & S. P. A. De Baptisterio a Severo constructo cecinit Paulinus Ep. 12. p. 142. *Dives opum Christo, pauper sibi pulchra Severus culmina sacratis fontibus instituit.* IV. Ex miraculis. Nam baptismali aqua sanatum mendicum a podagra, & a paralyti minimum Curubitanum narrat ibidem S. P. A. Hanc aquam ad preces sacerdotum proflire narrat Cassiodorus: divinitus in vacuum piscinam diffuere, dum Sabbato sancto benedicitur apud Osen Lusitanix campum, narrat Greg. Turon., & Baronius de aqua in die Epiph. consecrata. Vide Auct. p. 538. T. 5.

De quibusdam Theologorum dubiis circa baptismi materiam.

Not. I. Quæri solet hoc loco, quid sit aqua vera & naturalis, quæ est baptismi materia? R. esse quamlibet aquam naturalem, sive scateat a fontibus, sive in fluviis, mari, stagno, aut puteo contineatur. Nam de Victore Papa legitur in Pontificali: *Constituit, ut necessitate faciente, sive in flumine, sive in mari, sive in fontibus baptizaretur.* Ubi observa, id tantum licere imminente mortis periculo.

Not. II. Cum mutatio accidentalis non mutet elementi naturam, indubitatum est rite conferri baptismum, sive aqua calida sit, sive frigida, aut sulphurea, aut purulenta, aut resoluta ex grandine, pruina, & nive: dummodo sit fluida, ut habeat cum suo effectu analogiam. Validum quoque est baptisma, si colore aliquo, aut odore aqua inficiatur, aut terrestribus particulis permixta sit, quæ illius speciem non mutant.

Not. III. Vinum, cervisiam, lac, sudorem, lacrymas, cum aquæ speciem non habeant, invalidum reddere Sacramentum; de aqua vero rosacea, aut ea quæ ex arboribus, vitibusque promanat, oppositum sentit Fervaques, Puteanus, aliique. St itaque

PROPOSITIO I. Non valet baptismus in aqua ex rosis, aliisque floribus vi ignis expressa.

Prob. I. ex definitione Florentinæ Syn., quæ aquam naturalem communi sensu accepisse videtur, alioquin hæc verba superflua essent. II. Rituale Rom. ait: *Materiam huius Sacramenti esse aquam veram, & naturalem, ut fontium, puteorum, maris, fluminum, lacuum, stagnorum, cisternarum, & pluvialem, & quamcumque simplicem, & puram, quæ propriam aquæ speciem retineat: non artificialem, ut ex rosis, floribus, herbis expressam, aut distillatam, neque alium quemvis liquorem.* Cum ergo sit aperte falsum, aliam aquam, præter veram & naturalem, esse baptismi materiam; æque in causa necessitatis fas erit cum aqua e rosis, aliisque floribus aut plantis expressa aliquem baptizare. Vide auctorem.

Opp. I. Aqua e floribus extracta vera & naturalis est, nam in mixtis remanent elementa, ut Chimici probant, ergo &c. II. quidam id negant, quia forma substantiali ea differt a communi, sed has formas relegarunt recentiores Philosophi; ergo &c. Deinde aqua rosacea majorem habet

bet affinitatem cum aqua naturali, quam aqua quorundam fontium. III. Nil obstat, quod aqua rosacea ex herbis vi ignis extrahatur, alias ignis a lapide excussus naturalis non esset, neque obstat, quod aqua illa sit odorifera; quippe odor substantiam non mutat. IV. *Arbores etiam aquam ad se trahunt ex humo radicum opera, velut fistulis*, ait Majolus; ergo &c. V. Collectas ex vitibus amphoras aqua ab elementari parum diversæ, & apud Indos pecora aquam bibere ex arboribus jugiter manantem refert Dicastillo; ergo &c.

R. ad I. neg. ant. Ad prob. neg. conf. Licet enim elementa remanerent in mixto, ut aqua remanet in vino; inscite diceret, vinum retinere naturalis aquæ substantiam, idem ergo dicendum de aqua rosacea, particulis sulphureis, oleosis &c., *undique incorporata*. Ad II. neg. min. Negarunt enim recentiores Philosophi substantiam a materia distinguam, non *formam substantialem*, quæ rerum species distingueret, nec sunt ejusdem naturæ corpora omnia, quæ diffuunt, licet plurimum habeant aquei humoris. Ad III. neg. ant. Ad prob. neg. seq. Ignis enim e lapide excussus retinet speciem suam, sicut aqua odore aut colore infecta, quod dici nequit de aquis artificialibus; ergo &c. Ad IV. & V. R. quod si aqua ex plantis & vitibus retineat speciem suam, quod fieri potest si arbor habeat ampliores meatus, ut de vitibus murciæ, ait Dicastillo, non debet id statuere regulam universalem; ergo &c.

Quæres, an leve crimen censeretur debeat, si baptizans pro aqua consecrata, quam facile habere possit, utatur communi & profana, ut docet Diana. R. hujus opinionis laxitatem refelli ex præced. cap., ex Ambrosio, Basilio, Cypriano, aliisque Episcopis Numidiæ: exstat etiam ea de re decretum Stephani V. Idque servatum est etiam sævienti- bus persecutionibus, ut constat de Aproniano a Sisinio Diac. baptizato, & de Artemia, ac Jobia, quas baptizavit S. Cyriacus.

CAPUT III.

*De materia baptismi proxima, sive de ablutione,
& ejus modo.*

A Qua dicitur materia baptismi remota, aquæ usus, sive ablutionis modus *materia proxima*. Triplex autem abluendi modus diversis temporibus obtinuit, immersio, infusio, & aspersio. Immersio autem olim trina, deinde sim-

pla usu recepta est. Græci schismatici, duce Marco Ephesio, inter alia, hanc separationis suæ causam prætexuere, baptismum a se mersione trina collatum alium esse ab eo, quem præbet Ecclesia Romana infusione, & ideo hanc a vera fide descivisse. Sit itaque

PROPOSITIO I. A priscis Ecclesiæ sæculis obtinuit consuetudo baptizandi per trinam immersionem.

Prob. I. Nil enim probabilius, quam ad similitudinem Christi tinctos esse primitivos fideles, atqui Christum per immersionem baptizatum eruitur ex Matth. 3.: *Baptizatus Jesus ascendit de aqua*, unde Jeremias C. P. in resp. 2. ad Witt. ait: *Ascendit ex aqua; ergo ante descenderat*. II. Can. 49. Apostolicus ab Ecclesia receptus statuit, quod si quis episcopus, vel presbyter non tria unius mysterii baptismata perfecerit, deponatur. Dionysius de Eccl. Hierarchia loquens de baptismo ait: *Ter illum episcopus mergit hac trina illius mersione tres personas inclamans*.

III. PP. Tertull. de Cor. c. 3.: *Dehinc ter mergitamur*. Et contra Prax. *Ter ad singula nomina in personas singulas tingimur*. Tres etiam mersiones memorat Ambrosius, Hieronymus, Leo Magnus, Bernardus. IV. PP. in trina mersione symbolum agnoscunt 3. dierum ac noctium sepultura Jesu, ut Dionysius, vel Trinitatis, ut Tertullianus & Ambrosius. V. Trinæ mersionis usum inter Apostolicas traditiones recenset loc. cit. Tertullianus, Basilus de Spir. S. c. 27. Hieronymus contra Lucif. &c. VI. Idem evincitur ex Ritualibus vetustissimis, ex officio Græc. apud Goarium p. 357. ex ritu bapt. apud Ægyptios, ex Sacram. Gelasii, e Cod. S. Remigii, ex Ord. Rom. de divinis officiis &c.; ergo &c.

PROPOSITIO II. Non fuit tamen improbata ad sæculum usque VIII. aut infusio, aut unica mersio.

Prob. I. ex vita S. Laurentii, qui Romanum militem baptizavit aqua ex urceo effusa, ut referunt Acta martyris, & vetus pictura in Basil. S. Laur. in agro Varano. Idem evincitur ex actis S. Gratiliani, Bacchi, & Liudgeri episcopi. Refert etiam Mabillonius dono sibi datas a Ciampinio figuras duas veteris tumuli, quibus exhibetur baptismus per immersionem simul, & superinfusionem collatus. Idem Ciampinius c. 4. profert in tabula delineatum ex antiquis Sarcophagis baptismum Agilulphi, & Theodolindæ in pelvi existentium, & superinfusa aqua tinctorum in superiori parte corporis, dum inferiores tantum essent

sent aqua mersæ, similis pictura exstat in templo S. Pudencianæ. Imo collatum baptismum extra pelvim evincitur ex altero sarcophago Ciampini p. 16. & ex baptismo Romani, de quo supra; ergo &c.

II. Perfusione baptizatos Clinicos evincitur ex Ep. 76. S. Cypr. ad Magnum, qui cum hæsitaret de Clinicorum baptismo eorum nempe, qui in lectulo ob ægritudinem decubebant, quia superinfusione non immersione conferebatur, ratum censuit Cypr. his verbis: *Apparet adspersionem quoque aquæ instar salutaris lavacri obtinere*, Reapse baptismum Clinicorum probarunt Synodus Neocæsar., aliæque posteriores. III. Trinam immersionem circa an. 600. Hispaniarum Episcopi deseruere, occasione Arianorum, qui ex ea consubstantialitatem SS. Trinitatis oppugnabant, idque probavit Greg. Mag. Ep. 43. ad Leandrum Hispal. Episcopum, scribens: *Reprehensibile esse nullatenus potest infantem in baptismo vel ter, vel semel mergere, sed quia nuncusque ab hæreticis infans in baptismo ter mergebatur, sciendum apud vos esse non censeo, ne dum mersiones numerant, divinitatem dividant*. Idem statuit ann. 633, Conc. Tolet. IV. c. 6.: *Propter evitandum schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, simplam teneamus baptismi mersionem &c.*

Hunc canonem inter decreta retulit Gratianus: ejus quoque meminit Strabo de Reb. Eccl. 26. scribens: *Alii trinam immersionem volunt in similitudinem triduanæ sepulture, ut in can. Ap. habetur, & Romanorum consuetudo observat: alii unam propter divinitatis unitatem contendunt, ut in Conc. Toletano habetur*. Invehitur Alcuinus in Hispanos scribens, morem illum adversari Ecclesiæ consuetudini, & Apostolo, qui ait, nos consepultos Christo per baptismum, cum Christus triduo in sepulcro permanserit, Martinus etiam Bracaren. Episcopus in epist. ad Bonif. reprehendit eos, qui unam tinctionem fieri voluerunt. Nam si sub uno nomine facta una tinctio Dei unitatem demonstrat contra Arianos; contra una mersio nullam demonstrat trium personarum distinctionem contra Sabellianos. Sed hæc levia sunt, vel enim conferatur baptismus mersione, vel infusione, vel simpla, vel trina, ratus erit: tum quia Sacramentum est signum gratiæ, quam ostendit quævis ablutio; tum quia fides in adulto exigitur ut prævia dispositio, in infantulo autem suppletur aliena fide.

Deinde in sola forma hæc significatur, unitas per 70

in nomine, Trinitas enumeratione personarum, quæ sano catholico sensu, non Ariano, aut Sabelliano enuntiantur. Mors etiam Christi una merfione monstratur; quia semel sepultus est. Quare merfio, ut merfio est, mortem Christi significat, non Trinitatem, hanc vero innuit, aut merfionum numerus, aut personarum enumeratio, aut utrumque; immerito ergo Alcuinus ex significatione mysteriorum redarguit canonem Toletanum. Infirmum est etiam argumentum ex traditione, licet enim prævaluerit trina immerfio, obtinuerunt tamen etiam ritus alii. Adde traditiones ad disciplinam spectantes posse ab Ecclesia antiquari. Epistolam ad Leandrum Gregorii esse constat ex stylo, ex optimæ notæ codicibus, ex S. Isidoro, ex S. Liciniano Episcopo, & Jo. Diacono. Adde, ei synodo præfuisse Isidorum Leandri fratrem, ad quem epistola data est. Martinus vero Bracaren. negat, conferendum baptismum *in nominibus Trinitatis, ac tertio nomen invocari*, & tertio tingi Arianum censendum esse. Damnat etiam eos, qui pro refugienda Arianorum similitudine, unicam tinctionem invexerant, priusquam accederet sententia Generalis aut Provincialis Synodi; licuit ergo Hispanis post Greg. Epistolam auctoritate Ecclesiæ facere, quod antea propria non licuit, maxime quod *quidam trinam, quidam simplam facerent*, unde ad vitandum scandalum provide definita est unica merfio.

PROPOSITIO III. Baptismus quovis ritu validus est, a Romana Ecclesia præferibitur immerfio aut infusio, quod injuria Græci reprehendunt.

Prob. I. Quovis ritu fundatur aqua, stat Sacramenti substantia, si verbum accedat ad elementum, idque probatur exemplis baptismi infusione collati & Clinicorum. II. Idem prob. cit. ep. S. Cyprianus ex Ezech. 36.: *Effundam super vos aquam mundam*, ubi Cypr. legit: *Aspergam*, & ex Num. 8.: *Aspergantur aqua lustrationis*. Addit Cypr. baptismum figuratum, ne dum *in mari*, sed etiam *in nube* superius madefaciente. Probat Cypriani epistolam August. l. 6. de Bapt. c. 7. III. Cum baptisma sit maximæ necessitatis, incredibile est datum esse aut trina immerfione, aut infusione, aut animam agente puerulo, aut deficiente aquæ copia, aut ad unum sacerdotum confluyente immensa multitudo, neque merfionem adhibitam puto a Paulo, cum baptizavit custodem carceris, & domum ejus, nec a Petro,

tro, cum in Mamertino carcere Processum & Martinianum, & 40. milites aqua divinitus e saxo erumpente baptizavit. Nec a Liberio, dum in die Pentecostes 4012. sacro fonte expiavit.

Prob. II. pars ex Ritual. Rom. edito jussu Pii V., ubi legitur: *Baptismus, licet fieri possit aut per infusionem, aut per immersionem, aut per aspersionem primus tamen, vel secundus modus, qui magis sunt in usu, pro Ecclesiarum consuetudine retineatur.* Prob. III. P. I. Ex Rituali R. supr. cit., ex Benev. Syn., Actisque Mediolan. ritum trinae immersionis etiamnum in Ecclesia Latina adhiberi, pro Ecclesiarum consuetudine, ac forma Baptisteriorum; errant ergo Græci, dum ajunt, ritum immersionis fuisse a nobis eliminatum. II. Græci ipsi puerum baptizant sinistra in ventre sustentatum, & dextra aquam superinfundentes ex Goario p. 365.; ergo &c. III. Licet Græci in calida aqua fervorem gratiæ baptismi agnoscant ex Synodo Amathunt. apud Goar. ib., si vero necessitas urgeat, jubent, ut fiat & in frigida; ergo, licet in trina mersione mysterium agnoscant, debent infusionem admittere.

Ob. I. Can. Apost. 49. eum deponit, qui non perfecit tria unius mysterii baptismata; ergo &c. II. Plura in trina mersione latent mysteria; ergo &c. III. Magnus, imo Cornelius Papa dubitat de validitate baptismi Clinicorum, scribit enim de Novatiano in lectulo baptizato per aspersionem: *Si tamen hujusmodi baptismum suscepisse dicendum est.* IV. Simplam immersionem invexit Eunomius, dicens non oportere ter mergi eum, qui baptizatur ex Theodoreto l. 4. Hæret. fabul. c. 3.; ergo, ut Hispani trinam immersionem abrogarunt ob hæresim Arianam, ita nos ob Eunomianam abrogare debemus.

R. ad I. neg. conf. Improbatur enim ibi eorum baptismus, qui in nomine solius Christi mortui pro nobis, unicam mersionem adhibebant; merito ergo in detestationem illius erroris, præscribit canon invocationem Trinitatis, trinamque mersionem. Ad II. R. S. Th. art. 7. ad 2. ablutionem, quomodocumque fiat, exhibere Christi mortem, dum corpus hominis, vel pars ejus aquæ supponitur, sicut corpus Christi sub terra fuit positum. Ad III. R. Magni dubitationem a Cypriano disunctam: ut supra dictum est. Cornelius autem ea phrasi carpit Novatianum, qui nulla fide, nulla canonum observatione, aqua baptismi perfusus, nec liberatus a morbo perficiens

ficiens reliqua juxta Ecclesiasticam regulam, contra canonem Neocæs. ad presbyteratum ascenderat; at non ait eum rebaptizandum Cornelius, quod dixisset, si irritum ejus baptismus judicasset.

Ad V. R. Arcadius, non reprobatur in Eunomianis baptismum, quod semel immergerent, sed quia cum una immersione utebantur formula fidem Trinitatis labefactante: subdit enim Theod. ibidem: *Eos nec Trinitatem invocare, sed semel baptizare in mortem Christi*. Refert etiam violatam hujusmodi formulam ab Eunomianis S. Epiph. hær. 56.: *In nomine Dei increati, & in nomine Filii creati, & in nomine Spiritus sanctificantis, & a creato Filio procreati*; quæ formæ corruptio nequit Hispanis exprobrari.

Quæres, quomodo olim baptizati mergerentur. R. Plura de his habere Vicecomitem, Martene, Vossium &c. I. ergo nudi immergebantur, ut ostenderetur *exuere baptizatos veterem hominem & Christum imitari, qui in cruce nudatus potestates sæculi spoliavit*. Ex Cyrill. Cat. 17. Nudabantur autem, ne dum adulti, sed etiam infantes, nec non mulieres. Cujus rei plures vetustissimas imagines profert Ciampinus, ut Romani, Agilulphi, Theodolindæ, & quæ exhibet Mediolani in Ambrosiana Basil. nudos in baptismali lavacro Augustinum, Alipium, & Adeodatum (1) Fœminas solæ diaconissæ nudabant curantes, ne a ministris

(1) Ad normam harum vetustissimarum imaginum cele errimum Piniani Asiæ Proconsulis, & Lucinæ uxoris ejus baptismus a Ss. viris Antimo presbytero, & Sisinnio diacono peractum, postquam ille, ob violatam in Christianos persecutionem, lethali morbo correptus Ss. virorum opera, sola manuum impositione, ac Dei virtute pristinæ salutis restitutus Christi fidem, una cum uxore ac tota familia, complexus est, in Apside sacrosanctæ Auximane Basilicæ, jussu Illustriss. & Reverendiss. Domini Pompeji Compagnoni Patritii Maceran., atque ejusdem Ecclesiæ Pastoris vigilantis-

fimi, novissime fuit expressum. Is enim tum pro summa, qua pollet, in rebus Ecclesiasticis eruditione, & sacræ antiquitatis peritia, tum per eo, quo flagrat, laudabili zelo ac pietate, ad majorem Dei, ac Ss. cultum promovendum (eorum præsertim, quos ex vetustissimis, atque inconcussis monumentis ad hanc suam prædilectam Auximanam Ecclesiam pertinere compertum est) perpetuo occupatus, sicuti illorum corpora paucis ab hinc annis labore improbo a se conquesta, ac Deo opitulante feliciter inventa, solemnî pompa, atque incredibili populorum undique confluentium

stris conspicerentur. Deinde mulieres tangebantur in loco a viris separato, & post exorcismum a masculis discedebant. Alicubi etiam cortinae, & vela obducebantur, qua de re commendatur sollicitudo S. Othonis Pomeraniae Episcopi.

Im-

tium multitudine consequente, per Auximam urbem a portari, atque ad excitandam fidelium pietatem, in inferiori templi parte, quam Confessionem vocant, ornato loco collocari constituit; ita illorum gesta, ac praeclara facinora in sublimiori, quam Apfidem appellant, ad vivum exprimi curavit sub finem anni elapsi 1767. ut fideles ipsi in iis tanquam in speculum, illorum fidem, constantiam, fortitudinem, caritatem, ac virtutes omnes inspicerent, atque indesumerent exemplum sibi. Qua de re virum pingendi arte, atque Ecclesiasticae eruditionis laude clarissimum Jo. Andream Lazarinum Pisuarensem ad se arcessitum de suscepto consilio reddit certiore: qui quidem re mature discussa, ac diligenter expensa, tria ut ipse ait, sibi objecta praecipua exprimenda proposuit ex Actibus Ss. martyrum Auximaturni petita, quae veluti germana, atque authentica agnovere nedum Bollandistae, aliique viri cl., sed ipse etiam de re litteraria optime meritus, & in Ecclesiastica eruditione versatissimus Canonicus Symmacus Mazzocchi in suo Kalendario Neapolitano. Nimirum in Apfidis fornice Ss. Florentii, Sisinii, Diocletiani, atque alterius junioris anonymi martyrium expressit, qui omnes lapidibus obruti sunt. In altero ex lateribus Apfidis S. Maximi gloriosam necem, qui obtruncato capite efflavit animam,

non procul ab Urbe, sed ejus corpus ex vetustissima traditione creditur una cum aliis quatuor supra laudatis in hac Auximana Ecclesia quiescere. In alio tandem ejusdem Apfidis latere memoratum Piniani baptismum, quod juxta antiquissimum Ecclesiae ritum per immersionem expressum est. Rem istam sic refert Lazari-
nius ipse in sua Relatione historica hujus operis. „ Siccome in-
„ nanzi il tempo del gran Co-
„ stantino i Cristiani non ebbero
„ Battisteri (de communi Ec-
„ clesiae usu accipiendus est vir cl.
„ nam de S. Pio I. Rom. Pont. ele-
„ to ann. 142. scribit Anastasius
„ Bibliothecarius: *Fontem baptismi*
„ *construi fecit, manu sua benedi-*
„ *xit, & consecravit, ut supra osten-*
„ *dimus.*) „ è molto verisimile,
„ che si valessero de' bagni, che
„ ogni persona di condizione avea
„ in sua casa. Si è perciò figu-
„ rato il fatto eseguito nella stan-
„ za del bagno domestico del Pro-
„ console. Questa si è ideata di
„ figura rotonda, e nel mezzo
„ ha una spaziosa piscina, o sia
„ vasca piena d'acqua, creduta
„ da alcuni il *Labrum*, a cui si
„ discende per alquanti gradini.
„ Stanno in piedi sul piano del-
„ la sponda di esso i santi Anti-
„ mo prete, e Sifinnio diacono.
„ Sant' Antimo incurva alquanto
„ la sua persona per immergere
„ Piniano nell'acque della pisci-
„ na, lo che fa col toccar leg-
„ germente a lui la testa in atto
„ di

Immersio fiebat in modum crucis, & in Ordine Æthiop. præscribitur, ut baptizatus ter attollatur *a fronte, a tergo, & altero laterum*. Jacobitæ baptizandum componunt ad modum crucis, & S. Bonaventura ait, baptizatum etiam ætate sua respicere I. *Orientem*, II. *Aquilonem*. III. *Meridiem*. In trina mersione baptizabant *Trinitatem semel invocando, & dicendo: ego baptizo te in nomine Patris, & mergit semel, & Filii, & mergit iterum, & Spiritus S., & mergit tertio*. Ita in veteri Ordine Rom., & in Rituali Greg. XIII. Jure ergo invehitur Alcuinus in quosdam Hispanos, qui in unaquaque mersione invocationem Trinitatis adhibebant.

PROPOSITIO IV. Circa abluendi modum debet quisque servare Ecclesiæ suæ consuetudinem.

Prob. I. ex Trid. Syn. can. 13. sess. 7.: *Si quis dixerit, receptos Ecclesiæ ritus a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque pastorem mutari posse, anathema sit*. Hinc S. P. Ep. 54. ad Jan. ait: *Faciat ergo quisque quod in Ecclesiâ, in quam venit, invenerit. Quod enim neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur, propter eorum, inter quos vivitur, societatem, servandum est*. Adde ex rituum diversitate sæpe schismata, & scandala oriri, quæ tolluntur, si consuetudo servetur; ergo &c.

PROPOSITIO V. Debet saltem caput ablui in baptismo, & si aliam partem infans emittat ex utero, sub conditione baptizari.

Prob. Quamvis enim non opus sit, ut totum corpus aqua perfundatur, abluendum est tamen caput corporis pars præcipua, & in quo facultates omnes sensuum, ex D. Tho-

ma

„ di calarlo in essa . Il Procon-
 „ solo intanto secondando l'azio-
 „ ne del ministro di Dio, appog-
 „ giatosi sul sinistro braccio , si
 „ corca nell' acque , e colla fac-
 „ cia rivolta al cielo si è volu-
 „ to , che esprima i sentimenti
 „ della nuova luce , che sparge-
 „ va sulla felice sua anima la
 „ grazia battesimale . Sull' alto
 „ della scalinata evvi Lucina col-
 „ le sue serventi , la quale sta
 „ come aspettando il tempo di

„ dover anch' essa scender nell'
 „ acqua , e colle mani giunte ,
 „ e cogli occhi bassi sta eserci-
 „ tando gli atti necessarj a ben
 „ ricevere il Sacramento , e me-
 „ dita la bontà di quel Dio ,
 „ che la trasferiva dalle tenebre
 „ nell' ammirabile lume suo „ .
 Vide Relationem supra laudatam,
 ubi singula sigillatim debito ordi-
 ne , ac stylo eleganti & perspi-
 cuo narrantur .

ma vigent, & in quorundam sententia residet anima rationalis; in capite ergo ablatus dubio procul baptizatus est: secus si in vestibus & in capillis tingatur; nec aqua peringat ad cutem. Licet enim Soto ablutum in capillis rite baptizatum pronuntiet, imo & de tinctis vestibus asserat esse rem valde dubiam, hanc tamen sententiam fere omnes explodunt, rejiciuntque etiam sententiam Durandi, qui ait, sat esse ad baptismum, si minimus digitus, aut externa alia pars abluatur. Peccat ergo gravissime, qui cum possit caput abluere, aut pedem, aut brachium tingit. Necessitate tamen urgente, si infans caput emiserit, baptizetur in capite, nec postea erit iterum baptizandus. At si aliud membrum emiserit, quod vitalem indicet motum, in illo, si periculum impendat, baptizetur, & si vixerit, erit sub conditione baptizandus. Ita Rit. Rom. de Bapt. parv. Ex quibus constat, incertum esse baptismi valorem, si alia a capite pars abluatur, forma enim conditionalis adhibenda non est, nisi re diligenter pervestigata probabilis subest dubitatio. Ex eodem Rit. Rom. ibid.

PROPOSITIO VI. Validus est baptismus, etsi in ejus administratione mors data opera baptizato inferatur.

Not. Si abluionis natura servetur, ex. gr., si infans ferventi, aut venenata aqua perfundatur, dubium non est. Nam aqua fervens, aut venenata retinet aquæ naturam, si vero projiciatur in puteum, unde nequeat emergere, valere baptismum negat Scotus, Mastrius, aliique. Est tamen communior opposita sententia, quam propugnant nostrates, Gavardi, Vanroy, Guerrero, Piette &c. Et prob. I. enim duo tantum pertinent ad substantiam Sacramenti, verbum nempe, & elementum; ratio autem abluendi est indifferens, modo aqua physice tangat corpus. Hinc S. P. Tract. 80. in Jo. ait: *Accedit Verbum ad elementum* &c. II. Ex Conciliis ad perfectionem Sacramenti requiritur materia, forma, & intentio; ergo &c. Nec obstat, quod actio impia sit, et mortem inferat; nam impietas ministrantium non irritat Sacramenta.

Opp. I. Si puer projiciatur in puteum, nec infunditur aqua, nec aspergitur, nec immergitur; ergo non baptizatur. Prob. ant. non est enim forma mersionis, ubi nulla succedit immersio; ergo illa projectio nullam habet speciem abluionis, quis enim sordidum canem in puteum demergens, unde non posset evadere, diceretur illum lavare, non autem perdere? II. baptizari quisque debet in mortem Christi,

sti, qui ita sepultus est, ut resurgeret. Sed nisi emerfio sit, nec resurrectionis est symbolum; ergo &c. III. Baptismus ex Christi institutione ordinatus est ad vitam illius, qui baptizatur, sed hic ordinatur ad necem; ergo &c.

R. ad I. neg. ant. Ad prob. neg. ant. Immergere enim nil aliud sonat, quam intus *mergere*, et veluti in profundum obruere, ut apud Vig. l. 3. *Æn. Vastoque immergite ponto*, idest in profundum projicite. Negant etiam ablutionem non fieri in catuli mersione, tametsi pareat, quod potiori jure de puero dicendum est, qui flumine merfus vitam æternam consequitur.

Ad II. neg. min. Puer enim ille, qui aquis suffocatur, resurgit ad vitam spiritalem. Baptismus enim est figura mortis, & resurrectionis Christi, quatenus in baptismo peccatis morimur, & ad gratiam resurgimus ex Ap. Rom. 6. Ad III. dist. maj. Ordinatus est ad vitam corporis, neg. ad vitam spiritus, conc., alias sequerentur, quod venenatis aquis ablatus puer non esset baptizatus.

C A P U T IV.

De forma, qua Sacramentum baptismi perficitur.

A Gemus hoc loco de forma Occidentalis, et Orientalis Ecclesiæ, tum de forma hæreticorum.

PROPOSITIO. I. Legitima est Latinorum forma.

Prob. Hæc enim ita se habet: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.* Sed hæc legitima est ex Decreto Eugenii ad Arm. ex Trid. Syn. sess. 7. can. 4. ex Rituali Greg. XIII., et Pii V., eaque utitur a priscis temporibus Ecclesia Gallicana, ut liquet ex antiquo Missali Gothico Gallicano, Mediolanensis etiam, Hispanica &c. imo viget inter ipsos Reformatos, ideoque satis verisimile est morem istum ab Apostolico promanare exemplo, ut ait Wossius; ergo &c.

II. Eam esse antiquissimam constat ex Sacram. Greg. ex Ord. Rom. Et quidem invocationem Trinitatis in baptismo fuisse expressam seq. cap. ostendemus. De Verbis autem: *Ego te baptizo* quidam dubitarunt, quod horum nullus meminert ante Gregorium Magnum, sed Gregorius non primus eam formam invexit, sed descripsit tamquam ritum communi Latinorum usu receptum, ut observant Juenin, & Habert. III. Cum principalis causa, ex qua baptismus virtutem habet, sit S. Trinitas, instrumentalis autem sit minister, qui tradit exterius Sacramentum, si exprimatur actus, qui per ipsum exercet minister cum Sanctæ Trinitatis in-

voca-

vocatione perficitur sacrum, ait Eugenius loco cit., cui consonant D. Th., & Catechismus Rom.

PROPOSITIO II. Græcorum forma enuntiativa est non deprecativa, valida, nec re a Latina distincta.

Prob. I. pars. Quamvis enim superioris ævi Theologi existimarint Græcos hac forma uti: *Baptizetur servus Christi in nomine &c.*; oppositum tamen evincunt ex Orient. Euchologiis Juenin, Habert, & ante omnes noster Fervagues. Quod probant Arcudius, Goarius, Morinus, & Martene ex Euchol. Græc. p. 355., ubi habetur: *Baptizatur servus Christi in nomine Patris, & Filii & S. Spiritus, nunc & semper, & in secula seculorum, amen.* Quidam Rituales repetunt *amen* post quamlibet Trinitatis personam. Parum differunt formulæ Jacobitarum, & Maronitarum; omnes enim habent: *Baptizatur Βαπτίζεται*. Nec aliter habet Ordo Æthiopum.

Prob. II. pars I. quia validum eam formam pronuntiat Eugenius IV., Leo X., & Clem. VII. apud Allatum. II. Latini baptizatos a Græcis non rebaptizant. III. Qui de valore Græcorum formæ dubitarunt apud D. Thom. putarunt eam esse *deprecativam*, sed ex dictis eruitur oppositum; ergo &c. IV. quia nec *deprecativa forma* substantiam mutat, ut l. 30. ostendimus. Prob. III. pars: utraque enim forma actionem tingendi, & expressam habet Trinitatis invocationem: Etenim illud *baptizatur* spontaneam actionem significat, & per me Pontificem, vel sacerdotem opus ipsum actu exequentem, & per unum in Trinitate Deum, ut ait Simon Thessalonicensis. Repetitio item particulæ *amen*, & additio vocabulorum *servus Dei in vitam aeternam &c.* formæ substantiam non mutant, ergo &c.

Dices: Græcorum formam esse *Baptizetur &c.* præter veteres scholasticos tradidit etiam Eugenius IV. in Istr. Arm. edita quo tempore in Italiam convenerant viri Græcorum rituum peritissimi. R. Promanasse opinionem Scholarum ab affinitate inter Græcum *Βαπτίζεται*, & latinum *Baptizetur*: Eugenius tamen græcum ritum perfecte novit, ait enim: *Non negamus, quin & per illa verba, baptizetur &c. vel baptizatur manibus meis &c.* quibus verbis definit & valere baptismum datum sub forma Græcorum, quam scholastici proferunt modo *deprecativo*, & valere collatum forma illa, quæ *enunciativa* est. Ceterum Leo X., & Clem. VII. utrobique legit, *baptizatur*, unde in postremis Conciliorum editionibus vox *baptizetur* asterisco signatur appposito in margine *baptizatur*. Quæ-

Quæres : cur Græci ab Occidentalibus hæc in parte recedant ? R. Maluisse quosdam initio nascentis Ecclesiæ uti potius verbo *baptizatur*, quam verbis : *Ego baptizo*, ne quis schismati occasionem præberet dicendo : *Ego quidem sum Pauli*, *ego vero Cephæ*, aut opinaretur homines propria, non Christi virtute, baptizare, ut narrat Apostolus i. Cor. i. Quam causam observarunt etiam S. Thomas, a Castro &c. Quod ergo initio humilitatis fuit, modo Græcis factum est argumentum temeritatis.

PROPOSITIO III. Plures baptismi formæ hæreticorum tollunt Sacramenti veritatem.

Prob. I. ex Can. 48. Ap. ubi memoratur forma : *In nomine trium principii expertium, vel trium Filiorum, vel trium Paracletorum*, quam formam proscripsit Vigilus Ep. ad Profuturum. II. Aliam formam excogitarunt Gnostici his verbis : *In nomine ignoti Patris universorum, in veritate matre omnium, in eo, qui in Jesum descendit, in unione, & redemptione, & communionem virtutum*. Addit Irenæus alios quosdam hebraica vocabula protulisse, ut magis eos, quos initiabant, in stuporem traherent. Arianos etiam baptizare in *creatorem, & creaturam* scribit Athanasius Or. 3. & Hieron. adv. Lucifer. *In Patre solo vero Deo, & in Jesu Christi Salvatore, & in Spiritu S. utriusque servo*.

Videntur tamen Patres isti loqui non de prolatione formæ, sed de fide, animoque proferentium ; nam Athanasius in Or. laud. ait : *Qui cum Ario sentiunt, licet nomina pronuncient, eos tamen, qui ab illis accipiunt baptismum, decipiunt*. Deinde Hieron. Dial. cit. reprehendit Hilarium diaconum, quod rebaptizasset Arianos, non autem ab aliis hæreticis venientes, quod non fecisset, nisi Ariani illi communem formam servassent. Hinc Innocentius I. ep. 18. ad Alexand. ait, ratum esse Arianorum baptismum, *quod utique in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. perficitur*. Greg. op. 67. l. i. ait, Arianos in communionem recipi sola manuum impositione, *quia in Trinitatis nomine baptizantur*. Refert tamen Theodorus lector l. 2. Collectan. Deuterium Arianum episcopum *Barbam* quendam baptizasse hac formula : *Baptizatur Barbas in nomen Patris, per Filium, in Spiritu S.* Addit Theodoretus hac forma pronuntiata aquam quæ erat in Piscina, evanuisse. Rebaptizatam quoque *Brunam* filiam regis Gothorum testatur Simonius ; Gothi ergo Ariani legitimam baptismi formam non servabant. Nam vetant Canones, ne venientes ex Hæreticis, *si in SS. Tri-*

nit. nomine baptizati sint, iterum baptizentur.

IV. Baptismi formam adulterarunt Eunomiani, & Ætiani, qui hanc formulam adhibebant: *In nomine Dei increati, & Filii creati, & Spiritus sanctificantis & a creatio Filio procreati*. V. Montanistarum quoque baptisma nullam habere rationem scribit in ep. can. ad Amphil. Basilium. Baptizabant enim *in Patrem, & Filium, & Montanum, sive Priscillam*. VI. Perversa etiam forma usi sunt Photiniani, Sabelliani, aliique Trinitatem negantes, & Evangelicas formas abjicientes, quos can. 15. reprobavit Trullana Synodus apud Lupum. VIII. Errant etiam Protestantess, qui ipsam, quam adhibent, veram formam, necessariam non putant; cum justificationem fidei tribuant, non Sacramentis, itaut *in suscipientis fide, vel usu sita sit virtus baptismi*, ut ait Luth. in l. de capt. Babil.

CAPUT V.

De necessitate ordinaria baptismi formæ.

Not. I. Ordinaria baptismi forma est: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S., amen*. Ubi constat, nec pronomen ego, quod verbo includitur, nec a Græcis usurpatur, neque particulam amen, quæ est peracti Sacramenti acclamatio, necessariam esse. Disputatur ergo primo de verbo baptizo. Nam recte observavit Lupus gravissimos doctores existimasse ad essentiam formæ non requiri verba personam & actum baptizantis exprimentia, ut Petrus Cantor, aliique ab Alberto M. refutati.

Not. II. Gravior est controversia, num validum sit baptisma absque expressa SS. Trinitatis invocatione. Negant Sociniani, Episcopius, Vossius &c., eo quod baptizari sit fide in corpus Christi mysticum cooptari, non visibili Sacramento mundari a labe peccati, ideoque ratum baptismum pronuntiant Christi solius nomine pronuntiato: quod tenuit Magister, & Cajetanus, cui præcinuerant quidam vetustiores, eumque secutus est Adrianus, Scotus, & Ricardus, qui docuere, Apostolos in solo Christi nomine baptizasse ex Dei dispensatione, licet fateantur, communem tamen in hac quæstione, quoad usum hodiernum, unde in horum sententia baptizatus in nomine Christi baptizandus esset iterum sub conditione. Nil tamen affinitatis habet sententia hæc cum pravo dogmate hæreticorum, hi enim docent, nullis verbis aquam consecrari, & attolli ad producendam gratiam, scholastici vero utrumque affirmantes contendunt.

dunt, licet falso, sub invocatione unius personæ Trinitatis, subintelligi alias duas.

Not. III. De temporibus Apostolorum, an scilicet discipuli baptizaverint solius Christi nomine invocato, ut Judæis & gentibus honorabilius redderetur, disputatur utrinque. Affirmant, præter D. Thomam, Scotum, Bonaventuram, aliosque, etiam Gonet, Brancatius, Henno, Frassen &c. Negant Bellarminus, Suarez, Estius, Juenin, & nostrates juniores omnes, sit itaque.

PROPOSITIO I. Requiritur ad valorem baptismi verbum *baptizo*, sive *baptizatur*, quo actus exprimitur.

Prob. I. ex defin. Alexand. III. in 3. Decret. tit. 42. c. 1.: *Si quis puerum ter in aqua immerferit, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. & non dixerit: ego te baptizo in nomine &c. Non est puer baptizatus.* II. Confirmatur ex occasione hujus rescripti, quod datum est ad Petrum Pontium, quem ex Annal. Cisterciens. ad ann. 1176. constat ea de re consuluisse Mauritium Episcopum Parisiensem, & Stephanum Tornacensem, cumque primus respondisset nullum esse, secundus ratum esse, Pontius rem omnem ad Alexandrum detulit, qui *controversiam diremit edita decretali.* Hæc Cisterciens. Histor. III. Idem evincitur ex Pontii diligentia, qui in Ep. ad Mauritium, & Stephanum ait: *Hæc est pessima consuetudo in terra nostra, ut in necessitatis articulo dicant: In nomine Patris &c. Nec totam exprimant verborum formam quæ debet exprimi in baptismo; constat ergo Pontium eam consuetudinem reprobasse, Mauritius vero ait: Quia ergo iste in submersione filii sui, ego te baptizo, siluit, & tantum, in nomine Patris &c. protulit, baptismus non fuit.* Stephanus vero oppositum docuit, sed temperanter hæc inserta protestatione: *Opiniones profundo, non assertiones; clausulam tamen: ego te baptizo, summo studio amplector; ergo &c.*

IV. Innoc. IV. l. 3. Decret. c. 2. ait, verbum *baptizo* esse de substantia formæ, & licet ib. scribat non posse substitui verbum æquivalens ut: *Baptizat te Christus, Petrus &c. vel sacerdos, se demonstrato*, addit tamen: *Si aliqua esset provincia, quæ alia equipollentia nostris diceret, debent haberi pro baptizatis; hæsitavit ergo Innoc. de baptismo, si mutetur forma prava intentione inducendi, ex gr., hæresim Nestorianam, quæ Christum a secunda persona Trinitatis divellit, ut docent Gonzalez, Gibertus &c. V. Alex. VIII. ann. 1690. hanc propositionem proscripsit n. 27.: Valuit ali-*
qua-

quando baptismus sub hac forma : *In nomine Patris &c.* prætermisiss illis : *ego te baptizo*, ubi Alexand. VIII. universalem Ecclesiæ consuetudinem secutum esse constat ex Græcorum, Syrorum, Ægyptiorum, & Latinorum Ritualibus libris ab Arcudio, Amalario, & Alcuino laudatis, & a Mabillonio, Thomassio, Goario Latio donatis, legitur enim verbum *baptizatur*, aut *baptizo* in 24. Ordinibus vetustiss. apud Martene. Nec deest, nisi in uno Cameracensi a 300. annis exarato; ergo &c.

Opp. Stephanus Torn. & Morinus I. ex verbis Christi : *Docete &c.* non evincitur necessaria esse ea verba : *Te baptizo*; sicuti necessaria non sunt illa : *Ego te doceo*. Nam ex PP. solum evincitur baptisma conferendum in nomine Trinitatis. II. Consentunt Stephano Petrus Cantor, Præpositivus &c. III. Addit Morinus exempla Moïsis & pueri, quem Eliseus misit ad mortuum suscitandum, quibus non opus fuit, ut dicerent : *Projicio virgam, pono baculum &c.*; ergo &c.

R. ad I. in his, quæ pendent a divina institutione, nec exprimuntur in sacris litteris traditio est nobis certa regula rerum judicandarum, alioqui nec necessaria erit prolatio verborum, in nomine &c., quia neque expresse ait Christus *ite hac verba proferte*. Ad II. R. auctores illos a vero aberrasse, ut supra dictum est. Ad III. R. producta exempla non esse ad rem : tum quia formam excludunt, tum quia in patrandis miraculis elementa certis verbis non consecrantur, licet Dei verbo plura miracula facta sint.

PROPOSITIO II. Non valet baptismus absque expressa Trinitatis invocatione.

Prob. I. Matth. ult. 19. jussit Dominus discipulis, ut baptizarent in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.; ergo &c. R. Vossius : *Baptizari in alicujus nomen* nil aliud esse, quam per ablutionem initiari in alicujus religionem. Sed vana responsio : Religio enim, cui per baptismum initiamur, est illa, qua in unitate substantiæ profitemur Trinitatem Personarum; si ergo baptismus est *mysterium religionis initiativum*, debet Trinitatis fides in ipso exprimi, nam per solam ablutionem tam in religionem Christianam adscisci quis potest, quam in Ethnicam, & Judaicam; ergo sine verbis illis non datur Sacramentum, quo Ecclesiæ inferamur. Deinde Christus Ecclesiam istam sibi disponit mundans eam lavacro in verbo. In quo verbo, ait Chrysostomus, nisi in illo, in nomine Patris &c.

Prob. II. Ex Ecclesiæ definitionibus : Auctor Conc. Apost. l. 3. c. 16. mandat, ut qui baptizat *proferat nominem invocationem Patris, Filii, & Spiritus S.*, quod Dominum injunxisse ait, dum Matth. ult. dixit : *Euntes &c.* Arelat. I. iussit an. 314. can. 8. , ut rebaptizentur, qui baptizati non fuerint in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Et Concilium Nicænum statuit, non esse rebaptizandos Novatianos, sed Paulianistas, quia Paulianistæ in nomine Patris &c. minime baptizabant, & Novatiani iisdem nominibus baptizant, ait Innoc. I. ep. 22. Hinc alii Canones præscribere, ut in SS. Trinitatis nomine, baptizarentur, qui baptizati essent solummodo in nomine Domini. Idem docuit Zacharias Ep. 6. ad Bonif., ubi statuit : *Ut baptizatus ab hæreticis in nomine Patris &c., non rebaptizetur, secus nisi hæc forma fuerit servata.* Adde nullum reperiri librum Ritualem sine hac forma.

Prob. III. ex PP. Latinis. Tertullianus de Bapt. c. 13. ait : *Lex tingendi imposita est, & forma præscripta, ite docete &c.* Cyprianus Ep. ad Jubaj. p. 279. ait : *Discipulos suos mittens quemadmodum baptizare deberent instruxit dicens, ite &c.* Insinuavit Trinitatem, cujus Sacramento gentes baptizarentur. Ambr. de Myst. c. 4. ait : *Nisi baptizatus fuerit in nomine Patris &c., remissionem non potest accipere.* S. P. A. l. 3. de Bapt. c. 15. ait, baptismum consecrari Evang. verbis : *In nomine Patris &c.* Et l. 6. : *Quis nesciat non esse baptismum, si verba Evangelica illic defuerint?* Fulg. de Incarn. c. 11. productis verbis Christi, docete &c. ait : *Hanc ideo formam sancti baptismatis dedit, ne quis in Dei filio naturas dividat &c.* S. Gaudentius Brixiens. p. 288. : *Neque enim baptizari quis potest, nisi in inseparabilem Trinitatem.*

Prob. IV. ex Græcis PP. Justinus in Apol. ad Anton. p. 94. baptismi formam exhibet in hæc verba : *In nomine Dei Patris rerum omnium Domini, & Salvatoris nostri Jesu Christi, & Spiritus S.* Basil. T. 2. p. 170. ait : *Perfectum non esse baptismum, in quo solum nomen spiritus invocatur: sicut enim credimus in Patrem, & Filium, & Spiritum S., sic baptizamur in nomine Patris &c.* Athanasius Or. 2. contra Ar. ait : *Cum Pater in baptismo nominatur, in eo etiam Filium necesse est nominari.* Chrys. hom. 20. in Ephes. In verbo dixit, quoniam? in nomine Patris &c. Didymus l. 2. de Spiritu S. ait : *Licet quis possit existere saxeus cordis, qui unum de præceptis nominibus prætermittat, tamen sine perfectio-*

sectione baptizat. Eandem baptismi formam exhibent Cyrillus Jeros., Nazianzenus, Ammonius, Damascenus, Theophyl., alique.

Ex his sequitur, erroneam esse sententiam Magistri, & Cajetani; qui putarunt validum esse baptismum solo Christi nomine datum, quod Ecclesiæ definitionibus ac PP. adversari putant Estius, Tapperus, Driedo, Lupus &c. Merito ergo refutatur a D. Thoma, aliisque. Videtur enim sacrilegii crimen inurere Rom. Pontificibus, qui jusserunt iterari baptismum absque Trinitatis expressa invocatione collatum: adversatur & PP., qui probant indivisam Trinitatem, ex quo in baptismo nomina divinarum Personarum nequeant separari. Sententia vero Socini, Episcopii &c, cujuslibet formæ necessitatem negantium, est hæretica, quam necessitatem Magister, & Cajetanus agnoscunt, putarunt enim unius personæ nomine Trinitatem intelligi.

Opp. I. Ap. ad Coloss. 3. 17. præcipit, ut omnia fiant *in nomine Domini Jesu Christi*, nec tamen sequitur, cum manducamus & bibimus proferenda esse hæc verba: *Manduco, vel bibo &c. in nomine Domini Jesu Christi*; ergo a pari. II. Aliquando trina immersio habita fuit absque prolatione verborum; Ambrosius enim l. 2. de Sacr. c. 7. ait: *Interrogatus es, credis in Deum Patrem omnipotentem? dixisti, credo, & mergisti*; idem ait de duabus aliis Personis; ergo ipsæ immersiones possunt verborum vices supplere. Et in l. Sacram. Gelasii habetur: *Et cum interrogas per singulas vices, mergis eum tertio nulla facta mentione formæ*; ergo &c.

R. ad I. neg. conf. Traditio enim docet primis verbis conjunctum præceptum prolationis, non verbis Apostoli. Adde in primo loco Ap. loqui de quovis opere deliberato, ad quod verbis non est opus, in secundo de baptismo, quod *verbis Evangelicis* tantum consecratur, sine verbo enim *quid est aqua, nisi aqua?* Ad II. R. PP. Maurini, Ambrosium insinuare interrogationes, quæ in baptismo fieri solent, & quibus olim respondebant trinæ immersiones, non celebrandi ordine, sed intentione celebrantium, ut constat ex libris Liturgicis, & ex quo Ambr. supra laud. formam recenseat. Idem dico de Sacrament. Gelasii.

PROPOSITIO III. Neque ab Apostolis baptismus collatus fuit absque expressa Trinitatis invocatione.

Prob. I. Christus præscripsit Apostolis baptismi formam dicens: *Euntes &c.*; ergo &c. R. Adversarii, Apostolos

ea de re dispensatos, ut Christi nomen honorificentius exciperetur. Verum, cum nullum prodant hujus dispensationis vestigium, eam fictitiam jure suspicamur. II. Inverisimile est, Christum statim in ea lege dispensasse, quam tanto studio discipulis suis commendaverat. III. PP. laudati præscriptam formam appellant: *Inviolabilem traditionem*; ergo censent non immutandam. IV. Nulla fuit dispensandi causa: non gloria nominis Jesu Christi, nam baptizati jam noverant per Catechismum, Christum esse Deum, profani autem vel ignorabant initiationis mysteria, vel ad ea trahendi erant Apostolica prædicatione. Præterea, nedum Christi nomen, sed etiam Trinitatis mysterium *scandalum erat Judæis, gentibus stultitia*; si ergo in Christi nomine, etiam in Trinitatis nomine erat baptizandum.

Deinde sicut multis odio erat nomen Christi, ita plures ignorabant Spiritum S.; cum ergo isti baptizarentur, consulendum etiam erat gloriæ Spiritus S. Adde non detrahi gloriæ Christi, quando Patri ac Spiritui S. conjungitur, ipsique eadem virtus & cultus tribuitur; ergo &c. Insuper eadem ratio adversariorum adhuc viget, si baptizandus sit Paganus, aut Judæus; ergo &c. Tandem ob gloriam Christi nominis uti poterant Apostoli Justinus formula supra laudata, aut alia apud Martenium: *Baptizatur agnus in grege Christi in nomine Patris &c.* II. Act. 19. Paulo responderunt quidam: *Neque si Spiritus S. est audivimus*, atqui si illi baptizati fuissent baptismo Christi, non potuissent ignorare Spiritum S., quia Christi baptismus datur *in nomine Patris &c.*; ergo etiam Apostolorum tempore baptismus Christi erat cum expressa SS. Trinitatis invocatione.

R. Advers. ab Apostolo ita Ephesios interrogatos, quia Apostoli non baptizabant, nisi catechesi præmissa, & fide Trinitatis imbutos; idem ergo sonant ea verba: *In quo ergo baptizati estis?* ac ista: *Quomodo ergo baptizati estis?* numquid sine catechismo, & Spiritus S. non accepta notitia? Verum persistit adhuc vis argumenti. Si enim, ubi legimus: *In quo ergo &c.* particula *In* significat catechismum non *formam*; ergo ubi dicitur: *In nomine Jesu*, & *In* non *formam* significat, sed catechismum. Ceterum ea verba: *In quo &c.* idem valent ac ista: *In quonam ergo baptismo baptizati estis?* unde Arabs legit: *In quo baptismo?* Hinc responderunt discipuli: *In Joannis baptismo*. Mirabatur ergo Paullus, Ephesios ignorare Spiritum S., quia si baptizati fuissent baptismo Christi, ante baptismum in-

stru-

structi fuissent in fide Trinitatis, & in baptismo abluti essent invocato nomine Trinitatis.

III, Probant adversarii sententiam suam ex Act. Ap. 2., 8. 10. & 19. ubi legitur collatum baptisma: *In nomine Jesu Christi*, sed ex his verbis non sequitur, eos baptizasse in nomine Jesu Christi tantum, Patre ac Spiritu S. prætermis-
 missis, fatentur enim adversarii, Apostolos priusquam baptismo initiarent, annuntiasse Trinitatis mysterium, & tamen c. 2. Petrus prædicavit *Jesum crucifixum*, & c. 8. Philippus evangelizavit *Jesum*; sicut ergo Petrus & Philippus non evangelizaverunt Jesum sine Patre, & Spiritu S.; ita non baptizarunt in nomine Jesu sine invocatione Patris & Spiritus S. Si dicant subintelligi fidem Trinitatis nomine fidei in Christum, quia Christus annuntiavit Trinitatem, dicam ego, in baptismo Christi intelligi baptismum in nomine Trinitatis, quia Christus hoc baptisma præscripsit, Deinde ex quo dicamur Matth. 3. baptizati in Spiritu S. non tamen excluditur Pater & Filius; ergo ex quo dicantur Apostoli baptizasse in nomine Jesu Christi, non excluditur nomen Spiritus S. & Patris. Adde, nonnullos interpretari *τὸ in nomine Christi* baptizari nil aliud esse, quam baptizari virtute, merito, & efficacia Christi, quo sensu ait Christus Marc. ult. *In nomine meo demonia ejicient*.

Aliis baptizari in nomine Christi est baptizari baptismo instituto a Christo, hinc Act. 19. baptismus Christi opponitur baptismo Joannis. Alii baptizari in nomine Christi est consecrari in Christi cultum, eique se devovere: unde sic arguitur: baptizari in nomine Christi est baptizari baptismo instituto a Christo, eoque inseri in Ecclesiam Christianam, sed Christus baptismum instituit dandum sub expressa invocatione Trinitatis, & qui baptizatur baptismo Christi cultui Trinitatis se devovet; ergo &c.

IV. Prob. ex PP. Cypr. Ep. 73. ad Jubaj. de verbis Petri: *Baptizetur in nomine Domini Jesu Christi* ait: *Jesu Christi mentionem facit Petrus, non quasi Pater omitteretur, sed ut Patri quoque Filius adjungeretur*. Ut autem ostendat, loqui se de expressa Trinitatis invocatione subdit: *Ubi post resurrectionem Apostoli ad gentes mittuntur, in nomine Patris &c. baptizare gentiles jubentur*. Probat ibi Cyprianus, baptizatos in solo Christi nomine non posse consequi remissionem peccatorum, nec præsidio esse Apostolicam historiam; incredibile est enim Apostolos transgressos Christi præceptum, qui jussit gentes baptizari in plena &

adunata Trinitate. De Basilio dictum supra. Hieron. in 3. Joelis ait: Sine Spiritu S. & mysterio Trinitatis quidquid in unam, vel in alteram personam accipitur, imperfectum est. S. P. A. l. 3. contra Maxim. Si etiam non nominatis Patre, & Spiritu S. in nomine Jesu Christi jussi sunt baptizari, & tamen intelliguntur non baptizati, nisi in nomine Patris &c., cur non sic audis de Filio Dei, omnia per ipsum facta sunt, ut & non nominatum intelligas ibi etiam Spiritum sanctum?

R. Scotistæ: sensum Aug. esse: si jussit baptizari in nomine Christi, non expresso Patre, ac Spiritu S., censentur tamen baptizati in nomine Patris & Spiritus S., qui nempe eadem est trium personarum virtus, cur facta per Filium non censeantur etiam facta per Spiritum S., cum eadem sit Filii, & Spiritus S. potentia?

Verum inscite Augustinus ea comparatione Maximinum impugnasset: ille enim, sicut negabat omnia facta esse per Spiritum S.; ita negabat Filii & Spiritus S. eandem esse virtutem. August. ergo supponit Apostolos nunquam solo Christi nomine baptizasse, idque putavit etiam Maximino persuasum esse. Unde sic arguit: ex quo legatur, Apostolos baptizasse *in nomine Christi*, non sequitur eos baptizasse non nominatis Patre & Spir. S.; ergo ex quo legatur: *Omnia facta esse per Verbum*, non sequitur facta non esse per Patrem, & Spiritum S. Damascenus l. 4. de Fid. c. 10. ait: *Baptizari in Christo non idem esse ac baptizari invocato solo nomine Christi, sed credentes in eum ablui*, addit: *Impossibile esse in Christum credere non edoctos confessionem in Patrem &c.*, & concludit, Christum jussisse Apostolos baptizare *in nomine Patris &c.* Facundus Herm. l. 1. Defens. trium Cap. p. 22. ait: *Quod autem in nomine Jesu baptizati narrantur, non ex eo credendum, quia non in nomine Patris, & Filii, Spiritus S. baptizati sunt; sed quia hoc erat insinuandum, quod baptismo novo fuerint baptizati; sufficere judicatum est ad discretionem novi baptismi solum nomen Domini Jesu memorare &c.*

Ob. I. Mandatum Christi Matth. ult. *euntes &c.* Gentes spectat, non Judæos; ergo &c. II. Reapse Judæos solo Christi nomine baptizatos legitur Act. 2. 8. & 19.; ergo &c.

R. ad I. neg. ant. Licet enim Gentium nomine veniant aliquando Pagani, significantur etiam nationes & hominum genera, idque præsertim Matth. ultimo, ubi additur *omnes*

παῖτα τὰ ἔθνη; unde Persica habet: *Totum mundum Æthiop. Omnes generationes*. Et Marcus Matthæi abbreviator ea verba reddidit: *Euntes in mundum universum predicate Evangelium omni creaturæ*. Præcepit ergo Dominus, ne discipuli se continerent intra fines Palæstinæ, ut mandaverat Matth. 10. sed ut post lustratas Judæorum regiones, etiam ad exterarum prædicarent. Reapse Apostoli Domino obtemperantes primo Judæis, deinde gentibus reliquis Christum annuntiarunt, ut legitur Act. 1. & 13. sicut ergo τὸ Docete omnes gentes ad Judæos etiam spectat; ita spectat τὸ baptizantes &c. Ad II. dist. ant. *Solo Christi nomine*, idest solo baptismo a Christo instituto &c., conc., idest solo Christi nomine invocato, nego.

Ob. II. ex PP. Hilarius, de Syn. n. 85. ait: *Ne Apostoli reperiantur in crimine, qui baptizare in nomine Patris &c. jussi, tantum in Jesu nomine baptizarunt*. Ambrosius l. 1. de Spir. S. c. 3. ait: *Si unum in sermonem comprehendas, aut Patrem, aut Filium &c. fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum S. neges, plenum est fidei Sacramentum*. Et n. 44.: *Qui unum dixerit, Trinitatem signavit, si Christum dicas & Patrem, & Filium, & Spiritum S. designasti*. Eadem habet Beda in Act. c. 10. Et Basil. de Spiritu S. c. 12.: *Christi appellatio totius Trinitatis est professio, quæ declarat & Deum, qui unxit, & Filium, qui unctus est, & Spiritum S. qui est unctio*. Item Theophylactus in Luc. ult. *Christi nomen in se ipso continet, & Patrem inungentem, & unctum Filium*. Bernardus in Ep. ad Henricum rogatus, an validum esset baptismum sub hac forma: *Baptizo te in nomine Dei, & sanctæ & veræ crucis*. R. affirmative, hac ratione producta: *Legimus in Act. Ap. non modo in nomine Patris &c., verum & in nomine Jesu Christi aliquos baptizatos; ergo &c.*

R. Ad I. neg. conf. Hilarius enim loco cit. vult non deferendum vocabulum *ουνοστικον*, eo quia vitiose a nonnullis soleat intelligi, alias expungenda essent ex 1. ad Tim. ea verba: *Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus*, & ab Ep. ad Philipp. illud: *Et habitu inventus ut homo*, quoniam illis Photinus, his verbis Marcion abutitur. Sic etiam ubi in Act. Ap. narratur, Ap. baptizasse in nomine Jesu, si hæc verba prave intelligantur, & cum exclusionem Trinitatis, Apostoli reperientur in crimine, utpote qui præscriptam a Domino formam non servaverint. Ex scopo ergo & orationis contextu idem est: *Tantum in Jesu nomine baptiza-*
ve-

verunt; ac tantum in Jesu nomine baptizasse leguntur, ut notant Maurini. Hilarius ergo supponit Apostolos baptizasse in nomine Trinitatis, alias frustra eorum exemplum produxisset ad probandum non esse vocem aliquam eliminandam ob pravam aliquorum intelligentiam.

Ad II. R. I. Estius, Sylvius, Alex. &c. non loqui Ambrosium de forma baptismi, sed de operatione Trinitatis; demonstrando in iis scripturæ locis, ubi operatio uni personæ tribuitur, non excludi alias; licet ergo Apostoli dicantur baptizasse in nomine Christi, non sequitur aliarum personarum nomina filuisse; alias etiam nunc ratum esset baptismus sub invocatione unius tantum personæ, vel solius Spiritus S., de quo ibi agit S. D.

R. II. noster Fervaques, Harduinus, ac PP. Maurini, Ambrosium agere non de sola operatione Trinitatis, sed etiam de fide eorum, qui suscipiunt baptismum, itaut quamvis Catechumeni interrogentur de fide in unam S. Trinitatis personam, dummodo rectam de tota Trinitate fidem retinerent animo, legitimum baptismum, & remissionem peccatorum consecuturos, quod probat Ambrosius ibid. n. 41. exemplo Æthiopis, qui baptizatus in Christo plenum mysterium consecutus est. Is autem Act. 8. hanc professionem fidei emisit: *Credo filium Dei esse Christum*. Ex quo vero ad fidei professionem sufficiat dicere: *Credo in D. J. Ch.*, dummodo animo etiam Spiritus S. ac Pater retineatur, non sequitur idem sat esse ad baptismi formam, quæ non ex animo proferentium virtutem habet, sed ex merito institutoris. Vide quæ de Ambrosio diximus Prop. 2.

Idem de Beda dicendum est, qui Ambrosium ibidem exscripsit, ut notat Estius. Ceterum Bedas l. var. Qq. ait: *Si quis baptizans dicit: Ego baptizo te in Ch. J., & non dicat in nomine Patris &c., non est verus Baptismus*. Basilii vero, & Theophylactus explicant, cur baptismus in nomine Trinitatis dicatur baptismus in nomine Christi, quod nempe Christi nomen est totius Trinitatis appellatio. At ibidem docet, Apostolos baptizasse forma a Domino præscripta, ac falli eos, qui putant posse prætermitti. Quod de Basilio constat ex dictis, Theophylactus autem loc. citato ait: *Quando dicimus baptismum fieri in nomine Christi, non dicimus, quod oporteat in solius Christi nomine fieri, sed quod Christi baptismus spirituale sit, non judaicum*. Bernardi epistolam censet Estius spuriam esse, hanc enim unam esse ex 30. quæ posterius additæ sunt, & de quibus non con-

constat, an sint Bernardi. II. Mabillonius in præf. ad Op. S. Bernardi testatur, hanc Epistolam *in paucis mss. reperi-ri, præterquam in Sorbonico valde mutilo*. Horstius etiam ait: *Si tamen ejus est hæc Epistola, nam plerique negant*.

Ob. III. Romani Pontifices ratum habuere baptismum solo Christi nomine collatum, quia & Apostoli sub illa forma baptizaverunt. Ita sensit Stephanus in suis adversus rebaptizantes Epistolis, Nicol. I. ad Conf. Bulg. 104. ubi ait: *Si in nomine SS. Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, ut in Act. Apostol. legimus, baptizati sunt, constat eos non esse denuo baptizandos*. Et in c. A quodam Glossa Decreti ait, valere baptismum *in solo Christi nomine*, licet modo non liceat; ergo &c.

R. neg. ant. De quo vide Propos. 2. Stephanus vero baptismum appellat in nomine Christi, qua Christo institutus est, & forma ab eo statuta collatus: Ad Nicolaum respondet Bel-larminus, Vasquesius, Canus, Sylvius &c., illius definitionem irreformabilem esse in eo, quod statuit, legitime iaptizatum a Judæo, vel Pagano non esse rebaptizandum; *in eo autem quod obiter agit de forma, sub qua baptizarunt Apostoli, quia de hac rogatus non fuerat, inseruitque quod opinabatur, privatum doctorem egisse, non Rom. Pontificem*. Adde, hoc argumentum etiam adversarios urgere, qui fatentur post ætatem Apostolorum nullum esse baptisma datum *in nomine Christi tantum*.

Ob. ult. Decebat in Ecclesiæ incunabulis reddere Christi nomen celeberrimum; ergo &c. II. Judæi negabant Christum verum esse Messiam; ergo necesse erat ad hanc veritatem firmandam baptizare in nomine Jesu. Cum Gentilibus autem non erat controversia de vero Messia, sed de vero Deo, & ideo inter Gentiles necesse fuit initiari credentes *in nomine Patris &c.* Ita Lightfootus. R. ad I. Vide Prob. Porro si celebritas Christi nominis poscebat, ut sejunctim ab aliis personis enuntiaretur, id in prædicatione potius, quam in baptismate agendum erat. Cum autem Adversarii non putent Apostolos, quibus dictum est: *Ite, docete &c.* annuntiasse nomen solius Christi, non Trinitatem, nunquam probabunt baptizasse in nomine Christi tantum, non in nomine Trinitatis. Adde, dispensationem illam, si fuit unquam, & nunc quoque in suo robore permansuram, *quia non legitur, ubi fuerit revocata*, ut ait Scotus, sed hæc sententia falsa est; ergo & illa.

Ad II. R. Judæos etiamnum negare Christum esse Messiam;

fiam ; ergo ut olim , ita etiamnum in Christi nomine baptizandum esset . Adde , Judæos etiam Trinitatem impugnare , & quosdam etiam Spiritum S. , ut olim Sadducæi ; ergo ad eos revincendos nulla erat baptismi forma congruentior , quam vulgaris , quæ Christi divinitatem , & mysterium Trinitatis significat . Idem dicendum de Gentilibus , qui non solum plures Deos admittebant , sed etiam Christum crucifixum adorare *stultitiam* putabant : nobis autem attendendum non quod ratio suadet , sed quod veritas ipsa præscripsit . Vide hoc loco præclarum auctoris monitum , quo laudabili moderatione post firmatam invictissimis argumentis sententiam nostram , contrariæ opinioni non solum censoriam notam non inurit , sed neque improbabilem illam existimat , si sola argumenta expendantur ab auctoritate depromta . Cum in eam conspiraverint antiquiores scholastici , Scotus , Durandus , Bonaventura , S. Thomas , ejusque discipuli complures , Nicolaus I. , Ferrandus Diaconus , Jo. de Ragusio in Synodo Basileæ , & in Tridentina Jo. Villetanus , nec non in Syn. Nemausensi circa ann. 1484.

Quæres I. Quid censendum sit de illa forma , in qua pro *baptizo* , dicatur : *mergo* , *abluo* , *tingo* ? R. validam esse , & prob. I. Nam ex c. i. lib. hujus , hæc verba : *baptizo* , *abluo* , *tingo* , *mergo* sunt synonyma ; ergo &c. Prob. ant. Tertullianus pro *baptizare* , habet *mergitare* , ac *tingere* . Cypr. Epist. 22. ad Cler. Rom. ait : *In nomine Patris &c. gentes tingi* , & Ep. 25. ad Moysen p. 82. verba Christi Matt. 28. sic legit : *Ite , docete tingentes* &c. Hieron. ait : *Primum docent gentes , deinde intingunt aqua* . Isid. l. 6. Orig. 19. *Baptismus græce , latine tinctio appellatur* , & Stephanus III. an. 754. rite baptizatum puerum definivit sub hac forma : *In nomine Patris mergo , & Filii mergo , & Spiritus Sancti mergo* .

Ob. Glossa Decr. in cap. *Multi sunt* , ait nullum in tali casu fore baptismum , quia *mergo* non est synonymum cum verbo *baptizo* . II. Innoc. IV. in e. *Si quis puerum de Bapt.* ait : *Loco baptizo non potest poni lavo , vel balneo , quia hoc verbum baptizo plus importat ex institutione , quam sit ejus propria significatio* ; ergo. R. neg. conf. Glossa enim & Innoc. IV. accipiendi sunt in hypothesi , qua lavantes puerum non intenderent rem sacram peragere , nec facere , quod intendit Ecclesia : nam ex usu sermonis lavare , & abluere profanam actionem non Sacramentalem significat . Dico etiam eum , qui data opera pro *baptizo* aliud verbum synonymum usurparet ,

ret, graviter peccaturum, si enim ex Aug. *Baptizo* non adhibetur, nisi in Sacramento regenerationis; neque fas erit ad usum Sacramenti transferre, quæ etiam pollutis rebus conveniunt.

Quæres II. An sit irritum baptisma, si nullo modo exprimatur subjectum. R. Probabilius esse. Ita Sylvius, Soto, Vasquez, quibus subscribunt ferme omnes, & prob. I. Nullum est rituale, aut Euchologium, in quo non exprimatur aut nomine, aut pronomine persona, quæ baptizatur. II. in eo situm est Sacramentum baptismi, quod elementum vi formæ suscipienti applicetur. III. Nisi subjectum exprimatur erit actio vaga, & indifferens; ergo &c.

Op. I. In forma laudata a Steph. III. nulla persona designatur. II. Eug. IV. ait perfici Sacramentum, si exprimatur actus, qui per ipsum exercetur minister, cum SS. Trinitatis invocatione, quod servatur in hac forma: *Ego baptizo in nomine &c.*, ubi baptizo commonstrat actum, qui a ministro exercetur, & quæ sequuntur invocationem Trinitatis. R. ad I. in rescriptis Carisiacis irrepsisse glossata, nec constare eadem esse Stephani. Ad II. dist. ant. Si exprimatur actus determinatus vel pronomine Te, ut in forma Latinorum vel vi adjuncti *servus Christi*, ut in forma Græcorum; conc. si exprimatur actus indeterminatus; neg.

Quæres III. An baptisma plurali numero collatum, ex. gr., in nominibus, sit validum. R. Negative, & prob. I. ex verbis Christi: *Euntes &c.* II. Ex consuetudine, nulla quippe exstat hujusmodi catholica forma. III. Ambrosius l. 1. de Spiritu S. c. 13. ait: *In nomine dixit, non in nominibus; non ergo aliud nomen Patris, aliud Filii, aliud nomen Spiritus Sancti, quia unus Deus.* Auctor libror. de Sacr. l. 2. c. 7. *Noli mirari, quia dixit unum nomen, ubi est una substantia, una divinitas &c.* Hieron. in 4. ad Eph. *Non baptizamur in nominibus Patris, Filii, & Spiritus S., sed in uno nomine quod intelligitur Deus.* Aug. l. 2. contra Max. 22.: *In nomine non in nominibus, hi enim tres unum sunt.* IV. Accedit ratio, quia *in nomine* divinam substantiam significat, ergo *in nominibus* plures substantias admitteret, quod est hæreticum; ergo &c.

Quæres IV. An sit valida forma si *in nomine* ter repetatur. R. Affirmative.

Prob. Exstat enim ea formula in Ord. Bapt. Eccl. Alexandrinæ in ipsa effusione S. Chrismatis in aquam baptismalem: ex vet. Sacramentario Gall., & in Sacram.
Ge

Gelasii ipsa baptismalis aqua *exorcizatur in nomine Dei Patris, & in nomine J. C., & Spiritus Sancti*. Et in exorcismo salis in Ritualibus habetur: *Exorcizo te creatura salis in nomine Dei Patris omnipotentis, & in caritate D.N.J.C., & in virtute Spiritus Sancti*. Ubi vides aliquando ter, aliquando bis, modo æquipollenti vocabulo *in nomine* pronuntiatum fuisse absque ullo fidei dispendio. Nec dicas, ibi repetitum *in nomine* ostendere humanam in Filio naturam. Nam I. id dici nequit de Spiritu S. II. Natura humana Christi non invocatur absque divina. III. Si nefas est repetere *in nomine*, quia substantiam significat, nefas erit & repetere hoc nomen Deus, quod idem significat, atqui probat Ecclesia adjurationem Dæmonum per hæc verba: *imperet tibi Deus Pater, Deus filius, & Deus Spiritus S.*, nec non baptismum datum sub hac formula: *Baptizo te in nomine Dei Patris, Dei Filii, Dei Spiritus Sancti*; ergo &c.

Quæres V. An valeat baptisma sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine Genitoris, Geniti, & Procedentis ab utroque?*

R. Quamvis oppositum tradant post D. Thomam, & Scotum, Thomistæ, & Scotistæ ferme omnes, non desunt tamen qui in partes abierint Cajetani, inter quos Puteanus, Victoria, Ledesma, alique, a Guerero laudati pag. 424. Adde Glossam c. *Multi sunt* de Consecr. dist. 4. Cum iis itaque prob. I. enim *personæ* nomine percipimus id, quod est non *absolute*, sed *connotative*, idest cum ordine ad aliud; sed hoc *genitoris* vocabulo designatur, nam *generans* refertur ad *genitum*; ergo hoc nomine significatur vere, proprièque *persona*. II. Juxta grammaticalem significationem Christus significat *unctum*, non hypostasim, *Paracletus advocatum*, non personam, & tamen hæc nomina sunt personarum ratione *concreti*, quia ille, qui *unctus* est, *persona* est; licet ergo nomen *genitoris* actum gignendi demonstraret, quia tamen, qui gignit Pater est, & qui genitus est, Filius est, ratione *concreti* Genitor, et *genitus* debet designare personas. III. *Patris*, ac *Genitoris* nomina promiscue usurpat Eccl. 22. & Hymnus *Genitori, genitoque* &c. IV. Nomina ipsa *Patris, Filii, & Spiritus S.* sunt synonyma cum vocabulis *Genitoris, geniti, & Spirati*; ergo &c.

Opp. I. Vocabula *genitoris*, et *geniti* non personam significant, sed proprietatem, et actum *notionalem*; ergo &c.

II. Sicut materia baptismi debet esse aqua communis, non rosacea &c.; ita in forma sumi debent nomina in ea lin-

qua communia, maxime cum Dominus materiam ac formam determinaverit; ergo &c. III. Epiph. reprobatur baptismum in nomine *ingeniti*, et *geniti*; ergo &c. R. dist. ant. significant actum notionalem *in concreto*, conc. in *abstracto*, neg. Namque idem apparet in vocabulo Patris. Vide prob. Ad II. dist. ant. Deus determinavit &c. in specie, conc. in individuo, neg. Synonima ergo substantiam non mutant, ut aqua rosacea mutat materiam baptismi. Ad III. neg. min. *Ingenitum* enim significat attributum Patri, ac Spiritui S. commune, neque in ea forma Spiritus S. exprimitur. Reprehendit etiam Epiphanius Semiarianos, qui pravo animo baptismi nomina adulterabant.

Quæres VI. An validum sit baptismus, in quo prætermittitur particula *Et* quæ personarum distinctionem demonstrat. R. Affirmative. Nam vocabula *Patris*, *Filii*, & *Spiritus S.* propria significatione demonstrant oppositionem relationis, adeoque distinctionem personarum. Si quis autem pravo animo eam particulam omitteret, ut illi, qui *ut minuerent Trinitatem* dicebant: *Gloria Patri, & Filio Spiritui Sancto*, anathemati subiceretur, quod contra illos ann. 538. Vigilius intorsit in Ep. ad Euthericum.

DISSERTATIO III.

De ministro, ac subjecto baptismi.

DE hoc argumento duodecim capitibus, eo qui sequitur ordine pertractabimus.

CAPUT I.

De legitimo baptismi ministro.

Baptisma vel solemne est, vel privatum, & urgente necessitate collatum, quo in casu etiam laicos, imo & foeminas baptizare posse Catholici docent. Sit ergo

PROPOSITIO I. Jus baptizandi solemni ritu episcopis convenit, deinde presbyteris de illorum licentia.

Prob. I. Apostolis enim, quorum episcopi sunt successores, dictum est: *Euntes &c.* & Paullus se, & Apostolos alios appellat *Dispensatores mysteriorum Dei*. II. Act. 2. constat, Petrum baptizasse tria millia hominum: Paullum ex 1. Cor. 1. Crispum, Cajum, & domum Stephanæ baptizasse: & Act. 16. custodem carceris; ergo &c. III. ex Patribus. Tertull. de Bapt. c. 17. *Dandi* (baptismum) *jus habet episcopus, dehinc presbyteri, & diaconi, non tamen sine episcopi auctoritate*. Hieron. adv. Lucif. *Sine episcopi iussione, neque presbyter, neque diaconus jus habet baptizandi*. IV. Ab exemplis. Macarium Hierosol. antistitem aurea

rea veste donatum a Constantino narrat Theodoretus, ut *ea indutus divini baptismi ministerium perageret*. De Ambrosio narrat Paullinus, postulasse *non se nisi a catholico episcopo baptizari*. Addit: *Quod solitus erat circa baptizandis solus Ambrosius implere, quod quinque episcopi, tempore quo decessit, vix impleret*. V. Primis Ecclesiæ sæculis soli episcopi baptizabant, quod constat I. ex quo in qualibet Civitate unum dumtaxat Baptisterium exstaret, et prope Cathedralem Ecclesiam, ut notarunt Panvinus, Vicecomes, Lupus, Martene, et Benedictus XIV. Unde in Concil. Tolet. XVII. an. 694. mandatum Episcopis, ut propria manu claudant ostia baptisteriis. Constat etiam ex c. 12. Syn. Triburiensis, nonnisi post an. 890. Baptisteria fuisse multiplicata: persistere tamen antiquitatis vestigium quoad unicum Baptisterium Florentiæ, Bononiæ, Parinæ, Pisis, et Urbe veteri scribit cit. loc. Panvinus (1), atqui hujus rei nulla ratio congruentior afferri potest, nisi quod olim soli Episcopi baptizarent; ergo &c.

II. Ex epist. Cleri Edesseni ad Photium, et Eustachium rogantis, ut Ibas ad propriam sedem remitteretur imminente Paschate, *propter eos, qui digni sunt sancto baptismo*, et ex Ep. S. Gregorii Papa ad Romanum Patriarchum Exarchum Italiæ, qua illum hortatur, ne Blondum Episcopum detineat, ne eo absente *infantes absque baptismo moreretur*. Ubi notant PP. Maurini: *Quare absente Episcopo infantes sine baptismo moriebantur? quia baptismi ordinarius minister est Episcopus, & in illa solum Civita-*

(1) His addi potest celeberrimum Auximanæ Urbis Baptisterium, quod in sola Ecclesia S. Joannis prope Cathedralem construi curavit vir omnium sæculorum memoria dignus F. Augustinus Galaminius ex inclyto Præd. Ordine Sacri Palatii Magister, Generalis, & S. Rom. Ecclesiæ Cardinalis, ex ejus titulo *de Ara Cæli* vulgo nuncupatus. Opus est egregium ex ære solido conflatum, atque in parte e us infima, quam recte *labrum* dixeris, ubi aqua continetur, non multum ab-

simile a Mari æneo, de quo 3. Reg. c. 7. cujus figuram exhibet Br. Waltonius in Proleg. ad Polygl. Angl. Hoc enim, non secus ac illud, ab æneis bobus, aut vitulis quatuor mundi plagas spectantibus sustinetur. Superior vero parvum exhibet templum, seu tabernaculum suo tolo ornatum, ibique plura exhibentur simulacra ex eodem metallo tanta arte, atque industria elaborata, ut hoc Baptisterium inter præcipua hujusce urbis ornamenta adnumerari posse jure optimo videatur.

vitatis Ecclesia, in qua Episcopus sedebat, olim erat Baptisterium &c. Similia habes in epist. Hincmari 52. ad Odam.

Prob. II. Pars I. Ex Const. Ap. l. 3. c. 11., ubi legitur: *Permittimus baptizare solos Episcopos, ac presbyteros ministrantibus diaconis.* Innoc. I. Ep. ad Decent. c. 3. ait: *Seu extra episcopum, seu presente episcopo baptizant.* Conc. Florentinum in Decr. Arm. ait: *Minister hujus Sacramenti (baptismi) est sacerdos, cui ex officio competit baptizare.* Idem evincitur ex responsione Stephani III., et ex vet. Ord. Rom. II. Ex Patribus. De Tertulliano, et Ambrosio dictum supra. S. P. A. Serm. 33. narrans miraculum B. Stephani, quo revixit infans in gremio mulieris, ait: *Continuo tulit illum ad presbyteros baptizatus est &c.* Theodulphus de Bapt. c. 17. ait: *Presbyteris sive absentibus, sive presentibus episcopis baptizare licet: ergo &c.*

Quæres: an presbyteri sint ordinarii ministri baptismi, an delegati? R. sacerdotes habere *vi ordinis*, et *ex officio*, ex Florent. Synodo, ut doceant, et ministrent Sacramenta (excepto Ordine et Confirm.), sed attendendam Episcopi jurisdictionem, ex Tertull. et Hieronymo supra laudatis, unde dum ille baptizat, aut docet, debet is abstinere. Uno verbo habet presbyter baptizandi potestatem Ordinis, non jurisdictionis.

PROPOSITIO. II. Diaconus nonnisi ex delegatione potest solemniter baptizare.

Prob. I. Ex Tertull. et Hieron., qui ajunt: *Absque Episcoporum jussione diaconis potestatem baptizandi non esse.* Const. Ap. l. 8. c. 28.: *Diaconus non benedicit, non baptizat &c.* Epiph. hæc. 79. *Neque diaconis ullum in Ecclesiastico ordine sacramentum perficere conceditur.* II. Cap. Diaconus dist. 93. c. 3. habetur: *Diaconi absque episcopo, vel presbytero baptizare non audeant, nisi extrema necessitas compellat; ergo &c.* Diaconis vero commissum aliquando baptizandi munus constat ex Act. 8., ubi Philippus diaconus Eunuchum baptizavit. II. Ex Conc. Illib. can. 77. quo statuitur: *si quis diaconus baptizaverit, non audeat perficere, idest confirmare, quod Episcopi munus est.* III. Ex Rituali, et Ordine Rom. constat, diaconum Sabbato sancto, ob multitudinem baptizandorum, hoc Sacramentum ministrasse; ergo &c. IV. Idem eruitur ex Catechismo Romano.

Opp. Cellotius. Ex l. 8. Const. Ap. c. 28., et cap. *Pervenit* dist. 93. habetur, quod diaconi dispensare valent Eucha-

charistiam; ergo & conferre baptismum. II. Possunt pœnitentiam dare ex cap. *Fures*; ergo et baptismum. III. Episcopus diaconos consecrans, ait: *Diaconum oportet baptizare, predicare &c.*; ergo &c. IV. Tertullianus, et Hieronymus eodem modo de presbyteris, ac de diaconis loquuntur; ergo sicut illi *ex officio* baptizant, ita et isti.

R. Ad I. dist. ant. Dispensare valent *de mandato*, conc., *ex officio*, neg. Nam cit. l. 8. Const. habetur: *Diaconus dat populo, non tamquam sacerdos, sed tamquam qui ministrat presbyteris*. Idem evincitur ex cap. *Pervenit*, ubi statuitur, diaconos esse presbyteris inferiores, & ab his Eucharistiam recipere, neque habere jus baptizandi evincitur ex cap. *Præsente presbytero*, unde constat, nonnisi urgente necessitate Eucharistiam dispensare: cum tamen vigeat usus communionis sub utraque specie, dispensabant sanguinem in calice, quia id agere poterant, licet non tangerent Sacramentum, ut docet D. Thomas, et Azorius. Ad II. dist. ant. Poterant pœnitentiam dare, idest absolutionem impendere, neg., idest ex delegatione Episcopi excipere eos, qui solemnisi pœnitentiæ gradus expleverant, conc. Ad III. dist. ant. Oportet predicare *ex delegatione*, conc., virtute sui gradus, neg. Per hunc enim constituitur presbytero subiectus, constat ex cap. *Diaconos*, dist. 93. Ita Gonzalez, alique JCC. Ad IV. R. Presbyterum et diaconum non posse baptizare absque iussione Episcopi eo præsentem, sed presbyterum *vi ordinis* esse solemnisi baptismi ordinarium ministrum, diaconum vero extraordinarium.

PROPOSITIO III. In casu necessitatis etiam laici, et mulieres possunt absque solemnibus ritu baptizare.

Prob. I. Pars. I. Ex Conc. Illib. can. 38. ubi legitur: *Peregre navigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem, qui lavacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare in necessitate*: ubi Canon est accipiendus, si plures adsint, quo in casu docet, ut potius baptizatus, quam paganus, agamus quam bigamus tingat, ut observant Albaspinæus, et Mendoza. Gelasius Ep. ad Episcopos Lucaniæ ait, *quod baptizare & laicis Christianis conceditur*, et Concilium Lateran. IV. cap. *Firmiter* ait: *Sacramentum Baptismi a quocumque rite collatum proficit ad salutem*. Florent. in Inst. Arm. ait: *In casu necessitatis etiam laicus, vel mulier, imo etiam paganus, & hæreticus baptizare potest*. II. Ex Patribus. Tertullianus de Bapt. c. 17. ait: *Baptismus æque Dei census ab omnibus exerceri potest*. S. P. I.

2. contra epist. Parm. c. 13. ait : *Si laicus pereunti dederit (baptismum) nescio an pie quisquam dixerit esse repetendum*. Et l. 7. de Bapt. c. 53. ait , verum esse baptismum *ubicumque , & a quibuscumque verbis Evangelicis consecratum*. III. Calvinus ipse l. 4. Inst. c. 15. ait : *Ab ipso Ecclesiæ exordio usu receptum , ut in periculo mortis laici baptizent*.

Ob. I. Christus solis Apostolis ait : *Euntes &c.* ergo &c. II. In Const. Ap. l. 3. c. 10. habetur : *Sed neque laicos concedimus aliquod sacerdotale munus exercere , veluti sacrificium , baptismum &c.* III. Basilius Ep. ad Amphil. ait , tinctos ab Hæreticis repurgandos , *veluti a laicis baptizatos*. IV. Constat etiam ex Ep. Greg. absentibus pastoribus infantes sine baptismo periisse , et ex Ep. ad Honoratum 180. hortatur Aug. ministros , ne fugam arripiant in perfec. Vandolica , eo quod magnus fieret in Ecclesia concursus : *Aliis baptismum flagitantibus &c.* , sed hæc frustra inculcantur , si liceat in casu necessitatis etiam laicis baptizare ; ergo &c.

R. Ad I. neg. conf. Constat enim ex Act. Ap. etiam Philippum diaconum Eunuchum administrasse baptismum , & Ananiam Paulo . R. Calvinistæ : etiam Philippum & Ananiam fuisse *verbi ministros* . Sed ex hac responsione sequitur , diaconos , ut Philippus , posse ex delegatione solemni ritu baptizare , & prædicare , ideoque Christi mandatum Matt. ult. non ita spectare Apostolos , ut nequeat alios comprehendere . Ad II. dist. ant. Vetant *exercere* solemni-ter , & extra necessitatem , conc. private , & in casu necessitatis , neg. Ibidem enim sermo fit de iis , qui exemplo Core & Oziæ munia sacerdotalia usurpabant . De Basilio infra sermo erit . Ad IV. neg. min. Nam ex pastorum absentia error , & desidia invalescit , & laici spe sanitatis decepti differentes baptismum , sine lavacro peribant .

Prob. II. pars , quæ sequitur ex dictis , eadem est enim laicorum & mulierum ratio . II. Florent. Syn. comprehendit etiam mulieres . Idem statuit Lateranense IV. , & Urbanus II. III. Patres pronunciantes validum esse baptisma *a quocumque verbis Evangelicis consecratum* foeminas non excludunt . IV. Idem sentiunt Græci Patres , ut ex Hieremia C. P. c. 7. censure suæ ostendit Arcudius . V. Addit Bellarminus exemplum Sephoræ , quæ Exod. 4. filium circumcidit .

Ob. I. Tertullianus de Bapt. c. 17. ait : *Petulantia mul-*
H h 2
lie-

lierum, quæ usurpavit docere, utique tingendi jus sibi pariet. Et de veland. Virg. Non permittitur mulieri in Ecclesia loqui, sed nec docere, nec tingere &c.; ergo &c. II. Epiph. hæc. 42. n. 4. damnat Marcionem, quod mulieribus dederit permissionem baptizandi, & de B. V. ait: Sed nec baptismum dare ei concreditum est. III. Chrys. hom. de S. Berenice, & Prodoce, descripto sub nomine baptismi earum martyrio, post ea verba: Baptizavit illas mater (Domina, quæ filias aqua necatas Deo obtulit) ait Chrysostomus Quid ais? Mulier baptizat? IV. Concil. Carthag. IV. an. 398. can. 100. ait: Nulius baptizare non præsumat; ergo &c.

R. Ad I. neg. conf. Tertullianus enim ibi perstringit petulantiam mulierum, quæ munia presbyterorum obibant, ut fecit Quintilla, & Priscilla, quod non audet Vossius negare: & Grotius ait, Tertullianum agere adversus mulieres, quæ in hæreticorum Parasynagogis publice docebant populum. Constat autem ex Ap., turpe esse mulierem loqui in Ecclesia; ergo privatim, & nisi vir adest, sicuti docere, ita baptizare fœmina potest, ac debet. Tunc enim constantia succurrentis excipitur, cum viget circumstantia periclitantis, ait Tertullianus supra laudatus. Ad II. R. Epiph. loqui de Pepuzianis &c., apud quos mulieres episcopi erant & presbyteri, quos sic urget; Si sacerdotio fungi mulieribus mandatum foret, Mariæ potius quam Quintillæ hæc dignitas esset collata; ergo &c. Ad III. R. Comparare Chrysost. martyrium illud solemni sacrificio, & celebrationi mysteriorum, quæ fœminis interduntur. Ad IV. R. S. Th. Vetari hoc canone ministerium publici solemnisque baptismi, nam can. præc. 99. legitur: Mulier, quamvis docta & sancta, viros in conventu docere non præsumat; ergo eadem exceptio in sequenti subintelligitur.

C A P U T II.

De practica administratione baptismi.

QUæri solet hoc loco, an in casu necessitatis aliquis ordo dignitatis servandus sit in collatione baptismi. Sit itaque

PROPOSITIO I. Nec laicus præsentem clerico, nec mulier præsentem masculo baptizare debet.

Ita Hugo Viçt., & D. Thomas, necnon scholastici omnes, & prob. ex Aug. l. 2. contra Ep. Parm. c. 13., ubi de laico baptizante ait: *Nulla cogente necessitate si fiat, alieni muneris usurpatio est; atqui, si adsit clericus, nulla necessi-*

cessitas laicum compellit, idem dicendum de minori clerico, dum adest superior, ac de muliere, dum vir adest; ergo &c. II. Rituale Romanum de Ministro Bapt. ait: *Si adsit sacerdos diacono præferatur, diaconus subdiacono, clericus laico, nisi pudoris gratia deceat fœminam potius, quam virum baptizare infantem non omnino editum, vel nisi melius fœmina sciret formam, & modum baptizandi.* Idem tradit Catechismus Romanus.

PROPOSITIO II. Si secus fiat, peccant laicus, vel mulier.

Ita Fervaques, Vanroy, aliique, & prob. contra Diamam, Gonzalez, Soto, Sylvium, & Salmanticen., quorum argumentum est, quia nulli clericorum, excepto sacerdote, incumbit ex officio baptizare, ideoque non violatur eo in casu jus alicujus, nec fit sacramento notabilis irreverentia: sed falsum est in casu necessitatis non devolvi jus baptizandi ad illum, qui aliis præeminet, nec lædi ordinem Hierarchiæ jure divino ac naturali præscriptum; ergo &c.

PROPOSITIO III. Obstetrix debet præferri sacerdoti excommunicato, & prob. Nam per excommunicationem sacerdos ille est segregatus a communione fidelium, & suspensus ab ordinis exercitio. Atqui mulier in ministerio baptismi præferenda est homini segregato ab Ecclesia; ergo &c.

Opp. Leander, & Fervaques: administratio enim baptismi absque solemnitate non est *actus Ordinis*, alioqui id exequi non posset nec mulier, nec laicus; ergo vi excommunicationis non prohibetur baptizare urgente necessitate, alias fieret irregularis, si quis in tali casu baptizaret; atqui ex consensu omnium non fit irregularis; ergo &c. II. Jus baptizandi persistit in Ordinis characterem, atqui obstetrix nullam habet ex Ordine conferendi baptismi facultatem; ergo &c. R. ad I. neg. conf. Sacerdos enim excommunicatus non ut laicus habendus est, sed ut segregatus a communione fidelium. Ad II. R. in privato baptismo non requiri characterem sacerdotalem.

PROPOSITIO IV. Si plures in casu necessitatis puerum abluant forma prolata, singuli unum & idem sacramentum conficiunt.

Ita D. Thomas, Scotus, eorumque discipuli, & prob. Cum enim Ministri baptizantes sint causæ instrumentales, non principes, et effectus supernaturalis sit, et causarum virtutem excedat, non repugnat unum eundemque effectum

a multiplici causa produci. Si ergo singuli materiam adhibeant, verba pronuntient, rectamque habeant intentionem, unum baptismum conficiunt. Si vero unus prius altero verba proferret, ille tantum baptizaret: et qui postea data opera formam proferret, sacrilegium patraret.

Quæres: An validum foret baptisma a duobus collatum, quorum uni manus, alteri lingua truncata esset? Respondet S. Thomas negative, qui enim verba proferret non immergeret, nec posset dicere: *Te baptizo*, id enim alter præstaret. Affirmat Paludanus dicens eum, qui loquitur, aliena manu baptizaturum. Censemus tamen sic baptizatum sub conditione iterum baptizandum.

PROPOSITIO V. Nemo potest nec in mortis articulo baptizare se ipsum.

Prob. ex Innocentio III. cap. *Debitum* l. 3. Decret. tit. 42., ubi ait, denuo baptizandum ab alio eum, *qui in mortis articulo in aquam seipsum immerfit dicens: Ego baptizo me &c.*, quia inter baptizantem debet esse discretio, sicuti ex verbis Domini colligitur: *Ite, baptizate &c.* Sicut in sacramentali generatione alius debet esse, qui generet, alius, qui spiritualiter generetur. Consentiant omnes in hac parte Theologi.

Dices: aliquando etiam laici propria manu Eucharistiam sumere; ergo a pari. R. neg. conf. Idem quippe discrimen est inter baptizari, et communicare, ac inter gigni, et nutriri.

PROPOSITIO VI. Laicus solemniter baptizans peccat, et fit irregularis.

Ita Paludanus, Sylvius, Gonzalez &c. contra Layman, Bonac., Dianam &c. Prob. ex cap. *Si quis baptizaverit &c. non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur*, ex quibus constat, Hormisdam non loqui tantummodo de diacono Missam celebrante, sed de quocumque non ordinato quodlibet sacramentum, ac solemnem baptismum administrante. II. In editione Gregoriana notatur haberi in 7. Mss. hunc titulum: *De non ordinato ministrante*, et Glossa: *Nota hic penam non ordinati ministrantis*, ergo labili fundamento nituntur adversarii, qui ex titulo, *De clerico non ordinato* censent, ibi de laico verba illa non esse intelligenda. III. Laicus solemniter baptizans fungitur ordine, quem non habet, non secus ac clericus non ordinatus, idem ergo de utroque dicendum est.

PROPOSITIO VII. Peccat parochus, qui puerum extra necessitatem domi baptizat.

Ita Navarrus, Henno &c. Et prob. ex Clementina l. 3. tit. 15. c. unico, qua in Viennensi Conc. an. 1311. statutum est: *Ne quis in aulis, vel aliis privatis domibus, sed dumtaxat in Ecclesiis (nisi regum, vel principum liberi exstiterint aut necessitas emerferit) audeat baptizare &c.* Eadem habet Synodus Melden. an. 845. Et licet persecutionis tempore baptizati fuerint catechumeni in domibus, in carceribus &c.; constructis tamen Baptisteriis non legimus baptismum privatis in ædibus datum. Imo ad Baptisteria accessisse Theodosium, Clodovæum, ejusque filium Ingomirum tradunt historici apud Baron. ad ann. 401.

PROPOSITIO VIII. Nefas est baptismum ministrantibus munera, aut pretia, vel sponte oblata recipere.

Prob. I. Ex Illiberit. Conc. an. 315. celebr., quod cap. 4. vetuit: *Ne qui baptizantur nummos in concham immitant.* Gelasius Papa ann. 494. in ep. ad Episcopos Lucaniæ c. 5. ait: *Baptizandis, consignandisque fidelibus sacerdotes pretia nulla præfigant.* Tolet. XI. an. 675. c. 8.: *Si pro baptizandis pretia quælibet, vel premia voluntarie oblata susceperit, presbyter tribus mensibus excommunicatione plectatur.* Idem statuit Remensis an. 1049., Rothomagensis an. 1050. &c.

C A P U T III.

De Anabaptismo, sive de rebaptizantium errore.

QUæremus I. Quinam hæreticorum a catholicis tinctos rebaptizaverint. II. Quinam catholicorum tinctos ab hæreticis. III. Quomodo se gesserit Romanus Pontifex hac in causa. IV. Quomodo finita fuerit. Sit itaque

PROPOSITIO I. Plures hæretici baptismum iterarunt.

Prob. Enumeratione. I. Enim Himerobaptistæ sese quotidie abluebant, quos tamen Pharisaicas lustrationes iterasse censemus. II. Cœlicolæ, quos censet cl. Auctor fuisse Judæos genere Mosaicos ritus & Christianum baptismum simul commiscentes: de quibus legitur loco cit. coegisse quosdam Christianos *fœdum Judæorum nomen induere.* Cœlicolæ autem dicti sunt ex falsa ethnicorum opinione, Judæos *cœli lumen* colere. Memorat S. P. ep. 163. ad Eleusium *Majorem Cœlicolarum novi baptismi institutorem* apud Donatistas, unde patet, Majorem Cœlicolam & Judæum simul cum Donatistis probasse anabaptismum, & labefactasse Sacramenta Christi judaica superstitione. III. Marcion

apud Epiph. Hær. 62. : *Licere pronuntiavit ter aquis elui, ac baptismo peccatorum ad condonationem expiari*, de Marcione plura l. 1. c. 8. : *Montanistas rebaptizantibus plures accensent ex Philastrio*, qui c. 63. scribit: *Montanistæ sunt, qui rebaptizant si quos seduxerint homines*. Ubi Philastrius *Montanistas* innuit alios a Montani discipulis, quos rebaptizasse nullibi legimus. IV. Rebaptizabant Novatiani, & *Montanistæ* (a Philastrio ita dicti sunt lapsi, qui cum Felicissimo ac Fortunato Carthagin. in monte communicabant, postquam se a D. Cypriano sejunxerant, ann. 250., quod contenderent lapsos, modo libellum a martyribus, & confessoribus afferrent, statim esse recipiendos). Hi ergo eo audaciæ abrepti sunt, ut dicerent Ecclesiam, a qua segregati erant, esse satanæ conventiculum, nec in ea vera esse Sacramenta, unde se catharos idest mundos appellabant.

V. Rebaptizarunt Donatistæ, quorum schisma ortum est ann. 312. juxta Valesium, Pagium, & Norisium, cum ageretur de eligendo in locum Mensurii Cæciliano, adversus quem steterunt Majorinus domesticus Lucillæ ac Donatus, a quo Donatistæ, qui sectæ initio dicebatur pars Majorini, Donatistis nomen dedisse Donatum Numidam a Casis nigris, & Lucillæ domesticum scribit S. P. ep. 185. De his ergo Donatistis ait S. P. *Audent rebaptizare catholicos*, eosque *Montenses, Campitas, Rupitanos &c.* vocant Optatus, Hieronymus, & Aug., quia in montibus, rupibusque coadunabantur. VI. Rebaptizari quoque ab Arianis Catholicos testatur S. P. A. Hær. 49. De Eunomianis scribit Epiph. Hær. 76. *Iterum baptizat Eunomius, non modo qui a catholicis, aut aliis hæresibus, sed etiam qui ab ipsis Arianis deficiunt*. VII. Rebaptizant Anabaptistæ, quorum caput fuit Nicolaus Pelargus, qui ann. 1521. sectam instituit Vittembergæ, quæ postea in immensum excrevit.

PROPOSITIO II. Rebaptizandos hæreticos tradidere Agrippinus, & Tertullianus.

Prob. I. pars. Ex Cypriani epist. ad Jubaj., ubi ait: *Non nova res est, ut baptizandos censeamus eos, qui ab hæreticis ad Ecclesiam veniunt, quando multi jam sunt, ex quo sub Agrippino episcopi hoc statuerunt*. II. S. P. l. 2. de Bapt. c. 8. excusans Cyprianum ait: *Quam consuetudinem, nisi prius Agrippinus &c. per Concilii sententias deferere tentavissent, non auderet iste ratiocinari adversus eam*. III. Vincentius Lirin. Common. n. 9. ait: *Agrippinus primus omnium contra divinum canonem, contra instituta majorum rebaptizandum esse censebat*. Prob.

Prob. II. pars, de Tertulliano ex l. de Pudic. c. 19., ubi ait: *Apud nos ut ethnico par, imo super ethnicum hæreticus, etiam per baptismum veritatis utroque homine purgatus admittitur*, ubi nostrum baptismum, baptismum veritatis appellat, quod ex ejus sententia apud hæreticos falsum sit. Et l. de Præscr. c. 12. ait: *Nemo ab eo illuminatur, a quo contenebratur*, ubi illuminationem appellari baptismum constat ex libri hujus initio. Eusebius ergo, qui l. 7. H. E. c. 3. scribit: *Primus omnium Cyprianus, nonnisi per baptismum ab errore prius emundatos admittendos esse censuit*, non est ita accipiendus, quasi primus hujus sententiæ auctor fuerit Cyprianus, ut putant Valesius, & Vossius, cum ipse Agrippinum laudaverit, sed quod ejus auctoritate, & occasione dissidii cum Stephano exorti rebaptizantium opinio evaserit celeberrima, Afrorumque Ecclesias turbaverit.

PROPOSITIO III. Eundem errorem propugnarunt Firmilianus, & Cyprianus, quorum epistolæ sunt genuinæ.

Prob. I. de Firmiliano contra Missorium, qui ut diximus l. 23. c. 5. eleganti opere ab errore rebaptizantium Firmilianum & Cyprianum studuit acerrime vindicare. Firmiliani Epistolam inter Cyprianicas 75. Rebaptizantium errorem continere, & adversus Stephani sententiam esse conscriptam nemo ambigit, atqui ea Epistola germanus est Firmiliani fœtus; ergo &c. Prob. min. Licet enim ea desit in editione Manutii, reperitur tamen in vetustiss. codicibus, quos vidit Pamelius, in Anglicano, Affliginensi, Blandino, Marchiano, Dumeni, & Cauchiano, nec non in Regio cod. n. 305. Jo. Oxo-nien. ait, exstare in septem antiquiss. MS. & cum 10. aliis contulit editor Benedictinus. Habetur etiam in MS. Angelicæ Bibl., quem ex vetustiori sedente Nicolao V. exaravit Hieron. Pistoriensis. Cur autem desideretur in editione Manutii, culpam in se transfert Latinus p. 177. Bibl. sacre dicens: *Ego Latinus omisi, non Manutius*; ergo &c.

II. Hanc Epistolam rejicit Missorius, quia in ea Rom. Pontifex inhumanitatis redarguitur a Firmiliano viro Ss. atqui non desunt hujus rei exempla complura in Eccl. Historia; nam præter ea, quæ Theodoretus edidit adversus Cyrillum, ac Hieron. adversus Augustinum, sat est ad mentem revocare Asianorum PP. & Galliæ præsulorum, præsertim vero Polycratis Ephesini, ac S. Irenæi acerrima cum Victore Papa dissidia de die Paschatis celebrandi, videtur enim causa causæ consimilis. Nam Victor Quartadecimanis, Stephanus rebaptizantibus excommunicationem minatus est:

& utri-

& utrique putabant, se pro Ecclesiarum suarum disciplina certare; sicut ergo Irenæum, & Galliæ aut Asiæ Præsules, ita Firmilianum excusare possumus, aut credere, eos culpam poenitentia expiassent. III. Dionysius Alex. apud Euseb. l. 7. H. E. c. 5. ait: *Scripserat de Heleno, & Firmiliano &c. se ab eorum communione discessurum, quod hæreticos rebaptizarent.* Ubi nota, Dionysium, & ex illo Eusebium, quorum silentium objectat Missorius, nedum asserere Helenum, & Firmilianum rebaptizantibus adhæsisse, sed etiam ea de re Stephanum voluisse in illos intorquere anathema. IV. Basilus ejusdem urbis Cæsareæ Episcopus ep. i. ad Amphil. ait: *Visum est Cypriano, & nostro Firmiliano eos omnes uni calculo subijcere, idest rebaptizare; ergo &c.*

Ob. I. Firmilianus in sua spuria Epistola in Stephanum Papam evomit horrenda convicia, sed hoc repugnat de viro sanctissimo suspicari; ergo &c. II. Suppositionis nota est etiam silentium Eusebii, Dionysii Alexandrini, Augustini, & Donatistarum, qui cum in Carthaginiensi collatione omnem movissent lapidem, ut statuerent *Rebaptismum*, minime tamen Firmiliani testimonium protulere. III. Neque hujus Epistolæ mentionem ullam factam esse in Concilio Carthaginiensi III. constat ex ejus actis ab Erasmo editis; ergo &c. Cur autem in eo lectæ sunt litteræ Jubajani, qui Afrorum sententiæ vix adhæsit, & non potius Firmiliani, qui in ea sententia perstitit usque ad Xisti tempora? IV. Historiæ Rebaptizantium architectus videtur Eusebius Cæsariensis Semiarianus; summa enim intercessit inter Donatistas & Arianos necessitudo, ut scribit Augustinus. V. Constat Eusebii historia deceptum S. Basilium, nam is de Baptismo hæreticorum plura narrat minus idonea, scribit a Dionysio Alex. Paulianistarum & Cataphrygum baptismum fuisse receptum, ac fuisse illum apud Romanam Sedem veluti Heleni & Firmiliani sequester, quod exscripsit ex Eusebio l. 7. c. 5.; ergo &c.

R. ad I. neg. min. Firmilianus enim existimabat pro causæ æquitate pugnare; præsertim cum ex litteris a Cypriano acceptis, Afrorum Episcoporum consensionem agnovit: unde permotus minis excommunicationis, quam sibi immerito intentari putabat, convicia jactavit in Stephanum. Nec fidem pessumdedit, si ad tuendam Ecclesiæ suæ disciplinam Rom. Pontificis auctoritati ausus est refragari. Vide Prob. II. Ad II. quoad Eusebium, & Dionysium vide Prob. III. Ex Augustini autem ac Donatistarum silentio nihil inferitur,
Vul-

Vulgata enim erant Augustini ætate historia Eusebii, et Basilii opera; poterant ergo Donatistæ Helenum, Firmilianum, ac Basilium laudare, quod non fecerunt, quia putarunt Orientales suam de *Rebaptismo* sententiam mutasse, cum viderent eos communicare cum Africanis, a quibus ipsi Donatistæ separati erant, ut colligitur ex l. 4. contra Cresc. c. 17. Nec obstat Firmiliani litterarum non exstare græcum exemplar, hinc enim potius colligitur a Donatistis has Epistolas non esse confictas, hi enim græce, nedum latine eas fabricassent. Cyprianus vero in litteris Firmiliani patrocinium quærebat sententiæ suæ, non acerbiter verborum, & Coepiscopi consensione anathematis fulmen a se suisque avertere nitebatur. Vide Auctorem.

Ad III. neg. conf. Neque enim in eo Concilio commemorari poterant litteræ Firmiliani. Cyprianus enim videns adversari sibi Rom. Pontificem scripsit etiam, misitque Rogatianum ad Firmilianum Episcopum Cæsareæ, coegitque Concilium Africanum III. ex 85. Episcopis Africæ, Numidiæ, & Mauritaniae. Celebratum est Kal. Septembris ann. 256. superstite adhuc Stephano, qui ann. proximo martyr occubuit. Pervenit eodem anno Synodo jam soluta ad Cyprianum Epistola Firmiliani, qui auditis iis, quæ rescripserat Stephanus, in Stephanum stylum acuit. Firmiliani vero Epistolam scriptam ann. 156. viri docti observarunt, ex Epocha Alexandri Severi, a cujus obitu præterisse dicuntur anni fere 22. Occisus est autem Alex. die 15., aut 18. Martii ann. 235. Ex quibus constat, cur litterarum Firmiliani nulla fiat mentio in III. Synodo Carthaginensi, & quomodo hæc non pugnet cum Epocha Stephani, ut frustra nititur demonstrare Missorius.

Ad IV. neg. ant. Quidquid enim sit de fide Eusebii, nequit is dici commentor historiæ Rebaptizantium. Licet enim Donatistæ captarent Arianorum consuetudinem, Eusebius tamen *Rebaptismum* improbat l. 7. c. 37. & 9. scribens, Stephanum pro antiqua traditione stetisse & Dionysium etiam divinitus admonitum improbasse iteratum baptismum. Nec dicas, Eusebium reprobasse *Rebaptisma*; ægre ferendo tinctos iterum a Catholicis Paulianistas, hos enim maxime averfabatur, ut constat ex l. 7. H. E. c. 27. : imo nulla erat affinitas inter Arianos, ac Samosatenses. Eusebius ergo neque in gratiam Paulianistarum, neque in gratiam Rebaptizantium mentitus est. Constat etiam ex l. 6. Eusebium schisma Novati, cujus Donatianum est surculus, val-

valde averſatum. Ad ult. neg. ant. Non enim opus habebat Baſilius ab Euſebio deliberare res geſtas prædeceſſorum ſuorum. Ad prob. neg. ant. Non enim Baſilius ſcripſit in 1. can. probatum eſſe Dionyſio baptiſma Paulianiſtarum, ait enim Baſilius: *Pepuzenorum* (baptiſmus) *nullam mihi rationem habere videtur* &c. Dionyſius ergo Pepuzenorum ſeu Cataphrygum, quorum non una erat ſecta, baptiſma probavit, non Paulianiſtarum. Licet Baſilius, qui adhæſit rebaptizantibus, contendat idem de omnibus ſtatuendum.

Prob. II. pars de Cypriano. Hunc enim inter Rebaptizantes recensent quotquot ad hæc uſque tempora florere, imo nec Miſſorii ſententiam ſecuti ſunt, qui poſtremo tempore adverſum Boſſuetium Romanorum Pontificum propugnarunt auctoritatem: nec Joſephus Aug. Orſi, nec Platina viri clariſſ. I. ergo Euſebius Cyprianum Rebaptizantibus accenſet. Nec obſtat ab Euſebio Cyprianum dici rebaptizantium *omnium primum*, nam primum dicit, quaſi *primarium*, eo quod ejus opera, auctoritate, & ſynodorum coactione ſententia rebaptizantium celebrior evaſerit. Nam Euſebius epistoſas Dionyſii, & Orientales Synodos memorat ea de re celebratas; notum ergo illi erat, illos ante Cyprianum pro *rebaptiſmo* pugnare. II. Baſilius Magnus, quem Euſebii hiſtoria deceptum non eſſe ſupra oſtendimus. III. Hieronymus adverſ. Lucif. ait: *B. Cyprianus hæreticorum baptiſma reprobandus, ad Stephanum Synodum direxit, ſed fruſtra*. IV. S. P. A. Cypriani litteras laudat l. 1. de Bapt. c. 18. l. 2. c. 1. l. 3. c. 2. l. 5. c. 23. & alibi. VI. Faſſo contendit Miſſorius diſceptationem Aug. adverſus Donatiſtas eſſe *hypotheticam*, quia nempe facta etiam hypotheſi Cyprianum reapſe illas epistoſas ſcripſiſſe, earum auctoritate valide refutantur Donatiſtæ, neque id probatur ex iis hæſitationis veſtigiiſ, quibus S. D. videtur anceps eſſe; nam revera Cyprianum rebaptizandos hæreticos ſcripſiſſe ait S. D. l. 1. contra Creſc. c. 32. l. 2. c. 31. & in Ep. ad Vincentium Rogatiſtam 93., & ad Macrobiū 108. In hiſ enim locis dubitat quidem, ſeu potius alios ait dubitare, ſpectata Donatiſtarum mentiendi libidine, ſed levem eſſe apud Auguſtinum dubitationem iſtam ex locis ſupra laudatis evincitur; non enim ait: *In litteriſ Cypriano tributis, aut aſſiſtis*, ſed: *Exſtant in ejus litteriſ: Hiſ verbis Cypriani: Ad Pompejum etiam ſcribit Cyprianus: Epistoſam quam Jubano ſcripſit* &c. Ubi aperte S. P. Cyprianum earundem epistoſarum agnoſcit auctorem.

II. S. P. A. non excusat Cyprianum abjudicando ab ipso has epistolas, sed modo ait Dominum ei veritatem non aperuisse, *ut ejus humilitas, & caritas in custodienda Ecclesia pace pateretur*, modo illum excusat ex Agrippini, & Africani Concilii auctoritate, modo apparere in epistolis Cypriani simplicitatem potius, quam duplicitem, dum ait: *Admissos sine baptismo in unitatem corporis Christi de divina misericordia mereri indulgentiam*, modo luce martyrii obumbrationem illam fugatam; ergo &c. III. S. P. ubi hypothetice loquitur, non suam aliorum dubitationem significat, ait enim in ep. ad Vincentium: *Quamquam non desint, qui hoc Cyprianum non sensisse contendunt*, & ad Macrob. ait: *Si vere ipsius sunt, & non sicut aliqui putant, ejus nomine conficta*, subdit tamen: *Nos non negamus illud sensisse Cyprianum*. V. S. P. cit. ep. ad Vinc. n. 39. eas epistolas Cypriano adjudicat, I. Ex stylo: *Quod stylus ejus habet quandam propriam faciem, qua possit agnosci*. Retinet enim cum puritate orationis genium Africanum, ornatus simul est, placidus, & ratiocinio potens. Variat quidem interdum scriptorum oratio, sed tamen uniuscujusque se prodit indoles, & ingenium. Hinc ob styli dissimilitudinem Cypriano abjudicamus epistolam Celsi ad Vigilium, & de spectaculis, ait Monachus Benedictinus, *inest dissimilitudo, quam aures legendo Cypriano assuetæ facile percipient*. Id tamen non offendet in litteris de Rebaptismo, quæ licet multæ sint, habent singulæ propriam faciem, qua possint agnosci, & quod magis apparet in litteris Cypriani communicata esse cum peccatoribus Sacramenta, cum admissi sunt in Ecclesiam qui secundum vestram sententiam baptismum non habebant: quæ est altera ratio, cur S. P. Cypriano adjudicat illas epistolas. Ex quibus sic arguitur: in litteris Cypriani exstat: *Neminem a jure communionis, si diversum senserit, amovendum*. Atqui Donatistæ se a non rebaptizantibus segregabant, eosque habebant ut pollutos; ergo ipsi has epistolas non cuderant. Adde, Aug. ex iis epistolis 7. libros de Baptismo contra Donatistas scripsisse; ergo adversus se ipsos eas epistolas fabricassent Donatistæ. VI. Facundus Hermianen. l. 10. de tribus Capit. c. 3. ait: *Nemo sapiens Ecclesiam credit hæreticam, quia doctrinam B. Cypriani laudat, cum ille etiam congregato Concilio definiens, ut omnis hæreticus ad Ecclesiam rediens baptizetur, & propter hoc culpatus a Stephano Romano Antistite refterit, suamque sententiam ad Pompejum defenderit*. Ubi

Her-

Hermianensis Augustinum commendat, quod auctoritate Cypriani compresserit Donatistas, non *ex systemate hypothetico*, sed quia, cum revera Cyprianus *aliter, quam plures aliarum provinciarum episcopi de baptismo saperet*, non tamen se, quemadmodum Donatistæ, ab Ecclesia segregavit.

VII. Missorii momenta, ut mox ostendemus, infirma sunt, & nihil inde utilitatis exurgit, aut in Cypriani laudem (cum in ea potius controversia ejus caritas in unitate servanda, studium in perquirenda veritate, & antiqua disciplina custodienda commendetur, & si quid humani passus est, purgatum id fuerit falce martyrii) aut in Rom. Sedis vindicanda auctoritate, quæ enim objiciuntur ex Cypriano facile diluuntur a controversiarum scriptoribus, quorum nemo ait, Cypriani Epistolas esse confictas, id enim ansam præberet adversariis dicendi, nos prorsus devictos ad inaudita figmenta confugere. Tandem in eo systemate pereunt argumenta, quæ pro confirmandis traditionibus eruditum est l. 23. c. 5. eoque uti posse etiam *Protestantes in dijudicandis*, (aut rejiciendis) *factis ab Ecclesia Romana probatis*, ut ajunt hæretici in Act. Lips. ann. 1736.; ergo &c.

Ob I. Missorius: *Systema hypotheticum* ab Augustino quoque adhiberi ostendit ejus hæsitatio, quam de facto, scriptisque Cypriani significat, cumque Cypriani sententiis probet S. D. validum baptisma ab Hæreticis collatum, ipsum Cyprianum damnasset antilogiæ; ergo &c. R. ad hoc argumentum supra responsum est. Addimus, probari etiam a nobis systema hypotheticum, quo adversarii ex suppositione ipsorum doctrinæ facile revincuntur, sed negamus in hac tantum hypothese Donatistas impugnasse Augustinum, cumque Cypriani Epistolas putasse supposititias, nec negamus, Augustinum in Donatistas Cypriani auctoritatem objicientes valide Cypriani exemplo & scriptis insurgere, sed ideo *insurgit*, quod Cyprianus ipse *de baptismo aliter sentiens in catholica unitate permansit*. Neque Cyprianum arguit antilogiæ. Producit enim contra Donatistas plura Cypriani loca, ut probet Ecclesiæ unitatem, & bonorum, malorumque commixtionem, at ne unum quidem profert, in quo diserte Cyprianus asserat *baptismum rite conferri ab hæreticis*, ut scribit confidenter Missorius p. 281. Vide auctorem.

Ob. II. Optatus nullibi meminit Cypriani; sed meminisset, si Cyprianus esset rebaptizantium Coriphæus; ergo &c.

&c. Adde , Optatum summa fuisse etiam apud Donatistas auctoritate , ut eum legi in Collatione diei tertiæ postulaverint . III. Probat Optatus Majorinum recessisse a cathedra Petri , vel Cypriani , sed si is probasset *rebaptismum* , non Majorinus , sed Cæcilianus ab ea cathedra recessisset , cum in rebaptizantium sententia Majorinus perstitisset ; ergo &c. R. Ad I. neg. min. Ut enim argumentum negativum vim habeat , necesse est (ex Missorio p. 205.) ab auctore fuisse prætermissa , quæ prætermitti debuit ab Optato , qui l. 5. de Bapt. ad solum *Evangelii testamentum* provocat adversarios , ait enim ibidem : *Quid pulsamus cælum , cum habeamus in Evangelio Testamentum ?*

Ad II. R. S. P. Donatistas petiisse *Optatum legi* , quia putabant , se probaturos Cæcilianum ab Imperatore damnatum , quod cum in Optato non invenissent , dixerunt hoc se non petiisse recitari , stomachantes adversus eos , qui risum tenere poterant. Ad III. dist. maj. Probat recessisse a cathedra &c. ob schisma conflatum , conc. , ob controversiam de *Rebaptismo* , neg. De hac enim non loquitur ibi Optatus , qui ibi probat non a Cæciliano , sed a Majorino schisma esse repetendum , quod Cæcilianus successerit Mensurio rite a Felice ordinatus ; Majorinus vero contra Cæcilianum ordinatus fuerit a traditoribus . Hoc ergo ut diluerent debebant ostendere , Majorinum , non Cæcilianum , esse legitimum successorem Mensurii , et hunc non illum schisma conflasse . Nec controversia de *Rebaptismo* erat ad rem .

Op. III. Silentium Pontii Cypriani diaconi , qui passionem ejus scripsit , qui sane Cypriani resipiscentiam non siluisset ; ergo &c.

R. Pontium res a Cypriano gestas , editasque ab eo literas fuisse , & ex instituto non pertractasse : imo fatetur se præterire multa alia , & quidem magna , & forte ea tantum narravit , quæ in Cypriani laudem , aliorumque ædificationem conducere possent . Reapse Pontius non meminit ep. 40. , ubi Cyprianus agit de presbyteris factionis Felicissimi , qui illum subruere tentarunt , neque epist. 52. ad Antonianum de Libellaticis , nec Concilii an. 252. ab eo celebrati in causa Victoris presbyteri , nec epistolarum ad Cornelium de Lapsis , nec epistolæ 55. ad Cornelium ipsum adv. schismaticos , nec 57. de ipsius confessione , nec 58. ad Lucium &c.

Ob. IV. Silentium anonymi auctoris Tractatus adv. rebaptizantes , nec non Donatistarum & Donati , qui damnatus

tus a Synodo I. Arelat. nunquam pro se protulit Cypriani litteras, aut Agrippini Concilia: de iis silent etiam Acta Synodi, gesta Proconsularia, et leges Imper.; ergo &c. R. Anonymi librum, si scriptus sit (ut fert communis sententia) contra Cyprianum tertio Ecclesiæ sæculo suppresso nomine Cyprianum ipsum vellicare, eumque appellare *hæreticorum stupore præditum*; si vero scriptus sit contra Donatistas, ut contendit Missorius, laudandum est silentium Anonymi, qui oppugnans Donatistas Ss. Martyris famæ percipit. Quod spectat ad silentium Donatistarum, non inficiamur, Donatistas non meminisse Cypriani, qui norant eum servasse cum impiis unitatem, & hæreticorum quidem, sed non impiorum expunxisse baptismum. Donatus vero a Synodo Arelateni appellans ad Constantinum non poterat exemplum proferre Cypriani, qui Synodos Catholicorum in provincia coegit, non appellavit ad Cæsarem. In legibus Imperialibus nullum invenitur iudicium Ecclesiasticum in causa Donatistarum, non Concilii Cirtensis, non Romani sub Melchiade, non Arelaten. I.; ergo ne fictitia hæc omnia censenda sunt, ex prædicto silentio? minime; ergo nec Cypriani epistolæ spuria dicenda sunt.

Ob. V. Synodus Carth. III. est supposititia. I. Enim incredibile est æstivo tempore sub cælo Africano convocatum 90. Episcoporum conventum de *Rebaptismo* hæret., quod aliis in Synodis fuerat definitum. II. In ea Synodo omittuntur dies, et Consules more Donatistarum ex Augustino. III. S. P. l. i. contra Cresc. c. 32. de hac Synodo ait: *Aut non est factum, aut a ceteris superatum*. IV. In hac Synodo lectæ dicuntur epistolæ ad Jubajanum, non aliæ ejusdem argumenti. Et Cyprianus ait: *De Rebaptismo semel & iterum, & sæpe* a se prolatam sententiam, Geminus autem, et Junius habent *Semel decrevimus*. V. Stephanus ex Petavio sedit menses quatuor, quo exiguo intervallo ea evenire non potuere, quæ in Africa, et Romæ dicimus contigisse.

R. Ad I. neg. ant. Carthagine enim gratissimum fuisse ærem Geographi testantur. Deinde constat ibidem kalendis Jun. habitam collationem coram Marcell., nil autem interest quoad gradus caloris inter kal. Junii, et kal. Septembris, in quibus celebrata est Carth. Synodus an. 397. sub Siricio, ut constat ex 2. Conc. vol. p. 1567.; ergo &c. Nec levis erat causa Africanis Episcopis Romanum Pontificem adversarium habere, eoque percelli minis atrocibus.

Ad

Ad II. R. S. P. A. l. contra Don. post Coll. c. 15. *Fieri autem potest, ut in codicibus sit varietas, dum alii etiam dies, & Consules describunt, alii superfluum prætermittunt. Sicut etiam codex, de quo primum legimus iudicium Constantini; diem & Consulem non habebat. Quo illi proclamaverunt, quod Imperatoris litteras sine die & Consule recitavimus, & tamen etiam ipsi ejusdem Imperatoris litteras in causa Felicis sine die & Consule recitarunt, nec eis aliquid objecimus, ne similiter, ut ipsi, tempora necessaria superfluis verbis occuparemus.* Ad III. R. Supra dictum esse, unde Augustini exorta sit hæsitatio, alibi tamen hanc Synodum laudat S. D., ac data opera in l. ult. de Bapt.

Ad IV. R. Lectas fuisse epistolas ad Jubaj., quia secundæ Syn. acta commemorant, unde his productis facile Episcopi priorem sententiam confirmarunt. Nec obstat, Geminum, et Junium dixisse *semel decrevimus*, forte enim hi secundæ Synodo non primæ interfuerant. Deinde *semel decrevimus* innuit constantiam Gemini, & Junii persistendo in semel suscepta sententia. Ad V. R. Stephanum electum a Clero eodem anno, quo Lucius martyrio coronatus est die 9. Aprilis anno 354.: sedisse autem usque ad annum 257. constat ex libro Pontificali, aliisque Catalogis vetustissimis, ex quibus emendandus Anastasius, qui sedisse scribit usque ad annum 255. Corruunt ergo Missorii momenta, quibus sedisse Stephanum ait mens. 4. Rectius dixisset *annis quatuor*, ut habetur in Vaticano Cod. 800. annorum. Sed gratis etiam detur Missorio, Stephanum sedisse tantum quatuor mensibus: cum præcessissent Stephani Pontificatum hujus quæstionis primordia, nil absurdi, si quatuor mensium spatio Cyprianus ad Stephanum scripserit, & accepto responso Synodum indixerit, scripserit ad Pompejum, et Firmilianum, et paullo post celebraverit indictam Synodum. Etenim Carthagine recto cursu naves prætervehantur, et tridui navigatione Romam delatas inde recentes fides, quas in curiam attulit Cato, ostendens, quam prope a muris essent Pœni, scribunt Plinius l. 14., et Plutarchus in M. Catone.

Ob. ult. Fictitium est Stephani decretum. I. Quia nihil de eo exstat apud Surium, et Baronium, neque in Anastasio inter Stephani constitutiones, neque in Chronico Damasi. II. Fieri non potest Stephanum baptizari vetasse a quacunque hæresi venientes, cum plures in Trinitatis nomine non baptizent. III. Indigna etiam Stephano videtur

ratio : quod nec hæretici *proprie baptizent alterutrum ad se venientes* , quasi Ecclesia normam sumat ab hæreticis .
IV. Non legimus Stephani rescriptum adversus Donatistas productum , quo causa finita esset ; ergo &c.

R. neg. ant. Stephanum enim stetit contra rebaptizantes narrat Euseb. l. 7. H. E. c. 3. , ubi ait : *Verum Stephanus nihil adversum traditionem innovandum ratus , gravissime id tulit* . Idem Nicephorus , alique historici tradidere . Meminit hujus decreti etiam S. P. A. , qui l. 5. ait , sententiam Stephani non solum ex litteris Cypriani , sed etiam *aliorum episcoporum* patescere , nec Donatistæ adeo stolidi fuere , ut cum Stephanum non sine laude commemorarent , suam de *Rebaptismo* sententiam ab eo proscriptam committerentur , decretumque contra se ipsos cuderent . Ad I. ergo R. Apud Baronium inchoari Acta Stephani a delatione summi Pontificis baptizantis in crypta ad Mummium Urbis Præfectum , & inde ad Imperatorem Valerianum . Sed & ibi legitur : *Per cryptas martyrum Missas , & Concilia celebrabat* . Inde profectam dicimus Synodicam in *Rebaptisma* . Etiam Anastasius ait : *In carcere ad arcum stella fecit Synodum* . Imo Anastasius in Melchiade nullam commemorat Synodum adversus Donatistas , et tamen Misforius Synodum istam urget ; ergo & ipse agnoscit infirmum esse argumentum petatum ex silentio Anastasii . Idem de Chronico Damasi dicimus . Ad II. Vide Propositionem sequentem , Ad III. neg. ant. Non enim ait Stephanus : *Rebaptizandum non est , quia nec hæretici rebaptizant* , sed : *Ipsi hæretici proprie non baptizant* , neque enim *propria Sacramenta* , sed Christi et Ecclesiæ dispensant , instar adulteræ conferentis *munera* , *quæ sua non sunt* : qua ratione utitur S. P. , ut probet baptismum datum ab hæreticis . Stephanus ergo ad antiquam traditionem confugit , non ad hæreticorum consuetudinem . Ad IV. neg. ant. Nam Stephani decretum non uno in loco ab Aug. productum est contra Donatistas , quo decreto in se quidem causa finita erat , licet , *quoad discussionem nondum finita* , quia Rebaptizantes putabant non agi de dogmate , sed de disciplina .

PROPOSITIO IV. Stephanus probavit solum baptismum verbis Evangelicis consecratum .

Prob. contra Blondellum , Vossium , Launium &c. I. Decretum Stephani , ut servatur in ep. S. Cypr. ad Pompejum est : *Si quis ergo a quacumque heresi venerit , nil innovetur , nisi quod traditum est , ut manus illi imponatur*
in

in pœnitentiam : cum ipsi hæretici proprie ad se venientes non baptizent, sed communicent tantum ; Stephanus ergo id tantum volebat, ut antiqua fervaretur traditio : quod etiam scribunt Eusebius, Hieronymus, Lirinus, alique, atqui traditio probat tantum baptismum *in nomine Trinitatis collatum* ; ergo hunc tantum probavit Stephanus. II. Firmilianus hæc de Stephano scribit ad Cyprianum : *Quis credat, quod invocatio hæc nominum nuda sufficiat ad remissionem peccatorum, & baptismi sanctificationem ?* Lis ergo inter Stephanum, & rebaptizantes non erat de forma baptismi, sed de fide baptizantium : & Firmilianus fatetur fuisse persuasum Stephano sufficere *nudam*, idest sine fide Trinitatis, invocationem. Idem infertur ex epistola Cypriani ad Pompejum, ubi ait, nullum esse hæreticorum baptismum, quoniam *hæretici antichristi nominantur, quia ineptum est, ut cum nativitas secunda spiritalis sit, dicant, quod possit quis apud hæreticos spiritaliter nasci, ubi spiritum negant esse* ; id ergo reprehendit Cyprianus in Stephano, quod sanctus Pontifex ratum vellet baptismum Christi, idest forma a Christo præscripta datum, licet baptizantes Christum, Deum, aut Trinitatem negarent.

III. Stephanus per Aug. non improbavit in hæreticis baptismum Christi, quod in eorum perversitate integrum mansisse cognovit. Lirinenfis loco cit. ait, quod decreto Stephani *retenta est antiquitas, explosa novitas*. Facundus Herm. l. 10. c. 3. scribit, Cyprianum a Stephano *jure culpatum*, & contra Mocianum ait : *Stephani potius, quam Cypriani sententiam tenet Ecclesia*, atqui numquam probavit Ecclesia baptismum non consecratum Evangelicis verbis : ergo nec Stephanus.

Ob. I. Stephanus ait : *A quacumque heresi venerit &c.* ; ergo probavit etiam Paulianistarum baptismum. II. Ita Cyprianus Stephani decretum accepit in ep. 74. ad Pompejum scribens : *Omnium hæreticorum baptismata legitima judicavit* ; ergo &c. III. Cypr. ep. 73. ad Jub. ait, probari a Stephano etiam baptismum Marcionis, dicens : *In tantum Stephani obstinatio prorupit, ut etiam de Marcionis baptismo, Valentini, Apelletis &c. contendat filios Deo nasci* &c. IV. S. P. l. de unic. Bapt. c. 14. ait : *Stephanus baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat* ; ergo &c. V. Ecclesia præstantiori cultu prosequitur Cyprianum, quam Stephanum, ut constat ex antiquis Litanis, & aliis Ecclesiasticæ historiæ monumentis ; ergo gravius peccavit, quam Cyprianus, ut fatetur Benedictus XII.

R. Ad. I. neg. conf. Stephanus enim vetans *Rebaptismum*, & præscribens, ut servetur Apostolica traditio, ita accipiendus est, ut nolit iterari baptismum *a quocumque collatum in nomine Trinitatis*, non enim de *forma*, sed de *fide baptizantium* disceptabatur: nec obstat *τὸ ἀπὸ quacumque heresi*, quod cum restrictione accipiendum est, dummodo hæretici conferant baptismum Christi, & materiam, ac formam ab eo præscriptam. Nam Euseb. l. 7. c. 2. scribit: *Per id tempus controversia orta est, utrum eos, qui ex qualibet heresi convertuntur, baptismo purgari oporteret, quippe consuetudo invaluerat, ut sola manuum impositio adhiberetur, sed consuetudo non invaluit in iis, qui in Trinitate baptizati non erant; &c.* Hieronymus etiam adversus Lucif. ait: *Similiter in pœnitentiam omnes hæreticos susceptos, atqui infra id negat de Paulli Samosateni discipulis; ergo &c.* Et S. P. l. 5. de Bapt. c. 5. ait: *Homines detestamur, si quis iterum baptismum accipiat, quem ubicumque jam acceperat, sed non probat ibi S. P. Paulianistarum baptismata; ergo nec Stephanus.*

Ad II. neg. conf. Id enim inferebat Cyprianus ex falsa opinione, quod penes neminem hæreticorum esset verum baptismum, sicut penes neminem habetur vera fides. Ad III. R. Cypriani sensum ibi esse, eo prorumpere sententiam Stephani, ut credat baptismum Christi in nomine Trinitatis collatum remittere peccata, licet baptizent discipuli Marcionis, Valentini, Basilidis &c. qui Christum & Trinitatem blasphemabant, non instituendo quæstionem, an hi vel illi debitam *formam* adhiberent: quia apud quemcumque hæreticum ipse Cyprianus putabat, illegitimum fore baptismum quavis forma collatum, sed Stephanum culpando, quod crederet nudam invocationem Trinitatis prodesse absque fide baptizantium. Qua in re non videtur Cyprianus assecutus sententiam Stephani: is enim *de character* baptismi, non *de gratia* loquebatur, nec eum latebat nefarium esse extra Catholicam baptizari, nisi a culpa aut bona fides excuset, aut ætas, quoniam hæretici non proprium tribuunt baptismum, sed Christi, & apud eos Ecclesia sibi parit filios non *ex utero suo*, sed *ancillæ*, atque *ex semine viri sui*, ut exemplo Jacob explicat Aug. Ad IV. R. per Aug. illud tantum dici *baptisma Christi*; quod Christum habet auctorem, & consecratur *invocatione Trinitatis*; recte ergo Stephanus iudicavit, in nullo iterandum *baptisma Christi*, idest ex Christi institutione datum in no-

mine Trinitatis. Ad ult. R. quod maiorem venerationem Cypriano non sanior doctrina, sed illustrior fama sanctitatis comparavit, ut recte scribunt Nat. Alex., & Pagius. Responsiones autem Benedict. XII. scriptæ sunt anno 1330., priusquam ascenderet Petri cathedram, adeoque privati doctoris sensum exhibent, non R. Pontificis.

PROPOSITIO V. Stephanus neque Cyprianum, neque Firmilianum ob Rebaptismum a communione removit.

Prob. I. pars de Cypr. I. Eusebius, Lirinenfis, Hermianen. &c. scribunt quidem Stephanum excommunicationem fuisse comminatum, non vero eam tulisse. Imo Eusebius narrat, Dionysium Alexandr. se per litteras sequestrum fecisse apud Stephanum, ne excommunicaret Rebaptizantes. II. S. P. l. 5. de Bapt. c. 25. ait: *Vicit pax Christi in cordibus eorum, ut nullum inter eos schismatis malum oriretur.* Et l. 6. c. 1. ait: *Ita quæstio salva caritate, atque unitate altercantibus discutiebatur.* Et de unico Bapt. c. 14. ait: *Multi cum illo (Stephano) quidem cum isto etiam (Cypriano) sentiebant, utrique cum eis in unitate consistentes, atqui in unitate non constitissent, nec vicisset pax Christi, si a Stephano fuissent excommunicatione separati; frustra etiam inde Aug. pro servanda unitate argumenta petisset; ergo &c.* III. Constat ex vita S. Cypriani, Xystum Stephani successorem litteras ad Cyprianum dedisse paullo ante utriusque martyrium, nempe ann. 258.; ergo aut non lata erat a Stephano excommunicatio, aut certissime revocata.

Prob. II. pars de Firmiliano. I. Enim constat, Dionysium Alex. Stephanum a sententia excommunicandi Orientales rebaptizantes interposita opera Dionysii ac Philemonis Presbyt. removisse officiosis epistolis. Vide ejusdem Dionysii Alex. epistolam ad Xystum apud Euseb. l. 7. II. Id probant Pagius & Nat. Alex. ex quo Firmilianum æque ac Dionysium Antiocheni PP. in ep. Synod. ann. 269. appellaverint *B. recordationis virum*, illumque Ecclesia Græca Ss. fastis adscripserit die 28. Octobris, & ex quo Firmilianus adfuerit duobus Antiochenis Conciliis celebratis advers. Paullum Samosat. ann. 265. III. S. P. ait, quæstionem de Rebaptismo agitatam *salva pace, unitate, & communione*, sed hoc non esset, si alicubi, vel in Oriente unitas scissa esset, nec S. D. valide eo in casu impugnasset Donatistas; ergo &c. Hinc S. P. de unic. Bapt. ait: *Cum ergo Stephanus (Rebaptizantes) excommunicandos esse censeret, sicut aliorum episcoporum, & ipsius Cypriani litteræ ostendunt, atqui alii*

episcopi, præter Cyprianum, qui scripserunt, Stephanum voluisse in Rebaptizantes censuris animadvertere, non erat nisi forte Firmilianus & Dionysius; ergo ex eorum litteris constat tantum, Stephanum censuisse excommunicandos, non reapse excommunicasse.

Ob. I. S. P. l. de unic. Bapt. c. 14. ait: *Cyprianus in unitatis pace permansit*, sed hæc non leguntur de Firmiliano; ergo &c. II. Firmilianus Ep. 75. ait Stephanum *cum tot episcopis dissensisse, & abscindere se a caritatis unitate*; ergo &c. III. Narrat ib. Firmil. legatos episcopos a Stephano *nec ad sermonem colloquii communis admissos, sed & hospitium iis esse negatum*. IV. Ait Firmil., a se explosum Hæret. baptismum in Iconio collecta Synodo; ergo in eum merito animadvertit Rom. Pontifex. V. Cypr. in ep. ad Pomp. p. 293. de Stephano ait: *Unitatis oblitus contagio profanæ tinctionis usurpat*. II. ait *Ecclesiæ unitatem tenentes abstinendos putat*; ergo &c.

R. ad I. dist. min. Non leguntur hoc in loco, conc., nulli, neg. Ibi enim S. D. commemorat Cypr., ut probet permansisse in Africa Ecclesiam, et servatam communionem Sacramentorum, ex quo hæc viguerit usque ad Cæciliani, ac Majorini tempora, hanc tamen unitatem cum Rebaptizantibus custoditam S. P. alibi affirmat, imo disputans cum Donatistis hoc in loco supponit. Ad II. dist. ant. & Firmil. loquitur de dissensione doctrinæ, aut de disputatione, conc. de unitatis scissione, neg. Nam et de Cypriano scribit Firmil. *Quod Stephanus usus est rumpere pacem*, atqui per Baronium, qui hæc objicit, Cyprianus a Stephano excommunicatus non est: ergo &c. Et p. 310. ait: *Stephanum cum singulis vario discordiæ genere rumpentem*, sed si Stephanus Orientales excommunicasset, non *vario discordiæ genere*, sed uno eodemque pacto pacem fregisset; ergo &c.

Ad III. R. falli Baronium, quod velit legatos, de quibus Firmilianus, missos ab Orientalibus excommunicatis, cum constet legatos illos fuisse Africanos, ait enim Firmilianus: *Vobiscum, qui in meridie estis, a quibus legatos episcopos leniter suscepit &c.* Ad IV. R. ante Iconien. Synodum invecum Rebaptismum ab Agrippino. Ad ult. dist. ant. Et loquitur Cyprianus de unitate baptismi, conc., de unitate communionis, neg., ait enim: *Præcipit (Stephanus) nihil innovari, nisi quod traditum est, quasi is innovet, qui unitatem tenens unum baptismum uni Ecclesiæ vindicat,*
 & non

& non ille, qui unitatis oblitus &c. II. Addit: *Abstinentes* putat; ergo actu non abstinuit Rebaptizantes a communione.

PROPOSITIO VI. Incertum est, an Cyprianus aut Firmilianus a sua sententia recesserint.

Prob. I. enim post Stephani decretum Cyprianus non acquievit, sed scripsit ad Pompejum, & Firmil.; ac III. Synodum Carthag. coegit, ortaue persecutione alio Cypriani sollicitudo distracta est. Firmilianus etiam plura post decretum illud in Stephanum iratus effudit; ergo &c. II. Post Cypriani martyrium fuerunt in Africa & in Cappadocia Rebaptizantes, qui se S. martyris ac Firmil. exemplo turbantur, & ipse Basilius in ep. Can. id testatur. III. Licet S. P. scribat: *Tam pacatam animam tandem veritati cessisse*; fatetur tamen *correxisse istam sententiam non inveniri*. IV. Putarunt Cyprianus & Firmil. Stephanum tribuere hæreticorum baptismo *remissam peccatorum*, & conferri Spiritum S. etiam in hæresi permanenti, sed in ea falsa opinione verisimile non est eos palinodiam eecinisse; ergo &c.

Opp. Dionysius Alex. in ep. ad Steph. ait, Orientales omnes ad concordiam rediisse. II. rescidisse iudicium, *quo de ista baptismi questione Cypriano adhaeserant*, ait S. P. l. 3. contra Cresc. Et Africanos *novum emisisse decretum*, ait Hieronymus advers. Lucif.; ergo &c. R. ad I. Dionysium loqui de unitate, *ad quam reversæ sunt cunctæ Ecclesie, quæ prius erant discissæ*; ergo de compresso schismate Novatiano loquitur, quod omnes fere Ecclesias turbaverant, de controversia baptismi, quæ scissionem non attulerat. Et Eusebius l. 7. ait: *Novati novitatem detestantes inter se pacem iniisse*. Ad II. R. Aug. ibi Cresconium revincere ex suis principiis, cum enim Donatistæ dicerent, se ab Orientalium communione recessisse, quod illi iudicium de *Rebaptismo* resciderant, insurgit S. P. aut eos debuisse exemplo Cypriani cum iis servare unitatem, aut Orientalium exemplo & ipsi *Rebaptismum* reprobare. Ad III. R. Hieronymum asserere: *Illos ipsos, episcopos, novum emisisse decretum*, habita Ecclesiarum, non personarum ratione. Loquitur enim de traditione majorum, quam pullulantes errores suppressere nequeunt, pluribus semper contra novitatem pugnantibus.

PROPOSITIO VII. Plura sunt quæ Cypr. errorem excusant.

Prob. I. Non enim Cyprianus novam induxerat consuetudinem, sed ejus decessor *Agrippinus*, & nullibi per *Asiam* coepiscopi, etiam per Concilii sententias, quod nisi ii præstitissent, nec adversus eam tam sancta anima ratiocinari ausa esset, ait S. P. l. 2. de Bapt. c. 8. II. Nec solus Cyprianus *Rebaptismum* propugnabat, sed cum eo 80. ferme antistites *Afri*. III. Cypriani momenta tam valida Augustino visa sunt, ut dixerit ib. c. 4., se quoque in ea sententia nutaturum, nisi firmatus esset *Ecclesiæ concordissima auctoritate*. IV. Nunquam Cyprianus deseruit unitatem, ac jure S. P. ejus exemplo Donatistas exagitavit l. 1. c. 18. V. Nondum *eliquata veritate* maluit Cyprianus prædecessorum inventa defendere, quasi fessus *quiescens in lectulo auctoritatis*, & licet non laboraverit *invincibili ignorantia*, quia tamen nulla lege tenebatur ad majorem diligentiam, ipsa ignorantia eum excusabat a culpa, ut de Ss. Viris Semipelagianismo imbutis ait Norisius Tom. 3. pag. 97.

VI. Ut observat S. P. A. l. 6. de Bapt. *Nec ob aliud visum est quibusdam antistitibus Christi, inter quos B. Cyprianus eminebat, non esse posse apud hæreticos, vel schismaticos baptismum, nisi quia non distinguebatur Sacramentum ab effectu, vel usu Sacramenti, & quia ejus effectus, atque usus in liberatione a peccatis, & cordis rectitudine apud hæreticos non inveniebatur, ipsum quoque Sacramentum non illic esse putabatur*. Si ergo Cyprianus percepisset, S. Pontificem distinguere characterem baptismatis a gratia, nec asserere hæreticorum baptisate purgari hæresim, aut peccatum baptizatorum permanentium in hæresi, facile Stephano consensisset: nam venientes ab hæreticis ad Ecclesiam Catholicam, licet non rebaptizatos, gratiam consequi propter unitatem Ecclesiæ Cyprianus non negavit. Vide Aug. l. 2. de Bapt. c. 4.

PROPOSITIO VIII. Ex Cypriani resistentia non labefatur auctoritas Rom. Pontificis in rebus fidei.

Prob. tam contra hæreticos, quam contra nonnullos Theologos Parisienses. Ac I. certum est, Cyprianum ante exortam de *Rebaptismo* controversiam Rom. Pontifici debitum honorem detulisse: scribens enim ad Anton. ep. 52. ait, eum, qui non communicat cum Rom. Pontifice, *nec communicare cum Ecclesia Catholica*. Et ep. 55. ad Corn. in eo agnoscit *Petri cathedram*, & *unitatem sacerdotii*, quibus testimoniis utimur ad revincendos hæreticos, qui ex Cypriano probare nituntur Rom. Pontificem nulla extra Rom.

Rom. Provinciam præditum auctoritate, ut jactant Vossius, Fellus, alique hæretici. Contra defensores autem declarationis Cleri Gall. id unum inferimus, Cyprianum non pertimescentem intentatum a Stephano anathema, adversus illum cogentem Synodum nullumque inspicientem periculum schismatis, existimasse hanc controversiam ad disciplinam non ad dogma spectasse. Negant id quidem Habert, Auctor op. de Re Sacram., Bossuet &c. Sed affirmant ex Gallis ipsis Nat. Alex., Claudius Somier, Petitdier, Juenin, Serryus, Tournely, alique.

Prob. I. Ex Cypriani ep. ad Jub., ubi ait, *Hæc ibi rescriptimus, nemini præscribentes, aut præjudicantes, quominus unusquisque episcoporum quod putaverit faciat, habens arbitrii sui liberam facultatem*: Et in Ep. ad Stephanum: *Scimus, ait, quosdam quod semel imbiberint nolle deponere: qua in re nec nos vim cuiquam facimus, aut legem damus*. Eadem habent Episcopi Africani Præf. in III. Conc. Carth. &c. Auctor de Re sacram., Cyprianum noluisse legem alicui præscribere, quod veritas nondum discussa esset, nec supremo Ecclesiæ judicio definita, ut docet S. P. A. l. 5. c. 17.

Verum si iste Auctor contendat fas esse re non discussa plenaria synodo, ut Augustinus ait, invicem disceptare, licet judicium tulerit Romanus Pontifex, asseret cum Bossuetio, in gravi dissensione idoneum non esse ad causam definiendam R. Pontificis judicium. Si autem id asserat non accedente definitione Pontificis, adeo ut sentiat Stephani decretum non fuisse ex cathedra, quod Bossuet negat c. 6. & seq., jam ex facto Cypr. nihil concludent adversarii: nos vero negamus, judicium Stephani fuisse ex cathedra, & judicium Pontificis etiam in gravissimis fidei controversiis *irreformabile* non esse. Cyprianus enim ait, omnes episcopos habere libertatem faciendi quidquid libuerit in Ecclesiæ administratione, & salvo vinculo pacis retineri ea, quæ usu, & consuetudine *usurpata sunt*, sed ex sunt res ad disciplinam spectantes; ergo &c. II. Licet causa rebaptismi esset ambigua, videbatur tamen Cypriano certissima, ut constat ex laudibus, quibus illam exornat, sed nemo consultus in rebus fidei, quæ sibi videntur certissimæ, responderet, posse quemque tenere quod lubet; ergo &c. III. Firmilianus in epist. ad Cypr., ut probet injustam esse excommunicationem a Stephano intentatam, ait, apud Romanos *circa dies Paschæ, & circa multa alia esse aliquas diversitates, nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ uni-*

unitate discessum esse ; sicut ergo controversia de die Paschæ &c. ad solam attinet disciplinam ; ita ad hanc spectare creditum est *Rebaptisma* .

Imo post Concilium Nicænum , quod ex Bossueto est *plenarium* illud , quo per Augustinum hæc controversia eliquata est , ad disciplinam hæc quæstio pertinuit ex Natal. Alex. , Pagio &c. Nam S. Basilius , qui floruit post Nicænam Synodum censet , rebaptizandos hæreticos , & hoc disciplinæ esse , non fidei . R. I. Bossuet : se de Cypriano , & Firmiliano agere , non de Basilio . Sed contra . Basilius enim Firmiliano & Cypriano adhæret , iisdemque principiis utitur , ait enim : *Antiquis visum est , Cypriano dico , nostro Firmiliano , eos omnes uni calculo subicere .* Addit : *Eos non posse Spiritus sancti gratiam aliis præbere , a qua ipsi exciderunt ; ergo &c.* Deinde , si post plenarii Concilii definitionem quæstio inter *adiaphora* computatur , & tamen censetur quæstio fidei , non solius Pontificis , sed & Synodi universalis in discrimen vocatur auctoritas . Tandem agi de sola disciplina , non de dogmate , ait Basilius : *Sed quoniam nonnullis Asiaticis visum est propter multorum æconomiam eorum baptisma suscipi , suscipiatur ; ergo &c.*

Confirmatur ex Augustino , qui l. 2. de Bapt. c. 3. ad excusandum Cyprianum ait : *Ipsa plenaria [Concilia] sæpe priora posterioribus emendari , cum aliquo experimento aperitur quod clausum erat , sed quæ rerum experimento dignoscuntur , ad disciplinam spectant non ad fidem ; ergo &c.* II. S. P. ibidem c. 9. , nedum de consuetudine disceptatum fuisse ait , sed solam consuetudinem Cypriano objectam : ideoque illum restitisse , quia in Africa inuenta erat consuetudo contraria . Quænam autem esset consuetudo Ecclesiæ , nondum innotuerat : *Quæ postea multis discussis ambagibus plenaria concilio confirmata est .* Cypriani itaque ætate de re agebatur , in qua etiam *plenaria Concilia a posterioribus emendantur* , & consuetudo opponitur , & investigatur , sed hæc spectat ad disciplinam ; ergo &c.

Sed dato etiam hanc quæstionem , *tamquam fidei dogma* agitatum , nego decretum Stephani fuisse *ex cathedra* . Hujus enim nota certissima est , quod Pontifex illam cuique palam , solemnique ritu proponat , & tanquam de fide credendum singulis fidelibus tradat , quod etiam docet Petitdier , alii-que ibidem laudati ; sed hæc nota decreto Stephani deerat , quia non damnabat *Rebaptismum* proponendo traditionem dogmatis , sed consuetudinis : & forte ad solum Cyprianum ,

num, ejusque collegas fuerat directum. Discrimen vero causarum a Bossuetio traditum (qui ait convocanda generalia Concilia tantum ex certa causa, si graves per orbem dissensiones oriantur, si aliter nequeat pax coalescere, unde infert causam Pelagianorum potuisse terminari judicio Apostolicæ sedis, causam vero Rebaptizantium, nonnisi judicio plenariæ Synodi) optime refutatur a laudato Petit-dier c. 6. Quod enim S. P., scribit, causam Pelagianam finitam esse Innocentii, & Zosimi rescriptis, superbe Pelagianos gloriari, ut propter illos Orientis, & Occidentis Synodus congregaretur, nec Pelagianam causam ulterius examinandam ab episcopis, sed a potestatibus coercendam; id sane etiam in causa Rebaptizantium dicendum esset, si Stephanus solemniter decrevisset, & quæstio non spectasset ad disciplinam, ut Meldensis episcopus arbitratur. Falsum est enim, causam Pelagianam fuisse ab omnibus refutatam, si loquamur ante rescriptum Romani Pontificis, cum Pelagius in Synodo Diospolitana fuerit absolutus. Si ergo utraque causa ad fidem spectasset, & uterque Pontifex definitivam sententiam pronuntiasset, utraque causa finita esset *Apostolicæ Sedis rescripto*. Vide auctorem.

Ob. I. Bossuet: controversiam de *Rebaptismo*, teste Augustino l. 2. de Bapt., *altercationum nebulis involutam* perductam esse ad plenarii Concilii illustrationem. Addit S. D. c. 4.: *Nec nos aliquid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiæ auctoritate firmati &c.*; ergo in rebus difficillimis postest quis reluctari Pontificiæ definitioni, ut Stephano restitit Cyprianus. R. dist. ant. In rebus spectantibus ad disciplinam, conc., ad dogma, neg. Loquitur enim S. D. de iis rebus, in quibus, ut ipse ait loco cit., *plenaria Concilia emendantur a posterioribus, & in quibus opponitur tantum consuetudo*, quippe num consuetudinis robore teneatur Orbis terrarum, nonnisi collatione episcoporum potest dignosci, ideoque Asiatici, licet in eos anathema Victor intentasset, nunquam a sententia recesserunt, nisi discussa a Nicænis Patribus controversia: at in rebus fidei rescripto Apostolicæ sedis finiri causam S. P. passim affirmat. Adde convenire Catholicos omnes, siue errare possit Pontifex, siue non, ab omnibus fidelibus esse audiendum; si ergo de fidei dogmate se pertractare agnovisset Cyprianus, non levi culpa, sed exitiali & gravissima se se obstrinxisset; ergo veniale peccatum in Cypriano admittit S. P. A.; quia de consuetudine, non de fide disceptabat.

Ob.

Ob. II. Cyprianus in epist. ad Jubaj. probat hæreticos baptizare non posse: *Quia fides est una, & unum baptisma*, quia non habet baptismum Christi, *qui est extra Ecclesiae unitatem* &c. Similia habet Firmilianus, sed ex his constat, eos sententiam suam recensere inter fidei dogmata; ergo in causa nondum excussa nefas non est a sententia Pontificis recedere.

R. Etiam Basilium iisdem momentis excludere omnium hæreticorum baptismum, & tamen docet questionem talem esse, ut servanda sit consuetudo. Etiam Asiatici ex veteris, ac novi Testamenti locis suam sententiam de Paschatis die pertinaciter sustinebant, & tamen ad disciplinam non ad dogma spectabat. Cyprianus ergo ea testimonia opponerebat, ut inde inferret Ecclesiae suae disciplinam doctrinae fidei magis esse conformem, non quod certa esset, & revelata, ut certum est & revelatum, fidem esse unam, & hæreticos esse extra Ecclesiam.

Opp. III. Stephanus credidit sententiam suam spectare ad fidem, & tamen Rebaptizantes non excommunicavit; ergo &c. R. Stephano perspectam fuisse quaestionis naturam, sed a vibrando anathemate abstinuisse, operam navante Dionysio, quod Afri nondum inter dogma, & consuetudinem discrevissent: ut se gessit Victor erga Asiaticos acerrime pro nova disciplina pugnantes, interpellante pro his Irenæo. Sperabat etiam Stephanus, Cyprianum ad veritatem trahere, quod fecisset, nisi persecutione Valeriani turbasset Ecclesiae pacem.

PROPOSITIO IX. Quorundam PP. & praesertim Dionysii Alexandrini de Rebaptismo sententia est obscura, & ambigua.

Prob. I. Nam Dionysium Alexandrinum Rebaptizantibus adhæsisse affirmat Hieron. de script. Eccl. c. 69. scribens: *Hic in Cypriani, & Africanæ Synodi dogma consentiens de hæreticis rebaptizandis ad diversos plurimas misit epistolas.* Subscribunt Hieronymo Valesius, Nat. Alex., alique. Oppositum censet Juenin, alique his momentis. I. Rebaptizantes nunquam in suae opinionis patrocinium Dionysium advocarunt; ergo &c. II. hanc sententiam amplexi essent etiam Episcopi Aegypti, & Lybiae Alexandrinae sedi subiecti. III. Basilus in Ep. ad Amphil. ait, Dionysium ratum habuisse baptismum *Pepuzenorum* &c. IV. Dionysius mediator exstitit pro Rebaptizantibus; ergo &c.

R. ad I. incertum esse, an ad Dionysium confugerint Rebapti-

baptizantes ; probabile est tamen id fecisse saltem Firmilianum , cum Dionysius pro Rebaptiz. Orientis valida interpolaverit officia .

II. Argumentum probat oppositum , nam ex Juenino etiam S. Athanasius Episcopus Alex. rejecit hæreticorum baptismum ; ergo & alii Alexandrinæ sedi subjecti . Ad III. dist. ant. Ratum habuit absolute , neg. , si tingerent in nomine Trinitatis , subdist. , ubique , neg. , ubi non vigeat Rebaptismus , conc. Cataphrygæ enim , & Montanistæ præscriptam formam non servabant : idem dicendum de Pepuzenis ex Basilio , licet Epiphanius , & August. hunc errorem Pepuzenis non tribuant . Adde Basilium Dionysio Anomæorum errorem alibi impegisse , cum constet ex Athanasio Basilium fuisse deceptum . Ad IV. dist. ant. Fuit mediator Rebaptizantibus adhærendo , conc. , adhærendo Stephani decreto , neg. Taliter ergo Dionysius studuit Stephani indignationem compescere , ut scriberet Firmiliani sententiam *probatam in maximis Episcoporum Conciliis* , adeoque rem esse periculi plenam ab eorum communione discedere , non curavit tamen Rebaptizantes decreto Stephani observantes reddere .

Ob. II. Ruinartius : Dionysius in ep. ad Philem. ait : *Hanc ego regulam ab Heracla accepi . Eos enim qui ab hæreticis veniebant tum demum ad communionem eos admittebat , nequaquam existimans iterato baptismo eis opus esse .* In ep. ad Xystum ait noluisse rebaptizare senem dejerantem baptismum , quem ab hæreticis acceperat , nil cum nostro habere commune ; ergo &c. R. ad I. ibi agi de Apostatis , qui clam perversæ doctrinæ magistros adire delati essent . Imo cum immediate Dionysius subjiciat , ideo apostatis redeuntibus non opus esse iterato baptismo , quippe jam antea Spiritum S. ab ipso acceperant , innuit aliam apostatarum , aliam hæreticorum esse rationem .

Ad II. R. Ideo Dionys. noluisse rebaptizare senem illum , quia diuturna communio ei sufficiebat & ad S. mensam diutissime astiterat , ex doctrina Rebaptizantium : hi enim admissos olim ad altare , per ipsum unitatis vinculum , absque iterato baptismo gratiam consequi posse censebant . Unde retorqueri potest argumentum . Ex his constat , de Dionysio subscribendum potius Hieronymo , qui integras ejus vidit epistolas , quam recentioribus , qui fragmenta legerunt .

PROPOSITIO X. Athanasius , Optatus , & Cyrillus Hierol.

Hieros. immerito accensetur Rebaptizantibus.

Ita Nat. Alex., PP. Maurini &c., quibus subscribimus. Nec obstat, Athanasium Or. 2. contra Ar. hæreticorum baptismum appellare: *Inane simulacrum, vanum & inutile, & sicut creatura diversum quid est a Filio; ita diversum quiddam a vero baptismo est, quod ab illo existimatur dari.* R. enim, Athanas. vacuum appellare Arianorum baptismum quoad effectum, non quoad characterem; ait enim ib. *Qui fieri potest, ut prorsus vacuus & inutilis non sit baptismus qui ab illis datur, in quo insit religionis simulatio?* Non enim ait, omnino nullum esse sed vacuum, inutile, & non conferre ad pietatem. Et infra: *Multæ aliæ hæreses, ait, nomina tantum pronunciant, verum cum nec sanam habeant fidem, inutilis est aqua, quam donant, quippe cui desint pietas, itaut quemcumque illi adperserint, impietate scèdatur potius, quam redimatur.* Nec obstat, quod ibi compareret Athan. Arianorum baptismum cum bapt. Manichæorum, & Samosatens., quod nullum erat etiam quoad substantiam; nam in eo comparat, quod utrumque vacuum est & inutile, ait S. P. l. de un. Bapt. *Nihil prodest hæreticis, quod extra Ecclesiam verum baptismum & tradunt & tenent.* Hinc Athanasius subdit, eos, qui ab Arianis baptizantur, decipi, & eludi, quia cum Filium Dei censeant rem creatam, nullum ab eo consequantur auxilium: quæ sane de effectu gratiæ accipienda sunt. Aliunde Athanasius in ep. ad Rufinianum ostendit, tenere se œconomiam canonum Nycænæ Synodi hæreticos rite baptizatos sola manuum impositione admittens.

Prob. II. Pars. De Optato, de quo major difficultas videtur: sicut enim certum est ratum habuisse baptismum datum a schismaticis, ita dubium est, an probarit hæreticorum baptismum, nam l. i. contra Parm. n. 12. scribit, recte Donatistas clausisse hortum hæreticis: *Qui soli habent varia & falsa baptismata, quibus inquinatus non potest abluere.* Id vero non esse affirmandum de schismaticis, qui nobiscum vera Sacramenta traxerunt, sed hæc explicari nequeunt de illicito Sacramento, cum neque a schismaticis fas sit Sacramenta recipere; ergo &c.

R. Scopum Optati ibi esse Parmenianum revincere, quod se a catholicis & hæreticis segregaverit, putans apud utroque esse *Sacramenta inquinata*, ait enim non esse pertimescendam eam contaminationem, quæ contrahitur a Sacramentis hæreticorum ob pravitatem doctrinæ, si commu-
nice-

nicentur Sacramenta cum Ecclesia catholica ; unde illa schismatici hauserunt . Verum in eodem l. i. ait : *in Trinitate baptismatis unionem defendimus* , & l. 5. ait ; *Baptisma Christianorum in Trinitate confectum confert gratiam , si repetatur , facit vitæ iacturam* . Appellat quidem Optatus ibidem mendacem aquam Praxeæ , sed mendacem appellat , quia ob fidei defectum non confert vitam , quam credentis fides & Trinitas præstat . Fides nempe , ut dispositio , Trinitas , ut consecrans elementum .

Prob. III. Pars . De Cyrillo Hierosolymitano . Is enim a permultis inter Rebaptizantes adnumeratur , quod scripserit præf. in Catech. p. 8. ; *Soli hæretici rebaptizantur ; siquidem prius illud non erat baptismus* , ubi Cyrillus loquitur de omnibus hæreticis univérse . Sed male cit. loco particula *ἐπεὶ* redditur per *siquidem* , est enim idem ac *ubi* , *simul* , *quum* &c. , & sensus est , unum esse baptismum , nec repeti unquam , rebaptizari tamen hæreticos , sed quando verum baptismum , ob adulteratam formam non conferunt .

PROPOSITIO X. Concilium plenarium , de quo S. P. A. videtur esse Nicænum , sed non solum .

Prob. S. P. l. 2. de Bapt. c. 7. de controversia rebaptizantium hæc habet : *Post magnos dubitationis fluctus ad plenarii Concilii confirmationem perducta est* . Idem ait c. 9. n. 14. ubi S. P. de Concilio Nicæno loqui putant Lovanienfes , Nat. Alexan. , Lupus , Bossuet , alique , quibus subscribimus . Contra , Marca , Sirmondus , Alaspinaeus , & Patres Maurini stant pro Arelat.

Prob. I. S. P. l. i. de Bapt. c. 7. ait : *Plenario totius orbis Concilio etiam remotis dubitationibus , quod saluberrime sentiebatur , fuisse firmatum* , sed his verbis exprimitur Nicænum Concilium . I. enim hoc solum eo tempore dici poterat *Plenarium totius orbis Concilium* , cum ibi ex Oriente , & Occidente convenerint Episcopi 318. II. Quia Aug. ævo sola Nicæna Synodus per antonomasiam *Plenaria* , & *universalis* dicebatur , quo nomine Nicænum designant Possidius , & Siricius . III. Can. 19. Nicæno legitur : *De Paulianistis definitio probata est , ut baptizentur omnimodis* . Ex quibus verbis ait S. P. de Her. n. 44. *Paullicanos baptizandos Nicæno Concilio constitutum est , unde credendum est eos regulam baptismatis non tenere , quam multi hæretici custodiunt* ; censuit ergo S. P. ita Nicænam Synodum reprobasse Paullicanistarum baptismum , ut simul probaverit baptismum hæ-

hæreticorum, qui eandem cum catholicis tenent regulam.

IV. Hieronymus in Dial. adv. Lucif. ait: *Nicænâ Synodum omnes hæreticos suscepisse, exceptis Pauli Samosatensis discipulis.* Et S. Innocent. ep. 22. ad Episcopos Maced. ait: *Numquid cum de Paulianistis jubent (Nicæn. Can.) omnes, qui ab hæreticis revertuntur, erunt baptizandi.* V. Arelat. Conc. dici nequit *Plenarium*, & totius orbis in sensu Aug. Nam I. soli Episcopi ex Occidentali imperio, quod Constantino subiectum erat, convenire potuere, non ex Ægypto, Africa, Illyrico, & Græcia, quæ provinciæ Licinio subiectæ erant; ergo nec Synodus Arelatensis *plenaria* fuit, nec talis dici poterat ab Augustino, cui ejus acta ignota fuisse ostendit Norisius. Deinde S. P. sæpe Donatistis opponit Synodum Melchiadis, gesta Proconsularia, Constantini litteras &c., numquam tamen Acta Synodi Arelatensis. Meminit quidem *Judicii Arelatensis* in ep. 43. ad Glorium &c., sed inde constat, non esse illud *plenarium*, nec *Concilium* vocat, sed *judicium aliorum Episcoporum*, idest quorundam, non omnium. Imo in eadem epistola de causa Cæciliani ait: *Restabat adhuc plenarium Ecclesiæ universæ Concilium, ubi etiam cum ipsis iudicibus causa posset agitari. Quod utrum fecerint probent, nos enim non factum esse facile probamus, ex eo quod totus orbis cum eis communicat: sed si Concilium illud plenarium fuisset Arelaten., non ostendisset S. D. firmitatem judicii Romæ lati ex Donatistarum separatione, sed absolute pronuntiasset plenariam illam Synodum reipsa peractam, eamque esse Arelatensem.* Deinde in Coll. diei 3. catholici protulissent pro Cæciliano *plenariam illam Synodum*, non Romanam Melchiadis, atque opponentibus Donatistis exiguum numerum dictæ Synodi, cum interfuere tantum Episcopi 19. potuissent opponere Arelatensem, cui Episcopi 600. ex Launojo adfuere; ergo &c.

Prob. II. Pars. Ex Aug. l. 6. de Bapt. c. 7., ubi ait: *consuetudinem Ecclesiæ; a qua rebaptizantes discesserant, Conciliis universalibus roboratam;* ibidem de Cypriano, & collegis ait: *satis a se disputatum pro universitate catholice consensionis, atque Concilii, in cujus unitate isti manserunt, ubi apparet, non in uno Concilio causam Donatistarum discussam, & aliud in sententia Augustini esse Concilium plenarium, aliud unitatem Ecclesiæ, Cyprianus enim, qui nunquam recessit ab unitate, consuetudinem unius baptismi in nullo Concilio probavit, in pluribus rejecit.*

Ob.

Ob. I. Arelat. I. Recte dicitur plenarium, ad illud enim convenerunt plurimi ex *prope infinitis locis*. Eidem Concilio interfuere 600. Episcopi ex ep. ad Sylvestrum, ubi habetur. *Domino Sylvestro cœtus 600. Episcoporum, qui adunati fuerunt in oppido Arelaten.* Deinde Concilium Bagajense dicitur ab Augustino plenarium, licet ad illud soli Donatiani 310. Episcopi convenerint; ergo &c.

R. Non disputari a nobis, an Arelatense dici possit *plenarium*, sed an dici possit plenarium illud, de quo loquitur S. P., quod *totius orbis* appellat, cum Arelatense non Concilium, sed *judicium Arelatense*, aut *transmarinum* vocat S. D. l. 3. contra Cresc. c. 13. Quot Episcopi ad Synodum Arelatense accesserint incertum est: xxxiii. invenimus in subscriptionibus, sed forte desunt aliqui. Codices ergo Corbejenses, & Morbacenses, qui habent 600. emendari debent ex Colbertino, quod fuit olim Ecclesiæ Arelatensis, & in quo legitur tantum: *Cœtus Episcoporum* omissio 600. Bagajensem vero Augustinus non dixit absolute *plenariam*, sed *plenariam Donatistarum*, vel *ironico* locutus est, ut censent Nat. Alex. & Tournelius. Adde, ibidem S. P. appellasse *plenarium* 310., qui cum *universis provinciis Africae* convenerant, non vero *plenarium totius orbis*.

Ob. II. S. P. Concilium illud vocat: *Transmarinum* l. 2. de Bapt., sed tale dici nequit Nicænum in Bitynia celebratum; ergo &c. II. In ep. 89. ait *judicium Arelatense* pronunciatum ab *omnibus transmarinis Episcopis*. III. In Pl. 36. victos etiam Donatistas *totius orbis* *judicio*. IV. In ep. ad Eleus. 43. *Restabat*, inquit, *adhuc plenarium Ecclesiæ universæ Concilium*: dedit ille (Constantinus) aliud *Arelatense judicium*; ergo Concilium Arelatense est illud *plenarium transmarinum*, ac *totius orbis*, de quo August. V. Si illud Concilium erat Nicænum, cur illud non nominavit S. P., cum hoc prodesse posset causæ catholicorum, non obesse; ergo &c.

R. ad I. Concilium Nicænum ab Africanis dici *transmarinum*, nam S. P. l. 2. contra Cresc. enumeratis Ecclesiis Asiæ, & Bityniæ ait: *Habent cum illis transmarinis Ecclesiis societatem*. R. II. Quod S. P. l. 2. de Bapt. non ait, ætate Cypriani nondum factum Concilium universale, ac *totius orbis transmarinum*, sed ait: *Nondum factum erat transmarinum*, vel *universale Concilium*, idest nondum factum erat *transmarinum*. Capuanum &c. vel *universale* Nicænum, ex quibus Conciliis, sive ex *universa Ecclesia*

collectis, five ex transmarinis provinciis posset Cyprianus agnoscere antiquam Ecclesiæ consuetudinem.

Ad II. R. S. P. non asserere ad Arelatensem Synodum convenisse *transmarinos omnes Episcopos*, sed ait, Donatistas, non ad *transmarinos*, idest ad Occidentales, sed ad Constantinum causam Cæciliani detulisse post latum Arelatense iudicium; ad quem non erat ea causa deferenda. Ad III. R. Non ait purgatum Cæcilianum in Concilio totius orbis, sed ait: *Purgavit se in transmarino iudicio, cui consensit universus orbis*. Hinc patet, quo sensu scribat S. P. *Superatos Donatistas iudicio, & auctoritate totius orbis*; nec tamen Arelatense Concilium sit illud *universale*, ac *plenarium*, de quo disputamus. Ad IV. Vid. prob. Adde, Aug. ibi scripsisse, Donatistas devictos toto orbe terrarum, quia *cum Cæciliano permansit orbis terrarum communio*, & *ad eum a transmarinis Ecclesiis communicatorie literæ missæ sunt*. Ad V. R. Augustinum proprio nomine non appellasse Nicænum Concilium, quia non aliud erat tunc universale, & plenarium, totius orbis, neque hoc tantum, sed aliis etiam iudiciis *Rebaptisma* proscriptum fuerat.

Ob. ult. Si *Rebaptisma* a Nicæna Synodo proscriptum esset, id nec Basilus, nec Epiphanius, nec Athanasius ignorassent, atqui Basilus in I. can. ad Amphil. docuit omnes hæreticos rebaptizandos, Athanas. Or. 2. rejicit baptismum Arianorum, & Epiph. in Exp. cath. fid. ait: hanc controversiam *nondum Synodi iudicio decisam*; ergo &c.

R. I. Quærendo ab adv., quomodo Basilus, Epiph. &c. ignorarint Arelatensis Synodi definitionem 600. Episcoporum. R. II. Basilium, & Epiphanium putasse Nicænam Synodum, non ut regulam dogmatis, sed disciplinæ, juxta regionum consuetudinem variabilis, 19. canonem edidisse. Nam can. I. ait Basilus, nonnullos Asiaticos probare hæreticorum baptisma *propter multorum æconomiam*. Vide Propos. VIII. De Athanasio vide Prop. IX.

PROPOSITIO XI. Plures Ecclesiæ definitiones, & Imperiales leges reprobarunt rebaptismum invocatione Trinitatis collatum.

Prob. I. pars. An. 313. Romana Synodus sub Melchiae damnavit Donatum a Casis nigris, *quod confessus sit rebaptizasse*, ait Optatus l. 1. n. 24. II. Synodus Arelatensis an. 314. c. 8. statuit: *de Afris autem, quod propria lege sua utantur, ut rebaptizent, placuit, ut si ad Ecclesiam aliquis hæreticus venerit, interrogent eum symbolum, & si præviderint*

derint eum in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur &c. III. Synodus Nicæna can. 8. iussit Novatianos in Ecclesia admittendos sola manuum impositione, & can. 19. rebaptizandos Paulianistas regulam baptismi non tenentes, ut supra dictum est. IV. Synodus Laodicæna an. 364. can. 8. iussit baptizari Montanistas, & Cataphrygas ob violatam baptismi formam. V. Constantinopolitanus I. an. 381. can. 7. statuit rebaptizandos Eunomianos, Montanistas, & Sabellianos, non vero Arianos, Macedonianos, et Novatianos, quod isti non illi verbis Evangelicis uterentur; ergo &c.

VI. Siricius Papa an. 386. in Synodo Romana statuit, ut *venientes a Novatianis, vel Montensibus* (idest Donatistis) *per manus impositionem recipiantur, quia in Christi nomine sunt baptizati.* VII. Concilium Capuanum, quod Synodus III. Carth. plenarium et transmarinum appellat an. 389. can. 38. sic statuit: *Non liceat fieri rebaptizationes.* VIII. Synodus Hipponensis an. 393. statuit, ut in recipiendis Donatistis aboleantur, quæ repetitione baptismatis commiserunt. IX. Tridentina Synodus sess. 7. can. 4. statuit: *Si quis dixerit baptismum, qui datur ab hæreticis in nomine Patris &c., non esse verum baptisma, anathema sit.*

Prob. II. pars, Valentinianus an. 373. statuit: *Sacerdotio indignum antistitem, qui sanctitatem baptismi genuerit.* Gratianus an. 377. 17. Octobris ait: *Eorum condemnamus errorem, qui sacramenta sortitos, alio rursus baptismo incestant.* Idem statuit Honorius an. 405.; ergo &c.

C A P U T IV.

De valore baptismi ab hæreticis, & paganis collati.

Non loquimur de quocumque baptismo, sed de eo, quod est verbis Evangelicis consecratum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Nec loquimur de gratia, sed de caractere. Gratiam enim, si hæreticorum baptismus ratus est, certo consequuntur infantes & adulti, qui bona fide, neque hæreticis communicantes ab his recipiunt baptismum. Sit ergo

PROPOSITIO I. Validum est baptisma ab hæreticis collatum in nomine Trinitatis.

Prob. I. ex Conciliis propos. XI. laudatis, & ex Decretis Romanorum Pontificum a Gratiano collectis, ex ep. S. Leonis II., alia 29. ann. 443., Felicis III. an. 488., Pelagii ad Gaudentium ann. 557., S. Gregorii l. 9. ad Quirin. ann. 601., Greg. III. an. 738. ad Bonifacium Archiepiscopo-

pum Moguntinum, quibus præscribitur, ut qui in nomine Trinitatis baptizati sunt non tingantur novo baptismo, sed aut per manuum impositionem, aut per unctionem chrismatis recipiantur; ergo &c.

Prob. II. ex Ecclesiæ vetustissima consuetudine, quam laudat Stephani decretum, quod perpendens Lirinensis c.4. Common. ait: Agrippinum omnium primum censuisse rebaptizandum, *contra morem, & instituta majorum*. Hinc Hieronymus advers. Lucif. de ep. Cypriani ait: *Stephanum Romanæ Urbis Episcopum, & inveteratæ consuetudinis, lacerat errorem*. S. P. l. 2. de Bapt. c. 7. ait, consuetudinem ipsam ex Apostolorum traditione derivatam, quoniam, *quæ per universam custodiuntur Ecclesiam, nonnisi ab ipsis tradita, & commendata creduntur*. Addit, ex confessione Cypriani, *hanc consuetudinem per Agrippinum cœpisse corrigi, sed verius credendum corrumpi cœpisse, non corrigi*. Et l. 3. c. 12. probat S. P. nec post Agrippinum in Africa Rebaptismum communiter obtinuisse. *Si permanebat ab Agrippino usque ad Cyprianum consuetudo baptizandi ab hæreticis venientes, ut quid facta sunt a Cypriano de hac re Concilia? Cur tot ejus collegæ in Concilio dixerunt, rationem & veritatem consuetudini præponendam?* Reapse Cyprianus ep. 71. ad Quintum: *Non est, ait, de consuetudine præscribendum, sed ratione vincendum*, et ep. 74. ad Pomp. *Consuetudo sine veritate vetustas erroris est*; ergo &c.

III. Scripturarum testimonia I. loco non produximus, quia expresse non dirimunt hanc quæstionem, hinc S. P. l. 1. contra Cresc. n. 39. ait: *Quamvis hujus rei certe de scripturis non proferatur exemplum, earumdem tamen a nobis tenetur veritas, cum hoc facimus, quod placuit Ecclesiæ, quantum scripturarum commendat auctoritas*. Est tamen ad rem nostram illud Jo. I. ubi de Christo dicitur, non de quovis ministro: *Hic est qui baptizat*, de quo loco plura supra dicta sunt lib. 30. c. 14.

Prob. IV. Ratione. I. Baptismus propria sanctitate, & veritate constat: ergo nec impietate, nec infidelitate ministri labefactatur. Prob. ant. S. P. l. 3. de Bapt. c. 10. *Quia Sacramento divina virtus assistit, quia neque lucernæ lux, cum per cœnosa diffunditur, inde aliquid sordidum contrahit*. Confirmatur ex Aug. l. 5. c. 19. quia per Cyprianum ep. ad Jubajanum valet baptisma ab eo datum, qui invidia tabescit, & quem homicidam esse testatur Jo. ep. 1. objicenti ergo, quod hæresis Sacramentum inficiat, respondet S. P.

S. P. *Quomodo aquam mundat homicida?* quasi diceret per vos homicidium non labefactat Sacramentum; ergo nec hæresis. Et l. 5. addit comparisonem ex lege: *Sicut non faciebant, ut lex bona non esset, qui ea non legitime utebantur.*

II. Unus est baptismus sive in hæresi, sive in Catholica detur, nam sive ebriosus, sive homicida baptizet, semper Christus est *qui baptizat*: cum enim in nomine Patris &c. conferatur: *Christum habet auctorem, non quemlibet hominem*, ait S. P. l. 2. contra Lit. Pet. Et l. de unic. Bapt. c. 8. ait: *Sicut nomen est J. Christi quod a sacrilegis dicitur: ita baptismus est J. Chr. quod a sacrilegis datur.* Et l. 6. de Bapt. c. 14. ex principiis Cypriani ait: *Cur non etiam ille duos baptismos facit, qui dicit, quia & iniqui baptizant.* Unde sic arguitur: unus est baptismus sive a bono, sive a malo collatus, ergo unus est etiam sive a fidei, sive ab infidei conferatur. III. Potest baptismus conferri extra Catholicam Ecclesiam, nam ex Aug. l. 1. de Bapt. *Redeuntes, qui prius quam recederent (ab unitate) baptizati sunt, non rebaptizantur*; ergo extra Ecclesie unitatem baptismus non ammittitur. *Quod si haberi fores potest, etiam dari cur non potest?* Et l. 3. c. 15. ait: *Sacramenta ubique integra sunt, etiamsi prave tractentur. Sicut scriptura ubique integra est, etiamsi falsarum opinionum varietate asserebatur.* Et l. 1. de Bapt. c. 16. ait: *Cum tales a spiritualibus Sacramentis imbuuntur, tamquam per se ipsam Rebecca eos parit, sicut Esau, cum autem per illos, qui non caste annuntiant Evangelium, tales in Dei populo generantur, Sara quidem, sed per Agar; ergo &c.*

Ob. I. ex scripturis. Ad Eph. 4. habetur: *Una fides, unum baptisma*, sed hæretici non habent fidem; ergo nec baptisma. II. Ecclesia Cant. 4. dicitur: *Hortus conclusus, fons signatus, una columba*; sed hæretici sunt extra hortum Ecclesie; ergo nec fontem habere possunt. III. Ap. ad Gal. 3. ait: *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis*, sed hæretici Christum non induunt; ergo nec baptizantur. IV. De hæreticis ait Jer. 2.: *Me dereliquerunt fontem aquæ vitæ &c.*; ergo &c. V. Ecclesiasticus c. 74. ait: *Qui baptizatur a mortuo, quid proficit lavatio ejus?* ergo &c. R. ab I. Aug. retorq. argument. Ap. enim ibi ait: *Vocati estis in una spe*, atqui ex Aug. l. 5. de Bapt. *non erat una spes iis, qui negabant resurrectionem mortuorum, unum baptisma ex 1. Cor. 15.*; ergo unum quoque

erit baptisma iis, qui fidem non habent. Remanet autem etiam ablata fide baptismus, quia is ad Ecclesiam spectat tamquam nota & character fidelium, atqui nota & character remanet etiam in transfugis; ergo &c.

Ad II. R. S. P. A. l. 5. c. 27.: *Si hortum conclusum intelligas Ecclesiam Ss. non esse in avaris &c., qui tamen cum justis baptismum habent communem; ergo eodem pacto habere possunt hæretici.* Si vero *hortum conclusum* dicas Ecclesiam huius temporis in qua mali cum bonis permixti sunt, in Ecclesia ipsa sunt quædam propria Ss., ut caritas, quædam communia Ss. & improbis, ut fides, quædam permanentia extra Ecclesiæ corpus, ut Sacramenta. Licet ergo hæretici caritate ac fide careant, habere possunt Sacramenta. Ad III. dist. min. hæretici non induunt Christum, quoad *Sacramenti perceptionem*, neg., quoad *vite justificationem*, conc. Ad IV. R. I. Illud Jerem. 2. etiam de impiis dictum esse; sicut ergo isti, ita hæretici valide baptizant. R. II. dist. conf. Hæretici non habent fontem &c. quoad *vite sanctificationem*, conc., quoad *Sacramenti perceptionem*, neg. Nec aqua profana est, *super quam nomen Dei invocatur.* Ad V. R. non baptizari a mortuo, *qui baptizatur a Christo, qui semper vivit*, Vid. l. 30. c. 14.

Ob. II. ex PP. Præter Cyprianum, de quo supra, Canon Ap. 45. & 46. *deponi jubet Episcopum, vel presbyterum qui hæreticorum baptismum admiserit; ergo &c.* II. Leo I. ep. ad Nicetam, & Urbanus II. docent hæreticorum Sacramenta non posse sanctificationem conferre; ergo &c. R. ad I. neg. conf. Eos enim canones editos esse in aliqua Synodo Rebaptizantium, nempe in Iconiensi vel Synadensi, ex eo constat, quod nec Cyprianus, nec Firmilianus eisdem canones pro se laudaverint. Ad II. R. loqui laud. Pontifices de sanctificatione, non de perceptione Sacramenti, ajunt enim, *formam habere*, idest substantiæ Sacramentorum, *non virtutem.*

Ob. III. ratione. Per baptisma nascimur filii Dei sed hos non gignit, nisi Christi sponsa Ecclesia; ergo &c. II. Hæreticus non est Ecclesiæ membrum; ergo nec minister: non habet Spiritum S.; ergo nec dat, nec jus habet ad Sacramenta. III. Rebaptizatum est post Joannem Baptistam; ergo a fortiori post hæreticorum baptismum. R. ad I. dist. min. Gignit sola Christi sponsa, vel suo vel ancillarum utero, conc., semper suo, neg. Ad II. neg. conf. Minister enim est causa instrumentalis, & Deus uti potest instru-

men-

mentis etiam a se per culpam & apostasiam separatis, ut his usus est in patrandis miraculis, hinc patet necesse non esse, ut minister habeat Spiritum S., quem non virtute sua, sed Christi virtute communicat. Jus quidem non habet ad conficienda Sacramenta, sed id probat administrationem sacrilegam, non irritum Sacramentum. Vide Aug. l. 5. contra Don. c. 8. n. 9. Ad ult. Vid. c. 2. lib. hujus.

PROPOSITIO II. Valet baptisma a pagano sub præscripta forma collatum.

Prob. I. Ex Aug. Sive enim Paulus, sive Judas baptizet, Christus est qui baptizat, nam talis baptismus est, qualis est ille, in cujus potestate datur, non qualis est ille, per cujus ministerium datur, quæ sunt verba August. in canones relata; ergo &c. II. Nicolaus Papa an. 866. ad Consult. Bulg. c. 104. ait: *A quodam Judæo, nescitis utrum Christiano an pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis Hi profecto, si in nomine S. Trinitatis baptizati sunt, constat eos non esse denuo baptizandos.* Et in ep. Romanus habetur: *Spiritum Dei subministrare gratiam baptismi, licet paganus sit qui baptizat.* Et Concil. Florent. in Decret. Eug. In casu necessitatis etiam paganus baptizare potest; ergo &c.

Ob. I. Nicolaus ib. ait valere baptismum in solo Christi nomine, sed hoc a nobis rejicitur; ergo & illud. II. Concil. Illib. statuit: *Posse fidelem, qui lavacrum suum integrum habet, baptizare in necessitate;* ergo paganus, qui non habet baptismum, non potest. III. Greg. III. ep. ad Bonif. jussit *denuo baptizari a paganis baptizatos;* ergo &c. R. ad I. Rescriptum Nicolai: habere auctoritatem in eo, de quo fuerat consultus, nempe de valore baptismi a pagano collati, quod vero docuit de baptismo in nomine Christi, esse opinionem insertam ac privati doctoris. Vid. c. 9. lib. hujus, Ad II. R. Van-Espen supponi in eo canone non unum laicum adesse, quo in casu baptizare debet baptizatus præ non baptizato &c. Ad III. R. Greg. loqui de iis, qui in forma Ecclesie non fuerunt baptizati, ut ait Glossa in Cap. Quos a paganis.

Ob. II. S. P. l. 2. contra Parm. c. 13. ait: *Utrum & ab iis, qui nunquam fuerunt Christiani, possit baptismus dari, nec temere aliquid affirmandum est sine auctoritate tanti Concilii &c.* II. S. P. Donatistas urget, ex quo baptizati non possint Sacramentum amittere, quod in Catholica suscepere, & ex quo dari possit baptismus, ubi potest

haberi; ergo censet Aug., paganos dare non posse baptismum cum non habeant. R. recte Aug. de ea re dubitasse, nondum Ecclesiæ judicio ævo suo definita, quod nunc non faceret, post tot Rom. Pont. & Conciliorum definitiones. Ostendit tamen S. P. se credidisse ratum baptismum *ubicumque, & a quibuscumque verbis Evangelicis consecratum.*

Ad II. R. Aug. Donatistas refellere ex eorum principiis. Fatebantur enim, quod *recedens ab Ecclesia baptismum non amittit*; Si ergo, ait S. P., extra Ecclesiam habetur, & extra Ecclesiam datur. Dices: quomodo dat qui non habet? R. Si loquamur *de elemento sensibili*, idest aqua, hanc habet & paganus: si de forma, etiam habere potest, si eam didicerit: si de gratia, illam non dat baptizans, sed Christus, cujus est baptismus. Nam, *si eam homo dat, Deus vacat*, ait S. Opt. l. 5. de Schism. Don.

Quæres I. Quando in praxi baptismus sit iterandus? R. baptismum rite, & in nomine Trinitatis collatum non esse iterandum, adeoque sacrilegii crimine pollui, & fieri irregularem, qui iterum tingeret rite baptizatum, docent Theologi, & JCC. Ii etiam qui baptizantur: *Si ignoranter id fecerint*, nequeunt juxta canones ordinari, nisi magna necessitas cogat, si vero bis baptizantur *ex industria*, in penitentia jacere illos convenit, usque ad exitus sui diem. Ex cap. *Qui bis ignoranter* de Consecr. dist. 4. n. 117. Generalis regula est, non esse rebaptizandos, nisi post diligentiam adhibitam de priori baptismate gravis emergat dubitatio: & in eo casu non absolute, sed conditionate baptizetur, ut decrevit Alex. III. cap. *De quibus dubium est.*

Quæres II. Quid agendum sit, si ad Ecclesiam veniat, qui se in aliqua hæresi asserat baptizatum? R. Si in S. Trinitatis nomine baptizatus sit, instruendum esse, quo sensu in Ecclesia ejusdem mysterium teneatur, & purgatum fidei integritate confirmandum manuum impositione ex cap. *Si quis apud illos*. Si tantum in nomine Domini se tinctum profiteatur, in nomine SS. Trinitatis est iterum baptizandus. Si nesciat, num sit baptizatus, nullaue extent indicia, baptizandus est, quia *non potest in iterationis crimen venire, quod omnino nescitur*. Si vero certo sciat, se in nomine Trinitatis baptizatum esse, abstinendum est a baptismo, nisi aliqua perfidia hæreticorum lavacrum nullum reddiderit, ut cum novatores nonnulli, ut ostendant verba concionatoria esse, unus aquam fundit, alter Evangelica verba profert: qua de re statuit Synodus Meclinien. ann. 1607., ut ab hæreti-

reticis baptizati, iterum sub conditione baptizentur.

Quæres III. An domi ab obstetrice, urgente necessitate, baptizatus sit iterum sub conditione baptizandus. Affirmant Sylvius, Fervaques &c., quia mulieres, ajunt, in eo casu turbari possunt, & paracho interroganti aliter respondere, quam fecerint. Verum quia baptismus iterari non debet, nisi adsit de illius nullitate prudens suspicio, si obstetrices deprehendantur idoneam adhibuisse materiam & formam, nec responsis suis nutent, & nulla suspicio prudens oriatur, eas aut ignorantia, aut malitia peccasse, non repetendum est baptisma, & hoc sensu accipiendi sunt DD. laudati & Synodus Mecliniensis.

Quæres IV. An infantes exposititii, qui deferunt ad collum appensam schedam, qua asseratur baptizatos fuisse, sint sub conditione rebaptizandi? R. Theologi supra laudati, quibus accedit Rituale Rom., affirmative, nisi constet, schedam illam a fide digno fuisse conscriptam. Nam *conditionalis forma ex Rit. Rom., non passim, aut leviter uti licet, sed prudenter, etiam ubi probabilis subest dubitatio infantem non fuisse baptizatum.*

C A P U T V.

De subjecto hujus Sacramenti, ac I. de baptismo parvulorum.

NOt. I. Subjectum baptismi esse posse omnes Adæ filios, qui contrahunt originale peccatum, ad quod expiandum baptisma fuit institutum. Qua de re plures negant B. V., nec aliam innoxiam creaturam, fore baptizandam, cum scribat S. P. de Præd. SS. c. 13.: *In eis, qui nullum habent peccatum, falsus est baptismus, qui in remissionem traditur peccatorum.* Verum S. P. loquitur de baptismi primario effectu, remissione scilicet originalis peccati, quam negabant Pelagiani, non de initiatione, & cooptatione in Christi Ecclesiam, atque de visibili signaculorum consortio, quorum intuitu non repugnat B. V. fuisse baptizatam.

Not. II. Ante rationis usum baptizari posse infantes negant Valdenses, Petrobruissiani, Cathari, & Maxime Anabaptistæ. Solet hic error Tertulliano adscribi, sed immerito. Complures Novatores contendunt, olim neminem baptizatum, *nisi ætate jam adulta*, neque invicte ostendi derivatum ab Apostolis *pædobaptismum*: ita Salmasius, Vandale, & Phereponus in ep. Aug. 166., ubi ait: *Opportuisse Aug. proferre locum aliquem scripturæ, ex quo liquido constet infantibus necessario impositum esse baptismum.*

Atqui

Atqui S. P. scripturas attulit & Pelagianos etiam traditione, quam illi admittebant, devicit; cum ergo scriptores catholici ajunt, *pædobaptismum* non evinci ex scripturis, id tradunt de veritate, quæ in scriptura contineatur expresse, perspicue, & nequeat seclusa Ecclesiæ auctoritate facile eludi: non de veritate, quæ ex scripturis recte inferatur, maxime si Ecclesiæ judicium, & PP. traditio accedat. *Neminem olim, nisi adulta ætate baptizatum*, censuit olim Vives, & Strabo, qui tamen non negarunt, parvulos valide baptizari. Erasmus docuit, parvulos valide baptizari. Erasmus docuit, parvulos, *cum adoleverint interrogandos, an ratas habeant promissiones per eorum sponsores factas*, neque ad Christianam vitam cogendos, si eas nolint confirmare, quam sententiam proscripsit Trid. sess. 7. can. 14. de Bapt. Ex iis autem, qui probarunt parvulorum baptismum, Fides ap. Cypr. Ep. 59., nonnisi die 8. baptizandum infantem voluit, quod ob mysterium etiam alii commendarunt: quidam ad 40. dies, Nazianzenus ad triennium. Sit ergo

PROPOSITIO I. Licitum, & congruum est parvulos baptizare.

Prob. I. scripturis. Sicut Gen. 17. mandavit Deus *universam* circumcisionem, *ne anima deleatur de populo suo*, ita Jo. 3. ait: *Nisi quis renatus &c.*; ergo &c. Prob. conf. ex cap. 3. l. 30. ubi ex Augustino, Prospero, Gregorio &c. & scripturis ostendimus, tam circumcisionem, quam baptisma institutum ad delendum originale peccatum. Confirmatur, quia sicut nemo olim reputabatur absque circumcisione inter semen Abraham, quia Deus eam præceperat in signum foederis; ita in baptismo facta est tam parvulis, quam adultis promissio gratiæ. II. Ap. Rom. 5. ait: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic per unius justitiam in omnes homines in justificationem*; atqui non moriuntur parvuli in Adam, nisi ab illo per carnalem generationem oriantur; ergo nequeunt vivificari, nisi per Christum regenerentur, neque ad vitam spiritalem resurgere, nisi cum Christo sepeliantur in mortem. Est autem baptismus lavacrum regenerationis ex ep. ad Titum c. 3. quo *consepulti sumus cum Christo in mortem* ex Rom. 6. Nec requiritur, ut parvuli spiritualiter reviviscant, ipsorum fides, ac motus arbitrii, quia nec illorum assensus interfuit, ut peccarent in Adam. Hinc Matth. 19. Christus ait: *Sinite parvulos ad me venire, talium est enim regnum cælorum.*

lorum. Et act. 16. legimus, baptizatam integram familiam Lydiae, & domum omnem custodis carceris, Paullus etiam 2. Cor. 16. testatur, se baptizasse *Stephanæ domum*, sed in domo etiam parvuli comprehenduntur; ergo &c. III. Nedom adulti, sed etiam parvuli Hebræorum transierunt mare rubrum, & omnes baptizati sunt in nube & in mari ex 1. Cor. 10.; ut ergo typo veritas respondeat, debet & parvulis conferri baptismus, quæ argumenta passim producit S. P. A.

Prob. II. traditione, quam urget S. P. contra Pel. Serm. 10. de Verb. Ap. *Hoc Ecclesia semper habuit, semper tenuit*; unde Serm. 174. morem baptizandi parvulos *antiquam fidei regulam appellat* S. D., adeo ut nec Pelagiani eam ausi sint denegare. Quare S. P. de iis ait l. 1. de Pecc. mer. c. 36.: *Quia parvulos baptizandos esse concedunt, qui contra auctoritatem universæ Ecclesiæ, proculdubio per Dominum, & Apostolos traditam, venire non possunt &c.*, sed si hæc traditio ætate August. inexplorata fuisset, non eam probasset Pelagiani ea de re sæpe ab August. vexati; ergo &c. Hinc Auctor Eccl. Hieron. c. ult. ait, spiritualis generationis participes fieri etiam pueros, qui nondum divina mysteria percipiunt. Scriptor Const. Apost. l. 6. c. 15. ait: *Baptizate vestros pueros, atque eos educate in disciplina &c.* Irenæus l. 2. adv. Hær. c. 39.: *Omnes venit salvare, qui per eum renascunt in Deum, infantes, & parvulos &c.* Eadem habent Origenes, Cyprianus, Chrysostomus, Ambrosius, alique omnes.

Prob. III. Ex Ecclesiæ definitionibus, inter quas Cypriani ep. ad Fidum olim 66. episcoporum, postea Hieron. & Aug. Item Conc. Africæ plenarium ann. 418. statuit, ut quicumque parvulos recententes baptizandos negat &c., anathema sit. Adde Gerundensem, & Barchinonensem Synod. Parisiensem, Bituricensem, Atquensem, & Capitularia Caroli M. Hinc Trid. sess. 7. c. 13. definit: *Si quis dixerit parvulos, eo quod actum credendi non habent, suscepto baptismo inter fideles computandos non esse, ac propterea cum ad annos discretionis pervenerint esse rebaptizandos, anathema sit.*

Prob. III. ratione. I. ex periculo damnationis, cui parvuli subijciuntur ex dictis. Hinc S. Carolus Borromæus in Conc. Mediol. excommunicationi subijcit, *qui ante nonum diem infantem baptizandum non curent*. Idem præstitit an. 1645. Rothom. episcopus Harlæus. Unde Avitus ad Fusci-

nam

nam Sororem ait: *Si forte lavacri, divini expertem tenerum mors invida natum præripiat, dura generatum sorte gehennæ &c.* II. Ratio est D. Cypr. Ep. ad Fidum, quia omnes, sive infantes sint, sive majores natu habere possunt eandem divini muneris aequalitatem. Affert etiam exemplum circumcisionis, quæ etiam parvulis conferebatur. III. Producitur a Nazianz. Or. 40. ubi ait, optimum esse, si infans sanctificetur & spiritui consecratur ab ipsis unguiculis. Adde, curandum esse, ne filii diu vivant diaboli mancipia.

Ob. I. Matth. ult. ait Christus: *Euntes docete &c.*, atqui parvuli sunt doctrinæ incapaces; ergo &c. II. Marc. ult. ait Christus: *Qui crediderit &c. salvus erit*; ergo fides debet baptismum præcedere. III. Act. 15. ait Petrus: *Pœnitentiam agite & baptizetur unusquisque vestrum*, atqui pueri sunt expertes pœnitentiæ, fidei &c.; ergo &c. Nec obstat, ajunt Anabaptistæ, Christi sententia: *Nisi quis renatus &c.*, cum enim parvuli præceptis obstringi nequeant, non magis hoc ad eos spectat, quam illud: *Nisi manducaveritis &c.* Nec alia Matth. 19.: *Sinite parvulos &c.* παιδια enim adulescentulos designat cum rationis usu. Idem domus tota, aut familia ab Apostolis baptizata dici potest exclusis parvulis Nam 1. Cor. 16. addit Apost. *Et in ministerium ss. ordinaverunt*, quod de parvulis dici nequit, & 1. Paral. 10.: *Interiit omnis domus Saul*; nec tamen Isbofeth, Esbaal neque Miphiboseth interiere in Gelboe; ergo &c.

R. ad I. & II. mitti Apostolos ad gentes idololatrias, quæ utique ante baptismum docendæ erant, quia nemo ad Christianam religionem trahitur invitus, sed non prohibentur hoc mandato baptizari infantes eorum, qui crediderunt. Prædicandum est ergo Evangelium omnibus, omnes baptizandi, & ab omnibus, qui credere, & pœnitentiam agere possunt, fides & pœnitentia exigenda, non ab iis qui neutrum possunt. Sic in Abrahami circumcisione fides præcessit, non in Isaac. Et Abraham jussus omnes masculos circumcidere, parvulos non prætermisit. Cujus rei rationem affert S. P., cum enim parvuli detineantur solo originali peccato, congruum est, ut sicut alieno facto vulnerantur, ita ad aliena verba sanentur. Hinc S. P. l. 1. de Pecc. mer. c. 19. docet, parvulos recte fideles vocari: *Quoniam fidem per verba gestantium quodammodo profitentur*; & serm. 14. de verbis Apost. num. 292. ait: *Credit in altero, qui peccavit in altero.*

Quod

Quod regerunt Anabaptistæ futile est. Christus enim dicens: *Nisi quis renatus &c.* ostendit baptismi necessitatem, quia ex carne nascitur caro, & originalis culpa generatione trajicitur, & per hanc, non ob transgressionem baptismi, cujus parvuli non sunt capaces, cœlorum regno privantur. Cum vero ait: *Nisi manducaveritis*, non absolute, & in tertia persona loquitur, sed in secunda compellat adultos. Verbis illis: *Sinite parvulos &c.* designari infantes ante rationis usum constat, quia non solum dicuntur *παιδιά pueri* apud Matth. & Marc., sed etiam *βρέφη recentes ab utero* Luc. 18. Confer Græca Act. 7. v. 19. & 1. Petr. 2. v. 2. Adde quod parvuli ad Christum veniunt, quia, ut ait S. P. ser. 10. de verb. Apost., *accommodat illis mater Ecclesia aliorum pedes, ut veniant, aliorum cor, ut credant &c.*; inique ergo Anabaptistæ incredulos, appellant infantes, cum fidem profiteantur eo modo quo possunt, idest ore gestantium, aut S. Matris Ecclesiæ. Nec obstat locus Apost. 1. Cor. 16. nam *in ministerium Ss. ordinati* dicuntur Stephana, Fortunatus, & Acaicus, non singuli familiæ eorum. Cit. loco Paralip. nominantur tres filii Saul, qui interiere Jonatas &c., ergo his verbis: *Et omnis domus concidit*, non designantur alii filii, qui non processerunt ad pugnam, unde Syrus legit: *Mortuus est Saul cum tribus filiis suis &c.*

Ob. II. Can. 6. Neocæs. rationem reddens, cur cum muliere prægnante nequeat baptizari foetus, ait: *Quod proprium uniuscujusque institutum ac propopositum in confessione ostendatur*; ergo &c. R. Ante cit. verba haberi: *Neque enim ea, quæ parit, cum foetu, qui paritur, ea in re aliquid habet commune*; ideo ergo puer communem non habet cum matre baptismum, quia baptismus matris puerum nondum natum non afficit. Verbis autem proximis ostenditur, quod nec fides salvare illum potest, quia fides unicuique propria est. Puer ergo materno utero inclusus nec baptismis matris, nec fide salvatur; non baptismis, quia illi non applicatur, non fide, quia istam non profitetur. Non enim scriptum est: *nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate, aut ex offerentium, vel ministrantium fide, sed ex aqua, & Spiritu sancto*. Aqua igitur exhibens forinsecus Sacramentum gratiæ, & Spiritus operans intrinsecus beneficium gratiæ regenerant hominem, ait S. P. ep. 23. ad Bonifacium. Hinc intelligitur, cur parentum malitia baptizatis parvulis obesse non possit, cum sanctificentur a Spi-

Spiritu, qui agit quod agit etiam per servitutem damnabiliter indignorum.

Ob. III. Tertull. de Bapt. c. 18. ait: *Pro cuiusque conditione, aut etate cunctatio baptismi utilior est. Quid enim necesse est sponsores etiam periculo ingeri? Ait quidem Dominus, nolite illos prohibere ad me venire; veniant ergo dum adolefcunt, cum Christum nosse potuerint. Quid festinat innocens etas ad remissionem peccatorum; ergo &c.* Et Hieron. comm. in Matt. ait: *Non potest fieri, ut corpus baptismi recipiat Sacramentum, nisi ante anima fidei receperit veritatem; ergo &c.*

R. ad I. neg. conf. Si enim Tertulliani ævo sponsores aderant, certe baptizabantur, qui non poterant ore proprio fidem profiteri. Loquitur ergo Tertullianus de baptizandis infantibus extra casum necessitatis, & quando parentes sunt infideles, ac magnum urget periculum, ne baptizati, si sponsores decedant, injuriam faciant Sacramento, si enim vivant in societate Christianorum, nullum periculum subeunt sponsores. Loqui vero Tertullianum de casu necessitatis constat ex verbis illis: *Si non tam necesse.* Nec te moveat, quod ait: *Quid festinat innocens etas?* non enim innocentem dixit ætatem infantium, quasi originali peccato expertem, sed quia culpa actuali caret. Cum ergo plures adsint in baptismo caremoniæ ad idololatriam ejurandam, ait Tertullianus, ad has festinandum non esse parvulis illis, quos nondum polluit infidelium societas. Hieronymus vero recte ait infideles utiliter non baptizari, nisi antea fidem susceperint, quod de adultis accipi debere ex eo constat, quia parvuli negative tantum sunt infideles. Vide auctorem.

Ob. ult. Christus ad baptismum venit anno 30.; ergo &c. II. Id fecere Constantinus, Ambrosius, Augustinus, Paulinus, alique; ergo &c. III. Saltem interrogandi sunt adulti, an velint in religione Christiana permanere, quæ nullum cogit invitum, ut vult Erasmus. IV. Vel die 8., ut circumcisio, ita baptismus conferendus est, ut ait Fidus; ergo &c.

R. ad I. Nazianzenus Or. 40. Christo enim nihil periculi metuendum erat baptismum proroganti; tibi autem non leve periculum imminet, si hinc corruptioni soli genitus excesseris. Hinc patet, quam male Christi exemplo Servetus, & quidam Anabaptistæ baptizarint ann. 30. Cur autem quidam distulerint dicam infra. Sat est modo observare, alla-

ta exempla non juvare Anabaptistas, nam Constantinus, vel baptizatus est Romæ an. ætatis suæ 51., vel Nicomediæ anno 64.: Ambrosius anno ætatis 35., Augustinus 33., Paulinus 38.: nullus annorum 30., ut volebat Servetus, aut primis annis rationis, ut Anabaptistarum pars major. Ad III. neg. ant. Baptizati enim indelebili Christianorum militum nota insigniti non sui juris sunt, sed per Sacramentum regenerationis Ecclesiæ nati, emptitii, ac subiecti. Ad IV. R. Cypr. quod *Circumcisio Sacramentum est in umbra, atque imagine, quæ imago cessavit superveniente veritate*. Non negamus tamen, aliquos servasse in baptismo 8. diem, alios ulterius protrahere, sed horum consuetudinem sequi non tenemur, I. quia & illi parvulum antea baptizant, si immineat periculum, II. quia privatæ consuetudini præferenda est universalibus & œcumenicis Synodis probata, quia æquum est, ut statim vivificentur per Christum, qui statim moriuntur per Adam.

CAPUT VI.

An infidelium pueri invitis parentibus sint baptizandi.

Affirmant Scotus, Fervaques, Vanroy, Piette; negat D. Thomas, et communiter alii Scholastici: ubi nota, non agi de baptismi valore, neque enim requiritur voluntas parentum, ut possit filius regenerari. Certum est etiam licite baptizari parvulum ex infidelibus parentibus natum in extrema necessitate, si mors sit certo consecutura, quia tunc jure patriæ potestatis non violato ad spiritalem vitam parvulus, alioqui periturus, regeneratur. Licite etiam baptizantur filii infidelium, si cum ad usum rationis pervenere baptismum petant; tunc enim incipiunt esse sui juris. Tandem licite baptizantur, si sint Christianorum principum mancipia, quia tunc pueri etiam curæ parentum relictæ Dominorum potestati subjiciuntur. Restat ergo difficultas de pueris infidelium, qui Christiano Principi non *serviliter*, & tamquam mancipia, sed civiliter, & ut indigenæ subjiciuntur. Sit ergo

PROPOSITIO I. Non licet baptizare pueros infidelium invitis parentibus.

Prob. I. Idem de Baptismo, ac de circumcissione dicendum est, atqui nusquam circumciderunt Hæbrei subjectas sibi nationes invitis parentibus; ergo &c. Prob. ant. ex Gen. 17., ubi præcepit Deus Abrahamo, ut circumcideretur omnis infans, sed aut domesticus, aut serviliter subiectus, nam indigenæ non debebant circumcidi, nisi voluissent Judæis

Jæis permisceri, & cum iis Phasæ celebrare. Hinc Joseph lib. 13. Ant. c. 8. narrat, Hircanum subactis Idumæis permisisse in regione sua permanere, si circumcidi vellent, & Judaicis legibus uti, quod illi sponte patriæ suæ amore admisere. Idem narrat de Aristobulo lib. 13. c. 11. hac producta ratione: *Hominem quemque oportere ex animi sui voluntate Deum colere, & non ad id faciendum cogi.* Nec obstat exemplum Mathatæ, qui circumcidit pueros, vel Israelitico genere natos, vel sibi jure belli subjectos.

II. Nec Christus jussit Apostolis, ut aliquem baptizarent invitum, & reluctantem, sed ut prædicarent Evangelium, & baptizarent credentes ex Matth. ult.; ergo &c.

III. Nec obstant exempla Sisebuti Hispaniarum Regis, & Caroli Magni, qui paganos, & Judæos ad baptismum compulere, statuit enim Tolet. Syn. IV. an. 663. can. 57.: *Tales non vi, sed libera arbitrii facultate, ut convertantur, suadendos esse, non impellendos.* Idem docet Gregorius Magnus. De Sisebuto autem, aliisque dicam infra; quamquam regulam rerum agendarum Ecclesiæ statuta nobis præbere debent, non aliquorum Regum exempla.

IV. religiosissimi principes licet domus amplissimas pro neophytis construxerint, neminem cogendo, nostram sententiam consuetudine comprobarunt. Dices: sicut Romanus Pontifex jus habet Judæos tolerandi, ita jus etiam habet eorum parvulos invitis parentibus baptizandi. &c. Tolerare Judæum, ne illi conversionis desit occasio, Christianæ pietatis est, at illum vi compellere non finit Christi institutio, arbitrii libertas, & jugum religionis suave. Si ergo æquo jure a Romano Pontifice Judæi tolerantur, non sunt vi baptizandi, quia ab eo vi non baptizantur. V. Nequit id attentare neque Rex, quia ejus auctoritas se extendit tantum ad regimen populi, juxta humani juris præscriptiones. Neque Ecclesiasticus Princeps, quia ad eum non spectat *de iis, qui foris sunt judicare*; ergo &c. VI. Puer ille, aut sub parentum cura relinquitur, & periculum subit, ne eum erroribus imbuant, aut ab iis vi abstrahitur, & jus naturæ læditur; ergo &c.

Opp. I. Scotistæ: ex Act. 5.: *Obedire oportet magis Deo, quam hominibus*, sed Deus præcipit, ut omnes baptizentur; ergo &c. II. Luc. 14. ait Dominus servo: *Compelle intrare, ut impleatur domus mea*; ergo &c. III. Macabæi invitis parentibus circumciderunt pueros in finibus Israel repertos; ergo &c. IV. Parentes renuentes baptiza-

si filios suos jure naturæ abutuntur; ergo possunt eo privari, sicut privarentur, si filios ad necem, aut ad stuprum impellerent. Hinc laudat S. P. ep. ad Vinc. Don. *leges ab Imperatore latas* adversum sacrificia paganorum; ergo Imperatores poterunt infantes ab impia eorum educatione subtrahere. V. Non violatur jus naturale, si a parentibus invitis puer baptizetur. Possunt enim jure gentium titulo servitutis filii infidelium baptizari invitis parentibus; ergo multo magis baptizari poterunt vi juris divini baptismum omnibus præcipientis. VI. Si desit consensus genitorum, adest consensus Conditoris, qui omnem puerum ad finem supernaturalem ordinavit; ergo &c.

R. ad I. dist. min. præcipit, ut omnes baptizentur servato naturæ ordine, conc., violato, neg. Deus enim in adultis consensum exigit, in parvulis consensionem unius, vel alterius parentis, ut ostendit ratio, auctoritas, & consuetudo. Ad II. dist. ant. Compelluntur gentes ad fidem, prout prædicatione Evangelii ex nolentibus volentes fiunt, remanente tamen arbitrii facultate, conc., secus, neg. Alias etiam impii in scelere perveraces ad regnum perducerentur invitati. Ad III. Vide Prob. I.

Ad IV. dist. ant. Abutuntur jure naturæ adversus debitum justitiæ naturalis, neg., adv. debitum religionis, conc.; sed quoad religionem parentes infideles nondum alicui hominum subjiciuntur; non debet autem spoliari potestate sibi jure naturali collata, qui ipsum jus naturale non frangit, sicut frangerent parentes, si filium interficere vellent, aut prostituere; adeoque merito privarentur potestate, quam habent in filios jure naturæ; sed dum renunt filios baptizari, peccant adversus jus supernaturale, in quo nulli hominum subjiciuntur; ergo nequeunt ea potestate spoliari. Augustinus vero non laudat leges Imperiales, quæ vi ad Christianam religionem compellant, sed quæ profanarum religionum cohibent cultum publicum, quæ duo longe diversa sunt. Ita Nabucodonosor legem statuit, ne quis blasphemaret *Deum Sidrach, Misach* &c., non ut quilibet in cultum ipsius Dei initiaretur invitus.

Ad V. neg. ant. Ad prob. R. non quovis jure gentium licitum esse puerum baptizare invitis parentibus, sed eo tantum jure, quo a potestate parentum subtrahitur, idest, si sit captivus, mancipium, aut servus; quo in casu etiam jus divinum baptismum puero collatum laudat, & comprobat. Ad VI. neg. ant. Deus enim vult, ut impii

ad Christianam religionem invitentur, ut nemo expellatur non tamen, ut homines trahantur inviti, nec ut violetur jus naturæ &c. Nota: hæc argumenta nimis probare, probant nempe, principes non solum posse baptizare pueros infidelium, sed etiam teneri, sicut tenentur dare operam, ne jus naturale, aut civile violetur.

Ob. II. Sisebutus, qui Judæos vi ad baptismum coegit, laudatus est a Tolet. IV. can. 57., ubi præcipitur, ut Judæi, *qui fidem christianam vi, vel necessitate susceperant, tenere cogantur*. II. Lege 3. Visigothorum Judæi sub exilii pœna compelluntur, ut filios suos baptizandos mittant ad sacerdotes: idemque statuit Chintillanus Rex. III. Carolus M. circa ann. 804. Saxones & Hunnos vi ad baptismum compulit, literis Adriani I. laudatus. IV. Idem de Chilperico & Dagoferto refert Launojus. V. Addit Fervagues epistolam S. Francisci Xaveri ad Franc. Henricum, ubi vir sanctus eum laudat, quod *infantes diligentissime conquisitos per baptismum cœlo pareret*.

R. ad I. Factum Sisebuti non laudari, sed improbari a IV. Tolet. Synodo. Ab ea quidem vocatur Sisebuti religiosissimus princeps, sed quia mandavit, ne Judæi Christianum mancipium circumciderent, ut Christianus exercens Judaicos ritus morte multaret &c. Jure autem statutum est, Judæos baptizatos ad religionem retinendam esse cogendos, licet metu mortis ad baptismum venerint, cum in iis fuerit intentio saltem interpretativa, confirmata (ibidem) *suscceptione Chrismatis, & perceptione Corporis Domini*. Ad II. R. Ea lege multari eos, qui ne subirent exilii pœnam promiserunt se recepturos baptisma, tamen, *aut se baptizari distulerunt, aut filios suos nullo modo ad sacerdotem baptizandos remiserunt*. Ad III. R. Quod Saxones a Carolo rebellarunt an. 776., sed in ditionem redacti baptizati sunt cum uxoribus, & infantibus suis: anno tamen 795. iterum a Carolo defecerunt, sed postea eidem se dederunt cum Hunnis, qui pariter baptizati sunt. Jure ergo Carolus Saxones, Hunnosque compulit ad retinendam Christianam fidem, quam libere susceperunt. Ad IV. R. Chilperici factum improbare Gregorium Turon. Dagobertus autem scripsit Amando, ut infideles cogeret ad baptismum, sed ille neminem baptizavit, nisi credentem. Ad ult. R. Xaverium loqui *de moribundis infantibus baptizandis*, et a parentibus derelictis, quos non negamus posse baptizari.

APPENDIX. Excipiendi sunt ergo I. infantes morti proximis,

ximis, de quibus supra. II. Infantes, qui a parentum contubernio, ita separantur, ut omnino patriæ potestatis cesset usus, ut si a piratis capiatur Turcarum triremis, eaque vecti pueruli ad nostra trahantur litora, tunc enim liberi parentibus suis perire. III. Baptizari potest infans, si consentiat parentum alteruter. Consensus enim tunc præstatur ab eo, qui naturale jus habet in puerum, prævalere enim debet assensus ille, qui cedit in favorem religionis. IV. Baptizandus etiam est infans matre Judæa reluctante, si defuncto patre id velit avus paternus, ut censet Sylvius, scribens id a Gregorio XIII. statutum. V. Si filii infidelium invitis parentibus baptizati sint, debent ab iis separari, ex can. 60. Tolet. IV. Curandum est enim, ne paterno detineantur errore, cum sint Christo regenerati.

C A P U T VII.

De infantibus materno in utero adhuc existentibus.

TRes ea de re sunt sententiæ. I. est Cajetani, qui ait, periclitantibus illis pueris impendendam esse benedictionem in nomine Trinitatis, & causæ discussionem Deo reservandam, cum spe Deo hujusmodi baptismum in voto parentum acceptum iri, nam sola impossibilitas impedit Sacramenti executionem. Hæc sententia parum differt ab ea, quam lib. 13. c. 9. traditam diximus a Gersone: nulla-que censura in Trid. perstrictam opera Seripandi nostri refert Pallav. II. Sententia est, non posse ablui infantium corpusculum, nisi materno ex alvo infans, aut caput, aut visibilem partem emittat, ut sentiunt Juenin, Nat. Alex., Habert, l'Herminier &c. III. Sententia est, in puerperio aperiri uterum, & infantium involucria discindi, itaut obstetrices vel manu, vel syringia possint illos salutare aqua perfundere. Ita Florentinus de Cocq, Henno, Fervaques, Piette, Gualdus a cl. Auctore laudati &c.

PROPOSITIO I. Baptismus matris, non abluens puerum utero clausum eum non regenerat.

Prob. I. Ex cap. *Si ad matris*, quod ex Augustino desumptum est l. 6. contra Julianum c. 4., ubi ait: *Si ad matris corpus id, quod in ea concipitur pertineret, non baptizaretur infans, cujus mater baptizata est, aliquo mortis urgente periculo, cum eum gestaret in utero. Nunc vero cum etiam ipse baptizetur, non utique bis baptizatus habebitur.* Hinc eruitur theologica ratio D. Thomæ, quia foetus animatus non est pars materni corporis, sed est distincta persona, distincto proinde baptismo abluenda est. III. Bene-

dictio illa , neque ex institutione sua , neque vi fidei , & votorum parentis potest infantibus salutem afferre . Non primum , quia , fatente Cajetano , Sacramentum non est , nec remedium originalis peccati , non secundum , quia nemo potest aliis promereri gratiam primam , nisi *de congruo* , orando nempe , ut Deus excitet in impiis piam animi affectionem , fidem , & virtutum exordia , quorum puer ille incapax est .

IV. Cajetani opinio a theologis rejicitur , a Soto inter hæreses numeratur , & jussu Pii V. , e comment. D.Th. est expuncta . V. Infirma sunt Cajetani argumenta . Quod enim ait , facilius esse salutem consequi in veteri , id c. 2. l. 30. refutatum est . Quod addit , fore in nostra sententia statum aliquem hominum ineptum ad recipiendam justitiam , latentium nempe in utero matrum , quod repugnat remedio universali a Christo instituto , infirmum est etiam ; non enim tenetur Deus servare parvulum in hac vita , ut possit per baptismum regenerari . Hinc etiam diluitur , quod Cajetanus ait de divina misericordia ; hæc enim cum justitia conjuncta est , ac plenissima potestate unum eligit , alterum in massa perditionis relinquit .

PROPOSITIO II. Nequit infans in utero matris ante aperitionem partus per baptisma regenerari .

Prob. I. Ex Augustini auctoritate innixa verbis Jo. 3. : *Nisi quis renatus &c.* . Ait enim S. P. ep. ad Dard. 57. nunc 177. : *Nec renasci quisquam potest , antequam natus sit , & infra ait , non ædificari homines in domum Dei , nisi cum fuerint renati , quod non possunt esse antequam nati . R.* Gualdus c. 8. , deferendum Augustinum , ut deseritur in quæstionibus philosophicis , de poenis parvulorum , & de prædestinatione & gratia .

Addit , non requiri nativitatem ex utero , modo infans ablui possit , sed sufficere nativitatem in utero de qua Matt. c. 1. : *Quod enim in ea natum est .* Ait c. 3. Joannis nativitatem ex aqua dici secundam relate ad generationem carnalem , ait enim : *Quod natum est ex carne &c.* Addit etiam , nec fore capacem baptismi partum *Cæsareum* , qualis fuit S. Raimundi *Nonnati* e mortuæ matris dissecto latere , si necessaria sit ad baptismum propria ex alvo nativitas . Subjiciunt Piette , & Fervaques , aperto ostio partum jam inchoative natum esse , & posse aquam ad illum pertingere ; ergo &c. Verum hæc non officiunt , nam hæc Augustini de baptismo infantium sententia tradita est ,
ait

ait Gualdus ipse c. 1. n. 3. *per plura secula ab antiquis Theologis, Canonistis, & Casuistis unanimi consensu*, temere ergo novitas tentat incessere vetustatem. Deinde Augustini doctrina, tum scripturis, tum auctoritati Ecclesiæ subnixæ est. Jo. 3. sermo fit de nativitate *ex utero*, non *in utero*, quia illa dumtaxat est propria novitas: *Neque enim renatum dicimus hominem, quem mater peperit, tamquam iterum natus sit, qui jam semel natus fuerat in utero, sed natus dicitur homo partu, ut possit renasci ex aqua & spiritu*, ait S. P. ep. cit. Deinde homo in utero genitus non est absolute, sed natus in matre ut Matt. 1.: *Quod in ea natum est*; sed *natus* non dicitur, nisi qui ex utero prodiit Gen. 4. 38. & 50.; ergo *renatus* nemo dici potest, nisi proprie natus sit, idest ex utero egressus. Quod additur de partu Cæsareo futile est, nasci enim, & in *lucem edi* sunt synonyma, vel ergo matre pariente, vel aliis extrudentibus partus in lucem sit editus perinde est: & Augustinus, ut tollat *logomachiam*, ait loqui se de hominibus *adhuc intra materna viscera constitutis*. Christum opponere nativitatem carnalem spiritali verum est, sed quærimus an hujus sit capax, qui carne nondum natus est.

Quod ajunt Piette, & Fervæq. nihil est, nam ante aperitionem partus non posse aquam pertingere ad ablundum infantem adversarii fatentur. *Facta enim conceptione uterus ita clauditur, ut nec cuspidem acus admittat*, ait Gualdus c. 3. ex testim. Hypocratis; ergo &c. II. Ex dictis confirmatur Propositio. *Est enim de necessitate baptismi*, ait S. Thomas q. 68. a. 2. *Ut corpus baptizandi aliquomodo aqua abluatur*; si ergo non possit abluui, nec poterit baptizari. III. De Consecr. dist. 4. c. 115. Hujus rei congrua ratio assignatur: *quia qui natus adhuc secundum Adam non est, renasci secundum Christum non potest*; ergo &c.

PROPOSITIO III. Non debet infans baptizari, nisi aliquam partem ex utero emiseric.

Sequitur ex dictis: Infans enim ille non est natus; ergo renasci non potest. I. Enim infans ille nulla sui parte egressus ex utero in lucem non venit, non versatur in foro Ecclesiæ, & in mysticum Christi corpus tamquam visibile membrum cooptari non potest; ergo non debet baptizari.

Prob. conf. ex Aug. cit. ep. ad Dard., ubi ait, natos tantum homines, dum renascuntur per gratiam, *transferri in compagem corporis Christi, quod est Ecclesia*. Quod patet

ex idea Sacramentorum, quæ sunt visibilia signa, ex D. Thoma art. 11. ad 1., ubi ait: *Pueri in maternis uteris existentes nondum prodierunt in lucem, unde non possunt subjici actioni humanæ*. Ex D. Bonaventura in 4. dist. 6. art. 1. ubi ait, hominem in utero *sanctificari posse per Dei voluntatem, non per nostram operationem, cum non agnoscat eum Ecclesia, nec sit de foro Ecclesiæ*, quam rationem inconcussam existimant Suarez, Comitulus &c. II. Ex Ecclesiæ praxi, quæ vetat, ne infantium aliquis *in utero matris baptizetur*, sed tantum, *si caput emisit*, si autem membrum aliud, quod indicet vitalem motum emisit, baptizetur, si mors immineat: at si natus vixerit, *baptizetur iterum sub conditione*. Ita Rituale Romanum titulo de Baptismo parvulorum.

R. Adv. Rit. R. supponere, quod infans in utero existens ablui nequeat, sed hoc falsum esse ostenderunt obstetrices & medici peritissimi; ergo &c. Sed contra. Nam hæc medicorum observatio nova non est, cum ejus meminerint, præter Hypocratem, medici vetustissimi, & tamen vetuit Ecclesia, ne pueri baptizentur in utero; ergo non vult Ecclesia, ut medicos consulamus in collatione Sacramentorum, sed Patres, canones, & vetustam consuetudinem: alias delendum esset ex jure Can. cap. *Qui in maternis*, & in re tam gravi, ubi agitur de salute infantium, præscribendum esset in Rituali, ut baptizetur foetus etiam in utero, licet nullam partem emisit, atqui oppositum præscribit; ergo &c. Accedit *Sacramentale Ambrosianum* jussu S. Caroli editum, *Manuale Parochorum* pro provincia Salisburgen. *Pastorale* pro Ecclesia Mechlinien., *Rituale Bononien.* Ritua-
le Greg. XIII., *Sacramentale* Angelicæ Biblioth. lit. I. E contra baptizandum puerum, qui extra uterum nullam corporis sui partem emisit, nullius Ecclesiæ rituales libri permittunt; ergo &c.

Ob. I. Instante partu infans ablui potest; ergo baptizari. II. Debent obstetrices foeminam inspicere in dubio exorto ob impedimentum frigiditatis, sive an mulier sit gravida; atqui non major cura habenda est pro matrimonio, quam pro baptismo; ergo &c. III. Non ex theologis, sed ex medicis hæc quæstio consolvenda est, juxta illud Propertii c. 4.: *Navita de ventis, de tauris narrat arator*, atqui isti docent infantes ablui posse in utero matrum; ergo &c. IV. Ad Sacramentum requiritur materia, forma, & intentio, sed hæc omnia haberi possunt in casu, de quo

quo disputatur ; ergo &c. V. Aperto uteri ostio foetus est sufficienter visibilis , & aliquando manibus extrahitur , & læso capite cataplasmate curatur ; cur ergo non juvetur spiritali remedio ? VI. Infans in utero inficitur originali peccato ; ergo potest regenerari . VII. Deus in utero sanctificavit infantes ; ergo &c. VIII. Baptizatus est in utero S. Aloysius Gonzaga ; ergo &c.

R. Ad I. neg. conf. Non sufficit enim , ut infans sit capax baptismi , quod ablui queat , sed opus est etiam , ut versetur in foro Ecclesiæ , & ut in visibilem Christi corporis compagem possit aptari . Ad II. retorq. argum. Ecclesia enim non mandat , ut dum mulier in partu laborat interrogentur obstetrices & medici , sed vetat , ne baptizetur infans , *Nisi caput aut membrum aliud emisit* ; censet ergo Ecclesia infantem , cujus nulla pars extra uterum prodiit , non esse idoneum baptismi subjectum : alias magis de matrimonio , quam de baptismo foret sollicita .

Ad III. retorq. argum. Si enim : *Navita de ventis narrat &c.* ; medici ergo & obstetrices de corporeo partu , non de regeneratione spiritus narrare debent . De hac vero Ecclesia prius , deinde Theologi sunt audiendi . Ad IV. R. præter tria illa requiri subjecti capacitatem . Ad V. neg. ant. Foetus enim in utero non est ita visibilis , ut censeatur versari in foro , & notitia Ecclesiæ , cum ibi vix dignosci queat , an si homo , an monstrum , vivens , aut mortuum : unde licet capax esset emplastri , non esset capax baptismi , cum id vetet Ecclesia . Ad VI. neg. conf. Alias , nedum instante partu , sed statim animato foetu , quo contrahit peccatum originale , esset baptizandus . Ad VII. dist. ant. Sanctificavit singulari privilegio , & potestate divina conc. , via ordinata , & per Ecclesiæ visibilis ministerium , neg. Ad VIII. neg. ant. Nam de S. Aloysio legitur apud Annabilem Marchetti l. i. c. i. : *Ubi puer corpusculi partem emisit , obstetrix lustralibus aquis aspergere maturavit* .

Quæres I. An mater prægnans aperiri debeat , præsertim si medici de ejus vita desperent , ut spiritali infantis salutis consulatur ? R. negative . Neque enim fas est aliquem etiam periclitantem occidere , ut alteri subveniatur ; tunc ergo dissecto matris utero extrahendus est foetus , cum mater obierit , ut tradunt Ritualia .

Quæres II. Quid agendum sit de monstruoso foetu ? R. Inspiciendum esse , an præferat naturam humanam , quod præsertim ex capite dignosci potest , in quo residet , ex quo-

rundam sententia, animus immortalis: ita Rituale Rom., S. Carolus Borr. &c. Si vero dubitetur, an foetus sit homo, consulatur episcopus, nisi mors instet, tunc enim baptizari debet sub conditione. Si gemelli in matris utero adnati sint, quod distinguitur ex gemino capite aut pectore, distincto baptismo tingantur, nisi necessitas cogat eos baptizari sub hac forma: *Ego vos baptizo &c.*, si vero duarum personarum discrimen agnosci nequeat, una est absolute baptizanda, altera sub conditione.

Quæres III. An spurii sint baptizandi? R. Affirmative: *A baptismo enim & gratia Dei nemo prohibendus est*, ex Cyrilliano, & Aug. Nec obstat locus Deuteron. 23.: *Non ingredietur mamzer, hoc est de scorto natus in Ecclesiam Domini*, nam ingredi in Ecclesiam hoc loco est fungi Levitarum officio. Reapse Jepte, qui filius erat meretricis ex Jud. 11. circumcissus fuit, & inter eximios viros ab Apost. Hebr. 11. numeratur. Errant ergo Zanchius, Tremellius &c. qui negant spurios baptizandos: *Si a parentibus impœnitentibus presententur*, neque enim ab hominum sanctimonia pendet virtus Sacramentorum.

Quæres IV. An baptizandi sint filii excommunicatorum. R. Affirmative, nam spiritalis poena, ait Augustinus epist. cit., infligi nequit, nisi ob proprium peccatum, ex Ezech. 18.: *Anima, quæ peccaverit, morietur*. Hinc S. P. infert, non recte anathematizari *pro patris peccato filium*. Imo nec in generali interdicto baptisma inhibetur. Hinc patet, quam imperite Farellus, & Vossius a baptismo arcerent filios impiorum, nemo enim spiritali regeneratione privandus est ob aliena flagitia.

C A P U T VIII.

De dilatione baptismatis, de catechumenis, ac de variis questionibus circa adultorum baptisma.

Quidam, nedum infideles, sed etiam fide imbuti, pro vecta ætate baptizati sunt, ut Constantinus M., qui Christum agnoverat ante ann. 312. Romæ baptizatus est ann. 324. ex Baronio, aut 337. sub vitæ finem ex Eusebio. Constantius paulo ante mortem an. 361. Theodosius Thessalonice, cum in morbum incidisset, Ambrosius paulo ante ordinationem suam, Augustinus ann. 33. ætatis suæ, Paulinus 40.: sit ergo

PROPOSITIO I. Dilationis baptismi plures causæ producuntur, sed nunc jure improbatur ista dilatio.

Prob. I. pars. Tertullianus enim ait, utilem esse cunctationem

Stationem baptismi, quia sponsores possunt promissiones suas destituere, & falli: hinc Nazianzenus, licet dilationem improbet, censet tamen expectandum esse *triennium*, quo *tingendi audire & respondere possint*. II. Dilationis longioris causam, invexit hæresis Novatiana, quæ ex male intellecto loco Hebr. 6. nullam superesse spem veniæ putabat iis, qui semel accepta baptismi gratia iterum deliquissent. III. Causa fuit voluptuosa aliquorum vita, quam ne desererent baptismum distulere. Id etiam quidam præstiter ex Ambrosii monitu l. 2. de Pœnit. *Nemo in peccato positus arrogare sibi debet auctoritatem Sacramentorum*. Eam ob rem Monicam distulisse Augustini baptismum observarunt in hunc locum PP. Maurini, quod putaret, non esse maturandum tempus in adolescente, qui æstu cupiditatum abripietur. IV. causa fuit timor, ne parvulis sub paganorum tyrannide ab Ecclesia divulsis, Sacramentum afficeretur injuria.

Prob. II. pars I. Ex dictis de Pædobaptismo: id enim suadet periculum damnationis, servitus diaboli, & originale peccatum, quæ oportet quamcitius abjicere. II. Ex infirmitate causarum hujusmodi dilationis, quæ supra productæ sunt. Nam prior refellitur traditione perpetua, aliisque momentis alibi productis. Adde, Tertullianum loqui de parvulis degentibus sub potestate infidelium. Nazianzenus autem non vult expectari plenioræ ætatem, *propter inopinatos periculorum impetus*. Quæ ratio, ait Estius dist. 5. §. 38., *magis militat pro eo tempore, quod est minus triennio*. Infirrior est causa altera, quia nec Apostolus negat lapsis pœnitentiæ remedium, ut suo loco videbimus. III. Causam proferentes ita urget Nazianz. Or. 40.: *Baptizemur hodie, nec expectemus ut plura peccata congeramus, nec graviori sarcina oneremur, quam vires nostræ ferre queant*.

PROPOSITIO II. Diversi erant in catechumenis gradus, *Audientium* nempe, *Competentium*, & *Electorum*.

Not. Qui ætate adulta statuerunt Christum induere aliquo tempore inter catechumenos morabantur: *Κατηχέμενος* catechumenus autem græce est ille qui instruitur, & *catechizans* idem ac qui instruit, unde instructionem fidei *κατηχήσις* catechesim Græci vocant, Latini catechismum a *κατηχίζω*, *instruo doceo*, dicuntur tamem catechumeni etiam pueri recens nari, eo quod in iis servator ordo veteris disciplinæ, nominis impositio, inunctio, exorcismus &c. Dividit Du-Cangius catechumenos in tres classes: *Audientium*,
Genu-

Genuflectentium, *Competentium*, at Martenius censet *Genuflectentes* fuisse catechumenos lapsos, qui Dei verbum flexis genibus audirent, nec constituere distinctam classem. Atque ex Can. xiv. Nicæn. & v. Neocæs. colligit cl. Auctor, *Genuflectentes* a *Competentibus* non fuisse diversos, adeoque partitio nostra comprobatur ipsius *catechumenatus* explicatione. His notatis

Prob. Qui enim Christianam religionem volebant amplecti præsentati Episcopis inter *catechumenos* recipiebantur, facto illis signo crucis in fronte, in oculis, in ore &c. addita cum precibus manuum impositione, insufflationibus, & exorcismis: quo pacto ad audiendum verbum Dei admittebantur in eam Ecclesiæ partem quæ *navis* dicitur. Et locus, ubi catechumeni consistebant, *Auditorum* dictum est, ipsique catechumeni *audientes*, quos in superioribus Ecclesiæ portibus stetisse censet Baronius, Volphius, & Meursius. Ubicumque tamen constiterint, primam illi classem conficiunt, & si vim nominis attendamus, propriæ sunt *catechumeni*, nimirum *edocti*, licet eo nomine late sumpto designentur *Competentes* quoque & *Electi*.

Concione audita catechumeni ab Ecclesia dimittebantur, clamante ex ambone diacono: *Catechumeni discedite*. Ne illis mysteria patefierent ob *disciplinam arcani*, de qua l. 30. c. 1., iisque abeuntibus sequebatur Missa fidelium incipiens ab offertorio, unde pars Missæ præcedens dicebatur: *Missa catechumenorum*. Expleto *catechumenatus*, aut *audientia* tempore qui baptizari volebant ad baptismum admitti suppliciter petebant, & hi dicebantur *Competentes*, *Competens enim vocatur*, ait Isid. l. 8. Orig., *qui post instructionem fidei competit gratiam Christi*, unde a *petendo competens* vocatur; ergo nomen ipsum ostendit *Competentes* post *Audientes* esse locandos. Petebant baptismum *catechumeni* in terram prostrati ex Greg. Turon. & tunc nomen dabant. Hinc S. P. de Fide & op. c. 6.: *Competentes vocantur, cum ad percipiendum baptismum sua nomina jam dederunt*.

Interim *Competentes* assidue orabant ex August., Tertull. &c. Ecclesia e contra diligenter curabat, ne initiarentur indigni, instituto circa *competentium* mores examine, quod dicebant *scrutinium*. Septem ex Ordine Rom. *scrutinia* celebrantur, a tertia hebdomada Quadrag. usque ad sabbatum S., & si quis interim graviter deliquisset, remittebatur ad classem *Audientium*. Præcipuum tamen *scrutinium* erat fer. 4. majoris hebdomadæ. Nisi prioribus scrutiniis

illis *competentes* inventi fuissent indigni, illis symbolum tradebatur *Electi* : quo nomine vocantur *catechumeni* in Ordine Rom. his verbis : *Scrutini diem, quo Electi nostri divinitus instruuntur imminere cognoscitis* : majori itaque hebdomada accepto symbolo *competentes* dicebantur *electi*, qui pertinent ad Classen *catechumenorum* sublimiorem. Symbolum tradebatur in Dominica Palmarum, quæ idcirco *Pascha competentium* appellabatur, eamque consuetudinem inductam a S. Greg. censet Lupus in Can. 78. Trull. Reddebant catechumeni symbolum in Ecclesia Rom., & Africana sabbato sancto, paulo ante baptismum. Est autem *reddere symbolum* illud memoriter recitare, & Christianam fidem ante susceptionem baptismi profiteri. Una cum symbolo tradebatur catechumenis oratio Dominica, quam non sabbato S., sed in Paschate post Eucharistiam reddebant ex Augustino, & Tertulliano.

PROPOSITIO III. In baptismo adultorum plures dispositiones requiruntur.

Prob. ex Trid. Syn. sess. 6. c. 6. ubi de huiusmodi dispositionibus agit, ad I. quidem excitanda est in catechumeno fides per Evangelicam institutionem, quam fidem exigit Dominus Matth. 28. *Ite docete &c.*, & Marci 16. : *Qui crediderit &c.* De Petro etiam legitur Act. 2. : *Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt.* Philippus etiam Eunuchum ait : *Si credis ex toto corde, licet.* Fidem comitari debet spes ex Matth. 9. : *Confide fili remittuntur tibi peccata*, timor qui ex Eccl. c. 1., *expellit peccatum*; poenitentia ex Act. 2. : *Poenitentiam agite & baptizetur unusquisque* : ab hac autem poenitentia, cum baptizantur, soli parvuli immunes sunt, ait S. P. Serm. 351. Requirit etiam S. Synodus, ut habeant amorem Dei saltem inchoatum, quo Deum tamquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiat.

PROPOSITIO IV. Solemnis adultorum baptismus, fieri debet sabbato S. Paschatis, aut Pentecostes.

Ita Rituale Rom. & prob. I. enim Rom. Pontifices ex antiquissima traditione statuerunt, ut nonnisi prædictis diebus, *exceptis agritudine laborantibus*, præsumant Episcopi baptismum catechumenis tradere. Ita Siricius, S. Leo, Gelasius. II. Accedit antiquarum Ecclesiarum consuetudo. Thessalicas olim baptizasse in festo Paschatis testatur, Socrates l. 5. c. 26. Africanas in Paschate, & Pentecoste Tertullianus de Bapt. c. 19. Iisdem diebus Gallicanas Greg. Turon. l. 5. H. Fr. c. 11. III. Afferri etiam potest congruentia

ex Tertull. loco cit. *Diem baptismo solemniorem Pascha praestat, cum & passio Domini, in qua tingimur, adimpleta sit. Exinde Pentecoste ordinandis lavacris latissimum spatium est, quo & gratia Spiritus S. dedicata &c.* Hinc hora nona Paschalis sabbati confertur baptismus, propter mysterium sepulturae Christi, ait Fortunatus l. 4. de Off. Eccl. c. 4. Videatur de baptismi tempore Vicecomes, Briffonius, Martenius &c. ab Auctore laudati.

Constat tamen, aliquando collatum baptisma in die Epiphaniorum, ex Strabone, eoque die ab Eugenio Carth. cæcum illuminatum, dum catechumenos baptizaret auctor est Victor Viten., qui etiam narrat Clodovæum eo die baptizatum, *quo natum cæli Dominum mundus accepit.* Exortam controversiam de more conferendi baptismi in die Epiphaniorum inter duos Parisienses theologos refert Ludovicus Habert, & consuetudinem illam sæpe vetitam fuisse observat Vossius. Interdixit tamen Ecclesia baptismum in die Epiph. propter eos, qui baptismati Joannis & Christi eandem tribuebant virtutem, vel soli baptismi ea die collato gratiam adoptionis alligarunt: ubi vero hæc hæresis non vigeat, ut apud Hibernos & Anglos, traditum est baptisma, etiam in Epiphania, ex Greg. M. ep. 30. l. 7. Hinc patet, præfinitum diem Paschatis, & Pentecostes non esse prorsus necessarium, ad catechum. baptisma, nam *omnis dies Domini est, omnis ora, omne tempus habile baptismi.* Et Basilii in Exhort. ad bapt. ait: *Ad baptismi salutem quodlibet tempus accommodatum est, sive dies sive nox &c.*

PROPOSITIO V. Catechumenus, qui ex morbo nequit baptismum exposcere baptizandus est.

Prob. I. Ex Can. 12. Araux. I. *Subito obmutescentes, prout status ejus est, baptizari, aut pœnitentiam accipere potest: si voluntatis, aut præteritæ testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu &c.* Cypr. ep. 13. ait: *Si qui fuerint periculo præventi, vigilantia vestra non desit.* III. Ad baptismum suscipiendum sat est intentio interpretativa, ut l. 30. c. 28. dictum est. Hinc patet, amentes, & energumenos tingendos, esse si quando baptismi desiderium ostendat: si vero habeant lucida intervalla, ea expectanda sunt, ut percipiant, quod in eis perficitur. Secus, ut parvuli habeantur. Si vero adultus implicatus sit peccati consuetudine, & morbo correptus signum pœnitentiæ non exhibeat, censent nonnulli baptizandum non esse, si constet cum voluntate baptismi habuisse voluntatem permanendi

nendi in peccato, at S. P. A. censet, catechumenos retinentes adulterina consortia baptizandos esse, *si desperati, & intra si pœnitentes jacuerint, nec per se respondere poterint, quia credibile est, nolle ipsos ulterius carnis illecebra detineri.*

PROPOSITIO VI. Baptismus in adultis, qui simulate illum suscipiunt, sublato obice reviviscit.

Prob. I. Ex Augustino, qui lib. 1. de Bapt. c. 12. ait: *Tunc valere incipit ad salutem (baptismus) cum illa fictio veraci confessione recesserit.* Idem docet S. P. de hæreticis l. 3. c. 13. dicens, tunc illis baptismum valere ad dimittenda peccata, *cum Ad Ecclesiæ pacem venerint: & de Christianis, qui solis verbis non factis sæculo renunciant, ait, hoc illis veram conversionem præstare: Ut Sacramentum, quod non mutatis valebat ad perniciem, mutatis valere incipiat ad salutem; ergo &c.*

Prob. II. ratione petita ex regeneratione, quæ baptismo tribuitur Jo. 3. Cum ergo fictè baptizatus nondum regeneratus sit, & ab originali peccato solutus, dum remota fictione gratiam consequitur, hæc suscepto baptismati tribuenda est; ergo sacramentum, quod erat informe, tunc sortitur effectum suum. Accedit, quod baptismus iterari non potest, ut ergo salutem afferat baptizatis sine prævia dispositione, debet in pœnitentibus vim propriam exerere, quod præstare non potest in hæresi, schismate, aut contaminatis moribus persistenti, ut pluribus ostendit S. P. locis citatis. Adde, peccata baptismum præcedentia non esse materiam Sacramenti pœnitentiæ instituti ad dimittenda peccata post baptismum commissa; necesse est ergo, ut peccata illa deleantur per baptismum, qui fictione semota reviviscat.

Dices: baptismus, dum removetur obex, non amplius existit. II. Susceptio illa fuit *opus mortuum*; ergo reviviscere nequit. III. Fictio baptismum præcedit, & tamen per solam pœnitentiam solet remitti. R. Ad I. vide l. 30. diss. 4. c. 2. ad Ob. 9. Ad II. R. Sacramentum non reviviscere prout est actio sacrilega baptizati, sed prout est actio sacrilega baptizati, sed prout est Sacramentum Christi virtute collatum, & in se non mortuum, sed efficax, ut bonum semen inter spinas. Ad III. R. Fictionem actu vel affectu perseverasse in susceptione baptismi, adeoque remitti per pœnitentiam, ut alia peccata.

De baptismo mortuorum, ærisque Campani.

NOt. Baptizasse vivos pro mortuis Cerinthianos refert Epiphanius Hær. 23. : *Ne ubi resurrexerint pœnas luant, eo quod non acceperint baptismum.* Idem de Marcionitis scribunt Chrysostomus, Theophylactus, Tertullianus, aliique. Addit Lupus Constantinum Hermenopulum l. de Sectis c. 2. hæc de Marcionitis, et Manichæis scribentem : *Quoties apud ipsos non baptizatus aliquis moritur, sub lectulo defuncti viro quodam occultato lectulum adeunt, ac mortuum interrogant, an baptizari velit, respondet occultatus ab imo: velle, atque ita loco defuncti eum baptizant.* Cataphrygas, etiam mortuos baptizasse scribit Philastrius. His accensendi sunt Archontici, de quibus scribit Theodoretus l. i. hær. Fab. *Post mortem oleum & aquam mortuorum capitibus injiciunt, sic forte dicentes, ut ipsi invisibiles sint, superioresque evadant interjectis dominationibus, & potestatibus.* His prænotatis sit

PROPOSITIO I. Non licet mortuos, vel vivos pro mortuis baptizare.

Prob. I. Ex Ecclesiæ definitionibus. Nam in Cod. canonum Ecclesiæ Afric. c. 18. legitur : *Placuit, ut corporibus defunctorum Eucharistia non detur, scriptum est enim: accipite, & edite, cadavera autem nec accipere possunt, nec edere.* Et ne jam mortuos homines baptizari faciat presbyterorum ignavia. Sive ut habetur in coll. Conc. can. 6. conc. Carth. III. *Cavendum est ne mortuos baptizari posse fratrum infirmitas credat.* Prob. II. ratione. Quoniam mortuorum cadavera recipere nequeunt spiritalem regenerationem & gratiam, cum anima sint destituta. Neque potest vivus baptizari pro mortuo: cum enim ille renasci debeat ex aqua & Spiritu sancto, qui natus est carne; baptismus prodesse nequit, nisi suscipientibus, neque defunctis absque baptismo, aliquid præstare possunt suffragia viventium.

Opp. Apostoli locum 1. Cor. 15. *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt? ut quid baptizantur pro illis? ergo &c.* R. Tres esse præcipuas difficillimi hujus loci expositiones. I. est Calmeti, qui ait Apostolum ex consuetudine aliquorum, qui viventes baptizabant pro mortuis, ostendere futuram corporum resurrectionem argumento *ad hominem*, non probando eam consuetudinem, sed ex ea adstruendo fidem resurrectionis. Quod confirmatur ex Tertulliano l. 5. contra Marc. c. 10.,
ubi

ubi ait, Paulum ea scripsisse, *ut tanto magis sisteret carnis resurrectionem, quanto illi, qui vane pro mortuis baptizarentur, fide resurrectionis hoc facerent.* II. Alii putant, loqui Paulum de iis, qui morti proximi baptismum suscipiunt, et declarant se baptizari *pro mortuis*, idest ut baptismus pro sit sibi vita functis, et pro eo statu ad quem accelerant, unde etiam spes resurrectionis comprobatur.

III. Expositio est Chrysostomi, Theophylacti &c., qui *τὸ pro mortuis* exponunt pro corporibus morti obnoxiiis, ut sensus sit: si futura non est carnis resurrectio, cur in spe, et fide resurrectionis baptizantur corpora, ita addicta morti, ut nunquam sint immortalitate donanda? Quod confirmat Chrysostomus, ex quo baptizandi recitatis verbis symboli *credo carnis resurrectionem* in hac fide regenerantur, *hoc ergo*, ait hom. 40. in 1. Cor.) in memoriam revocans Paulus dicebat: *Si non est resurrectio, cur baptizaris pro mortuis, idest corporibus? Propter hoc enim baptizaris mortui corporis credens resurrectionem, idest quod non maneat mortuum.* Quæ Chrysostomi expositio aliis præferenda est, tum quia optime quadrat Apostoli scopo de Resurrectione differentis, tum quia cohæret præcedenti argumento inde perito, quod sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur. Opponit Calmet, incertum esse an Apostoli ætate baptizandi recitarint illum articulum: *Credo carnis resurrectionem.* Addit Estius: hæc verba pro mortuis ægre trahi ad sensum illum pro corporibus morti obnoxiiis. Verum quod ait Calmet refellitur ex iis, quæ de symb. Ap. diximus l. 22. c. 6. Estius vero rejicitur verbis suis, siquidem ad loc. Ap. Rom.: *Corpus quidem mortuum est &c.* ait Estius p. 83.: *Ideo dicit mortuum, quod corruptionem in se habeat, qua perpetuo tendat ad mortem.*

PROPOSITIO II. Immerito damnant hæretici tamquam superstitiosum baptismum aeris Campani.

Not. Quovis tempore fideles signo aliquo ad Ecclesiam fuisse congregatos. In veteri lege Tubis argenteis, ac ductilibus, ut habetur num. 10., ac pro iis substitutas Campanas scribit Albinus Flaccus. Reapse signo aliquo sonoro convocatos fideles primis Ecclesiæ sæculis scribit S. Ephrem, aliique apud Casalium. Græci vero, antequam Dux Venetorum Campanas dono mitteret ad Michaellem Imperatorem, plebem evocabant ad Templum nunc lignea tabula, nunc ferrea lamina malleis percussa, at in Ecclesia Oc-

Occidentali Campanæ longe ante fuerant in usu, nam earum meminit auctor Ord. Rom., S. Audænus circa an. 650., & sub initium sæculi VII. ven. Beda. Quisnam vero earum usum invexerit arduum est definire. Sabiniano Papæ circa an. 604. id tribuunt Polydorus Verg., Panvinus &c., at nullum proferunt hujus rei monumentum. Vulgaris opinio est, *campanas* & *nolas* initio sæculi V. a S. Paulino Nolano Episcopo usurpatas, & ejus nomine dictas esse, sed opinionem hanc refellunt Sandinus, & Catalanus, ex quo nullus veterum, qui de Paulino scripsere inventionem istam laudaverint. Strabo *Campanas* a Campania, *Nolas* a Nola dici pronuntiat. Quidquid sit de earum inventione, certum est solemnem Campanarum benedictionem antiquiorem esse Jo. XIII., ut consentiunt etiam recentiores.

Prob. ex veteribus Ritualibus editis ante Jo. XIV. apud Bonam, nostrum Angelum Roccam, Martenium, Catalanum, & Sandinum. Sed etsi ritus hujusmodi recentior esset, nil conficerent heterodoxi, cum sit in Ecclesia novos instituendi ritus plena potestas. Nam campanæ non baptizantur, quasi fidei & gratiæ sint capaces, sed ut nos sacra quadam voce ad Ecclesiam convocemur, ad audiendum fidei verbum, ut crescat in nobis devotio, procul pellantur insidiæ inimici, grandines et impetus tempestatum, ut evincitur ex Pontificali Rom., et c. 14. Conc. Coloniensis: qua de re plura miranda narrant Gretserus, et Rocca.

Opponunt I. Magdeburgen, &c. hujus ritus inventorem fuisse Jo. XIII., qui ann. 968. consecravit Lateranen. Ecclesiæ campanam. II. Carolus M. statuit in cap. p. 266., *ut clocas non baptizent*. III. Campanæ sunt baptismatis incapaces. IV. Superstitiosum est in campanæ baptismo adhiberi, quæ in hominis baptismo fiunt, ut nominis impositio, inunctio, patrini &c. R. ad I. nec Jo. XIII. esse institutorem hujus ritus, nec suum nomen, sed S. Joannis imposuisse Lateranensi campanæ, ritu jam antea instituto, ut supra dictum est. Ad II. R. Carolum M. reprobasse ibi ritum superstitiosum, nec ab Ecclesia receptum, etsi fidei norma non sit ab iis Capitulis repetenda. Ad III. R. Benedictionem campanæ lato modo dici baptismum, prout materiam baptismi exhibet, non formam. Ad IV. R. imponi campanæ nomen alicujus S., ut quasi ejus voce plebs convocetur. Inungitur ut lapis, quem Jacob erexit in titulum, abstergitur linteo in S. Chrismatis venerationem. Alicubi *Patrini* adhibentur, ut præsent eorum custodibus.

DIS-

De necessitate, efficientia, ac ritibus Sacramenti baptismatis.

DE hoc argumento quatuor capitibus sequenti ordine pertractabimus.

C A P U T I.

De baptismi necessitate, ac supplemento.

NOt. Cum in superioribus libris refutati fuerint cum antiqui, tum recentiores hæretici baptismi necessitatem diversimode impugnantes breviter, de hoc argumento sequentibus propositionibus pertractabimus. Sit ergo

PROPOSITIO I. Baptismus necessarius est omnibus necessitate medii, & aliquibus necessitate præcepti.

Prob. I. pars. Ex scripturis. Jo. 3. ait Dominus: *Nisi quis renatus &c.* Ad Titum 3.: *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis.* 1. Petr. 3.: *Et vos nunc salvos fecit baptisma.* Sed quod necessarium est ad salutem dicitur necessarium necessitate medii; ergo &c. Prob. II. Ex Ecclesiæ definitione. Nam in Concilio Diospol. Pelagius coactus est anathematizare, *infantes, etiamsi non baptizentur, habere vitam æternam*, ex Aug. Ep. ad Bonif. 106. Ex Conc. Carthag. IV. in Ep. Synod. ad Innoc. habetur: *Quicumque negat, parvulos per baptismum Christi a perditione liberari, & salutem percipere sempiternam, anathema sit, & Trid. sess. 7. can. 5.: Si quis dixerit baptismum non necessarium esse ad salutem, anathema sit.* Prob. III. Ex traditione PP. Cyprianus Ep. 69. l. 4. ait: *Si fide Trinitatis mundatus non fuerit (nempe per asperersionem aquæ) in resurrectione immundus erit.* S. P. l. 1. de Pecc. mer. c. 16.: *Quisquis ex concupiscentia carnis carnaliter generatur, regenerari spiritualiter opus habet, ut a damnatione peccati liberetur.* Chromatius Aquilejensis hom. in Matth. *Non potest quis gratiam accipere, nisi prius purgatus fuerit ab omni sorde peccati per donum baptismi.* Fulgentius de Fide ad Petr. c. 27.: *Firmissime tene, non solum homines, sed etiam parvulos, qui sine Sacramento baptismatis de hoc sæculo transeunt, sempiterno igne puniendos; ergo &c.*

Prob. II. pars. Omnes quippe tenentur media adhibere, quæ ad consecutionem finis sunt necessaria, neque excusantur nisi invincibili ignorantia; ergo adulti habentes libertatis usum, si illis annuntiatum sit Evangelium, præcepto suscipiendi baptismatis obstringuntur. Comprehendi autem in Evangelica lege præceptum baptismi constat ex 28. Matth. *Euntes ergo docete &c.* ex Act. 2. & 8., ex 1.

Corinth. 1. , quæ etiam loca urget Concilium Atrebatense c. 1.

Ob. I. Deus Gen. 17. statuit pactum cum Abrahamo , & semine ejus *fœdere sempiterno* , sed hæc promissio per fidem spectat ad filios baptizatorum ex Ap. ad Rom. 4. & 19. ; ergo isti per solam fidem absque Sacramento salutem consequi possunt. II. Filii credentium ad Rom. 11. sunt *rami* ex radice sancta pullulantes ; ex 1. Cor. 7. sunt *sancti & mundi* ; ergo lavacro non egent. III. Cornelius & ii , qui verbum Petri audierunt , nondum suscepto baptismo receperunt Spiritum S. ; ergo baptisma non est necessarium necessitate medii (1). IV. Ecclesia orare consuevit pro catechu-

(1) Non abs re erit addere hoc loco nonnulla Piæti, ac Forbesii sophismata , quibus baptismatis necessitatem impetere, sed irrito labore, conati sunt. Illud , ait Forbesius , necessitate medii ad finem aliquem necessarium non est , sine quo finis obtineri potest ; atqui sine baptismo aquæ docent Papistæ fluminis, vel sanguinis baptismate salutem obtinari posse (ut nos seq. prop ostendemus) ergo vel ipsis fatentibus Papistis , baptisma aquæ necessarium non est necessitate medii ad salutem . Deinde perperam , ait Forbesius , ad hanc necessitatem ostentandam veterum PP. momenta congerunt Papistæ : Patres enim Christi verba minus recte interpretati fuisse dicendi sunt , nisi velimus eandem cum illis agnoscere Eucharistiæ necessitatem a Papistis jure rejicitur, ita eorum interpretatio de baptismi necessitate rejici debet . Tandem nonne impium & crudele est, ajunt Forbesius & Piætetus, infantes e regno cœlorum excludere defectu medii, quod in eorum potestate non erant ? Hæc illi , sed nugæ sunt isthæc , quæ eadem fa-

cilitate solvuntur , qua proponuntur .

R. itaque ad I. necessitatem medii, siue absolutam in Sacramento baptismatis a nobis abstrui, eo quod eam producta Christi verba perspicue demonstrent , eamque ex verbis illis Ecclesia perpetuo evicerit, atqui Ecclesiæ auctoritatem , atque interpretationem refellere nequit Forbesius, nisi Ecclesiam in sui primordiis in re gravissima turpiter errasse, adeoque defecisse contra apertam Christi Domini promissionem audacissime effutiat ; ergo &c. Baptismo fluminis , vel sanguinis suppleri posse fluminis , aut aquæ baptismum seq. prop. ostendemus , eo quod ita semper Ecclesia crediderit , quam proinde non aliud , quam ab Apostolis (ut illos a Christo) edoctam esse putandum est , illum esse laudatæ Dominicæ sententiæ legitimum sensum , quem si Ecclesia non est affecuta , ab ipso sui initio turpissime errasse dicendum esset .

Ad II. R. Falso pronunciare Forbesium , PP. ea Christi verba Jo. 6. : *Nisi manducaveritis &c.* de Sacramenti Eucharistiæ sumptio-

techumenis absque baptismo defunctis ; constat ergo complures absque baptismo salutem consequi posse .

¶ ad I. neg. conf. Sicut enim Judæi ex semine Abrahamæ nati non erant participes illius foederis , nisi accepto signo circumcisionis ; ita filii credentium non reputantur in semine , nisi per expoliationem corporis carnis sint consepul- ti Christo in baptismo : & sicut *masculus* incircumcissus &c. *delebatur de populo suo* , ita , *nisi quis renatus fuerit &c.* excludebatur a regno cœlorum . Ad II. vide l. 13. c. 2. de Pecc. mer. c. 25. & 26. Ad II. neg. conf. Nam hoc in facto, *singulari privilegio* , sanctificatio præcessit baptismum , quod non derogat hujus Sacramenti necessitati , sicut nec tollitur necessitas circumcisionis , ex quo Abraham ante circum- cisionem justificatus fuerit ex fide . Deinde Cornelius , alii- que gentiles *baptizati sunt* ; ergo licet ante Sacramentum *acceperit Spiritum sanctum* , *nec visibile Sacramentum con- temni potuit* . III. Quia , licet *eleemosinae mundaverint Cor- nelium* , *restabat tamen ut incorporaretur Ecclesiæ* , ait Aug. Serm. 149. IV. quia orta dubitatione , an incircumcisi ba- ptizandi essent , Spiritus S. visibiliter descendit , ut circum- cisi fideles scirent etiam in gentes effundi gratiam Spiritus

M m 2

S. Ad

ptione , omnibus etiam parvulis necessaria , fuisse interpretatos . Germanam SS. PP. interpretatio- nem dabimus lib. 33. ubi de Eu- ch. Sacr. disputabimus . Interim fat est proferre Trid. Syn. locum sess. 21. c. 4. ubi morem antiquum commemorans parvulis *a baptis- mo recentibus Sacramentum hoc mi- nistrandi* , ait : *Neque ideo cul- panda est antiquitas , si eum mo- rem in quibusdam locis aliquan- do servavit ; ut enim sanctissimi illi PP. sui facti probabilem cau- sam pro illius temporis ratione habuerunt , ita certe nulla eos sa- lutis necessitate id fecisse sine con- troversia credendum est . Non er- go opinionem PP. rejecerunt Pa- pistæ (ut mentitur Forbesius) de Eucharistiæ necessitate , quam PP.*

numquam tenuere , sed illis For- besius & Piæterus adfricarunt . Ad ult. ¶ Crudele & impium esse , si quis asserat , creaturam inno- centem , nullo peccato vitiatam , ex solo defectu baptismatis , quod in ejus potestate non est , gehen- næ supplicio puniri ; cum ergo doceat Ecclesia , pueros damnari , non quod baptismi aut re , aut voto caruerint , sed quia Adæ cul- pa in omnes posteros transfusa , etiam pueri illi *naturæ sunt filii iræ , filii vindictæ , & in peccato concepti* , ad quod delendum Chri- stus baptismi Sacramentum insti- tuit , non est crudelis , aut impia sententia , sed pia & orthodoxa , neonon scripturarum , ac SS. PP. oraculis omni ex parte conformis .

S. Ad IV. R. non ubique viguisse illam consuetudinem, & ubi viguit, id fuit relate ad vehemens baptismi desiderium.

PROPOSITIO II. Baptismus Flaminis supplet baptismum fluminis in adultis, non autem in parvulis.

Prob. I. pars scripturis Rom. 10. : *Quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit. Qui credit in illum non confundetur.* Ps. 30. *Cor contritum & humiliatum Deus non despicias.* 2. Paral. 3. : *Dominus propitiabitur cunctis, qui in toto corde requirunt Deum & non imputabit eis, quod minus sanctificati sunt.* Luc. 2. : *Pax hominibus bonæ voluntatis.* Ex quibus constat remissionem peccatorum cum fide, & conversione ad Deum esse conjunctam, si voluntas humana vehementer expetat Sacramenta, eaque percipere reipsa non valeat, ut de Judæo arena baptizato supra dictum est. Prob. II. ex Trid. Synod. sess. 6. c. 4. ubi ait: *Translatio a statu peccati in statum gratiæ sine lavacro regenerationis, aut ejus voto fieri non potest, sicut scriptum est: nisi quis renatus &c.*

Prob. III. ex PP. Ambrosius in Or. de obitu Valent. n. 51. ait: *Audio vos dolere, quod non acceperit Sacramenta baptismatis, dicite mihi, quid aliud in nobis est, nisi voluntas? nisi petitio? atqui dudum hoc votum habuit, & proxime baptizari se a me velle significavit, & ideo me accersendum putavit.* S. P. A. l. 4. de Bapt. c. 22. ait: *Non tantum passionem pro nomine Christi id, quod ex baptismo deerat, posse supplere, sed etiam fidem, conversionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi in angustiis temporum succurri non potest.* Et infra ait: *Sine visibili Sacramento impleri quod Rom. 10. inquit Ap. Corde enim creditur ad justitiam &c., quando mysterium baptismi non contemptus religionis, sed articulus necessitatis excludit.* Bern. Ep. 77. ad Hug. Vict. ait: *Si quis voluerit, & petierit baptizari, sed mortis preoccupatus articulo forte obtinere nequiverit, dum non desit fides, spes, caritas, huic ego ob solam aquam, si defuerit, nequaquam possum desperare salutem.*

Prob. II. pars. In parvulis enim non suppleri baptismum per fidem, votumque parentum ostendimus l. 13. c. 9., et c. 18. l. hujus. Nam aliena fides & caritas nihil in parvulis operatur, eosque pollutos relinquit, donec renascantur per baptismum. Ideo enim adulto sufficit fides & caritas propria, quia per eas potest Deo conjungi, & averti a peccato, cum e contra fides, & caritas nostra nequeat
ad

ad aliorum justificationem prodesse, nisi promerendo pios illos animi motus, quorum incapaces sunt parvuli. Deinde Christus medium instituit, per quod Ecclesia possit infantibus fidem suam accommodare, atqui medium istud est baptismus, quo Ecclesia eos parit, sed ex aqua tamquam ex alvo, et matrice; *Nulla ergo*, ait S. P. l. 1. de Pecc. mer. c. 23., *ex nostro arbitrio, præter baptismum Christi, salus æterna promittitur infantibus, quam non promittit scriptura.*

Opp. contr. 1. Prop. Ambr. de Myst. c. 4. ait, neminem consequi salutem, *nisi per Sacramentum baptismi*, & l. 2. de Abr. c. 11. recitata Evang. sententia: *Nisi quis renatus &c.* ait: *Nullum excipit, non infantem, non aliqua præventum necessitate.* II. S. P. pluribus in locis negat catechumenum justificari sine baptismo. III. Ecclesia per quinque priora sæcula nunquam obtulit sacrificia, ac preces pro catechumenis defunctis; ergo &c. R. ad I. & II. Augustinum, & Ambros. accipiendos de infantibus, aut de catechumenis contemnentibus baptismum. Deinde *baptismi* nomine comprehenditur etiam baptismi votum, ubi necessitas excludit actualem ipsius perceptionem, ut ait Estius.

Ad II. neg. conf. Nam ob negligentiam catechumenorum baptismus procrastinantium, ut diutius viverent in peccatis, Ecclesiæ legibus statutum est, ne catechumeni illi fruerentur communione sanctorum, qua disciplina, quæ universalis non fuit, plures festinarunt baptismus.

Opp. II. contr. 2. Prop. Fides adultorum supplet fidem in parvulis; ergo & parentum votum desiderium in iis supplet. II. Parvuli ante octavam diem sine circumcisione decedentes salvabantur per vota parentum; ergo & nunc. R. Fidem adultorum non regenerare parvulos, id enim aquæ & Spiritui S. convenit, sed illis applicare Sacramentum regenerationis, sine quo fides aliena non prodest infantibus, & cum quo etiam sine fide aliena salvantur. Idem ergo dicendum est de parentum voto, quod infantibus absque applicatione Sacramenti visibilis non potest salutem conferre. Ad II. dist. ant. Absque visibili Sacramento, neg., cum visibili Sacramento, conc. Vid. l. 30. cap. 2. & c. 18. lib. hujus.

PROPOSITIO III. Martyrium supplet baptismi vices in parvulis.

Prob. I. pars ex Script. Matth. 10. legitur: *Qui me confessus fuerit &c., confitebor & ego eum &c.* Et c. 16.: *Qui*

perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Hinc S. P. l. 13. de C. D. c. 7. ait: *Nam quicumque etiam non percepto regenerationis lavacro pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet, quantum si abluerentur sacro fonte baptismatis. Qui enim dixit, nisi quis renatus &c., dixit, qui me confessus fuerit &c., & qui perdiderit &c.* Prob. II. traditione: Auctor Const. Apost. l. 5. c. 6.: *Qui martyrio dignus est, quamvis catechumenus sit, sine tristitia excedat, passio enim pro Christo perlata erit ei sincerior baptismus*, Cyprianus ep. 77. ad Jub. ait: *Sciant catechumenos nec privari baptismi Sacramento, utpote qui baptizentur gloriosissimi sanguinis martyrio, de quo & Dominus dicebat, habere se aliud baptisma baptizari*. Cyrillus Hieros. Catech. c. 8.: *Sanguinem & aquam (Christus) emisit, ut alii in propriis sanguinibus*. S. Basil. de Spir. S. c. 15., *pro Christo mortem perpeffi nihil Sacramentis, quæ sunt in aqua, opus habuerunt*. Ambrosius Or. laud. ait: *Quod si (martyres) suo abluuntur sanguine, & hunc sua pietas abluit, & voluntas*. August. supra laudavimus. Prob. III. ratione. Martyres enim, nedum figura, sed etiam re ac veritate referunt Christi mortem; ergo *baptismo gloriosissimo baptizantur* ex D. Th. q. 66. a. 12.

Prob. II. pars. Nam parvuli etiam proprio sanguine baptizantur. Unde Ecclesia Ss. Innocentes tamquam martyres venerata est. Irenæus l. 3. adv. hæ. c. 18. ait: *Ipse (Jesus) infans cum esset, infantes hominum martyres parans propter Christum interfectos*. Ambrosius l. 1. de Off. ministr. c. 41.: *Quid de bimulis loquar, qui ante palmam victoriæ acceperunt, quam sensum naturæ?* S. P. l. 3. de lib. Arb. c. 23. ait, *eos in honorem martyrum receptos*. Consentiunt PP. alii: accedit antiqua SS. Innoc. solemnitas, de qua plura Baron. Præter Bimulos ab Herode necatos alios Ecclesia veneratur: ut Modestum Ammonium, & 10. alios, probabilius est ergo martyrium per se, & *ex opere operato* peccata delere, quod patet ex infantium martyrio, ex Augustino docente *tantum valere, quantum valet, si quis abluatur sacro fonte baptismali*: ex laud. PP., qui martyrium vocant *baptismum aquæ lavacro præstantiorem*.

Opp. Apost. 1. Cor. 13. ait: *Si tradidero corpus meum, itaut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest*; ergo &c. II. S. Thomas negat effusionem sanguinis habere rationem martyrii, *si sit sine caritate*. III. Cypr. ep. 54. ad Cornel. eos redarguit, qui absque Sacramentis
mar-

martyrium subeunt dicentes : *Qui martyrium tollit sanguine suo baptizatur*, idem docet Bern. IV. Si martyrium gratiam conferret *ex opere operato* esset inter Sacramenta numerandum . V. Innocentes jam sanctificati erant per circumcisionem ; ergo infirmum est argum. quod ex eorum martyrio depromitur . R. ad I. neg. conf. Apostolus enim caritatem saltem inchoatam requirit in adultis tamquam dispositionem, sicut etiam fides requiritur & cordis conversio, quæ etiam in baptismo adultorum requiritur.

Ad II. dist. ant. *Si sit sine caritate*, tamquam dispositione in adultis, conc., in parvulis, neg. Solvit enim ib. argum., quod scribit ab Anib. in 4. dist. 4. a. 4. hoc pacto: *Baptismus sanguinis habet efficaciam ex opere operante, unde sine caritate non prodest ; sed in pueris nihil habet efficaciam ex opere operante, quia usum arbitrii non habent ; ergo in his non supplet vicem baptismi*. Cui argum. & S. Th. *Quod baptismus sanguinis non habet supplere effectum baptismi fluminis ex opere operante, sed ex imitatione passionis Christi : unde de martyribus dicitur Apoc. 7. : Laverunt stolas suas in sanguine agni*. Ad III. R. loqui Cypr. & Bern. de iis, qui contemnunt Ecclesiæ Sacramenta. Non est autem sincera pietas, ait S. P. l. 4. de Bapt. c. 22., *ubi contemnitur Sacramentum*. Ad IV. neg. sequelam. Sacramentum enim constat rebus ac verbis, sed utrumque deest in martyrio ; ergo &c. Ad V. neg. conf. Nam Ecclesia eos commendat tamquam *in honorem martyrum receptos*, eos vocans : *Primam Christi victimam, & gregem immolatorum*, eo quia *laverunt stolas suas in sanguine agni &c.*

Quæres I. Quid sit martyrium R. *martyrium, & martyr* Græce *testimonium ac testem* latine significat, hinc *martyres* dicimus eos, qui ob Christi testimonium occubuere. Prob. ex Aug. Serm. 9. Ps. 118. : *Testimonia græce martyria nuncupantur : unde illos qui propter testimonium Christi, & usque ad mortem pro veritate certarunt martyres appellamus*. Ita Ammianus, Isidorus, Du-Cange, Vossius &c. Cyprianus tamen Ep. 37. *Martyres* vocat etiam confessores morientes in carcere, & de Cornelio nondum martyrio ejus consummato in ep. ad Antonian. ait : *Nonne inter confessores, & martyres deputandus &c.* Alii distinguunt inter confessores & martyres, ut confessores sint, qui coram tyrannis Christum confessi tormentis superstites in pace obire ; martyres, qui in suppliciis vitam finire. Nunc autem confessores dicimus qui absque supplicio martyrii singulari

virtutum, exercitatione Deum confessi sunt; *martyres* vero alios *designatos*, quibus sententia mortis indicta est, alios *consumatos*, qui in suppliciis occumbunt, alios *vindicatos*, quorum felix exitus discussus & approbatus est ab Ecclesia. *Martyres* etiam olim dicti sunt qui innoxii quavis de causa necabantur, ut Carolus simplex, aliique apud Mabill. *Martyrium* quoque dictum est olim templum, & S. ædes in martyrum memoriam extructa ex Strabone l. de Reb. Eccl. c. 6.

Quæres II. Quot recenseri possint causæ martyrii? R. Plures, & presertim efficiens, motiva, & finalis. Causa efficiens, sive inferens martyrium est persecutor, nemini quippe fas est seipsum occidere ex Matth. 10., ubi Christus ait: *Tradent enim vos, & flagellabunt vos &c.*, ubi Chrys. ait: *Martyribus afflictiones, tyrannis affligendi potestatem tribui*. Petro etiam Jo. ult. Christus ait: *Cum senueris alius te cinget, & ducet quo tu non vis*. Hinc S. P. Tr. 51. in Jo. ait: *Satis expressit non a seipso, sed ab alio debere occidi, qui vestigia sequitur Christi*; Et l. 1. contr. Gaud. Don. refellens Circumcellionum spontaneam mortem ait: *Non est hoc consilium, sed furor: non sapientia, sed amentia*. Et c. 31. de Razia, qui se se præcipitem dedit e muro, ait, legi in S. Scriptura illum occubuisse *viriliter & nobiliter*, quibus verbis laudamus viros fortes hujus sæculi, non martyres Christi. Nec martyribus accensentur, qui aut martyrii desiderio flagrarunt, aut acerbissimum animi dolorem justa de causa perpessi sunt. Deest quippe in iis exterior passio, quæ fidei exhibuerit testimonium, singularis nota, & character martyrii. Nec martyribus accensentur, qui inserviando laborantibus pestilentia illa inficiuntur, & obeunt, ut patet de S. Aloyfio Gonzaga; fallitur ergo Rainandus, qui oppositum sentit.

Ad efficientem martyrii causam referri possunt varia poenarum genera sive instrumenta martyrii, quæ pictis quoque imaginibus sub oculos exhibuere Gallonius, Versteganus, & Circinianus, ubi martyres conficiuntur damnati ad bestias, flammis consumpti saxis obruti, verubus, sudibusque transfixi, affectique suppliciis aliis teterrimis, quæ vix nomine nota sunt: *Numollis trocleis, uncis, ungulis, saragine, scorpionibus, plumbatis, & equuleis*. Qui in hisce suppliciis moriuntur martyres *consumati* dicuntur. Si supervixerint, ut Jo. Evangelista, Thecia &c., ut martyres
non

non habentur, nisi constet illos mortem divinitus evasisse, nec excidisse a caritate.

De causa motiva, ait S. P. Serm. 1. Ps. 35.: *Martyres non facit poena, sed causa*, ac prior ex parte martyris causa est fides. Martyres enim *testes Christi* sunt, de quibus ait Christus: *Quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum &c.* Hinc S. P. Ps. 52. n. 9.: *Martyres perdiderunt animam suam, fidem ne amitterent.* Et Ecclesia: *Hic est vere martyr, qui pro Christi nomine sanguinem suum fudit.* Unde Stephanus ex Aug. Serm. 314.: *Protomartyr dicitur, quia pro Christo primus sanguinem fudit.* II. Martyrii causa est cujusque virtutis officium, unde Matt. 5. Christus ait: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.* Et Ecclesia Baptistam tamquam martyrem veneratur occisum *pro lege veritatis*, non tamen *pro illo nomine, quo Christiani sumus.* Hinc patet, accensendum non esse martyribus illum, qui aut pro veritate, quæ ad fidem non spectat, aut pro peculiari revelatione sibi facta, aut pro qualicumque dogmate nondum definito ab Ecclesia mortem oppeteret. Docet proinde laudatus R. Pontifex Bened. XIV. l. 3. c. 19. non fore martyrem, qui vitam pro illibata Virginis conceptione perfunderet.

Quod dixi de causa ex parte martyris dici debet de causa martyrii ex parte persecutorum, qui moveri debent aut odio fidei, aut patrocínio iniquitatis, ideoque tyranni sunt, nedum pagani, aut hæretici, sed etiam iniqui Christiani, fratres, ac parentes ipsi, juxta illud Matt. 10. *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium &c.* Prob. III. pars. De causa finali, quæ est Dei gloria, ad quam referenda sunt opera virtutum. Hinc S. P. de pseudomartyribus ait ep. 185.: *Insaniunt, qui de persecutione gloriantur, & ab hominibus quærunt martyrum gloriam.* De his enim habetur Matt. 6. *Receperunt mercedem suam.*

Quæres III. Quænam in martyre adulto requirantur animi dispositiones? R. Plures, ac prima est baptismus, aut ejus votum, de quo vide propositionem II., cap. præc. II. est libera mortis acceptatio, cum nemo coronari possit invitus. III. est Ecclesiæ unitas. Unde Cyprianus de un. Ecclesiæ ait: *Esse martyr non potest, qui in Ecclesia non est, ardeant licet flammis, non erit illa fidei corona, sed poena perfidiæ.* Et S. P. A. ep. 173.: *Separatus a compage unitatis, aeterno supplicio punieris, etiamsi pro Christi no-*
mine

mine vivus incendereris. IV. est caritas, quæ saltem importet sincerum aliquem affectum erga Deum ex Ap. 1. Cor. 13. : *Si tradidero corpus meum ita, ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. Ubi S. P. ser. 15. de verbis Ap. nunc 169. ait : *Si ergo ille non potuit tanta perferre sine amore, nec tu poteris communicare Christi passionibus sine amore*. V. Conditio est, ut lapsus antea Deo per Sacramentum pœnitentiæ reconcilietur; si adsit copia confessarii, sin autem de peccato doleat, nec Christi Sacramenta contemnat. Nam ex Augustino non est interioris hominis pietas, *ubi contemnitur Sacramentum*, & ex Cypriano *idoneus esse non potest ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium*.

Quæres IV. An martyrio coronari possint Hæretici, aut Schismatici. R. negative, & sequitur ex dictis de conditione tertia & ex iis, quæ ex Cypriano & Aug. protulimus, & probatur etiam ex cap. *Firmissime* de Hæret. ubi habetur : *Omnem hæreticum, vel schismaticum, quamvis pro Christo sanguinem fundat, cum diabolo participandum, nisi ante finem vitæ catholicæ fuerit incorporatus Ecclesiæ*. Quisquis ergo extra unitatem est, *occidi potest*, ait Cyp. loc. cit., *coronari non potest* : cum enim veritatem illam non profiteatur, *ob Ecclesiæ auctoritatem*, nec habent veram fidem, non continet mors illa veræ fidei testimonium, & licet aliquod Dei donum agnoscat S. P. l. de Patient. c. 27. in eo, *qui ab Ecclesia separatus pro veritate Sacramenti, seu verbi pœnas patitur temporales*, at ibi S. D. donum illud *donum exheredatorum, non heredum* appellat.

Not. I. Ecclesia quovis tempore summam curam adhibuit ad veros a falsis martyribus discendendos, ut demonstrarunt Mabillonius, Ruinartius, aliique viri cl. & prob. I. ex notis & characteribus a priscis fidelibus insculptis, aut appositis martyrum tumulis, ut signum crucis, Christi nomen monogrammate expressum, palmæ, columba cum ramusculo olivæ, vasa cum sanguine, instrumenta martyrii &c. de quibus vide Severanum, Bosium, Aringum. II. Ex cura Notariorum, in consignandis investigandisque, actis martyrum a Clementis I. temporibus, de quo sect. 4. ait Anastas. *Hic fecit septem regiones dividi notariis fidelibus Ecclesiæ, qui gesta martyrum sollicitè, & curiose perquirerent*. Similia de Antero, & Fabiano leguntur in l. Pontificali, ex vetustissimis monumentis concinnato. III. ex PP. Cyp. ep. 37. ait : *Dies quibus, martyres, excedunt annotate, ut*

commemorationes eorum inter memorias martyrum celebrare possimus. Et Pontius Cypriani Diac. ait: Majores nostri martyrium consecutis tantum honoris dederunt, ut de passionibus eorum pene cuncta conscripserit. IV. Ex consuetudine Ecclesiarum, quæ ad memoriam martyrum servandam eorum acta ad Rom. Ecclesiam mittebant, ut ex actis S. Benigni Polycarpi discipuli probat Lambertinus, & ex actis S. Virgilii Episcopi Trid. Mabillonius. V. Ex Epistolis encyclicis, quibus una Ecclesia aliis suorum martyrum gesta significabat, ut Epistola Ecclesiæ Smirnen. de martyrio S. Polycarpi & Epistola Lugdun. & Viennen. Ecclesiæ de martyrio S. Pothini &c. VI. Ex sollecitudine, qua acta apochrypha rejecit. Nam Tertull. narrat, a Jo. Apostolo degradatum in Asia presbyterum, qui quædam Pauli acta commentus est. Et Lucillam a Cæciliano reprehensam, eo quod os nescio cujus martyris libare dicebatur, refert l. i. contra Parm. Optatus. Gelasius in Romana Syn. an. 494. de apocryphis actibus Mart. ait: Secundum antiquam consuetudinem in Romana Ecclesia non leguntur &c.

Quæres V. An jure gloriatur Ecclesia de veracitate, & numero S. martyrum R. Affirmative. Ita contra Dodvellum, qui oppositum tradidit, Pagius, Ruinartius, Muratorius, Benedict. XIV. &c. Et prob. I. scripturis. Nam Apocal. 7. habetur: Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus &c. amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum, quibus verbis martyres designari evincitur ex loc. cit., ubi dicitur: Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt stolas suas in sanguine agni. Prob. II. ex PP. Cypr. l. de Mortal. p. 470. ait: Martyrum innumerabilis populus ob certaminis & passionis victoriam coronatus. Eadem habet Ep. ad Fortun. Prud. l. περὶ σεπαινῶν Hippolyti passionem sic incipit Innumeros cineres sanctorum Romula in Urbe vidimus. Hieronym. ep. ad Algas. ait: In novo instrumento innumerabiles exstiterunt martyres. S. P. A. Serm. 51. al. 63. de diver. ait: Pro ista fide interfecta sunt millia martyrum toto orbe terrarum. Prob. III. ex R. Imperatorum crudelissimis persecutionibus, quamvis enim verum esset, quod contendit Dodvellus, perpauca fuisse persecutos Ecclesiam, & paucissima edicta lata adversus Christianos, cum tamen, ut observat Ruinartius, in persecutionibus non tam numerus, quam universitas & immanitas spectanda sit, nec tam Imperatorum edicta, quam Romanorum leges ac Præsidum

immanitas attendenda, dubitandum non est, innumeros martyres fuisse necatos. Prob. IV. ex vet. martyrologiis, quos immerito rejici a Dodvello ostendunt Pagius, & Ruinartius. Vide admonitiones Florentini ad Martyrolog. Occid. Eccl.

C A P U T II.

De effectibus Sacramenti baptismatis.

NOt. Inter baptismi effectus principem locum tenere gratiam sanctificantem, quæ delet vere & proprie quamcumque peccati maculam, supra ostendimus l. 30. c. 19. Hinc Trid. sess. 5.: *Si quis per J. C. D. N. gratiam, quæ in baptisate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, sed tantum radi, aut non imputari, anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis iis, qui vere consepulti sunt cum Christo per baptismum, qui non secundum carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes puri, ac Deo dilecti effecti sunt. Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem S. Synodus fatetur, quæ, cum ad agonem relictæ sit, nocere non consentientibus non valet, quinimmo qui legitime certaverit, coronabitur.*

PROPOSITIO. Gratiam sanctificantem baptismi singulares quædam prærogativæ comitantur.

Prob. Prima est, quod homo carne antea genitus filius iræ & gehennæ dicitur regeneratus Spiritu S., natus ex Deo, Dei filius, hæres, & cohæres Christi, aspersus a concupiscentia mala, ablutus, sanctificatus, justificatus, membrum Christi, & templum Spiritus S., quæ omnia complectitur Chrysost. hom. ad Neophytos ab August. laudata & exscripta. II. Ex quo baptismus nos Christo tamquam membra capiti jungat, sequitur per illum patere nobis accessum ad reliqua Sacramenta, & quodammodo ex illo conferri nobis gratiam ad evitanda peccata, & si in ea prolabamur, expiari quidem per poenitentiam, sed hanc futuram fuisse inutilem; nisi baptismum, aut votum ejus supponeret. Hinc S. P. Ep. ad Bon. 50. nunc 185. n. 39. ait. *Eodem lavacro omnia prorsus mala regeneratorum mundari.* Non quod August. deneget, ut putant hæretici, *Sacramentum poenitentiae*, sed quemadmodum homini nato ex Adam non daretur per medicinam sanitas, nisi antea per regenerationem collata fuisset vita; ita renato nulla daretur remissio, nisi prius per spiritalem regenerationem resurrexisset cum Christo, addit enim: *Neque aliquid prodest non baptizato dicere, dimitte &c.*

III. prærogativa est cujuscunque poenæ apud Deum luendæ remissio. Unde de baptizatis ait Florentina Synodus in Decret. Armen. *Morientes, antequam culpam aliquam committant, statim ad regna cælorum, & Dei visionem perveniunt; itaut nihil prorsus eos ab ingressu cæli remoretur.* Eadem habet S. P. l. 2. de Pecc. mer. c. 28. Cum enim, ait S. Th. q. 69., Baptismus sit Sacramentum regenerationis, mortis, & resurrectionis Christi imitatio, baptizato applicatur virtus passionis Christi plenius, quam per quodlibet aliud Sacramentum.

Remanet tamen in baptizatis concupiscentia ad agonem, moriendi necessitas &c. Hinc tamen non inferitur, quod non deleatur in baptismo omnis culpa, et omnis reatus poenæ subeundæ in altera vita. Remittitur sane omnis poena, sed propter futurum judicium ait S. P. c. 66. Enchir., & quantum ad exclusionem a gloria, non quantum ad necessitatem corporaliter moriendi. Quod pluribus de causis voluit Deus.

I. Ut potissimum intelligeremus, ad alterum sæculum prodesse, quod renascamur, hujus autem sæculi dispositionem propter vitium superbiæ hominis diversis malis peragi in iugo gravi super filios Adam. II. ut virtus gratiæ in infirmitate perficeretur, et circumferret homo pristinæ damnationis memoriam, et argumentum separationis a corpore, ac fidei robore superaretur mortis timor, ut in sanctis martyribus. Hæc S. P. Si quis autem ob contritionem perfectam ante baptismum consequeretur cum voto Sacramenti remissionem peccatorum, adhuc tamen per ipsum regenerationis lavacrum, quod nemo debet contemnere, plura perciperet emolumenta gratiarum: nempe characterem, incrementum gratiæ, plenam remissionem poenæ in altera vita subeundæ, cooptationem in Ecclesiam Christi, & jus ad cetera Sacramenta. Quamvis autem character, & remissio peccatorum in omnibus baptizatis æqualis sit, ipsa tamen inhærens gratia, ob adultorum cooperationem, est inæqualis, et dispar. Quod etiam de effectibus accidentariis baptismi, quos nempe divina virtus in baptismo miraculose operatur, affirmat S. Th.

De characterem, cum plura dicta sint l. 30. c. 42., non opus est plura dicere. Illud tantum observandum est, quantum studii adhibendum sit, ne tanta cœlestium donorum copia in nobis redarguat scelerosam vitam, atque ingrati animi vitium. Character enim, cum sit nota Imperatoris nostri,

nostri, et signum Christianæ militiæ, nos in fidelium castris continere debet, ne tanquam desertores & apostatæ illum circumferamus *ad noxam criminis*, unde *damnemur*, non unde *coronemur*.

C A P U T III.

De Ritibus & ceremoniis solemnibus baptismi.

NOt. Inter cœremonias baptismi quædam in desuetudinem abiire. Certum est enim traditam aliquando baptizatis *Eucharistiam*; adultis quidem sub utraque specie, parvulis autem sub specie vini digito sacerdotis intincto, vel admoto etiam calice. Vide Tertullianum, Ambrosium, Paulinum, Augustinum, Hug. Viêt. apud Auct. De usu illo recte definiit Trid. Syn. non damnandam antiquitatem, si eum morem aliquando servavit, nulla tamen necessitate parvulos illos ad illum obligari: *Siquidem per baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati adeptam jam scilicet Dei gratiam in illa ætate amittere non possunt.* II. Baptizatis mel, & lac fuisse exhibitum constat ex Clem. Alex., Tertull., Hieron., & ex Ordine R. additum etiam alicubi *vinum dulce*, quo significabatur legis Evangelicæ suavitas. De quibus ait Petrus in 1. Ep. c. 2.: *Sicut modo geniti infantes lac concupiscite*, vide Albaspinæum, Lupum, Vicecom. &c.

III. Imponebatur baptizatorum capiti sertum, ex Nazianzeno et ex Ord. Baptismi Æthiop., qui mos usque ad sæc. XII. perduravit, nam ejus meminit Jo. Belethus, qui floruit circa ann. 1162. Corona erat lætitiæ symbolum, Evangelicæ libertatis, & sacre regalisque initiationis: unde 1. Petr. 2. vocantur fideles: *Genus electum, regale sacerdotium &c.* IV. Dabantur etiam baptizatis 10. *siliquæ*, quæ est pecunia infimi valoris, quo ritu demonstrabatur, servanda decem præcepta decem talentis comparata Luc. 19. V. Tradebantur baptizatis *calceamenta*, et cereæ imagines agni cœlestis, sive in Christi, sive in gregis Christiani symbolum, nam recens baptizati a Paulino *agni* dicuntur.

PROPOSITIO I. In baptismo infantium recte adhibentur *patrini*, et laudabilis est ea de re Ecclesiæ disciplina.

Prob. Baptismus enim est *Sacramentum regenerationis*, atqui decet, eos qui Christo gignuntur instrui, ac doceri; ergo &c. Ita S. Thom. q. 67. a. 7. II. Parvuli fidem profitentur per *verba gestantium*, et Ecclesia per fideles suos eis præstat *os maternum*, ut ait S. P. Ep. 98. ad Bonif. III. Meminit etiam *sponsorum* baptismi Tertullianus, ut Dionysius

sius Areop., qua de re S. Thomas, Estius, Sylvius, alique censent patrilios adhiberi *ex traditione Apostolica*: Hæc enim consuetudo vetustissima est, et ubique recepta.

Prob. II. pars. Vetus enim circa sponlores Ecclesiæ disciplina est, ut *nec viri fœminas, nec fœminæ viros lavarent*, ex can. 22. inter Nicænos Arabicos, & ex l. 3. Const. Ap., sed hoc maxime pudori congruit Baptizandorum, & sanctitati baptismi; ergo &c. II. circa numerum compatrum statuit Trid. Syn. sess. 24. c. 2.: *Ut unus tantum sive vir, sive mulier, vel ad summum unus, & una baptizatum de baptismo suscipiant*, quod recte etiam definitum est, ne inter multos contrahatur spiritalis cognatio. III. Recte etiam statutum est Can. 3. Conc. Matensis: *Ut susceptores teneant professionem fidei, nec non ex Rit. Rom., ut sint sacro chrismate confirmati*: sed hæc recte, sapienterque sunt instituta; ergo &c. Tenentur autem Patrini ex Aug. *semper illis* (filiis quos de sacro fonte exceperere) *sollicitudinem veræ caritatis impendere, & monere ut castitatem custodiant &c.* Vide auctorem.

PROPOSITIO II. Sanctorum nomina recte baptizandis imponuntur, non autem gentilium.

Prob. ex Arabico Can. 30. quo statuitur, ut *fideles nomina gentilium filiis suis non imponant*, I. quia veteres filios vocabant sanctorum nomine, ex Chryf. hom. 12. in 1. Cor., ac primis Ecclesiæ sæculis communia fidelibus erant nomina Apost. Petri, Pauli, & Jo. ex Dionys. Alex. II. quia, ut ait Theod. Serm. 8. de Græc. affect., *Martyrum nomina notiora sunt omnibus quam familiarum. Quin & nascentibus filiis horum vocabula studemus imponere, securitatem inde ipsis tutelamque comparantes*. Laudandus proinde Card. de Tournon., qui iussit ut baptizandis apud Sinas imponatur nomen alicujus S. Martyrol. Rom. descripti prætermis- sis nominibus Sinensibus. II. Nec repudianda sunt nomina sanctorum veteris Testamenti, plures enim Moïsis, Danielis, Jeremiæ, Zachariæ, Samuelis, & Davidis nomine in Martyrol. R. laudantur. Imo quinque Ægyptios martyres, abjectis inditis a parentibus, nomina Elie, Jeremiæ, Esaia, Samuelis, & Danielis nomen sibi adscivisse scribit l. 8. c. 22. Euseb. Observat tamen Martene T. 1. p. 74. novatores affectare nomina Ss. PP. veteris Testamenti, vel quia Ss. non colunt, vel quia fidem solam commendant, Testamenta æquiparant, & Romanam Ecclesiam postponunt veteri Synagogæ.

PRO-

PROPOSITIO III. Immerito damnant hæretici abrenunciationes, exorcismos, & exsufflationes in baptismo.

Prob. I. pars. Nam Tertull. de Cor. Mil. c. 3. ait: *Aquam adituri in Ecclesia sub antistitis manu contestamur nos renuntiare diabolo, & pompæ, & angelis ejus.* Cypr. Ep. 6. ad Rogat. p. 38.: *Sæculo renuntiaveramus, cum baptizati sumus.* Basilii de Spiritu S. c. 27. ostendit, *renuntiare diabolo ex Apostolica traditione descendere, cum assignari non possit ex qua scriptura habeamus.* Ambrosius de Myst. c. 2. ait: *Ingressus es regenerationis sacrarium, renuntiasti diabolo, & operibus ejus, mundo &c.* Hieron. Ep. 97. de Virgin. *Inisti pactum cum adversario tuo, dicens ei renuncio tibi diabolo &c. Serva fœdus quod pepigisti.* S. P. A. l. 1. de Pecc. mer. c. 34. ex ea abrenunciatione ostendit in parvulis originale peccatum: *Quomodo enim dicturus erat eum renuntiare diabolo, cujus in eo nihil esset.* Idem evincitur ex antiquis Ritualibus apud Martene, & ex Ecclesiasticis monum. legimus, *Speratum martyrem dixisse Saturnio: Nunc deliberavimus nos a cultura Christi non deserre, quando baptismi gratia renovati diabolo abrenunciavimus.* Nec dicas, parvulos non percipere verba gestantium, nam abrenuntiant, ait S. P. l. 2. contra Jul. n. 224. *per ora gestantium, sicut credunt per ora gestantium.*

Prob. II. pars de exorcismis & exsufflationibus: I. enim constat Catechumenos quibusdam diebus ante baptismum ad purgationem exorcismi concurrisse, ex cap. *Are xx. dies.* II. Nedum adultis ex Martenio, Vicecom., & Casalio, sed etiam parvulis adhiberi exsufflationes & exorcismos, tradunt Optatus l. 4. nu. 6. dicens. *Hoc exorcismus operatur, per quem spiritus immundus depellitur &c.* Et S. P. l. 1. contra Jul. c. 4. ait: *Si verum est, te infantulum baptizatum, profecto exorcizatus, & exsufflatus es, ut a potestate tenebrarum transferreris in regnum Christi.* Coelestinus ad Episcopos Gall. ait: *Sive parvuli, sive juvenes non prius fontem vitæ adeunt, quam exorcismis, & exsufflationibus clericorum spiritus ad eis immundus abigatur.* III. Accedit ratio D. Th. q. 71. a. 2. *Diabolum humani generis hostem vi arcendum a filiis Adæ culpa inquinatis, ne salutem hominis impediât.*

IV. Lutherus ipse insufflationes probat in suo catechismo: extant in *Ordin. Withemberg.*, & in *Ecclesiæ in Confess. Saxonum.* Calvinus autem l. 4. Inst. c. 14. de exorcismis, insufflationibus, aliisque ritibus ait, se non latere, quam

quam vetusta sit hujus insufflationis origo. Vedrosius minist. Curien. non negat, a veteribus exorcismos rite fuisse adhibitos. Bullingerus etiam horum rituum vetustatem agnoscens plura producit ex August. Nec aliter Bucerus apud Cassandrum. Exorcismorum usum etiam extra baptismum in oleo, sale, aqua &c. (in quibus insidias nobis struere nituntur dæmones) esse antiquissimum constat ex Althelmi Schireburn. episcopi in Carmine de Laud. Virg. c. 21. ubi de S. Narcisso cecinit: *Sic exorcizans lychnos benedixit aquosos*. Commendat etiam exorcismorum virtutem S. Justinus in Dial. p. 247. dicens: *Dæmones per nomen Jesu Christi adjurati nobis parent*. Lactantius l. 4. Inst. c. 27.: *Adjurati dæmones per Christum de corporibus, quæ obsederint, fugiunt*. Julius Firmicus de err. profan. Relig. ait: *Sic apud nos Deos vestros, cum hominibus nocere cœperint, religionis sermonis flagella castigant*, ubi Firmicus rem narrat adversariorum exemplo compertam. Adde exorcistarum munus, de quo Cypr. in ep. 76. ad Magn. ait: *Quod hodie etiam geritur, ut per exorcistas voce humana, & potestate divina flagelletur & torqueatur diabolus; ergo &c.*

PROPOSITIO IV. Recte etiam adhibetur signum crucis, manus impositio, sal, oleum catechumenorum, & saliva.

Prob. I. pars. Nam de signo crucis plura habent Basilii, Aug. &c., nec denegatur ejus antiquitas a Luthero, & Calvino. In fronte autem imprimitur signum crucis, tamquam in sede pudoris, ne in Christi nomine erubescamus. II. Additur manus impositio, cujus meminit S. P. l. 2. de Pecc. mer. c. 26. ubi ait: *Nam & catechumenos per signum crucis & orationem manus impositionis puto sanctificari*. Ivo Carnot. Serm. 19. de SS. ait: *Hujus crucis mysterio fons regenerationis consecratur, ejusdem crucis signo per manus impositionem baptizati dona gratiarum accipiunt*.

III. Licet sale non utantur Græci in baptismo, ejus tamen usum esse antiquissimum constat ex Ord. Rom. ex Fortunato, Strabone &c. Unde in Can. 55. III. Carthag. Syn. legitur: *Placuit, ut catechumenis non detur, nisi solum sal*. Ambrosius l. 10. in Luc. de aqua bapt. ait: *Per te pereuntia viscera adperso sale in multam servantur aeternam*. Ubi notant PP. Maur. cœremoniam hanc longe Ambrosii tempora præcessisse. S. P. A. l. 1. Confess. c. 11. ait: *Signabar jam signo crucis, & condiebar ejus sale*: ubi cum loquatur S. P. de ritibus catechumenorum, sal accipi debet etiam litteraliter. Isidorus, Ivo Carnoten., H. Vict. hujus

ritus rationem quoque assignarunt : *Sal propterea datur in mysterio (baptismi) ut nos esse sal terræ noscamus.*

IV. De oleo catechumenorum, quo baptizandi in pectore, & inter scapulas liniuntur, præter Isidorum, aliosque apud Martene, mentionem facit Auctor Const. Ap. l. 7. c. 2. dicens: *Unges prius oleo sancto, deinde baptizabis aqua, & tandem signabis unguento.* Cyrillus Hieros. Catech. mystag. c. 2. : *Deinde exorcizato oleo peruncti estis.* Chrysost. hom. 6. ad Coloss. p. 1358. de baptizando ait: *Ungetur, sicut athleta stadium ingressuri:* & Ambrosius l. 1. de Sacr. c. 2. : *Unctus es quasi athleta Christi, quasi luctam hujus sæculi luctaturus.* S. P. Tract. 44. in Jo. ait: *Sed non eis sufficit ad quod inuncti sunt: festinent ad lavacrum, si lumen inquirunt.* Hujus olei mysteria exponit Rabanus l. 1. de Inst. Cler. c. 7. V. Saliva non tangunt Græci baptizandorum nares, & aures, ut ex silentio PP. & Euchologiorum observavit Menardus. Meminit tamen hujus cœremoniæ Ambr. l. 1. de Sacr. c. 1. dicens: *Mysteria celebrata sunt apertionis, quando tibi aures tetigit sacerdos & nares: quod significat D. N. J. C. cum ei oblatus esset surdus & mutus, & tetigit aures ejus, & os ejus, & ait, epheta &c.* S. P. A. Tr. 44. in Jo. ait: *Magnum Mysterium commendavit: expuit in terram: de saliva sua lutum fecit, & inunxit oculos cæci nati.* Ideo enim apud nos oculi catechumenorum liniuntur saliva, quia hoc mystice spiritale lumen significat. Merito ergo ad eliminandum inolitum Sinensium errorem, quod saliva sit res immundissima, nec possit religiosa esse cœremonia, quæ saliva fit, statuit Card. de Tournon: *Ne in baptizandis tam pueris, quam adultis omittantur Sacramentalia, sed omnia adhibeantur, & signanter saliva, sal & insufflatio.* Vide l. 23. c. 9.

PROPOSITIO V. Optimo jure utitur Ecclesia in baptismo unctione chrismatis, linteolo albo, & candela accensa.

Prob. ex Innoc. I. in ep. ad Decentium c. 3. ubi ait: *Presbyteris chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum.* S. P. A. l. 15. de Trin. c. 26. ait de dono gratiæ: *Visibili significatur unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia.* In libro Pontificali legitur de Sylvestro: *Et hoc constituit, ut baptizatum liniret presbyter chrismate levatum de aqua.* Quem locum citant Rupertus, Amalarius, aliique; PP. ergo Sylvestro antiquiores, dum laudant unctionem chrismatis factam baptizatis, accipi possunt de Confirmatione: posteriores vero illam tribuentes pres-

presbyteris & asserentes fieri in vertice, non in fronte, hanc cœremoniam commendant. Cautum est autem ab Innoc. I., & Greg. &c., ne presbyteri *frontem ex eodem oleo signarent*, quod hoc solis debeat episcopis, cum tradunt *spiritum paraclytum*, ut hæc inunctio secernatur a Sacramento confirmationis.

II. Post inunctionem verticis imponitur baptizato *linteolum candidum* loco vestis albæ, qua olim induebantur neophyti, sive propter gratiam regenerationis, sive ad com-mostrandum, oportere, ut regeneratus perpetuo incedat in vitæ innocentia. De hac veste ait Ambros. l. de myst. c. 7.: *Accepisti vestem candidam, ut esset indicium, quod exueris involucrum peccatorum*. Et S. P. A. Serm. 223. al. 81. de divers. ait: *Infantes isti candore vestium splendorem mentium præfigurant*, & S. Paullinus in ep. 12. ad Severum cecinit: *Inde parens sacro ducit de fronte sacerdos, infantes niveos corpore, corde, habitu*. III. Traditur baptizato candela accensa ex vetustiss. consuetudine: *Quatenus implere doceatur illud Evangelii: luceat lux vestra coram hominibus*, ut observat Ivo Carnoten. in Serm. de sacr. Neoph. & Fortunatus in Carm. 5.: *Lacteus hinc vestis color est, hinc lampade fulgor*. His cœremoniis absolvitur Sacramenti baptismi solemnis administratio, ita ministro baptizatum alloquente: *Vade in pace, & Dominus sit tecum*. Quod etiam est veteris cœremoniæ indicium, qua olim baptizans pacem Neophytis apprecabatur: additur alicubi osculum, ut constat ex ep. 59. S. Cypr. ad Fidum. Iisdem verbis nos etiam hoc tertium nostræ Synopses volumen, & XXXI. librum absolvimus: nihil enim tam utile legentibus precari possumus, quam Spiritus S. communicationem, caritatem, & pacem.

A P P E N D I X I.

De Orientalis Ecclesiæ disciplina circa materiam Sacramenti baptismi.

Quamvis circa essentialē baptismi materiam, nempe aquam elementarem Græci ac Latini conveniant, discrepant tamen 1. quia Latini in solemni baptismo aquam adhibent in Sabbato S. Paschæ, aut Pentecostes consecratam, Græ-

ci vero utuntur aqua communi, quæ in actu baptismatis benedicitur, ut eorum Euchologia præscribunt, 2. quia Latini frigidam, Græci vero calidam adhibeant, 3. quia in Græca Ecclesia adhuc viget baptismus per trinam im-

merfionem, qui ritus in Latina a 13. sæculo obsolevit. Qua de re Photiani, ut Latinos irrideant, eos vocant *Adpersos*, quod nempe per adpersionem, sive per infusionem baptisma ministrent. Censent enim, trinam immersionem ad baptisma essentialiter pertinere, qui error supra refutatus cap. 3. diff. 2. Prop. 2. & 3. ex ipso Neophyto Rhodino aperte confoditur, nam in synopsi doctr. Chr. de bapt. ait: *Ter aquam super eum, qui baptizatur, infundimus &c.* Porro Photianorum error ex male accepto Can. Apostolico 50. & 7. II. Synodi generalis ortus est, in illo enim deponitur episcopus, vel presbyter, qui semel in Christi mortem demergit, in hoc statuitur rebaptizandos Eunomianos. Verum laud. canones editi sunt contra hæreticos, qui in unica immersione præscriptam a Christo formam omisere, ut de Eunomianis testatur Theodoretus l. 4. hæret. Fab. c. 3.; merito ergo ir-

ritum declaratur eorum baptisma: quam formam cum adhibeant Latini, nonnisi ex pervicacia improbat a Græcis eorum baptisma. Hinc Prodomus ad Can. 50. Ap. ita Caresium perstringit: *Sunt qui adeo necessarias immersiones existiment, ut dicant non conferri baptismum non immerso illo, qui venit ad baptisterium. Errant hi tamen, quando id aperte canon minime docet. Is enim immersionem non ad constitutionem Sacramenti decernit, sed ad ejusdem perfectionem, ut triduo sepultum Christi corpus commemoret. Fit enim baptismus per aquæ consecratæ infusionem, & quocumque modo hominem contingas unda sacra, eum baptizabis.* Ubi vero viget consuetudo baptizandi per trinam immersionem, peccant qui eam sine necessitate omittunt, eo quod propriæ Ecclesiæ ritum non servant, qua de re consulendus est cl. Auctor initio cap. 7. lib. 31. Vid. prop. 4. c. 3. diff. 2.

A P P E N D I X II.

Circa formam.

Præter memoratas formulas a cl. auctore Prop. II. c. 8. l. 31. memoratas, prætereunda non est peculiaris baptismi forma, quæ ex Galano utuntur Armeni, in hæc verba: *Servus Christi sponte veniens ad baptismum baptizatur nunc per me: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Christi sanguine redemptus a peccati subjectione liberatus es, & coheres Christi factus, & templum Spiritus S.* Hæc iter dicens imergat eum in aquam sepeliens peccatum originis, quo significatur triduum sepulture Chri-

sti. Aliam Armenorum formam profert Verricellus, in qua sacerdos, *ter cum appositione aquæ super caput baptizandi, ait: Baptizat, vel, baptizet nunc manus mea in nomine Patris, baptizet nunc manus mea in nomine Filii, baptizet &c. in nomine Spiritus S.* Licet autem sub his formulis, quibus ministri actio exprimitur, & invocatio Trinitatis, validum sit Sacramentum ex decret. S. Congreg. S. Offic. an. 1633. satius tamen foret si Armeni Græcorum forma uterentur, quam eorum

rum Patres a Gregorio illuminatore accepisse ex Galano scribit Vartan. Etenim haud recte in iis formulis praescribitur, baptismi formam ter esse repetendam, sic enim ter iteratur baptisma. Deinde, cum Sacerdos in forma baptismi verba eloqui teneatur, solum, ut ea Christus enuntiavit, ut optime notat Neophytus Rhodius, satis liquet, a Christi locutione quam longe abesse illam Armenorum formulam, quae sic enuntiatur: *Baptizet nunc manus mea &c.*

De Chaldaeorum forma acriter disputatum est ann. 1630., quod vox *Eemad* in maris baptismo, vel *Eemadat* in foeminae ablutione significet praeteritum tempus, qua de re Sacra Congreg. plures regulas saluberrimas tradidit: quibus factum est, ut recentiores Chaldaei tutius duxerint antiquam formulam in hanc aliam mutare: *Ego te baptizo serve Christi talis in nomine Patris &c.*, ut patet ex Ritualibus a. Josepho Patriarcha descriptis, quae exstant in Bibl. Vatic. Alii Syriacam, aut Graecam formam adoptarunt in marium baptismo sic: (*Aamed*) *baptizatur talis in nomine Patris &c.* in baptismo foeminarum sic: (*Aamda*) *baptizatur talis in nomine &c.* Vide Assen. T. 3. Bibl. Orient. par. 2. pag. 521.

Mengrellenses baptismum parant in cella vinaria, ibique an-

te epulas sacerdos induitur sacris vestibus, & ex graeco rituali plurimas preces velocissime recitat, inter quas ipsam baptismi formam Iberico idiomate his verbis profert: *Baptizetur N. in nomine Enathelighens Gmona Gmerti N. Sacchelita Patris amen: & Filii amen: & Spiritus S. amen: Mamisata amin, Tzesita amin, Tzulis Smindisita amin.* Quae verba cum profert sacerdos a nullo abluitur infans, sed expletis precibus discedit Sacerdos, & tunc infans a Patrino inungitur, & ab adstantibus magno intervallo a formae prolatione abluitur, ut refert D. Archang. Lambertus in relatione Cholchidis. Quem baptizandi modum, praeterquamquod in eo non servantur caeremoniae ab Orientali Ecclesia praescriptae, nec debitus ordo, duplici ex capite irritum esse certum est, 1. quia in eo unitas baptismi deest, siquidem unus verba profert, alter abluit: 2. quia deest quoque moralis conjunctio inter materiam, & formam, nam longe postquam a sacerdote prolata sunt verba puer abluitur. Hinc S. Congregatio, ait Verricellus, Iberos, seu Mingrellenses iterum baptizandos esse decrevit sub conditione, vel quia Graeci sacerdotes eos baptizarunt, vel quia Iberus sacerdos potest debita forma abluere nulla interjecta mora.

APPENDIX III.

De cœremoniis baptismi.

Laudat cl. Auctor, agens de nomine baptizatis imponendo, decretum Card. Caroli Th. de Thournon in Indiis Orient. Ap. a Latere Legati editum Pudicherii die 8. Julii an. 1704. quo decreto quorundam Missionariorum consuetudinem improbavit, qui catechumenis suis, nedam profana, sed etiam idolis Sinensium consecrata nomina imponebant, alium vocando *Alangaram*, idest *Ornatum*, alium *Maduram*, idest *Dulcedinem*, alium *Pragajam*, idest *Lucem*, alium *Manicam*, idest *Lapidem pretiosum*, alium *Mutu*, idest *Adamanta*, alium *Gniani*, idest *Scientificum*. Porro hujusmodi decretum, a Rom. Pontif. Clemente XI., deinde a Benedicto XIII., & novissime ab immort. mem. Benedicto XIV. peculiari Constitutione, quæ incipit: *Ex quo singulari*, fuit confirmatum.

Inter ea quæ in solemnibus baptismi administratione adhibentur, est etiam oleum & sal. Ac r. quidem adeo necessarium putat Georgius Arbelensis scriptor Syrius Nestorianus apud Asseman. T. 3. p. 2. Biblioth. Orient., ut irritum censeat baptismum, si aqua alio oleo, præter oleum unctionis, benedicta fuerit. Idipsum censet Timotheus II. Patriarcha. Idem Arbelensis putat, aquam baptismalem, & oleum benedictum pollui, si laicus, vel presbyter non jejunos ea tetigerit; adeoque baptismum differendum, si puer, aut mater ejus jejuni non sint, quæ

quidem retulisse refutasse est. Circa unctiones hujusmodi hæc habentur in Constitutione *Erst pastoralis*. Licet Innocentius IV. Græcis Cypri commorantibus injuxerit sequi morem Ecclesie Rom.; si tamen presbyteri *Albenses* ritus unctionis pectus &c. servare voluerint, ubi non est contraria consuetudo, non sunt impediendi: cum sive fiat, sive non, non multum referat. Ad salem quod attinet, quamvis ejus usus universalis non fuerit, cum de eo sileant Græci PP. nullaque in Eucharologiis, & Orientalibus Officiis ejus mentio habeatur; certum est tamen tanta a majoribus nostris veneratione susceptum, ut Sacramenti nomine sit cohonestatus. Hinc PP. Concil. Carthagin. can. 5. post verba ab Auctore laudata, quibus statuitur, *per Paschales dies catechumenis non dari, nisi solum sal*, ait: *Quia si fideles per illos dies Sacramentum non mutant, nec catechumenis oportet mutari*. Et S. P. A. l. 1. de Pecc. mer. & remiss. c. 6. ait: *Id quod accipiunt catechumeni, quamvis non sit corpus Christi; sanctum est tamen, quia est Sacramentum cum sit sacræ rei signum aliquod*; antiquissimus est ergo ritus hujusmodi, præsertim cum in veteri Ord. Romano & Gregor. M. Sacramentario eadem, qua nunc utimur, salis benedictio præscribatur.

Cum autem quisque teneatur propriæ Ecclesiæ ritum servare, si qui sint Orientales, qui ritum aliquem,

quem, five Sacramentale, ut *sa-*
lem, juxta proprium Rituale ad-
hibere non soleant, Constitution-
nibus illis, quæ sunt de ritibus
Magdurensibus, quoad hanc par-
tem, non obligantur. Nam hæ
Latinorum rituum observationem
præcipiunt. Plerique Orientales
post baptisma Confirmationem, &
Eucharistiam etiam parvulis admi-
nistrare solent, quod Græco-Italici
& Albanensibus Const. *Etsi Pæsto-*

ralis interdicitur §. 2. n. 1. & n. 7.
quod etiam vetitum fuit Maroni-
tis in Syn. ann. 1736. habita in
monte Libano, & auctoritate Se-
dis Apostolicæ confirmata an. 1741.
Sed hanc consuetudinem in aliis
Orientalibus tolerat Sedes Aposto-
lica, quam etiam in Latina Ec-
clesia aliquando viguisse ex *Sacra-*
mentario Greg. M., & ex *Ordine*
Rom. aperte colligitur.

F I N I S.

M O N I T U M.

Plurima Ss. Patrum, atque aliorum scriptorum a cl. Au-
ctore diligentissime indicata, aut producta in hoc tertio &
sequenti Volumine laudare aut producere consulto omi-
simus, tum ne actum agere videremur, tum etiam quia
experientia compertum est frequentiores hujusmodi cita-
tiones plus negotii plerumque, aut molestiæ quam utilita-
tis aut commodi Tironibus nostris afferre. Qui tamen plu-
ra desiderat Auctorem ipsum consulat quam sapissime.

N n

IN-



I N D E X

TERTII VOLUMINIS.

LIBER XXV. De Christi Reparatoris adventu.

Dissertatio I. Ubi ostenditur contra Judæos Messiam venisse. 4

Cap. I. De Jacobæo vaticinio Genes. 49. Prop. Ex eo vaticinio Messia adventus invicte demonstratur. ibid.

Cap. II. De vaticinio Danielis 9. v. 24. , & seq. Prop. Ex eo etiam Messia adventus ostenditur. 13

Cap. III. De epocha regni Artaxersis . Prop. I. Is regnum iniit anno ante Æ. V. 464. II. Regni ejus annus xx. statui nequit anno ante Æ. V. 453. III. Danielis hebdomadæ ann. 7. Artax. Longimani auspiciari debent. 17

Cap. IV. De aliis locis , quibus Judæi refelluntur . I. Ex Deut. 18. v. 5. & 18. II. Ex somnio Nabucodonosor Dan. 2. III. Ex Michææ c. 4. IV. Et ex Aggæi c. 2. v. 7. , & 10. 22

Cap. V. De Josephi Testimonio l. 18. Ant. c. 4. I. Est genuinum . II. Et ejus stylus Josepho conformis. 26

Cap. VI. De Jesu Nazareno . Prop. Ostenditur esse verum Messiam. 29

Dissertatio II. Ubi contra Gentiles religionis catholicæ veritas demonstratur. 32

Cap. I. Qua via Gentiles ad fidem trahi possint . I. Ex Christi persona ostenditur veritas fidei . II. Ex Apostolica prædicatione . III. Ex martyrum constantia . IV. Ex miraculis . V. Ex Christi resurrectione . VI. Ex oraculis . VII. Ex actis Pilati . VIII. ex religionis Christianæ excellentia. ibid.

APPENDIX, ad cap. I. Lib. XXV. de Jacobæo vaticinio. 40

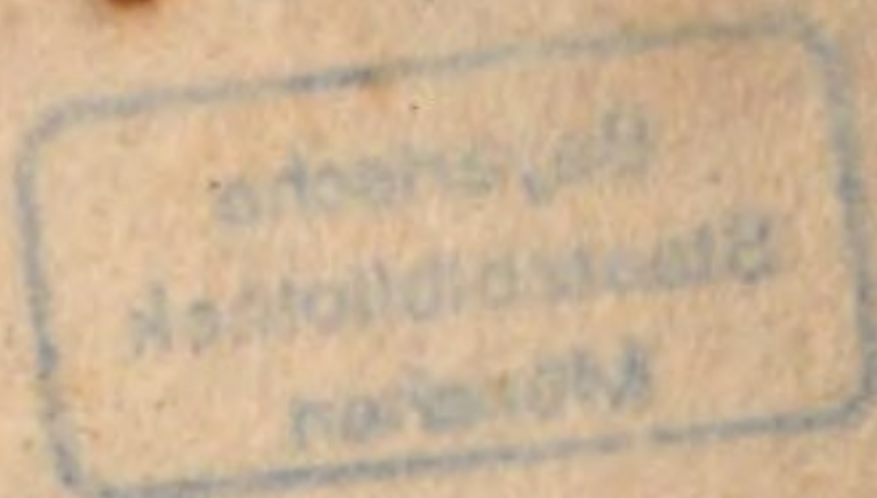
LIBER XXVI. In quo præcipua dogmata Incarnationis dominicæ declarantur. 46

Dissertatio I. De catholico dogmate circa veram Christi carnem. ibid.

Cap. I. De Virginis conceptione . Prop. Christus de Virgine natus est. ibid.

Cap. II. De Carne Christi . I. Verbum Dei veram carnem assumpsit . II. Quam materna traxit ex carne. 50

Cap. III. De Christi genealogia apud Matthæum , & Lucam . I. Nulla est ibi contradictio , II. Parentes Virginis sunt



- sunt vere Joachimus & Anna.* 55
- Cap. IV. De Cainanis nomine in genealogia Christi. I. Judæi illud non abrasere ex c. 10. , & 11. Genes. II. Nec in Lucam intrusum fuit. 58
- Cap. V. De proprietatibus Christi corporis. I. Fuit corruptibile , prout passionibus subditum , non prout in elementa dissolutum. II. Fuit egregia forma. 60
- Cap. VI. De Christi doloribus. I. Fuerunt in eo voluntarii dolores. II. Sed veri. 62
- Cap. VII. De Hilarii mente circa dolores Christi. I. Hilarius tribuit Christo verum corpus , non tamen indolentiam. 65
- Dissertatio II. De anima Christi. 68
- Cap. I. De Christi anima , ejusque intellectione. I. Verbum div. veram animam humanam , II. ac veram mentem assumpsit. ibid.
- Cap. II. De perfectionibus animæ Christi. I. Habuit scientiam infusam. II. acquisitam. III. & scientiam beatorum. IV. Non fuit tamen , ut homo , comprehensor. 70
- Cap. III. De duplici Christi voluntate. I. Duæ sunt in Christo voluntates. II. Et quidem naturales. III. Non tamen unica est in Christo operatio. 73
- Cap. IV. De Honorio Rom. Pontifice. I. Non adhasit Monothelitis. II. Neque hoc factum officit Asphalie Rom. Pontificis. 78
- Cap. V. De Christi voluntatis perfectionibus. I. Fuit in eo sanctitas increata. II. Fuit impeccabilis III. Idque ex unionem hypostatica , quæ tamen non tollit ejus libertatem. IV. unde libere mortuus est. 83
- Dissertatio III. De unionem hypostatica. 89
- Cap. I. De hæresi Nestorii. I. Is negavit unionem hypostaticam. II. Una est in Christo persona. ibid.
- Cap. II. De B. V. Maria. Prop. Recte dicitur Theotocos. 94
- APPENDIX contra Beausobrium de Manicheorum hæresi circa vocabula Matris Christi , & Christi Corporis. 97
- Cap. III. De Cyrilli Alex. Orthodoxia. Prop. Cum Apollinario non sensit. 99
- Cap. IV. De fide eorum , qui Cyrillum impugnarunt. I. Jo. Antiochenus , & Orientales nec Nestorii , nec Pelagii hæresim probarunt. II. Theodoretus Nestorio adhasit , sed resipuit. 104
- Cap. V. De tribus capitulis. Prop. Jure proscripta sunt. 108
- Cap. VI. De Eutichiano dogmate. Prop. Duæ sunt in Christo

- sto naturæ, inconfusæ, & impermixtæ in eadem hypostasi.* 117
- Cap. VII. De scholarum placitis circa unionem hypost. I. Hæc unio non est entitas ab extremis distincta. II. Nec PP., nec B. Virgo. III. nec humanitas Christi incarnationem promeruit, quoad substantiam. 122
- LIBER XXVII. De variis Christi nominibus. 127
- Cap. I. De communicatione idiomatum. I. Ea est in Christo. II. At non in abstracto. III. Christi humanitas non est ubique. ibid.
- Cap. II. An Christus dici possit Filius Dei adoptivus. I. Id affirmarunt Felix, & Elipandus in sensu Nestorii. II. sed talis non est Christus neque secundum humanitatem. 133
- APPENDIX, in quo confutatur historia Populi Dei circa Sanctissimam Christi humanitatem. 141
- Cap. III. Quo sensu Christus ad Rom. I. dicatur: Prædestinatus. 143
- Cap. IV. An Christus dici possit servus Dei, creatura, homo Dominicus, Deifer, & quo sensu. 146
- Cap. V. De celebri propositione: Unus in Trinitate passus, & mortuus est. I. Est orthodoxa. II. Ejus assertores Monachi Scythæ non fuere Eutychiani. 151
- Cap. VI. An Christus sit sacerdos secundum ordinem Melchisedech. I. Is autem non fuit angelus, nec Spiritus S., nec Filius Dei. II. An fuerit Sem, vel Chananeus incertum. III. Christus fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quia in panis & vini oblatione figuratur Eucharistia. 156
- Cap. VII. De aliis Christi titulis. I. fuit rex temporalis, & spiritalis. II. caput hominum, & Angelorum. 165
- LIBER XXVIII. De Christi satisfactione, ac merito. 169
- Dissertatio I. De Christi satisfactione. ibid.
- Cap. I. De catholico, ac Sociniano dogmate. I. Potuit Deus absolute peccatores reparare absque Christi morte. II. Non tamen supposito Dei decreto. ibid.
- Cap. II. An Christi redemptio sit metaphorica. I. Christus vere homines redemit. II. & soluto pretio, non solum exemplo. III. Qua de re mortuus est. IV. Et sua morte pœnas luit pro nobis. V. ut sacrificium sponte immolatum. VI. Quo Deo reconciliati sumus. VII. deletio culparum chirographo. VIII. Non gratis. IX. decebat enim Dei justitiæ condigna satisfactio. X. Non fuit ergo injustum Christum pro nobis pati. 172
- Cap.

I N D E X.

Cap. III. Catholicum dogma probatur ex PP. Prop. Christus ex PP. est vere hominum reparator.	371 185
Cap. IV. An Christi satisfactio fuerit ad juris apices. I. fuit superabundans. II. Et ad exactas justitiæ leges.	199
Cap. V. An pura creatura possit pro sua, vel aliena culpa condigne satisfacere. I. Nequit peccator. II. Nec justus quavis gratia exornatus.	207
Cap. VI. Quosnam spectet Christi redemptio. I. Omnes spectat, non solos prædestinatos. II. Spectat etiam mulieres. III. Non demones, aut damnatos.	210
Dissertatio II. De Christi merito, oratione, ac mediatione.	217
Cap. I. De merito Christi. I. Christus fuit meriti capax. II. Promeruit a primo instanti. III. ejus merita sunt pretii infiniti.	ibid.
Cap. II. De Christi oratione. I. Vere oravit Patrem. II. Hinc patet eum fuisse verum Deum & hominem. III. Ejus oratio absoluta exaudita est a Patre.	219
Cap. III. De Christo mediatore. I. Talis est Christus ut Deus homo, prout humana ejus opera vim habent a Verbo II. Adhuc exercet mediatoris officium.	221
APPENDIX adversus Hermannum Wande-Wal de Ap. loco ad Coloss. 2. v. 14.	223
LIBER XXIX. De tempore peracta reparationis.	225
Dissertatio I. De die Christi natali.	ibid.
Cap. I. De Herodis genere, atque ejus epocha. I. Fuit alienigena, an Ascalonita, an Idumæus incertum. II. Duplex est regni ejus epocha, alia ann. U. C. 714., alia 717. III. Decessit ante Pascha an. U. C. 751., sed incertum quo mense.	ibid.
Cap. II. De tempore dominicæ nativitatis. I. Christus natus est ann. U. C. 749. II. Æra Vulg. incipit anno U. C. 754. solido quadriennio post veram Christi nativitatem.	234
Cap. III. De mense, ac die Christi nativitatis. Prop. Christus natus est 8. Kal. Januarias.	239
Dissertatio II. De vita ac gestis Christi.	243
Cap. I. De ejus vita ante baptismum. I. Adfuit in ejus præsepio vere bos, & asinus. II. Magi Christi adoratores fuisse toparchæ aut reges. III. Eum latriæ cultu adorarunt. Domus Nazaret ann. 1294. Lauretum transvecta est.	ibid.
Cap. II. De anno Christi baptismatis. I. Tiberius imperium Proconsulare iniit ann. U. C. 765., V. Æ. 12. II. Christus baptizatus est ann. U. C. 776. Æ. V. 26., ætatis sue 30. ineunte. III. Octavo idus Januarias.	252
	Cap.

- Cap. III. De Christi prædicatione. I. A baptismo ad Christi passionem tres anni, ac fere tres menses prædicationis intercessere. II. Quam Christus firmavit veris miraculis, præsertim Lazari suscitatione. III. Epistolæ Abgari ad Christum, & vicissim sunt genuinæ. 260
- Dissertatio III. De Christi passione, ac morte. 266
- Cap. I. De anno, ac die, quo Christus crucifixus est. Prop. I. Crucifixus est ann. U. C. 782. Æ. V. 29. ibid.
- APPENDIX, in quo Bonjurii systema de LXX. Danielis hebdom. usque ad Christi mortem exponitur. 269
- Prop. II. Christus crucifixus est 8. Kal. Aprilis. 272
- Cap. II. De iis, quæ in passione Christi ejus necem præcessere. I. In horto vere sudavit grumos sanguinis. II. Judas eum vendidit 30. siclis argenteis. III. Innumeris flagellis cæsus est. IV. Sentibus rhamni coronatus. V. Et in velo Veronicæ ejus imago expressa est. 274
- Cap. III. De Christi crucifixione, ac morte I. de hora non discrepant Jo. & Marcus. II. Crux arrecturio transversoque ligno constructa est. III. Crucifixio Christi prænuntiatur Ps. 21. IV. Incertum est an Crux fuerit ex robore. V. Incertum an ei fuerit suppedaneum. VI. Probabile est Christum suffixum 4. clavis. VII. Falsum suffixum a Brutiis. VIII. Tunc totus orbis tenebris obductus est. IX. postrema Christi verba prolata sunt lingua vernacula. 280
- APPENDIX libri præced., ubi de cultu Ss. eorumque imaginibus disputatur. Prop. I. Licitus est Ss. cultus religiosus. II. Licitus est etiam imaginum cultus dulciæ non latriæ. 285
- LIBER XXX. De Sacramentis in genere. 292
- Dissertatio I. De Sacramentorum essentia &c. ibid.
- Cap. I. De vocabulo, ethymologia, ac definitione Sacramentorum. ibid.
- Cap. II. De tempore eorum institutionis. I. Incertum est an fuerint in statu innocentie. II. Exstitit in lege naturæ pro parvulis aliquod Sacramentum. III. Plura pro adultis, & plurima in lege scripta exstiterere Sacramenta. 298
- Cap. III. De origine circumcisionis. I. Abraham primo circumciscus est, II. in signum distinctionis, III. & fœderis inter Deum & ejus semen. IV. Sententia docens circumcisionem institutam ad delendum originale peccatum non est ab Augustino excogitata. V. Sed scripturis ac PP. innixa. 302
- Cap. IV. De numero Sacramentorum novæ legis. I. Sunt se-

I N D E X.

<i>Septem, II. & Augustinus plura agnovit, quam duo.</i>	573
Cap. V. <i>De lotionem pedum. Prop. non est Sacramentum, neque ad baptismum essentialiter spectat.</i>	317
Cap. VI. <i>De necessitate, ac dignitate Sacramentorum. I. necessaria sunt ad salutem. II. sed non omnia singulis. III. Nec sunt dignitate inter se paria.</i>	325
Cap. VII. <i>De Sacramentorum institutione I. Christus ea immediate instituit, II. sed hoc non est a Tridentino definitum. III. Facile conciliantur oppositæ ea de re sententiæ.</i>	329
Dissertatio II. <i>De materia, ac forma Sacramentorum.</i>	330
Cap. I. <i>An Sacramenta constant rebus, & verbis ut materia ac forma. I. Constant utique, II. sed in iis materia & forma non habent cum rebus corporeis æqualem analogiam.</i>	335
Cap. II. <i>An Ecclesia possit materiam ac formam Sacramentorum mutare. Prop. Non potest.</i>	ibid.
Cap. III. <i>An forma Sacram. sit promissoria, aut concionatoria. Prop. Neutrum est, sed consecratoria.</i>	327
Cap. IV. <i>De variis ea de re questionibus. I. Nequit in Sacram. adhiberi forma, aut materia probabilis. II. Eorum essentialis, non accidentalis mutatio irritat Sacram. III. Forma conditionata ante VIII. sæculum non obtinuit, sed licita est.</i>	339
Dissertatio III. <i>De ministro, ac subjecto Sacramentorum.</i>	344
Cap. I. <i>De Sacramentorum ministro. I. Ordinarius est solus homo viator. II. Extraordinarius etiam angeli, & beati. III. Sed non sunt singuli homines omnium Sacram. ministri.</i>	348
Cap. II. <i>De conditionibus ministri, ac de ejus probitate. I. Valet Sacramentum a malo ministro collatum. II. Sed is illicite conficit, & ministrat.</i>	ibid.
Cap. III. <i>De variis ea de re questionibus. I. Nefas est Sacramenta petere ab impio extra necessitatem. II. Licet in necessitate. III. Licet petere ab impio paracho, si desit pius. IV. Item a concubinario, & ab excommunicato ante judicis sententiam. V. Casus necessitatis est periculum mortis.</i>	353
Cap. IV. <i>De intentione ministri. I. Requiritur intentio, qua quis non irrisorie, sed serio intendat facere, quod facit Ecclesia. II. Nec sufficit sola intentio etiam serio faciendi ritum externum, nolens in corde suo facere, quod facit Ecclesia.</i>	360
Cap. V. <i>De variis questionibus circa intentionem ministri. I. Actualis optima est, sed non est necessaria, sufficit enim virtualis. II. A qua si distinguatur interpretativa, non suffi-</i>	363

- sufficit. III. Valet Sacram. sub conditione de presenti, non de futuro. 386
- Cap. VI. De subjecto Sacramentorum. I. Pro solis viatoribus sunt instituta. II. In adultis opus est intentione, saltem interpretativa. III. & aliis dispositionibus, ut prosint. 388
- Dissertatio IV. De effectibus, ritibusque Sacramentorum. 391
- Cap. I. De gratia Sacramentali. I. Sacramentorum vet. legis non eadem est vis ac novæ. II. Nam illa gratiam conferebant per accidens, III. sine ex opere operantis (sed variæ sunt scholarum de circumcisione sententiæ) IV. ista ex merito passionis Christi. V. & ex opere operato. VI. An sic gratiam contulerit circumcisio controversitur. ibid.
- Cap. II. De modo, quo Sacramenta novæ legis gratiam producunt. Prop. Sunt causa gratiæ instrumentalis indirecta. 403
- Cap. III. De aliis scholarum placitis circa gratiam Sacramentorum. 407
- Cap. IV. De charactere altero Sacram. effectui. I. De fide est imprimi Baptismo, Confirmatione, & Ordine. II. Anima inhaeret, & est indelebilis. III. non est de fide ab anima secerni. 408
- Cap. V. De Sacramentorum ritibus, & Sacramentalibus. I. Jure Ecclesia cæremonias instituit. II. Servandæ sunt. III. Frustra carpunt Novatores sacras vestes. IV. Psalmodiam. V. Cereorum usum. VI. Thuris. VII. Lustralis aquæ, & Eulogiarum. VIII. Benedictiones cinerum, & palmarum. IX. Cerei Paschalis & Agn. Dei. X. Necnon candelarum in festo Purific. B. M. V. 415
- APPENDIX de Sacramentorum ritibus religiose servandis. 425
- LIBER XXXI. De baptismo omnium janua Sacramentorum. 427
- Dissertatio I. De essentia, atque existentia baptismi. ibid.
- Cap. I. De baptismi vocabulo, definitione, atque origine. I. Ejus nomine non accipitur doctrina Evangelica. II. Nec derivavit baptismus ex Hebræorum mersionibus, aut Gentilium lustrationibus. ibid.
- Cap. II. De Joannis baptismate. I. De cælo fuit. II. multipliciter distans a baptismo Christi. III. Nec per se conferebat peccatorum remissionem. 433
- Cap. III. De tempore, quo Christi baptismus fuit institutum. I. Probabilius est institutum, cum Christus baptizatus est. II. Sed ejus præceptum non obstrinxit generaliter ante Evangelii promulgationem. 440
- Dis

- Dissertatio II. De materia ac forma Sacramenti baptismi. 445
- Cap. I. De aqua materia baptismi remota, I. sola naturalis aqua est ejus materia. II. Ejus consecratio est a PP. traditione, adeoque retinenda. ibid.
- Cap. II. De aliquibus dubiis circa baptismi materiam. Prop. Invalidus est baptismus ex aqua e floribus vi ignis extracta. 452
- Cap. III. De materia baptismi proxima, nempe de ablutione, & ejus modo. I. Ab initio Ecclesie obtinuit baptismus per trinam immersionem. II. Non fuit tamen improbata infusio, aut unica mersio. III. Ab quovis ritu validus est baptismus, & frustra mos Rom. Ecclesie a Grecis improbatus. IV. Servet quisque ea de re Ecclesie sue consuetudinem. V. Debet tamen abluere in baptismo saltem caput. VI. Validus est baptismus, unde etiam data opera mors insertur baptizato. 453
- Cap. IV. De forma baptismi. I. Legitima est Latinorum forma. II. Græcorum forma est enunciativa, valida, nec re a Latina distincta. III. Plures hæreticorum formæ sunt invalidæ. 462
- Cap. V. De necessitate ordinariæ baptismi formæ. I. Invalida est forma sine verbo: Baptizo. II. Item absque expressa Trinitatis invocatione, III. sine qua non baptizantur Apostoli. 465
- Dissertatio III. De ministro ac subiecto baptismi. 479
- Cap. I. De ministro baptismi. I. Jus solemnis baptismi spectat ad episcopos, deinde ad presbyteros de eorum licentia. II. Ad Diaconos vero ex delegatione, III. In casu necessitatis & sine solemnitate etiam laici, & mulieres baptizare possunt. ibid.
- Cap. II. De practica administratione baptismi, ubi casus varii expediuntur. 484
- Cap. III. De Anabaptismo. I. Plures hæretici baptismum iterarunt. II. Idipsum tradidit Agrippinus, & Tertullianus. III. Necnon Firmilianus, & Cyprianus IV. Stephanus probavit solum baptismum verbis evangelicis consecratum. V. Nec Cyprianum, aut Firmilianum communionem privavit. VI. Incertum est, an laud. PP. a sententia recesserint. VII. Cyprianus pluribus excusatur. VIII. Hujus resistentia non officit Rom. Pont. asphalie. IX. Quorundam PP., & Dionysii Alex. de Rebaptismo sententia est obscura. X. Athanasius vero, Optatus, Cyrillus Hieros. injuria accensentur Rebaptizantibus, XI. Concilium plenarium, de quo S. P. A. l.

- A. l. 2. de Bapt. c. 7. est Nicanum, sed non solum. XII. Ecclesie definitiones, & leges Imperiales improbarunt rebaptismum.* 487
- Cap. IV.** De valore baptismi ab hæreticis, & paganis collati. I. Validus est ab hæretico, II. & a pagano collatus invocatione Trinitatis. 515
- Cap. V.** De subjecto baptismatis, ac I. de Pædobaptismo Prop. Licitus & congruus est Pædobaptismus. 521
- Cap. VI.** An pueri infidelium invitis parentibus sint baptizandi. Prop. Non licet in quibusdam casibus. 527
- Cap. VII.** De infantibus matris utero clausis. I. Baptismus matris puerum in ejus utero non regenerat. II. Puer utero clausus nequit baptizari ante aperitionem partus. III. Et nisi aliquam partem ex utero emisserit. 531
- Cap. VIII.** De dilatione baptismi, & de catechumenis. I. Plures fuerunt causæ baptismi dilationis, sed hæc merito nunc improbatur. II. Diversi erant catechumenorum gradus, in adultorum baptismo. III. In quibus variæ dispositiones requiruntur. IV. Horum sollemnis baptismus fieri debet Sabato S. Paschæ, aut Pentecostes. V. Baptizandus est catechumenus, qui ex morbo baptismum nequit exposcere. VI. In simulate suscipientibus sublato obice reviviscit. 536
- Cap. IX.** De baptismo mortuorum, arisque campani. I. Non licet mortuos, vel vivos pro mortuis baptizare. II. Frustra damnant hæretici baptismum aris Campani. 542
- Dissertatio IV.** De necessitate, efficacia, ac ritibus baptismi. 545
- Cap. I.** De baptismi necessitate. I. Necessarius est omnibus necessitate medii, aliquibus etiam necessitate præcepti. II. Suppletur baptismo flaminis, sed non in parvulis. III. In his tamen suppletur martyrio. ibid.
- Cap. II.** De baptismi effectibus Prop. Gratiam sanctificantem baptismi comitantur quedam prærogativa. 556
- Cap. III.** De ritibus & cœremoniis sollemnis baptismi. I. In baptismo infantium recte tribuntur Patrini. II. Imponi debent Ss. nomina, non solum nomen. III. Immerito damnant hæretici abrenuntiationes, exorcismos, & exsufflationes. IV. Recte etiam adhibetur signum crucis, manus impositio, sal, oleum, & saliva. V. Item unctio chrismatis, linteolum album, & candela accensa. 558
- Appendix I.** De Orientalis Ecclesie disciplina circa materiam Sacramentorum. 563
- Appendix II.** Circa formam. 564
- Appendix III.** Circa cœremonias ac ritus. 566

1852

Berti, Giovanni Lorenzo, 1696-1766

De theologicis disciplinis accurata synopsis Accedunt de locis theol.
libri

Bd.: 3. 1769. - 576 S.

Neapoli 1769

Th.u. 473 n-3

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10786807-0